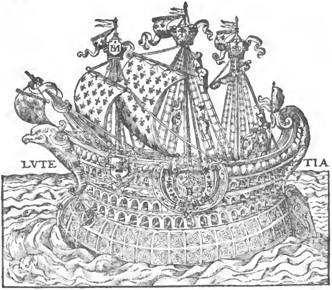
SACRAE
BIBLIOTHECAE
VETERVM PATRVM,
SEV,
SCRIPTORVM ECCLESIASTICORVM
TOMVS TERTIVS.

Quo, deſcriptæ ab illis de Deo & diuinis rebus, Epiſtolæ comprehenduntur.

Per MARGARINVM DE LA BIGNE, *ex alma Sorbonæ Schola, Theologum Doctorem Pariſienſem.*

EDITIONE TERTIA.

PARISIIS,

M. D. CX.

CVM PRIVILEGIO.

EPISTOLARVM QVAS DE DEO ET REBVS DIVINIS, VETERES PATRES CONSCRIPSERVNT, HVIVS ET BIBLIOTHECÆ,

Tomus tertius complectitur, Index.

VETERVM PATRVM, DE DEO ET REBVS DIVINIS, EPISTOLÆ;

SACRÆ BIBLIOTHECÆ TOMVS TERTIVS.

DIVI IGNATII VITA,

Ex D. Hieronymi Scriptorum Ecclesiasticorum Catalogo.

I*GNATIVS Antiochenæ ecclesiæ tertius post Petrum Apostolum Episcopus, commouente persecutionem Traiano, damnatus ad bestias, Romam vinctus mittitur. Cumque nauigans Smyrnam venisset, vbi Polycarpus auditor Ioannis episcopus erat; scripsit vnam epistolam ad Ephesios; alteram ad Magnesianos; tertiam ad Trallienses; quartam ad Romanos: & inde egrediens scripsit ad Philadelphios; & ad Smyrneos, & propriè ad Polycarpum, commendans illi Antiochensem ecclesiam, in qua & de Euangelio quod nuper à me translatum est, super persona Christi ponit testimonium; dicens* * Ego verò & post resurrectionem in carne eum vidi, & credo quia sit; Et quando venit ad Petrum & ad eos qui cum Petro erant, dixit eis; Ecce, palpate me, & videte quia non sum dæmonium corporale; Et statim tetigerunt eum, & crediderunt. *Dignum autem videtur, quia tanti viri fecimus mentionem, & de epistola eius quam ad Romanos scribit, pauca ponere.* * De Syria vsque ad Romam pugno ad bestias in mari & in terra, nocte dieq; ligatus cum decem Leopardis, hoc est, militibus qui me custodiunt, &c. *Cumque iam damnatus esset ad bestias, ardore patiendi, cùm rugientes audiret leones, ait:* * frumentum Christi sum, dentibus bestiarum molar vt panis mundus inueniar. *Passus est Anno 3. Traiani. Reliquiæ corporis eius, Antiochiæ iacent extra portam Daphniticam in cœmeterio.*

* Hæc paulò aliter leguntur Epistola 10. ad Smyrnēses non multò post Epistolæ initium.
* Hæc eadē citat Eusebius, Eccles. Historiæ, lib. 3, cap 36
* Hæc eadem verba, ante obitū suum, scripserat ad Roma. Epistola 10.

DE S. IGNATIO ET EIVS EPISTOLIS, CONTRA CENTVRIASTARVM SYCOPHANTIAS,

PER M. D. L. B.

DIVINVS [a] *Ignatius; siue vt Carthusianus* [b] *interpretatur, inclytißimus & feruentißimus martyr, siue vt Nicephorus* [c], ὁ θεόληπτος ϗ θεοφόρος; *Christum vidit adeo infans, vt hunc tanquam simplicem & integrum, ad vtriusque virtutis commendationem & exemplar, manibus suis sublatum Christus aliquando exhibuerit discipulis, & cùm neophytis Antiochenis præfectus ad S. Iohannem scriberet,* [d] *iam ex auditu tantum scire aut meminisse videretur, S. Iacobum qui Iustus cognominatus est ita Christum facie referre, vt qui hunc, etiam Christum vidisset; ac de Christo cum audiisset dictu innumera, stupefactum esse ex auditu: licet ætate prouectior, & ad fidem conuersus à S. Iohanne Apostolo, vixit plurimo tempore cum Apostolis omnibus;* [e] *ac tandem post Euodium, Antiochenæ Ecclesiæ &* [f] *Pontificatus gratiam per magni Petri dexteram accepit. Aliquando cùm esset in ecstasi, vidit Angelos carminibus alternis sanctam Trinitatem celebrantes; vnde Antiphonorum* [g] *forma Antiochenis primùm*

a Dion. Areop. libro de diuinis Noo. cap. 4.
b Artis. cōmento locum illū S. Dion.
c Nicephorus, hist. li. 2. cap 35.
d Ignat. Epistol. 2.
e Niceph. hist lib. 13. c. 8.
f Theodo. 1. lib hæretic. Fabul.
g. Socr. lib. 6. cap. 9.

ab eo tradita, ab hoc quasi fonte in alias Dei Ecclesias defluxit. Demum cùm annos 9. Episcopatum administrasset decenter, nec desisteret reprehendere superstitionem Traiani Imp. qui tum erat Antiochiæ, vinctus Romam missus est vt ibi leonibus esca obiiceretur. Sic Asian peragrans, Ecclesias[b] *oppidatim adiit, familiaribúsque cohortationibus, quia tum primùm hæreses paulatim liberiùs se profferre auderent confirmauit, cohortationésque suas (vt illis persuaderet certiùs) in literas, referendas esse duxit.*[i] *Itaque Smyrnæ cùm esset; cum Ephesiis, Magnesiis, Trallienſibus & Romanis; cùm Troade, cum Philadelphiensibus, Smyrnæis, & Polycarpo seorsim colloquutus est per literas, quas proinde ab antiquis penè omnibus Ecclesiæ Patribus laudatas, qui esse Ignatij ac non plurimum illis tribuendum esse dubitant; Næ omnium hæreticorum profligatissimos ac perditissimos esse meritò omnino scripsit noster Feu-ardentius, quibus plurimùm adiuuari posse Dei Ecclesiam scripsit S. Polycarpus ad Philippenses: Complectuntur enim fidem (inquit) patientiam, & ædificationem omnem quæ ad Christum pertinet. S. verò Dionysius, earum testimonio probat*[k] *diuinius esse Amoris quàm Charitatis nomen.*[l] *Romæ cùm prius varia tormenta pertulisset, nec remisisset quidquam de constanti decentique sua sententia; postremò, duo Leones prouocantem suffocaurunt tantùm,*[m] *si non sicut ei visum fuerat*[n] *ferarum aluis sepultus est; Anno Christi, 102: Vt-vt sit tamen, firmiora eius ossa*[o] *Theodosius multo deinceps tempore magnifico apparatu & præstantissima suggestione ad gregem illius retulit. Cordi eius, literis aureis inscriptum pretiosissimum nomen Iesu inuentum est*[p]. *Scripsit Epistolas 15.*

h Niceph. lib. 5 cap. 2. & 19.
i Annot 16. ad S. Irenæi cap. 28. lib. 5 contra hæreses.
k Cap. 4. lib. de diuinis Nominibus.
l Beda, in martyrol.
m Vincent. in speculo hist. 10. lib. Cap. 56.
n Niceph. Historiæ, Lib. 14. Cap. 44.
o Nicep. Historiæ, lib 3 cap. 19
p Vincentius in speculo, 10. Lib. Cap 57.

Antiochia ad S. Ioannem Apostolum; Epist. 2.
Ad Beatam Virginem Mariam Deiparam, Epist. 1.
Illarum autem meminit D. Bernardus, serm. 7. in Psal. 90. & Michael presbyter Contonensis, in libro de Viris ellustribus.
Ad Mariam Cassobolitem; Epist. 1.
Smyrna, ad Ephesios, de Vnitate; Epist. 1.
Ad Magnesianos; Epist. 1.
Ad Trallianos; Epist. 1.
Ad Romanos; Epist. 1.
Troade, ad Philadelphienses; Epist. 1.
Ad Smyrnæos, per Burgum; Epist. 1.
Ad Polycarpum, Episcopum Smyrnæ, seorsim, de illuminatis; Epist. 1.
Philippis, ad Tarsenses; Epist. 1.
Ad Antiochenos; Epist. 1.
Ad Heronem Diaconum; Epist. 1.
Ad Philippenses, de Baptismo, per Euphraniũ Lectorem, nauim iam ascensurum; Epist. 1.

Quibus in Epistolis, cùm multa alia tum hæc de multis pauca videre licet S. Martyris iudicio rata fidei catholicæ capita I. in Mariam Christi matrem (cæleste prodigium & sacratissimum spectaculum, Epist. 1.) quam-optimè affectum esse vnumquemque qui nostræ Religionis & fidei sic amicus, Epist. 2. II. Pont. Maximum, non nunc primùm, Papam appellari, Epist. 4. III. Episcopos, Presbyteros, & Diaconos vt Christum Iesum cuius vicarij sunt, debere nos, reuereri: atque hos quidẽ nõ cibi aut potus sed Christi mysteriorum ministros esse; & qui illis non obedierit, atheum prorsus esse & impium & Infideli deteriorem, Epist. 5. & 6. IIII. Eucharistiam esse carnem Christi, Epist. 15. quæ pro peccatis nostris est passa, & quam Pater suscitauit, vt citat Theodoritus Dialogo 3. ex Epist. ad Smyrnæos: Epist. eadem. V. Christum vnicuique redditurum secundùm opera sua, Epist. 6. VI. Collegium Virginum, Epist. 9. & quæ in perpetua virginitate degunt, Epist. 10. id quod præstantius est, amplectentes, Epist. 9. quod tamen si sine Episcopo statuatur, corruptum sit, Epist. 11. seruandas vt pretiosa Christi monilia, Epist. 14. & in pretio habendas tanquam Christi Sacerdotes, Epist. 7. Agnoscant cui se consecrârint, Epist. 12. VII. Horrescere dæmonem vbi viderit signum Crucis, Epist. 8. VIII. Festa non dehonestanda, & Quadragesimam non contemnendam, continere enim exemplum Christi, Epist. 8. IX. Qui præter Traditionem docet, pro Lupo habendum esse, Epist. 13. X. Esse Episcoporum, sacrificare, eligere, Manus imponere, Epist. eadem. XI. Hæreticorum planè illum Spiritum esse quem videmus Caluinatum, nugacem, meticulosum, à cuius vi liberet nos Iesus Christus, nos verò demus operam vt crebriùs ad Eucharistiam congregemur quò nostra concordia & fidei consensus fiat illorum Sathanæ satellitum supplicium & exitium, Epist. 14. XII. Postremò velle illum vt illa rata sint quæ ab omni alieno colore immunis Romana Ecclesia docens præcipiat, Epist. 15.

SACROSANCTI MARTYRIS IGNATII, ANTIOCHIÆ ARCHIEPISCOPI, EPISTOLA PRIMA.

Quod attinet ad duas priores epiſtolas S. Ignatij ad Ioannem, & ad duas alias ſequentes, alterã Ignatij ad Mariam Deiparam, alteram Mariæ ad Ignatium: tametſi eas, vt germanas vendicari ſciamus à pluribus recentioribus, vt D. Bernardo ſerm. 7. in pſal. 9. Marco Michaele Carnotenſi presbytero lib. de viris illuſtribus, Dionyſio Carthuſiano in comment. ad lib. Areopagitæ de diuinis nominibus, Sixto Senenſi lib. 2. Biblioth. in Maria, Petro Caniſio lib. 5. de Maria cap. I. & alijs; at cum illarum neque Euſebius, nec S. Hieronymus, nec Nicephorus, nec vllus veterum, ad D. vſque Bernardum meminerit, qui alioqui accuratè ſcripta Ignatij memorauerint, tutius fuerit eaſdem, vel in apocryphorum ordinem redigere, aut ſaltem, vt non omnino certas, ac genuinas habere. Conſule tom. 2. annal. eccleſiaſt. anno Chriſti 109. cap. 34.

Ioanni Sancto ſeniori, Ignatius & qui cum eo ſunt.

A FRATER de tua mora dolemus grauiter, allocutionibus & conſolationibus tuis robotandi. Si tua abſentia protendatur, multos de noſtris deſtituet: properes igitur venire, quia credimus expedire. Sunt & hic multæ de mulieribus noſtris, Mariam Ieſu videre cupientes; & quotidiè, à nobis, ad vos, diſcurrere volentes, vt eam contingant & vbera eius tractent quæ Dominum Ieſum aluerunt, & quædam eius ſecreta percunctētur ipſam Mariam Ieſu. Eſt & Salome quam diligis, filia Annæ, Hieroſolymis & quinque menſibus apud eam commorata. Et quidam notificauere, B eandem matrem Dei, omnium gratiarum eſſe abundantem, & omnium virtutum more virginis, virtutis & gratiæ fœcundam quæ (vt dicunt) in perſecutionibus & afflictionibus eſt hilaris, in penuriis & indigentiis non querula, iniuriantibus grata, & modeſta in re læta. Miſeris & afflictis condolet coafflicta, & ſubuenire non pigreſcit. Contra vitiorum autem peſtiferos conflictus, in pugna fidei diſceptans, eniteſcit. Noſtræ nouæ religionis & pœnitentiæ eſt magiſtra, & apud fideles omniũ operum pietatis miniſtra. Humilibus quidẽ eſt deuota, & deuotis deuotius humiliatur, & mirum ab omnibus magnificatur, cùm à Scribis & Pharisæis ei detrahatur. Præterea multi multa referunt de eadem, tamẽ omnibus C per omnia non audemus fidem concedere, nec tibi referre. Sed ſicut nobis à fide dignis narratur, in Maria matre Ieſu, humanæ naturæ natura ſanctitatis angelicæ ſociatur. Et hæc talia excitauerũt viſcera noſtra, & cogũt valde deſiderare aſpectum huius (ſi fas ſit fari) cœleſtis prodigij & ſacratiſſimi ſpectaculi. Tu autem diligenti modo diſponas ſuper deſiderio noſtro, & valeas, Amen.

Matris Dei laudes.

S. IGNATII, AD EVNDEM; EPISTOLA 2.

Ioanni ſancto ſeniori, Ignatius.

MIhi ſi licitum eſt, à te, ad Hieroſolymæ partes volo aſcendere, & videre Fideles ſanctos qui ibi ſunt; D præcipuè Mariam Ieſu, quam dicunt vniuerſis admirandam, & cunctis deſiderabilem. [a] Quem enim non delectet videre eam & alloqui, quæ verum Deum de ſe peperit; ſi noſtræ ſit fidei & religionis amicus? Similiter & illum venerabilẽ Iacobum qui cognominatur Iuſtus, quem referunt Chriſto Ieſu ſimillimum facie & vita & modo conuerſationis, ac ſi eiuſdem vteri frater eſſe gemellus: Quem dicunt ſi videro; video ipſum ſecundùm omnia corporis eius lineamẽta Chriſtum Ieſum. Præterea cæteros ſanctos & ſanctas. Hæc quid moror? Cur detineor? Bone præceptor, properare me iubeas, & valeas. E

Virgo Maria cunctis deſiderabilis. Iacobus frater Domini, non eiuſdem tamẽ vteri.

a Hæc citat tanquam ex variis Epiſtolis Dionyſ. Carthuſ. Art. 16. in d. Dionyſ. Cap. 3. de diuinis nominibus.

S. IGNATII EPISCOPI ET martyris, ad beatam Mariam virginem matrem domini noſtri Ieſu Chriſti. EPISTOLA 3.

ME Neophytum, Ioanniſque tui diſcipulum confortare & conſolari debueras. De Ieſu enim tuo

A percepi innumera dictu, & ſtupefactus ſum ex auditu: A te autem quæ ſemper ei fuiſti familiaris, coniuncta, & ſecretorum eius conſcia; deſidero, animo, fieri certior de auditis. Scripſi tibi aliàs, & rogaui de eiſdem. Valeas; & Neophiti qui mecum ſunt, ex te, & per te, & in te confortentur. Amen.

BEATÆ MARIÆ VIRGINIS, ad Ignatium Epiſcopum & martyrem; EPISTOLA.

Ignatio dilecto diſcipulo, humilis ancilla Chriſti Ieſu.

B DE Ieſu, quæ à Ioanne audiſti & didiciſti, vera ſunt. Illa credas, & illis inhæreas, & Chriſtianitatis votum firmiter teneas; & mores & vitam voto conformes. [b] Veniam autem vnà cum Ioanne, te & qui tecum ſunt, viſura. Sta in fide, viriliter age, nec te commoueat perſecutionis auſteritas; ſed valeat, & exultet ſpiritus tuus in Deo ſalutari tuo, Amen.

b Dionyſ. Carth. Art. 16. in D. Dionyſ. cap. 3. de diuinis nominibus. S. Ignatius (inquit) in vna ſuarũ Epiſtolarum ad ſacratiſſimam Virginem, eandẽ rogat feruidè vt pro conſolatione & confortatione ſua & plurium Neophytorum dignaretur venire ad ſe.

S. IGNATII MARTYRIS, ET Antiochiæ Archiepiſcopi, ad Mariam Caſſobolitem; EPISTOLA 4.

C IGnatius, qui & Theophorus; fideliſſimæ, Deo dignæ, & Chriſto plenæ filiæ Mariæ, ab altiſſimo Deo patre, & pro nobis mortuo Ieſu Chriſto, miſericordiam conſecutæ; plurimam in Deo ſalutem.

Literis hactenus præſtantior eſt viſus, quòd cùm è ſenſuum choro pars ſit, non modo iis quæ communicat amico, accipientem honorat; ſed & iis quæ viciſſim ſuſcipit, ditat deſiderium quod ad præſtantiora aſpirat. Verum ſecundus hic (quod dici ſolet) portus eſt, epiſtolarũ ſcribendarum ratio, quam velut commodam ſtationem à fide tua eminus accepimus, vt qui per literas cognouerimus eam quæ in te eſt honeſtatem. Bonorum D namque animæ, ô fœminarum ſapientiſſima, ſimiles ſunt puriſſimis fontibus: Hi enim, vel non ſitientes, ad ſe ſuapte pertrahunt pulchritudine, ipſos tranſeuntes, ad potum hauriendum; & tua prudentia me compellit hortatúrque, vt diuinarum aquarum in anima tua ſcaturientium particeps fiam. Ego verò ô beata, non tam meus quàm aliorum nunc factus, multorum aduerſariorum arbitrio exagitor, partim exiliis, partim cuſtodiis, partim vinculis. At nihil eorum curo, verùm eorum iniuriis erudior: vt Ieſum aſſequar, fruar ſuppliciis mihi paratis; quandoquidem *non ſunt condignæ paßiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur.* E Quæ verò per Epiſtolam hortaris, libens perfeci, nihil ambigens de iis quæ ipſa probaueris. Noui enim nulla humana beneuolentia, ſed diuino iudicio te perhibere teſtimonium de viris illis. Admodum verò me delectauerunt crebro à te citata Scripturarum loca; quæ vbi legiſſem, ne cogitatio quidem vlla ambiguitatis mihi in mentem venit. Nec enim ea mihi oculis perſpicienda putaui quorum certiſſimam à te habeam demonſtrationem. Faxit Deus vt tui ſimilis ſim, quia Ieſum filium Dei amas. Quare & ipſe tibi dicit:

Epiſtola. ſecundus portus.

Animæ bonorum ſimiles fontibus.

Rom. 8. d

Prou. 2.
Ego diligentes me diligo, & qui me quærunt, pacem inuenient. A
Mihi autem in mentem venit, vt dicam verum fuisse sermonem quem de te audieram, cum Romæ apud beatum Anacletum papam esses, cui nunc successit beatissimus Clemens Petri & Pauli auditor. Et nunc adiecisti his centuplum; & insuper plura adiicito ô Maria. Vehementer cupiui venire ad vos, & vnà vobiscum requiescere & resici: verùm, *Non est in hominis potestate via eius:*
Hiere. 10.
impedit enim meam voluntatem militaris custodia, quæ non permittit vltrà progredi. At pro statu rerum in quo versor, nec facere, nec admittere quicquam possum. Quare, secundum solatium, quod inter amicos literis constat, amplexus; saluto sactam tuam animam, & hortor vt labori huic tuo incrementa adiicias. Præsens namque labor, modicus; multa autem, quæ hinc expectatur, merces. Fuge eos qui Christi passionem & natiuitatem eius qua secundum carnem genitus est, negāt. Multi sunt hoc morbo laborantes. Cætera verò te admonere stultum esset, quæ omnis operis & sermonis boni perfectionem consecuta es, quæ & alios in Christo exhortari potes. Saluta omnes tui similes, amplectentes suam in Christo salutem. Salutant te Presbyteri & Diaconi, & ante omnes sacer Hero. Salutat te Cassianus hospes meus, & soror mea & vxor eius, & charissimi eorum liberi. Dominus te incolumem carne & spiritu sanctificet, & te in Christo coronam assecutam videam.
Merces laboris. B

IN SANCTI IGNATII MARTYRIS Epistolam, 4. Scholia.

Ad Mariam Cassobolitem. *Hanc Mariam eandem esse opinor, quam & Apostolus Paulus inter cæteros officiosè salutat in Epistola ad Rom. cap. 16. Salutate, inquiens, Mariam, quæ multum laborauit in vobis. Quibus verbis indicat Apostolus, hanc Mariam eximiæ fuisse pietatis fœminam, quæ religionē Christianam apud fideles Romæ habitantes plurimùm promouerit: vnde & Diuus Ignatius hac prima epistola sua miris laudibus eam euehit, tribuens eidem non vulgarem diuinarum scripturarum scientiam. vnde eam* [illegible]*, i. sapientissimam appellat in hac Epistola. & in Epistola ad Heronem diaconū, quæ ordine decima est, eandem Mariam salutans,* [illegible]*, i. omnibus desciplinis instructissimam appellat, quam & domi suæ fouisse Ecclesiam scribit. Nec temporum ratio huic nostræ opinioni aduersatur, cum ex hac prima epistola satis constet Ignatium vixisse, cùm Romæ apud Anacletum Papam Maria hæc diuersaretur, qui cum Lino, viuente adhuc Petro, in partem curæ pontificiæ est assitus ab Apostolo Petro: & quamquam Petrus Clementem sibi successorem elegisset, ille tamen singulari vsus modestia, Linum & Cletum sibi prætulit. Secundus itaque post Petrum Romanæ vrbis Pontificatū suscepit Linus: tertius Cletus, qui & Anacletus: quartus Clemens. Vnde & ex hoc loco Diui Ignatij argui potest, eum quem Cletum appellamus, eundem esse quem Anacletum appellat in hac Epistola Ignatius, cùm disertè hic scribat, huic Anacleto se adhuc viuo successisse Clementem cùm historiæ Ecclesiasticæ Clementem scribant successisse Cleto, & Anacletum successisse Clementi, & Damasus Papa, vt auctor est Platina in vita Anacleti, ostendat Cletum ab Anacleto, patria, & genere mortis differre. At pro nobis facit Euseb. lib. 3. hist. Eccles. cap. 12. Titus, inquit, filius in imperio successit, cuius secundo regni anno, Linum duodecim annis in sacerdotio transactis, vrbis Romæ Episcopatum tradidisse Anacleto ferunt. Et cap. 14. in vrbe verò Roma, duodecim Anacletus annis in Episcopatu exactis, sacerdotij sedem Clementi tradidit. hic vides Cleti nullam factam mentionem, sed tantùm Anacleti.* C D E

EIVSDEM AD TRALLIANOS, Vitæ Christianæ institutio, & contra varias Hæreses;

EPISTOLA 5.

EPISTOLAM HANC SCRIPSIT. D. Ignatius ex Smyrna, vt tradit Eusebius Ecclesiast. Historiæ, lib. 3. cap. 35. cum esset iam in vinculis. Trallium verò primus A *conditor fuerat Attalus, Troianus quidam nobilis qui vetere Troia capta hanc in patriæ memoriā extruxerat: Vnde si euoluatur nomen, τράλλεις. non aliud est quàm τροία ἄλλης, i. Troia altera: Niceph. Gregoras Hist. Romanæ, lib. 5. cap. 8. Quod & sensisse videtur interpres qui Troienses pro Trallensibus dixit.*

IGnatius, qui & Theophorus, dilectæ à Deo Patre & Iesu Christu Ecclesiæ sanctæ quæ est Trallibos, electæ & Deo dignæ, pacem habenti in carne & spiritu, Iesu Christi spei nostræ per crucis & mortis supplicium, & resurrectionem, quem apostolico charactere salutu in plenitudine, & eandem opto plurimùm saluere.
Pax in carne & spiritu

Inculpatam sine omni simulatione mentem in patiētia cognoui habere vos, nō perfunctoriè ea vtentes, sed solidè possidentes, quemadmodum significauit nobis Episcopus vester Polybius, qui Smyrnæ adfuit, per voluntatem Dei Patris, & Domini Iesu Christi filij eius, & cooperante spiritu; vt vniuersam multitudinem vestram in eo contemplatus sim. Cùm enim demonstrasset vestram erga Deum beneuolentiam, visus sum mihi per eum deprehendisse, omnes vos imitatores esse Iesu Christi saluatoris. Episcopo subiecti estis [a] velut Domino: Ipse enim vigilat pro animabus vestris, vt qui rationem Deo redditurus sit. Quare videmini mihi non secundùm hominem, sed secundùm Iesum Christum viuere, qui propter nos mortuus est, vt credentes in mortem eius per baptismum consortes sitis resurrectionis eius. Necesse itaque est, quicquid facitis, vt sine Episcopo nihil tentetis. Sed & presbyteris subiecti estis, vt Christi apostolis, qui spes vestra est: hoc autem pacto viuentes, in ipso inueniemur. Oportet & Diaconos [b] mysteriorum Christi ministros, per omnia placere; nec enim ciborum, & potuū ministri sunt, sed Ecclesiæ Dei administratores. Cauendum itaque, non secus atque ignem ardentem fugitis, ne quis eos accuset. Ipsi itaque tales sunt; At vos reuereamini illos vt Christum Iesum, cuius vicarij sunt, & Episcopus typum Dei Patris omnium gerit; Presbyteri verò, sunt consessus quidem & coniunctus apostolorum cœtus. Sine his Ecclesia electa non est, nulla sine his sanctorum congregatio, nulla sanctorum collectio: Persuasum autem habeo, & vos eo animo affectos esse. Specimen enim charitatis vestræ accepi, & mecum habeo in Episcopo vestro; cuius animi modestia, magna cæterorum disciplina est, mansuetudo eius, robur est, quam & impios reuereri existimem. Quod rariùs scribam, id fit, quòd amem vos; ne aliis, videar difficilis; aliis, indignos. Vinctus sum propter Christum, sed necdum Christo dignus sum; si verò cōsummer, fortassis dignus fuero. Non vt apostolus præcipio, sed ego meipsum metior, ne gloriando perea. Porrò in Domino gloriari, bonum est: * quanquam enim in iis quæ Dei sunt robustus sum, attamen plus mihi timendum est, [c] nec animus illis intendēdus qui frustra me inflant, qui enim laudant, flagellant me. At nescio an dignus sum. Hostis namque inuidia me oppugnat, tametsi id multis non videatur. *Opus itaque mihi mansuetudine, qua vincitur Princeps seculi huius, Diabolus. An nolebam abstrusiora vobis scribere? at ne paruulis vobis obsim, metuo (id mihi ignoscite) ne vim mysteriorum minimè capientes strangulemini. Etenim & ego, non quatenus vinctus sum, etiam cælestia intelligere possim, angelicos ordines, archangelorum militiarúmque cælestium discrimina, virtutum dominationúmque differentias, thronorum potestatúmque diuersitates, principatuum magnificentias, Cherubim, Seraphímque excellentias, Spiritùs sublimitatem, & Domini regnum, & incomparabilem Dei Patris omnipotētis diuinitatem. Hæc cum nouerim, non continuò perfectus prorsus sum, aut discipulus, qualis Paulus aut Petrus; multa enim desunt ne à Deo derelinquar. Obsecro itaque vos, non ego sed charitas Iesu Christi, vt idem dicatis omnes, nec sint in vobis schismata; sitis autem perfecti eadem sententia & eadem mente. Sunt enim

B C D E

Episcopis obediendū & presbyteris.

Diaconi, ministri sunt mysteriorū Christi, non autem cibi aut potus. Diaconi sunt vicarij Christi.

* Hæc cint Damascenus Parallelorum lib. a Cap. 35. & Maximus confessor. Serm. 15. de laude. Laudes importunæ

* Hæc quoque citat Damasc. Parallel. lib. 3 ca. 30.

Angelicorum ordinum discrimina.

nonnulli vaniloqui & seductores, non Christiani sed
Christépori, id est, Christi lucriones; quique ex nomine
Christi quæstum faciant, fraude circumferentes illius
nomen, & adulterantes verbum Euangelij, & erroris
venenum allinentes dulcibus alloquiis, velut mulso aco-
nitum miscentes; vt suauissimo sapore deceptus gustãdi
sensus, incautè mortem hauriat. Monet quidam veterũ:
Nemo bonum dixerit, qui bonum malo admiscet. Lo-
quuntur namque Christum, non vt Christum annunci-
ent, sed vt Christum damnent, & reiiciant: Nec Legem
stabiliunt, sed ex Lege *vitam prædicant*. Nam Christum à
Deo Patre alienum esse docent, & Legem nihil cum
Christo habere commune prædicant. Partum Virginis
calumniantur; & cùm pudeat illos Crucis, passionem
negant; nec resurrectionem credunt, sed ignotum Deũ
introducunt; Christum ingenitum esse censent; Spiri-
tum verò sanctum, nec esse confitentur. Quidam verò
eorum, Filium purum hominem esse dicunt; & eun-
dem esse Patrem, Filium & Spiritum Sanctum; & om-
nia creata à Deo, non per Christum sed per alienam
Potestatem quandam. Aduersus huiusmodi itaque mu-
nite vos, ne laqueus iniiciatur animis vestris, & sine
offendiculo cum omnibus viuite, ne intuẽtibus, laqueus
& rete sitis expansum. Qui enim sua ipsius vitia non sa-
nat, & actiones non corrigit; frater est eius qui seipsum
perdit. Si itaque & vos abieceritis animi tumorem, ar-
rogantiam, & fastum, & superbiam; poteritis indiuulsè
Psal.84. Deo conglutinari. *Prope enim est Dominus timentibus eum.*
Isa.66. &; *Ad quem respiciam* (inquit) *quam ad humilem, quietum,
& trementem sermones meos?* Reueremini autem Episco-
pum sicut Christum, quemadmodum nobis præceperũt
Apostoli. Qui intra altare est, mundus est; quare & ob-
temperat Episcopo, & sacerdotibus. Qui verò foris est,
hic is est qui sine Episcopo, Sacerdote, & Diacono quip-
piam agit; & eiusmodi, inquinatam habet conscientiam,
Episcopus quid sit. & Infideli deterior est. Quid enim aliud est Episcopus,
quam is qui omni principatu & potestate superior est;
& quoad homini licet; pro viribus imitator Christi Dei
factus? Quid verò Sacerdotium aliud est, quàm sacer cæ-
Diaconi quid sint. tus, consiliarii & assessores Episcopi? Quid verò Diaco-
Diaconi Apostolorũ ni, quàm imitatores angelicarum virtutum, quæ purum
& inculpatum ministerium illis exhibent; vt sanctus
Stephanus, beato Iacobo; Timotheus & Linus, Paulo;
Anacletus & Clemens Petro; Qui igitur his non obedit,
atheos prorsus, & impius est, & Christum contemnit, &
constitutionem eius imminuit. Porrò hæc scribo, non
quòd nouerim tales aliquos inter vos, sed & Deus auer-
tat ne quid tale vnquàm ad aures meas perueniat, qui
proprio filio suo non pepercit propter sanctam Eccle-
siam; sed quòd prospiciam insidias Maligni, & ideo præ-
muniam vos his præceptis, vt filios meus charissimos &
fideles in Christo, antidotum vobis porrigens aduersus
pestilentem inobedientium morbum, quem fugite be-
neplacito Christi Domini nostri. Vos itaque mansuetu-
dinem sumentes, este imitatores passionum Christi, &
charitatis qua dilexit nos, qui dedit semetipsum pro no-
bis redemptionis precium, vt sanguine suo nos repur-
garet à veteri impietate, & vitam daret vobis qui mox
malitia vestra perituri eratis. Nemo itaque aduersus
Luc.6.c. Proximum aliquid habeat. *Remittite enim*, inquit Domi-
nus noster, *& remittetur vobis*. Ne ansam deris Gentibus,
Rom.2.d vt propter paucos insipientes sermo & doctrina culpe-
tur. *Væ enim*, inquit Propheta ex Dei persona, *per quem
* Hæc citat Theodoritus Cyreensis in Eraniste, Dialogo. 1. nomen meum blasphematur in Gentibus** Obturate igitur au-
res vestras, cùm vobis quispiam loquitur excludens Ie-
sum Christum filium Dei, qui natus est ex Dauid, qui ex
Maria, qui verè genitus est ex Deo, & ex Virgine; verùm
non simili modo. Nec enim idem est Deus & homo.
Ioan.1. Verè assumpsit corpus; *Verbum* enim *caro factum est*; &
vixit inter homines sine peccato. *Quis* enim *ex vobis ar-
Ioan.8. guet me de peccato?* Verè edit & bibit, crucifixus & mor-
tuus est sub Pontio Pilato. Verè, inquam, non hominum
opinione, crucifixus & mortuus est; videntibus cæle-

A stibus, terrenis, & iis qui sub terra detinebantur: cæ-
lestibus quidem inspicientibus, nimirùm incorporeis
naturis; terrenis verò, vt Iudæis & Romanis, & cæteris
qui tunc temporis crucifixo Domino aderant; subter-
raneis autem, iis videlicet qui plurimi cum Domino re-
surrexerunt. *Multa enim corpora sanctorum, qui dormierunt,* Matt.27.
cum Domino resurrexerunt monumentis apertis. Descendit
ad Infernum solus, regressus autem est cum multitudine,
& septum illud æternum rupit, & medium parietem il-
lius destruxit, & intra triduum resurrexit excitante il-
lum Patre; & quadraginta dies conuersatus est cum
Apostolis, assumptus est ad Patrem, & resedit à dextris Psal.109.
ipsius, expectans donec inimici eius subiiciantur pedi-
bus eius. In Parasceue itaque, hora tertia, sententiam ac-
cepit à Pilato permittente id Patre. Sexta hora cru-
B cifixus est, nona expirauit, ante solis occasum sepultus
est. Sabbato, sub terra, in monumento remansit, in quo
posuit eum Ioseph Arimatheus. Illucescente Domi-
nico die resurrexit ex mortuis, iuxta id quod dixerat:
Sicut fuit Ionas in ventre ceti, tres dies & tres noctes, ita Matt.12.
erit filius hominis in corde terræ tres dies & tres noctes.
Complectitur itaque Parasceue, passionem; sabbatum, Triduum sepulturæ Christi.
sepulturam; Dominicus dies, resurrectionem. Hi verò,
vt quidam athei, hoc est, increduli, aiunt; ipsum, sola opi-
nione, hominem natum esse, non autem reuera corpus
assumpsisse; & opinione mortuum, non autem verè pas-
sum. Quæ si ita se habent, cuius rei gratia ego vinctus
sum, & opto vt feris obiiciar? frustra morior itaque! Igi-
tur mendacia fingo de cruce Domini, & superuacuè va-
ticinatus est propheta; *Videbunt in quem pupugerunt, &* Matt.25.
C *plangent super eo sicut super dilecto.* Hi itaque non minus in- Zach.12.c
creduli sunt, iis qui crucifixerunt eum. Ego verò non
opinione tantummodo spem in eo habeo, qui pro me
mortuus est, sed reuera; omne enim mẽdacium alienum
à veritate est. Verè genuit igitur Maria corpus, habens
in se Deum habitantem, & reuera natus est Deus Verbũ
ex Virgine, vestitus corpore obnoxio iisdem passioni-
bus nobiscum: verè natus ex vulua, qui omnes homines
in vulua fingit, & corpus sibi fabricauit ex sanguinibus
Virginis, hoc solùm excepto, quòd nulla viri cõsuetudo
intercesserit. In vtero gestatus est, sicut & nos, certis mẽ- Contra Ebionitas.
sium circulis, & verè natus est, sicut & nos; & verè lacte
pastus est, & cibo potúque communi nobiscum vsus est,
sicut & nos, & explens tribus annorum decadibus verè
D baptizatus est à Ioanne, non autem opinione hominum,
aut phantasia; & vbi triennium prædicauit Euangelium,
signa & prodigia patrauit; à falsis Iudæis & præside Pi-
lato iudex iudicatus est, flagellatus est, & alapis cæsus,
& consputus est, spineam coronam & purpureum vesti-
mentum portauit, verè condemnatus & crucifixus est,
non opinione, non phantasia, non impostura, verè
mortuus, & sepultus, & resurrexit ex mortuis sicut
quodam loco orat, dicens: *Tu autem Domine resuscita me,* Psal.40.c
& retribuam illis. Et qui semper exaudit eum Pater, res- Psal.81.
pondens inquit: *Exurge Deus, iudica terram, quoniam tu hæ-
reditabis in omnibus gentibus.* Pater itaque qui illum susci-
tauit, & nos per ipsum suscitabit, sine quo nemo con-
sequetur vitam veram. Ait enim: *Ego sum vita: qui credit* Ioh.11.
*in me, etiam si mortuus fuerit, viuet: Et omnis qui viuit &
E credit in me, & si mortuus fuerit viuet in æternum.* Fugite ita-
que impias hæreses, sunt enim Diaboli inuenta, & ex- Hæreses sunt Diaboli inuenta.
cogitatæ artes Serpentis illius qui omnis mali primus
auctor est, qui per mulierem decepit primum generis
nostri parentem Adam. Fugite autem & illius propagi- Hæretici sunt filii & propago Diaboli.
nem; Simonem, primogenitum illius filium, & Menan-
drum, & Basilidem, & totam illam ipsius malitiæ collu-
uiem, hominũ cultores, quos & Ieremias propheta ma-
ledictos appellat. Fugite quoque impuros Nicolaitas, Nicolaitæ falsum nomen sumpserant.
falsum sibi nomen sumentes, voluptatum amatores &
sycophantas. Fugite præterea maligni illius nepotes,
Theodorum & Cleobulum, qui gignunt mortiferum
fructum; quem qui gustant, continuò moritur, non
temporaneam hanc sed æternam mortem. Hi non

A sunt plantatio Patris, sed maledicta germina. *Omnis autem* Matth. 1. 5 *plantatio*, inquit Dominus, *quam non plantauit Pater meus, radicitus euelletur.* Si enim surculi fuissent Patris, non fuissent hostes crucis Christi; sed eorum qui occiderũt Dominum gloriæ. Nunc verò cùm crucem negent, & illos passionis pudeat; regunt Iudæorũ scelus, qui Deum oppugnarunt & Dominum occiderunt; nam parum est prophetarum interfectores appellare eos. Vos autem Christus inuitat ad incorruptionem, per passionem & resurrectionem suam, cùm sitis membra ipsius. Saluto vos è Smyrna, vna cum Ecclesiis Dei quæ mecum sunt, quarum præfecti prorsus refocillarunt me, & carne, & spiritu. Obsecrant vos vincula hæc mea quæ propter Iesum Christum circumfero, orans vt Deum assequar: permanete in mutua concordia, & oratione. Decet enim B singulos vestrum, & præcipuè presbyteros, refocillare Episcopum in honorem Dei patris, in honorem Iesu Christi & Apostolorum. Opto vt in charitate me audiatis; ne hæc scribens, in testimonium vobis sim. Orate pro me, qui in Dei misericordia, charitate vestra indigeo vt dignus fiam sorte ad quam assequendam iam destinor ne reprobus inueniar. Salutat vos charitas Smyrneorũ, & Ephesiorum. Memores estote & nostræ Ecclesiæ quæ est in Syria, de qua non sum dignus qui dicar vltimus eorum qui ibi sunt. Valete in Domino Iesu, subiecti Episcopo, & similiter presbyteris & Diaconis; & sigillatim omnes, alter alterum diligite corde indiuulso. Salutat vos meus spiritus, non modò nunc; sed & vbi Deum nactus fuero; nam etiamnum in periculo versor: sed fidelis Pater Iesu Christi, ad implendam petitionem C meam & vestram; in quo opto vt inueniamur sine macula. Fruar vobis in Domino.

IN S. IGNATII MARTYRIS.

Epistolam. 5. Scholia.

a. Episcopo subiecti estis. *Vetus interpres, & hunc secutus Morelius, verterunt: Subiecti estote Episcopo, Imperandi modo: nobis magis placet Indicatiuus modus, nam ὑποτάσσεσθε verbum ambiguum est. Cùm enim Ignatius hos laudet, vt per omnia imitatores Christi, & ante hæc verba, profiteatur eos nihil facere sine nutu Episcopi, ridiculum esset statim subijcere quasi sui oblitus esset, Subiecti estote Episcopo.*

b. Oportet & Diaconos. *Interpres vetus hoc loco Datiuo* D *casu vertit Diaconis, cum Græcè sit Accusatiuus: δεῖ τοὺς διακόνους ἀρέσκειν, i. oportet Diaconos placere, nimirum Deo, & toti Ecclesiæ, cuius ministri sunt.*

c. Alius Interpres, sic; *& non attendere ad eos qui magnificant me, Hi verò qui me laudant, potius flagellant.*

EIVSDEM AD MAGNESIANOS, DE *exhibenda iuniori Episcopo reuerentia, sectanda concordia, & fugiendis Hæresibus,*

EPISTOLA 6.

IGnatius, qui & Theophorus, benedictæ per gratiam Dei Patris, in Christo Iesu Saluatore nostro, Ecclesiæ E quæ Magnesiæ est apud Meandrum, eandémque in eo saluto, optóque vobis in Deo Patre & Christo Iesu Domino nostro plurimam salutem.

Vbi cognouissem charitatem vestram erga Deum bene ordinatam, exultans animo volebam in fide Iesu Christi alloqui vos. Dignus enim habitus diuino & exoptato nomine [a] laudo in his quæ circumfero vinculis, Ecclesias quibus opto Iesu Christi vnionem secundùm carnem & spiritum, qui est Saluator omniũ hominum, maximè autem fidelium, cuius sanguine redempti estis; per quem nouistis Deum, in quo sustinentes effugietis omnes in-1. Cor. 10. c. sultus violentos huius seculi. *Fidelis enim Deus qui non patietur vos tentari supra vires vestras.* Quoniam itaque dignos fui videre vos per Damam Episcopum vestrum Deo dignum & Deo dignos presbyteros Bassum & Appollonium, & contubernalem meum Sotionem diaconum, quo ego fruar quia obedit Episcopo & presbyteris per gratiam Dei & legem Iesu Christi: Et vos decet non cõtemnere ætatem Episcopi, sed iuxta Dei Patris arbitriũ omnem impertiri illi reuerentiã, quemadmodum noui facere sanctos presbyteros, nõ respicientes ad eam, quæ videtur, adolescentiam, sed ad prudentiam quam habet in Deo. Nec enim annosi, sapientes continuò sunt; nec Senes à pueris iudicati. senes, intelligentiam possident, sed spiritus qui in hominibus est. Daniel enim ille sapiens, cùm duodecim esset Dan. 13. annorum, spiritu Dei afflatus erat: & senes, frustrà canos ferentes, calumniatores & alienæ formæ appetentes esse coarguit. Samuel autem puer paruulus, Heli nonagena-1. Reg. 1. rium reprehendit quòd suos filios plus quàm Deum honoraret. Similiter Ieremias audit à Deo; *Ne dicas, iunior* Hiere. 1. *sum.* Porrò Salomon & Iosias, ille quidem duodecimo 3. Reg. 3. ætatis anno, hic verò octo natus annos, regni guberna-4. Reg. 22. a culis admotos est; aras & templa diruit, & lucos combussit; dæmonibus enim erant, non Deo, consecrata; & falsos illos sacerdotes iugulauit, corruptores & impostores hominum non Dei cultores. Adolescentia igitur Adolescentia non contemnenda. non est contemnenda, quoties Deo dedita cõsecratáque fuerit; verum is contemnendus est qui prauo est animo, tametsi malorum dierum tempore plenus sit. Iuuenis erat Timotheus ille Christo plenus, verum quid illi Magister scribat, audite. *Adolescentiam tuam nemo contemnat;* 1. Tim. 4. *sed exemplum esto fidelium in verbo & conuersatione.* Decet itaque & vos obedire Episcopo, & in nullo illi refragari; Episcopo cõtradicere terribile est terribile namque est tali contradicere, nec enim hunc fallit qui videtur, sed inuisibilem fallere nititur, qui non potest à quoquam falli. Nam si id fit, non ad hominem, sed ad Deum redit contumelia. Samueli namque dicit 1. Reg. 8. Deus, *Non te spreuerunt, sed me.* & Moses inquit: *Non contra nos est murmur vestrum, sed contra Deum.* Nec enim legi con-Exod. 6. tradixerunt Dathan & Abiron, sed Moysi, & viui in infernum præcipitati sunt. Core autem & qui cum illo Num. 16. conspirarunt, ducenti quinquaginta numero exusti igne sunt. Absalon parricida factus, cùm ex arbore penderet, 2. Reg. 18. per cor, praua illa consilia machinatum, lanceis traiectus est. Abeddadam similiter capite truncatus est ob similem 2. Par 26. caussam: Ozias lepra percutitur, ausus quid tentare contra sacerdotes & sacerdotiũ. Saul honore priuatur regio, 1. Reg. 13. non expectans summum sacerdotẽ Samuelem. Oportet itaque & nos reuereri præstantiores; decétque non modo vocari Christianos, sed esse. Nec enim dici, sed esse, beatos facit. Si quis Episcopũ appellãt, & sine eo omnia faciunt; huiusmodi dicet ipse qui verus & primus Episcopus est; *Quid me vocatis domine, domine, & non facitis quæ dico?* Tales enim, non bona conscientia mihi præditi esse videntur, sed esse simulatores & personati. Quandoqui-Actionum præmia. dem igitur actiones ipsæ sua habent præmia, & obedientiæ proponitur vita, mors autẽ inobedientiæ: & singuli, qui aut hoc aut illud elegerunt, in eius quod elegerunt Electio boni & mali. locum abituri sunt, fugiamus mortem & eligamus vitã. In hominibus enim geminas notas inueniri dico, & hãc esse veri numismatis, illam verò adulterini. Pius homo, numisma est à Deo cusum: impius, adulterinum & subaratum, nõ à Deo sed à Diabolo effectũ. Non quòd velim dicere duas esse hominis naturas, sed vnum esse hominẽ qui iam Dei, iam diaboli sit. Si quis pietati studet, Dei homo est: si impiè agat, diaboli est: non id factus per naturam, sed animi arbitrium. Infideles imaginem referunt Impius homo, Diaboli fit per animi Arbitrium. Principis malitiæ, fideles imaginem ferunt principis Dei Patris, & Iesu Christi; per quem, nisi propensa sit nobis voluntas pro veritate mori ad exemplum passionis eius, nec vita ipsius in nobis erit. Quandoquidem Imago Christi & Diaboli, in homine. itaque in iis personis quas commemoraui, omnem multitudinem Fidelium contemplatus sum, & dilexi, hortor vt hoc sit omnibus studium, in Dei concordia omnia agere, Episcopo præsidente Dei loco, presbyteris loco Diaconis commissũ Christi ministerium. Senatus Apostolici, Diaconis mihi suauissimis vt iis quibus commissum est Iesu Christi ministerium. Qui ante

secula genitus fuit apud Patrem Deus Verbum, vnigenitus Filius, & in consummatione seculorum idem permanet, *regni* enim *illius nullus erit finis*: inquit Daniel Propheta. Omnes itaque concordibus animis nos mutuò diligamus, & nemo secun ùm carnem spectet Proximum, sed in Christo Iesu. Nihil sit in vobis quod possit vos dirimere, sed vnimini Episcopo, subiecti Deo per ipsum in Christo. Quemadmodum itaque Dominus sine Patre nihil facit, *Nec* enim *possum*, inquit, *facere à meipso quicquam*: Sic & vos sine Episcopo, nec presbyter, nec diaconos, nec laicus. Nec quicquam videatur vobis consentaneum, quod sit præter illius iudicium; quod enim tale est, iniquum est & Deo inimicum. Omnes ad orandum in idem loci conuenite, sit vna communis precatio, vna mens, vna spes in charitate & fide inculpata in Christum Iesum, quo nihil præstantius est. Omnes velut vnus quispiam in templũ Dei concurrite, velut ad vnum altare, ad vnum Iesum Christum summum sacerdotem Dei ingenitũ. Ne patiamini vos seduci aliis opinionibus, nec fabulis nec genealogiis nunquam finiendis, nec fastui Iudaico attendatis. Vetera transierunt, ecce noua facta sunt omnia. Si namque adhuc iuxta legem Iudaicam & circuncisionem carnis vixerimus, negamus nos gratiam accepisse. Diuinissimi namque prophetæ iuxta Christum Iesum vixerunt, & ob hoc persecutionem passi sunt, gratia inspirati, vt plenè erudirentur increduli quòd vnus Deus est omnipotens qui seipsum manifestauit per Iesum Christum filium suum, qui est ipsius Verbum, non pronunciatum, sed substantiale. Nec enim est articulati sermonis vox, sed diuinæ efficaciæ genita essentia, qui omnia grata & placita reddidit ei qui se miserat. Si igitur vetustis literis scripturisque inhærentes, in vanam spem deuenerunt, expectantes Christum, vt docet Christus, Si *crederetis*, inquiens, *Mosi, crederetis mihi: de me enim scripsit ille. Et, Abraham Pater vester exultauit vt videret diem meum; vidit & gauisus est. Priusquam enim Abraham fieret, ego sum.* Quomodo nos poterimus viuere sine ipso, cuius serui & prophetæ, spiritu præuiderunt ipsum: & vt præceptorem, vt Dominum & saluatorem expectabant, dicentes, *Ipse veniet, & saluabit nos?* Non igitur sabbatizemus Iudaico more, velut otio gaudentes. *Qui enim non laborat, non edat. In sudore enim vultus tui, vesceris pane tuo*, habent oracula. Sed vnusquisque nostrum sabbatizet spiritualiter, meditatione legis gaudens, non corporis refocillatione & remissione, opificium Dei admirans, non pridiana [b] comedens & tepida bibens, & ad præscripta spatia obambulans, & saltationibus plausibúsque stupidis gaudens. At post sabbatum, omnis Christi amator Dominicum celebret diem resurrectioni consecratum Dominicæ, reginam & principem omnium dierum, quam expectans Propheta dicebat; *in finem, pro octaua*; In qua, & vita nostra exorta est, & per Christum mors deuicta. Quem negant quoque filij perditionis, hostes Saluatoris, *quorum Deus venter est*, qui terrena sapiunt, voluptatum, non Dei amatores, *speciem quidem pietatis habentes, virtutem verò ipsius abnegãtes*, sub Christi nomine & prætextu, mercatum exercentes; verbum Dei adulterantes, & Iesum vendentes; corruptores, alienique appetentes, & pecuniarum violentissimi sectatores, à quibus, Dei misericordia liberemini per Dominum nostrum Iesum Christum. Tangat itaque nos illius bonitas; Si enim arguat nos iuxta actiones nostras, iam perimus. *Si enim iniquitates obseruaueris domine, domine quis sustinebit?* Simus itaque digni cognomento quod accepimus. Qui enim alio nomine appellatur præter hoc, hic non est Dei, nec accepit prophetiam loquentem de nobis: Appellabitur nomine alio, quo Dominus nominabit eum, & erit populus sanctos, quod primùm in Syria impletum est. Antiochiæ enim primùm, discipuli, appellati sunt Christiani, cùm Petrus & Paolus fundarent Ecclesiam. Abiicite igitur malum illud vetus & putridum fermentum, & transmotemini in nouum fermentum gratiæ. Habitate in Christo, ne alienus dominetur vobis. Absurdum est Iesum Christum sonare lingua, & mente non habere Iudaïsmum abolitũ, vbi enim est Christianismus, non est Iudaïsmus. Vnus enim est Christus Iesus, in quem gens omnis credens, & omnis lingua confitens, in Deo coadunatæ sunt; & ii qui lapideo erant corde, filii Dei facti sunt, & amici Abrahæ, & in semine eius benedicentur omnes, destinati ad vitam æternam. Hæc scribo, charissimi, non quòd cognouerim aliquos vestrum hoc animo affectos esse; sed vt minor inter vos, cupio vobis cautum, ne incidatis in hamos inanis gloriæ, sed plenam de Christo cognitionem habeatis, qui ante omnia secula natus ex Deo Patre; post verò natus est ex Maria virgine sine viri commercio, quique sanctè vixit, omnemque morbum & imbecillitatem curauit in populo, signa & prodigia patrauit ad benefaciendum hominibus, & iis qui in superstitionem plurium deorum impegerant, vnum verum Deum Patrem suum annunciauit; qui passus est, & a Christicidis Iudæis sub Pontio Pilato præside & rege Herode crucem sustinuit; mortuus est, & resurrexit; ascendit in cælos ad eum à quo missus erat, sedetque ad dexteram ipsius; qui venturus est in fine sæculorum cum paterna gloria vt iudicet viuos & mortuos, reddatque vnicuique secundùm opera sua. Hæc qui plenè cognorit & crediderit, beatus est; quemadmodum & vos estis Dei amatores & Christi, in plenitudine spei vestræ; à qua exorbitare quemquam vestrum, absit. Fruar vobis per omnia, si dignus sim. Tametsi enim vinctus sum, comparandus tamen vni vestrum solutorum non sum. Noui quòd in vobis nihil factus sit, Iesum enim habetis in vobis ipsis; at contrà rubore suffondamini, sicut scriptum est: *Iustus accusator est sui ipsius: Et; Dicito tu primus peccata tua, vt iustificeris. Et; Cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite; serui inutiles sumus.* Nam quod apud homines est eximium, abominabile est apud Deum. *Deus enim*, inquit ille, *propitius esto mihi peccatori.* Ob hoc magni illi Patriarchæ, Abraham & Iacob terram & cinerem seipsos forsan coram Deo nominauerunt. Et Dauid: *Quis sum ego in conspectu tuo Domine, quia euexisti me hucusque?* Et Moses ille mitissimus super omnes homines, dicit ad Deum; *Exilis voce, & tardioris linguæ sum.* Submissè itaque sentite & ipsi, vt exaltemini; *Qui enim se humiliat, exaltabitur; & qui se exaltat, humiliabitur.* Studete itaque vt confirmemini in dogmatibus Domini & Apostolorum, vt omnia quæ facitis prosperè succedãt, & carne & spiritu, fide & charitate cum dignissimo Episcopo vestro, & coronando [c] spirituali Stephano presbytero vestro, & Dei ministris Diaconis. Subiecti este Episcopo, & vobis mutuò; vt Christus Patri; vt inter vos diuina quædã sit vnio. Cum sciam vos plenos omnis boni, breuibus cohortatus sum vos in charitate Iesu Christi. Memores estote mei in orationibus vestris, vt Deum assequar; & Ecclesiæ quæ in Syria est, cuius non sum dignus appellari Episcopus. Opus enim mihi est amabili, in Deo, precatione vestra & charitate, vt Ecclesia quæ in Syria est, mereatur nostra moderatione & disciplina pasci in Christo. Salutant vos & Ephesii & Smyrna, vnde hæc scribo vobis, qui præsentes adsunt in Dei gloriam, vti & vos qui me vnà cum Polycarpo recreastis: & cæteræ Ecclesiæ, in honore Iesu Christi, salutant vos. Valete concordes, spiritum possidentes indiuulsum, in Christo Iesu per voluntatem Dei.

Margin notes: Dan. 3. 6. & 7 — Ioh. 5. e. — Contra schismaticos. — Christus Sacerdos Dei ingenitus. — Prophetæ iuxta Christum vixerunt. — Christus Patris Verbũ, non pronũciatum sed substãtiale. — Iohan. 5. g. — Isa. 25. 6. — 2. Thess. 3. — Gen. 3. — Saltationes. — Dies Dominicus. — In Titulo. Psa. 6. & 11. — Phil. 3 d — 2. Tim 3. a — Psal. 129. — Christiani primũ Antiochiæ nominati. — Petrus & P. Ecclesiam fundauerunt. — Iudæi Christicidæ. — Christus venturus ad iudicium vt reddat cuique iuxta opera sua. — Prou. 18. — Isai. 18. — Luc. 16. — Luc. 18. — Gen. 24. — 1. Par. 17. — Exod. 4. — Matt. 23. — Permanentib. in doctrina Dei & Apostolorum, omnia prospere succedũt. — Ecclesia Syria.

IN SANCTI IGNATII MARTYRIS Epistolam, 6. Scholia.

a Dignus habitus exoptato nomine. *vel Christianum nomen intelligit, quod primum in Antiochia Ecclesia fidelibus inditum est, vt in Actis testatur Lucas. vel martyris nomen intelligit, cum ob fidem Christi vinctus, damnatus esset, vt bestiis obiiceretur.*

b Non pridiana comedens & tepida bibens, & ad præscripta spatia obambulans. *Hunc locum neuter interpretum satis intellexit. Vetus interpres ita reddidit: Non omnia comedens, tepida bibens, & mensuratè ambulans. Morelius sic vertit: Non*

in crastinum crapulam colligens, tepida bibens, & modulatè incedens. Porrò Græca sic habent: οὐκ ἐν ἰουδαϊσμῷ, καὶ χλιαρὰ πίνων καὶ μεμετρημένα βαδίζων. Damnat enim Ignatius ritus illos Iudaicos, iam per Euangelicam veritatem abolitos quibus Iudæi superstitiosè se astringebant ad obseruandum Sabbatum, adeò vt nec focum excitarent in ædibus, sed pridiana & iam marcida ederēt, & tepida biberent, & tantùm viæ carperent, quantùm licebat in Sabbato: quod spatium ob id, iter Sabbati in Euangelicis literis appellatur; ne videlicet violarent Sabbatum, vel vltra præscriptum spatium excurrendo, vel coquendis cibis se occupādo, quos ob id pridie parabant, vnde & feria sexta Parasceues, appellationem sortita est à parandis in Sabbatum cibariis. A

c Et coronandu spirituali Stephano. *Alludit ad nomen Stephanus: nam στέφανος Græcè, corona est Latinè. hinc & Prudentius hymnographus eruditissimum poema edidit, cui titulum fecit περὶ στεφάνων, id est, de Coronis, quòd in eo celebret laudes Martyrum.* B

EIVSDEM AD TARSENSES DE SVO Martyrio, deinde contra Ebionitas & Epicureos, Christum esse verum Deum, & futuram corporum resurrectionem: Postremò autem, & de vita Christiana officiis.

EPISTOLA 7.

IGnatius, qui & Theophorus; saluatæ per Christum, laudandæ, memorandæ, & adamandæ Ecclesiæ, quæ Tarsi est; misericordia & pax à Deo Patre, & domino Iesu Christo, multiplicetur semper.

A Syria, Romam vsque cum bestiis depugno, non quòd à brutis feris deuorer (hæ namque, vt nostis, Deo
Dan. 6. f. volente pepercerunt Danieli) sed à feris humanam gerentibus formam; in quibus, immitis illa fera cubat, quæ me quotidie pungit & vulnerat. Verùm nihili pendo supplicia hæc, neque tanti facio vitā meam, vt eam plus amem quàm Dominum. Quare paratum me offero igni, feris, gladiis, cruci, dummodo Christum videam, Salua-
1. Cor. 16. torē & Deum meū, qui propter me mortuus est. Obse-
Abac. 2. a. Rom. 1. b. cro vos ego vinctos Christi, qui terra marique exigitor;
Gal. 3 b. *state in fide:* este constanti & firmo animo, quia *iustus ex*
Psal. 67 b. *fide viuit*, estote immobiles, quia *Dominus habitare facit in domo, iisdem moribus præditos.* Noui quosdam ministrorum
Hereses variæ de Christi diuinitate & humanitate. Satanæ voluisse vos turbare, quorum alii asseuerant Iesum, opinione tantum & phantasia natum, & opinione crucifixum: alii vero dicunt eum non esse filium Creatoris omnium: nonnulli verò, quòd ipse est super omnia Deus: aliqui, quòd merus homo: alij verò quòd eadem caro non resurgit, & quòd voluptaria vita amplectenda sit: hunc enim esse finem bonorum, iis qui paulò pòst corrumpendi sint. Tantorum malorum agmen impudenter se ingessit; At vos ne ad horam quidem cessistis, illis aures accommodantes. Pauli enim estis ciues & discipuli, qui ab Hierosolymis vsque ad Illyricum euangelicam expleuit prædicationem, & qui stigmata Christi in carne sua circumtulit: cuius cùm memineritis, prorsus cognoscitis quòd Iesus Christus verè natus est ex Maria,
Gal. 6. factus de muliere, & reuera crucifixus est. *Mihi verò absit (inquit) gloriari, nisi in cruce Domini mei Iesu Christi;* & verè
Act. 26. f. Rom 6. passus & mortuus est, & resurrexit. *Si passibilis*, inquit, *est Christus; si primus ex mortuorum resurrectione.* Et; *Quod mortuus est peccato, mortuus est; quod autem viuit, viuit Deo.* Quæ enim vinculorum vtilitas, Christo non mortuo, quæ vtilitas tolerantiæ; quæ flagrorum? Cur tandem Petrus se crucifigi, Paulus & Iacobus gladio se truncari passi sunt; Ioannes autem in Pathmon ire exularum; Stephanus autem lapidibus se interimi à Iudæis, qui Dominum trucidarunt? Verùm nihil horum temerè factum. Reuera enim ab impiis crucifixus est Dominus; & hic ipse qui ex muliere natus est, filius est Dei: & qui cruci-
1. Cor. 8. b. fixus est, primogenitus est omnis creaturæ. Dicit enim
1. Tim. 2. Apostolus; *Vnus Deus pater ex quo omnia; vnus Dominus Iesus*
Coloss. 1. *Christus per quem omnia:* Et; *vnus enim Deus, & vnus mediator Dei & hominum homo Iesus Christus:* Et; *per ipsum creata*

A *sunt omnia, & in ipso omnia constant.* Quòd autem ipse sit super omnia Deus, & pater, & filius ipsius; dicit: *Ascendo* Ioan. 20.
ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum & Deum 1. Cor. 15.
vestrum. Et; *cùm subiecta fuerint illi omnia; tunc & ipse filius subiicietur ei qui sibi subiecit omnia,* existens omnia, in omnibus; & alius profectò est qui subiecit illi omnia, & alius cui hæc subiecta sunt, qui etiā cum omnibus subiicitur. Sed neque homo merus est, per quem & in quo facta sunt omnia. *Omnia enim per ipsum facta sunt. Quando faciebat* Ioan 1.
cælos, vnà ipsi aderam; & ibi aderam illi, coaptans singula; & Prou. 8.
congratulabatur mihi quotidie, congaudebāque. Quomodo merus homo audiuit; *Sede à dextris meis?* Quomodo verò Psal. 109.
dicebat; *Antequam Abraham fieret, ego sum?* Et, *Glorifica* Ioa. 8.
me gloria quam habui antequam esset mundus. Qualis verò Ioa. 6. d.
homo dicet; *Descendi de cælo non vt faciam voluntatem meam*
B *sed voluntatem eius qui misit me?* De quo porrò homine di- Ibidem.
cebat; *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem*
in hunc mundum: In mundo erat, & mundus per ipsum factus Ioa. 1.
est, & mundus illum non cognouit. In propria venit, & sui eum non receperunt? Quomodo igitur hic merus homo, & qui vt esset ex Maria cœpisset exordium; & non potius Deus Verbum, & vnigenitus Filius? *In principio enim erat Ver-*
bum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Prou. 8.
Et alibi: *Dominus creauit me initium viarum suarum, in opera*
sua, ante sæcula fundauit me, & ante omnes colles generat me. Ioa. 5.
Quòd autem resurgunt corpora nostra; dicit: *Amen dico*
vobis, quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt, au- 1. Cor. 15.
dient vocem filij Dei; & qui audierint, viuent. Et Apostolus:
Oportet, inquit, *corruptibile hoc induere incorruptionē, & mor-* 1. Cor. 6. b.
tale hoc induere immortalitatem. Et quòd oportet pudicè &
C & iustè viuere, constat ex iis quæ Paulus rursum dicit: *Ne erretis; neque adulteri, neque molles, neque pædicones, neque conui-*
tiatores, neque ebriosi, neque fures, regnum Dei hæreditabunt. Et; 1 Cor 15.
si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit; vana est igitur b. d.
prædicatio nostra, vana fides nostra: Igitur & qui in Christo dormierunt, perierunt: Si in hac vita tantū in Christo sperantes, mi-
serabiliores sumus omnibus hominibus. Si mortui non resurgunt, Contra Epi-
edamus & bibamus, cras enim morimur. Hoc verò modo af- cureos.
fectis nobis, quid discriminis erit inter nos, & canes & asinos, qui futurorum nullam rationem habentes, solùm edendi, & eius quod tunc subsequi solet, nimirùm coeundi, appetitū habent? Destituti enim sunt ratione men- Exhorta-
tem intus gubernante. Fiunt vobis in Domino. Sobrij tio Christia-
estote, singuli abiicite omnem malitiam, ferinam excan- na.
D descentiam; detractionem, calumniam, turpiloquium,
scurrilitatem, susurros, fastum, ebrietatem, libidinem, Rom. 13 d.
auaritiam, inanem gloriam, inuidiam, & his similia. *In-*
duite verò *Dominum Iesum Christum & carnis curam ne fece-* Hierarchiæ
ritis ad explendas concupiscentias. Presbyteri subiecti estote Ecclesiasti-
Episcopo, Diaconi presbyteris, populus presbyteris & cæ decorū.
diaconis. Qui hoc ordinis decorum seruarint, pro eorū animabus ego libens meam commutauero, & Dominus
sit cum ipsis perpetuò. Viri, diligite vxores vestras; & Coniugū
mulieres, vestros coniuges. Liberi, parentes honorate; Charitas.
parentes, educate liberos vestros in disciplina & exhor- Liberorum educatio
tatione Domini. Eas quæ in virginitate degunt in precio Virgines
habete velut Christi sacerdotes; Viduas in pudicitia per- & Viduæ honorandæ
manentes, vt altare Dei. Serui, cum timore dominis mi- Seruorum
E nistrate; Domini, cū moderatione & ciuilitate in seruos & Dominorū decorum.
imperium exercete. Nemo inter vos ociosus sit; mater Otium fu-
enim egestatis inertia. Porrò hæc nō impero vobis quasi giendum.
sim aliquid, tametsi vinctus sum; verùm vt frater, commonefacio. Sit Dominus vobiscum. Consequar orationum vestrarum fructum; orate vt Iesum adipiscar. Commendo vobis Antiochenam Ecclesiam. Salutant vos Ecclesiæ Philippensium, vnde & scribo hæc. Salutat vos
Philo diaconus vester, cui & ego gratias ago studiosè Osculum
mihi in omnibus ministranti. Salutat vos Agathopus sanctum.
diaconus Syrus, qui me sequitur in Christo. Salutate inuicem osculo sancto. Saluto vniuersos & vniuersas in Christo. Valete corpore, anima, & spiritu vno; & mei ne sitis immemores. Dominus vobiscum.

EIVSDEM AD PHILIPPENSES DE vera Christi humanitate & diuinitate, Dæmonis ignorantia vtriusque, & pietatis præceptis; A

EPISTOLA 8.

IGnatius, qui & Theophorus, Ecclesiæ Dei misericordiam consecutæ in fide & tolerantia & charitate non ficta, quæ est Philippis; misericordia & pax à Deo Patre, & Domino Iesu Christo, qui est Saluator omnium hominum; maximè autem fidelium.

Memor charitatis vestræ, & propensi in Christo erga nos animi, quæ declarastis; decere existimabam vt scriberem ad charitatem vestram, erga fratres tam beneuolam & nos adamantem iuxta præceptum Dei; & commonefacerem vos de cursu nostro in Christo, vt idem dicatis omnes, vnanimes, in eadem fidei regula gradien- B
1.Cor.8.b tes, vt Paulus vos admonebat. Si enim vnus est vniuersorum *Deus Pater* Christi, *ex quo omnia*; *vnus* autem *Dominus noster Iesus Christus, per quem omnia*; *vnus* autem *Spiritus qui operatus est*, & vim suam exercuit in Mose, in Prophetis & Apostolis. *& vnum baptisma* quod in mortem Do-
Ephes.4 a. mini datur, & vna electa Ecclesia; debet esse & vna secundùm Christum fides; *vnus enim Dominus, vna fides, & vnũ baptisma*: vnus Deus & Pater omnium, & per omnia, &
Deut 6. in omnibus. Vnus igitur Deus & Pater, non duo neque
Malac.2. tres: vnus qui est, nec est alius præter ipsum, solus & ve-
Ioan.1. rus. *Dominus enim*, inquit, *Deus tuus Deus vnus est*: Vnus & Filius, Verbum, Deus; *Vnigenitus* enim, inquit, *qui est in*
1.Cor. 8.b. *sinu Dei Patris*, & rursus; *Vnus Dominus Iesus Christus*: & ali-
Prou.30 a. bi; *Quod nomen illi, & quod nomen Filij eius, vt † cognoscamus*; C
Ephe.4.a Vnus autem & Paracletus: *Vnus enim*, inquit, *& Spiritus*:
† Vulgata Editio legit sicut. *† quoniam vocati sumus in vna spe vocationis nostræ*. Et iterum; *De vno spiritu bibimus*, &c. Et; *Omnia hæc manifestum est*
1.Cor. 10.a. *operari vnum & eundem spiritum*. Non itaque tres patres,
1.Cor.12.b. neque tres filij, neq; tres paracleti; sed vnus Pater, vnus Filius, & vnus Spiritus sanctus. Quare & Dominus mittens Apostolos ad docendum omnes gentes, præcepit
Mat 28. illis vt baptizarent, *In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti*; non in vnum trinominem, neque in tres incarnatos, sed in tres eiusdem honoris. vnus enim est homo factus, neque Pater, neque Paracletus, sed solus Filius; non opinione, non phantasia, sed tenera. *Verbum enim caro factum*
Ioan. 1. *est, & habitauit in nobis*: *Sapientia* enim *ædificauit sibi domum*.
Prou. 9. Et natus est vt homo, Deus Verbum, cum corpore; id- D
Isa 7. que ex virgine sine viri commercio. *Virgo* enim inquit,
Matt. 1. *in vtero concipiet, & pariet filium*. Verè itaque genitus est, verè excreuit, verè comedit & bibit, verè crucifixus &
Ebionitæ Iudæis non meliores. mortuus est, & resurrexit. Qui hæc credit, vt res habet, quod natus est, is beatus est: qui verò non credit hæc, scelestus est, non minus iis qui Dominum crucifixerunt.
Crux trophæũ horribile dæmoni. Princeps enim Mundi huius gaudet, cùm quis crucem negarit; cognoscit enim crucis confessionem; suum esse ipsius exitium. Id enim trophæum est contra ipsius potentiam; quod vbi viderit, horret, & audiens timet; & an-
Dæmon Christo crucẽ molitus. tequàm fabricaretur crux, studebat vt fabricaretur, & operabatur in filiis inobedientiæ, operabatur in Iuda, in Pharisæis, in Sadducæis, in senibus, in iuuenibus, in sa-
Pœnitentia Iudæ à dæmone. cerdotibus: cùm autem paranda esset crux, tumultuabatur, & pœnitentiam immisit proditori, & laqueum illi commonstrauit, & suspendium quo strangularetur, edocuit: terrebat & mulierculam turbans eandẽ in somniis, & vt à crucifigendo cessarent moliebatur, qui prius omnem lapidẽ mouerat vt eadem crux pararetur: non quod pœnitudine duceretur ob tantũ malum; hac enim parte, minus fuisset sceleratus; sed sentiebat suam ipsius perniciem. Crux enim Christi prima fuit ipsi condemnationis, mortis & perditionis causa. Ideo & in quibusdam id efficit vt crucẽ negent, vt passionis illos pudeat, & mortem opinione tantùm illum gustasse asseuerent, partum virginis circumcidant & mutilent, naturam calumnien-
† Vetus interpres singulariter le- tur vt detestandam; Iudæis † auxiliantur in cruce abneganda; gentibus magiæ calumniam, Christo, impingendo

A hæreticis, prætexendo veritati phantasiam: varius enim & multiformis est dux ille omnis mali, & falsis rationibus mentes fallens humanas, sibi ipse contrarius, inconstans; alia prætexens, alia faciens. Sapiens est ad malefaciendum, bonum verò quid sit ignorat. Ignorantia oppletus est propter voluntariam dementiam. Quo enim modo non est eiusmodi, qui nec ante pedes & propatulo positam rationem videt? Si enim nudus homo est, Dominus constans ex anima & carne; quid circumcidis & mutilas natiuitatẽ communis naturæ humanæ? Quid verò tanquàm insolens aliquid in homine factum, passionem appellas phantasiam, & mortem hominis mortalis censes opinionem esse solam? Si verò Deus & homo, cur iniquum vocas Dominum gloriæ, qui natura inuariabilis est? cur iniquum appellas legislatorem, qui animam habet humanam? Verbum caro factum est, &
B perfectus homo, * quod in homine habitauit. Quomo- Ioan.1.
do & magus hic, qui olim omnem naturam tam sensibilem quam intelligibilem condidit voluntate Patris; in Christus
humanitate autem, omnem morbum & infirmitatem verus Deus.
curauit? Quomodo non Deus hic est, qui mortuos suscitauit, claudis perfectum reddidit gressum, leprosos mundauit, cæcis restituit visum, ea quæ sunt vel augens, vt
quinque illos panes & duos pisces; vel immutans, vt Ioan. 6.
aquam in vinum; tuum verò exercitum solo fugans verbo? Quid verò virgineam improbas naturam, & membra appellas obscæna? qui olim hæc ipsa mẽbra in pompis ostentabas, ᵇ mares nudari iubens in conspectu feminarum, itémque feminas in cupiditatem libidinosam marium; nunc, contra, hæc ipsa à re iudicantur obscæna,
C & honestatẽ simulas qui spiritus es fornicationis, ignorans tunc demum aliquid esse obscœnum, cùm per scelus Quæ sint
illud polluimus; cùm verò omne abest peccatum, nihil obscœna.
turpe censendum est, nihil malum, eorũ quæ facta sunt; sed omnia bona valde: at tu cùm non videas, improbas ea. Rursus, quomodo needum ex Virgine natus tibi videtur Christus, sed Deus Pater, qui est super omnia, qui
est, quique omnipotens est? Quis igitur hunc misit? quis Deum Pa-
huius dominus est? cuius voluntati hic obediuit? cuius trem non
legem impleuit? qui nec alicuius voluntati, nec alicuius esse incar-
potestati paruit? Et cùm Christum eximis à nascendi natum.
lege, ingenitum doces genitum esse; & qui omni principio caret; hunc dicis cruci affixum; quo permittente, non possum dicere. Verùm tua minimè me latet versu-
D tia, nec ignoro te obliquo & gemino gressu incedere. Ignoras tu quis sit ingenitus, qui omnino rerum scientiam tibi vendicas? At multa te latuerunt; Mariæ virgi-
nitas & admirandus ille partus, quis sit ille qui in cor- Dæmoni,
pore est, stella quæ duxit eos Magos qui in Oriente erãt, multa Chri-
dona offerentes; Archangeli salutatio Virgini facta; sto nascente
ipsius Virginis, viro desponsatæ, insolens concep- incognita.
tus; Præcursoris pueri præconium ob illius præsen- Luc.1.d
tiam qui ex Virgine nasciturus erat, illiúsque intra maternum vterum, ob ea quæ præuidebat, subsultatio; Angelorum hymni ob natum puerum, pastoribus facta
bona nuncia; Herodis timor metuentis regnum sibi Matt.2.d
eripiendum, mandatum de necandis infantibus; in Ægyptum commigratio, & inde in ista loca reuersio; fa-
sciæ pueriles; census, & humana descriptio; lactentis Luc.2.a.
E educatio, patris nomen attributum ipsi Ioseph qui tamen nullum semen ad generationem attulit: præsepia, quòd nullus alius locus ei esset, nec vllus humanus apparatus; incrementi accessio, humana verba, fames, sitis, profectio, labor, sacrificiorum oblatio (quandoquidem & circuncisionem admisit) baptismus, vox Dei super
baptizato audita: Quis esset, & vnde profectus, testifi- Matt.3 d.
cationes Spiritus & Patris desuper factæ, vox Iohannis prophetæ significantis passionem futuram appellatione Agni; diuersorum signorum efficaciæ, curationes variæ, increpatio dominica imperans mari & ventis, ma-
ligni Spiritus fugati; tu ipse tortus, † & potestate † Loci huius non
eius qui apparebat flagellatus nesciens quò te verteres: verba qui-
Hæc videns, vertigine æstuas; virginem esse quæ parit, dẽ sed sen-
git, cui suffragatur Aetiologia vt de Satana, intelligatur Dæmon ignorans.

Eum citat Orig. Hō. 6. in Luc. & Hier. 1. Lib. Comētariorum in 1. Cap. Mat. Luc. 2. b.

ignoras. At obstupefaciebant te, Angelorum laudes, Magorum adoratio, stellæ exortus: verùm, rerum ipsarum vtilitas, in ignorantiam denuò te impingit; exigua enim quædam tibi videntur, fasciæ, passiones humanæ, circuncisio, lactantis educatio; vniuersa hæc Deo indigna tibi visa sunt. Rursus videbas hominem quadraginta diea & noctes perdurare ieiunum sine humano alimento, Angelos ministrantes, quos & horrebas cùm primùm vidisses: vt communem hominem baptizatum, causámque ignorabas; post ieiunium verò, esurientem, sumpta denuò audacia tentabas vt communem hominē, nesciens quis esset, dicebas enim; *si filius Dei es, dic vt lapides hi panes fiant.* Illud enim; *Si filius Dei es*, ignorantiæ argumentū est. Si enim id reuera agnouisses, sciuisses quòd ex æquo potest rerum conditor vniuersarum; & facere quod non est, & mutare quod est. Et ventris ingluuie tentas eum qui omnes nutrit famelicos; & tentas Dominum gloriæ, oblitus ex animi maleuulentia, Quòd *non in solo pani viuit homo, sed in omni verbo quod procedit ex ore Dei.* Si enim cognouisses quòd Dei filius erat, sciuisses quòd is qui quadraginta diebus & totidem noctibus ieiunum corpus, sine omni inediæ noxa, conseruatat; etiā perpetuò itidem conseruare poterat. Cur igitur esurit? vt doceret quòd reuera corpus assumpserat iisdem obnuxium passionibus quibus reliqui homines: per illud itaque, ostendit se Deum esse; per hoc verò, hominem. Tu itaque qui elapsus es ex altissima illa gloria, ceu fulgur; audes Domino dicere; *Mitte te deorsum*; cui ea quæ sunt, reputantur quasi non sint? Et ad vanam gloriam prouocare alienum ab omni ostentatione, & falsò obtendis scripturam de illo dicere; *Quoniā Angelis suis mandauit de te, Et in manibus tollent te, vt non offendas ad lapidem pedem tuum.* Cætera simulas te ignorare, furtim ea subtrahens: An non de te tuísque ministris prophetauit: *Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem?* Si itaque tu Dominicis conculcaris pedibus, quomodo tentas Dominum qui tentari nō potest, oblitus legislatoris præcipientis; *Non tentabis Dominum Deum tuum?* Sed etiam audes scelestissime Dei opera tibi vendicare, tibique traditum horum dominiū; & vt prolapsus, tuo more, cadas, postulas; quæque ipsius sunt, hæc ipsi te daturum promittis, si procidens in terram adoret te? Et quomodo non horruisti eiusmodi vocem aduersus Dominum emittere, omnium malorum spirituum sceleratissime Spiritus ob malignitatem? Per ingluuiem victus es, per vanam gloriam dedecore affectus es, per auaritiam & ambitionem pertraheris ad impietatem. Tu Belial, draco, desertor, transfuga, serpens tortuose; qui à Deo defecisti, qui à Christo separatus es, qui à Spiritu sancto alienatus es, qui è choro Angelorum pulsus es; legum diuinarum violator, legitimorū hostis, qui contra Protoplastas insurrexisti; & Dei præcepto non parere fecisti eos qui nihil te læserunt; qui aduersus Abel, excitasti homicidam Cain; qui aduersus Iob, arma sumpsisti, Domino dicis; *Si prolapsus adoraueris me.* O audaciam, ô vesaniā! serue fugitiue & mastigia recalcitras bono Domino; & tāto Domino, Deo omnium sensibilium & intelligibilium, dicis, *Si prolapsus adoraueris me.* Dominus verò longanimis est, nec in nihilū redigit te qui talia per inscitiam audes; sed placidè respōdet, *Vade Satana.* Porrò non ait; *Vade post me:* Nec enim fieri potest, vt conuertatur. Sed, *Vade Satana*, ad ea quæ elegisti; [c] vade ad ea quæ per maleuolentiā amplexus es & sectaris: Ego enim qui sim cognosco, & à quo missus sum cognosco, & quem adorare oporteet scio. *Dominum enim tuū adorabis, & illi soli seruies.* Noui vnum, scio solum, [d] cuius tu desertor factus es; non sum Deo aduersus, confiteor excellentiā, cognoui generationis meæ auctorem patrem. Affectus quem erga vos habeo, fratres; hæc me scribere compulit, ad Dei gloriam vos cohortantem; non quasi aliquid sim, sed vt frater. Subiecti este Episcopo, presbyteris, & diaconis; diligite vos mutuò in Domino, vt Dei similitudines. Videte viri, vt vxores vestras velut propria membra

Christus tentatus. Mat. 4.

Dei potentia.

Mat. 4.

Christus cur esuriet.

Psal 90.

Deut. 16.

Matth. 16. d Mat. 8. a.

Deut. 16. Luc 4.

Officia Christiana. Coniugii Charitas.

A ametis. Itidem, vxores ament suos viros, vtpote quæ vnum sint coniunctione. Si quis castè, si quis continenter viuit; non extollatur, ne perdat mercedem. Festiuitates ne dehonestetis; Quadragesimale ieiunium ne spernatis; continet enim exemplum conuersationis Dominicæ. Post passionis Dominicæ hebdomadam ieiunare quartis & sextis feriis ne negligatis, ciborum reliquias pauperibus elargientes. Si quis Dominicam diem aut Sabbathū, vno excepto, ieiunarit; hic Christi interfector est. Orationes vestræ extendantur vsque ad Antiochenam Ecclesiam, vnde & vinctus Romam abducor. Saluto sanctum Episcopum Polycarpum: Saluto sanctum Episcopum Vitalium, & sacrum bresbyterorum collegium, & conseruos meos diaconos; pro quorum animabus, vtinam commutare meam animam liceat. Ad hæc B contestor Episcopo & bresbyteris in Domino; Si quis cum Iudæis celebrat Pascha, aut symbola festiuitatis eorum recipit, particeps est eorum qui Dominum occiderunt & Apostolos eius. Salutat vos Philo & Agathopus Diaconi. Saluto collegium virginum, & cœtum viduarum; quibus & fruar. Saluto populum Domini à paruo vsque ad magnum. Transmisi vobis literas meas per Euphranium lectorem, virum à Deo honoratum & fidelissimum, fortè nactus eum circa regionem, cùm iam nauem ascensurus esset. Memores estote vinculorum meorum, vt consummer in Christo. Valete corpore, anima & spiritu; perfecta sentientes, auersantes operarios iniquitatis & corruptores sermonis veritatis, confortati in gratia Domini nostri Iesu Christi.

Castitas & humilis. Festa non dehonestanda. Ieiunium quadragesimale.

Non damnat simpliciter ieiunium in Dominica aut in Sabbatho, sed tantum hoc dicit propter Simonis magi sectatores, qui Deum legis & prophetarum sabbatho rerum opificium complentem negabant. Vide T. Epiphanium hæresi 41. & ex recentioribus Baronium tom. 1. annal. anno 57. cap. 101.

C IN SANCTI MARTYRIS IGNATII Epistolam, 8. Scholia.

a Et perfectus homo, quod in homine habitauit. *Hic locus videtur mihi non carere mendo. Nam Græcus codex sic habet:* ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ τέλειος ἄνθρωπος, οὐκ ἐν ἀνθρώπῳ κατοικήσας, *id est, verbum caro factum est, & perfectus homo, quod non in homine habitauit. Certè verbum, i. Dei filius in homine habitauit, iuxta illud Ioannis: Et habitauit in nobis, & illud Pauli. Erat Deus in Christo mundum reconcilians sibi. & alibi: In quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Quare illud,* οὐκ *expungendum videtur, aut loco* κατοικήσας *legendum est interrogatiue* κατῴκησε, *i. habitauit, hoc sensu, verbum caro factum est, & perfectus homo nonne habitauit in nobis.*

b Qui olim in pompis hæc ipsa ostentabas. *Hæc olim D fieri solita in mysteriis illis impurissimis Dionysij siue Bacchi sacris ex variis auctoribus constat. Moris enim erat inter cætera pompæ illius impudicæ fercula, à viris muliebri cultu indutis gestare insolita magnitudinis virilia membra, quos Græco nomine phallos & ithyphallos appellabant, & hæc ipsa membra in templorum propylæis & in ipsis templis nudata omnium oculis proponi: vt auctor est Lucianus ille Samosatenus in libello quem scripsit de Syria dea, quam alij Rheam siue Cybelen, alij Iunonem esse volunt.*

c Vade Satana ad ea quæ elegisti, vade ad ea quæ per maleuolentiam amplexus es. *Codex Græcus secundo loco habet:* ὕπαγε εἰς οὓς ἠρέθισας *i. vade ad ea quæ prouocatus es: sic enim vertit Morelius, & similiter vetus Interpres. Ego legendum puto pro* ἠρέθισας, ᾑρέτισας, *i. elegisti, sectatus es siue amplexus es.*

d Noui vnum, scio solum. *Hæc nisi sanè & sobriè intelligantur, possent videri duriùs & contumeliosiùs dicta in filiū Dei, E quòd Patrem se maiorem & excellentiorem fateatur, cùm credamus in sanctiss. Trinitate omnia paria, & iuxta Athanasii axioma, in ea nihil esse maius aut minus, nihil prius aut posterius, sed tres personas coæternas sibi esse, & coæquales. Verum scire oportet, Græcos Theologos, inter quos facilè primum locum obtinent Gregorius Nazianzenus & Basilius Magnus, non vno loco fateri illud Ioannis: pater maior me est, quod nos ferè accipimus iuxta Christi humanitatem dictum, etiam iuxta diuinitatem intelligere Patrem maiorem esse Filio non quidem natura, aut tempore, sed sola ratione principij, & hactenus modò excellentiorem esse Filio, quòd fons sit & origo omnis diuinitatis: vt videre licet apud Basilium in libro contra Eunomium. & libro 9. de Trinitate apud D. Hilarium.*

EIVS-

EIVSDEM AD PHILADELPHIENses; EPISTOLA 9.

IGnatius, qui & Theophorus, Ecclesiæ Dei Patris & Domini Iesu Christi, quæ est Philadelphiæ; in charitate misericordiam consecutæ, & firmatæ in Dei concordia, exultanti in passione Christi sine omni hæsitatione; quæ per resurrectionem eius plenè instructa est in omni misericordia, quam saluto in sanguine Iesu Christi, quod est gaudium sempiternum & stabile; maximè iis qui vnum sunt cum Episcopo, presbyteris, & diaconis designatis per voluntatem Dei Patris, per Iesum Christum qui secundum propriam voluntatem suam firmauit Ecclesiam super petram ædificatione spirituali citra humanarum manuum operam, in quam collisa flumina & venti non potuerunt eam subuertere, nec id valeant vnquam spirituales nequitiæ, sed infirmentur virtute Domini nostri Iesu Christi.

Diaconi designati.

Conspecto vestro Episcopo, cognoui quòd non à seipso neque per homines ad dignitatem euectus est vt susciperet ministerium hoc communis Ecclesiæ, nec per inanem gloriam; sed in charitate Iesu Christi, & Dei Patris qui suscitauit eum ex mortuis; cuius obstupui modestiam, qui tacitus plus poterit quàm alij qui plurima loquuntur. Sese namque composuit ad Christi mandata & iustificationes, non secus atque nerui intenduntur in cythara, ad musicam harmoniam; éstque inculpatus non minus quàm Zacharias sacerdos. Quapropter beatam censeo illius animam, quòd cognoscam illam virtutibus ornatam & perfectam, nullis affectibus obnoxiam, omnísque iracundiæ victricem, vt qui viuat in omni mansuetudine Dei. Fugite itaque, vt filii lucis & veritatis, sectionem vnitatis, & prauæ doctrinæ hæreticorum, à quibus pollutio egressa est in omnem terram. Vbi verò pastor est, eodem & vos, vt oues, sequamini. Multi enim lupi velleribus tecti, in Dei stadio currentes perniciosis voluptatibus illectos, captiuos comprehendunt; verùm in vestris concordibus animis, nullus dabitur illis locus. Abstinete itaque vos ab herbis noxiis, quas Iesus non excolit, sed fera humano gaudens sanguine; non enim sunt plantationes Dei Patris, sed semen illius maligni. Non hæc scribo quòd apud vos inuenerim schisma; sed præmunio vos, vt filios Dei. Quotquot enim Christi sunt, hi sunt partium Episcopi, qui verò ab illo declinãt, & cum maledictis communionẽ amplectuntur, hi cum illis excidentur. Nec enim Christi agricultura sunt, sed diaboli sementis, a quo eruamini semper precibus fidissimi & mansuetissimi Pastoris qui vobis præsidet. Obsecro itaque vos, quotquot pœnitentia ducti redierint ad vnitatem Ecclesiæ, suscipite illos cum omni mãsuetudine; vt per bonitatem & patientiam vestram resipiscentes ex diaboli laqueis, digni iam Christo facti salutem consequantur æternam in regno Christi. Fratres ne erretis. Si quis eum sectator qui se absciderit à veritate, regnum Dei non hæreditabit. Et qui non abscedit à mendaci concionatore, in gehennam condemnabitur: nec enim à piis discedẽdum, nec cum impiis commercia habẽda. Si quis graditur iuxta aliena præscripta, hic non est Christi, nec particeps passionis Christi, sed est vulpes & corruptor vineæ Christi: cum einsmodi non commisceamini ne cũ illo pereatis, quamuis pater sit, quamuis filius, quamuis frater, quamuis domesticus. *Non parcet*, inquit, *oculus vester super eum.* Osores Dei & vos odisse oportet, & super inimicos illius tabescere; non autem percutere aut persequi illos, vt faciunt Gentes quæ ignorant Deum & Dominum; sed pro hostibus habere tales, & ab iis segregari. Commonefacere autẽ eos & ad pœnitentiam cohortari, si forte audiant, si forte manus dent, monitísque cedant. Clemens enim est Deus noster,

Luc. 1 a Veri Episcopi typ.
C
D
Schisma fugiendum.
Pœnitentes in Ecclesia recipiendi.
Heretici fugiendi.
E
Deut. 13. b

A & *Omnes homines vult saluari & ad veritatis agnitionem venire.* Quapropter *Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos:* cuius benignitatis cùm vellet Dominus nos esse imitatores, inquit; *Estote perfecti, sicut pater vester cælestis perfectus est.* Ego persuasum habeo de vobis in Domino, quòd nihil aliud sentietis. Quare & confisus charitati vestræ Deo dignæ, obsecro vos vt vna fide, vna prædicatione, vna Eucharistia vtamini; vna enim est caro Domini nostri Iesu Christi, & vnus illius sanguis qui pro nobis effusus est; & vnus calix, qui pro omnibus nobis distributus est; vnus panis, qui omnibus fractus est; vnũ altare omni Ecclesiæ, & vnus Episcopus cum presbyterorum collegio, & diaconis cõseruis meis.
B Quandoquidem & vnus est ingenitus Deus & Pater; & vnus vnigenitus Filius Deus, Verbum & homo; vnus paracletus Spiritus veritatis; & vna prædicatio, & fides vna, & vnum baptisma, & vna Ecclesia, quam suis sudoribus & laboribus fundauerũt sancti Apostoli, à finibus terræ vsque ad fines, in sanguine Christi. Et vos itaque oportet vt populum peculiarem & gentem sanctam, omnia perficere concordibus animis in Christo. Vxores maritis subditæ sint in timore Dei; virgines Christo, in puritate, non abhominantes nuptias; sed id quod præstantius est amplectentes, non in calumniã matrimonij, sed vt liberioribus animis diuinæ legis meditationi va-
C cent. Filij obedite parentibus vestris, & amate eos vt Dei cooperatores ad generationem vestram. Serui patẽte dominis in Deo, vt liberti sitis Christi. Viri diligitẽ vxores vestras vt conseruas Dei, vt proprium corpus, vt socias vitæ, vt cooperatrices procreationis liberorum. Virgines solum Christum in precibus vestris ante oculos habete, & Patrem illius; illuminatæ à spiritu. Fruar vestra sanctimonia, vt Iesu filij Naue, vt Melchisedec, vt Helizei, vt Ieremiæ, vt Baptistæ Ioannis, vt dilecti illius discipuli, * vt Timothei, vt Titi, vt Euodij, vt Clementis, qui in puritate † exegerunt hanc vitam; non quòd vituperem reliquos diuos † quòd rei vxoriæ se dederint, horum tantummodo memini (opto enim vt dignus sim in regno cælorum ad horum pedes locum mihi dari, vt Abrahæ, Isaac, Iacob; vt Ioseph, Isaiæ, & aliorum Pro-
D phetarum; § vt Petri & Pauli, b & aliorum Apostolorum qui nuptiis operam dederunt) Sed studio virginitatis de qua loquor, illi in mentem mihi venerunt. Patres educate filios vestros in disciplina & admonitione Domini, & docete eos sacras literas, & artes, vt non dedant se otio & inertiæ. Honestè (inquit) educat iustus pater liberos: *in filio sapienti lætabitur cor eius.* Domini beneuolo animo sitis erga seruos, vt S. Iob docet; vna enim est omnium natura humana, & vnum genus. In Christo *neque seruus, neque liber est.* Principes obediant Cæsari, milites, principibus: diaconi presbyteris sacrorum præfectis; Presbyteri, Diaconi & reliquus clerus vnà cùm populo vniuerso, militibus, principibus & * Cæsari ipsi Episcopo pareant; Episcopus Christo, vt Christus Patri obe-
E diuit; & hac ratione per omnia conseruabitur vnitas. Sint autem viduæ non vagæ, non gulosæ, non circumcursantes; sed vt Iudith illa honestissima, vt Anna illa honestissima. Porrò hæc non vt Apostolus præcipio; Quis enim ego sum, & quæ domus patris mei, vt parem me illis dicam? sed vt commilito vester, vt moneo c quispiam. Fratres mei, nimis effusus sum amore vestri; & supra modum exultans, tutos cautósque vos reddo; non ego, sed per me Dominus Iesus, in quo vinctus plus timeo. Necdum enim perfectus sum, sed precatio vestra ad Deum me perficiet, vt id consequar ad quod vocatus sum; confugiens ad Euangelium, tanquam ad carnem Christi; & ad Apostolos, velut ad Ecclesiæ presbyterorũ collegium; & ad Prophetas, vt qui Christum annuntiarint, & eiusdẽ Spiritus participes fuerint, cuius & Apostoli. Quemadmodum enim pseudoprophetæ & pseu-

1. Tim 2. a
Matth. 5. g
Ibidem.
Vna Eucharistia vtendum.
Ingenitus Deus Pater.
Apostoli Ecclesiam fundauerũt in sanguine Christi.
Virgines non abhomineatur nuptias.
Vxorum dilectio.
Sancti virgines
† Castitate.
† Beatos.
Luc. 19 c
Iob. 31. b
Gal. 3. d
Col. 3 b
* Sed & Cæsares.
Viduæ.
Iudith. 8. a
Luc. 2. c

§ *Verba illa (& Pauli & aliorum Apostolorum) videntur ex textu abradenda. Nam cùm Tertullianus, S. Hieronymus, & plerique veterũ patrum. Apostolos omnes, vno excepto Petro, cælibes fuisse contendant, haud leuis suspicio est Græculos, quo suo recentiori mori de presbyteris coniugatis suppetias accerserent, hunc locum S. Ignatij deprauasse. Et vero de Pauli nomine certum est a melioribus Græcis S. Ignatij exemplaribus abesse. Consule annales Eccl. tom 1. anno 57. ca. 64.*

doapostoli, vnum & eundem spiritum malum, fallacem & populi seductorem acceperunt; sic & Prophetæ & Apostoli, vnum & eundem Spiritum sanctum, bonum, eximium, verum, & doctorem & rectum acceperunt à Deo per Iesum Christum; vnus enim Deus veteris & noui Testamenti; *vnus mediator Dei & hominum* ad opificium intelligibilis & sensibilis creaturæ, & ad prouidentiam vtilem rebúsque accommodam; & vnus Paracletus, qui operatus est in Moyse & Prophetis & Apostolis. Omnes itaque sancti in Christo saluati sunt sperantes in eum; & illum expectantes; & per ipsum salutem consecuti sunt, digni qui amarentur & admirationi nobis essent, à Iesu Christo testimonium adepti in Euangelio spei communis. Si quis Deum vnum prædicat Legis & Prophetarum, Christum verò negat esse Deum; mendax est, quemadmodum & pater ipsius diabolus; & est hic terrenæ circuncisionis Pseudo Iudæus. Si quis confiteatur Christum Iesum Dominum, neget autem Deum Legis & Prophetarum, dicens Patrem Christi non esse opificem cæli & terræ; hic in veritate non stetit, sicut nec pa-

Simon Magus.

ter eius diabolus; & talis, est sectator Simonis Magi, nō autem Spiritus sancti discipulus. Si quis dicat vnum quidem esse Deum, & confiteatur Christum Iesum; sed eundem nudum esse hominem putet, non autem Deum vnigenitum, sapientiam & Verbum Dei, sed sola anima & corpore illum constare censet; huiusmodi, serpens est, fraudem & errorem prædicans in exitium hominum, &

Ebion sensu inops.

est eiusmodi inops sensu cognomento Ebion. Si quis vniuersa hæc confiteatur, sed legitimam commixtionē & liberorum procreationem, corruptelam & pollutionem appellet; aut cibos aliquos detestandos putet; talis apostatam illum draconem in se habitantem fouet. Si quis Patrem & Filium & Spiritum sanctum cōfiteatur, & creaturam laudet; sed opinionem solámque phantasiam esse dicat incarnationem, passionémque pudendam dicat; talis fidem negauit, non minus quàm Iudæi, qui Christum necarunt. Porrò si quis hæc confiteatur, & quòd Deus in humano corpore habitabat Verbum existens in ipso, sicut anima in corpore; & propter inhabitans Verbum, Christum esse Deum, sed non fuisse in Christo animam humanam, [c] & dicat illegitimos cōcubitus bonum quoddam esse, & finem beatitudinis con-

Nicolaita falso nomine dicitur.

stituat voluptatem, vt is qui falso nomine Nicolaita dicitur; hic nec Dei, nec Christi amator esse potest, sed propriæ carnis corruptor est, & ob hoc Spiritu sancto va-

Hæretici sunt monumenta mortuorū.

cuus, & à Christo alienus. Omnes eiuscemodi, columnæ sepulchrales & mortuorum sunt monumenta, quibus mortuorum hominum nomina duntaxat inscripta sunt. Fugite igitur maleficia & insidias spiritus qui nunc operatur in filiis huius sæculi, nequando afflicti charitatis affectum in vobis languescere permittatis, sed omnes in vnum sitis corde indiuulso & animo voluntario, vnanimes semper eadem de iisdem sentientes, in quiete, in periculis, in mœrore & gaudio. Gratias ago Deo per Iesum

Conscientia pacata.

Christum, quòd pacatam habeam de vobis conscientiā, nec habet quispiam quod glorietur vel secretò vel palàm, me quemquam grauasse vel in paruo vel in magno. Et omnes oro inter quos locutus sum, ne illud in testimonium conferuent. Quanquam enim secundùm carnem voluerunt quidam me seducere, at spiritus meus non seducitur, à Deo namque illum accepi. Scio enim vnde venit, & quo vadit, & secreta coarguit. Exclamaui magna voce inter eos quibus locutus sum. Non meus est sermo, sed Dei. Episcopo attendite, & presbyteris, &

Diaconis attendendum.

diaconis. Si autem suspicamini me hæc dicere, quòd intellexerim quosdam dissidere; testis mihi is est propter quem vinctus sum, quòd non cognouerim istud ex vno cuiusquam hominis, sed Spiritus annuntiauit mihi. *Sine Episcopo nihil facite; carnem vestram, vt Dei templum, custodite; vnitatem amate; dissidia fugite; imitatores este Pauli & aliorum Apostolorum, sicut & ipsi fuere Christi.* Ego itaque quod meum erat feci, vt homo in vnitatem redactus compo-

Discordia.

sitúsque, adiiciens & hoc: Vbi animorum discordia est, A & ira, & odium, ibi Deus minimè habitat. Omnibus igitur pœnitētibus remittit Deus, si concurrant ad vnitatem Christi & Episcopi concilium. Credo gratiæ Iesu Christi, quòd soluet auferétque à vobis omne vinculum iniquitatis. Obsecro itaque vos, nihil per contentionem faciatis, sed omnia iuxta Christi disciplinā. Audiui enim

Euangelio vnde creditur.

quosdam dicentes: Nisi Euangelium inuenero in archiuis, non credo. Talibus ego dico, quòd Iesus mihi pro archiuis est; [e] quem nolle audire, manifesta pernicies est. Illibatum mihi est archiuum crux eius, & mors & resurrectio eius, & fides horum, per quæ cupio iustificari precationibus vestris. Qui non credit Euangelio, nihil cæterorum credit. Nec enim spiritui debent archiua præferri. *Durum est contra stimulum calcitrare*, durum est Christo nolle credere, durum est prædicationem Apostolo- B rum reiicere: boni sunt Sacerdotes, sermonísque ministri, sed præstantior est Pontifex, cui credita sunt sancta sanctorū. Bonæ sunt administratoriæ illæ virtutes Dei, sanctus est Paracletus, & sanctum illud Verbum Filius Patris, per quem Pater fecit omnia, omnibúsque prouidet: hæc est quæ ad Patrem ducit via, hæc petra, hoc septum, hæc clauis, hic pastor, hæc hostia, hoc cognitionis ostium, per quod ingressus est Abraham, Isaac, Iacob, Moses, & vniuersus Prophetarum chorus, & orbis co-

Dei Ecclesiæ.

lumnæ Apostoli, & sponsa Christi, pro qua dotis loco effudit proprium sanguinem, vt eam redimeret: Porrò omnia hæc ad vnitatem vnius & veri Dei spectant. Eximium autem quiddam habet Euangelium, nimirùm aduentum Saluatoris nostri Iesu Christi, passionem, ipsámque resurrectionem. Quæ namque Prophetæ an- C nuntiauerunt; *Donec veniat cui repositum est:* [f] *& ipse erit expectatio gentium*; hæc in Euangelio impleta sunt, dicente Domino; *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos, in nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti.* Omnia igitur in vniuersum bona, Lex, Prophetæ, Apostoli, totúsque cœtus credentium: hoc vnum reliquum est, vt nos mutuò diligamus. Quoniam per orationem vestram, & viscera quæ habetis in Domino Iesu, nuntiatum est mihi pacem habere Ecclesiam Antiochenam quæ in Syria est. Decet itaque vos, vt Dei Ecclesiam, eligere Episcopū vt obeat legationem Dei, vt concedatur illis in idem loci congregatis, etiam glorificare nomē Dei. Beatus ille in Christo Iesu, qui dignus habitus fuerit eiusmodi ministerio, & vos studium vestrum adhibentes, in Christo, glorificabi- D mini. Volentibus enim vobis nō erit prorsus impossibile pro nomine Dei, vt semper fecerunt proximæ Ecclesiæ, mittere [g] Episcopos; nonnullæ verò presbyteros & diaconos. De Philone diacono, viro à Cilicia testimonium habente, * qui & mihi in sermone ministrat vnà cū Gaio & Agathopode viro electo qui à Syria me comitatur * vitæ renuntiātes, qui & testificātur vobis; Deo meo ago gratias vestro nomine, quòd officiosè illos accepistis; suscipiat & vos Dominus. Qui verò illos ignominia affecerunt, liberentur gratia Christi, cuius voluntas non est mors, sed pœnitentia peccatoris. Salutat vos charitas fratrum qui sunt in Troade, vnde & scribo vobis per Burgum qui missus est vnà ab Ephesiis & Smyrnensibus honoris causa, quibus beneficium reponat Dominus E Iesus Christus, in quem sperant, carne, anima & spiritu, fide, & charitate, & concordia. Valete in Domino Iesu, communi spe nostra, in Spiritu sancto.

Gen. 49. b

Mat. 28. d

Dilectio finis vtriusque legis.

* *Alias; religiose.*

* *Alias; testificantur vobis quia renunciauerunt seculo, & martyrium consummare elegerunt.*

IN S. MARTYRIS IGNATII

Epistolam. 9. Scholia.

a Vt dilecti illius discipuli. *Vetus interpres, sic; sicut* dilectissimi discipuli; *& meo iudicio, clarius; perspicuè enim indicat Ioannem Euangelistam, dilectissimum Iesu Christi discipulum.*

b Et Pauli. *Pauli nomen in antiquiss. codicibus Anglicanis & alijs non extat: vnde doctiss. plerique oscitantiam scholiorum, aut scribarum censent assumentum.*

c Sed

c Sed vt commiliro vester, vt monitor quispiam. *Quòd hic vertimus monitorem, Græcè est, ὑποφήτης. Quam vocem Morelius vertit, Succentor. Ego verò, si conicctura in eiusmodi vti liceret, legerem ὑποφήτης; quæ vox Græcè significat non propriè vatem aut prophetam, sed eum qui acceptum ab alio oraculu promit & interpretatur cæteris. Vnde & à Dionysio in lib. de cælesti Hierarchia, Angelorum ordines appellantur τάξεις ὑποφητικαὶ, quòd ea quæ à superioribus ordinibus acceperunt, inferioribus ordinibus quasi per manus tradant, & illi rursus viris sanctis enunciant & communicant.*

d Non fuisse in Christo animam humanam. *Christum non habuisse animam rationalem vt cæteri homines, sed ipsam diuinitatem suppleuisse locum animæ rationalis ausus est dicere Apollinaris quidem Laodicenus, vt auctor est Socrates in Ecclesiastica historia sua: cuius tamen dogmatis non tam inuentor quàm renouator fuit, si Ignatij ætate, vt videtur, hæc hæresis sparsa erat in Ecclesia Catholica. Nisi hac fortè ratione noua hæresis auctor videri possit Apollinaris, quod posteà errorem suum, vt ipse putabat, corrigens, docebat in Christo animam fuisse, sed eam caruisse mente, & diuinitatem, verbi pro mente fuisse.*

e Iesus mihi pro archiuis est. *Archiuum penultima longa & th aspirato, locus est publicus, in quo scripta & acta vrbis & ciuium recondi solent: Latinè, Tabularium vocatur, quòd in ceratis tabulis omnia olim describerentur. Græcè dicitur ἀρχεῖον quasi ἀρχαῖον, quod in eo scripta & acta prisca & antiqua reperiantur.*

f Donec veniat cui repositum est. *Locus est Genesis 49. de Christi aduentu, continens celebre vaticinium Iacob Patriarchæ, quod tamen apud 70. Interpretes in Græcis codicibus hodie sic legitur ἕως ἂν ἔλθῃ τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ, id est, donec veniant ea quæ reposita sunt ei. Ad Hebraicam veritatem vertit pro eo D. Hieronymus: Donec veniat qui mittendus est.*

g Mittere Episcopos. *Codex Græcus hab. ἐπέμψαν, id est, miserunt; fortè legendum πέμψαι, id est, mittere, sicut nos vertimus: aut id verbi subaudiendum erit in priori orationis parte. vt hic sit sensus: Vobis volentibus non erit prorsus impossibile, supple, mittere Episcopos, vt proximæ Ecclesiæ semper miserunt.*

EIVSDEM AD SMYRNENSES, EPISTOLA 10.

Ex hac Epistola desumpta sunt, quæ perperam (nescio vnde nato errore) citat ex eiusde S. Ignatij Epistola ad Romanos, Theodoritus Cyrensis in Eraniste, dialogo 1. de veritate humanitatis Christi: melius verò D. Hieronymus in scriptorum Ecclesiasticorum libro, ex hac eadem Epistola.

IGnatius, qui & Theophorus; Ecclesiæ, Dei Patris altissimi & dilecti filij ipsius Iesu Christi misericordiam consecutæ [a] in omni dono, plenè instructæ in fide & charitate, diuinissimæ & sacrosanctæ, quæ est Smyrnæ in Asia, in spiritu immaculato & verbo Dei, Salutē plurimā.

Glorifico Deum Patrem Domini nostri Iesu Christi, qui per eum ita vos erudiuit. Cognoui enim vos absolutè perfectos in fide stabili, vtpote vnà affixos cruci Domini nostri Iesu Christi carne & spiritu, firmatos in charitate, in sanguine Christi; verè ad plenum instructos in Domino nostro Iesu Christo filio Dei, primogenito omnis creaturæ, qui Dei verbum est, & vnicus filius †, secundùm carnem de genere Dauid ex Maria virgine, baptizatus à Ioanne vt impleretur ab eo omnis iustitia; qui versatus est inter homines, sine peccato; & sub Pontio Pilato & Herode tetrarcha affixus est Christi pro nobis, in vera carne: † ex quo & nos sumus, per diuinam beatámque passionem eius, vt assumeret nos concorporales in sæcula per resurrectionem eius, & coaptandos sanctis & fidelibus, siue Iudæis siue Gentibus, in vnum corpus Ecclesiæ suæ. Omnia enim hæc passus est propter nos; & verè passus est, non opinione; sicut & verè resurrexit; sed non, vt quidam increduli, quos pudet incarnationis & crucis, dicentes quòd mortem non in rei veritate obierit, sed opinione tantùm hominum, & quòd non verè ex Virgine corpus assumpsit; & quòd sola opinione passus sit, obliti illius Euangelici dicti; *Verbum caro factum est*: Et; *Soluite templum hoc, & triduo resuscitabo illud.* Et; *Si*

Smyrnensium fides.
† Hæc & alia quædam ex hac eadem Epistola citat Theodoritus in Eraniste, Dialogo 1.
Matt. 13. d
† A quo & nos redempti sumus per diuinā, &c.
Contra Ebionitas.
Ioan. 1.

A *exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.* An non itaque Verbum in carne habitauit? *Sapientia* enim *ædificauit sibi domum*; Verbum, suum ipsius templum quod solutum erat à Iudæis Christum oppugnantibus, excitauit tertia die; & Verbum omnia ad se traxit ad obtinendam salutem æternam, postquàm caro ipsius exaltata est, ad similitudinem ænei illius Serpentis in eremo. † Ego verò non modò in carne venisse ipsum cognosco ex natiuitate & crucifixione eius; sed & post resurrectionem, scio eum in carne fuisse, & credo etiam nūc esse. Etenim, quando ad Petrum venit, inquit ipsis; *Accipite & palpate me, & videte quòd nō sum dæmonium incorporale; Spiritus enim carnem & ossa non habet, quemadmodum me videtis habere.* Et Thomæ dicit; *Infer digitum tuum in fixuram clauorum, & adfer manum tuam, & mitte in latus meum*; & continuò credidit quòd ipse esset Christus. Quare & Thomas dicit

B ipsi; *Dominus meus & Deus meus*: & ob id mortem contempserunt, parum enim fuerit, si dicam, iniurias & verbera. Quinetiam & post resurrectionem † ostendit seipsum illis, quòd verè & non per phantasiam resurrexerat; & cum illis comedit & bibit quadraginta perpetuos dies; & ita cum carne, videntibus illis, assumptus est ad illum qui miserat eum, cum ipsa carne venturus iterum, cum gloria & potestate. Aiunt enim oracula: *Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet quemadmodum vidistis illum euntem in cælum.* Si verò sine corpore dicunt eum venturum in consummatione sæculi, quomodo ipsum videbunt: qui illum pupugerunt; & agnoscentes, plangent in semetipsis? Incorporalium enim rerum, neque species neque figura, [c] nec simulacrum esse potest, [d]

C ceu animantis habentis formam aliquam, propter naturæ simplicitatem. De his autem admoneo vos charissimi, sciens vos non aliter, atque me, de his sentire. Sed præmunio vos contra feras humanam formam præ se ferentes, quas non modò auersari oportet, sed etiam fugere; [e] solúmque pro iis orare, si quando pœnitentia ducantur. Si enim opinione sola in corpore fuit Dominus, & phantasia crucifixus est; & ego opinione solùm, vinctus sum: cur verò meipsum morti prorsus tradidi, ad ignes, ad gladios, ad feras? At non opinione, sed reuera hæc sustineo propter Christum, vt cum illo patiar, ipso me confortante (nec enim mihi tantæ vires) quem quidam ignorantes negarunt, & patrocinantur mendacio magis quam veritati; quos nec prophetiæ persuasere, nec Mosaïca lex, sed nec ipsum Euangelium in

D hunc vsque diem; sed neque nostri quos, singuli, perferimus, cruciatus: nam & de nobis idipsum sentiunt. Quid enim mihi prodest si quis me laudet, & Dominum meum blasphemet, non confitens ipsum Deum esse carne vestitum? * Qui verò id non dicit, prorsus ipsum negauit * cadauer circunferens; nec enim libuit eorum infida nomina his literis inserere: absit verò à me vt eorum mentionem faciam, donec pœnitentia ducantur. Nemo erret; nisi crediderit Iesum Christum in carne conuersatum, & crucem illius confessus fuerit, & passionem, & sanguinem quem effudit pro mundi salute; non assequetur vitam æternam, siue rex fuerit, siue sacerdos, siue princeps, siue priuatus homo, siue Domi-

E nus, siue seruus, siue vir, siue fœmina. Qui capit, capiat; qui audit, audiat. Locus, dignitas, diuitiæ neminem efferant; ignobilitas & paupertas neminem deiiciant. Totum namque & præcipuum, est fides in Deum, & spes in Christum, & fruitio eorum quæ exspectamus bonorum, charitas in Deum & proximum. *Diliges enim Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & proximum tuum sicut teipsum.* Et Dominus inquit; *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum.* Et; *Mandatum nouum do vobis, vt diligatis vos mutuò; in his duobus mandatis pendet tota lex & Prophetæ.* Considerate itaque eos qui aliena sectantur dogmata, & discite quomodo ignotum asserunt esse Christi Patrem; quomodo infidam simultatem inter se exerceant; charitatis nullam habeant, rationem; futura ne-

Ioan. 2. c
Ioan. 12. e
Prou 9. a
Num 21. b
† Hæc citat Theodoritus Cyrensis in Eraniste, Dialogo 2.
Luc. 24. f.
Ioan. 20.
† Hęc quoque citat Theodoritus in eodem Dialogo 2.
Act. 1.
Ioan. 19. f
Hæretici sunt feræ, humanam formam ferentes.
Orandum pro hæreticis pœnitētibus.
* incarnatum.
* Sicut mortuum baiulans.
Hæretici non nominandi.
Personarū nulla acceptio apud Deum.
Hæreticorum ingenium.

gligunt, præsentia ceu stabilia bona curant, præcepta contemnunt, viduam & orphanum despiciunt, oppressum despuunt, vinctum rident; crucis illos pudet, passionem subsannant resurrectionem pro fabula traducunt; posteri sunt & nepotes spiritus illius, omnis mali, primi
Dæmonis malitia. inuentoris, qui Adam fecit Dei mandatum auersari per
Gen. 4. b fœminam; Abel per Cain occidit; qui Iob oppugnauit,
Iob. 1. e Iesum filium Iosedec accusauit; qui postulauit cribrare
Zach. 3. a fidem Apostolorum, qui plebem Iudaicam concitauit
Luc. 12. e aduersus Dominũ, qui & nunc vim efficaciámque exerit
Ephes. 2. a in filiis inobedientiæ, à quibus eripiet vos Dominus Ie-
Luc. 22. d sus Christus, qui rogauit ne deficeret fides Apostolorum; non quod per se non posset custodire illam, sed velut gaudens patris excellentia. Decet itaque abstinere ab
Hæretici nusquam nominandi. eiusmodi; nec in priuato, nec in communi colloquio de illis verba facere; attendere autem Legi & Prophetis,
B & iis qui annuntiauerint vobis salutarem sermonem. Nefandas autem hæreses, & eos qui schismata fa-
Episcopi honorandi. ciunt, fugite vt fontem malorum. Omnes Episcopum sequimini, vt Christus Patrem; & presbyterorum collegium, vt Apostolos. Diaconos reueremini, vt ex Dei præcepto[f] ministrantes. Sine Episcopo nemo quicquam
Rata Eucharistia. faciat eorum quæ ad Ecclesiam spectant. Rata Eucharistia habeatur illa quæ sub Episcopo fuerit, vel cui ipse concesserit. Vbi comparauerit Episcopus, ibi & multitudo sit: quemadmodum vbi Christus, ibi omnis astat exercitus cœlestis velut imperatori, potestatis Dominicæ omnísque intellectualis naturę gubernatoris dispensatoríque. Non licet sine Episcopo baptizare, neque offerre, neque sacrificium immolare, neque Dochen[g] cele-
C brare: sed quodcunque illi visum fuerit secundùm beneplacitum Dei, vt tutum & ratum sit quodcunque feceritis. Consentaneum est (vt quod reliquum est adiiciamus)
Psal. 6. b ad Deum conuersos pœnitere; *In inferno enim nullus est*
Isa. 38. d *qui confitetur*. Ecce enim homo, & opera eius ante faciem
† Editio vltima. illius. *Honora* † inquit, *fili, Deum & regem*. Ego verò dico;
Prou. 24. c Honora Deum vt omnium auctorem & Dominum:
Episcopus Episcopum verò vt principem sacerdotum, imaginem
imago Dei. Dei referentem; Dei quidem, propter principatum, Christi verò, propter sacerdotium. Honorare oportet & re-
Reges honorandi. gem; nec enim Rege quisquam præstantior, aut quisquam similis ei in rebus omnibus creatis; nec Episcopo, qui Deo consecratus est pro totius mundi salute, quic-
Rex bonus. quam maius in Ecclesia. Nec inter principes quisquam
D similis Regi, qui in pace & optimis legibus subditos moderatur. Qui honorat Episcopum, à Deo honorabitur; sicut qui ignominia afficit illum, à Deo punietur. Si
Seditiosi digni pœna. enim iure censebitur pœna dignus, qui aduersus regem insurgit, vt qui violet bonas legum cõstitutiones; quantò potiùs grauiori subiacebit supplicio, qui sine Episcopo quid volet agere, concordiam rumpens, & decentem
Sacerdotij dignitas. rerum ordinem confundens? Sacerdotium enim est omnium bonorum, quę in hominibus sunt, apex; qui aduersùs illud fuerit non hominẽ ignominia afficit, sed Deum, & Christum Iesum primogenitum, qui naturâ solus est
Distinguit diaconos à Laicis. summus sacerdos Patris. Omnia igitur vestra, decenti ordine perficiãtur in Christo. Laici, Diaconis subiician-
Ecclesiastica Hierarchia. tur; diaconi, presbyteris; presbyteri, Episcopo; Episcopus, Christo; vt ipse, Patri. Quẽadmodum me recreastis,
E fratres; ita & vos recreet Iesus Christus; absentem me & præsẽtem dilexistis, retribuat vobis Deus propter quem hæc in vinctum illius contulistis. Etsi enim non sum par beneficiis, at magna res est animi vestri propensio. *Qui*
Matt. 10. enim *honorat Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet*; nimirùm qui honorat vinctum Iesu Christi, Martyrum accipiet mercedem. Quod Philonem, Gaium, & Agathopodẽ, qui comites mei sunt & verbi Dei ministri, vt Christi ministros exceperitis, bene fecistis; qui & plurimas Deo pro vobis gratias agunt, quòd omnibus modis illos refeceritis. Nihil vobis apud Deum peribit eorum quæ in illos contulistis: det vobis Dominus vt inueniatis misericordiam à Domino in illa die: vtinam meus spiritus cum vestro commutari possit; & vincula

A hæc mea quæ non fastidistis, nec ob ea erubuistis. Quare nec de vobis erubescet consummata spes Iesus Christus. Precationes vestræ appropinquarunt ad Antiochenam Ecclesiam, & pacem habet: vnde, vinctus; omnes saluto, qui non sum dignus; cùm extremus sim eorum qui ibi sunt, iuxta Dei voluntatem ad functionem Episcopalem electus non iuxta conscientiam meam, sed ex gratia Dei, quam opto perfectam mihi dari, vt per orationes vestras Deum assequar. Vt itaque opus vestrum absolutum sit super terram, & in cœlo, decet ad Dei honorem vt Ecclesia vestra eligat sacrum Legatum[h], vt cùm in Syria fuerit, congratuletur illis quòd pacem consecuti sint, & suam receperint magnitudinem, & restitutum sit illis suum corpusculum. Quod operæpretium mihi visum fuit, id est, vt aliquem vestrum mittatis cum epistola, vt vnà cum illis glorificet Deum de tranquillitate quam in Deo consecuti sunt, & commodissimum obtinuerim Christum per orationes vestras. Cùm perfecti sitis, perfecta sentite. † Cupientibus enim vobis feliciter viuere, etiam Deus idem largiri paratus est. Salutat vos charitas fratrum vestrorum quæ est Troade, vnde & scribo vobis per Burgũ quem misistis mecum vnà cum Ephesiis confratribus vestris, qui per omnia me refocillauit, & vtinam omnes illum imitentur, qui est specimen diuini ministerij; retribuet illi per omnia gratia Domini. Saluto Deo dignum Episcopum vestrum Polycarpum, & diuinis exornatum donibus presbyterium, & Christo plenos Diaconos cõseruos meos; & sigillatim, & in vniuersum omnes in nomine Christi Iesu, & carnis ipsius, & in sanguine, passione, & resurrectione corporali, &
C spirituali vnitate Dei & vestra. Gratia vobis, misericordia, pax, patientia per omnia, in Christo. Saluto familias Fratrum meorum cum vxoribus & liberis, & eas quæ in perpetua degunt virginitate, & viduas. Incolumes spiritu este mihi. Salutat vos Philo syndiaconus, qui mecum est. Saluto familiam Gauiæ, quam opto solidari fide & charitate corporali & spirituali. Saluto Alcen desiderabile mihi nomen, & Daphnum incomparabilem, & Eutecnon, & omnes nominatim. Valete in gratia Dei & Domini nostri Iesu Christi, repleti Spiritu sancto & diuina sanctáque sapientia.

Sacer legatus.

† Locum hunc citat Damascenus, Parallelorum. 1. lib. cap. 9.

Perpetuæ Virgines.

IN SANCTI MARTYRIS IGNATII
Epistolam 10. Scholia.

D a Misericordiam consecutæ. *Et omni gratia repleta, in fide & dilectione fundata, & totius gratia Deo decentissimæ sanctißimæque sanctificata, quæ est in Smyrna, &c.*

b Vt assumeret vos concorporales. *Ita nos vertimus hũc locum, pro quo Morelius vertit, vt tolleret signum in secula, quo quid significare velit, prorsus non intelligo. Græcè est, ἵνα ἄρῃ σύσσημον εἰς τοὺς αἰῶνας. Ego legendum puto loco. σύσσημον, συσσώμους, id est, concorporales, qua voce & Apostolus vtitur cap. 3. epistolæ ad Ephesios, εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρόνομα καὶ σύσσωμα, i. Gentes esse cohæredes & concorporales, i. coaptandas in mysticum Christi corpus, quod est Ecclesia, & ita legisse videtur vetus Interpres. Sic enim vertit, Vt tollat secum sibi coniunctos in secula.*

c Alius Interpres, sic: *Sed neque effigies quidem aliqua animalis formæ haberi poterit, in qua figura clauorum vel lanceæ foramen appareat, propter simplicitatem naturæ.*

E d Nec simulachrũ esse potest. *Codex Græcus hoc loco habet τμῆμα, quod segmentum aut sectionem significat. Morelius vertit, particulam. Ego μίμημα hoc loco legendũ puto, id est simulachrum quomodo & veterẽ Interpretẽ legisse opinor, qui vertit effigiem.*

e Fugere. *Vt nec fas est eorum sermones impios resoluere Hesychius Hierosolymitanus in Ecclesiastica historia; & legitur collatione 5. quintæ Synodi Constantinopolitanæ.*

f Dei præcepto. *Melius, meo iudicio, quàm apud Damascenum, Parallelorum, lib. 2. c. 25. non secus ac Dei mandatum, &c.*

g Neque dochen celebrare. *Reliquimus hic Græcam vocem, quæ conuiuium significat Latinè: sic dictum ab accipiendo, quòd omnes promiscuè acciperentur, videtur autẽ id conuiuiũ idem fuisse cum eo quod Tertullianus in Apologetico suo Agapen suo seculo appellatum scribit. Quamuis & beatus Iudas in Epistola*

sua

sua eadem voce Agape vsus sit, pro conuiuio eiusmodi. οὗτοι, *inquit,* εἰσὶν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες συνευωχούμενοι ἀφόβως. *Quod noster interpres vertit, Hi sunt in charitatibus vestris maculæ, &c.*

h Eligar sacrum legatum. *Interpretes reliquerũt Græcam vocem* Θεοπρεσβύτην, *nos vertimus, sacrum legatum, quales sunt legati pontificij, cùm mittuntur ob negotia Ecclesiæ componenda.*

EIVSDEM AD POLYCARPVM Smyrnæ. EPISTOLA II.

IGnatius Episcopus Antiochiæ, & Martyr Iesu Christi: Polycarpo Episcopo, Ecclesiæ Smyrnensis Inspectori, [a] immò qui inspectus est potius à Deo Patre & Iesu Christo, S. P.

Commendans animum tuum in Deo firmatum velut super immobilem petrá, summis eueho laudibus dignus habitus inculpata tua persona, qua fruar in Deo. Obsecro te per gratiá qua ornatus es, vt ad cursum húc tuum incrementa adiicias, omnésque adhorteris vt saluentur. Vindica & tuere locũ tuum cum omni diligẽtia tam corporali quàm spirituali; vnitatis curam habe, qua nihil melius; omnes porta queádmodum te Dominus; omnes tolera per charitatem, sicut & facis; precibus vaca sine intermissione; postula intellectum ampliorem quàm habes; vigila, insomnem spiritum habens; singulis iuxta diuinam concordiam loquere: omnium infirmitates perfer vt athleta perfectus; sicut & omnium, Dominus; *Ipse enim* (inquit) *infirmitates nostras portauit*: vbi laboris plus est, ibi & plus emolumenti. Bonos si amas discipulos, nulla tibi est gratia; pestilentiores autem, mansuetudine subige. Non omne vulnus emplastro curatur; vehementiores morbi accessiones, instillationibus seda. Prudens in omnibus esto vt serpens, & simplex perpetuò vt columba. Propter hoc, ex anima & corpore constitutus es; ideo corporalis & spiritualis es, vt ea quæ palàm oculis subiiciuntur corrigas; quæ autem non videntur, postula vt ea tibi manifestentur, ne quicquam tibi desit, & omni gratia abundes. Tempus flagitat vt preceris. Vt enim gubernatori secundus ventus adiumento est; & vt naui tempestate quassatæ, commodi portus saluti sunt; ita & tibi, Deum assequi. Sobrius esto vt athleta Dei, cuius voluntas est incorruptio & vita æterna, de qua & tu persuasus es per omnia. Vtinam pro tua hanc meam animam cómutem, & hæc mea vincula quæ amasti. Qui aliena docent, & fide digni videntur, non te obstupefaciant: sta firmus velut incus quæ verberatur. Magni athletæ est ferire & vincere. Dei autem nomine maximè sustinere oportet omnia, vt ipse nos expectet in suum transferendos regnũ. Plus adiice huic studio quod in te est, ardentiùs curre, tempus noris. Sicuti hîc es, vince. Hîc enim stadium, ibi verò coronæ. Expecta Christũ filium Dei in tempore, qui omni tempore caret, palpabilem, omnemq; contactum refugiẽtem; vtpote incorporeum, propter nos verò in corpore tangibilem & palpabilem; omnibus passionibus carentem, propter nos verò passionibus obnoxium factum vt hominem, quas omnibus modis propter nos tolerauit. Viduæ non negligantur; post Dominũ tu earũ curator esto: nil sine tuo arbitrio agatur, nec itẽ tu quicquá præter Dei facies voluntatẽ, sicut nec facis! Constans & strenuus esto. Crebriùs celebrentur cõuentus, synodíque: nominatim omnes inquire, seruos & ancillas ne fastidias, sed nec ipsi inflentur fastu, sed ad gloriá Dei officiosiùs seruiant, vt potiorẽ libertatem à Deo cõsequantur, neque eligant à republica manumitti, ne serui inueniátur cõcupiscentiæ. Maleficia fuge, imò verò de his verba ne facito. Sororibus meis dicito, vt Dominum ament, vt maritis suis cõtentæ sint, & carne & spiritu itidem & fratribus meis præcipe, vt cõiuges suas amẽt sicut Dominus Ecclesiam. Si quis potest in castitate permanere, ad honorẽ carnis Dominicæ, vitet iactantiam: si gloriatus fuerit, periit, & si idipsum statuatur sine Episcopo, corruptũ est. Decet verò vt & ducentes vxores, & nubentes, cum Episcopi arbitrio coniungantur, vt nuptiæ iuxta Domini præceptum, non autem ob cõcupiscentiam coiisse videantur. Omnia ad honorem Dei fiant. Episcopo attendite, vt & Deus vobis. Meam animam libens commutauero cum animabus eorum qui Episcopo parent, presbyteris, & diaconis: faxit Deus vt cum illis mihi portio contingat à Deo. Collaborate vobis mutuò, vnà certate, concurrite, compatimini, vnà ad quietem vos componite, vnà exurgite, vt Dei dispensatores, assessores, & ministri; placete illi cui militatis, à quo & stipendia refereris. Nemo vestrûm desertor inueniatur. Baptismus vester maneat velut arma, fides vt galea, charitas vt hasta, patientia vt panoplia. Deposita vestra, sunt opera vestra; vt quæ accepistis, eadem digna Deo reportetis. Lõganimes itaque estote inter vos cum máśuetudine, & Deus ita vobiscum aget. Fruar vobis per omnia, quandoquidem Antiochena Ecclesia, quę in Syria est, pacem est nacta (vt significatum est) per orationes vestras, & ego tranquilliori animo factus sum in securitate Dei, si per passionem Deum assecutus fuero, vt discipulus inueniar per orationes vestras. Decet beatissime Polycarpe, Concilium cogere sacrosanctum; & eligere, si quem vehemẽter dilectum habetis & impigrũ, vt possit diuinus appellari Cursor; & huiusmodi creare, vt in Syriam profectus laudibus celebret impigram charitatem vestram ad gloriam Dei. Christianus homo sui potestatem non habet, sed Deo vacat: hoc est opus Dei & vestrum, quando idipsum perfeceritis. Credo enim gratiæ, quod parati estis ad benefacta Deo congruentia. Cúmque nouerim firmitatem robúrque veritatis vestrę, breuibus literis vos cohortatus sum. Quoniá verò omnibus Ecclesiis scribere nequiui, quòd repentè iussus sim à Troade nauigare Neapolim, scribes Ecclesiis anteriori loco positis, vt qui Dei voluntatem teneas, quò & ipsi idem faciant, vt qui pedibus iter cõficiant, alij verò epistolas transmittant per eos qui à te mittentur, vt opere hoc æterno glorificemini. Quasi dignus sim saluto omnes nominatim, & Epitropi [b] vxorem cum tota familia sua & liberis. Saluto dilectũ mihi Attalum. Saluto eum qui designandus est vt in Syriam mittatur: erit cum illo semper gratia & cum eo qui mittit illũ Polycarpo. Opto vos semper valere in Deo nostro Iesu Christo, in quo manete per vnitatem Dei & Episcopi. Saluto Alcen, desiderabile mihi nomen. Gratia. Valete in Domino.

Episcopi officia, & quid d. beat à Deo postulare.

Isa. 53. b

Mansuetudo Episcopalis.

Matt. 10. b

Viduarum cura.

Synodi frequentes fiant.

Sorores.

Fratres.

Castitas sit humilis.

Sacra & solum castitas, præsertim iactitarum virginum nõ statuatur sine episcopi auctoritate.

Episcopo obedientes. Diaconi.

Opera Christianorum.

Cursoris Electio.

IN S. MARTYRIS IGNATII Epistolam II. Scholia.

a Inspectori, immò qui inspectus est à Deo. *Illud, Inspectori, de nostro adiecimus, vt redderemus quantum licet, iucundam illam prosonomasiam quæ est in Græcanicis illis vocibus:* ἐπισκόπῳ, μᾶλλον δὲ ἐπισκοπημένῳ.

b Epitropi vxorem. *Quia hanc vocem in Græco codice capitali litera maiuscula scriptam inuenimus, quod in propriis nominibus ferè fit, reliquimus vt proprium nomen, quæ alioqui Curator aut commissarium significat.*

EIVSDEM AD ANTIOCHENOS, DE TRInitatate, & de vita Christiana; EPIST. 12.

IGnatius, qui & Theophorus; Ecclesiæ à Deo misericordiam consecutæ, electæ à Christo, habitantium Syria, & primùm Christi appellationem sortitæ, quæ est Antiochiæ; in Deo Patre, & Domino Iesu Christo, Salutem.

Leuia minúsque grauia vincula mea Dominus fecit, vbi didicissem vos pacem habere, & in omni concordia & corporali & spirituali degere. Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, vt ambuletis dignè vocatione qua vocati estis, cauentes Maligni illius hæreses quæ impudenter se ingesserunt ad fraudem & exitium illorum credẽtium in nomine eius. Sed attendẽtes Apostolicæ doctrinæ, & Legi, & Prophetis credẽtes, abiicite omnem gentilem & Iudaicum errorem, vt nec multitudinem introducatis deorũ, nec prætextu vnius Dei negetis Christum. Moses enim Dei famulus fidelis dicens; *Dominus Deus tuus,* [a] *Dominus vnus est*; & vnũ & solum prædicás Deum,

Scripturæ testimonia de Trinitate, & Christi mysterio.

Deut. 6. b Mar. 12. c.

continuò confessus est & Dominum nostrum, dicens; A
Gen.19.c *Dominus pluit super Sodomam & Gomorrham à Domino ignem*
& sulphur. Et rursus; *Dixit Deus. Faciamus hominem ad ima-*
Gen.1.e *ginem nostram*. Et; *Fecit Deus hominem, ad imaginem Dei fecit*
illum. Et deinde; *Ad imaginem Dei fecit hominem*. Et quòd
Deut.18.c fieret homo, inquit; *Prophetam vobis suscitabit Dominus è*
Act.3.d.7.e *fratribus vestris, sicuti me*. Prophetæ autem dicẽtes ex per-
Isa.41.a sona Dei; *Ego Deus primus, & ego post hæc*: Et; *Præter me non*
est Deus, de patre vniuersorum dicũt. Et de Domino no-
Isa.9.b stro Iesu Christo; *Filius*, inquiũt, *datus est nobis, cuius impe-*
rium super humerum eius desuper, & vocabitur nomen eius ma-
gni consilij Angelus, admirabilis consiliarius, Deus fortis potesta-
Isa.7.c *te præditus*. Et de illius incarnatione; *Ecce virgo in vtero con-*
Matt.1.d *cipiet & pariet filium, & vocabunt nomen eius Emmanuel*. Et
de passione; *Tanquam ouis ad occisionem ductus est, & quasi*
Isa.53.c *agnus coram tondente ipsum, obmutuit*. Et; *Ego quasi agnus inno-*
Act.8.f *cens qui ad victimam ducitur*. Et Euãgelistæ dicentes vnum B
Hier.11.d Patrem solum verum Deum non reliquerũt ea quæ pro-
pria sunt Domino nostro, sed scripserunt; *In principio erat*
Ioan.1. *verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum; Hoc*
erat in principio apud Deum; omnia per ipsum facta sunt, & sine
ipso factum est nihil, quod factũ est. Et de incarnatione ipsius;
Verbum, inquit, *caro factum est & habitauit in nobis*. Et; *Liber*
Matt.1. *generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham*. Apostoli
verò dicentes quòd Deus vnus est; idem dixerunt, *quòd*
1.Tim.2.b *vnus est mediator Dei & hominum*, nec de incarnatione, nec
de passione eius erubuerunt. Quid enim inquiunt? *Homo*
Iesus Christus, qui dedit semetipsum pro mundi vita & salute.
Omnia itaque qui annunciat vnum & solum Deum, vt
tollat Christi diuinitatem; is est diabolus, & hostis omnis
iustitiæ. Et qui confitetur Christum non esse filium eius C
qui mundum fecit, sed alterius cuiusdam ignoti, præter
eum quem lex annunciauit & prophetæ; instrumentum
est ipsius diaboli: & qui incarnationem reiicit, & quem
crucis pudet, propter quã vinctus sum; hic est Antichri-
stus: & qui Christum dicit nudũ hominem; maledictus
Hier.17.a est iuxta Prophetam, cùm non in Deo confidat sed *in ho-*
mine; quare & infructuosus est vt agrestes myricæ. Hæc
scribo vobis, ô Christi nouella oliua, non quòd conscius
sim vos eiusmodi sentire, sed vt præmuniam vos, vobis-
que cautũ velim vt pater filiis. Cauete itaque improbos
operarios inimicos, *inimicos crucis Christi, quorum finis inte-*
ritus, quorum gloria est in confusione eorum. Cauete canes mu-
tos, serpentes in arctum se cõtrahentes, dracunculos pel-
lium amictu gaudentes, [b] aspides basiliscos, scorpios: hi D
namque sunt thoës astuti [c] simiæ hominum imitatrices.
Pauli & Petri fuistis discipuli, ne perdatis depositũ. Me-
Euodius Episcopus Antiochenus. mẽtote Euodij beatissimi pastoris vestri, qui primus post
Apostolos gubernacula vestræ Ecclesiæ sortitus est: non
simus pudori, patri; simus genuini filij, non autem adul-
terini. Nostis quomodo vobiscũ conuersatus sum; [d] quæ
præsens dicebam vobis, hęc & absens scribo. Si quis non
amat Dominũ Iesum, anathema sit. Imitatores mei esto-
te; animam meam pro vestra lubẽs cõmutem, cùm Chri-
stum adeptus fuero. Memores estote vinculorum meo-
Presbyteri. rum. Presbyteri pascite gregem qui inter vos est donec
Deus designauerit eum qui principatum in vobis habi-
turus est; Ego enim iam immolor, vt Christum lucrifa-
Diaconorum dignitas. ciam. Diaconi agnoscant cuius sint dignitatis, & enitan- E
tur vt inculpati sint, vt sint Christi imitatores. Populus
pareat presbyteris, & diaconis; virgines agnoscãt cui se-
ipsas consecrarunt: viri ament coniuges suas, memores
Virgines consecratæ. Gen.2.d quòd vna vni viro, non plures vni datæ sunt in creaturæ
Mulieres honorent viros. exordio. Mulieres honorent viros suos vt propriam car-
nem, nec ex nomine eos appellare audeant; [e] sint autem
castæ; solos coniuges suos, viros esse, existimãtes, quibus
Liberi sacris disciplinis erudiendi. iuxta Dei arbitrium iũctæ sunt. Parentes, erudite liberos
vestros sacris disciplinis: filij, honorate parentes, vt bene
vobis sit. Domini, nolite superbè seruis vti, imitãtes pa-
Iob.31.b tientissimum Iob dicentem; *Si verò etiam vilipẽdi iudicium*
famuli mei aut ancillæ meæ disceptãtium aduersum me; quid enim
faciam si acta mea explorauerit Deus? & ea quæ sequũtur sci-
tis. Serui, nolite ad iram prouocare dominos in vlla re, ne

A ipsi vobis sitis auctores immedicabiliũ malorum. Nemo
Otium fugiendum, & cur. iocus & otiosus edat, ne vagus fiat & scortator. Ebrietas,
ira, inuidia, conuitium, clamor, blasphemia, ne nominen-
tur quidem in vobis. Viduæ non dedant se deliciis, ne in-
Cęsari quomodo obediẽdũ: Porrò hæc citat Damascenus Parallelorum, 1. Lib. Cap. 22. tẽperanter se gerant aduersùs verbum Dei. Cæsari subie-
cti estote in iis in quibus subdi, nullũ animæ periculum
est. Principes nolite irritare vt exacerbẽtur, ne ansam de-
tis eis qui illã contra nos quærunt. De incantatione, ho-
micidio, obscœno puerorũ amore superuacuum est scri-
bere, quando & gentibus vetitum est hæc patrare. Porrò
hæc non vt Apostolus præcipio, sed vt conseruus vester
cõmonefacio vos. Saluto sanctum presbyterorum colle-
gium, saluto sacros diaconos; optabile illud nomen eius
quem video in spiritu, locũ meum tenere, vbi Christum
nactus fuero [f]; pro cuius anima, meam libẽs commuta-
uero. Saluto Hypodiaconos, Lectores, Cantores, Ianito-
B Hypodiaconi. res, Laborantes, Exorcistas, Confessores. Saluto custodes
sacrorum vestibulorum in Christo Diaconissas [g]. Saluto
Christo afflatas Virgines, quibus fruar in Domino Iesu.
Saluto populum Domini à paruo vsque ad magnum, &
Diaconissæ sacrorum vestibulorum custodes. omnes sorores meas in Domino. Saluto Cassianum &
cõiugem illius, & charissimos liberos illius. Salutat vos
Polycarpus dignissimus Episcopus; cui & vos curæ estis,
cuiq; vos cõmendaui in Dño; & vniuersa Ecclesia Smyr-
næorum memor est vestri, in precibus, in Domino. Salu-
tat vos Onesimus Ephesiorũ pastor: Salutat vos Demas
Osculum sanctum. Magnesiæ Episcopus. Salutant vos Philo & Agathopus
diaconi, qui vnà me comitati sunt. Salutate inuicem in
osculo sancto. Hæc è Philippis scribo vobis. Is qui solus
Deus Pater, solus Ingenitus. ingenitus est, per eum qui ante secula natus est, custodiat
C vos incolumes spiritu & carne; & videam vos in regno
Christi. Saluto eum qui in vobis pro me principatũ ob-
tinebit. Valete Deo & Christo, illuminati Spiritu sancto.

IN SANCTI MARTYRIS IGNATII Epist. 12. Scholia.

a Dominus Deus tuus Dñs Deus est. *Citat D. Ignatius illud Deut. 6. iuxta editionem 70. Interpretum, cùm iuxta Hebraicam veritatẽ interprete Hieronymo, legamus: Dominus Deus tuus Deus vnus est, quomodo & Christus ipse allegat Marci 12. cap. rogatus quod esset primum mandatum in Lege: Audi, inquit, Israël, Dominus Deus tuus Deus vnus est. Diliges Dominũ, &c.*

b Dracunculos pellium amictu gaudentes. *Græcè est: τὰ [illegible] δρακόντια, Nam [illegible] Græcè, pellem Latinè significat.*
D Vetus interpres, & hunc secutus Morelius verterunt, Squamosos dracunculos: minus rectè meo iudicio. Quamuis enim natura dracones squamosi sunt, Ingnatius tamen non ad naturam draconum, sed ad hæreticorum ingenia mihi respexisse videtur, quos & Christus sub ouium vestimentis luporum feritatem occultare docet.

Vetus int. & Morelius vocem legerunt τὰ φολιδωτὰ δρακόντια inducti Front. Duc.

c Thoës astuti. *Thoes gen⁹ est luporũ, vt auctor est Plinius, maximè mordax & sanguinarium, quod & ceruis insidiatur: vnde & Theodorus Gaza apud Aristotelẽ Lupum ceruarium vertit.*

d Nostis quomodo vobiscum conuersatus sum. *Codex Græcus hoc loco habet συνανεστράφην, sed mendosè, vt opinor: cum legendum sit συνανεστράφην, 1. conuersatus sum. & ita legit & vertit Interpres vetus.*

e Nec ex nomine eos appellare audeãt. *Compellare enim quenquã proprio nomine, contemptũ quẽdam præ se ferre videtur.*
E *Vult itaque Ignatius vt vxores eos appellent vel dominos, vel certè maritos. Quod & Apostolus Petrus præcipere velle videtur fœminis in Epistola sua prouocãs eas exemplo Saræ ad honorem maritis deferendum, quæ Abraham virum suum appellabat dominum.*

f Nactus fuero. *Heronem, Diaconum, intelligit; ad quem & de quo Epistola sequente; Credo, &c. quod ostendet mihi Deus Heronem super thronum meum.*

g Diaconissas. *Quanquam hodie nullus in Ecclesiis Diaconissarum vsus sit; olim tamen ordinem quendam Diaconissarum fuisse constat ex constitutionibus Apostolicis per D. Clementem cõscriptis, cœptum iam ab ipsis Apostolorum temporibus. Harum officium erat fœminarum corpora ad Baptisma venientium, honestè nudare, & eadem vestire, ne quid inuerecundius sacerdotum oculis ingereretur: præterea earum officium erat (vt ex hoc loco etiam patet) vestibula ianuasque, intra quas fœminæ orabant reclusæ,*

tempore

tempore sacrificij obseruare. Euiusmodi & Phœbem illam fuisse opinor, per quam missa est è Corintho Epistola ad Romanos scripta ab Apostolo, quæ Diacona siue Diaconissa fuit Ecclesiæ Cencreensis.

EIVSDEM AD HERONEM DIACONVM Antiochiæ, De officio Diaconi; EPIST. 13.

IGnatius, qui & Theophorus; à Deo honorato, exoptatissimo, ornatissimo, Christo Spirituque pleno, germano filio in fide & charitate Heroni Diacono Christi, famulo Dei; Gratia, misericordia, & pax ab omnipotenti Deo, & Christo Iesu Domino nostro vnigenito eius filio, qui tradidit semetipsum pro peccatis nostris, vt eriperet nos ex seculo hoc maligno, & saluaret in regnum suum cœleste.

Obsecro te in Deo, vt adiicias ad cursum tuum, & dignitatem tuam vindices & tuearis. Concordiæ erga cunctos curam habe; imbecilliores gesta, vt impleas legem

Ieiunij modus.

Christi. Ieiuniis & precibus vaca, at caue te immodicè id agas, ne ipse te deiicias; vino & carnibus ne prorsus abstineas, nec enim abominanda sunt. *Bona terræ*, inquit, *comedetis:* Et; *Edite carnes & holera:* Et; *Vinum lætificat cor hominis;* Et; *oleum exhilarat;* Et; *panis confirmat.* Sed omnia hæc moderatè vsurpa, velut Deo suppeditante. Quis enim edet, aut quis bibet sine eo? Quodcunque fuerit bonum, ipsius est; quodcunque fuerit commodum, ipsius est. Lectioni attēde, vt non modò ipse leges noueris, sed & aliis

2.Tim. 2. a

easdem interpreteris, vt Dei athleta. *Nemo militans implicat se negotiis secularibus*, vt ei placeat qui illum in militiam ascripsit. *Si quis autem certauerit, non coronabitur nisi legitimè certauerit.* Pro anima tua, libens meam commutauerim

Habendus est pro Lupo, quisquis præter traditionem docet.

ego vinctus. Quicunque dixerit quippiam præter ea quæ constituta sunt: tametsi fide dignus sit, quámuis ieiunet, quámuis in virginitate degat, quámuis signa edat, quámuis prophetet; pro lupo illum habeas, quique sub ouina pelle exitium pestémque adfert ouibus. Si quis crucem neget, quémque crucis pudeat, sit tibi vt ipse aduersarius, tametsi omnia distribuat pauperibus, tametsi tradat corpus suum incendio, sit tibi detestandus. Si quis aspernatur Legem aut Prophetas, quos Christus præsens impleuit, sit tibi vt Antichristus. Si quis Christum dicat solum hominem, Iudæus est Christi interfector. *Viduas honora quæ veræ viduæ sunt.* Pupillis patrocinare: Deus

Diaconi ministri sacerdotum.

enim pater est orphanorum, & iudex viduarum. Nihil sine Episcopis facito, Sacerdotes enim sunt, tu verò sacerdotum minister: baptizant, sacrificāt, eligunt, manus im-

Synaxes.
2.Tim. 4. c

ponunt; tu verò illis ministras, vt sanctus ille Stephanus Iacobo & prebyteris qui erant Hierosolymis. Synaxes ne negligas, omnes nominatim inquire. *Adolescentiam tuam nemo contemnat*, sed forma esto fidelium in verbo & conuersatione: famulorum te non pudeat; communis est enim & illis & nobis naturâ. Fœminas non abominaberis, ipsæ enim te genuerunt & educarunt: amare itaque

Mulieres amandæ in Domino, & honorādæ.

eas oportet, vt auctores natiuitatis nostræ, verùm duntaxat in Domino: sine fœmina enim nunquam liberos procreabit vir. Honorare itaque oportet cooperatrices generationis nostræ. Nec vir sine muliere, nec mulier sine viro, nisi in Protoplastis. Adæ namque corpus ex quatuor elementis confectum est, Euæ corpus ex ipsius

Christus cur natus sit ex Virgine.

Adæ latere; & insolens admirandúsque partus ille Domini, ex sola virgine; non quòd detestanda sit legitima commixtio, sed quòd eiusmodi partus decebat Deum. Decebat namque Creatorem, non consueto, sed peregrino & admirando vti partu; vtpote omnium opifi-

Psal. 5. b

cem. Superbiam fuge, superbis enim Deus resistit. Mendacium detestare; *Perdes* enim, inquit, *omnes qui loquuntur mendacium.* Inuidiam fuge, auctor enim illius diabolus est, & successor Cain; qui inuidia stimulatus est. Sorores meas hortare vt Deum ament, & solis viris suis conten-

Virgines seruandæ.

tæ sint: itidem hortare & fratres meos, vt vxoribus suis contenti sint. Virgines serua, vt preciosa Christi monilia. Longanimis esto, vt prudentia in te cumuletur. Pauperes noli negligere, sicubi copia tibi adsit. Eleemosynæ

A enim & fide expiātur peccata. Teipsum castomni custodi, vt Christi habitaculū; templum Christi es, Spiritus es instrumētum. Nosti quomodo te enutriuerim; etsi minimus sum, æmulator mei esto, imitare conuersationē meā:

1.Cor. 10. d

non glorior in mundo, sed in Domino. Heronem filium meum adhortor. *Qui gloriatur, in Domino glorietur.* Fruar te, filiole exoptate, quem custodiat solus ingenitus Deus, & Dominus Iesus Christus. Ne omnibus credas, ne omnibus confidas, neque siquis blandiatur tibi. Mul-

Ecclesiast. 19. a

ti enim sunt ministri Satanæ; Et, *qui cito credit, leuis est corde.* Memento Dei, & non peccabis: *ne sis duplici animo in precatione tua;* Beatus enim qui non ambigit. Credo enim in Patrem Domini Iesu Christi, & in vnigenitum eius filium, quòd ostendet mihi Deus Heronem super thronum meum. Præcipio tibi coram Deo vniuersorum, &

B coram Christo præsente, & sancto Spiritu, & ministratoriis Angelorum ordinibus; custodi depositum meum, quod ego & Christus tibi commendauimus. Nec indignum te iudica iis quæ de te ostensa sunt à Deo. Commendo tibi Ecclesiam Antiochenam; Polycarpo vos commendaui in Domino Iesu Christo. Salutant te Epi-

Sancti Diaconi.

scopi, Onesimus, Bitus, Demas, Polybius, & omnes qui sunt Philippis in Christu, vnde & hæc vobis scripsi. Saluto diuinis dotibus ornatum presbyterium. Saluto

Deut. 31.

sanctos condiaconos tuos, quibus ego fruar & corpore & spiritu. Saluta populum Domini nominatim, à paruo vsque ad magnum, quos commendo tibi, vt Moses ipsi Iosue post se Duci exercitus. Nec graue tibi videatur aut insolens quod à nobis dictum est: etsi enim non sumus tales, quales illi; verùm optamus tales fieri, quan-

C doquidem & Abrahæ filij sumus. Esto itaque robustus ô Hero, virili & heroico animo esto: Tu enim introduces & educes posthac populum Domini, qui est Antiochiæ; & non erit grex Domini velut oues quibus non est pastor. Saluta Cassianum hospitem meum, & pudicissimam eius coniugem, & charissimos eorum liberos; quibus det Deus inuenire misericordiam à Domino in die illa, propter officium & ministerium erga nos; quos & commendo tibi in Christo. Saluta omnes fideles, nominatim, qui sunt Laodiceæ; eósque qui Tarsi sunt ne negligas, sed studio magis continuo eos respice & visita, confirmans eos in Euangelio. Marin Episcopum Neapoleos quæ est prope Anazarbon, salutabis in Domino. Saluta quoque pudicissimam Mariam filiam meam eru-

D ditissimam, [a] & quæ in domo illius est Ecclesiam; pro cuius anima meam libens commutem; quæ specimen est piarum fœminarum. Incolumem te & in omnibus probatum, pater Christi per suum vnigenitum custodiat lōgissimo vitæ spatio ad Ecclesiæ suæ vtilitatem. Vale in Domino, & ora vt consummer, Christóque consecter.

a Mariam filiam meam eruditissimam. *Mariam Cassobolitem intelligit; quam ob crebrò citata Scripturarum loca, laudat, Epistola. 4.*

EIVSDEM AD EPHESIOS, VT Onesimum Episcopum venerentur, & de variis vitæ Christianæ officiis;

EPISTOLA 14

E IGnatius, qui & Theophorus; benedictæ in magnitudine Dei Patris per plenitudinem, prædestinatæ ante secula, vt esset semper ad stabilem gloriam & incommutabilem [a] vnitam & electam in vera passione; per voluntatem Dei Patris, & Domini nostri Iesu Christi Saluato-

Gaudium inculpatū.

ris nostri; Ecclesiæ beatissimæ quæ est Ephesi in Asia; plurimam in Christo Iesu, & gaudio in culpato, Salutē.

Cómendaui vestrum in Deo [b] exoptatissimum nomen quòd possidetis natura iusta, secūdùm fidē & charitatē in Christo Iesu Saluatore nostro; cùm imitatores sitis clementiæ Dei, excitātes in vobis ignem charitatis per sanguinem Christi, cognatum opus omnibus suis numeris absoluistis, postquam audistis me vinctum à Syria abduci (idque pro Christo communi spe nostra) confisum,

vestris precibus me consecutum, vt Romæ aduersus bestias pugnem, quo per martyrium discipulus esse possim illius qui seipsum pro nobis obtulit Deo Patri oblationem & hostiam. Posteaquam itaque numerosam vestram multitudinem in Onesimo, viro nunquam satis ob charitatem prædicando, vestro autem Episcopo, exceperim; quem, opto, iuxta Christum Iesum vos amare, omnésque vos illius similes esse. Benedictus Deus, qui donauit vobis, qui tales estis, talem habere in Christo Episcopum. De Birrbo autem cóseruo nostro, & secundùm Deum Diacono vestro, & in omnibus benedicto; oro vt inculpatus permaneat ad Ecclesiæ honorem, & beatissimi Episcopi vestri. Crocus autem, & Deo & vobis dignus; quem velut exemplar vestræ charitatis accepimus; per omnia me recreauit, & illum catenæ meæ non puduit; quomodo & ipsum refrigeret Pater Iesu Christi, vnà cum Onesimo, Birtho, Euploe & Frontone; per quos, omnes vos, quo ad charitatem vidi. Fruar vobis perpetuò, si dignus fuero. Decet itaque vos omnibus modis glorificare Dominum Iesum Christum qui glorificauit vos, vt obedientia vna sitis perfecti, eadem mente, eadémque sententia, idémque dicans de eodem omnes; vt subiecti Episcopo & presbyteris, per omnia sitis sanctificati. Non præcipio vobis quasi sim aliquid, quamuis enim vinctus sum propter nomen eius, nec dum tamen perfectus sum in Christo Iesu; Nunc incipio discipulus esse, & alloquor vos vt conseruus. Oportebat enim vt vos me commonefaceretis fide, admonitione, patientia, longanimitate: at quando charitas non finit me tacere de vobis; propterea anteuerti vos admonere, vt coaptetis vos Dei voluntati: etenim Iesus Christus omnia facit iuxta voluntatem Patris, vt ipse quodam loco dicit; *Ego quæ illi placita sunt facio semper.* Igitur & nos oportet viuere iuxta voluntatem Dei in Christo, & eum sectari, vt Paulus: *Imitatores* enim *mei*, inquit, *estote, sicut & ego Christi.* Hinc & vos decet accedere sententiæ Episcopi qui secundùm Deum vos pascit, quemadmodum & facitis edocti à Spiritu. Nam memorabile sacerdotum vestrorum collegium dignum Deo, coaptatum est consentitque Episcopo, vt chordæ ipsi citharæ, ita colligati consensu & concordi charitate; cuius & dux & custos Iesus Christus, & vos singuli vnus chorus este, vt per concordiam in nullo discrepantes, Deóque coniuncti per vnitatem vnum sitis cócordia animorum Deo Patri & dilecto filio eius Iesu Christo Domino nostro. *Da* enim *ipsis*, inquit, *Pater sancte, vt sicut ego & tu vnum sumus, & ipsi in nobis vnum sint.* Vtile itaque vobis est per inculpatam vnitatem coniunctos Deo, imitatores esse Christi, cuius & membra estis. Si enim ego breui temporis spatio talem consuetudinem contraxi cum Episcopo vestro, quæ non humana, sed spiritualis est; quanto vos beatiores iudico qui dependetis ab illo, vt Ecclesia à Domino Iesu, & Dominus à Deo Patre suo, vt omnia per vnitatem consentiant? Nemo erret; Nisi quis intra Altaris septa sit, priuatur pane Dei. Si enim vnius atque alterius precatio tantarum virium est vt Christum inter illos statuat; quantò plus Episcopi & totius Ecclesiæ oratio consona, ascendens ad Deum exorabit vt omnia quæ petiuerint in Christo, dentur ipsis? Quisquis igitur ab huiusmodi separat se, nec consentit voluntati sacrificiorum ant Ecclesiæ primogenitorum cóscriptorum in cœlis: lupus est, sub ouina pelle faciem indutus mansuetam. Enitimini, charissimi, subiecti esse Episcopo, & Presbyteris, & Diaconis. Qui enim his obedit, obedit Christo qui hos constituit. Qui verò his reluctatur, reluctatur Christo Iesu; qui autem non obedit Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. Præfractus enim, contentiosus, & superbus est, qui non obtemperat præstantioribus. *Superbis* autem, inquit *resistit Deus; humilibus autem dat gratiam.* Et; *Superbi iniquè agebant vsquequaque.* Dicit quoque Dominus ad sacerdotes; *Qui vos audit, me audit; & qui me audit, audit Patrem qui misit me: Qui autem spernit vos, me spernit; qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.* Quantò itaque taciturniorem videritis Episcopum, tantò magis eum reueremini. Quemcunque enim Paterfamilias mittit ad gubernandam familiam, hunc ita accipere debetis vt illum ipsum qui mittit. Episcopum igitur profectò aspicere oportet vt ipsum Dominum, cùm Domino assistat. Regibus autem assistere oportet perspicacem & acrem operibus virum; non autem oportet segnibus hominibus, eiusmodi assistere. Onesimus supra modum laudat vestrum decentem compositúmque ordinem, quódque omnes secundùm veritatem viuitis, & quòd inter vos nullus sit hæresi locus, sed hæc audiatur nomen vllius, quàm solius Iesu Christi veri pastoris & magistri; & estis, & vt Paulus vobis scripsit; *vnum corpus, & vnus spiritus*, propterea quòd *vocati estis in vna spe vocationis vestræ; Quandoquidem & vnus Dominus, vna fides, & vnum baptisma, vnus Deus pater omnium & in omnibus.* Vos itaque estis eiusmodi, à talibus instructoribus eruditi, à Paulo Christi pleno, & fidissimo Timotheo. Nonnulli autem improbissimi solent, malo dolo, nomen quidem circumferre; sed patrant quædam indigna Deo, & sentiunt ea quæ pugnant cum Dei doctrina, in exitium proprium & eorum qui illis credunt, quos oportet vos vt feras euitare. Iustus enim declinans saluabitur; at velox iámque parata, & quę gaudium ferat aliis, impiorum perditio. *Sunt* enim *canes muti, non valentes latrare*, rabidi, clàm mordentes, quos vitare oportet: laborant enim incurabili morbo. Medicus autem est solus Deus ingenitus, & inaccessus, vniuersorúmque Dominus, vnigeniti autem Pater & Genitor. Habemus etiam medicum Iesum Christum, ante secula vnigenitum & Verbum; postea verò & hominem factum ex Maria Virgine. *Verbum* enim *caro factum est*, incorporeus in corpore, impassibilis in corpore passibili, immortalis in corpore mortali, vita in corruptione, vt à morte & incorruptione liberaret & curaret animas nostras, impietate & malis concupiscentiis ægras. Ne quis igitur vos seducat, sicut nec seducimini; toti namque estis Dei. Cùm enim nulla in vobis sit concupiscentia quæ vos inquinet & supplicium adferat, profectò secundùm Deum viuitis. Et erit Christi purgamentum vestrum, & purissimæ Ephesiorum Ecclesiæ, celeberrimæque & ab omnibus plurimùm laudandæ sæculis. Carnales spiritualia exercere nequeunt. Igitur nec fides, quæ incredulitatis sunt; nec incredulitas, quæ fidei sunt. Vos autem pleni sancto Spiritu, nil carnale, sed spiritualia omnia exercetis. In Christo Iesu perficimini, qui saluator est omnium hominum; maximè autem fidelium. Noui nonnullos per vos transeuntes habere peruersam doctrinam peregrini & maligni Spiritus, quibus negastis transitum ad spargendum zizania, obturatis auribus ne reciperetis errorem quem docent: persuasum habentes, spiritum illum populi seductorem, non Christi sed sua ipsius loqui; Mendax enim est; Sanctus autem Spiritus non sua, sed Christi loquitur, nec à seipso sed à Domino; quemadmodum & Dominus, ea quæ à Patre accepit, annunciauit nobis; *Sermo* enim, inquit, *quem audistis, non est meus, sed qui misit me Patris.* Et de Spiritu sancto; *Non loquetur*, inquit, *à seipso, sed quæcunque audierit à me.* Et de seipso loquitur ad Patrem; *Glorificaui te super terram opus quod dedisti mihi consummaui, manifestaui nomen tuum hominibus.* Et de Spiritu sancto: *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet.* Verùm erraticus ille & falsus spiritus, seipsum prædicat; sua loquitur; sibi namque placet; seipsum glorificat; plenus enim fastu est, mendax, fraudulentus, assentatione & adulatione gaudens, subdolus, versuum consarcinator, nugax, inconstans, verbosus, lubricus, meticulosus; cuius vi liberet vos Iesus Christus, qui supra petram vos fundauit ceu lapides electos, coaptatos in diuinum Patris ædificium, sublatos in alta per Christum pro nobis crucifixum, sancto Spiritu vtentes pro perpendiculo, fide subuectos, charitate eleuatos à terra ad cœlum, vnà cum immaculatis ambulantes. *Beati* namque, inquit, *imma-*

Margin notes: Ioh. 8. d. — 1. Cor. 11. — Episcopi & sacerdotes, vt chordæ, cytharæ cósentiant. — Ioh. 17. d — Panis Dei intra altaris septa. — Oratio Ecclesiæ Schismaticus omnis, est lupus. — Diaconi à Christo cóstituti. — 1. Pet. 5. b — Iac. 4. — Psal. 118. g — Luc. 10. c — Episcopi honorandi. — Segnes procul à regibus esse oportet — Pauli Epistola ad Ephesios. — Ephe. 4. a — Isa. 56. — Ioh. 1. — Ephesii transitum negauerant hæreticis. — Ioh. 14. c — Ioh. 16. c — Ioh. 17. a — Hæreticorum spiritus erraticus. — Ioh. 16. c — Dæmon, Versuum consarcinator.

Psal. 118.a
Ioh. 14.a

immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Porrò via, omnis erroris expers, est Iesus Christus: *Ego* enim, inquit, *via, veritas, & vita.* Ducit via ad Patrem; *Nemo enim venit ad Patrem nisi per me.* Beati itaque estis vos qui Deo Spirituque pleni, qui templum, qui sancta fertis, per omnia ornati præceptis Iesu Christi, regale sacerdotium, gens sancta, populus quem Deus sibi peculiariter vendicauit; propter quos exulto, dignus habitus verba communicare cum sanctis qui sunt Ephesi, fidelibus in Christo Iesu, † per quos scribo. Gaudeo itaque de vobis quòd non attenditis vanitati, neque carnaliter vos mutuo amaris, sed iuxta Dei præceptum & pro aliis hominibus indesinenter oratis: est enim ipsis spes pœnitentiæ, quod Deum nanciscentur: *Num enim qui cadit, non resurgit? &* qui auertit, non conuertitur? Conuertite itaque ipsos, vt vestræ disciplinæ se tradant. Estote ministri Dei, & os Christi. *Si separaueritis pretiosum à vili, quasi os meum eritis.* Sitis vos aduersus iras eorum, humiles; eorum maledictis opponite vos intensas continuásque preces. Ipsis errantibus, vos firmi permanete in fide; efferos mores illorum mansuetudine vincite; iracundiam, lenitate. *Beati enim mites. Et Moses mitis erat super omnes homines,* & Dauid admodum mansuetus. Quare admonet Paulus inquiens; Seruum Domini non oportet depugnare, sed mansuetum esse erga omnes, aptum ad docendum, patientem, docentem cum mansuetudine eos qui refragantur: non enitentes vt vlciscamur nos de iis qui nos lædunt; *Si retribui,* inquit, *retribuentibus mihi mala.* Efficiamus eos nobis fratres ciuilitate & humanitate. Dicite autem odientibus vos; *Fratres nostri estis;* vt nomen Domini glorificetur, & imitemur Dominum, qui conuitiis læsus non regessit conuitia; cùm crucifigeretur, non obnitebatur; *Cùm pateretur, non comminabatur*, sed pro inimicis orabat: *Pater dimitte illis, nesciunt quid faciunt.* Si quis plus læsus plura toleret, hic beatus est. Si quis defraudatur, si quis spernitur propter nomen Domini, hic verè est Christi. Cauete ne germen diaboli in vobis inueniatur, amarum est enim & salsum quid. Sobrij estote & temperantes in Christo Iesu. Nouissima iam sunt tempora, vereamur & timeamus Dei longanimitatem, *ne diuitias bonitatis & patientiæ eius contemnamus.* Aut enim futuram timeamus iram, aut præsens gaudium in hac vita amemus; nimirùm vt in Christo Iesu ad veram obtinendam vitam, & sine hoc ne respirare quidem aliquãdo velitis. Hic enim mea spes, hîc mea gloriatio, hîc meæ indeficientes diuitiæ; in quo, à Syria Romam vsque hæc vincula circunfero spirituales margaritas, in quibus contingat mihi consummari precibus vestris, & participem fieri passionum Christi, & mortis ipsius, & ex mortuis resurrectionis, & vitæ æternæ consortem; quam faxit Deus vt assequar, vt inueniar in sorte Ephesiorum Christianorum, qui & cum Apostolis in virtute Iesu Christi semper conuersati sunt. Paulo, Ioanne, & fidelissimo Timotheo. Scio qui sum, & quibus scribo. Ego minimus Ignatius, similis iis qui periculo & iudicio obnoxij sunt; vos autem misericordiam assecuti, firmati in Christo Iesu. Traditus quidem sum vnus è numero eorum qui propter Christum interempti sunt à sanguine Abel iusti, vsque ad sanguinem Ignatij minimi. Pauli symmystæ estis, qui sanctificatus & testimonium consecutus est quod vas electionis sit. Contingat mihi vt ad eius & reliquorum sanctorum vestigia locum inueniam, vbi Iesum Christum nactus fuero, qui semper in precibus suis est memor vestri. Date itaque operam vt crebriùs congregemini ad Eucharistiam & gloriam Dei. Quando enim sæpius in idem loci conuenitis, labefactantur vires Satanę, & ignita illius ad peccatum iacula irrita resiliunt; vestra enim concordia & consensus fidei, exitium illius & satellitum eius supplicium est †. Nil præstantius pace Christi, qua frangitur aboletúrque omne bellum tam aëriorum quàm terrenorum spirituum. *Nec enim luctandum nobis est aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus & potestates, aduersus imperatores tenebrarum, aduersus*

†Forte melius, ad quos.
Psal. 40.b
Vitæ Christianæ officia.
Matt. 5.
Num. 12.a
2. Tim. 2.d
Psal. 7.a
1. Pet. 2.d
Luc. 23.e
Nouissima tempora.
Rom. 2.a
S. Ignatij humilitas.
Eucharistia. Cõuentionum Ecclesiasticarum fructus.
†Damascenus, Parallelorum. 1. Lib. ca. 18.
Pax Christi.

A *spiritualia nequitiæ in cælestibus.* Non itaque vos lædet aliqua diabolica cogitatio, si vt Paulus perfectam habueritis in Christum & fidem & charitatem, quæ initium vitæ & finis est. Principium vitæ, fides; finis eiusdem, charitas; hæc autem duo quoties in vnum coeunt, Dei hominem perficiunt: Omnia verò alia, ad probitatem consectanea sunt. Nemo qui fidem prædicat, peccare debet nec qui charitatem possidet, odisse fratrem. Qui enim dixit; *Diliges Dominum Deum tuum,* etiam dixit; *Et proximum tuum sicut teipsum.* Qui profitentur se Christi esse; non modò ex iis quæ dicunt, sed & ex iis quæ faciunt, cognoscuntur: *Ex fructu* enim *arbor dignoscitur.* Præstat enim esse & tacere, quàm loqui & non esse. *Non in sermonem regnum Dei,* sed in virtute; *Corde creditur, ore fit confessio;* illo quidem *ad iustitiam, hoc verò ad salutem.* Bonum est docere, si quis dicat, idem faciat; Qui namque *fecerit & docuerit, hic magnus in regno cælorum.* Dominus noster & Deus

B Iesus Christus filius Dei viuentis *primùm fecit*, & tunc docuit, vt testatur Lucas, cuius laus est in Euangelio. Nihil latet Dominum, sed & arcana nostra in illius conspectu. Omnia itaque faciamus, vt Deo in nobis habitante: vt illius simus templum, & ipse in nobis Deus. Christus in vobis loquatur, vt in Paulo: Spiritus sanctus doceat & vos, ad illius similitudinem ea loqui quæ Christi sunt. Ne erretis fratres mei; Familiarum corruptores regnum Dei non hæreditabunt. Si autem ij, qui humanas domos corrumpunt, morte plectuntur: quanto grauiores pœnas dabũt qui moliuntur Christi doctrinam adulterare, pro qua crucem & mortem sustinuit Dominus Iesus Dei vnicus filius; cuius doctrinam si quis impin-

C guatus & dilatatus spreuerit, in gehennam ibit. Similiter & omnis homo qui discernendi vim à Deo accepit, supplicio subiicietur, si imperitum sequatur pastorem, falsam opinionem amplectatur pro vera. *Quæ communio luci cum tenebris? Christo cum Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? aut templo Dei cum idolis?* Ego verò etiam dico; Quæ communio veritatis cum mendacio? aut iustitiæ cum iniustitia? aut veræ opinioni cum falsa? Ob id & Dominus *in capite* accepit *vnguentum* †, vt Ecclesia spiret incorruptionem. *Vnguentum enim effusum est nomen tuum, propterea adolescentulæ dilexerunt te; traxerunt te, post te in odorem vnguentorum tuorum curremus.* Non vngatur retro aliquo odore nimirùm doctrina huius sæculi, sãcta Dei Ecclesia nõ captiuetur illius astutia, vt prima illa mulierum. Cur

D enim, cùm ratione vtamur, non sumus prudentes. Cur accepta à Christo insita nobis diiudicandi facultate, in ignorantiam prolabimur; & per socordiam, non agnoscentes donum quod accepimus, imprudenter perimus? Crux Christi incredulis scandalum est; credentibus verò, salus, & vita æterna. *Vbi sapiens?* vbi disputator? vbi gloriatio eorum, qui dicuntur potentes? Filius enim Dei ante secula genitus, vbi iuxta Patris voluntatem & arbitrium omnia condidisset, is in vtero gestatus est, ex Maria iuxta dispensationem natus est ex semine Dauid, conceptus de Spiritu sancto: *Ecce* enim, inquit, *Virgo in vtero concipiet, & pariet filium, & vocabitur Emmanuel.* Hic natus est, hic à Ioanne baptizatus est, vt ratum faceret oraculum à Deo traditum Prophetæ: & principem hu-

E ius mundi latuit Mariæ virginitas, & partus ipsius, similiter & mors Domini. Tria mysteria clamoris, quæ silentio patrata sunt, at nobis manifestata sunt: Stella fulsit, splendore exuperans omnes quotquot antè fuerant. Lux enim illius inenarrabilis erat, & stuporem incussit omnibus aspicientibus eam, rei nouitas. Omnia autem reliqua astra vnà cum Sole & Luna, chorus fuére stellæ illius; ipsa verò claritate exuperabat omnes, turbabantúrque vnde prodiret hæc quæ apparebat nouitas: hinc euanuit mundi sapientia: præstigiæ, factæ sunt nugæ; magia, risus; omnes ritus malitiæ aboliti; ignorantiæ caligo fugata; & tyrannicus principatus destructus, cùm Deus vt homo apparuit, & homo vt Deus operabatur. Verum nec illud opinio erat, nec hoc erat mera humanitas: sed illud, veritas; hoc, dispensatio; Principatum

Fides & charitas hominem perficiunt.
Facere & docere, bonum est.
Act. 1.a
Lucæ laus in Euangelio.
Adulterantium Christi doctrinã grauis erit pœna.
Ignorantia non excusat.
2. Cor. 6.
† Mat. 26.a
Mar. 14.a
Cant. 1.a
Luc. 7.f
Ioh. 12.a
Cant. 1.a
Dæmones ignorantes.
Stella Magorum.

verò accepit id quod à Deo omnibus ſuis partibus abſolutum erat, [g] vnde omnia commouebantur quòd meditaretur mortis abolitionem. Firmi ſtate, fratres, in fide Ieſu Christi, & in eius charitate, in paſſione eius, & in reſurrectione. Omnes nominatim congregamini, vna & communi fide Dei Patris, & Ieſo Chriſti vnigeniti illius filij; qui & primogenitus eſt omnia creatoræ; Iuxta carnem verò ex genere Dauid, docem ſeqoentes Paracletum; obedientes Epiſcopo & Presbyterio mente indiuulſa; frangentes panem vnum, quod pharmacum immortalitatis eſt, mortis antidotum, vitámque in Deo concilians per Ieſum; Chriſtum medicamētum purgans vitia, & omnis pellēs mala. Vtinam meam pro veſtra liceat cōmutare animam, & pro iis quos ad honorem Dei miſiſtis Smyrnam, vnde & ſcribo vobis, gratias agens Domino, diligens Polycarpum ſicut & vos. Memineritis mei, ſicut & veſtri Ieſus Chriſtus benedictus in ſecula. Orate pro Eccleſia Antiochena, quæ eſt in Syria, vnde vinctus Romam abducor, nouiſſimus fidelium eorum qui ibi ſunt, qui ad honorem Dei has geſtare catenas dignus habitus ſum, valete in Deo Patre & Domino Ieſu Chriſto, communi ſpe noſtra, in Spiritu ſancto. Valete. Amen. Gratia.

Panis vnus eſt pharmacū immortalitatis.

IN SANCTI IGNATII MARTYris Epiſtolam 14. Scholia.

a Ad ſtabilem gloriam, & incommutabilem, voitam, & electam. *Clarior ſenſus eſſet, ſi Accuſatiui illi vnitam electam, in Datiuo caſu, ad Eccleſiam referantur; & legamus, Vnita & electa.*

b Veſtrum in Deo exoptatiſſimum nomen. *Alludit ad Epheſiorum nomen; nam ἔφεσις Græcè, deſiderium eſt Latinè.*

c Fidiſſimo Timotheo. *Rogauit Timotheum Apoſtolus vt remaneret Epheſi, vt denuntiaret quibuſdam ne aliter docerent &c, 1. Tim. 1.*

d Vnigeniti autem Pater & Genitor. *Hæc citat (quanquàm paulò aliter) Theodoritus Cyrenſis, in Eraniſtē, Dialogo 1. & eo non multò poſterior Gelaſius. 1. pp. in Libro de 2. naturis in Chriſto, contra Eutychem.*

e Subdolus. *Nam verſibus ferè reſpondebant conſulti dæmones, & ſubinde Homericis.*

f Tria myſteria clamoris. *Clamorem illum mihi ſignificare videtur Ignatius, quem edidit Chriſtus iam emittens ſpiritum in cruce. Huius itaque clamoris myſterium explicat hoc loco Ignatius, innuens Chriſtum hoc clamore ſignificaſſe iam per fidem Euangelicam omnibus reuelanda quæ certa diſpenſatione antè clauſa & occulta erant etiam dæmonibus.*

g Omnibus ſuis partibus abſolutum &c. *Per id quod omnibus ſuis partibus abſolutum eſt ſignificare mihi videtur Chriſti humanitatem, quo nihil vnquam abſolutius aut perfectius fuit in natura humana. Chriſtus autem iuxta humanitatem aſſumptam morte principatum accepit à Deo Patre. Vnde apud Matthæum cap. vltimo: Data mihi eſt, inquit, omnis poteſtas in cælo & in terra. Quare minus rectè hoc loco, Morelius Græcam vocem, quæ polyſema & ambigua eſt, vertit, per initium. Vetus interpres, quamuis in plurimis hallucinatus eſt, hoc loco vertit Principatum.*

EIVSDEM AD ROMANOS, ne Martyrium eius impediant;

EPISTOLA 15.

TOTAM HANC, S. IGNATII AD Romanos, Epiſtolam ad verbum tranſcripſit Simeon Metaphraſtes in hiſtoria Martyrij eiuſdem S. Ignatij: Eiuſdem verò Epiſtolæ Argumentum mihi videtur his paucis perſtrinxiſſe. *Cum videret autem Smyrnenſes,* inquit, *valde perturbatos, & quodam modo pendentes ab illius anima, & non ferendum damnum exiſtimantes, ſeparationem eius & mortem: de Romanis timens ne ipſi quoque ſimiliter affecti non ſuſtinerent videre eum tradi beſtiis, ſed manus afferrent iis quibus mandatum erat vt eum traderent; &*

A *ei clauderent apertam Martyrij ianuam; ſtatuit mittere ad eos, vt ij quoque orarent pro eo ne exercitationis ſuæ curſus ei impediretur, ſed per feras cito reſolueretur ad dilectum Dominum.*

IGnatius, qui & Theophorus; miſericordiam conſecutæ in magnificentia altiſſimi Dei Patris, & Ieſu Chriſti vnigeniti filij; Eccleſiæ ſanctificatæ & illuminatæ per voluntatem Dei operati omnia quæ pertinent ad fidem & charitatem Ieſu Chriſti Dei & Saluatoris noſtri; quæ præſidet in loco Romanæ regionis, Deo digna, decentiſſima, beatificanda, laudanda, digna quæ quis potiatur, caſtiſſima, & eximiæ charitatis, Chriſti & Patris nomine fruens, Spiritúque plena; quam & ſaluto in nomine Patris omnipotentis, & Ieſu Chriſti filij ipſius; qui & ſpiritu & corpore coniuncti ſunt omnibus mandatis ipſius, repleti omni gratia Dei abſque hæſitatione, & repurgati ab omni alieno colore; B pluriमùm, in Deo Patre & Domino noſtro Ieſu Chriſto, immaculatè gaudere iubeo.

Eccleſiæ Romanæ titulꝰ.

Deprecatus Deum, obtinui vt viderem diuinas veſtras facies, quas plurimùm expetebam: Vinctus enim in Chriſto Ieſu, ſpero me ſalutaturum vos, ſi voluntas Dei ſit vt dignus iudicer ad metam peruenire; exordium enim fauſtum eſt & bene ſe habet, ſi modò gratiam conſequar, vt ſortem meam ſine impedimento ad finem vſque percipiam. Metuo enim charitatem veſtram, ne ipſa me lædat; vobis enim facile eſt, quod vultis, facere; mihi verò, difficile eſt Deum aſſequi ſi vos mihi peperceritis prætextu carnalis amicitiæ. Nolo autem vos hominibus, ſed Deo placere, ſicut & placetis, nec enim ego habiturus ſum eiuſmodi occaſionem Deum aſſequendi; C nec vos, ſi taceatis, præſtantiori operi ſubſcribere poteritis. Si enim de me tacueritis ego Dei fiam; Si verò carnem meam dilexeritis, denuò currendum erit mihi. At vos potiùs operam date, vt immoler Deo; quandoquidem adhuc altare paratum eſt vt in charitate chorum conſtituentes canatis Patri & Chriſto Ieſo, quòd Epiſcopum Syriæ voluit inueniri, ab Oriente in Occidentem acceſſitum, teſtem ſuarum paſſionum vocans, vt è mundo ad Deum profectus in ipſo exoriar. Nunquam inuidiſtis cuiquam, alios docuiſtis; Ego autem volo vt & illa rata ſint quæ docentes præcipitis: id ſolùm petite mihi, vt vires & intus & foris ſuppetant; vt non modò dicam, ſed & velim; vt non ſolùm dicar Chriſtianus, ſed & inueniar. Si enim inuentus fuero, etiam dici potero, D & tunc fidelis eſſe cùm mundo non apparuero. Nihil perpetuum quod videtur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt; quæ autem non videntur, æterna. Non perſuaſionis hoc opus, ſed magnitudinis eſt. Chriſtianus cùm odio habetur à mundo, diligitur à Deo; *Si enim de mundo,* inquit, *fuiſſetis, mundus quod ſuum erat diligeret; nunc verò non eſtis de mundo, ſed ego vos elegi de mundo; manete apud me.* Ego omnibus Eccleſiis ſcribo, quòd voluntarius morior, ſi modò vos non prohibueritis. Obſecro vos ne intempeſtiua beneuolētia me complectamini. Sinite me ferarum eſcam fieri, per quas licebit Deum adipiſci: frumentum ſum Dei, dentibus ferarum molar, vt mundus panis Dei inueniar. Immò blanditiis demulcete potiùs feras, vt mihi ſepulchrum fiant, vt nihil de corpore meo relinquant; ne mortuus, moleſtus cuiquam inueniar. E Tunc ero verus Ieſu Chriſti diſcipulus, cùm mundus nec corpus meum viderit. Deprecemini Dominum pro me, vt per hæc inſtrumenta, Deo efficiar hoſtia. Non vt Petrus & Paulus hæc præcipio vobis: Illi Apoſtoli, Ieſu Chriſti; ego verò minimus. Illi liberi vt pote ſerui Dei: ego verò etiamnum ſeruus; at ſi paſſus fuero, libertus fiam Ieſu Chriſti, & reſurgam in illo liber. Nunc in ipſo vinctus, diſco nil mundanum concupiſcere aut vanum. † A Syria Romam vſque terra marique cum beſtiis depugno, noctu diùque alligatus decem leopardis, quæ eſt militaris cuſtodia, qui & beneficio affecti peiores fiunt, at ego eorum iniuriis magis erudior, verùm non in hoc iuſtificatus ſum. Fruar beſtiis mihi paratis, quas opto truculentiores mihi inueniri; quas & blanditiis de-

Ignatius Epiſcopus Syriæ.

Ioan. 18.

Locum hunc citat D. Hier. in catalogo ſcriptorum Eccleſiaſt. in vita S. Ignatij.

tiis demulcebo vt crudeliùs me deuorent; non vt quosdam, metuentes non attigerunt: & illæ si sponte nolint, ego illas vi adigam. Ignoscite mihi; quid mihi vtile sit, ego noui. Nunc incipio discipulus esse, cùm nihil expetam aut visibilium aut inuisibilium, vt Iesum Christum assequar. Ignes, crux, ferarum concursus, sectiones, laniena, ossium discerptiones, membrorum concisiones, totius corporis solutio, diaboli tormenta in me veniant, tantummodo vt Iesum nanciscar. Nil me iuuabunt fines mundi, nec regna huius seculi. Melius mihi emori propter Iesum Christum, quàm imperare finibus terræ. *Quid enim prodest homini si totum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?* Dominum desidero filium veri Dei & Patris Iesum Christum; illum quæro qui pro nobis mortuus est, & resurrexit. Ignoscite mihi, fratres; ne mihi impedimento sitis, ne ad vitam perueniam. Iesus enim est vita fidelium: Ne me velitis mori; Mors namque est, vita sine Christo; cumque velitis me Dei esse, ne gratificemini mundo: Sinite me purum lumen haurire; cùm illic fuero, homo Dei ero. Permittite mihi vt æmulator sim passionis Christi Dei mei. Si quis ipsum hic possidet, intelligat quid volo, & compatiatur mihi cùm sciat quæ me constringunt. Princeps huius seculi rapere me vult, & animam meam voluntatémque quam erga Deum habeo, corrumpere. Nullus itaque præsentium opituletur illi: potiùs, mei sitis; id est, Dei. Ne loquamini Iesum Christum, & mundum præferatis. Inuidia in vobis non habitet; neque si ego præsens vos obsecrem, obtemperetis, verùm his potiùs credite quæ vobis scribo. Viuens enim scribo vobis, amore captus moriendi propter Christum. *Meus amor* [a] *crucifixus est*: Non est in me, ignis quippiam amans; sed aqua viua saliens in me, intus mihi dicit; Veni ad Patrem. Non gaudeo corruptibili nutrimēto, nec voluptatibus huius vitæ: panem Dei volo, panem cœlestem, qui est caro Christi filij Dei, qui factus est posterioribus temporibus ex semine Dauid & Abrahæ; & potum volo sanguinem illius, [b] qui est charitas incorruptibilis & vita æterna. Nolo amplius secundùm hominem viuere; Id autem fiet, si vos velitis. Cum Christo crucifixus sum; *viuo autem non amplius ego*, quando quidem *in me viuit Christus*. Breuibus literis oro vos, ne mihi negetis. Credite mihi quòd Iesum amo pro me traditum. *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* Ipse autem Deus & Pater, & Dominus Iesus Christus manifestabit vos hæc, quòd verè dicam. Et vos vnà mecum orate, vt scopum assequar in Spiritu sancto. Non secundùm carnem vobis scripsi, sed secundum Dei arbitrium. Si patiar, adamastis me; sin reijciar, odistis me. Memores este in precibus vestris Ecclesiæ quæ est in Syria; quæ pro me, iam Christo pastore vtitur, qui dixit: *Ego sum pastor bonus*; & solus ipsam curabit visitabitque; & vestra in ipsum charitas. Me verò pudet, vnum de illorum numero dici; nec enim dignus sum, cùm nouissimus eorum sim & abortiuum quiddam; sed per misericordiam Dei obtinui, vt aliquis sim, si Deum assequar. Salutat vos meus spiritus, & charitas Ecclesiarum quæ me acceperunt in nomine Iesu Christi, non quasi obiter prætereuntem; & quæ me nil contingebant, deduxerunt quà ad vrbem itur. Scribo autem vobis hæc à Smyrna per Ephesios meritò beatissimos. Est vnà mecum cum alijs multis, exoptatum mihi nomen, Crocus. De his qui è Syria Romam adierunt ad gloriam Dei, credo vos cognouisse; quibus & significate, me propè esse. Omnes enim sunt Deo digni, & vobis; quos decet vos, per omnia refocillare. Scripsi vobis hæc ante IX. Cal. Sept. Valete in perpetuum, in patiētia Iesu Christi.

Panis cœlestis, caro Christi. Christi sanguis, vita æterna.

Galat 2. d

Psal. 115. a

Ioan. 11.

IN S. IGNATII MARTYRIS Epistolam vltimam, Scholia.

a Meus amor. *Scribit autem & diuinus Ignatius; Meus amor crucifixus est. D. Dionys. de diuinis nominibus cap. 4.*

b Et potum volo sanguinem. *Codex Græcus hoc loco nisi mendosus sit, habet,* καὶ πόμα τὸ πῶμα αὐτοῦ. *id est, & potum volo, potum ipsius. Sed cùm vetus Interpres, & eum secutus Morelius, legant, Et potum volo sanguinem ipsius, constat exemplar vitiosum esse hoc loco, & secundo loco legendum, non* πῶμα, *sed* αἷμα, *id est sanguinem.*

D. POLYCARPI MARTYRIS, SMYRNEORVM EPISCOPI ET DISCIPVLI IOANNIS EVANGELISTÆ, AD PHILIPPENSES EPISTOLA.

Indicem auctorum fide præstantium, qui de S. Polycarpo perscripserunt, suppeditant notæ ad Romanum Martyrologium 26. Ianuarij, & Tom. II. Annal. Eccles. Huius autem Epistolæ ad Philippenses meminit S. Hieronymus lib. de scriptoribus Ecclesiasticis hisce verbis: Scripsit ad Philippenses valde vtilem epistolam, quæ vsque hodie in Asiæ conuentu legitur. de ea Epistola hæc obseruauit Baronius in notis. Extat insignis Epistola Polycarpi ad Philippenses cuius meminit S. Hieronymus, quam piæ memoriæ vir doctissimus pariter ac religiosissimus Franciscus Turrianus Societatis Iesu longe prolixiorem illa, quæ habetur typis excussa, apud se esse Græcè scriptam cum viueret, testatus est. Speramus eam vna cum cæteris egregiis vetustatis monumentis, quæ summo labore collegit, propediem esse edendam. Tantum Baronius: in Indice Græcorum codicum bibliothecæ Turrianæ, quem texuit nuper Possevinus, nullum verbum de Græca Epistola Polycarpi.

Ioannes Scotus, Operum S. Dionysij Areopagitæ primus Latinus Interpres; in Epistola suæ illius interpretationis dedicatoria, Dionysij meminit, *inquit*, Lucas in Actibus Apostolorum, & Dionysius Episcopus Corinthi; Beatus quoque Polycarpus in Epistola ad Ecclesiam Athenarum, &c.

Polycarpus & qui cum eo sunt presbyteri, Ecclesiæ Dei quæ est Philippis; misericordia vobis & pax à Deo omnipotente & Iesu Christo Saluatore nostro abundet.

CONGRATVLATVS sum vobis magnifice in Domino nostro Iesu Christo, suscipiens inimitabilia verba dilectionis quam ostendistis in illis qui præmissi sunt viris sanctis, decoris vinculis connexis, quæ sunt coronæ electæ Deo illius veri regni per Dominum nostrum Iesum Christum; & quia firmitas fidei vestræ, à principio vsque nunc permanet, & sanctificatur in Domino Iesu Christo, qui sustinuit pro peccatis nostris vsque ad mortem; quem resuscitauit Deus dissoluens dolores inferni; *quem cùm non videritis nunc diligitis, in quem nunc non aspicientes, creditis; credentes autem gaudetis gaudio inenarrabili & glorificato*, in quod multi desiderant introire scientes, quia grati facti estis non ex operibus, sed in voluntate Dei per Iesum Christum. Propter quod succincti lumbos vestros, seruite Domino cum timore & in veritate, dimisso inani vaniloquio & multo errore. Credite ergo in illum qui resuscitauit Dominum nostrum Iesum Christum ex mortuis, & dedit gloriam & sedem in dextera sua. Huic subiecta sunt omnia, cœlestia, & terrestria, & subterranea; cui omnis spiritus seruit, qui venturus est iudicare viuos & mortuos. Huius sanguinem requiret Deus ab eis qui non crediderunt in eum; qui & resuscitauit eum à mortuis, qui & nos resuscitaturus est ad vitam, si fecerimus voluntatem eius, & ambulauerimus in mandatis ipsius, & dilexerimus quæ & ipse dilexit, auocantes nos ab omni iniustitia, hoc est à concupiscentia, ab auaritia, à detractione, à falso testimonio, non reddentes malum pro malo, aut iniuriam pro iniuria, aut contumeliam

pro contumelia, aut malitiam pro maledicto. Memen-
Matth 7.a rote quòd Dominus docens dixit; *Nolite iudicare, ne iudi-*
Luc.6.e *cemini*, Et, *Dimittite, & dimittetur vobis: misericemini, & Do-*
Matt.7.a *minus miserebitur vestri. Qua enim mensura mensi fueritis, re-*
Matt.5. *metietur eadem & vobis.* Mementote & illius quod di-
ctum est: *Beati pauperes spiritu, & qui persecutionem pa-*
tiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.
Hæc autem fratres mei non à meipso imperaus scribo
vobis de iustitia, sed quoniam vos prouocastis. Pro-
pterea quia neque ego, neque similis alius mei, poterit
sequi sapientiam beati & gloriosi Pauli, qui fuit apud
vos, & visus est secundum faciem illis qui tunc erant
D. Pauli. hominibus, qui docuit certissimè atque firmissimè ver-
Epistolæ ad bum veritatis, & qui absens scripsit vobis Epistolas; ad
Philip. quas deflectimini vt possitis ædificari in fide quæ data
est vobis, quæ est mater omnium nostrûm, subsequente
spe, præcedente dilectione quæ est in Deo & in Christo,
& in proximo. Si enim quis horum intrinsecus reple-
tus fuerit mandatis iustitiæ, & habuerit dilectionem,
longe est ab omni peccato. Principium omnium malo-
1.Tim.6.b rum est auaritia. *Scientes autem quia nihil intulimus in hunc*
Mundum, neque auferre possumus. Armemur armis iusti-
tiæ, & doceamus nosmetipsos primùm ambulare in
Mulierum mandatis Domini, & posthæc mulieres vestras in fide
officium. quæ data est eis, & dilectione, & castitate; amantes suos
viros in omni veritate & charitate, diligentes omnes æ-
qualiter in omni continentia. Et filios erudire in omni
Viduarum disciplina, & timore Dei. Viduæ verò pudicæ circa Dei
officium. fidem interpellent incessanter pro omnibus, elongantes
se ab omnibus diabolicis detractionibus, & falso testi-
monio; & ab omni malo, cognoscentes seipsas, quia
sunt sacrarium Dei, quoniam omnia Deus prospicit, &
nihil eum latet, neque cogitatio, neque conscientia, ne-
Gal.6.b que aliquod absditum cordis. Scientes autem quia *Deus*
non irridetur, debemus digne in mandatis eius & gloria
Diaconi, nô ambulare. Similiter Diaconi inculpabiles sint in con-
hominum spectu iustitiæ eius, sicut Dei & Christi ministri & non
sed Christi, hominum, non criminatores, neque detractores, neque
ministri. auari; sed omnia tolerantes, in omnibus misericordes,
diligentes, in omnibus ambulantes in veritate Domini,
qui factus est minister omnium. Huic si placeamus in
hoc seculo, percipiemus ea quæ futura sunt secundum
quod repromisit resuscitare nos à mortuis. Et si dignè
in eo conuersati fuerimus, & si crediderimus, conregna-
Iuuentutis bimus cum eo. Iuuenes similiter inculpabiles sint in
officia. omnibus, omnem ignorantiam præuidentes, refrenan-
tes ab omni malo: Bonum est enim abscindi ab omni-
bus concupiscentiis, quoniam omnis concupiscentia
1.Cor.6.b aduersus spiritum militat, *quia neque fornicarij, neque mol-*
les, neque masculorum concubitores regnum Dei possidebunt, ne-
que illicita facientes. Propter quod abstinere oportet
Presbyteri ab omnibus his. Subiecti estote Presbyteris & Diaco-
honorandi, nis, sicut Deo & Christo Virgines, casta conscientia au-
& eorum diente. Presbyteri simplices sint, in omnibus misericor-
officia. des, omnes ab errore conuertentes, omnes infirmos vi-
sitantes, viduas, pupillos, & pauperes non negligentes,
sed semper prouidentes bona coram Deo & homini-
bus. Abstinete vos ab omni iracundia & iudicio iniusto.
Longè ab omni auaritia estote, non citò consentiatis ad-
uersus aliquem, ne præuaricemur in iudicio, scientes
quia debitores sumus peccati. Si ergo deprecamur Do-
minum vt nobis dimittat, debemus etiam nos dimitte-
re. Ante conspectum oculorum Domini sumus, & om-
nes oportet nos astare ante tribunal Christi, & vnum-
quenque pro se rationem reddere. Seruiamus ergo ei
cum timore & reuerentia, secundùm quod euangelizza-
uerunt nobis Apostoli Domini, & Prophetæ annuncia-
uerunt aduentum Domini nostri Iesu Christi. Zelantes
1.Ioan 4.a bona, abstinete à scandalis, & falsis fratribus, qui in va-
num portant nomen Domini, qui oberrare faciunt ina-
Deuiare nes homines. *Omnis enim qui non confitetur Iesum Christum*
eloquia *in carne venisse, hic Antichristus est.* Et qui non confitetur
Dei. mysterium Crucis, è Diabolo est. Et qui deuiauerit elo-

A quia Domini ad propria desideria, & dixerit neque re-
surrectionem neque iudicium esse; hic primogenitus
Satanæ est. Propter quod relinquentes vanitates mul-
torum, & falsas doctrinas, ad illud quod traditum no-
bis à principio verbum reuertamur. Sobrij simus in
orationibus, ieiuniis tolerantes, & supplicationibus pe-
tentes omnium prospectatorem Dominum, ne nos in-
ducat in tentationem, secundùm quod dicit Dominus:
Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Indeficien- Matt.26.d
ter autem toleremus propter spem nostram & pignus Mar.14.d
iustitiæ, quod est Christus, qui sustulit peccata nostra in
corpore super lignum; *qui peccatum non fecit, nec inuentus* 1.Pet.2.d
est dolus in ore eius; sed propter nos omnia sustinuit, vt vi-
uamus in ipso. Imitatores ergo efficiamur toleranriæ
eius; & si passi fuerimus pro nomine eius, glorificemus
B eum, hoc enim Iudicium posuit de seipso, & nos hoc
credimus. Rogo igitur omnes vos iusistere verbo iusti-
tiæ & patientiæ, quam oculata fide vidistis, non solùm
in beatissimis illis, Ignatio scilicet & Zozymo & Ruso,
sed in aliis qui ex vobis sunt, & in Paulo & in cæteris
Apostolis; confidentes, quia hi omnes non in vacuum
cucurrerunt, sed in fide & iustitia; & ad debitum sibi lo-
cum cum Domino, cui & compassi sunt, abierunt, quia
non hoc seculum dilexerunt, sed eum qui pro ipsis &
pro nobis mortuus est, & à Deo resuscitatus. In his er-
go state, & Domini exemplar sequimini, firmi in fide &
immutabiles fraternitatis amatores, diligentes inuicem, Fraternitas.
in veritate sociati, mansuetudinem Domini alterutri
præstantes, nullum despicientes. Quum potestis bene-
facere, nolite differre, quia *eleemosyna de morte liberat.* Om- Tob 12.b
C nes vobis inuicem subiecti estote, conuersationem ve-
stram concordantes irreprehensibilem in Gentibus, vt
ex bonis operibus vestris & vos laudem accipiatis, &
Dominus in vobis non blasphemetur. Væ autem illi
per quem nomen Domini blasphematur. Sobrietatem
ergo docete omnes, in qua & vos conuersamini. Nimis
contristatus sum pro Valente qui presbyter factus est
aliquando apud vos, quòd sic ignoretis locum qui datus
est ei. Moneo itaque vos vt abstineatis ab auaritia, & si-
tis casti & veraces. Abstinete ab omni malo. Qui autem
in his non potest se gubernare, quomodo aliis pronun-
ciet hoc? Si quis non abstinuerit ab auaritia, ab idola-
tria coinquinabitur, & tanquam inter gentes iudicabi-
tur. Quis ignorat iudicium Domini? *An nescimus quia* 1.Cor.6.
D *sancti mundum iudicabunt*, sicut Paulus docet? Ego autem
nihil tale sensi in vobis vel audiui; in quibus laborauit
beatus Paulus, qui estis in principio epistolæ eius: De
vobis etenim gloriatur in omnibus Ecclesiis quæ Deum
solæ tunc cognouerant; nos autem nondum noueta-
mus. Valde ergo, fratres, contristor pro illo & coniuge
eius; quibus det Dominus pœnitentiam veram. Sobrij
estote & vos in hoc, & *non sicut inimicos tales existimetis*,
sed sicut passibilia membra & errantia eos reuocate, vt
omnium vestrûm corpus saluetis; hoc enim agentes,
vosipsos ædificatis. Confido enim vos bene exercitatos
esse in sacris literis, & nihil vos latet; mihi autem non
est concessum modo, vt his scripturis dictum est: *Irasci-* Psal.4.
mini & nolite peccare. Et; *Sol non occidat supra iracundiam ve-*
E *stram.* Beatus qui meminerit, quod ego credo esse in vo- Ephes.4.f
bis. Deus autem & Pater Domini nostri Iesu Christi,
ipse sempiternus pontifex Dei filius Christus Iesus ædi-
ficet vos in fide & veritate & omni mansuetudine, & si-
ne iracundia; in patientia, & longanimitate, & toleran-
tia, & castitate; & det vobis sortem & partem inter san-
ctos suos, & nobis vobiscum, & cum omnibus qui sunt
sub cœlo, qui credituri sunt in Dominum nostrum Ie-
sum Christum, & in ipsius Patrem, qui resuscitauit eum
à mortuis. Pro omnibus sanctis orate. Orate etiam pro Orandum
Regibus & Potestatibus & Principibus, atque pro per- pro Regi-
sequentibus & odientibus vos, & pro inimicis Crucis, bus.
vt fructus vester manifestus sit in omnibus, vt sitis in il-
lo perfecti. [Scripsistis mihi, * & vos & Ignatius, vt si † Videtur
quis vadit ad Syriam, deferat literas meas, † quas & de- id habere.
dero

Epistola S. Ignatij. 11. ad Polycarpum. D. Ignatij Epistolæ.

dero ad vos, si habuerimus tempus opportunum, siue ego seu legatus quem misero pro vobis. Epistolas sanè Ignatij, quæ transmissæ sunt vobis, habeo; & alias quantascunque apud nos habuimus, transmisimus vobis, secundùm quod mandastis; quæ sunt subiectæ huic Epistolæ, ex omnibus enim vobis magnus erit profectus. Continent enim fidem, patientiam, & omnem ædificationem ad Dominum nostrum pertinentem.] Et de ipso Ignatio & de ipsis qui cum eo sunt, quod certius agnoueritis, significate. Hæc vobis scripsi per Crescentem, quem in præsentem Diem commendaui vobis, & nunc commendo. Conuersatus est nobiscum inculpabiliter, credo quia vobiscum similiter. Sororem autem eius ha- A bebitis commendatam, cùm venerit ad vos. Incolumes estote in Domino Iesu Christo, in gratia, cum omnibus vestris, AMEN.

a Rogo igitur omnes. *Polycarpus qui Smyrnensi Ecclesiæ præerat, & cum Ignatio ventitabat ad Iohannem Euangelistam & Theologum, &c. hæc alicubi scribit in suis Epistolis. Rogo vos, fratres, vt obediatis & omnem exerceatis tolerantiam quam vidistis oculis, non solum in beatis Ignatio, Ruffino & Zozimo, sed etiam in multis alijs ex vobis, &c. Simeon Metaphrastes in Historia S. Ignatij locum hunc ita expressit.*

b Scripsistis mihi. *Hæc citat Eusebius Ecclesiastica Historia, Libri 3. cap. 36.*

S. MARTIALIS, APOSTOLI CONFESSORIS ET EPISCOPI, LEMOVICENSIS, EPISTOLÆ.

De S. Martiali; Ex eius vita per S. Aurelianum eius Discipulum & successorem Lemouicensem Episcopum, descripta, Gregorio Turonensi, & alijs.

S. Martialis, ex Tribu Beniamin, Patre Marcello, matre Elizabeta, Stephani Protomartyris consanguineus, à D. Petro, qui speciali amore consanguinitatis ei deuinctus fuit; Christo iubente baptizatus est ætatis anno 15. cum Zachæo & Iosepho qui Dominum sepelijt. Qua ex spirituali per Baptismum inter eos contracta cognatione, & qua deinceps inter illos nunquàm defecit charitate Christiana, non omnino absurdum fuerit suspicari illum sumpsisse Cephæ cognomentum, quod ipse sibi tribuit initio Epistolæ ad Tholosanos. Christo postremum cum Discipulis cœnanti inseruiuit cum Cleopha; Vidit suis ipse oculis, tremens, Iudæ proditori condiscipulo suo datum à Christo osculum; vt ait cap. 13. Epist. ad Tholosanos; eique, & cùm suscitaret Lazarum & cùm ascenderet in cœlum, adfuit. Apostolum anno 5. à Christi passione, Antiochiam comitatus est; deinde & Romam anno, post, septimo: Vbi annos duos commoratus, ab eo ad Lemouicenses, natus annos 31. destinatus est Episcopus; apud quos, & tota Aquitania clarus miraculis vixit in summa sanctitate. Post acquisitos verò Ecclesiæ populos, & Christi fidem per omnia dilatatam, fœlici confessione reliquit terras, & in cœlestibus cum S. Dionysio Parisiorum, Saturnino Tholosatum coniunctus est, Pontificatus sui Anno. 28.

Greg. Turon. Historiæ Francorum, 1. lib. cap. 30. & de gloria confessorum, ca. 27. & 28.

S. MARTIALIS, APOSTOLI, CONFESSORIS & Episcopi Lemouicensis ad Burdegalenses, EPISTOLA I. CAPVT I. B

MARTIALIS, seruus Dei & Apostolus Iesu Christi cum Sancto Spiritu qui repleuit corda nostra, qui subdidit sibi omnem mundum, qui alligauit Diabolum & peccatum; Burdegalensibus, iam in Christo renatis per aquam & Spiritum sanctum, filijs & filiabus; cum sorte & hæreditate Dei quæ data est per orationem, Pax vobis & misericordia, quia cognouistis veritatem. Manifestaui enim vobis nomen Creatoris, qui solus est Creator; cœlum enim & terram, ma- C re & omnia quæ in eis sunt, ipse creauit, & perfecit, & benedixit. Vos autem ignorabatis ipsum genus vestrum, nec vos de vno patre & vna matre creatos esse noueratis. Sed & vindictam quæ facta est per diluuium, nesciebatis; in quo, omni mundo punito quia contra Creatorem se erexerat in omnem superbiam; ille qui solus iustus inuentus est, cum filijs, in spirituali Ecclesia quæ nunc in vobis apparet, reseruatus est. Nam & in illo seculo, ex quo primus homo cœpit à Deo formatus de limo, congregatio filiorum Dei, quæ iam congregatur, proclamabatur, donec pater generis nostri & Hebræorum, qui vocatus est Abraham, iustum filium suum dilectissimum Isaac quem vnicum susceperat, Deo super altare immolandum, hostiam obtulit. Vnde & fortis Deus cum non permisit occidi, quia non delectatur, sed D valde magis offenditur effusione sanguinis hominum. Victima autem arietis quæ debita erat in Lege Hebræorum, pro homine cæsa est; sed Deus non sanguine arietis, sed voluntate Patris & Filij iusta delectatus est.

Aries cæsus pro Isaac.

CAPVT 2.

IPsa figura, fratres, videntibus oculis nostris, in Filio Dei, nostro tempore perfecta est. Deus enim qui pater est omnium gentium, vnicum suum quem solum genuit & vnicè dilexit, ad mortem venire iussit. Mori enim potuit quia homo fuit, & quia de Virgine Maria natus est homo. Filius Dei ante principium fuit; & quia Deus erat, diu teneri in morte non potuit. Resurrexit enim ante lucem in die tertia de loco in quo eum sepeliri vidimus, & apparuit nobis, & lætificauit nos. Testes enim sumus, quia eum ascendere in cœlum vidimus, nec tamen à cœlis vnquam recessit. Scitote autem quia de cœlis contemplatur bonos & malos; & bonos quidem remunerabit ineffabiliter, malos autem puniet miserabiliter. Itaque nolite retro respicere ad Idola quæ co- C luistis & fabricastis, sed ipsum solum quem vobis prædicaui Deum vnum colite & adorate per omnem locum. Ipse enim est cuius oculos nemo poterit effugere, cuius potestatem nemo euadere potest. Sicut autem simulachra vestra antiqua diruistis, ita subuersa sit infidelitas à cordibus vestris.

Gen. 22. b

D. Martialis, testis Resur. & Ascensionis Christi.

Dei prouidentia.

CAPVT 3.

HOnorabatis sacerdotes qui decipiebant vos sacrificiis suis, qui mutis & surdis statuis offerebant, quæ nec se vos iuuare poterant: nunc autem multò magis sacerdotes Dei omnipotentis, qui vitam vobis tribuunt in Calice & viuo Pane, honorare debetis. Quem enim D vobis constitui Dei iussu, iustum est à vobis conseruari. Ipse enim Sigibertus, qui ante consulebat dæmonia, seruus creaturæ, nunc in fide Domini nostri Iesu Christi perfectus, soli Creatori seruiens, pro stercore reputat ipsa dæmonia quibus ante seruiebat. Ignotum verò Deum, quem non nouerat; modò cognitum, non san-

Sacerdotes honorandi.

Panis viuus.

Sigibertus sacerdos Burdegalensium.

gnine bestiarum sed fide sincera & iubilatione confessionis, sibi & vobis propitiabilem facit. Nam dum altaria dæmonum in puluerem redigerentur, Aram ignoti Dei ad consecrationem reseruari iussimus: qua dedicata in nomine Domini Dei Israël & testis ipsius Stephani qui pro eo à Iudæis passus est, non hominis cultum sed Dei; in ea, frequentatis. Stephanus enim non Deus, sed amicus Dei fuit; qui pro testimonio eius, animam suam posuit; cuius sanguine ipsa mensa est decorata, quia suo † sanguine Iesus Christus comprobatus est esse Deus: & qui crediderit, ornamenta fidei maiora perceperit. Sacrificium enim Deo Creatori offertur in ara, non homini, neque Angelo. Nec solum in ara sanctificata, sed vbique offertur Deo oblatio munda; sicut testatus est, cuius corpus & sanguinem in vitam æternam offerimus, dicentes: *Spiritus est Deus; & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare.* Ipse enim corpus habens & immaculatum & sine peccato, quia conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria virgine; in ara Crucis ipsum permisit immolari. Quod autem Iudæi per inuidiam immolauerunt, putantes se nomen eius à terra abolere; nos causa salutis nostræ in ara sanctificata proponimus, scientes hoc solo remedio nobis vitam præstandam & mortem effugandam; hoc enim ipse Dominus noster iussit nos agere in sui commemorationem. Nam de sacrificiis idolorum, notum vobis à me factum est, quia ea maximè de causa dominabatur vobis diabolus. Et sicut communio vini Dei, est vobis vita; sic participatio mensæ simulachrorum, erat vobis æterna mors, infirmitates, & corruptiones, & nimiæ tribulationes huius seculi.

Ara ignoti Dei dedicata in nomine Dei & S. Stephani.

† Eius.

Ara sanctificata. Sacrificium Christianorum, corpus & sanguis Christi. Ioh. 4.

a Ipse enim Sigibertus, &c. *Narrat S. Aurelianus in S. Martialis vita, Sigibertum hunc summum Gentilium Templorum Sacerdotem apud Burdegalenses, cum in Templum Iouis aliquando ad sacrificium venisset, multa familiariter cum Dæmone collocutum de S. Martialis in illam vrbem aduentu & sanctitate, quodque vnum Deum Cœli & Terræ conditorem adorari, Templa Dæmonum euerti iussurus & eos isthinc profligaturus esset. quod paulò post accidit, cum à S. Martiale redisset Benedicta Sigiberti Burdegalensium Principis coniunx: Statim enim iussu ipsemet Sigibertus Pontifex Idola omnia confregit minutim & Templa euertit, excepto Templo Dei ignoti: de quo paulò post eodem capite S. Martialis;* dum, *inquit,* Altaria Dæmonum in puluerem redigerentur, Aram ignoti Dei ad consecrationem reseruari iussimus, &c.

CAPVT 4.

Mensa diuina.

SEd etiam postquàm baptizati estis, oportet vos castos esse à malitia, vt mensa diuina digni sitis. Nolite autem vnum & idem putare escam humanam & diuinam, quæ nobis visibilis est; sed tamen in fide perfecta, tota cœlestis. Per vnam enim, corpus; per alteram, anima viuit. Cauete autem ab homicidiis, ne forte & vos occidamini: Est enim indignus mensa Domini, qui hominem occiderit. Nam si præsumit Eucharistiam, reus est mortis animæ & corporis sui. Reuiuiscit enim anima per baptismum, & moritur per homicidium. Corpus verò quod tanto peccato est subditum, in impiorum pœnis æternaliter excruciabitur cum anima sua, post illum diem quando verus Deus & verus homo iudicabit omnes gentes. Nolite ergo concupiscere terrena, quia iam acquisistis cœlestia, & quia per cupiditatem mundi huius exardescunt mentes in homicidia in inuicem. Vnde & animæ pereunt, & quas Christus lauerat aqua sanctificationis, hostis vitæ acquirit in perditionem suæ mortis, eò quòd cùm à Deo recedunt, peccatis mortis se inuoluunt.

Homicidiũ cur fugiendum Eucharistia.

Pœnæ æternæ post iudicium.

Aqua sanctificationis.

CAPVT 5.

SCribere autem vobis necessarium duco, vt velut paruuli malitia, sanctificatos vos Domino præbeatis attendentes quia gratissimum Deo hospitium est mens munda à cupiditatibus & simulatione. Nam sicut perturbationes maris videtis, sic in vobismetipsis fluctus vitiorum sentietis. Deo autem claritatem suæ misericordiæ super vos extendente, non conturbabimini, sed exultabitis in tranquillitate positi. Beati verò eritis, si cum exultatione Deo seruientes, libidini restiteritis, vnde maxima corona remunerationis impertietur vobis. Nec bestiales mores oportet vlterius esse in eis qui vasa Domini munda sunt in adoptionem filiorum æternæ hæreditatis, sed honestate rationabili ad omnes homines vti. Hæc enim agentes, securi terram possidebitis, & omnia irrationabilia subiecta erunt vobis: ipsa quoq; elementa quibus antè seruiebatis, seruient vobis tanquam cultoribus & magnis amicis Dei. Prædicationem autem meam nolite in vanum ducere quasi nouam, neque obliuiscamini mirabilium Dei quæ per me vidistis; quia & vos multa gratia digni eritis cùm Euangelium Christi in laude & reuerentia habebitis. Itaque sicut frequenter adorabatis opera manuum vestrarum, sic potiùs & multò frequentiùs vnum Deum qui vos creauit, vobis vitam tribuit, adorate; quia ab ipso adiutorium habebitis, non solùm in hoc seculo, sed etiam in futuro. Et assidue Deo gratias agite qui de tenebris mortis vos abduxit, & iam cœli ciues fecit. Sed & spiritum Dei sanctificate in cordibus vestris; per ipsum enim vobis peccatorum remissio tribuitur. Itaque spinas cordis auellit, vt in suauitate Dei requiescatis. Hæ sunt enim spinæ quæ per multas amaritudines & inuidias & dolositates non sinunt gaudium & oleum Spiritus sancti in vobis dominari.

Corona remunerationis.

CAPVT 6.

SEd neque metuatis eos qui necdum receperint viam salutis. Obcæcauit enim illos diabolus tenebris suis ne se facile eruant à morte. Mors nanque eorum, est delectatio seculi. In desideriis enim animæ suæ morientur, & in adinuentionibus suis peribunt, & iniquitas eorum in caput eorum descendet. Habentes enim naturalem sensum, Deum qui illos creauit, qui eis vitam & intellectum dedit, abnegant; & dum ipsi malè agunt, bene agentes impugnant; *Linguas suas, sicut serpentes exacuunt, & venenum aspidum sub labiis eorum; Contritio & infælicitas in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt, non est timor Dei ante oculos eorum.* Propterea *illic trepidauerunt timore vbi non erat timor*, sicut Spiritus sanctus, hæc loquutus per os vaticinantis Regis, protestatus est. Nec sentiunt se iam in abyssum demersos cum iam sint iudicati; *Qui enim non credit, iam iudicatus est, quia non credit in nomine Vnigeniti filij Dei qui nos saluauit*, & illuminauit claritate diuinitatis suæ, apparens homo per carnem sine peccato, in similitudine carnis peccati. Nolite ergo carnales timere, sed magis vos spirituales estote, & crescite in gratia Dei, & sustinete patienter eos qui in vobis Christum persequuntur, in quem credidistis, & cuius spiritu sanctificati estis in æternam salutem.

De nõ metuendis infidelibus.

Ps. 139. a

CAPVT 7.

NVLLA sit in vobis inuidia; per hanc enim Spiritus sanctus mentem derelinquit. Recedente autem Spiritu sancto à tabernaculo mentis, euacuatur homo dulcedine, & impletur omni amaritudine, nullúsque locus ei est in cœlo, quia alienum se fecit à bonitate. Efficitur cubile draconum, & habitatio immundorum spirituum. Inde ab auaritia absorbetur, & ab omni dulcedine infructuosus & sterilis contabescit, miser & derelictus. Vos autem oculos vestros assiduè ad misericordiam diuinitatis erigite, & malitiam diaboli calcate; quia & iam per trophæum Christi deuictus est, & per crucem Domini ligatus est.

Inuidia fugienda; & cur.

CAPVT 8.

CRucem Domini, in quem credidistis Deum verum & Dei filium; semper in mente, in ore, in signo tenete.

Crux tenẽda in signo.

Signi crucis quanta sit virtus.

nere. Crux enim Domini, armatura vestra inuicta contra satanam, galea custodiens caput, lorica protegens pectus, clypeus tela maligni repellens, gladius iniquitatem & angelicas insidias peruersæ potestatis sibi propinquare nullo modo sinens. Hoc solo signo, cœlestis victoria data est nobis; & per crucem baptisma Dei sanctificatum est. Neque in veneficiis, neque in furtis imitemini pessimos; etenim ipsi tales, à regno Dei excluduntur. In fide autem perfecti estote, pro certo scientes quia Iesus Christus ipse est filius Dei viui, qui sedet à dextris eius, & vos protegit vt regnum diaboli disperdat. Sed tamen in sua dispensatione occulta ab humano intellectu, permittit diabolum dominari in suos, & persequi bonos in diuersis tentationibus, quibus electi probantur & examinantur; examinati verò, postea coronabuntur. Qui verò eos tentant, vltionem nō effugient; quia *omnes oportet astare ante tribunal Christi*, qui iudicabit in iustitia orbem. Beati autem eritis, fratres mei, in illo die, si conscientiam vestram puram coram Deo nunc exhibueritis. Et sicut vnam fidem, vnum baptisma tenetis à Deo in vobis, sic Angelis cohæredes eritis; naturam quidem humanam, charitatem verò Angelicam habituri. Non quidem euacuabitur veritas corporis, sed non erit pondus & fragilitas corruptionis. Nūc morimur per Adam, & tunc resurgemus per Christum. Nunc fragilitate circundamur, tunc virtute induemur. Et si enim morimur corpore, sed tamen nunquam moriemur spiritu. Spiritus enim sine morte creatus est à Deo.

Baptisma Christi cruce sanctificatum.

Bonorum tētationes.

Resurrectio corporum.

B

CAPVT 9.

De Christi beneficiis in homines.

ET maximè viuimus per passionem Agni incontaminati, qui à Iudæis in cruce pro salute mundi passus est. Ipsius sanguis, vulnera lauit nostrarum animarum; quibus, à morte fatigati; & per lignum veritum vsque ad passionem Domini, & mortificati & consopiti, ineffabili dolore prosternebamur. Nunc autem, ex quo resurrexit à mortuis, iam viui, iam fortes, iam immortales, iam in sanitate plena & perpetua exultabimus. Superna enim Dei gratia clarificauit corda nostra, ad gloriam & illuminationem gentium. Gloria, salus nostra, & illuminatio nostra. De illuminatione nostra, illuminatio vestra manat; quia dum potentia sua Rex regum nos instruere curauit, per nos æternam vobis claritatem misit. Quæ ergo est nebula peccatorum, quæ splendorem vestrum obscurare possit? Nam si ad horam obscuret, citò tamen pertransiet. Claritas autem Domini in æternum permanebit, quæ nunc in vobis paulatim accenditur; virtute autem Dei & sapientia, quæ manet in æternum vsque ad perfectum clarescens, illuminabitur tanquam lumen perpetuum Angelorum. Ex hac enim claritate quæ illuxit in cordibus vestris per fidem qua in mortem Domini credidistis, consummabitur in vobis æterna beatitudo, quæ neque in Deo Patre, & Domino Iesu Christo, & Spiritu Dei initium, nec in vobis finem operabitur.

Sacerdotū illuminatione, Plebs illuminatur.

C D

CAPVT 10.

De incomprehensibili sanctæ Trinitatis mysterio.

SAnè de mysterio Trinitatis, quàm bonus & beatus & suauis Deus Rex regum per nostram annunciationem reuelare dignatus est vobis, scitote intelligentes quia vltra omnem sensum Angelicarum potestatum & virtutum, vera diuinitas excellit, quam impossibile est etiam à Spiritibus Angelicis comprehendi. Sola enim Trinitas, in diuinitate vnitatis, seipsam nouit. Hæc enim ante secula in claritate suæ æternitatis permanebat, nihil in se diminutum vel quod augeri posset, intra se continens; sed vnius æternitatis, vnius voluntatis, vnius essentiæ, vnius sanctitatis, vnius puritatis; vltra omnem puritatem, vltra omnem gloriam; in charitate, in veritate, in bonitate habitauit. Nunc verò in fine temporum, propter nos ad quos bonitatis suæ magnitudinem ex-

E

A

tendit, gloriam tantæ maiestatis reuelauit sanctis suis, quibus & efficaciam suæ virtutis multotiens dignanter præbuit. Vnde quidam ex nostris in amore & intelligentia magnus protestabatur populo suo, dicens: *Audi Israel, Dominus Deus tuus vnus est*. Hoc enim, vnus & solus Deus, dum mitteret quem elegerat ad deducendum populum suum de seruitute, dignatus est pandere, dicens; *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob: hoc nomen memoriale meum in æternum*. Rursum Trinitatem in vnitate designauit, dicens; *Ego sum qui sum; Hæc dices filiis Israel; Qui est, misit me ad vos*. Hæc autem, fratres mei, scitote; quia Verbum in quod credidistis, Filius est. Vnigenitus ante omnem substantiam ante omne initium. Ipse est enim Principium, quia de Principio ineffabiliter genitus est. In nostro verò tempore mirabiliter ab Angelo annunciatus, & in veritate incomprehensibili de virgine Maria natus est nihil diminutus à diuinitate maiestatis suæ; cuius nos testes sumus. Spiritus verò Dei, qui vos sanctificauit credentes in ipsum, qui filium naturalem & sibi secundùm æternitatem coæqualem per omnia, resuscitauit tertia die à mortuis; nō est genitus sicut Verbum, quia & ipse Spiritus in diuina æqualitate gloriosus processit ineffabiliter ab eo qui genuit, & ab eo quoque qui genitus est. Itaque Spiritus Domini non genitus, non factus, non creatus, sed procedens est à Patre & Verbo. *Verbo* autem *Domini, cœli firmati sunt; & spiritu oris eius, omnis virtus eorum*. Itaque nihil discretum in diuinitate Trinitatis sentiatis, quia vobis vnus & idem Deus qui cuncta creauit Pater; & vnus & idem Dominus per quem omnia facta sunt, filius eius Iesus Christus; & vnus idémque Deus Spiritus sanctus, in quo omnia subsistunt. Et hæc, in personis, tria diuisa; in diuinitate, vnus Deus indiuisus est.

Deut.b

Mat.22.c Mar.12.c Exod.3.c

Principium de Principio.

Spiritus sancti processio à Patre & Filio.

CAPVT 11.

De vltimis tēporibus.

HOc etenim, fratres, vobis scribere necessarium duxi, sicut & præsens vos docui per Euangeliū Christi; volens vos confirmare in veritate fidei nostræ, per quam sanati estis ab infidelitate; vt firmam fidem vestram custodiatis, obseruantes immaculatam tunicam vestram in conspectu æternæ claritatis Dei; quia in nouissimis temporibus (dum in cœlo, cum Christo quem Deum & hominem in terra adorauimus, quem ad cœlos ascendentem vidimus; erimus soluti à corpore; venturi verò post nos, in hac terrena pugna conuersabuntur) oportet multos discedere retro, dū Deum qui illos creauit & vocauit, abnegare non timebunt. Et inimicus qui nunc à cordibus vestris proiectus est, venturus est vt superseminet populo Dei, grana errorum; sed firma Ecclesia Dei & Christi, nec cadere nec dirumpi poterit vnquam. Venient autem præsumptores absque gratia Dei loquentes, quorum gloria labiorum procedit ex superbia; similes illi qui superbia cœlum præsumens habitare mox de cœlo cum Angelis suis sequacibus ruit in æternam voraginem. Hi docebunt aliam doctrinam quæ aliena est à Deo, amica autem diabolo; per quem ipse spiritus erroris animas post se trahere festinabit.

Ecclesia nō potest cadere.

Hæresis ex superbia.

CAPVT 12.

Exhortatio ad veram fidem.

VOs itaque, filij mei, quos in Christo per Euangelium genui; solum Patrem cognoscite Deum, & solum Dominum cognoscite Iesum Christum, & solum dominantem viuificatorem cognoscite Spiritum sanctum; & vnam fidem, vnum baptisma: vnum Deum creatorem omnium diligite, ipsúmque solum timete, & in mandatis eius quæ à me audistis, vsque ad mortem patienter perseuerate, expectantes aduentum eius. Seculares fabulas declinate, quæ corda vestra possint sensim à diuino amore deflectere.

Fabulæ fugiendæ.

CAPVT 13.

Officia Christiana.

ET vt verbum Christi habitet in vobis cū gratia, orate assiduè. Inuicem vosipsos in verbo exhortationis &

consolationis ædificate alterutrum diligentes, in synceritate ambulantes, in gratia Dei abundantes. Euigilate in operibus fructuosis, & maximè laborate propter spem remunerationis quæ magna promissa est vobis in cælis. Solum autem Deum timentes eum qui in fidelibus do- *Remuneratio.*

A minatur, satanam nolite timere: nihil enim gregi Christi poterit nocere, quem fortem videt in fide eius qui eum emundauit vt non haberet immunditiam, sed plenam & perpetuam gratiam. Gratia & pax vobis, fratres, cum benedictione Dei æterna. Amen. *Satanas nõ timendus.*

S. MARTIALIS, APOSTOLI, CONFESSORIS, ET EPISCOPI LEMOVICENSIS, AD THOLOSANOS EPISTOLA II.

CAPVT I.

SERVVS Dei, Apostolus Iesu Christi, Martialis Cephas; omnibus fratribus qui sunt Tolosæ, cum sacerdotibus & ministris spiritualibus Ecclesiarum Dei: gratia vobis & veritas & pax à Deo patre nostro, & Domino Iesu Christo. Gratias agite Deo incessanter, filij, qui eripuit vos à profunda caligine damnationis æternæ; & circumspicite diligentissimè caput vestrum, quod est Christus, qui est benedictus in secula, Amen. B

Vos enim estis membra eius, & corpus immaculatum, nec aliqua re coinquinatum, neque sordibus obuolutum. Iam enim sanctificati & mundati estis aqua regenerationis. Videbo autem vos in proximo, & visitabo in Spiritu sancto, in gratia & fide castitatis per Dominum nostrum Iesum Christum, qui mortuus est pro nobis, & resurrexit in veritate resurrectionis; quem gens Hebræorum iudicans purum hominem, per inuidiam damnauit morte. Sanauerat enim videntibus oculis nostris ægrotos & languidos eorum, curauerat paralyticos, mundauerat leprosos, dæmoniacos liberauerat; & quod maius est, mortuos eorum tanquam de somno resuscitauerat. Nam & quendam iam fœtentem quatriduanum, rogantibus sororibus eius, ita de monumento facilè resuscitauit, vt ad solum eius verbum continuò de monumento resurgeret, ligatus sudario mortuorum. Cæcis etiam visum reddebat, vnde & nato cæco oculos præbuit. Et innumera alia magnalia operatus est in populo Iudæorum, sicut prædico & annuncio vobis, testificans vera esse quæ de eo à me per Euangelium veritatis audistis. C *Christi virtutes.* *Lazari suscitatio.* D

CAPVT 2.

HVnc enim Dominum & magistrum nostrum, qui verè Christus filius Dei est, post tanta & innumera beneficia quæ in eis operatus erat, turbæ Iudæorum, suadentibus Principibus sacerdotum & Scribis, sine aliquo reatu mortis, dum causa non inueniretur in eo, postulauerunt interimi in ligno. Propter quod magnis vocibus acclamabant Iudæi, dicentes; *Crucifige, crucifige.* Mors autem, crucis eius lignum eis extitit: Vnde triumphus crucis, vita nostra est in æternum: Per crucem enim vita nobis restaurata est, & mors mortua est. *Christus crucifixus.* E

CAPVT 3.

ECce vt vobis iam notum feci, & iterum vobis notum facio quod Christus postquàm resurrexit de sepulchro, conuersatus est nobiscum per dies quadraginta, & conuesci nobiscum non est dedignatus, vt se in veritate carnis viuum nobis demonstraret. Et præcepit nobis prædicare & testificari gentibus potentiam & remissionem peccatorum, & regnum cælorum. Ascendit autem in cælum, & sedet à dextris Dei æternus in maiestate, in gloria Patris. Vnde iudex viuorum & mortuorum apparebit in die nouissimo, ad cuius vocem omnis caro resurget, & sancti renouabuntur in incorruptione immortalitatis æternæ. *Christi vita post resurrectionem.* F

CAPVT 4.

ET nunc, fratres, quem impij occidere putantes morti tradidere; immortalem vos adorate Deum & Saluatorem vestrum Dominum Iesum Christum. In cuius nomine, nisi quis baptizatus fuerit per aquam regenerationis, saluari non potest. Ipse enim ad hoc venit in mundum, vt omnes homines vocaret in salutionem quæ amissa erat per serpentem in primo Adam. Qui ergo iam Deo per dilectionem mandatorum ac per mysteria sacramentorum eius coniuncti estis, oculos mentis vestræ attollite in gloriã maiestatis & magnitudinis eius. *Mysteria sacramentorum.*

CAPVT 5.

C ANte omnia autem & super omnia, cœlestis sit conuersatio vestra; nihilque terrenum, nihil diabolicum, nihilque carnale sapiatis: Gratia enim saluati estis. Nec vllo modo dubitetis, promissiones Dei æternas quas à me audistis, & quas per memetipsum olim tradidi vobis. Iis autem qui sunt increduli, nec acquiescunt veritati, tribulatio & indignatio, & ignis æternus, qui præparatus est diabolo & angelis eius. Amplitudo denique & altitudo charitatis per vos diffundatur, per quam alterutrum inuicem diligatis; quia Deus, & charitas & veritas est, nihilque in eo triste vel mendacium: Incommutabilis enim est: & virtus Dei, vltra omnem modum & omnem sensum, inæstimabilis. *Exhortatio ad pietatem & charitatẽ.*

CAPVT 6.

D BEne igitur facietis si abominamini idola quæ dudum deos esse credebatis. Hæc autem sunt opera hominum, non videntia, neque audientia; quia nec flatum habent; quæ nec se, nec vos quicquam iuuare possunt; quin potiùs cultores suos in malitiam æternæ tribulationis submerserunt; quia in ipsis manufactis, dæmones damnati, spiritus erroris, subintroierunt, qui hactenus per longa secula creaturam, ad imaginem Dei factam, in morte deceperunt, donec nouissimo tempore insequente virtus crucis Dei viui eos disperdidit, & ibi illusionibus quibus ante vos lædebant, coercuit. *Contra Idola.* *Dæmones in Idolis.*

CAPVT 7.

E VIdistis enim, per me, in nomine Domini, quem Iudæi crucifixerunt, & qui tertia die resurrexit à mortuis, dæmones exire coactos de Statuis manufactis, in quibus responsa fallacia & plena deceptionum cultoribus suis dabant, & eas iussu meo in nomine Dei per virtutem Christi in puluerem redegisse. Ecce enim tempus quo dæmonibus ablata est potestas decipiendi & nocendi, vt non dominentur hominum fidelium; & vt nihil eos, qui in Deum vnum crediderint, vltra lædere præualeant. Liberati itaque à potestate satanæ, gaudete in Domino, qui liberauit vos, & nolite extollere cornu vestrum aduersus veritatem Maiestatis, quam semel per me cognouistis, & in potentia signorum & curationum efficacem copiosè probastis. Non est enim alius Deus in F cœlo & in terra, in quo oporteat vos saluos fieri, nisi Dominus Iesus Christus, quem vobis ostendi crucifixũ à Iudæis, & tertia die resurrexisse à mortuis, cuius nomen glo- *Dæmones coacti exire ex Statuis.*

gloriosum erit in secula: Ecce autem ipse rex noster.

CAPVT 8.

Stephanus tyrannus à d. Martiali baptizatus.

STephanos[a] qui iam cognouit veritatem Dei Creatoris sui, & baptizatus est à me cum tyrannis & satellitibus suis; in gratia Dei quotidie crescit noua seges germinis viui, quam Dominus noster Iesus Christus vsque in finem seculi per eos quos nouit & prædestinauit, sibi multiplicabit secundum diuitias gratiæ suæ; in cuius nomine, sicut multi vestrûm viderunt, tyrannum eius resuscitaui à mortuis, qui & ipse cum satrapis baptizatus à morte duplici subtractus est. Virgo autem Valeria spõsa Regis terrestris, sed melius sponsa Regis cœlestis; quæ per meam prædicationem, virginitatem mentis & corporis Deo deuouerat; & gladio decollata, dum vitam temporalem contempsit, æternam inuenit; & temporalem mortem pro Christo suscipere non recusans, æternam mortem deiecit. Hæc enim per orationem meam Spiritu sancto repleta, magna effecta est in gratia Dei: & ideo prudens virgo ad cœlestia regna peruenit, & diabolum triumphauit. Hæc porrò Spiritus Dei in illa est operatus, qui omne bonum operatur in nobis in Christo Iesu; pro cuius amore & testimonio, inuincibiles semper non cunctamur ferre cum omni patientia gladios carnificum; pro cuius testimonio grata fuerunt nobis vincula, tribulationes, carceres, angustiæ, fames, diuersæque passionum acerbitates. Ipse enim locutus est nobis, dicens; *Confidite, ego vici Mundum.* Cuius enim gratiæ debetur omnis plena victoria, nisi eius qui de morte triumphator morte sua mortem vicit; & satanam ligans, infernum spolians captiuum esse fecit? Sponsus autem virginis adeò est effectus testis passionum Christi, vt in corpore suo cœlestem conuersationē iam præbeat subditis, desideria carnis suæ crucifigens, regnum diaboli minuens; nec solùm Christo, cui credidit, Ecclesias per suum regnum, secundùm quod Spiritui sancto & nobis visum est, disponere & fabricare gaudeat; sed antiqua templa dæmoniorum & spurcissima fana idolorum destruere, perfectus in fide, videatur. Ipsius enim iussu, idola Cadurci oppidi ac Tholosanæ vrbis & confinis eius, iam nuper diruta sunt: cui etiam obedire debetis in omnibus, quia princeps à Deo vobis est constitutus, à quo omnis potestas & paternitas in cœlis & in terra originem ac fortitudinem sumpsit. Quem principem bonũ, ad hoc tantum munus perduxit gramen nouellæ fidei, per quam nouus homo factus nouo homini coniunctus est, vt pro suauitate quoque præmij futuri illectus, copulam carnalium nuptiarum deuitauerit per meam prædicationem, quatenùs liberior Deo famulari possit, & multas cateruas populorum subdere fonti regenerationis.

Ioh. 16. g

Rex Christianus factus, ædificet Ecclesias, & castè viuit.

Idola Cadurci & Tholosanorum diruta.

a Stephanus qui iam cognouit, &c. *Habebat iste dux Stephanus principatum à fluuio Iordanis vsque ad mare Oceanum, possidens omnem, circa Ligerim, regionem (sic enim habet sanctus Aurelianus siue quis alius sit author vitæ Sancti Martialis; quo loco citra controuersiam pro,* Iordanis *legendum est,* Rhodani) *omnemque Aquitaniam seu Vasconum & Gothorum gentes vsque ad montes Pyrenæos, Rex tamen non vocabatur licet Rex esset potentissimus Galliarum; quia nemo alius propriè in Occidente hoc nomen sibi tunc imponebat, nisi solùm Romæ Nero qui Romani Imperij principatum tenebat. Lemouicam verò Ciuitatem aliquando ingressus Stephanus, Valeriam virginem sponsam suam (de qua hoc eodem Capite loquitur S. Martialis) ad se euocari iussit: cùmque cælestis Regis Sponsam factam, Terrestri non nupturam intellexisset, decollari iussit. Plura de eiusdem Stephani Regis resipiscentia & conuersione ad Christum, & S. Valeriæ Martyrio, vide in eadem Historia.*

CAPVT 9.

De Nuptiis.

NEc ideò tamen prohibemus nubere legitimo connubio, cùm & hoc coniugium honestum concessum sit & constitutum à Deo ab initio mundi, in multiplicationem generis humani. In tantùm enim Dominus meus & magister Iesus Christus legitimum & immaculatum thorum connubij approbauit, iis qui in sanctificatione & honore castitatis nubere volunt, vt ad quasdam nuptias inuitatus, eas præsentia suæ maiestatis sanctificauerit, & miraculo magnificè stupendo lætificauerit. Ibi sex hydrias plenas aqua factas, aqua in vinum mutata, vini seras ostendit; & eunctos qui aderant, beneficio tanto valde lætificauit. Hebræis quoque eum interrogantibus, *si liceat homini dimittere vxorem*; respondit dicens: *Non legistis; quia qui creauit ab initio hominem, masculum & fœminam creauit eos, & benedixit eis dicens; Crescite & multiplicamini, & replete terram, & terror vester sit super cuncta animantia terræ? Quod Deus coniunxit, homo non separet.* Nam & pater noster Adam primos factus ex limo, vxorem cepit ex costa propria plasmatam, de qua protestatus est dicens; *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea; Hæc vocabitur virago, quia de viro assumpta est; Quapropter relinquet homo patrem suum & matrem suam & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.* Vnde Dominus & magister meus, Hebræis sciscitantibus, hæc quoque subintulit dicens; *Ego autem dico vobis, quia quicunque dimiserit vxorem suam, excepta fornicationis causa, mœchatur; & qui dimissam ab alio duxerit, mœchatur.* Vltra hunc autem graduum hominibus licitè concessum, [b] Viduitatem præmio maiori constituit. Sed & tertium excellentem gradum honestatis in virginitate demonstrauit nobis perfectum, & per omnia similem Angelicæ dignitati, ad quem inuitabat nos dicens; *Non omnes capiunt verbum hoc, sed qui potest capere, capiat.*

Iohan. 2. a

Mat. 19. a

Gen.

Viduitatis præmium maius quã Coniugij.

Mat. 19. b

CAPVT 10.

Viduitatis recompensatio.

IDeò prædico vobis, quicunque in vobis viduitatem propter recompensationem elegerint, non fraudabuntur munere claritatis Dei: qui verò in sublimitate excelsiori permanserint, virgines esse eligentes; centuplicatam in perpetua benedictione gloriam consequentur. Nam qui in virginitate singulari, virginitatem matris suæ elegit, qui mortuus, & resurrexit primogenitus ex mortuis; magnificentius secum qui tales esse elegerint, in benedictione & regno Patris exaltabit. Omnis autem per Ecclesiam Deo regeneratos, incorruptionem fidei possideat, ne corrumpatur perfidia serpentis, quia Ecclesia sancta & virgo effecta est, quam Christus resurgens à mortuis, sanguine suo sanctificauit, & per omnia immaculatam constituit.

CAPVT 11.

Suffocata ne edant.

DE aliis verò admonere vos volo, vt custodiatis vos ab immolatione & suffocatis, vt sit omnis fornicatio longè à vobis. Immunditiam fugite; quia iam sanctificati estis, & in sanctitate Deo seruite. Cauete autem à furtis & rapinis, & ab omni auaritia, & nolite inuicem insidiari. Certi estote, neminem effugere posse præsentiam Dei viui, qui de cælo respicit super filios hominum. Cui si attentiùs seruiatis, omnem malitiam & veneoum diaboli conculcabitis.

Dei prouidentia.

CAPVT 12.

Regnum Dei.

MEmentote verò sermonis mei quem sæpè dicebam vobis, quanta & qualia in cœlo præparata sunt sanctis & timentibus Deum. Omnis enim potentia & gloria in regno Dei indesinenter permanent, quæ nec augeri nec minui possunt. Ibi enim sunt thesauri sapientiæ & scientiæ perennes, in eo qui nos vocauit in regnum & gloriam suam. Ibi ordines multitudinis laudantium Deum, Angelorum & Virtutum, quæ per ipsum Verbum, per quod omnia facta sunt, creatæ, in laudibus Creatoris sui quiescunt. Ipse laus & requies eorũ, & spectatio noua, *in quam* semper *desiderant prospicere.* Vbi

Ordines Angelorũ.

locum habet virginitas, continentia, castitas, longanimitas, expectatio, charitas. Quò fides & spes, timor & munditia tendunt. Ibi veritas & iustitia, & pax & obedientia mandatorum Dei, locum paratum habent ab origine mundi. Multa millia illic Potestatum & Archangelorum in intima luce gloriæ Dei creatoris sui contemplari desiderant. Hæc autem vobis communia erunt, si proximi Deo fueritis, si amatores eius, si imitatores. Ille enim pastor pastorum, & rex regum vobis reliquit exemplum quod decenter ornat conscientiam vestram.

CAPVT 13.

De Christi benignitate, & fugienda auaritia. Osculum Iudæ datũ.

AVdistis namque à me exemplum patientiæ ipsius, quia cùm malediceretur non maledixit, qui sicut agnus innocens, ante tribunal corruptibilis iudicis se iudicari permisit. Nam & discipulo suo à quo tradendum se nouerat, dulcedine suæ bonitatis, nobis trementibus & intuentibus sæuitiam eorum qui eum comprehendere venerunt, osculum dedit. Qui autem eum tradidit, condiscipulus nobis erat; sed merito auaritiæ suæ, plenus iniquitate, qui pretium Mundi vendidit, obligatus in nequitia desperationis suæ, vt etiam venia semetipsum indignum faceret, non sustinuit pœnitentiá, donec laqueo mortis semetipsum consumpsit. Tantam ergo iniquitatem auaritiæ execramini, filij mei amantissimi, gloria mea & corona: & nolite iterum vos tradere in mortem æternam, quam iam per Dei electionem euadere meruistis. Et nolite reuerti ad pristina noxia, in quibus seducebamini secundùm carnem, sapientes tantùm ea quæ carnis sunt nondum enim tunc noueratis sapere secundùm spiritum.

Auaritia fugienda.

CAPVT 14.

De conscientia bona retinenda, & improbis non metuendis.

DE cætero itaque gaudete quia euasistis laqueos auaritiæ, facti sinceri & irreprehensibiles coram Deo & hominibus, & sine offensa. Veri atem ex corde purissimam ostendite, vt nunquam in ipsum mentiri inueniamini. Habemus enim testem veritatis & conscientiæ nostræ Deum magnum omnipotentem, & Filium eius Saluatorem nostrum, & Paracletum Spiritum, qui charitatem Dei infudit cordibus nostris. Cui per omnia semper placentes, inueniamur veritatis amici; ne timeamus vllo modo filios mẽdacij, qui inuidia & multis peccatis obcæcati, indigni sunt cognoscere veritatem Dei; & si cognoscunt, non eam diligunt, quin potiùs persequuntur quantum in ipsis est; quorum vindicta in proximo instat, quia, quod nolunt, recusant; quod volunt, approbant; quorum taciturnitas (si non eam per se persequerentur) sufficeret illis ad damnationem gehennæ; nunc autem quia cognitam persequuntur, centuplicatam sibi gehennam adquirunt. Ne ergo timueritis, neque formideritis, sed neque admiremini eos. Vapor enim est nebulæ malitia eorum, quæ citò pertransibit; sicut fumus noxius oculis. Deus autem veritas in sempiternum permanet. Et veritate delectatur Dominus Deus noster, mendacio autem irritatur. Non enim est mendacium ex Deo, sed ex diabolo.

Veritas & mẽdacium.

CAPVT 15.

De oratione pro infidelibus.

ROgate tamen pro talibus, obsecrationem ad Dominum facientes, vt si non cognoscunt claritatem veritatis quomodocunque, saltem ab ignorantiæ nocte resurgant, & aperiantur oculi eorum ad intelligenda diuina, & pietatis plena mysteria. Qui verò puritatem veritatis cognoscunt quidem, sed non diligunt; orate pro eis, vt purgentur à malitia & nequitia cordis sui. Pro vobis *sine intermissione orate*, vt nunquam veritas in intelligentia vestra obnubilationem aliquo modo capiat (quod absit) sed semper quotidie augmentetur ad salu-

1. The. 5. c

A tem vestram in gloria Dei Patris: Oratio siquidem vobis necessaria est. Instantes itaque orationi, instate quotidie, quia aduersarius vester in circuitu quærens, vt fera pessima, quem ex omnibus Dei dilaceret? qui maximè per fidem stabilem & orationem puram atque assiduam fugit ab ouili Dei. Orate autem in gloriam Domini; & quicquid exhibetis fratribus, per gloriam Dei exhibete; non per inanem gloriam; & vosmetipsos in gloriam Dei continete. Petitiones in salutem æternam quærite; regnum Dei, & iustitiam eius petere maximè desiderate, & cuncta necessaria vobis à Deo tribuentur. Patrem omnium, Deum in cœlis regnantem, semper inuocate: vt veniat eius regnum deprecantes, fiatque eius voluntas in vobis sicut in angelis cœlorum.

Vis orationis.

Oratione quid petendum.

B

CAPVT 16.

De odio & detractione.

VObisipsis inuicem donate, vt sine impedimento fiant orationes vestræ; & odium fratribus nolite tenere, neque alicui detrahere inueniamini, & insuper aures à detractoribus auertite. In hoc enim cognoscent nos omnes, verè oues Christi esse, si dilectionem simplicem & sanctam habuerimus ad inuicem. Tunc autem amici Dei eritis, nec iam vos vocabit seruos, sed amicos suos, quia in dilectionem consummabitis.

CAPVT 17.

De nõ metuendis cõcilijs malignantium.

QVum verò impietatem amantes, qui sunt longè à dilectione Dei & mandatorum eius conuenticula C contra vestram, imò contra gloriam Dei, vt verum eius lucidissimum in æternum obscurare in aliquo possint, inter se egerint; nolite dubitare in fide Dei, sed vosmetipsos in Spiritu sancto cohortantes in laudes gratissimas Deo datori omnium bonorum erudite, qui vos gloria sua dignos efficiet. & sub omni celeritate tanquam oriẽs sol in serenitate lucidissima atque placidissima post tetram noctem ad vos dignabitur per gratiam venire & caligines omnium inimicorum vestrorum in momento ad nihilum rediget. Vobis autem dabit lætitiam angelorum, & claritatem cœlestem superabundanter quam petitis aut intelligitis. Deo enim cura est de vobis, & nouit nequitiam insidiantium vobis, vt puniat eam tempore congruenti. Vos autem ereptos à malitia diripiẽtium, superiores illis faciet, non solùm in hoc seculo, D sed etiã in futuro. Vobis enim est testis scrutator renum & cordium. In eius obedientia nihil arroganter, nihil superbè, nihil temerè præsumere; sed tanquam pusillus grex Dei, voluntatem eius adimplere studete in verbis sanctis & operibus bonis. Etenim frequens & assidua Dei custodia super vos, qui moderatur vos in bonitate clementiæ suæ, annuet vobis secundùm dignitatem & omnipotentiam magnitudinis & maiestatis suæ.

CAPVT 18.

De contempta Mundi Retributio.

VÆ autem illis qui præsentibus intenti Deum non diligunt, & vos persequuntur; non enim vos, sed Deum persequuntur. Patitur enim Deus in vobis qui in E eum creditis, & retributionem eius expectatis cum conscientia & fide apud eum integra. Quando autem patimini propter iustitiam, gaudete, & de iis quæ in tristitia cordis vestri accidunt, nolite mirari. Est enim permissio iusta, probans & examinans corda vestra, si verè diligitis. Aduenæ estis & incolæ huius mundi, velut peregrini; ideóque expectate hæreditatem regni Dei, quod post exilium mali huius seculi, à Deo, cum gaudio possidendum percipietis; & si quotidie peregrinamini in multis tentationibus & casibus dolorum & ærumnarum quas perferetis Quid ad vos delectatio mundi? Mundus enim sine fide, infidelis; vos autem in fide & remuneratione gratiæ.

CAPVT

CAPVT 19.

De futura Christianorum liberate.

COnfido autem de vobis in Domino, quod liberabimini velociter à Serpentibus insidiosis, & aduersariis qui vobis propter iustitiam Dei detrahunt; qui vos volunt habere in confusionem, & in opprobrium, & in damna temporalia: de quibus etiam eripiat vos mirabiliter omnipotens Deus; qui nunc vos habent in derisum & similitudinem improperij, qui valde torquentur in vestra bona fama, & gloriosa coram Deo & sanctis eius fiducia, dicentes vos in cassum laborare propter Deum, & tanta mundi huius delectamenta, propter vim virtutis & præceptum Dei inane, contemnere. Est enim qui vobis fidem tribuit, & cui curatis placere; cuiusque voluntati concordare maluistis, & concordatis prout nostis & potestis: protector & cornu salutis vestræ, exaltatio atque refugium vestrum in die visitationis, quando cuncta discernet in veritate & equitate, iudicaturus vnumquemque iuxta vias suas, & iuxta fructum adinuentionum suarum; vos autem adinuentionibus vestris nihil agitis, nec sapitis. Nec enim post cor vestrum ambulare debetis, sed potiùs in puritate Deo gratissima voluntatē constitutionis Dei adimplere paratis; estis enim populus Dei, audientes eum & in viis eius ambulantes. Ideò inimici nostri pro nihilo humiliabuntur à Deo, & super tribulantes vos erit manus Domini in vindictam & vltionem debitam. Qui enim mentiti sunt Deo, inimici eius sunt, & erit tempus eorum in secula, in tormentis secundùm rectitudinem iusti iudicij Dei, quem expectamus vt consoletur vos, sicut & consolari dignatus est nos.

CAPVT 20.

De futura fidei Christianæ gloria.

ECce per eum qui in me loquitur, Dominum meum & magistrum Iesum Christum annuntio vobis. Iam instat regnum eius, iam fulget supra solem nomen eius, iam prædicantur per omnem terram opera magna & mirabilia. Iam subdidit sibi principem harum prouinciarum, & futurum vt subdat sibi principes totius Orbis. Iam excussit iugum diaboli de ceruicibus suorum fidelium; iam ex integro confirmabit gloriam regni sui in vobis. Vnde omnis Ecclesia exultatione inenarrabili replebitur, sine vlla cunctatione festinanter, & gaudio quod nunquam possit auferri à diligentibus claritatem D & veritatem & gloriam Dei, qui est Iesus Christus Dominus noster benedictus in secula, Amen.

Confracta est denique catena diaboli, qua ligatos Dei seruos incredulitate tenebat, cuius sectatores maligni in suis iniquitatibus assumentur, & supercilio suo deicientur vsque ad profundum nouissimi, in quo non est aqua sed ariditas perpetua cum igne æterno, vnde nunquam extrahentur. Quod si resipuerint à malitia sua, liberabuntur ab eo cui nihil est impossibile: Deo enim omnia sunt possibilia. Et si liberatio eorum peruenerit; & hoc donum, & victoria, & immensa gratia erunt in eis sicut & in vobis.

CAPVT 21.

VOs enim scitis quomodo resistant veritati, sed gratias Deo ago qui liberauit vos à Lege peccati & mortis, qui inspirauit cordibus vestris ea velle, quæ & ipse desiderat, atque in vnitate suæ bonitatis per gratiam adoptionis vos adunauit. Nunquam ergo deficiatis ab oratione pura, nunquam de Dei nostri largitate desperetis; quia salubriter, quæ desideratis, adhuc differt vt accendantur moltò magis desideria vestra in eum. Obseruate autem eos qui in hypocrisi loquuntur mendacium, vt vos de via veritatis quam cum Deo elegistis, auertant in semitas incongruas iniquitatum & negligentiæ. Et quantò magis per ipsos pulsat ostium mentis vestræ Satanas volens irrumpere intrò, & germen pietatis in vo-

Orationi instandum contra fidelium tyrannidem.

Hypocritæ fugiendi.

A bis obruere, eò magis solidi in charitate & firmi in fide, & alacres in spe Dei gloriæ, talibus resistite viriliter; scientes quod pertransibunt sub omni celeritate quæ vobis contraria sunt, Deo pro vobis pugnante; permanebūt autem in æternum quæ per gratiam Spiritus Dei constituta sunt vobis. Est autem hæc hora nouissima, in qua oportet ab infidelibus veritatem reprobari; fabulas autem quæ ipsis placent, pro firmitate muri spiritualis extolli, quum sit citissima casura parietis eorum, quia linitus est absq; temperatura, nec sunt veraces qui liniunt eum, sed prophetantes mendacium. Sed & plantatio eorum, si aliquid etiam germinis emerserit, eradicabitur, vt non appareat vestigium laborum eorum. Vestra autem plantatio, quam in vobis pater cœlestis plantauit, nullo modo eradicabitur, & vsque ad cœlos cœlorum, B & ante conspectum Domini sine fine coronanda amplificabitur, in augmentatione dexteræ virtutis Dei, qui humilia respicit, & alta à longè cognoscit.

CAPVT 22.

De retributione bonorum, & Dei gratia.

VNde, fratres mei, vobis erat magna Dei retributio in bonis gloriæ suæ, qui ei obeditis, qui eum imitati fuistis, cuius voluntas requieuit in vobis, qui pro eius nomine tanta ab inuidia serpentis antiqui passi estis hucusque. Non autem vos estis qui vincitis inuidiam satanæ, sed Deus & pater omnis gloriæ, fortitudinem incredulorum & aduersariorum atque insidiantium vobis, in vobis deuincit. „ Nec enim vos estis victores, sed Deus „ omnis gratiæ, in quem fideliter creditis & aspiratis, quem verè diligitis. Ideóque nihil meritis vestris ascri- C batis, quasi non egentes Dei gratia, *quia sine Deo nihil potestis facere.*

CAPVT 23.

De fugiendo murmure, & metuenda gehenna.

COmmendo autem vos Deo in gratia eius in qua statis, vt liberet & custodiat vos à malis omnibus, non solùm in hoc seculo, sed etiam in futuro. Et valde congratulor fidei vestræ in qua Deo seruientes attentiùs ei placere desideratis. Porrò à murmuratione custodite corda vestra, & timete tormenta æterna; tormenta amara & intolerabilia, quibus peccatores, & qui Deum non nouerunt, punientur, & qui cognitum non dilexerunt. In quo exemplo cruciatum gehennæ, sæpè videtis tribulationes quibusdam imminere in corporibus ardentibus; quas tamen qui in gratiarum actione sustinent, coronam sibi acquirunt. Non ergo admiremini, videntes ignita in ferocitate cruciari innoxios. *Quos enim diligit Dominus, flagellat.* Ipsos autem qui mei filij sunt, si sentimus in contumacia proteruitatis post baptismum, nullo modo perturbamur, sed magis condolemus illis.

Tribulationes sunt exemplum gehennæ. Hebr. 12. b

CAPVT 24.

De orando pro Infidelibus.

VEstra autem oratione tales opus habent vt oretis pro eis, quatenus diabolus à cordibus eorum auferatur, qui eos ad hoc incitat contra nos, vt in æternum demergat interitum. Quando autem præsens fui vobis corpore, vnanimi dilectione me habuistis in charitate Christi, ideóque plurimum congratulatus sum in Do- E mino, vestræ sanctæ fidei & dilectioni. Et hac de re oratio nostra continua pro vobis est ad Deum, vt hic & in futuro à malis omnibus vos eripiat. Absens verò corpore, erga vos eandem dilectionem possideo; & ideò maximè, quia scio eā vos erga memetipsum possidere. Talis enim dilectio amabilis Spiritui sancto est, per quam venietis ad gaudia claritatis Domini, vbi cuncta vobis gloria affluet, quæ nunquam minoratur in persecutionibus. Denique quia sustinetis eos à superbis huius seculi, nolite à fiducia domini desperare; sed ad eum corda vestra cōuertite, qui vos liberabit à præsenti & futura ira.

D. Martialis Charitas erga Tholosanos, & eius pro illis orationes.

CAPVT 25.

Tempora non obseruanda.

OBseruationes autē dierum & temporum atq; astrorum nolite attendere, quibus Gentes idolis deditæ

Galat 4.b

intendunt, & tali obseruatione à diabolo decipiuntur, & à veritate relinquuntur. Confidite ergo in potentia Domini Iesu Christi, cuius clementia immensurabilis est, cuius potestas ineffabilis, cuius gloria semper & in æternum desiderabilis, quia nunquam derelinquet vos, sed in omnibus vbique vobis aderit; sicut ipse nobis pollicitus est, dicens; *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi.* Ipsi enim omnia abscondita patent, & nihil sine eius voluntate poterit vobis euenire. In illius contemplatione mentem vestram assiduè figite, & præter eum nihil diligatis, quoniam ipsi cura est de vobis.

Mat. 28 d

CAPVT 26.

Victoriam & pacem promittit Tholosanis.

QVod verò in vestra postulatione à me petitis, scitote confidentes quia à Deo tribuetur vobis vltra quàm petitis & intelligitis. Ipse enim est pax, ipse omnia superat bella, ipse vobis victoriam de inimicis, pacem firmam & sine sanguine dabit. Hæc est enim voluntas eius & gloria, & de vestro bono desiderio congaudet; nósque ei gratias referimus, qui sedet ad dexteram Dei patris in gloria Spiritus sancti.

CAPVT 27.

A Salutate in perfectione pacis qui diligunt Dominum Iesum Christum, pro impiis vero assiduè orate, vt ad veritatem Dei conuertantur; per quam gloriam & in qua permanemus, & cum qua sine fine perpetuam Dei visionem contemplabimur. Pro qua etiam millies corpus nostrum sub omnibus tormentis morti dare optamus. Est enim visio Dei qua sola angeli perfruuntur, & omnes perfecti in dilectione eius, ad quam peruenire desideramus quotidie suspirantes ad illius inæstimabilem gloriam.

Orandum pro impiis.

CAPVT 28.

Fatigati autem vos nolo vsque ad me, quousque nuncium meum videntes sine aliqua hæsitatione ad præ- B sentiam nostram veniatis, vt præsentes inuicem in gloria Christi gaudeamus, qui absentes eius dilectionem & præsentiam omnipotentiæ suæ omni hora præ oculis habemus. Pax vero & omne bonum, omnísque consolatio, oro Deum vt iugiter maneat vobis; languorem autem ac nequitiam & omne peccatum, & quicquid esse potest molestum procul faciat Dominus à vobis, vt animæ vestræ in gloriam Dei sine corruptione perueniant, & absque metu diaboli; corpora autem vestra sine macula peccatorum præsententur Domino in resurrectione carnis ad diem vniuersalis iudicij, Amen.

FINIS.

Hæ duæ epistolæ, his temporibus, à Domino reuelatæ sunt & repertæ in sacrario Basilicæ S. Petri, in vrbe Lemonica, vbi hactenus latuerunt defossæ in arca saxea sub terra: quæ præ nimia vetustate vix legi potuerunt.

PII I. PONT. MAXIMI VITA.

Ex libro pontificali Damasi Papæ.

PIus natione Italus, patre Ruffino, frater Pastoris, Aquileiensis; Anthonini Pij temporibus sedit annos 19. menses 4. dies 3. Sub eius Episcopatu frater ipsius Hermes scripsit librum, in quo mandatum continetur quod ei præcepit Angelus Domini cùm ad eum veniret in habitu pastoris, vt sanctum Pascha die dominico celebraretur &c. Vixit ad annum 147.

Hermetis Pastor.

Ex Euseb. Ecclesiast. Hist. libro. 4. Cap. 10.

Hygino post quartum sui Pontificatus annum defuncto, Pius Ecclesiæ Romanæ procurationem obtinet; Nonus à Petro & Paulo; Niceph. lib. 3. cap. 10.

PIVS EPISCOPVS ROMANVS, FRATRI IVSTO EPISCOPO S.

Titulum assignare. Missas agere.

ANtequàm Roma exisses, soror nostra Euprepia, sicut benè recordaris, titulum domus suæ pauperibus assignauit, vbi nunc cum pauperibus nostris commorantes. Missas agimus. De te autem, superbeate, postquàm ad senatoriam vrbem Viennensem perrexisti, quid factum sit, nosse cupimus; & vt sementem Euangelij iam sparseris, audire multùm desideramus. Presbyteri illi qui ab Apostolis educati vsque ad nos peruenerunt, cum quibus simul verbum fidei partiti sumus: à Domino vocati, in cu- C bilibus æternis clausi tenentur. Sanctus Timothæus & Marcus per bonum certamen transierunt. Vide frater vt illos imiteris sequendo, neque vinculis mundi illigeris. Festina palmam perseuerabilem cum sanctis Apostolis tenere, quam per multas passiones Paulus suscepit, & Petrus, cui, crux charitatem Christi tollere non potuit. Salutant te Soter & Eleutherus digni presbyteri: Saluta fratres qui tecum viuunt in domino; Cherintus primarches Satanæ multos auertit à fide: Gratiam Christi habites in corde tuo.

Clausi cubilibus æternis.

Digni presbyteri.

Cherinthus.

PIVS EPISCOPVS ROMANVS, FRATRI IVSTO EPISCOPO S.

Episcopi collegæ.

ATalus Epistolas Martyrum portans ad nos venit, gaudium nobis inæstimabile faciens de triumpho eorum: qui dixit nobis sanctum Verum collegam nostrum, victorem de Mundi principe triumphasse. Tu verò apud senatoriam vrbem Viennensem eius loco à fratribus constitutus, & Colobio Episcoporum vestitus; vide vt ministerium quod accepisti, in Domino impleas. Cura autem sanctorum Martyrum corpora sicut membra Dei, quemadmodum curauerunt Apostoli Stephanum. Carceres sanctorum visita, ne aliquis tepescat in fide. Martyria sancta, Spiritu sancto proba, D vt perseuerent in fide, eis incitator insiste. Presbyteri & diaconi non vt maiorem, sed vt ministrum Christi te obseruent, plebs vniuersa sanctitate tua protegatur. Fratres nostri quos per Attalum recognosces, de tyranni sæuitia iam liberati requiescunt in Domino. Presbyter Pastor titulum condidit, & dignè in domino obiit. Reuelatum mihi esse scias, collega beatissime, citiùs me finem huius vitæ facturum. Vnum flagitabo, in communione sta, & mei ne obliuiscaris. Salutat te senatus pauper Christi apud Romam constitutus. Saluta omne collegium fratrum, qui tecum sunt, in Domino.

Colobium Episcoporum. Martyrum sepultura.

Episcopi officium. Fratres pro christianis. Titulum condere. Stare in Cõmunione. Senatus Christi Romæ. Collegium Fratrum.

COR-

CORNELII PAPÆ VITA.

Ex D. Hieronymi Scriptorum Ecclesiasticorum Catalogo.

Cornelius Romanæ vrbis Episcopus, ad quem octo Cypriani extant Epistolæ, scripsit Epistolam, ad Flauianum Antiochenæ Ecclesiæ Episcopum de Synodo Romana, Italica & Aphricana; & aliam de Nouatiano, & de his qui lapsi sunt, tertiam de gestis synodi: quartam, ad eundem Flauianum, valde prolixam, & Nouatianæ hæreseos causas & anathema continentem † Rexit ecclesiam annis duobus sub Gallo Volusiano, cui, ob Christum, martyrio, coronato; successit Lucius.

† Horum 4. Cornelij Pont. Max. Epistolarũ nullam edidit R. P. D. Surius in Corpore conciliorũ. Area Domini, vento persecutionis agitata. Missas agere.

CORNELIVS EPISCOPVS ROMANVS,

FRATRI LVPICINO VIENNENSI EPISCOPO S.

Scias frater charissime archam dominicam vento persecutionis acerrimè commoueri, & edictis Imperatorum, Christianos, vbique tormentis variis affici; nam in vrbe Romana, Imperator, ad hoc constitutus est: vnde publicè neque in cryptis notioribus Missas agere Christianis licet. Exhor-A tetur itaque charitas vestra omnes credentes in Christum ne timeant eos qui occidunt corpus, sed potius eum qui habet, corpus & animam, potestatem perdendi. Iam plures fratrum martyrio coronati sunt. Ora vt perficiamus cursum nostrum, nobis à Domino reuelatum. Vale frater in Domino & saluta omnes qui nos amant, in Christo.

Exhortatio ad martyriũ

SANCTI PATRIS ANTONII MERITO MAGNI ABBATIS VITA.

Ex S. Hieronymi Catal. Scriptorum Ecclesiastic.

Antonius Monachus, cuius vitam Athanasius Alexandrinæ vrbis Episcopus insigni volumine prosequutus est; misit Ægyptiacè ad diuersa monasteria, Apostolici sensus sermonisque, Epistola 7. quæ in græcam linguam translata sunt, quarum præcipua est ad Arsenoitas: floruit sub Constantino, & eius filiis regnantibus. Vixit annos 105.

EX EPISTOLA SYMPHORIANI CAMPERII AD HECTOREM DALLVM SEDIS APOSTOLICÆ PROTONOTARIVM.

Venio igitur ad diui Antonij Epistolas, quas & Ægyptiacè scriptas & Græcè interpretatas nuper verò à Valerio Sarasio Latinè scriptas, ad me misisti. Quarum, grauitatem ne an suauitatem plus admirer nescio. Namque aptissimè exorditur Antonius, lucidè prophetarum narrat historias, inuehit acriter, variè ornat, artificiosè complectitur, tam aptè, tam ornatè, tam copiosè, tam pulchrè in Epistolis orauit Antonius. Quid hac Antoniana oratione perfectius? Quid absolutius? Quis modus? quis ordo? Nunquam mi Hector æquè delectatus sum. Huius Antonij vitam scripsit Athanasius, testatus quòd visitauerit Maximianum Imperatorem, vt martyr fieret, qui & præuidit in spiritu futurum scandalum Ecclesiæ per Iulianum apostatam, de Christiano futurum paganum. At hinc descendens per Thebaidem, visitauit Didymum episcopum Alexandriæ, à natiuitate cæcum. Paulum primum eremitam, Deo iubente, sepeliuit, nec est idonea causa, cur aliqui Diuum Antonium theologiæ ignarum fuisse censeat. Nam si sic res haberet: Ægypti sacerdotes, Antonium, vt symbolo fidei magni Athanasij testimonium daret aduersum Arrianos, non conuocassent. Eodem argumento & Athanasius & Didymus, cæterique Ægyptij qui Antonium conuocarunt, Theologiæ rudes dicerentur. Obiit autem hic sanctissimus pater omni præconio dignus, in Thebaidi, Anno Domini, ccclx; ætatis suæ anno centesimo quinto. Cuius cùm corpus diu latuisset, postea imperante magno Imperatore, diuina reuelatione repertum fuit, & ex Thebaide Alexandiam primò delatum, postea in Galliam Allobrogum translatum prope Viennam vbi condigno honore nunc vsque requiescit. Quod à summis pontificibus Innocentio octauo & Alexandro sexto fuit confirmatum.

Symbolum Athanasij.

SANCTI ANTONII, MERITO MAGNI ABBATIS SANCTISSIMI, AD FRATRES SVOS, DE DIVINA VOCATIONE, ET MVLTIPLICI corporis motu; EPISTOLA. I.

Electi vocantur à Deo, tribus modis.

PRimum saluto vos in Domino. Existimo autem animas quascunque apprehenderit gratia Dei vocantis ad prædicationem suam per verbum proprium, habere tres modos seu masculos seu fœminas. Quidam enim per testamentariam legem & inditum in eis semel bonum, à prima sui conditione pertingere verbo Dei ad eos morati non sunt, sed perrexerunt parati cum eo, sicuti & noster progenitor Abraham, cui primò, quia porrexit indaginem Deus per testamẽtariam legem, apparuit dicẽs: Exi de terra tua & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni ad terram quam ostendero tibi. At ille in nullo hæsitans, paratus fuit in vocatione. Hic autem figura erat primæ vitæ huius institutionis, quæ nuncusque persistit in eis qui eius sequuntur vestigia. Vnde & iterum si animæ sic sustineant & ita egerint, facile easdem virtutes assument, eo E quod parata sint corda earum repleri Spiritu Dei. Et hęc institutio prima. Huic verò secunda existit de iis qui audiunt scriptam legem testificantem eis vniuersa supplicia quæ peccatoribus præparantur, & annunciantem de sanctis promissionibus ad eos qui proficiunt, quibus & per testimonia inscriptæ legis sobria voluntas existit, & per hanc quæ fierunt intrare in vocatione vocantis. Sic & Dauid testificatur dicens: *Lex Domini immaculata, conuertens animas.* Et in hoc eodem loco; *Declaratio*, inquit, *sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis.* Sed & alia quàm plurima, de quibus modò non possumus enarrare. Porrò tertia institutio est, in te quà duris cordibus sæpè vitia & in peccati operibus permanentibus, aliquotiens benignus Deus infert labores ad increpandum, donec sentiant per ærumnam, & pœnitentes ex toto, accipientes & ipsi virtutes quemadmodum & illi de quibus prædixi. Hæ igitur sunt introductiones tres in animabus quæ ad pœnitudinem veniunt, donec adipiscãtur gratiam & vocationem filij Dei. Sed puto quòd

Vocatio diuina per internam inspiratiõnẽ. Gen 12.a

Secundum vocationis diuinæ genus, per lectionem Scripturæ.

Psal. 18. Psal. 118.

3. Vocatio per tentationes afflictionum.

Qui nam sint vocati prima vocatione.

eos primus vocet spiritus qui ingrediũtur ex toto corde certamen, & ordinant semetipsos ad sustinendũ in omni luctatione aduersarij donec deuincant eum. Præstat verò eis & lenitate in omnibus iuuans eos spiritus, vt indulcentur in illis opera pœnitentiæ. Ponit eis terminos per modum quendam pœnitudinis in corpore & anima eorum vsque quò doceat eos etiam conuersionis modum ad Conditorem proprium, Deum. Nec non & præbet eis violentiæ compulsionem in anima discutientem & corpore, vt vtraque sanctificari queant; vt eodem modo hæreditatem vtraque sumant. Corpus quidẽ in ieiuniis crebris & vigiliis atque solertia, ministeriis quoque quæ facit in corpore. Conandum hoc in omni fructificatione carnali. Spiritus quoque pœnitentiæ deductor efficitur, & in istis tentant eum in his, ne qua sit inimicitia ad conuertendum forte retrorsum. Tum verò ille deductor spiritus incipit adaperire animæ oculos ad pœnitentiam exhibendam; & vt sanctificentur etiam sensus distractionem intermediam præbet incipiens doceri à Spiritu sanctificare corporis & animæ pœnitentiam, sensu edocto per spiritum deducentem nos ad illud animæ corporisque agendum, qui sanctificans omnia ac districtionem præbens vt carnis misceatur fructus ad vniuersa corporis naturalia ex quibus transgressio fuit, & adducit vnumquodque corporum naturalium ad priorem conditionem, non habens aliquid alienum aut hostile spiritus. Corpus siquidem redigatur sub potestatem sensus doctum à spiritu secundùm eloquium Pauli; *Obculco corpus meum & in seruitutem redigo.* Quoniam verò sensus anteà semetipsum sanctificat in escis & potationibus à sopore, semel ac simpliciter in cunctis motibus suis, quique & naturalem copulam segregauerat sanctificationi propriæ. Reor autem tres corporis motus existere. In ipso enim est naturale corporis concretum illi, quod tamen non operatur aut efficit aliquid sine animæ voluntate, nisi quòd iudicat in corpore solũ. Nam & alius motus existit ex pastu corporis multorum ciborum ac potuum, ex quibus ad inflatio sanguinis orta, per escas oppugnat totius animæ corpus epularum sumptione permotum. Ob hoc & Apostolus ait: *Nolite inebriari vino in quo est luxuria.* Deinde Domino nunciante discipulis suis in Euangelio, dicitur: *Videte ne quando grauentur corda vestra in esca & potu, siue deliciis.* In quiete tibus præsertim mensuram sanctificationis debitum est istud efferre; *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo.* Tertius verò motus est Spirituum malignorũ tentantium per liuorem, ac volentium flaccidiores efficere eos qui conantur sanctificare semetipsos. Veruntamen si in ijsdem tribus modis sustineat anima semetipsam testimoniis quibus spiritus docuerit sensum, sanctificabitur in vtroque ab illo languore triformi. Sin verò dimiserit semetipsum sensus à testimoniis quibus spiritus testificatur ei, tunc maligni spiritus supersederunt congregationi corporis, & oppugnant illo motu vsque dum anima fatigetur & incipiat requirere vnde auxilium veniat; conuersáque re apprehendat spiritus testimonia, ac sanetur. Tunc etiam ei dat quòd vnica sit requies postulanda à Deo, & quia sic fit pax eius. Hæc autem asserui ad pœnitendum in corpore & anima, & qualiter oporter mundari eam; cúmque sumpserit tale certamen, tunc nuncia spiritus adsunt, & incipit discernere & iam ægritudines animales quæ accedunt & per proprias voluptates. Tunc siquidem erit participatio spiritus cum sensu, per custodiam mandatorum quæ ei tradidit. & docet eum curare omnem langorem propriæ animæ, vnumquodque eorum discernens ei permixtione accepta in corpore naturalium ac reliquorum quæ sunt peculariter ei extra corpus à capite vsque ad pedes, propriam volũtatem permixtam habens in illis, & oculis quidem terminum vt rectè confidenter conspiciatur, nihil vltra peregrinum gerentes. Deinde vt aures audiant in pace, nec oblectantur amplius obtrectationem ac contumelias spirituales audire; sed potiùs vt omnium

1.Cor.9.d

3. Motus corporis. vnus à natura, alter à victu & rebus externis à Dæmone.

Ephes. 5.d

Luc. 21 g

1.Cor.9.d Ordo tentationum.

A correctionem & miserationem incessuram præ omni desideret possessione. Quoniam in illis ægrotabat prius, deinde rursus vt linguam propriam doceat sanctitatem, quoniam huiusmodi languor insederat ei dudum, vt quibus ægrotabat, ex ipsis semper aliquid loqueretur, tardans linguæ promenda organo, vt potè extanti sibi. Hic ergo languor tardantius magnificatus est illi in hoc membro quod est lingua. Vnde & Iacobus Apostolus testificatur: *Si quis videatur religiosus esse non refrenans propriam linguam, semetipsum fallit, & huius religio vana est.* (Iac.1.) Idemque ibi ait: *Et lingua, parua pars est maculans totum corpus*; & alia multa quæ non possum adnecere cuncta. Quod si præualuerint sensus sumere ab spiritu, ipse prius sanctificabitur, & tandem perscrutans sermones, tradet quidem propriæ linguæ, sed nihil habentes prauum, aut animæ voluntarium, per quæ verbum Salumonis implebitur dicentis: *Mei sermones dicti sunt à Deo, nec est in illis aliquid prauum atque perplexum.* (Prou. 8.a) Idem rursus in alio loco ait: *Lingua sapientium sanat*; & alia quàm plurima. Deinde iterum manuum motus intra me fierant aliquando motæ in quibus non oportebat, animæ voluptatibus; (Prou.12.c) sed nunc ei spiritus vnus terminat sensum, vt in sanctitate, in orationibus & misericordiis moueantur, huiusmodique opera perficiant. Quin etiam in his illud eloquium compleatur orationum causa prolatum, *Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum.* (Psal.140.) Idem alibi Salomon: *Et quia manus fortium ditantur.* Sicque postmodum vt ipsam escam ventris & potum emundet, etiam (Prou.10.a) sic ad satietatem eis vtatur. Aut si aliquando illis animæ voluptas paululum in desiderijs fuerit, considerãs quòd C nonnulli in satietate escæ vel oris dæmonibus obtemperarint, de quibus Spiritus per Dauid ait: *Superbo oculo & insatiabili corde, cum hoc non edebam.* (Psal.100.b) Nam & isti, si iterũ Domini inquisierint sanctitatem; etiam spiritus rursum terminat eis eadem sanctimonia, vt moderatè & sufficienter ad sustinendum corpus vtantur, & vltra non habeant in eo concupiscentiam aut voluptatem. Sicque eloquium Pauli complebitur dicentis: *Siue comeditis, siue bibitis, siue quid aliud facitis, omnia in gloriã Dei facite.* (1.Cor.10.g) Deinde & hi quę per cogitationem coitus sub alio meritur, rursus sensus ab spiritu doctus, discretionem tribuit motibus eorum in supra dictis tribus modis, & innititur ad sanctificationem, auxiliatorem spiritum habens. Extinguitur etiam motus ille per virtutem spiritus pacificantis D totum corpus, & perimentis totum illum motum. Hoc est verum eloquium quod à Paulo prædictum est: *Mortificantes membra vestra quæ sunt super terram; fornicationem, immunditiam: cõcupiscentiam malam*; & quæ deinceps. (Col.3.a) Sic denuo pedes, qui licet aliquando non erant habentes incolumem gressum, nec secundum Deum ambulabant: hos iterũ sensus qui sub spiritus fuerit voluntate ad pergendum ministrare operibus optimis cogit, vt immutatum corpus fiat sub spiritûs potestate. Sed æstimo quod talis habitatio iam acceperit etiam in hæc partem quandam spiritualis corporis, quem acceptura erat in resurrectione iustorum. Hæc verò dixi propter animæ ægritudines quæ vsurpãt permixtionem inter naturalia corporis, cùm inde anima mouetur in illis sectatrix effecta E malignorum spirituum, vt operentur in membris. Sed etiam prædixit quod habeat propriè etiam ipsa discretionem horum? Nam superbia, languor est eiusdem corporis; iactantia verò, ægritudo est ei extra corpus: item inflatio, odium, inuidia, ira atque pusillanimitas, impatientia quoque ac reliquæ minutiæ horum. Quod si verò crediderit se Deo ex toto corde, tunc benignus Deus tribuit ei spiritum pœnitentiæ, & testificatur illi vt denuo quoque languore pœniteat. Propter quæ aduersarij prohibent eum tentantes vsurpare sibi, nec sinunt pœnitere. Qui si sustinuerit, obediens, hortantem se spiritum ad pœnitendum; Creator quoque illius, miserationis visceribus motus supra labores eius quibus in egestatibus corporeis; id est ieiunijs plurimis, in vigiliis, in meditationibus multis, in verbo Dei, ac precibus largis,

Dæmõ impedit pœnitentiam.

largiris, vel in abdicationibus mundanis, in humilitate, in paupertate spiritus; in quibus cunctis sustinentem Deus benignus aspiciens & considerans, & patientiam eius in tentationibus perdurantem miserans, adiuuabit eam.

SANCTI ANTONII ABBATIS, AD Fratres suos Arsenoitas, de vitandis insidiis Dæmonum; Epistola secunda.

ANtonius omnibus dilectissimis qui sunt in Arsenoïte & in parochia eius, vel qui cum illis; in Domino salutem. Vniuersos vos paratos abire ad Deum, saluto in Domino, charissimi, à minore vsque ad maximum, & à masculis vsque ad fœminas. O filij Israëlitæ, secundum sensualem vestram extantiam. Verè etenim, filioli, grandis vobis in generatione vestra promissio dicebat, quippe vos propter eum qui visitationem vestri fecit, nequaquam fatigari certantes, donec vosmetipsos offeretis sacrificium Deo in omni sanctimonia sine qua nemo poterit hæreditare Deum. Nam pro certo, charissimi, magnum est vobis istud vt percontemini de cognitione sensualis extantiæ, in quo non est masculus neque fœmina; sed substãtia tantùm immortalis existit, habens quidem principium, finem verò nequaquam; debitúmque vobis erat cognoscere & de eo quomodo omninò deciderit in tantam humilitatem & cõfusionem eximiam, quæ pertransiens in omnibus vobis aduenit. Igitur quando substantia immortalis existit non consoluenda corporibus, hanc ob causam Deus eandem plagam aspiciens irremediabilem affectam, & quia magnificata esset vehementer per suam indulgẽtiam, visitionem eorum faciens propter propriam bonitatẽ; post aliquantùm temporis legem posuit eis, vnde & operatus est per

C

Moses fundauit domum Veritatis.

Mosem præbendo legem. Et Moses quidem fundauit eis veritatis domum, curare volens eãdem validam plagam; sed perficere nequiuit ædificium domus. Insuper autem & omnis sanctorum chorus collectus in vnum, petit patris bonitatem de salutari nostro, vt calcaret in terris pro nostra cunctorum salute; ipso vtpote extante nostro magno & fideli põtifice ac medico vero, qui solus sanare posset hanc enormẽ plagam. Vnde & voluntate Patris exinaniuit semetipsum propria gloria; Deúsque existens formam serui assumpsit, tradens se propter nostra peccata. Et delicta quidem nostra humiliauerunt eum, sed

Isa. 53. b
1. Pet. 2. d

liuore eius nos omnes sanati sumus. Quamobrem dilectissimi

D

filioli in Domino, scire vos volo quod pro nostra stulti-

1. Cor. 1. d

tia *elegit stulta*, & pro nostra infirmitate formam infirmitatis assumpsit, ob quam nostram pauperiem effectus est pauper, & ob nostram mortem figurã induit mortis. Ergo quia in his omnibus sustinuit propter nos, verè dico dilectissimi in Domino, quia nõ debemus dare somnum

Psal. 131. a

oculis nostris, neque *palpebris* nostris *dormitationem*, postulantes ac perurgentes Dei Patris inæstimabilem bonitatem, vsquequo egrediatur nobiscum, & in hoc requieto habeamus aduentus Iesu atque virtutis, vt obsequamur sanctis qui nos excolere festinant tempore negligentiæ nostræ, alacritatem animorum dantes ei, ad iuuandum nos in tempore tribulationis nostræ; tunc enim seminans pariter cum metente gaudebit. Nosse

E

etiam vos cupio, filioli, quàm plurimũ dolorem meum quem habeo pro vobis aspiciens grandem illam confusionem quæ super vniuersos aduenit, & considerans multum illum laborem sanctorum omnium atque gemitum quem emittunt pro vobis semper ad Deum, cernentes laborem proprij Conditoris, omnésque malitias paruipendentes, nec non & decipulas diaboli & Angelorum eius insidiantium, iuges ad perditionem nostram.

Dæmonum inuidia.

Quoniam etenim portio eorum in infernum habet ire, idcirco & illi volunt nostrum quoque studium vnà secum attrahere. Verè igitur charissimi in Domino sicut prudentibus loquor, vt cognoscatis cunctas Opificis nostri dispensationes pro nobis factas, quæ & visitationem nostri faciunt per manifesta & occulta præconia.

A

Nos sumus rationabiles nuncupati, sed gerimus irrationabilem sensum, dum ignoramus occultas calliditates & artes diaboli multiformes, quæ sint, qualésque noscãtur. Quando enim compererint conari nos confusionem nostram cognoscere, & quòd quæramus modum efficaciæ illorum, operantes in nobis; & non tantùm vt non obediamus malitiis eorum aut hortamentis quę disseminant in cordibus nostris, sed & ne quàmplurimi nostrorum profiteantur studia eorum; ipsi quoque cognoscentes indulgentiam Conditoris, quòd mors his fiat in terris, illis verò sit præparatum hæreditate gehennam propter negligentiam suam. Scite autẽ vos volo filioli, quod non desino obsecrans pro vobis Deum nocte ac die, vt ipse aperiat oculos cordis vestri ad prouidendũ crebriùs occultam malignitatem illorum, quam per singula super

B

nos effundunt in isto nunc tempore. Quæso etiam vt cõcedat vobis scientiæ cor ac discretionis spiritum præstet, vt possitis offerre proprium cor, hostiam sanctam in conspectu Patris in multa sanctitate, & sine querela. Verè enim, filioli; inuident nobis per omnem horam in suo maligno consilio & persecutione quàmplurima, & malitia sua, nec non & spiritibus erroris siue cogitationibus blasphemis, infidelitatibus nostris quoque quæ seminantur ab ipsis in cordibus, ac doloribus multis, quæ

Opera dæmonum.

irrogant nobis per omnem horam, animi etiam defectionibus, in quibus per singula labefacere animum non desistunt, in vniuersis quoque iracũdiis suis & obtrectationibus, quas docent nos habere, & aduersus alterutrũ, & vt iustificemus nosmetipsos in iis quæ facimus, & cõdemnationem quæ seminatur ab ipsis in mentibus nostris etiam cùm existimus singulares, cúmque faciunt nos proximum iudicare, nec tamen ipso extante nobiscum; præsumptionibus siquidem quas ingerunt cordibus nostris, in superbia duri cordis extantes, & inuicem spernentes, amaritudinem habentes; omni hora vituperantes alterutrum & non nosmetipsos, opinantes laborem nostrum & propriis constare virtute, iudices existẽtes manifestorum, totum intra domum nostram mutante latrone, & in iurgiis atque simultatibus aduersúmque alterutrum affectibus, donec sermonem proprium constare faciamus, vt pereamus in conspectu nostro iustificati, animositatem nobis præbentes ac facientes studia quæ tamen impossibile est geri. Intempestiuè enim faciẽtes nos resolui, ob id quod sumus ex illo, quod emolumentum est vobis. Propter quæ ridere nos faciunt tempore fletus, & flere in tempore risus: & vt semel atque simpliciter dicam, transponunt semper è recta via in aliis quàm plurimis erroribus, per omnia nosipsos sibimet in famulos redegerunt, quorum tempus non est in propatulo fieri modo. Cùm verò his omnibus corda nostra repleuerint, & inebriati fuerimus illis, tunc indulget Deus quandiu gerit malitia nostra, ac de reliquo visitationem nostri facientes resolutione grauissimi corporis huius relinquentibus illud, tunc maligna opera quæ gerebamus malè, reuelat nobis in corpore pœnæ exposito quod induti fuerimus per indulgentiam conditoris: tunc etiam *fiunt nouissima nostra peiora*

Mat. 12. g
Luc. 11.

prioribus. Propter quod nolite affligi obsecrantes benignitatem Patris, vt semper possitis habere vobiscum adiutorium eius, doceátque vos cognitionem sui, qui se benè habet. Verè etenim dico vobis, nati mei, quia vas

Corpus humanum, est domus plena bellis.

istud in quo sumus inhabitantes, in perditionem nobis existit, & domus est plena bellis. Pro certo, filioli, dico vobis quòd omnis homo illectus in voluptatibus suis, & prostratus à cogitationibus propriis, complexúsque à maligno, seminauit in corde; qui congaudet eis, & recipit sensu veluti magna existentia sacramenta in eo quod agit iustificans semetipsum: huiusmodi anima coëxistit malignis spiritibus consiliatrix in malum; corpus quoque illius, custodia est horrendorum quæ occultat in semetipso. Præualebunt autem aduersus huiusmodi, quoniam non traduxit eos coram omnibus. At nunquid & ipsi nescitis quod non huiusmodi capturas

habent quas nos cognoscentes procul dubio fugiamus? Cæterum & si quæsieris non inuenies peccatum eorum nec iniquitatem corporaliter manifestam. Corpus enim est animæ recipiens malignitatem eorum; quam cùm susceperit, tunc si velit in propatulo punit per corpus istud in quo sumus inhabitantes. Nunc itaque filioli, non demus ei locum vllum; alioquin nobismet Dei excitabimus iram, & illi permiscentur in domibus nostris irridentes nos quoniam hoc nouerunt quod perditionis est nostræ, quæ tamen & ipsa de proximo consistit, sicut & vita de prope. Quis enim vnquam Deum aspexit vt videns congauderet ei de re tanta apud semetipsum ne forte aufugeret eum, sed vt adiudicaret etiam velut habitanti in hoc pondere tanto? aut quis aliquando aspexit diabolum oppugnantem nos, & prohibentem beneficia adipisci, aduersantem nobis & stantem in loco corporali secreto, vt præuidens fugeret ab ipso?

B Sed illi quidem habitant in occulto, nos autem propalamus eos per studia meliora. Quoniam igitur ex vno Creatore sunt omnes secundùm sensualem extantiam eorum, in fugiēdo verò eos à Deo, & multa diuersitas est in illis effecta ob diuersas operationes ipsorum; idcircò autem omnia hæc nomina adiecta sunt istis, propter vniuscuiusque eorum operationem, ideò & nunc quidā ipsorum vocantur Archangeli, alij Sedes & Dominationes & Potestates, & Cherubim. Hæc autem eis nomina sunt addita, pro eo quòd Conditoris proprij custodierunt voluntatem. Item ob crimen aliorum morum, necessarium fuit nominari etiam istos, propter malignas adinuentiones ipsorum, diabolum, & satanam.

Angelis adiecta sunt nomina ex vniuscuiusque eorum operatione.

C Porrò alij nuncupati sunt dæmones spiritúsque maligni, etiam mundi, flatus erroris, principes quoque seculi huius; aliæque complures in eis aduersitates existunt. Rursum verò & qui obuiauerunt illis in grauissimo corpore isto in quo & sumus inhabitantes, & ipsi etiam nuncupati sunt quidem, quidam Patriarchæ, alij verò Prophetæ & Reges ac Sacerdotes, nonnulli Iudices & Apostoli, atque alij multi electi effecti propter egregium motum suum. Vniuersa autem hæc nomina adiecta sunt eis, siue masculi siue fœminæ, ob diuersitates operationis eorum, & iuxta principatum ipsorum, quia ex vno sunt omnes. Propterea ergo quicunque in proximum peccauerit, in semetipsum delinquit; & qui malè fecerit proximo, semetipsum efficit malum. Itidem qui benè fecerit proximo, sibimet hoc facit.

D Si verò quis erit qui aliquando peccare potuerit in Deum, vel quis est qui eum vnquam reficere queat? Quis verò erat qui ei ministrauerit aliquando, aut quis benedicat eum vnquam, vt opus habeat benedictione eius. Quis enim potuit honorare illum vt ipse honorandus existit, vel quis est qui valeat exaltare eum sicut excelsus habetur? Quamobrem dum sumus vestiti grauissimo corpore isto, alieno mutamento suscitemus Deum in nobis, vt hoc agentes commendemus illam circa nos bonorum viscerum essentiam. Non autem simus nosmetipsos amantes; sin minùs, illorum inconstantis portionis erimus. Nam qui cognouerit semetipsum, vniuersos cognouit. Ideò & scriptum est: *Qui vocauit ex nihilo vt essent cuncta.* Hoc autem dicētes significant de sensuali natura, quæ occulta est in hoc corruptibili corpore, extante in principio, increpanda ab eo.

Cognitio sui ipsius.

Sapiens. 1.

E Aut qui potuerit diligere semetipsum, nihilominus diliget omnes. Charissimi filioli mei quæso vos vt non laboretis, neque fatigemini inuicem diligentes; sed tollite corpus quod estis induti, & facite illud altare, ponentes desuper omnem deliberationē vestram, omnémque malignum instructum relinquite in conspectu Domini. *Extollite manus* cordis vestri *ad eum*; id est, sensus agendorum; & precamini Deum vt donet vobis illum inuisibilem & magnum ignem, qui descendens cœlitus *comedat altare* & omnia quæ in eo; vniuersique Sacerdotes Baalim, qui quidem existunt operationes aduersæ timeant fugientes à facie vestra, quemadmodum Hæliæ Prophetæ. Tunc demum videbis *vestigium hominis* in ma-

Psal. 133.

3. Reg. 18.

A ri adducens specialem imbrem quod est paracleti spiritus consolatio. Dilectissimi mei nati in Domino, filij Israëlitæ sanctissimi; non opus est beatificari corporum nostrorum vocabula transitura, nec enim ignoratis charitatem quam habeo in vobis, quia non est charitas corporalis, sed spiritualis & amans Deum. Dilecti, in hoc & repleor quod beatitudo vobis facta sit tempore isto. Sermo igitur vobis existat Iudex, ac non æstimetis perfectum vestrum institutum, quod est ergo obsequium Dei vestram tantum operationem existere? Sed est virtus quædam cooperans vobis. Certantes itaque vos ipsos offerre hostiam Deo, continuè præbete cooperanti vobis virtuti & requiem Christi Iesu. Quoniam vnita est vniuerso sanctorum choro, sed & mihi deterrimo habitanti in hac lutea & tenebrosa domo. Quam enim

Rom. 12.

B ob causam dissererem vobis, nisi vt requiem exhiberem? Vnde & obsecro, vt quia omnes creati sumus vnius substantiæ inuisibilis & initium habentis sine fine, vnicè diligamus alterutrum; quotquot enim cognouerint semetipsos, cognoscent quod vnius substantiæ immortalis existant. Scire quoque vos volo quòd Iesus Christus Dominus noster ipse Patris verus est sensus, *in quo omnis plenitudo* totius naturæ rationabilis effecta est, eorum maximè qui sunt imaginis eius conformes effecti, caput totius creaturæ & corpus Ecclesiæ. Nam & idcirco nos omnes *membra sumus in alterutrum & corpus Christi: Nec potest dicere caput pedibus, non vos habeo opus: sed si patitur vnum membrum, totum corpus mouetur cum eo & patitur.* Alienatorum verò membrorum corporis quæ proprio

Rom. 8.

1. Cor. 6.

1. Cor. 12.

Ephes. 5.

C non suo capiti sociata, sed fœditati debita, propter proprias libidinum passiones irremediabilis eorum effecta est plaga, quia obliuionem acceperunt principij atque finis. In quo & creaturarum genitor, visceribus motus pro plaga nostra quæ sanari non poterat nisi per solam ipsius bonitatem, misit Vnigenitum nobis, vt per seruitutem nostram, seruitutis assumeret formam, traderétque se pro peccatis nostris. Et peccata quidem nostra humiliauerunt eum, sed *liuore eius nos omnes sanati sumus.* Hic congregauit nos ex omnibus regionibus, vsquequo resurrectionem cordium nostrorum, de terra faceret, docens cunctos nos vnius esse substantiæ, & membra alterutrum. Propterea debemus diligere vehementer, quia quicunque dilexerit proximum, diliget animam propriam. Et hic sermo manifestus sit vobis,

Gal. 4.

Isa. 53.

1. Pet. 3.

D charissimi nati in Domino filij Israëlitæ sancti, qui parastis vosmetipsos ad Deum ire, offerre vosmetipsos hostiam Deo in omni sanctitate; quoniam nec potest hæreditatem capere quispiam sine sanctitate. Aut nunquid ignoratis dilectissimi quod aduersarij virtutis, veritati semper insidiantur? Et ideirco, charissimi, obseruate ne detis *oculis somnum, aut dormitationem palpebris*, proclamantes ad proprium Conditorem die ac nocte; si forte regrediatur vobis adiutorium ab excelso, quo protegente sint corda vestra & cogitationes in Christo. Nam verè, ô filioli, in domo sumus latronis inhabitantes, & in vinculis mortis extamus vincti. Pro certo etiam dico vobis, quod nostra negligentia & humiliatio, extranea commotio non nobis solis est detrimento, sed Angelis labor existit, & omnibus sanctis in Chri-

Psal. 131.

Angelorū tristitia pro peccatoribus.

E sto Iesu, quia nondum vsque requieuerunt propter nos. Verè, nati mei; hæc nostra humiliatio, illis omnibus tristitia est; sicut iterum salus & gloriatio nostra, lætificationem eis ac requiem omnibus præbet. Vt autem cognoscatis quia benignitas patris non cessat, à quo motio facta est beneficiis fulciens semper vsque in hodiernum, vt obnoxios faceret nos propriæ morti, quoniam in nostra sumus potestate creati; vnde & illi postulant pro nobis semper. Sed scriptum est: *Immittit se Angelus Domini in circuitu timentium eum, & liberabit eos.* Ergo filioli, scire vos volo, ex quo factus mundus vsque nunc, vniuersa quæcunque extra virtutem fuerunt, completa malitia ipsorum & ipsi cognoscunt se inter filios esse diaboli reputatos, propterea quod conantur vnicui-

Liberum arbitrium.

Psal. 33.

que

Magnos viros tentari superbia.

que nostrum ingerere propriam voluntatem. Nam pro certo est quòd cum se nouerit diabolus per superbiam & inanem gloriam cœlitus fuisse deiectum; ideò & ille eos qui peruenerint in magnam mēsuram, aggreditur, in primis artifices existentes, per superbiam & inanem gloriam, vt sint aduersum se alterutrum; scientes quòd per ista segregent nos à Deo. Et quia nouerunt quod qui dilexerint proximum diligant Deum, ideò & illic cùm sint virtutis inimici, proprium seminant somitem simulationum in corde nostro, vt possideamus inimicitiam magnam aduersus alterutrum, ne vel de longè proximo colloquamur. In totum verè filioli volo vos etiam istud cognoscere, esse quàmplurimos qui sustinuerint maximum certamen in conuersatione sanctissima, sed indiscretio interfecit eos. Verè filioli, quia non est tantùm mirandum si negligatis vosmetipsos, quantùm si non discernentes proprium opus incidatis in mensuram diaboli, arbitrantes quod iam vicini Dei sitis effecti; & expectantes fortem lucē, tenebris occupemini. Quid enim omnino fuerat opus vt *præcingens se Iesus linteo* ac ponens peluim, inferiorum sibi lauaret pedes? Sed exemplum istud effecit significans de conuersuris ad proprium illud superúmque principium: Initium quippe motus superbia existit, quæ facta est in primis. Et ne si rursus post multa consistens in corde tuo, & in tota anima tua, & in toto spiritu tuo, in tota etiam anima & corpore toto; non poteris hæreditatem capere regnum Dei. Verè filioli mei in Domino, quæso Creatorem meum die ac nocte, à quo & habeo spiritum commendatum, vt aperiat oculos cordis vestri ad cognoscendam dilectionem nostram à vobis, quam habeo erga vos: & vt patefiant auditus animæ vestræ ad conspiciendam confusionem propriam. Quisquis etenim cognouerit dedecus suum, hic demum requiret & electam gloriam suam. Et quicunque cognouerit propriam mortem, iste iterum cognoscet etiam suam æternam vitam. Quasi prudentibus loquor verè filioli, quia timeo ne forte fames nos comprehendat in via, & in loco quo poteramus diuites fieri si velimus. Volebam ante videre vos ad faciem in corpore, sed iam expecto tempus quod est propè, in quo possimus ex ipso nos contuitu, alterutrum peruidere *cùm aufugerit, dolor, tristitia*, ac gemitus, cúmque super caput exultatio extiterit vniuersorum. Erant & alia multa quæ velim dicere, sed *si dedero occasionem sapienti, sapientior erit*. Saluto omnes desideratissimos meos & natos in Domino, per nomen.

Discordia seminatur à Dæmone.

Indiscretio.

Ioan. 13.

Cognitio sui.

Apoc. 7.

Prou. 9.

BEATI ANTONII ABBATIS, AD fratres suos Arsenoitas, de Christi in nos Beneficiis;

EPISTOLA III.

SCitis gratiam Domini nostri Iesu Christi, quòd *propter nos pauper factus est cùm diues esset*, vt nos paupertate illius ditaremur: seruitus autem illius liberauit nos, & infirmitas eius cōstituit validos. Stultitia illius nos sapientes effecit; si tamen iterum, per mortem, propriam resurrectionē faciat nostrā, vt in hac possimus vocē magnam eleuare dicentes; *Tametsi nouimus secundum carnem, sed creatura est in Christo noua*. Verè, charissimi in Domino, dico vobis quod iuxta minutias verbi libertatis, in qua cuncti liberi sumus effecti, alia habeo multa quæ dicam vobis, sed non est horum tempus dicendi modo. Saluto interno vos omnes, charissimi mei nati in Domino, filij Israëlitæ sancti secundùm vestram sensualem extantiam. Verè inquam decebat, vobis quasi propinquantibus proprio Conditori ad inquirendam salutem animarum vestrarum per testamentariam legem, licet propter multitudinem malitiæ & malignitatis distinctionem ac libidinum voluptates refrixerit testameotaria illa lex, animæque vestræ sensus officio obierint, & idcircò nequaquam potueritis animaduertere sensualem & gloriosam essentiam propter mortem qua corruerunt. Ideóque scriptum est in scriptura diuina, quòd *sicut in*

1. Cor. 8.

2. Cor. 5.

Ioan. 16.

A *Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur*. Ergo iste est vita totius rationabilis naturæ creatæ in ipso secundùm effigiem imaginis eius. Ipse etiam existit sensus verus patris. Sed imago quidem Genitoris inuersabilis est, quæ assumpta est, præter illam vobis accidit malitia, in qua & vniuersi mortui sumus: extra naturam siquidem est substantię sensualis in Deo. Ergo omnibus, inquit, extra naturam. Acquisiuimus domum tenebrosam ac prælijs plenam. Et in hoc testificamur vobis, quòd totius vigoris scientia deficit à nobis. Ob quam etiam causam aspiciens genitor noster Deus infirmitatem nostram, quòd impossibiles simus effecti gestare veritatem, ex quo huius rei gratia bonitate propria venit visitationem facere creaturarum suarum per ministerium sanctorū. Obsecro vos vniuersos in Domino cha-
B rissimi, vt intelligatis quæ scribo vobis. Quia non dilectionem corporalem habeo in vos, sed charitatem spiritus culturæ Dei. Præparate vosmetipsos ad conditorem vestrum ire. *Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra*. Et scitote quid possimus restituere Domino pro cunctis donationibus quæ dedit nobis, quique & vsque & hic in ista habitatione memoriam nostri facit propter immensam bonitatem suam & infinitam dilectionem non faciens nobis secundùm peccata nostra; qui & solem vsque fecit ministrare nobis in tenebrosa domo, lunam quoque ac sydera cuncta iubens deseruire vanitati perituræ, propter corporum constabilitionem: aliásque virtutes multas nobis ministrare præfecit, quas neque vidimus corporis oculo. Quid ergo dicemus quasi in aliquo boni fraudemur ab eo quod ipse non fecerit nobis?
C Nunquid Patriarchæ non passi sunt pro nobis, aut sacerdotes docuerunt nos? Nunquid Prophetæ pro nobis mortui non sunt; aut Apostoli persecutionem non sustinuerunt pro nobis? Nunquid Filius Dei dilectus non pro nobis omnibus mortuus est? Ob quæ vniuersa debemus & ipsi properare ad pergendum in omni sanctitate ad proprium Conditorem, qui cernens creaturam non posse curare plagam quæ facta fuerit Iudæis, proprijs videlicet membris; Pater ipse creaturarum, sciēs infirmitatem sensus eorum, est motus visceribus circa eos, & secundùm multam dilectionem suam non pepercit Vnigenito filio suo, sed ob nostram omnium salutem tradidit eum propter nostra peccata. Et iniquitates quidem nostræ humiliauerunt eum, *liuore autem eius nos om-*
D *nes sanati sumus*. Hic congregauit nos ex omnibus regionibus verbo virtutis suæ, donec illam sensus nostri resurrectioneio effecerit, docens nos alterutrum existere membra. Docet idcirco vniuersis nobis properantibus ad proprium Conditorem, exercere habitudines nostras ac sensus officia ad agnoscendam dignitatem, boni malique discrimen vt sciatis omnes illas Iesu dispensationes quas in proprio dedit affectu similis nobis factus per omnia excepto peccato. Propter multam verò malitiam nostram districtionémque malitiæ & grauedinem inconstantiæ nostræ, factus est aduentus eius *quibusdam quidem stultitia, alijs verò scādalum*; alteri parti emolumentum, irémque alijs sapientia & virtus, porrò alijs resurrectio & vita. Hoc quoque manifestum sit vobis, quòd aduentus illius factus sit omni mundo iudicium.
E *Ecce enim*, ait, *venient dies dicit Dominus, & omnes scient me à minimo vsque ad maximum eorum, & auditum faciam vsque ad extremum terræ, vt omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus Deo: Quia cùm cognouissent Deum, vt non Creatorem proprium glorificauerūt*, & id propter vecordiam suam, per quem nec potuerunt capere sapientiam eius. Sed vnusquisque nostrum vendidit semetipsum proprijs voluptatibus in mala, & ipsis seruus dictus est. Ob quę ipse Iesus *exinaniuit semetipsum* à gloria, *formam serui accipiens*, vt illius seruitus nos liberaret. Stulti fuimus, & in stultitia nostra facinus gessimus. Assumpsit illę habitûs stultitiæ, vt nos faceret sapientes. Inopes eramus, & in paupertate nostra omnis defecerat vigor à nobis. Item ille hic assumpsit inopiæ formam, vt paupertate sua nos in

1. Cor. 15.

Charitas spiritualis.

Ioel. 2.

Dei beneficia erga homines.

Angeli hominum ministri.

Isa. 53. b; 1. Pet. 2. d.

1. Cor. 1. c.

Iere. 31.

Rom. 1.

Christus cur incarnatus.

Philip. 2. a.

2. Tim. 3.

omni sapientia & intellectu ditaret. Non solùm autem hæc, sed insuper & infirmitatis nostræ figuram assumpsit, vt propria infirmitate nos robustos efficeret, obediens factus patri in omnibus vsque ad mortem, *mortem autem crucis.* Vt in sua morte & humilitate illam cunctorum resurrectionem efficeret, eumque destrueret qui mortis habebat imperium, hoc est, diabolum. Igitur si pro certo liberabimus nosmetipsos in eius aduentum, profectò inueniemur discipuli Iesu, & diuinæ hæreditatis instituemur hæredes. Charissimi in Domino, turbor vehementer & moueor in spiritu meo, quòd nominibus amicti sumus, & sanctorum schemata baiulamus in conspectu Infidelium gloriantes. Sed metuo ne illud Pauli oraculum impleatur in nobis, quo ait: *Habentes formam pietatis, virtutem autem eius negantes.* De charitate

1. Tim 3.

verò quam habeo in vos pro vobis ad Deum, vt considere- B tis vitam vestram & hæreditate capiatis ea quæ non videntur. Nam verum est, filioli, quòd etiam si demus nosipsos ex tota virtute inquirere Deum, nec sic quidem condigna gratia erit. Id enim inquirimus quod nostrum

Rom. 12. e

existit, & quod naturale est substantiæ nostræ. Verè etiam charissimi in Domino qui in omni sanctitate parastis vosmetipsos offerre hostiam Deo, qui nihil de his quæ expediebant celabimus vobis, sed perspicua facientes testificabimur ea quæ aduersarij virtutis subripiunt veritati. Hoc quoque cognoscite scientes quòd hic *qui secundum carnem est, semper insectetur eum qui secundum spiritum;* & *quòd omnis qui voluerit piè viuere in Christo, persecutionem patitur.*

Gal. 4. d
Carnales semper infesti spiritualibus.

Propter quod Iesus cognuscens tribulationes omnes ac tentamenta, veniens in mundo ad Apostolos, & C sciens quòd per patientiam suam resolueret vniuersam inimici virtutem, id est, idololatriam, consolabatur dicens: *Vos tribulationem habebitis in mundo, sed constantes estote, quia ego vici mundum.*

Ioan. 18.

Docebâtque eos dicens: Nolite timere mundum, quia omnes afflictiones mundi condignæ non sunt ad eam quæ expectatur gloriam. Nam *si eos qui ante vos fuerunt Prophetas insecuti sunt, & vos persequentur; & si me oderunt, & vos oderint.* Sed confidentes estote, quia vestra sapientia soluetis omnem inimici virtutem. De minutia verò verbi libertatis in qua liberati sumus, habeo alia multa dicere vobis, sed si dedero occasionem sapienti, sapientior erit. Opus tamen habemus consolari inuicem exiguis quibusque sermonibus, quo si verè perspexerit mens, iam nequaquam egebit loquelę corporalis mendacio. Gaudeo autem in omnibus vobis D dilecti in Domino viri Israëlitæ sancti secundum propriam sensualem extantiam. Quia primùm quidem decebat rationalem virum cognoscere virum cognoscere semetipsum, deinde vt cognoscat ea quæ sunt Dei, & vniuersas ipsius gratias qualcũque semper cum eo facit. Ac deinceps nouerit quod omne peccatum & totum quicquid querulosum existit, extra naturam est sensualis extantiæ.

Arbitrium liberale.

Denique videns Conditor noster nos hæc extra naturam possidere arbitrio liberali in quo hic moriebamus, horum causa visceribus pro nobis motus, propria bonitate voluit conuertere nos ad illud sine fine principium, visitationem fecit creaturarum non parcẽs sibimetipsi ob nostram vniuersorum salutem. Tradidit quippe se pro peccatis nostris, & iniquitates quidem E nostræ humiliauerunt eum, sed liuore eius nos omnes sanati sumus. Verbo etiam virtutis suæ congregauit nos ex omnibus regionibus extremo terræ vsque ad vltimum orbis, docens quod essemus alterutrum membra. Quamobrem si pro certo parauimus nosmetipsos liberos facere in eius aduentu, scrutetur semetipsum rationabilis homo quid nam possit retribuere Deo pro cunctis donis quæ fecit in nobis. Vnde & ego quoque deterrimus qui hanc descripsi Epistolam, expergefactus à dormitione mortis, plurimum illud temporis quod mihi fuit super terram, factum existimo luctũ & fletum, lugens quidnam possum retribuere Domino pro omnibus quæ fecit mihi. In nullo enim frustrati sumus eorũ quæ nun perfecerit nobis in humilitate nostra. Angelos A etenim suos nobis ministrare fecit, Prophetásque proprios vaticinari præcepit. Apostolos etiam suos nobis Euangelizare iussit. Insuper verò illud omnium insigne est præceptorum, quod Vnigenitum suum formam serui fecit assumere pro nobis. Obsecro itaque charissimi in Domino vos, qui sanctorum existitis cohæredes, vt excitare velitis proprias mentes in timore Dei. Sermo enim vobis iste sit manifestus, quod Ioannes quidem

Baptismus Ioannis.

pręcursor Iesu baptizauerit in remissionem peccatorum propter nos, spiritu autem sanctificati fuerimus in Christo. Præparemus nosipsos nunc in omni sanctitate ad purgandam sensualem mentem nostram, vt simus mundi in baptismate Iesu ad offerendũ nosmetipsos hostiam Deo. Hic verò paracletus Spiritus qui consolatur nos, conuertit rursus ad principium nostrum ad recuperan- B das hæreditates proprias, & magisteria eiusdem spiritus consolantis. Huius rei gratia *quotquot in Christo baptizati sunt, Christum induti sunt;* nec est masculus aut fœmina; non est seruus aut liber.

Ro. 6. a
Gal. 3. d.

Omnis etiam lingua corporum destruitur apud illos, accipientibus eis doctrinam sancti Spiritus in tempore quo sument hæreditatem sanctam, & adorabunt Patrem sicut oportet *in Spiritu & veritate.*

Ioan. 4.

Manifestus siquidem sit vobis sermo iste, ne expectare velitis iudicium futurum in illa præsentia Iesu; iam etenim aduentus illius omnibus nobis iudicium existit. Scitote etiam quòd omnes in se gestantes spiritum, respiciẽtur & vestientur vestimento illo quo sumus exuti, iuxta sensualem nostram extantiam. Nam & sæpè fit vox veniens semper à Deo patre ad omnes illos qui in se C ipsum gerunt, dicens eis: *Consolamini consolamini populum meum dicit Dominus, & Sacerdotes loquimini in corde Hierusalem,* Deus quippe visitationem continuò fecit creaturarum suarum manifestans propriam bonitatem. Et verè, charissimi, secundùm minutias verbi libertatis, in qua liberati sumus, sunt & alia quamplurima quæ dicantur vobis. Sed si dedero occasionem sapienti, sapientior erit. Deus autem pacis det vobis gratiam discretionis, vt cognoscatis quæcunque scribo vobis, quòd mandatum sit Domini. Custodiat vos idem totius gratiæ Deus sanctos in Domino vsque ad nouissimum flamen. Oro autem Deum semper pro omnium vestrûm salute in Domino dilectissimi. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis, Amen.

D *BEATI ANTONII ABBATIS AD FRAtres suos Arsenoitas, de duobus Christi Præcursoribus, & eius Aduentu in carnem.* EPIST. IIII.

CHarissimis & honorabilibus in Domino salutem. Verè dilectissimi in Domino, quia non in vno tempore tantùm visitationem facit Deus creaturarum suarum, sed à constitutione mundi quotquot venerant ad opificem Deum per testamentariam Legem, ijs coadest Deus singulis in simplicitate, secundùm gratiam per Spiritum suum. De rationalibus autem naturis in quibus illud Testamentum refriguit, & officia animorum illorum mortificata sunt, ita vt vltra non inquirant cognoscere semetipsas secundùm suam priorem conditionem; aliæ irrationabiles omnino effectæ, seruierunt creaturæ potius quàm Creatori. Idem verò Conditor, E propria bonitate nostri visitationem effecit per testamẽtariam legem, quorum substantia immortalis existit. Quotquot igitur digni habiti sunt gratia, & concreuerunt per suam cardinalem legem, & edocti sunt per Spiritum sanctum capientes filiorum adoptionis Spiritum, his etiam præualuerunt adorare Conditorem proprium sicut oportet. De quibus & Paulus ait, *quia non perceperint repromissiones propter nos.*

Hebr. 11 g.

In sua verò impartibili dilectione volens ipse cunctorum Deus visitationem facere refrigidationis nostræ ac dispensationis, excitauit Mosen doctorem Legis, qui daret nobis legem in litera. Et fundauit ipse nobis veritatis domum quæ est Ecclesia Catholica, quã creauit volẽs conuertere Deus ad primũ initiũ. Et quia Moses quidẽ ædificauit vt præcedẽs, idcircò

Ecclesia Catolica, domus veritatis.

nun

A non timebimus asserere eundem latorem Legis vnum esse ex præcursoribus; & quia spiritus qui fuerit cum Mose, idem sit operans & in choro sanctorum, omnésque petierunt de Vnigenito Dei. Item Ioannes vnus de præcursoribus extat, & ideo *lex atque Propheta vsque ad Ioannem Regnum cælorum vim patitur & violenti diripiunt illud.* (Luc. 11.b) Prævidentes autem ij qui spiritu ferebantur, quòd nulla creatura possit curare illam grandissimam plagam, nisi sola beatitudo Dei, qui est Vnigenitus eius, quem que & destinauit ad salutem totius orbis, qui & est medicus magnus potens curare ingentem plagam sua bonitate; Pater creaturarum non pepercit Vnigenito propter nos, eum pro nostra vniuersorum salute tradens pro peccatis nostris & pro iniquitatibus. Et ipse quidē semetipsum humiliauit, sed illius liuore nos omnes sanati sumus, verbóque virtutis suæ congregauit nos ex omnibus regionibus ab extremo terræ vsque ad vltimum Orbis faciens resurrectionem cordium nostrorum à terra, docuítque nos alterutrum existere membra. (Christi incarnati mysteria sæpe cōsiderāda.) Obsecro ergo vos charissimi in Domino, vt intelligatis scripta, quia Dei mandata sunt. Magnum quippe nobis est hoc, vt aduertamus mētem ad formam quam assumpsit Iesus propter nos, eò quòd per omnia nobis similis fuerit excepto peccato. Decet etiam vt & nosipsi liberemus ipsos nos in eius aduentum, & illius stultitia nos sapientes efficiat, paupertas ipsius ditet, & infirmitas robustos ostendat, & vt ipse omnium resurrectio fiat, destruens eum qui mortis habet imperium. Tunc enim cessabimus opus habere secundum carnem in Iesu aduentu. Namque Iesus cooperatur nobis in bono seruitio vsquequo destruamus malitiam omnem. (Ioa. 15. b) Tunc quoque dicet nobis Iesus; *Iam non vocabo vos seruos, at fratres.* Quando igitur sic eos vocauit Deus vt acciperent spiritum filiorum adoptionis, tunc & Spiritus sanctus docuit eos adorare Patrem sicut oportebat. Vnde & mihi quoque deterrimo, iuncto Iesu, tempus istud in quo aduenimus, factum est lætificatio & luctus, & fletus. Quoniam & multi de genere nostro induerunt indumenta pietatis, virtutem verò negauerunt. Quamobrem & ego in his quidem lætificor qui præparauerunt semetipsos libertate in aduentu Iesu; in illis verò lugeo, qui interpellant nomen Iesu, & faciunt voluntates cordis & carnis. (Lugendi peccatores.) Nec non & eos defleo, qui intuentes longitudinē temporis, pusillanimes effecti sunt, & spoliauerunt se pietatis amictu, facti sicut bestiæ. Agnoscāt verò huiusmodi dicentes: *Quia iam non vocabo vos seruos, sed & amicos & fratres, quia quæcunque nota fecit mihi Pater, manifestaui vobis.* (Ioan. 15.) Confitentes igitur mente quod agnouerunt semetipsos secundùm sensualem suam substantiam, dederunt vocem dicentes: *Quia & si cognouimus te aliquando secundùm carnem, sed nunc iam non nouimus.* (2. Cor. 5. c) Quique accipientes filiorum adoptionis spiritum, exclamauerunt dicentes: *Non enim accepimus spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepimus spiritum adoptionis in quo clamamus, Abba pater.* (Rom. 8. c) Nunc ergo Deus, cognouimus quæcunque donasti nobis, & scimus quoniam filij sumus, & hæredes erimus; *Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* Manifestus igitur sit vobis iste sermo, quòd nisi quis præparauerit emendationem propriam, nec conatus fuerit ex tota virtute, quòd huic aduentus Saluatoris in iudicium fiet. (Præparare propriam emendationem.) Quibusdam enim est *odor mortis in mortem, quibusdam autem odor vitæ in vitam*, (2. Cor. 2. d) propterea quòd in ruinam & in resurrectionem multorum positus sit in Israël, & in signum contradictionis. Quapropter obsecro vos, ne negligatis salutem propriam, sed vnusquisque vestrûm scindat cor, & non vestimenta; ne fortè amicti habitu iniusto paremus nobis iudicium. (Pœnitendum non vestē tenus.) Ecce enim iam appropinquabit tempus, in quo probentur vniuscuiusque vestrûm opera. De minutia vero verbi, erant alia quæ scriberentur vobis, sed scriptum est: *Da sapienti occasionem, & sapientior erit.* Saluto vos omnes in Domino à minimo vsque ad magnum, Deus autem pacis custodiat vos vniuersos, charissimi.

BEATI ANTONII ABBATIS, AD fratres suos Arsenoitas; de Angelorum gaudio & luctu propter nos, & ne vitam nostram negligamus;

EPISTOLA V.

ANtonius dilectissimis natis, filiis Israëlitis secundùm sensualem ipsorum essentiam, non enim necesse est nominari vocabula quæ transeunt, qui filij estis Israël. Adhuc verè nati mei, dilectio quam habeo in vos non est dilectio corporalis, sed est charitas spiritus culturæ Dei. (Dilectio spiritualis.) Propterea autem nec defatigor obsecrans Deum die ac nocte pro vobis, vt possitis cognoscere gratiam quæ concessa est vobis. Quia non in vno tempore B visitationem facit creaturarum suarum, sed à constitutione mundi moderatur Deus proprias creaturas, per generationes singulas, expergefaciens quemque occasionibus quibusdam & gratia. (Dei prouidentia.) Nunc itaque filioli nolite negligere proclamantes ad Dominum die & nocte, compellantes benignitatem Patris vt hoc donet vobis adiutorium de cœlo, docens vos vsquequo cognoscatis quid in se habeat. Nam verè filioli qui in propria nece consistimus, habitantes & in latronis domo & manentes, non & mortis vinculis obligamur nunc. (Humanum Corpus, est domus latronis.) Quapropter ne dederitis somnum oculis vestris, nec palpebris dormitationem, offerentes vosmetipsos sacrificium Deo in omni sanctitate, quam nemo hæreditare potest sine sanctimonia. Verè charissimi in Domino manifestus sit vobis iste sermo, & id quod bonum est facietis; in quo C & vniuersos reficietis sanctos, alacritatem animorum præbentes, obsequium Angelorum, & lætificationem Iesu, quoniam nec dum requiem habuerunt propter nos vsque ad hanc horam. Sed & mihi deterrimo, hac habitanti in lutea domo eandem lætitiam in spiritu meo. Verè etenim filioli quia nostra incommoditas & inutilitas dolorem eis omnibus præbet, vtuntur lachrymis atque gemitibus pro nobis in conspectu Conditoris, & ob hoc cunctorum etiam Deus irascitur super opera nostra maligna propter gemitum Sanctorum; sicuti iterum profectus & emendatio nostrorum animorum, alacritatem præbet choro sanctorum. (Angelorū lachrymæ, & gaudium pro hominibus.) Et vtuntur prece multa atque lætitia in exultatione coram Creatore nostro. Ipse quoque cunctorum opifex lætatur in D operibus nostris, & propter testimonium sanctorum donat nobis charismata immensa. Igitur vt cognoscatis quòd Deus diligat semper propriam creaturam, eo quòd sit immortalis extantiæ, non est resoluenda corporibus, aspiciens sensualem naturam ipse quod mortuo omnino perrexisset in abyssum, & illud testamentarium refriguisset. Tum idem Deus propria bonitate eādem visitat, ex morte per Mosen ædificare volens, & magnam curare plagam, gestiens conuertere eam ad pristinam concordiam; sed potens discessit ab eis. Adhuc insuper & omnis Prophetarum chorus ædificauerunt supra fundamentum Mosis; sed nec isti valuerunt mederi ingentem plagam membrorum suorum; (Prophetæ superædificauerunt Mosi.) cernentésque quòd cessasset virtus eorum, iterato adhuc vniuersus Sanctorum chorus collectus in vnum, orationes refert in conspectu E proprij Conditoris, dicens; *Nunquid resina non in Galaad, aut medicus inibi? Quare ergo non ascendit sanitas filiæ populi mei? Domine curauimus Babylonem, & non est sanata; Nunc fugiemus ab ea.* (Hier. 8. g) Petentibus cunctis benignitatem Patris de Vnigenito, quòd nisi ipse in terris calcaret, nulla creatura curare possit ingentem plagā; huius rei causa, bonitate propria vocem dedit dicens; *Fili hominis facito tibi vasa captiuitatis.* (Ezech. 12. a.) Voluntas itaque Patris vnigenito non pepercit pro nostra omnium salute, sed tradidit eum pro peccatis nostris. Et iniquitates quidē nostræ humiliauerunt eū, sed liuore eius nos oēs sanati sumus. Congregās ipse nos ex omnibus regionibus à sūmo terræ vsq; ad extremum orbis, faciens resurrectionē sensuum nostrorū de terra, & quod alterutrū membra sumus. Attendite ergo

A filioli, ne fortè illud oraculum Pauli impleatur in vobis:
2.Tim.3.a *Habentes quidem formam pietatis, virtutem autem eius negãtes.*
Quamobrem vnusquisque nostrûm scindat proprium
Psal.15.a. cor deflens in conspectu eius dicens, *Quid retribuam Domino pro omnibus bonis quæ retribuit mihi?* Formido iterum
Psal.19 b filioli ne fortè illud eloquium impleatur in vobis; *Quæ vtilitas in sanguine meo dum descendo in corruptionem?* Verè filioli, quia sicut prudentibus loquor, vt intelligatis quæ dico vobis; quòd nisi vnusquisque vestrum exuerit omnem puluerem naturæ huiusmodi materiæ, & abrenunciauerit, & omni operationi eius ex toto corde; expanderitque manus cordis sursum ad vniuersorum Patrem, & ipse visceribus moueatur circa laborem eius, & donet ei inuisibilem ignem, qui comburat omnem immunditiam ab eo, ac principalem ipsum expurgans, tunc Spiritum suum sanctum faciat habitare nobiscũ, & sic possimus habitare apud Patrem sicut oportet.
B Nam quandiu fatiscimus naturali materiæ, velut inimici existimus Angelorum Dei, atque Sanctorum eius. Nunc ergo obsecro vos, dilectissimi, in nomine Domini nostri Iesu Christi, vti ne velitis negligere propriam vitam, nec confundat exiguitas temporis illud sine fine tẽpus, ne pellicula carnis corruptibilis obfuscet regnum ineffabilis lucis, neq; condemnationibus locus exitialis in Angelis exterminet sedes. Verè, filioli, quia anima mea phantasma patitur, &
Homines voluntate propria ebrij. spiritus meus in pauore consistit, quòd vniuersi nos velut gurgite immersi sumus, & velut ebrij musto consistimus, cùm vnusquisque nostrum propria distrahitur voluntate, huius domino subiugatur nolente attollere oculos nostros ad cœli gloriam inquirendam, & illam
C Sanctorum omnium operationem illustrem, ipsorum vestigiis inhærentes. Vt ergo sciatis quòd cœli sancti Angeli siue Sedes, siue Dominationes, siue Cherubim, siue Seraphim, siue Sol, siue Luna, siue Astra, siue Patriarchæ, siue Prophetæ, siue Apostoli, siue diabolus, siue Satanas, siue spiritus maligni, siue principes aëris huius; & (ne plura dixerim) siue masculus, siue fœmina secundùm principium creaturæ suæ ex vno sunt omnes, ex-
Beata Trinitas ex nullo alio. cepta sola perfecta ac beata Trinitate Patris & Filij & Spiritus sancti. Propter bonum verò quorundam motum, opus fuit vt Deus horum nomina vocitaret; & secundùm studia ipsorum, his qui ampliùs profecerunt attribuit superexcellentem gloriam dignitatis.

D *BEATI ANTONII ABBATIS; AD fratres suos Arsenoitas; de Christi Aduentu, & vt nos ipsos cognoscamus.*

EPISTOLA VI.

DEbet rationabilis homo paratus esse vt liberet semetipsum in aduentu filij Dei, cognoscens se esse
Cognitio sui ipsius. secundùm sensualem suam extantiam. Quia quicunque cognouerit semetipsum, cognoscet dispensationem proprij Conditoris, vel quæcunque facit in propriis creaturis. Dilectissimi nobis in Domino, membra nostra & cohæredes Sanctorum; obsecro vos in nomine Iesu Christi facere vt præster ipse vobis omnibus discretionis spiritum ad discendum & sciendum dilectionem quam habeo in vobis, quia non est corporalis dilectio, sed est spiritualis charitas diuinæ culturæ.
E De nominibus verò corporum nostrorum non opus est nominari ea; pertrãseunt enim. Cognoscat autem homo id quod verum est
Gen.32.f nomen. Propter quod & Iacob luctante per totam noctem cum Angelo, nomen illi erat Iacob. Mane autem facto vocauit nomen ipsius Israël; quod est, mens vidẽs Deum. Puto etenim non ignorare vos, quòd Aduersarij
Deus omni ætate vocauit homines ad sui cognitionem virtutis obsideant veritatem. Vnde nec vno tantùm tẽpore Deus visitat proprias creaturas, sed ab exordio Mundi. Nonnulli etenim parauerunt se venire ad proprium Conditorem per testamentariam ipsius legem, edocti ab illo adorare opificem suum sicut oportet. Quoniam verò ob passionem, infirmitatis & grauedinem corporis ac distinctionem malignam restriguit

A testamentarium illud, & officia sensûs animæ lassauerunt: idcircò non potuerunt exquirere, propriè secundùm suam creationem quod esset substantia immortalis non resoluenda corporibus, vnde nec præualuit semetipsum liberare, nisi iustitia. Huius rei gratia aggressus est eos Deus per se scriptam legem, vt doceret eos adorare Patrem sicut oportet. Sed quoniam Deus vnus existit, & secundùm sensualem essentiam in idipsum est Vnitas; sit iste vobis sermo manifestus, quòd omnis locus in Concordia
quocunque non fuerit consonantia; illic bella congerunt sibi, & iudicia faciunt oriri apud semetipsos. Vidẽs autem Conditor quòd plaga eorum magnificata fuerit vehementer, & opus haberet remedium Iesu medici veri (ipse enim Vnigenitus, creator illorum existit & ipse curat eos) misit ante se instructorem domus, ac ille nequaquam proficiscens abiit sibi. Itemque Deus
B excitauit Prophetarum choros per Spiritum suum, quique edificauerunt quidem supra fundamentum Mosi, verumtamen nec isti quidem potuerunt, sed eodem modo derelinquentes abierunt sibi. Et ipsi cuncti spiritum in se gerentes perviderunt plagam quòd insanabilis esset, & quia per nullam creaturarum curari possit, nisi per Vnigenitum qui sensus est Patris, & imago eius existit. Hominis plaga ab homine sanari non potuit.
Cuius etiam imaginis effigie tota facta est creatura. Agnoscentes liquidò quòd hic Saluator & medicus existeret magnus, collecti sunt in idipsum omnes, & retulerunt orationes pro commenbris suis, qui sumus nos proclamantes ac dicentes: *Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Quare ergo non ascendit sanitas filiæ populi mei quia curauimus eam, & non est sanata;* Hier.8.g
C *Nunc ergo ibimus ab ipsis.* At ipse Deus supereminenti & non simulata dilectione affuit nobis per sanctos suos, dicens: *Fili hominis facito tibi captiuitatis vasa.* Ipse quoque Ezech 12.
in forma Dei existens non rapinam arbitratus esse se æqualẽ Deo, semetipsum exinaniuit formam serui accipiens, & obediens factus est vsque ad mortem, mortem autem Crucis; Propter quod & Deus illum exaltauit, & donauit illi nomen quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu Christi omne genu curuetur cœlestium, terrestrium, & infernorum, omnisque lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris. Philip.2.
Nunc ergo, charissimi, sermo iste sit vobis manifestus, quòd benignitas Patris non pepercit Vnigenito propter nos; sed tradidit eum propter nostram omnium salutem, tradens ipse semetipsum propter peccata nostra. Et iniquitates
D quidem nostræ humiliauerunt eum; sed *liuore eius* nos *sanati sumus.* Ipse quoque verbo virtutis suæ congregauit nos ex omnibus regionibus ab extremo terræ vsque ad vltimum orbis, faciens resurrectionẽ sensuum nostrorum & remissionem peccatorum, docens nos alterutrũ existere membra. Quapropter fratres obsecro in nomine Iesu Christi, vt cognoscatis hanc tàm magnam dispẽsationem, quòd similis nobis per omnia fuerit, excepto peccato. Debet autem vniuersa rationabilis natura, propter quam maximè Saluator aduenit, vt diiudicet habitu linem suã & ignorantiam proprij sensûs, distinctionẽque dare inter medium mali ac boni, liberari quærens per eius aduentum. Etenim quotquot liberi facti sunt per illius dispensationem, ij vocati sunt serui Dei. Quod tamen necdum perfectum est, nisi quod tantùm in tem-
E pore suo iustum existit, & deducet ad filiorum adoptionem. Nam is Saluator noster sciens quòd appropinquaret accipere spiritum filiorum adoptionis, dedit vt etiam cognoscerent eum docti à Spiritu sancto, quòd aduentus Iesu factus sit hominibus iudicium. Vnde & vos charissimi in Domino, cognoscite vosmetipsos, vt ad hæc & tempus possitis cognoscere, & parati sitis offerre vosmetipsos sacrificium Deo. Verè charissimi in Domino quod tanquam rationabilibus vobis scribo, & qui potuistis cognoscere vosmetipsos. Scio enim quòd qui- Cognitio Dei.
cunque cognouerit semetipsum, agnoscet & Deum. Qui verò cognouerit Deum, agnoscet & dispensationes illius, quas effecit in propriis creaturis. Manifestus quoque sit vobis iste sermo, quòd non cor-

poream dilectionem habeo in vobis;ſed charitatem ſpiritus culturæ Dei; eius videlicet Dei qui gloriatur in conſilio iuſtorum. Parate ergo voſipſos dum habetis qui pro vobis exorent, & poſtulantes pro veſtra ſalute, vt *ignem quem venit ipſe mittere ſuper terram* immittat cordibus veſtris, vt poſſitis exercere babitudines veſtras. Et det ſenſuum officia ad cognoſcendum diſcernere malignum à bono, à ſiniſtra dexteram; à ſubſtantia inſubſtantiam. Sciens enim Ieſus quòd imperium diaboli materia facit, aduocans diſcipulos dixit eis: *Nolite theſaurizare vobis ſuper terram, nec ſolliciti ſitis de craſtino, craſtinus enim dies ſollicitus erit de ſe.* Verè fratres ſcitis quod tempore ventorum proſperitatis, omnis gubernator plaudit ſibi; in contraria verò quæque ventorum, omnis gubernator manifeſtatur. Intelligite ergo tempus in quod aduenimus, quale ſit. De minutia autem verbi libertatis, erant plurima quæ dicerentur vobis;ſed ſi dedero *occaſionem ſapienti, ſapientior erit.* Saluto vos à minimo vſque ad maximum.

Luc. 12.f

Mat. 6.c

Gubernator tempeſtate probatur.

SANCTI ANTONII ABBATIS, AD fratres ſuos Arſenoitas; de cognitione ſui-ipſius, & de Arrio;

EPISTOLA 7.

ANtonius, omnibus dilectiſſimis fratribus in Domino, ſalutem: Non deficio memorans veſtri qui eſtis Catholicæ membra. Agnoſcere autem vos volo dilectionem quam habeo in vobis, quia non eſt corporea, ſed eſt dilectio ſpiritus culturæ Dei. Corporum quippe noſtrorum amicitia, in inſubſtantia & inconſtantia eſt, quæ mouetur ſæpè ab extraneis ventis. Cuncti verò qui timent Dominum, & cuſtodiunt mandata eius, ſerui ſunt Dei? Sed non eſt in ipſa ſeruitute perfectio, niſi quòd tantùm iuſta tenet, ſeducens

Corporea charitas inconſtans.

A filiorum adoptionem. Propter quod & Prophetæ & Apoſtoli, omniſque ſanctorum chorus Deo ſuſcepti, vt crederetur ei Apoſtolica prædicatione per voluntatem Patris, vincti Chriſti effecti ſunt. Denique Paulus ait: *Vinctus Ieſu Chriſti vocatus Apoſtolus.* Scripta itaque lex cooperatrix fiat vobis in hoc ſeruitio, vſquequo dominari poſſimus omni vitio, & perficiamur in optimo miniſterio virtutis per Apoſtolicum mandatum. Quia ſi propè fuerimus effecti ad accipiendum, tunc dicet vobis Ieſus; *Quia iam non vocabo vos ſeruos meos, ſed amicos & fratres; quia quæcunque nota fecit mihi Pater, reuelaui vobis.* Quotquot enim propoſuerunt, edocti ſunt per Spiritum ſanctum, hi cognouerunt ſemetipſos ſecundùm B ſenſualem ſuam extantiam; in ipſa verò ſui cognitione proclamauerunt dicentes: *Non enim accepimus ſpiritum ſeruitutis iterum in timore; ſed accepimus ſpiritum filiorum adoptionis, in quo clamamus Abba pater;* vt cognoſcamus quãta nobis donauerit Deus, *Quia & filij ſumus & hæredes: Hæredes quidem Dei, cohæredes ſanctorum.* Fratres dilectiſſimi & cohæredes ſanctorum, omnis virtus non eſt aliena vobis, ſed veſtra exiſtit, ſi tamen inculpabiles ſitis à mala vita, Deo autem manifeſti. *In malam enim animam non intrabit ſpiritus Dei, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis:* Sancta quippe eſt virtus, fugiens ab omni dolo. Verè dilectiſſimi, quia ſicut rationabilibus ſcribo vobis & quaſi C potentibus cognoſcere voſmetipſos: quia qui ſemetipſum cognouerit, Deum cognouerit: Qui verò cognouerit Deum, hunc adorare debet ſicut oportet. Et, Chariſſimi in domino cognoſcite voſmetipſos, quia qui ſemetipſos cognoſcunt, & tempus cognouerunt; qui verò cognouerunt tempus, ii poterunt ſtatuere ſemetipſos immobiles à diuerſitate linguarum. De Arrio verò qui in Alexandria ſurrexit & loquitur aliena verba de Vnigenito, cui; qui eſt & qui ſine tempore eſt, tempus non adſcriuit; & ineffabilis, finem inter creaturas non dedit; immobilis, immobilitatem non affixit.

Eph. 3.a

Philip. 1.c

Rom. 8.c

Cognitio ſui prius.

Arrius.

FINIS.

LIBERII P. M. AD CONSTANTIVM AVGVSTVM, EPISTOLA.

Gloriosissimo Constantio Augusto; LIBERIVS *Episcopus.*

A OPTO, tranquillissime Imperator, vt mihi benignas aures clementia tua tribuat; quò possim, mansuetudini tuæ, mentis meæ propositum aperire. De Christiano etenim Imperatore, & sanctæ memoriæ Constantini filio; hoc ipsum sine cunctatione me reor impetrare: sed in eo me laborare intelligo, qui repetita satisfactione placabilem etiam circa reos animũ tuum in gratiam meam reuocare non possum. Sermo enim pietatis tuæ iam dudum ad populum missus, me quidem (quem patienter omnia ferre necesse est) plurimum lacerat: B sed animum tuum qui lenitati semper vacat, qui nunquàm (vt scriptum est) in occasum diei iracundiam seruat; retinere circa me indignationem, miraculo mihi est. Ego enim, religiosissime Imperator, tecum veram pacem requiro; quæ non sit verbis composita interna dispositione fallaciæ, sed præceptis Euangeliorum rationabiliter confirmata. Non Athanasij tantùm negotium, sed multa alia in medium venerant propter quæ Concilium fieri, mansuetudinem tuam fueram deprecatus, vt ante omnia (quod specialites optat mentis tuæ erga Deũ sincera deuotio) cùm fidei causa, in qua prima nobis spes est, ad Deum diligenter fuisset tractata; nec eorum qui nostram circa Deum obseruantiam mirati C debent possent finiri. Et dignum fuerat Dei culture, dignum imperio tuo quod Christi pietate regitur & augetur; specialiter hoc ipsum (reuerentia sanctæ religionis cui prudenter intentus es) clementiam tuam nobis ad hæc impetranda præstare. Sed multi Ecclesiæ membra lacerare festinant, qui confinxerunt me literas suppressisse, ne crimina eius quem dicebantur condemnasse, apud omnes paterent: † quas illas literas Episcoporum Orientalium & Ægyptiorum, quibus in omnibus eadem in Athanasium crimina continebantur. At satis omnibus clarum est, nec quisquam negat, nos Orientalium literas intimasse, legisse Ecclesiæ, legisse Concilio; atque ad hæc etiam Orientalibus respondisse, qui D fidem & sententiam non commodauimus nostram. Quod eodem tempore LXXV. Episcoporum Ægyptiorum de Athanasio sententia repugnabat, quam similiter recitauimus atque insinuauimus Episcopis Italis. Vnde contra diuinam legem visum est etiam, cùm Episcoporũ numerus pro Athanasio maior existeret; in parte aliqua commodare consensum. Hæc scripta, si Deo fidem debet Theosebius, qui missus fuerat festinans ad Africam, nobis reliquit; quæ tamen posteà omnia scripta, ne ad impetrandum fortè concilium deessent, Vincentius qui cum cæteris legatus missus fuerat, Arelatum pertulit. Videt igitur prudentia tua nihil in animum meum introisse, quod Deo seruientibus non dignum fuerat cogitare. Testis autem est mihi Deus, testis est tota cum suis E membris Ecclesia, me, fide; & me, in Deum meum, cuncta mundana (ita vt Euangelica & Apostolica ratio præcepit) calcare atque calcasse, non furore temerario, sed constituto atque obseruato iure diuino: atque in alio ministerio Ecclesiasticus viuens, nihil per gloriæ cupiditatem quod ad legẽ pertinebat impleui; atque ad istud officiũ, testis est mihi Deus meus, inuitus accessi, in quo cupio quidẽ sine offensa Dei (quam diu in seculo fuero) permanere; & nunquàm mea statuta, sed Apostolica vt essent semper firmata & custodita perfeci: sequutus morem ordinémque Maiorum; nihil addidi episcopatui vrbis Romæ, nihil minui passus sum; & illam fidem seruans, quæ per successionem tantorum Episcoporum cucurrit, ex quibus plures Martyres extiterunt, illibatam custodiri semper exopto. Denique iam petere meam causam, pietati tuæ, sollicitudo Ecclesiastica atque ipsa deuotio persuadet. Significant Orientales paci etiam nostræ velle coniungi. Quæ est pax, clementissime Imperator; cùm sint ex partibus ipsis quatuor Episcopi, Demosilus, Macedonius, Eudoxius, Martyrius: qui ante annos octo, cùm apud Mediolanum Arrij hæreticam sententiam voluissent damnare; de Concilio, iratis animis exierunt: horum, si fas est, sententijs quale sit, aut quid habeat, commodare consensum; æquitas & clementia tua poterit æstimare. Non est nouum, quod non subtiliter & sub occasione nominis Athanasij attentatur. Manent literæ Alexandri Episcopi, olim, ad Syluestrum sanctæ memoriæ, destinatæ, quibus significat, ante ordinationem Athanasij, vndecim tam presbyteros quàm etiam Diaconos, quòd Arrij hæresim sequerentur, se Ecclesia eiecisse: ex quibus nunc quidam extra Ecclesiam Catholicam foris positi dicuntur sibi conciliabula inuenisse: quibus asseueratur etiam Georgius, in Alexandria, per literas communicare. Quæ ergo potest pax esse, tranquillissime Imperator, si Episcopi (vt nunc per Italiam factum est) cogantur, talium sententiis obedire? Accipe aliud, quia tranquillitas tua patienter admittit. Manent Legatorum literæ qui ad clementiam tuã fuerant destinati; quæ nuper venerunt; quibus significant, propter turbationem quidem omnium Ecclesiarum, se quidem antè succumbere sententiis Orientalium voluisse; proposuisse tamen conditionem, vt si idem Arrij hæresim condemnassent, hoc genere se inclinari & eorum sententiis obedire. Placitum, vt ipsi significant, scriptura teste firmatur: Itur in concilium; accipiunt cum deliberatione responsa, Arrij doctrinam se damnare non posse; Athanasium, quod solùm exigebant, Communione esse priuandum. Hinc iam clementia tua hoc quoque consideret, rectè Catholicæ religionis iure seruato, an hominis causa debeat diligenter excussèque tractari. Vnde iterum atque iterum mansuetudinem tuam, animum tuum Deo deditum rogo per eius virtutem qui se in defensione tua quantus sit vniuersis mortalibus approbauit; habens ante oculos eius beneficia qui imperium tuum in omnibus regit. Hæc in cœtu Episcoporum diligenter facit omni cum consideratione testati, vt pacatis per te, Deo fauente, temporibus, tranquillitate tua consentiente, sic omnia discutiantur, vt quæ fuerint iudicio Sacerdotum Dei confirmata, cùm constituerint omnes in expositione Fidei quæ inter tantos Episcopos apud Niceiam præsente sanctæ memoriæ patre tuo confirmata est, vniuersos consensisse, cùm exemplo possent in posterùm custodiri, vt ipse Saluator qui desuper mentis tuæ propositum intuetur, in tanta rerum expeditione lætetur, causam fidei & pacis, etiam Reipublicæ necessitatibus non immeritò præposuisse. Ad exorãdam igitur mansuetudinem tuam, vt beneuolo animo allegationes nostras audire digneris, fratrem & Coëpiscopum meum sanctum virum Luciferum cum Pancratio Compresbytero meo & Hilario Diacono placuit proficisci, quos credimus, de clementia tua, ad pacem omnium Ecclesiarum Catholicarum, non difficulter posse Concilium impetrare. Dei omnipotentis clementia te nobis custodiat, clementissime ac religiosissime Auguste.

† Alias, illas, inquam literas.

Liberius inuitus ad Pontificatum accessit.

FAUSTI RHEGIENSIS GALLIARUM, EPISCOPI EPISTOLÆ.

EX GENNADII LIBRO DE SCRIPTORIBUS ECCLESIASTICIS.

FAUSTUS, *ex abbate Lerinensis monasterij apud Regium Galliæ Episcopus factus vir in diuinis scripturis intentus satis ex traditione Symboli occasione accepta, composuit librum de Spiritu sancto, in quo ostendit eum iuxtà fidem patrum & consubstantialem & coaeternalem esse Patri & Filio, ac plenitudinem Trinitatis obtinentem. Edidit quoque opus egregium de gratia Dei, qua saluamur. In quo opere docet gratiam Dei semper & inuitare & praecedere & adiuuare voluntatem nostram; & quicquid ipsa libertas arbitrij de labore pia mercedis acquisierint, non esse proprium meritum, sed esse gratiæ donum. Legi eius & aduersus Arrianos & Macedonianos paruum libellum, in quo coessentialem prædicat Trinitatem: & alium aduersus eos, qui dicunt esse in creaturis aliquid incorporeum in quo & diuinis testimoniis & Patrum confirmat sententijs, nihil credendum incorporeum Præter Deum. Est & eius epistola in modum libelli, ad Diaconum quendam Græcum nomine edita, qui à fide Catholica discedens ad Nestorianam abijt impietatem: In qua epistola admonet eum credere. S. Mariam Virginem non hominem purum genuisse, qui postea diuinitatem susciperet, sed Deum verum in homine vero. Sunt verò eius & alia scripta, quæ quia necdum legi, nominare nolui. Viua tamen voce egregius doctor & creditur & probatur: scripsit postea & ad Felicem præfectum pratorij, & Patriciæ dignitatis virum, filium Magni Consulis iam religiosum, epistolam ad timorem Domini hortatoriam, conuenientem personæ, pleno animo pœnitentiam agere disponentium.*

Gennadius, & faustum, & eius opera laudat, sed nulla fides ei hic ei adhibenda, quòd eo tempore quo ista scribebat, nimium Pelagianis addictus, eorum encomia celebrabat, Notissimum autem est faustum erroris Semipelagianorum antesignanum, & eius scripta a S. Romana Ecclesia repudiari. vt tom. 4. initio operum eiusdem annotabimus.

S. PAULINI EPISCOPI NOLANI, AD FAUTSTUM, RHEGIENSEM GALLIARUM, EPISCOPUM, DE VARIIS QUÆSTIONIBUS EPISTOLA.

Ex stylo, ex doctrina, ex ratione temporum tantum non certa accipitur coniectura hanc epistolam neutiquam a S. Paulino Nolano Episcopo conscriptam, faustus creatus est Episcopus Rhegiensis anno domini 472. at S. Paulinus obijt anno salutis 431. vt ex recta temporum ratione in annalibus Eccles. demonstratur procul dubio scripta videtur a quodam Benedicto Paulino, ad quem sequens Fausti data dicitur quæ responsionem ad eandem continet.

DOMINO *Patri & patrono Fausto Papæ, Paulinus. Scribere vobis, hinc retinet metus, inde compellit affectus, atque inter vtrumque ita mens incerta iactatur, veluti cùm temerarius nauta dubiæ committit vela fortunæ. Sed ego qui in te, certum habeo portum, assumo mihi sæpe incerti cursùs euentum: Elegi tamen vt potiùs fastidium generem, quàm reatum. Agnoui enim optimè quòd epistolas meas, sine fastu dominus meus Faustus excipiat. Sed quia dominus meus Marinus Heremita vir sanctus & nimia districtione metuendus, tanta mihi indixit, grandi seueritate & timore percunctator, omnia quæcunque potest criminosius exerceo. Cùm diem humanæ sortis impleuero, pœnitentiam subitam sum consecutus! si excludat pro parte peccatum, an ad integrum cupio cognoscere, aut si vnitam credentes Trinitatem perpetuis pœnis atque cruciatibus, flammis tormentísque omnibus, pro corporalibus vitijs, non peccantes in spiritu, torqueantur. Mea hæc sententia est, quòd si omnia hæc Christianus excipiat, nihil suscipere valet Arrianus: aut vtrum anima vinculo seclusa corporeo, custodia alia qua mancipetur, an carcere clausa teneatur, aut vtrum in aura iactetur incerta. Et quia scio quòd in ea hora omnis cogitatio perit, si admittitis, dignanter interrogo, vtrum & bona & mala cogitatio de anima quæ probatur immortalis esse, discedat, an aliqui sensus intellectúsque seruetur, aut vtrum aliquid dehonestum sentit affectum. Et quia bonis scimus vniuersa concedi, vt etiam ampliora viuis possint præstare post mortem, malis quid aut datur aut dabitur agnoscam, aut ipsa anima corporea melius vocetur, edoceat. Et quia* caro infirma est, spiritus autem promptus, *quam peccati communionem anima pro corporali errore suscipiat, scire ignarus exopto; aut quæ est immortalis, quomodo pro mortalibus vitijs torqueatur; vel vtrum anima & spiritus idem sint; aut quomodo segregentur, agnoscam. Nam prædictus ita me sub sacramenti etiam interpositione conterruit; quòd qui corporalibus vitiis occumberet nullam posset veniam promereri, sed in ijsdem seruatur ipsa resurrectione suppliciis, nec possit expiare infernalibus tormentis, quod corporalibus vitiis concreta contraxerat. Tamen ita misertimus credo, quòd qui semel susceptum signum diuini nominis & infixum fronti caracterem Domini nostri, nunquam mali sibi conscius vel subdolus falsator infregerit, susceptis leuiter pro expiando errore tormentis, parum aereum sensum & simplicis animæ ignem diei consumpta producat. Nam si vniuersa hæc quæ interminatur dominus meus Marinus, excipimus peccatores, quid magis impij mereantur, ignoro. Da veniam quod pietati vestra iniuriam moueo, dum doceri à magistro veteri, nouus quandoque discipulus futurus exopto.*

Fronti infixus, christi caracter.

RHEGIENSIS GALLIARVM
Episcopi Fausti ad Benedictum Paulinum,

EPISTOLA I.

Hæc epistola & sequentia quæ subijciuntur Fausti opuscula caute legenda vt pote opera reiecta & damnata à Romana Ecclesia.

ADmiranda mihi semper tuarum pagina literarum nunc abundantius gemina eloquij & fidei luce præfulsit, dum super statu animæ cogitans, timore sollicito iudicia futura suspirat. Ait quodam loco sermo diuinus: Rectè interrogâri sapientia reputabitur. Quædam enim scientiæ portio est, scire quod nescis, & ea quæ ignoranter non intelligis, prudenter inquirere. Primo loco inquirendum putasti;

Sera pœnitentia, an vtilis sit.

B si incumbentibus extremæ necessitatis angustijs momentanea pœnitentia capitalis inimica persuasione mētitur, qui maculas longa ætate contractas subitis etiam inutilibus abolendas gemitibus arbitratur: quo tempore confessio esse potest, satisfactio esse non potest. Nam quia *Deus non irridetur*, ipse se decèpit qui mortem multis temporibus vixit, & ad quærendam viam iam semi-viuus adsurgit; vt tunc officiosus appareat, quando dominicæ seruituti omnia corporis & animæ subtrahuntur officia. Circa exequendam interioris hominis sanitatem; non solùm accipiendi voluntas, sed agendi expectatur vtilitas. Ita enim legimus: Si (inquit) *peccator pœnitentiam egerit pro peccatis suis* (egerit, memorauit; non

Cum iudicio lege quæ hic Faustus disserit, nam etsi extrema necessitate momentanea vera pœnitentia difficilis habeatur, veram tamen & legitimam interdū posse tunc cōtingere nullus vnqua Orthodoxis dubitauit. Vide Dominic. Soto 4. sent. distinct. 19. q. 2. artic.

C solùm dixit, *acceperit*) in sua, inquit, *iustitia quam operatus est, viuit*. Aduertis quòd huiusmodi medicina, sicut ore poscenda ita opere consummanda est? Insultare Deo videtur, qui illo tempore ad medicum noluit venire quo potuit; & illo, tunc incipit velle, quo non potest. Opus itaque est, vt quàm in peccando fuit abrupta & vegeta ad malum mentis intentio; tanta sit in vulnerum curatione deuotio. Secundo quæsisti loco, vtrum sola proficiat ad salutem vnicæ scientia Trinitatis: In rebus diuinis non solùm credendi ratio requiritur, sed placendi. Fides ergo nuda meritis; inanis & vacua est, sicut Apostolus dicit: *Quid prodest si fidem quis se dicat habere, opera autē non habeat?* nunquid potest seruare eum? Sequitur enim: *Fides si non habeat opera, mortua est in semetipsa; Sed dicit quis, tu fidem habes & ego opera habeo; ostende mihi fidem tuam sine operibus &*

Fides sola, nō proficit ad salutem.

D *ego ostendam tibi ex operibus fidem meam*. Secundum hæc; sufficere per se solam credulitatem nō probatur. Nam dum scire & credere etiam diabolus inuenitur; sicut idem Apostolus dicit: *Tu credis quod vnus est Deus, bene facis, nam & dæmones credunt & contremiscunt; vis autem scire ô homo inanis, quod fides sine operibus mortua est? Abrahā pater nōnne ex operibus iustificatus est?* Et ne spem nostram in sola fidei parte ponamus, ita conclusit: *Sicut corpus sine spiritu mortuum est, ita & fides sine operibus mortua est*; sine quibus inanem esse hominem dixit. Multùm similium testimoniorum, studio breuitatis omittam. Apostolus Paulus, de cuius pectore quasi de templo suo Dominus loquebatur nunquid solam fidem sibi iudicauit ad superanda Mundi mala posse competere; ita dicens: *corpus meum castigo & in*

E *seruitutem redigo ne fortè cum alijs prædicauero ipse reprobus efficiar*. Ecce; per vitia corporis, reprobus fieri pertimescit; iam probatus, per mortifera carnalium contagia passionum, vas contumeliæ fieri metuit qui iam vas electionis effectus est! Videamus si vitæ suæ prodigū fides sola defendat; & baptizatus (vt dicis) iam perire non posit. Agnosce quomodo mala carnalia, alienum à Deo faciant obscœnarum mancipium voluptatum. Ad Galatas ait Apostolus: *manifesta sunt opera carnis; quæ sunt, fornicatio, immundicia, luxuria, homicidium, ebrietates, commessationes, & his similia; qui talia faciunt, regnum Dei non consequentur* Item ad Ephesios: *Omnis fornicator aut immundus, aut auarus (quod est idolorum seruitus) non habebit hæreditatem in regno Christi & Dei*. Sine dubio, exclusus à regno; Inferno & morti est

A mancipandus: Multos autem baptizatos; salua fide, diuersis generibus in æternum perire manifestum est. Arguit sermo diuinus non transgressores fidei, non baptismi violatores, sed eos qui misericordes esse neglexerint; dicens *iudicari sine misericordia eum qui non fecit misericordiā*. Et iterùm; *Esuriui & non dedistis mihi manducare, sitiui & non dedistis mihi bibere, hospes eram & non collegistis, nudus & non operuistis me*. Si hic sinistri gregis numerus donum baptismatis ignorasset, infidelitatem eis & impietatem primitùs obiecisset: sed, baptizatos licet, ab operibus tamen bonis vacuos, morti deputat & flammis perennibus derelinquit, & seueritatem sententiæ ita concludit: *Discedite*, inquit *maledicti à me in ignem æternum qui paratus diabolo & angelis eius*. Et rursùm; *triticum congregauit in horreum suum, paleas autem combussit igne inextinguibili: Similiter* (inquam *ibunt in vitam æternam, illi verò in supplicium æter-*

B *num*. Inter hæc videat quisque ne mendacem arguat Deum de pollicitatione præmij, qui dubitat de æternitate supplicij. Non ita est; nam qui non irpunire peccata. *Flammæ Cōscientiæ.* Tria itaque hæc capitalia; sacrilegium, adulterium, homicidium; nisi hic perfectæ pœnitentiæ fuerint expiata remedijs, perennibus illic concremabuntur incendijs. Hos itaque immisericordes, à fide & baptismo non legis declinasse; sed perpetuam mortem diuina cognoscis auctoritate meruisse. Et hoc etiam animum tuum promida in futurum cura sollicitat; vtrum animæ exutæ corpore, sentiendi & intelligendi vigorem affectúmque non exinant. Interrogemus Diuitem illum ex Euangelio non in terris aureis, vt poetarum delicamenta adfuerunt, ober-

C rantem, sed in Inferni carcer, ex illorum numero qui inclusi pœnam expectant, inter flammas conscientiæ ante diem Iudicij constitutum, pro fratrum qui adhuc in hoc mundo erant emendatione sollicitum colloqui cum Abraham, per interiectum Chaos vastissimum sedulam obsecrationem miscentem, & viuaci Germanorum recordatione pulsatum, ita pro viuentibus supplicasse: *Rogo te*, inquam *pater Abraham, vt mittas Lazarum in domum patris mei habeo enim quinque fratres, vt testificetur ille, ne & ipsi veniant in hunc locū tormentorū, & si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent*. *Luc. 16.* Ecce in Inferni angustia damnatus, nullum iam de se remedium habens, tamen antiquum in fratres seruat affectum; & dum damnatus pro peccatoribus rogat; magnam, inter paradisi nemora respirantibus Iustis, pro charorum suorum commodis curam esse

D demonstrat. Quod autem requiris: quid mali post finem aut detur aut adimatur, iniquis, de quibus legimus; *Desiderium peccatorum peribit*; *Psal. 111. 10.* Terrenorum cupiditate bonorum & ambitione submota; solùm reddendæ rationis pondus, & metùs intolerandi examinis nec auferentur sensùs; sed cogitationem alterius sæculi magis expediti alacrisque reddent. Quòd autem de ipsa anima, vtrum corporea an incorporea sit, postulas edoceri: Itaq; quod temporibus non includitur nec locorum terminis coercetur (quod soli Deo competit) hoc tantùm incorporeùm esse cognosce. Sicut vnus doctor eximius diserte cuidam sciscitanti vbi esset Deus; respondit ita: Deus nō alicubi est; quod alicubi est, continetur loco, quod continetur loco corpus est. Quæ cùm ita sint; omnis caro, corpus; non omne corpus est caro. Et quia non solum

Caeo ista omnia quæ hoc loco affert Faustus absōda illa prorsus & erronea, cum ostendere nititur animas humanas esse corporeas

E anima, sed etiam Angelorum inuisibilis cælestisque substantia; sicut localibus spatijs continetur, ita Auctore suo corporea esse † & comprehensibilis approbatur. Quid est enim nisi corporeum, quòd de superius sedibus perturbatum loco cessit? quid est quod sensit ruinam? quid est quod æternæ flammæ obnoxiū præparatur ad pœnam? Sed & ipse beatus Lazarus post linguas famulantium canum susceptus manibus Angelorum, de quo legimus, *factum est vt moreretur mendicus & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ*; corpoream esse docuit animā suam, dum in sinum Abrahæ (id est; in remotum beatúmque secretum) angelicis infertur obsequijs. De anima autem sua sanctus propheta pronunciat, *educ de carcere animam meam*; id est, de hospitij corporalis angustijs.

† Aduersus hanc sententiam scripsit Claudianus Mamertus Viennēsis presbyter libr. III. de statu animæ, quibus, qui præponitur in vetetibus exēplaribus li-

bellus, videtur ex Gennadio esse Fausti huius Biblioth. Tom. 4.

Ideò factura eius, quæ vel peccatorum iaculis vulneratur vel vsque ad diuinæ imaginis decus per qualitates motata prouehetur; absque dubio, & Deo & angelis à quibus compræhendi & transferri potest, corporea esse euidenter ostenderor. Requirendum est autem inter ista quid illud sit quòd cùm vterque homo (id est, anima & corpus) adhuc in paradisi regione diabolo persuadente deliquerit, sola caro per cõditionem mortis mulctam transgressionis exceperit, & circa vnius pœnam, remanserit culpa communis.

Psal. 102,

Sciendum ergo est quod ideò mors ad animam non peruenerit, quia in ea Dominus imaginem suam & similitudinem cullocauit. Nam sicut Deus immortalis, misericors, iustus & patiens est, ita harum dona virtutum in faciem nostram interiorem infudit: vt quantò quisque magis iustus & magis misericors extitisset, tantò magis diuinæ participationis munere præditi in interiore homine appareret habitare Christum per fidem. Interrogas etiam cur animæ cum carne sua, aliquid pro corporali errore commune sit, sicut originale peccatum, pro vnitate corporalis hospitij, vtrumque complectitur par, modò vterque in peccatorum societate constringatur: Ita etiam in criminum participatione vna causa est, sicut in virtutum remuneratione par gloria est. Nunquam enim exterior in baratrum luxuriæ caderet, nisi ei consensum præberet interior. Nos ipsos interrogemus, & inter nos poterimus agnuscere, quòd mens dominica exercet imperium, & caro subiecta famulatum, hæc exhibet ministerium, illa consilium: obedientia à seruitute cessaret, nisi voluntas à iubente procederet. Similem necesse est conditionem in damnatione cognoscant, qui contra simul in retributione gaudebunt. Dicis adhuc, quæ est immortalis, quomodò pro mortalibus vitijs torqueatur! Mortalia quidem mala sunt, sed immortalis erit cruciatus malorum, & delictorum cruciatûs, vitijs deficientibus permanebunt. Meliorem materiam ita inferior traditura iudicio est, sicut conflari aurum, plumbi compellit admixtio. Homo ergo pro mortalibus malis moriturus est Deo, & victurus Inferno: hæc erit illius mors, vt mori ei in dolore non liceat. Extendis in hoc quoque sollicitudinem tuam, vtrum anima & spiritus idem sint, aut quomodò segregentur. Duas tantùm in homine, animæ & corporis nouerimus esse substantias: Spiritus autem nunc naturalis probatur, nunc accedens inuenitur, aliquando virtute intelligitur appetitus & spiritalis affectûs. Hoc genere, vnus atque idem homo nunc carnalis nunc etiã & spiritalis est.

Gen 3. b

Carnales sunt de quibus ait Dominus, *non permanebit spiritus meus in hominibus istis, quia caro sunt:* & Apostolus, *qui autem in carne sunt, Deo placerê non possunt.*

Rom. 8. 8. Homo carnalis, quis sit.

Carnalis est, qui ventri & gutturi, edendi & bibendi nimietate deseruit, & vitæ bonum, in gulæ ingluuie & voracitate constituit, quando manducandi & bibendi nimietate vitam computat, quando ei ventris dominatur ingluuies.

Animalis homo quis dicatur.

At verò animalis efficitur, quando adhuc purum Deum cogitans, secundùm animam sæcülari prudentia ad aliquarum rerum scientiam permouetur, quãdo inuestigandis rerum latentium causis, aut philosophiæ delectatur studijs: vnde & Apostolus dicit, *animalis homo non percipit quæ sunt spiritus Dei.*

1. Cor. 2. 14

Spiritualis esse incipit, quando honesta & spiritualia concupiscit, quando ad diuini timoris cultum, vigore cordis ascendit, quãdo ad se, spiritum per mundiciem corporis & per custodiam castitatis inuitat, vt de ea illud Apostoli dici possit, *vos estis templum Dei & spiritus Dei habitat in vobis.*

1. Cor. b. 16

Quæ homini non insita per naturam, sed ita sunt adiuncta per gratiam vt separari possint desidia intercedente per culpam. Vnde idem Apostolus dicit, *qui autem templum Dei violauerit, disperdet eum Deus.*

1. Cor. 3. 17

Ecce, per fidem, non solùm baptizatus, sed & Dei templum esse videtur, & tamen

A per diuersa flagitia, Dei seueritate disperdêtur. Huc loco perditionis vocabulum, æternum perditæ animæ nouerimus esse interitum. In baptizatorum numero absque dubitatione censentur, & membra Christi esse dicuntur, & vide quomodò perditis comparantur, quomodo à generositate filiorum, flagitio operante degenerant, dicente Apostolo: *tollam ergo membra Christi, & faciam membra meretricis?*

1. Cor. 18. B

Et illi quoque manifestissimè dona secundæ natiuitatis acceperant, qui etiam carismatum diuersitate pollebant, de quibus Dominus in euangelio dicit: *multi dicent mihi in illa die, Domine Domine nónne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? & tunc dicet illis, quia non noui vos, discedite à me qui operamini iniquitatem.*

Matth. 7. 22

Quis abdicatos non intelligat à salute, qui à conspectu Patris iubentur abscedere?

B in sortem eos sua mors indubitanter accipiet, quos vita quæ Christus est ignorabit. Baptizatos perditioni tradi pro iniquitatibus suis dubitas; cùm baptisma ipsum per multa scelera perire cognoscas? Quòd autem, sicut pagina continet, sermo tuus de propheta mutuatus ignem animæ simplicis æstimauit, de sola hoc diuinitatis substantia dicere conuenit, cui nihil appositum, nihil à superiore collatum, nihil constat adiunctum. Iustus pariter & iustitia viuens & vita, sapiens atque sapientia est, virtus & origo virtutum: In principalibus enim bonis suis, hoc est ipse quod possidet. Homo verò duplex intelligi potest, qui viuens & iustus & sapiens dici potest: vita autem & iustitia dici non potest, quia ita his induitur, vt aliquoties exuatur. Quod homini datum est, Deo insitum est. Homo (verbi gratia)

C deauratus est, Deus aurum est, in quo, hoc est potentia & gloria quod natura. Nam quod subtiliter indicasti, si omnia hæc quæ dominus Marinus interminatur, excipiunt peccatores, quid magis impij mereantur ignoro! Habent sub perennibus malis, & supplicia gradus suos, & grauibus obnoxius peccatis, infinitis (licet tamen vtcunque tolerandis) impius verò, inauditis cruciatibus torquetur. Tunc autem baptismi gratiam habetis, nec posset morte aliquem vindicare, nisi in aliquibus eius integritas & dignitas non periret. Graue crimen est, quòd hæreticus accipere noluit, non minus illud graue, quòd Christianus accipit & perdit: Nam & ille qui fiducia baptismi, nuptiale conuiuiũ, sacri concilij temerator irrupetst nitore puritatis amisso, de illustri iustorũ cõuentu

Matt. 22. 4.

D expellitur, & in exteriores tenebras perturbatur. Non credendus est niueum sanctæ Generationis possidêre candorem, qui inter incestos, veneficos & cruentos, vel præcipitio aut suspendio vitam præcedens, in partem transiit impiorum. Legimus inextinguibiles flammas Factis capitalibus præparatas, hominem verò in malis suis viuentem, solo baptismate saluatum esse non legimus.

Facta, seu Peccata Capitalia.

Periculosa sibi, quod cælesti Scriptura non legitur, inimica securitas pollicetur, multò periculosior, illa non credere quæ veritas comminatur. Aliqua (vt dicis) beatissimus vir Marinus cum interminatione disseruit: sed sicut illud quod promisit Dominus diligẽtibus se, etiam testimonio Apostoli pro rei magnitudine in cor hominis nõ ascendit, ita futurorum immensitas cruciatuum, angu

E stias humanæ mentis excedet, quæ mala momentanea pœnitentiæ vmbra non remouet, quæ fidem sine operibus non repellet, quibus terminum sæculorum labentium cursus in flammis inextinguibilibus statuere non valebit, inter quos inexhaustos vapores tardè se anima corporea & sentiet & videbit. Et ideò, iustis, castis, & pijs operibus diem vltimum præcurramus: & hic timendo ea quæ illic timêre nihil proderit, non declinemus. Hic finem infinitis contentionibus imponamus, & intoleranda incendia nunc salubriter cogitando, ex ipsis ignibus æterna nobis refrigeria comparemus.

Ex Ignium æternûm cogitatione, præparate sibi æterna refrigeria.

FAVSTI RHEGIENSIS GALLIARVM, EPISCOPI DE POENITENTIA AD FELICEM PP. ET PATRICIVM. EPISTOLA. 2.

Domino pijßimo & specialibus officijs excolendo, vt confido, in æternum Fratri & per omnia dono Fælici, Faustus.

MAGNVM pietatis & fidei testimonium, quòd per tantarum vasta interualla regionum, & per tot rerum interiecta discrimina, ad nos vsque latitudinem vestræ charitatis extenditis. In hac relegatione nostra, artifex Dei nostri misericordia, gemina exercet officia, nostram excutit paterna sedulitate rubiginem, & vestram circa nos dilucidat fidem, vestrámque adprobat pietatem. Nos elimat benigna solertia, vos producit, nos coangustat salubriter, vos dilatat. Nos arguimur, vos proficitis, detrimenta, nostra in vestra trâseunt commoda. Cum fœneratores nostri sitis, incipitis nostri esse debitores, si quidem causa vestræ deuotionis, & mercedis vestra materia sumus. Opera vestra, de nobis capiunt lucrum, merita vestra, de flagellis nostris mutuantur augmentum. Vestræ sollicitudinis, ad nos, affectus ad Deum, peruenit fructus: ac sic duplici modo, & de nostra castigatione, & de vestra retributione, diuinis beneficijs obligamur. Pœnè autem mihi respondendi silentium, perfectio vestræ consultationis indixerat. Nam

Leonius Episcopus.

ipsa sollicitudo interrogandi videtur forma viuendi, C quam quotidie de domini mei patris vestri sancti Episcopi Leonij efficacibus doctrinis & præsentibus documentis sufficienter attrahitis. Non autem miror si & meum (quamlibet ex superfluo) requiritis institutum, cuius, circa vos singularem nostis affectum. Creditis, in adiutorium fidei vestræ, magisterium meum tam perfectum esse quam votum est: sed, licet sermo meus (quẽ lentiorem, etiam præsens reddit infirmitas) vestro sufficere vix possit ardori, tamen paucis conuersationem vestram non iam instruam, quàm reuoluam. Magnam sollicitis perhibet cautionem agnitio peccati, metus Iudicij, terror Ignis æterni. Iraque ad immolanda orationum sacrificia, amica sunt fruentibus nocturna silentia, D quibus, vsque ad horam tertiam lectio moderata succedat, vt exercitiũ spiritale non desinat desiderare, & semper possit augêri. Vtinam prouideat Dominus vel duo fida solatia, cum quibus diuinas & nocturnas exigas functiones, & vel biduo in septimana salutantium frueris officiis. Ardua sunt quæ pro interrogantis feruôre colloquimur: sed ille laborantium benignus adiutor, tam leue tibi faciat iugum suum, quàm iucundum erit præmium suum. Igitur si trepida patum ampliùs rudimenta permittunt, alternis hiemales dies ieiunijs transigantur: quæ sicut moderari conuenit, ita necesse est duplicari: duplicari, inquam; duo enim sunt abstinentiæ genera: Vnum est; incontinentiæ appetitum, à cibo & potu & à E diuersis carnalium suauitatum illecebris coercere, & vumere Crucis, terram subiecti exterioris edomare, & necessitati potiùs quàm voluptati temperata moderatione seruire paulùm si permittat infirmitas, vel alternis diebus donec vis longæ consuetudinis sensim dissuescatur accipere. De vsu verò indumentorum, paulatim se grauitas ad inferiora submittat, ne ipsa nouitas subitæ mediocritatis offendat. Obseruandum est etiam, ne elatio de nimia humilitate generetur, & vitium de virtute na-

Remedium triplex cõtra peccata.
Nocturna silentia lectioni & orationi amica.
Ieiunia moderãda, sed tamen duplicanda.
Abstinentiæ duo sunt genera.
Vita, sensim in melius commutanda.

A scatur; quæ tamen facilè superabitur, si confusibilis illa præteritæ conuersationis historia ante oculos adducatur, & rea conscientia trepidis sensibus præsentetur. Ita fiet, vt dum per recordationem præteritorum malorum à diabolo ingesta præsumptio castigatur, dúmque iactãtia validis culparũ armis victa propellitur: crimina quæ generauerant mortem, militare incipiant ad salutem; inque remedium delicta proficiant, & medicina de vulneribus producatur, & sicut dixit Apostolus, de peccato elaboremus damnare peccatum. Alterum abstinentiæ genus est multo sublimius multóque preciosius; motus animi regere; irrationabiles perturbationes & cogitationum inter se colluctantium rebelles tumultus mentis B imperio subiugare; malitiæ virus, tanquam funestum aliquod maleficium, de penetralibus cordis expuere, & animam contra diuersarum fluctus tentationum, constantiæ moderamine gubernare, & contra passiones occultas velut contra domesticos inimicos, rixam quandã, irascentis fidei auctoritate conserere, inanes curas longè repellere, & à noxijs colloquiis ac desideriis quibus diabolus pascitur abstinere, & per mansuetudinem, patientiam, tranquillitatem Dei in vultu exteriore excolere virum spiritualia & diuina cogitantem, vt tristitia non frangat, lætitia non resoluat, stabilitum in timore Dei pectus ostendat magnanimitatis æqualitas, vt nobis coaptari possit Libelli illius insigne principium, *Erat vir vnus abstinens se ab omni re mala. Vir*, inquit, *vnus*; hoc est, semper idem: quia nihil erat in eo dubium, nihil duplex, nihil accidens, nihil varium vel diuersum, sed eum in statu virtutum suarum, æquali ordine permanentem, tempora non mutabant, nec eum (vt maximis fluctibus mos est) in alternas partes diuersa ventorum flabra versabant. Ita & sollicitus Dei famulus, inconcussa fidei mole fundatus, in hoc tantùm (Christo in se operante) mutetur, vt nouis semper virtutibus induatur. Ante omnia, inquantum Deo adiuuante possumus, illas in nobis quinque sensuum expugnemus illecebras. Quicquid enim pulchrescit visu; quicquid lenocinatur odoratu, quicquid mollescit attactu, quicquid dulcescit gustu, quicquid blanditur auditu, hæc omnia si his abutamur, intentionem de spiritalibus ad terrena deuoluunt. Et ideò sicut pater fidei Abraham; quinque illos Reges, in trecentis decem & octo, mysterio intra literam latente, deuicit. ita & nos contra hos principales vitiorum duces, in Iesu nomine & Crucis signo (hoc enim vtraque æra exprimunt) dimicemus, vt audire mereamur à Domino, *Vincenti dabo coronam vitæ, & qui vicerit non lædetur à morte secunda: Et quia regnum cælorum vim patitur, & violenti deripiunt illud.* Vim enim sibi factura est anima, vt carnales affectiones spiritui subdat, vt crucem delicijs præferat, vt vigilias somnis dulcibus anteponat, vt aduersarium in membris suis vincat; vt ex alio alter effectus homo ad illam Domini præceptionem idoneus inueniatur: *Si quis*, inquit, *vult post me venire, abneget seipsum sibi.* Si quis ex iracundo, patiens efficietur; continens, ex luxurioso; placidus, ex cruento, benignus, ex inuido; largus, ex cupido, toties nos negamus, quoties nos ad meliora conuertimus. Et ideò, vt ad hoc assurgamus quod esse debemus, priùs studeamus odisse quod fuimus. Oportet vt hic priùs mutetur ad vitam, qui illic mutari optat ad gloriam.

Remedium contra animi elationem quæ ex Virtute nascatur.
Medicina ex Peccatorum vulneribus.
Rom. 8. 3.
Iob. 1
5. Sensuum illecebræ expugnãdæ.
Gen.
Apoc. 2. 11.
Matt. 11. 12.
Abnegare se ipsum, quid sit.
Matt. 16. 24

FAVTSI RHEGIENSIS GALLIARVM EPISCOPI, CONTRA NESTORII ERROREM; AD G. DIACONVM. EPI. 3.

Domino sancto & in Christo deuinctissimo fratri GRECO. *Diac. Faustus.*

Aliàs Gregorio.

HONORATVS officio tuo, honoratus iudicio, prouocatus affectu, loquar tecum in humilitate sincera, in libertate beneuola, in charitate non ficta, in verbo veritatis. Et licet mihi tacendi causam indicere potueris, dum benigno ac nimis credulo animo tantum pœnæ mihi quãtùm tibi peritiæ & eruditionis indulges: tamen per in- B terrogandi sollicitudinem, imposuisti mihi respondendi necessitatem; quã cum absente, non sine trepidatione, mihi æstimo colloquendum: quia de rebus tam profundis, & meas ac tuas vires excedentibus; non minus periculi est respondere, quàm incondito stilo ingentia sacramenta committere: & ideò charum meum, in his quæ nimis temerè protulit, tacendo magis castigare debuissẽ. In tantæ autem rei consultatione, in qua longè viam regiam reliquisti; aliquos expertæ sciẽtiæ viros, eruditione atque ætate seniores, quibus credere facilius possis, interrogare debueras, secundùm illud Propheticum; Deut.32.7. *Interroga patrem tuum, & indicabit tibi; seniores tuos, & dicent tibi.* Deinde in his quæ agimus, vel quæ dicimus, atque ad extremum scriptis mandare præsumimus, fructum C profectúmque operis expectare debemus. In hac autem scripturula quam ad me dirigere dignatus es, non eloquentia, non scientia, non ratio, non ædificatio aliqua ordinati aut compuncti sermonis apparet; sed testimonia confusissimè pro memoriæ facilitate, congesta, temeritatem incauti cordis accusant. Nouit Dominus, quia stupefactus præ studio tuæ salutis hæc colloquor: sic, & te, interrogasse, & me, respondisse, ad bonum commune proficiat. In scriptis sancti Pontificis Augustini, etiam si quid putatur apud doctissimos viros esse suspectum, ex his quæ damnanda iudicasti, nihil noueris reprehensum: sed Fidei sensum, maximè de duabus substantiis vel naturis Dei & hominis Domini ac Redemptoris nostri, scito apud Catholicam, non solùm Patrum D auctoritate susceptum, sed etiam Apostolicis oraculis consecratum. Proinde verbum hoc, quod more Prophetico ad te factum dicis; vt certum est, non Dei spiritu; & apud Deum & apud homines valde damnabile est, nisi prior ipse damnaueris. Ergo vt aliis prætermissis hunc duplicem errorem & de hæresi natum, & in pericula hæresis pertrahentem, breui (quantùm absentem possum) sermone constringam; cùm sanctæ sinceritati tuæ, multorum (non, qualis ego sum) necessaria esset præsentia magistrorum: primo loco ignoranter & satis periculosè, non dicam, scribitur; sed, cogitatur; suscipi non debere vt homo mater Dei sit: quod de Nestorianæ hæresis impietate descendit; qui prophano ausu disputare non timuit, beatam Mariam tantùm matrem fuisse hominis, non etiam Dei: & ideò, pro hoc, Catholicæ per omnem E mundum Ecclesiæ districtione damnatus est. Non debet (inquit) suscipi, vt homo mater Dei sit! sed vbi est illud Isa.7.14. propheticum vel euangelicum; *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabunt nomen eius Emanuel, quod est inter-* Matt.1.23. *pretatum, nobiscum Deus?* Et iterum in Euangelio: *Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.* Vbi etiam illud est, quod suscepta per omnes Insulas & Ecclesias, Patrum signat auctoritas contra Nestorium loquens; Maledictus, inquit, qui filium Dei Deum verum de Maria non nuper natum pro nostra salute non confitetur? Secutum est vt diceret Dei & hominis vnam esse naturam, hoc modo; vnam Dei esse substantiam. Rectè dixeras, si de sola Tri- A nitate dixisses; vbi vna atque eadem est, sub trium Personarum distinctione, natura. Cæterum cùm ad hominis assumpti incarnationem venitur: sicut hominis & Dei vnam confitemur esse personam; ita duplicem scimus esse substantiam. Qui autem vnius naturæ asserit Deum redemptorem; aut hominem in diuinitate, aut Deum negauit in corpore; cum redemptio nostra non ex alterutro, sed ex vtroque perfecta sit. Hoc autem loco vnum sine alio erroris periculo nostræ fidei solius nostri esse naturam. Ergo in substantia maiestatis suæ, diuinitas crucifixa est! Si vnam Dei solus naturam dicis; in substantia sua, maiestas mortua vel sepulta est! quæ omnia; Deus, non in se sed in natura suscepti hominis exce- B pit. Nihil enim Deus sensit cum patientis sensu; sed sensit cum patientis effectu: nihil sensit pro diuersitate substantiæ, sed sensit pro vnitate Personæ. Vnitate coniunxit, & consequenter adiecit; nos vnum eundémque verũ hominem & verum Deum intelligimus: Et iterauit; nos, verum Deum & verum hominem nullo modo ambigimus confitendum. Accipe etiam in hymno sancti Antistitis & confessoris Ambrosij, quem in natali Dominico, Catholica per omnes Italiæ & Galliæ regiones persultat Ecclesia; *Procede de thalamo tuo geminæ gigas substantiæ.* Refuge ergo inter hæc, sancte frater, alterutræ partis errorem: si tantùm Dei naturam dixeris; imposuisti Deo conditionem passionis & mortis: si verò tantùm hominis naturam dixeris; substraxisti Deo gloriam redempti- C onis, substraxisti auctori potentiam Reparatoris. Audi quomodò sacra eloquia, per vnam personam explicant vtramque substantiam. Iuxta diuinam Naturam loquitur; *Ego & Pater vnum sumus*: secundùm humanam naturam confitetur; quia *Pater maior me est.* Iuxta cœlestẽ naturam pronunciat; omnia quæ Pater habet, mea sunt: Iuxta terrenæ naturæ infirmitatem dicit, Filius autem hominis non habet vbi caput reclinet. Quasi homo indicabat, *tristis est anima mea vsque ad mortem:* Quasi Deus cõtestabatur, *potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam.* Secundùm carnis naturam in cruce pendebat, secundùm diuinitatis substantiam, paradisum & regnum cœleste donabat. Hoc Arriani, obscurato corde, penitus non videntes, quia præsumptio & elatio D suffundit mẽtis intuitum, ad Deum, quæ erant hominis retulerunt, credentes quòd minor loqueretur diuinitas, vbi sola hominis demonstrabatur infirmitas. Nullam ponentes inter cœlestia & terrena rationem, dum naturas in Deo & homine duas recipere nolunt, Dei substantiam diuiserunt: & dum ad sola hominis verba respiciũt, Deum qui gloriæ plenitudo est, intellectus lumine perdiderunt. Ac sic, qui Deum filium hominis credendum denegat, Nestorij impietate maculatur: qui duas substãtias in Redemptore non credit, Arrii laqueo deceptus inuoluitur. Nos verò, mi frater carissime, in Christum Deum, ita perfecta & inseparabili distinctione credamus, vt Dei & hominis simplicem personam & duplicẽ nouerimus esse substantiam. Sicut anima & corpus, hominem facit, ita diuinitas & humanitas, vnus est Chri- E stus. Tu autem quòd gemino errore præuentus scribendum putasti, sub duarum Naturarum conuentu suscipi non debere, vt Deus, pater hominis sit, vt homo, mater Dei sit: nos, vnã Dei hominísque personam fiducialiter & salubriter asserentes in eo qui erat in principio, & qui sub redẽptionis nostræ tẽpore factus est in similitudinẽ carnis peccati, id est, in veritate hominis, & similitudine peccatoris: Nos (inquam) ita, Deum, patrẽ hominis sub personæ vnitate testamur, sicut, sub eiusdẽ vnitatis amplexu, Matrem Dei hominẽ confitemur, iuxta symboli auctoritatem (vt alia prætermittam) quia dicimus: Credo & in filium Dei Iesum Christum, qui conceptus est de Spiritu sancto natus ex Maria virgine. Quid si ta-

Christus, quomodò passus sit.

Ioan.10.30

Mat. 26.38. Ioan.10.18.

Elatio, excæcauit Arrianorum mentes.

lis error est, in Domino Saluatore vnam & simplicem credidisse substantiã, qualis error est, duplicem asseruisse Personam? Nam si in societate carnis assumptæ, formam famuli Deus induit, duæ substantiæ non fuerunt. Ergo in homine Deus non fuit, & separata à Deo, persona hominis fuit: ac sic sub tali sensu videbis subitò quartam nescio vndè accreuisse personam: & in hunc intellectum, prauitatis consequentia præcipitaberis, vt iam non Trinitatem necesse sit cofiteri. Audi potius quemadmodum beatus Esaias, distincto ordine coniunctoque discrimine, Domini nostri ac redemptoris natiuitatem disponat: *Paruulus* (inquit) *natus est nobis, filius datus est nobis.* Accipe, Filium Dei in extrema parte sæculorum, ex innupta Matre, natura ignorãte & fide maritãte progenitum, superueniente in Virginem sancto Spiritu, hominem Deo mirabiliter impletum, & Deum, in hominem misericorditer commutatum, nec exinanisse gloriæ magnitudinem; sed per susceptam serui conditionem, Domini ostendisse pietatem. *Paruulus natus est nobis, Filius datus est nobis!* Natus est nobis qui sibi erat. Datus ergo ex diuinitate, natus ex Virgine; natus qui sentiret occasum, datus qui nesciret exordium. Natus qui & matre esset iunior; datus & quo nec pater esset antiquior. Natus qui moreretur; datus per quem vita renasceretur. Illic dominatur, hic humilitatur; sibi regnat, & mihi militat. *Paruulus natus est nobis filius datus est nobis; & factus est principatus super humerum eius.* Manifestum hominem demonstrat humerus; latentem Deum loquitur Principatus. Agnosce duplicem sub personæ vnitate substantiam. De nostro est, quod appendit, de suo est quod donauit. De nostro habuit vnde caderet, de suo vnde consurgeret. De nostro habuit vnde pro nobis solueret; de suo, vnde penitus in nullo debitor appareret. De nostro vnde crucifigeretur; de suo vnde glorificaretur. De nostro dedit peccati hostiam; de suo indulgentiæ tribuit gratiam. De nostro itaque humiliatio; de suo esse probatur Ascensio. De nostro obtulit sacrificium; de suo contulit præmium. Duarum ergo naturarum capax homo, infirmitatibus agnoscitur, Deus virtutibus approbatur.

Isa 9 6

Natura ignorante, & fide maritante natus est Christus.

Naturæ duæ in Christo.

A Piget, sermonem tam manifestæ rei assertione producere. Scio quòd hæc ipsa breuiter strictimque commemorata, temerè committo vel meis epistolis vel sensibus tuis. Sed dum te ad interrogationis salubritatem sollicita humilitate submittis; multùm mihi de erroris huius remedio polliceris. Reuoca quæso ab hoc discrimine pedem tuum, priusquam in Profundum irreuocabile, elationis Torrente rapiâris: & rectum animi sensum, qui multæ elationis pondus non sustinet, nec nouit thesaurum scientiæ dispensare; magis laboris occupatione castiga. Tempera immoderatum abstinentiæ rigôrem, qui etiam menti generat infirmitatem; quem puto inde nasci, vnde scribendi præsumptionem. Regredere ad B viam regiam; nutricem elationis refuge Solicitudinem: & quia legimus; *Manducare mel multum, non est bonum* (magis enim inflat parùm fundatum sensum, scientia, quam ædificat) ita caue nimiam lectionem; vt cordi parùm capaci, tanquam sumpti immoderatiùs vini periculosam noueris ebrietatem. Nunquam cogitationibus tuis credas, sed magis imitanda legas, quàm legenda conscribas: & in mente tua loquaris ad Dominum, *In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi.* Et si euadere pericula non de foris ingruentia, sed intus concepta desideras, nihil tibi vtilius scias, quàm vt sub alio quocunque probatissimo abbate vitam tuam munias, ac voluntates tuas senioris legibus tradas. Et vt aduersarij insidias possis C superare, te scripturulam ipsam retinendam, imo supprimendam poraui: ne vltra in alterius alicuius catholici qui te minùs diligeret, manum & conscientiam veniret. Ex hoc autem poteris agnoscere sana esse intima cordis tui, si adhuc quasi liber me cultorem tuum humiliter & amabiliter commonentem sollicitè & libenter audieris. Ante interrogationem incauta videbitur fuisse persuasio: post responsionem inexcusabilis apparebit intentio. Quòd si inter hæc aliquid mihi, qui austeris magis quàm dulcibus sanari animam tuam cupio, credideris imputandum; memento osculis malè blandientis præponi vulnera charitatis.

Animus elatus, labore castigandus.

Abstinentiæ rigor mentē debilitat.

Prou. 25.

Nimia lectio, infirmus periculosa est.

Psal. 18.

NICEPHORI CHARTOPHYLACIS EPISTOLA AD MONACHVM QVENDAM THEODOSIVM ET INCLVsum Corinthi, continens quarundam quæstionum solutionem.

2.

DE quibus interrogasti, venerande pater, nostrum non est respondere, Antistitibus enim taliũ dispensatio permissa est. Nos autem qui inferioris ordinis ministerij sortiti sumus (licet indigni) dignitatem; offendere videmur Canonicas constitutiones, si cùm de his non sit nobis permissum dicere, sed ea à regionis Antistite discere oporteat, dispiciamos omninò de his, & dicamus. Æquum enim & iustũ est, vt præsulem tuum Corinthiæ Ecclesiæ Pontificem interroges, & ab eo discas, nihilque sine eius sententia circa salutẽ animarum facias, sed nec ratiocinia † suscipias, aut gratiam concilies pœnitẽtibus, nisi accepta ab eo venia: hoc enim vult Apostolica & paterna Ecclesiæ constitutio. Quoniam autem voluisti etiam à me discere quidpiam; dicam non à meipso, nec vt potestatem habens in his quicquam statuendi, sed quatenus ex Canonicis libris hausimus. Binubos, aut scortantes, aut eos qui vel semel tantùm scortati sunt, neutiquã sacra celebrare vult Canonica disciplina: sed nec scortatores mundanos diuinorum Sacramentorũ fieri participes, nisi à malo abstineant: quin & competenti pœnæ subiicientur, & seruitutis nexum subibũt. Monachi autẽ non sacerdotes, qui aliquorũ confessiones suscipiunt, ligantes & soluentes, sciant se id contra Canones facere. Sancti enim Patres, nec sacerdotes volunt sine iussu Antistitis regionis con-

Monachi, circa salutẽ animarũ nil agant incõsultis Episcopis.

† Pœnitentium ratiocinia appellat Peccatorũ exomologesin.

Fornicarij, quomodo ad Communionem Sacramentorum admittendi.

D ciliare pœnitentibus gratiam, vt 6. & 42. Canon Synodi Carthaginensis declarant: nunc vero nescio quomodò ea spernitur constitutio, verùm nos quæ scripta extant referimus. Compaternitates autem vel Fraternitates Monachi facere vetantur, idque grauiter Prioribus aut Præfectis Monasteriorum Ecclesia iniungit: neque enim vllo modo lex admittit eas quæ vocantur Fratrificationes. Eas autem mulieres, quæ fœtum enecant, homicidii pœnis subiici, extra dubitationẽ est, vt secundus magni Basilij Canon latè persequitur. Quod autem ad Infantes attinet, qui mortui inuẽti sunt in parentum cubili, prudentia magna opus est: nam si ex euidenti culpa (inebriatorum videlicet Genitorum aut aliquo modo negligentium) facinus admissum est homicidium esse videtur: sin autem ex cooperatione & insidiis Aduersarij, cùm nulla E eorum sit culpa, res veniam meretur. De seruis autem qui sine sacra benedictione cum ancillis coniuncti sunt; scito, nisi benedictione initientur, non debere diuinorũ sacramentorum fieri participes, sed vt scortantes ab iis prohiberi. Hæc secundùm diuinas sanctorum Patrum sententias & constitutiones, tuæ reuerentiæ scribimus. Antistitibus autem tributa licentia est, dispensationes in his faciendis iuxta iis datum diuinum spiritum & gratiã, ob eamque rem dicimus & pronunciamus consentaneũ esse locorum Magistratûs seu Antistites de his interrogare, & eos adiutores habere. Illi enim potiùs de sibi credito grege rationem Deo reddent. Dicere autem, eos qui peccant non ferre Canonum seueritatem: nihil ad nos.

Monachi, ne faciant Compaternitates vel Fraternitates.

Parentum pœna, ex noctis eorũ culpa Infantibus.

Nupti sine sacra benedictione, fere habendi vt Scortatores.

Antistitum dispẽsationes in his quæ ad matrimonia pertinent.

A Ait enim cœlitus resplendens Basilius in 84. Canone, fructus pœnitentiæ probari oportere;non enim ad tempus, sed ad modum omnino attendimus. Si difficulter à suis moribus euellantur, & carnis voluptatibus seruire malint quàm Domino, & euangelicam non excipiant vitam, nulla nobis cum iis communis ratio. Et perlege, pater, ad finem vsque,Canonem; vt pote causæ conuenientem. Habes reliquum,in primis venerande pater, quod petisti,iuxta notitiam nostram:veruntamen si eos qui te adeunt, vis ad exactã & rectam dirigere normam; percurre diligenter Canones à sacris præconibus diuinisque Apostolis & diuinitus afflatis Patribus editos:& de quibus debitas, cum humilitate & precibus ad Metropolitanum tuum referas, eius vtere consilio; Deum totum referens, eius vtere consilio; Deum toto ex animo rogans, vt tibi peritiæ iudiciique gratiam largiatur. Re vera enim valdè periculosum est, audacter ligare & soluere eos qui delicti conuicti sunt,& morbis non idonea præparare medicamenta.

Delinquentes ligare ac soluere periculosum est.

EIVSDEM AD EVNDEM.

INterrogasti nos, in primis venerande pater; scripto tuo, non prolixè nec inconcinnè, sed considerate & ad amussim, de quibus ipse dubitasti; quæ hodie dubitanter & multi alij quærunt. Quæ igitur illis qui coram nobiscum colloquuntur, Deo dante,dicimus; ea nos ad integritatem tuam enunciatris. Primùm Canones Ecclesiasticos à numine afflatis Patribus editos & confirmatos,illos esse dicimus quos sancti Apostoli,quique in septem magnis & Oecumenicis Synodis conuenerunt sancti Patres,ediderunt. Adhæc & qui à Prouincialibus C Synodis facti sunt; & ab iis quæ per varia tempora claruerunt Ecclesiæ luminaribus, magnisque Pontificibus fuêre promulgati, quos in initio 6. Synodi nominatum percensitos comperies; & præter hos nihil aliud Ecclesia admittit. Declaratos igitur omnes Canones, si diligenter consideres; à scopo non aberrabis. Quòd autem ad editos à Ioanne Ieiunatore, consuetudinem recepimus, Iuxta vniuscuiusque vires, correctionum moderandarũ: eo excepto quod dicimus, quæ non secundùm Canonum disciplinam visa sunt à Ioanne Ieiunatore dicta esse,si quis cordatus considerauerit; ex Patrum sententia dependere. Cùm enim magnus Basilius in vltimo suo Canone perspicuè moneat, cuicunque animarum B cura credita est, potestatem dari augendi minuendíque delictum (ex affectu videlicet Confitentium) & omnino personas ac res obseruandi procurandíque cum iudicio vtilitateque animarum: non mirum certè si Ioannes Ieiunator, Canonis huius persuasione, iuxta datam sibi spiritalem gratiam, quidpiam innouarit; id quod dispensatur,ad vtilitatem prorsus administrans. Adhærendum ergo est iis quæ Synodicè promulgata & confirmata sunt; deinde etiam ex personarum & temporum morúmque qualitate correctionis dispensatio facienda, magno Basilio, id (quemadmodum dictum est) permittente. Cæterùm tua virtute illud indignum est quòd dicis; homines,ne auditu quidem, canonicæ præcepta ferre: qui enim ea non admittunt, nullo modo sunt Christianarum partium, ob eámque causam non seuerè & sine consolatione his tibi erit vtendum; sed benignè & facili disciplina, nam velut dulcia & iucunda ægrotantibus exhibent.

Ecclesiastici Canones, quinam pro diuinis habendi.

Curionibus augendorũ minuendorumque delictorum potestas data.

Qui Canonibus non obediunt, non sunt Christianorum partiũ.

S. PACIANI BARCILONÆ INTEGERRIMI QVONDAM EPISCOPI;

Epistolæ tres ad Sympronianum Nouatianum. Eiusdem, Paranesis ad Pœnitentiam. Altera, eiusdem, de Baptismo.

S. PACIANI VITA,

Ex S. Hieronymi Ecclesiasticorum Scriptorum Catalogo.

Pacianus, in Pyrrhinæi iugis,Barcilonæ episcopus; castitate & eloquentia,& tam vita quàm sermone clarus, scripsit varia opuscula, de quibus est, Κέρβος: & contra Nouatianos. Sub Theodosio principe,iam vltima senectute mortuus est.

S. PACIANI BARCILONENSIS EPISCOPI, AD SYMPRONIANVM Nouatianum; de Catholico nomine, Epistola, I.

PAcianus Semproniano fratri, S. Si non carnalis intentio, sed, vt ego arbitror, vocatio spiritualis est (Domine) quod ex nobis fidè catholicæ veritatis examinas: tu potissimum quæ velquàm diuersa sequereris indicare debueras,qui à riuulo procul in quantùm apparet exortus,fontem atque originem principalis Ecclesiæ non tenebas;te,vt quæ causa potissimum de vnitate corporis nostri solnisset, aperires: nudari enim eas partes oportet,quibus medicina deposcitur. Nunc clauso (vt ita dixerim) literarum sinu,quæ membra nobis potissimùm curanda sint,non videmus. Tantæ enim à capite Christiano hæreses extiterunt,vt nominũ ipsorum sit volumen immensum. Nam vt Iudæorum hæreticus prætermittam,Dositheum Samaritanum, Sadducæos & Pharisæos; quanti Apostolorum temporibus emerserint,dinumerare perlongum est, Symon magus, & Menander,& Nicolaus,& cæteri quos fama recondit obscura. Quid posterioribus temporibus Ebion,& Appelles,& Marcion,& Valentinus & Cerdon; nec longè post eos,Cataphryges,& Nouatiani,vt examina nouella D prætercam? Quis ergo mihi primùm per literas refutandus est? Ipsa (si voles) nomina omnium charta non capiet;nisi quòd scriptis tuis, pœnitentiam vsquequaque damnantibus, secundùm Phrygas te assensisse pronuncias. Verùm his ipsis, Domine clarissime, tam multiplex & diuersus est error,vt non hoc vnum in illis quod contra pœnitentiam sapiunt,sed quasi quædam capita Lernæa cædenda sint. Et primùm hi pluribus nituntur authoribus; nam puto, & Græcus Blastus ipsorum est: Theodotus quoque & Praxeas, vestros aliquando docuêre; ipsi illi Phryges nobiliores qui se animatos mentiuntur à Leucio, se institutos à Proculo gloriantur. E Montanum & Maximillam & Priscillam sequuti,quàm multiplices controuersias excitarunt de Paschali die, de Paracleto,de Apostolis,de Prophetis: multáque alia, sicut & hoc de Catholico nomine, de venia pœnitentiæ. Quare si omnia ista discutere velimus, docili præsentia opus est: si hæc sola quæ scribis non satis instruetem, tamen quia quoquomodo admirantibus seruiendum est, informandi tui gratia, summatim ad ea de quibus scribere dignatus es colloquimur. Si quid scire pleniùs de nostro voles, oportet vt de tuo profitearis simpliciùs, ne obscuriùs consulendo, non scire nos fa-

Hæreseôn numerus infinitus.

Hæreticus vt doceri possit.

Hæreticus primùm deponat opinionem subtilitatis.

cias, verùm interroges an lacessas. Intereà quod ad præsentem pertinebit, ante omnia te rogatum volo, ne ob hoc ipsum authoritatē mutuēris errori, quod (scribis) per orbem totum nullus tuus sit qui te reuinceret aut persuadere tibi posset contrà quam crederes. Nam & si nos imperiti, peritissimus Dei Spiritus: & si nos infideles, fidelis Deus, qui negare se non potest. Tum porrò, quòd obtinendo, sacerdotibus Dei diu contendere non licebat: *Nos* (inquit Apostolus) *talem consuetudinem non habemus, nec Ecclesia Dei. Post vnam correptionem*, sicut scis ipse, contentiosus omittitur. Persuadere autem quis aliquid possit inuito? Tua ergo frater non illorum culpa est, si tibi quod erat optimum nemo persuasit. Nam & hodie in potestate tua est vt nostra etiam scripta contemnas, si ea mauis vincere quàm probare. Cæterùm & ipsi Domino & Apostolis eius plurimi restiterunt, nec persuaderi veritas cuiquam potuit, nisi et propria religione consensit. Itaque domine, & nos non ea fiducia scripsimus, qua repugnanti aliquid persuadere possimus; sed ea fide qua, volenti, bonæ pacis aditum non negemus; quæ si animo tuo & cordi est, de Catholico nomine nullum habet esse luctamen. Si enim per Deum id populus noster adipiscitur; nec interrogandum est, præcedente authoritate diuina. Si per hominem; quando vsurpatum, detegendum. Tunc si bonum nomen est, non recipit odium: si malum, caret inuidia. Nouatianos audio de Nouato aut Nouatiano vocari: sectam tamen in his, non nomen accuso: nec Montano aliquis aut Phrygibus nomen obiecit. Sed sub Apostolis, inquies, nemo Catholicus vocabatur: Esto, sic fuerit, vel illud indulge. Cùm post Apostolos, hæreses extitissent; diuersisque nominibus columbā Dei atque reginam lacerare per partes & scindere niterentur; nónne cognomen suum plebs Apostolica postulabat, quo incorrupti populi distingueret vnitatem, ne intemeratam Dei virginem error aliquorum per membra laceraret? Nónne appellatione propria decuit caput principale signari? Ego fortè ingressus populosam vrbem hodie cùm Marcionitas, cùm Appollinariacos, Cathaphrygas, Nouatianos & cæteros eiusmodi comperissem qui se Christianos vocarent; quo cognomine congregationem meæ plebis agnoscerem, nisi Catholica diceretur? Agè, quis cæteris plebib. nomina tāta largitus est? Cur tot vrbibus, tot nationibus sua quæque descriptio est? Ipse ille qui catholicum nomen interrogat, causam sui nominis nesciet, si requiram vnde mihi traditum est. Certè non est ab homine mutuatum quod per sæcula tanta non cecidit, Catholicum istud; nec Marcionem, nec Appellem, nec Montanum sonat, nec hæreticos sumit authores. Multos nos Spiritus sanctus edocuit, quem paracletum Apostolis & magistrum Deus misit è cælis; Multa ratio sicut dicit Paulus, & honestas, & (vt ait) ipsa natura. Quid? Parua nobis de Apostolicis viris, parua de primis sacerdotibus, parua de beatissimo Cypriano martyre, atq; doctore currit authoritas? An volumus docere doctorem? An sapientiores illo sumus, & spiritu carnis inflamur aduersus eum, quem æterni Dei testem, nobilis cruor, & clarissimæ passionis corona produxit? Quid tot earum partium sacerdotes, quos per totum orbem cum eodem Cypriano pax vna solidauit? Quid tot annosi Episcopi, tot martyres, tot Cōfessores? Age, si illi, vsurpando nomini huic, authores idonei non fuerint, nos idonei erimus negando? Et nostram potiùs authoritatē patres sequentur, & emendanda Sanctorum cedet antiquitas, & iam putrescentia vitiis tempora, canos Apostolicæ antiquitatis eradent? Nec tamen æstues frater: Christianus mihi nomen est, Catholicus verò cognomen. Illud me nuncupat, istud ostendit: hoc probor, inde significor. Et si reddenda postremò, Catholici vocabuli ratio est; & exprimenda de græco, interpretatione Romana: Catholicus, vbi vnū*, vel (vt doctiores putant) obedientia omnium nuncupatur; mandatorum scilicet Dei. Vnde Apostolus; *Si in omnibus obedientes estis*. Et iterū: *Sicut enim per inobedientiam vnius, peccatores constituti sunt multi: sic per dicto-audientiam vnius, iusti constituentur multi.* Ergo, qui Catholicus; idem, iusti obediens. Qui obediēs, idem est Christianus: atque ita catholicus, Christianus est. Quare ab hæretico nomine noster populus hac appellatione diuiditur cùm Catholicus nuncupatur: sed & si catholicus vbique vnum est, sicut superiores putant; idipsum Dauid indicat dicens: *Astitit regina in veste aurata & varietate*; hoc est, vna in omnibus. Et in Cantico canticorum Sponsus hæc loquitur: *Vna est columba mea, perfecta mea, vna est matri suæ, electa est genitrici suæ.* Et iterū: *Adducentur Regi virgines post eam.* Et adhuc: *Adolescentula, quarum nō est numerus.* Ergo in omnibus vna, & vna super omnia. Si rationem nominis quæris, apparet. De pœnitentia verò, Deus præstet vt nullis fidelibus necessaria sit, nemo post sacri fontis auxilium, foueam mortis incurrat: nec tarda solamina ingerere, sacerdotes, aut docere cogātur, ne peccandi iter aperiant, dum peccanti remediis blandiuntur. Sed nos hanc indulgentiam Dei nostri, miseris, non beatis; nec ante peccatum,* sed post peccata detegimus: nec sanis medicinam, sed malè habentibus nunciamus. Si nihil in baptizatos possunt nequitiæ spirituales, nihil fraus illa serpentis, quæ primum subuertit hominem, quæ posteris eius tot titulos damnationis impressit; si recessit à Mundo, si regnare iam cœpimus, si nullum oculis, nullum manibus, nullum mentibus nostris crimen obrepit, abiiciatur hoc Dei donum, repellatur auxilium, nulla Exomologesis, nulli gemitus audiantur; contemnat omne remedium superba iustitia. Quòd si hæc homini suo Dominus prouidit, si idem, stantibus præmia, qui iacentibus remedia largitus est: desinite diuinam accusare pietatem, aut tot cœlestis clementiæ titulos obiectu rigoris eradere, aut gratuita Domini bona inobsecrabili asperitate prohibere. Non largimur ista de nostro. *Conuertimini ad me*, dicit Dominus *simúlque ieiunio, & fletu, & planctu scindite corda vestra.* Et iterum: *Relinquat impius vias suas, & vir facinorosus cogitationes suas, & conuertatur ad Dominum, & misericordiā consequetur.* Itémque Propheta in hunc modum clamat: *Quoniam Deus pius, & mitis, & patiens est, & qui reflectat sententiam aduersus malitias irrogatam*. Habet ne tam diuturnum, Serpens, venenum; & Christus non habet medicinam? Diabolus in mundo interficit, Christus hic non potest subuenire? Pigeat sanè peccare, sed pœnitere non pigeat. Pudeat periclitari, sed non pudeat liberari. Quis naufrago tabulam, ne euadat, eripiet? Quis sanandis vulneribus inuidebit? An non Dauid dicit: *Lauabo per singulas noctes lectum meum, in lachrymis stratum meum rigabo.* Et iterum: *Peccatum meum ego agnosco, & facinus meum non texi.* Et adhuc: *Dixi prosequar aduersum me delictum meum Deo meo, & tu remisisti impietatem cordis?* Nónne ille post cædis & adulterij reatum, pro Bethsabee, pœnitenti, Propheta respondit, *Dominus abstulit à te peccatum tuum*? Nùm Babylonium regem post tot idololatriæ facinora damnatum, Exomologesis non liberauit? Et quid est quod ait Dominus: *Nónne qui ceciderit, resurget, & qui auersus fuerit, conuertetur?* Quid illa tot similitudinum dominicarum argumenta respondent? Quòd drachmā inuenit mulier, & gratulatur inuentam; Quòd pastor ouem reportat erraticam; Quòd filio reuertenti, post * prodacta omnia bona, & cum meretricibus & fornicariis nepotata, pater blandus occurrit, & inuidum fratrem ostensa ratione castigat? *Filius* (inquiens) *meus hic mortuus fuerat, & reuixit, perierat, & inuentus est.* Quid ille in via vulneratus, à Leuita & Sacerdote præteritus? Nónne curatur? Reuolue quæ Spiritus dicat Ecclesiis. Ephesios desertæ dilectionis accusat, Stuprum Tiathyrenis imputat, Sardos in opere cessantes, Pergamenos docentes diuersa reprehendit, Laodicenorum diuitias incusat; & tamen omnes ad pœnitentiam satisfactionis inuitat. Quid Apostolus, ad Corinthios, cùm ita dicit, *Ne cùm venero, lugeam multos ex his qui antè peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam ex his quæ antè gesserunt in fornicatione & immunditiis suis?*

Margin notes, left column: 1.Cor.11.c, Tit.3.c | *Veritas, inuito persuaderi non potest.* | *Ecclesia cur dicta Catholica.* | *Patrum authoritas.* | *Tempora vitiis putrescentia.* | *κατὰ ἅπαν, vniuersalis. Rom.5.

Margin notes, right column: *Catholici nomē quid significet.* | Psal. 44. | Cant. 6. | Psal. 44. | * Nō enim opus est medico valentibus. Matt 9.b | Matt.2.c. | *Exomologesis.* | Iohel. 2. | Prou. 28. | 1. Ioan. 4. | Psal.6. | Psal.31. | Ibidem. | *Exomologesis.* | Hier.8.b | Luc.15. | Ibidem: | * à prodigi egi, prodactum iuxta Catonis dictū protervam facere | Apo.2. | Ibidem. | *Satisfactio.* | Cor. 12.

Section letters in the inner margin: A, B, C, D, E.

Galat. 6.

Quid cùm rursus ad Galatas? *Si quis præuentus fuerit in aliquo delicto;* id est, quocunque: *vos qui spiritales estis, instruite eiusmodi in spiritu mansuetudinis, cauens ne & tu tenteris.* Ac nunquid paterfamilias, in magna domo, argétea tantùm & aurea vasa custodit? Nónne & fictilia & lignea, & cōposita quædam & refecta dignatur?

Chron. 7.

Nunc gaudeo, inquit, Apostolus, *quia contristati estis ad pœnitentiam.* Et iterum: *Quia secundùm Deum tristitia, pœnitentiam in salutem, stabilem operatur.* Sed pœnitere non licuit. Nemo sine fructu imperat laborem;

Merces. Luc. 10.

Dignus est enim mercenarius mercede sua. Núquàm Deus, non pœnitenti, comminaretur; nisi ignosceret pœnitenti. Solus hoc, inquies, Deus poterit. Verum est: sed & quod per sacerdotes suos facit, ipsius potestas est.

Sacerdotū potestas. Matt. 16.

Nam quid est illud quod Apostolis dicit; *Quæ ligaueritis in terris, ligata erunt & in cœlis: Et quæcunque solueritis in terris, soluta erunt & in cœlis.* Cur hoc, si ligare hominibus ac soluere non licebat? An tantùm hoc solis Apostolis licet? Ergo & baptizare solis licet, & Spiritum sanctum dare solis, & solis gentium peccata purgare: quia totum hoc, non aliis quam Apostolis imperatum est. Quòd si vno in loco, & resolutio vinculorum & sacramenti potestas datur; aut totum ad nos, ex Apostolorum forma & potestate, deductum est; aut nec illud ex decretis relaxatum est.

1. Cor. 3. b

Ego, inquit, *fundamētum posui, alius autem superædificat.* Hoc ergo superædificamus, quod Apostolorum doctrina fundauit. Denique & Episcopi, Apostoli nominātur; sicut de Epaphrodito Paulus edisserit.

Phil. 2. d.

Fratrem & commilitonem, inquit, *meum, vestrum autem Apostolum.*

Chrisma.

Si ergo & Lauacri & Chrismatis potestas, maiorum & longè charismatum ad Episcopos inde descendit; & ligādi quoque ius adfuit, atque soluendi. Quod etsi nos, ob nostra peccata, temerariè vindicamus; Deus tamen illud, vt sanctis & Apostolorum cathedram tenentibus, non negabit; qui Episcopis, etiam vnici sui, nomē indulsit.

Apostolorum cathedra.

Plura scriberem frater, ni & celeritate pueri reuertentis vrgerer, & vel præsenti tibi vel de omni proposito confitenti, copiosiora seruarem. Nemo Episcopum, hominis contemplatione, despiciat. Recordemur, quod Petrus Apostolus Dominum nostrum Episcopum nominarit;

1. Petr. 2. d

Sed conuersi, inquit *modo ad Episcopum & pastorem animarum vestrarum.* Quid Episcopo negabitur, in quo Dei nomen operatur?

Episcopi iudicium & dignitas.

Reddet quidem ille rationem si quid perperam fecerit, vel si corruptè & impiè iudicarit. Nec præiudicatur Deo, quominùs mali ædificatoris opera rescindat: interea si pia illa administratio est, adiutor Dei operum perseuerat.

2. Cor. 2. Laici.

Ecce Apostolus ad Laïcos scribit; *Si cui quid donatis, & ego: Nam & ego quod donaui, si quid donaui propter vos in persona Christi, vt non possideatur à satana; non enim versutias eius ignoramus.* Si autem quod Laïci donant, Apostolus donasse se dicit; quod Episcopus fecerit qualiter respuetur?

Chrisma Innouatio Corporis.

Ergo nec Chrisma, nec Baptisma, nec criminum remissio, nec innouatio Corporis, sanctæ potestati eius indulta est; quia nihil propria vsurpatione mandatum est, totúmq; id ex Apostolico iure defluxit? Scio, frater, hāc ipsam pœnitētiæ veniā non passim omnibus dari; nec antequā aut interpretatio diuinæ volūtatis, aut fortasse visitatio fuerit; relaxari: magno pōdere magnóq; libramine post multos gemitus effusionémque lachrymarum, post totius Ecclesiæ preces, ita veniam veræ pœnitentiæ non negari, vt iudicaturo Christo, nemo præiudicet. Si apertiùs, quid tu sentias, scripseris frater; pleniùs instruêris.

a Catholicus vbique vnum. *Ecclesiam Catholicam appellari Græca dictione quòd vbique terrarum diffundatur, interpretatur D. Aug. Epist. 170. ad Seuerinum: Et in Breuiculo contra Donatistas, Collationis 3. diei, cap. 3. narrat dixisse Catholicos meritò se tales esse & vocari, quod Ecclesiæ toto Orbe diffusæ communicarent: respondisse verò Donatistas; non, Catholicum nomen, ex vniuersitate gentium, sed ex plenitudine Sacramentorum institutum. Aliqui epist. 48. cùm reprehendit Vincentium ex Hæresi Rogatiana, quòd acutum aliquid dicere sibi videretur, cum Catholicæ nomen nō ex totius Orbis communione, sed ex obseruatione omnium præceptorum diuinorum, & omnium Sacramentorum interpretaretur, non tam illam reprehendit nominis interpretatione, (quam hoc loco doctiorum esse dicit D. Pacianus) quam quod ex ea persuadere nitebantur Rogatianistæ se remansisse solos qui ex diuinorum Præceptorum obseruatione Catholici rectè appellarentur. Mihi enim multò potius videtur illam probare cum Enarratione in Psal. 65* Ecclesia, *inquit,* totum tenet hæretici in parte sunt: *illa enim eadem Epist. 48. non negat forte appellari Catholicam non à toto Orbe terrarum, sed à toto quod veraciter tenet,* cuius veritatis, *inquit,* nonnullæ particulæ in diuersis etiam hæresibus inueniuntur.

S. PACIANI BARCILONENSIS EPISCOPI, ad Sympronianum, de eius litteris;

EPISTOLA II.

PAcianus Episcopus Semproniano fratri salutem. In quæstione prolixa, quantum potero breuitatem sequar. Neque tibi tacet sub interrogationis bonæ specie, occulta verborum tela iactanti atque obiicienti, quæ ipse machinaris, aliquam vicem malitiæ rependam. *Orare pro persequentibus iubemur, maledicentibúsque benedicere.*

Matt. 5. Hæreticorum fraudes.

Fraus enim quasi vulpeculæ, vis autem leonis est: vtrumque ab homine alienissimum, sed fraus odio digna maiore. Nam cùm plùs nocere credas, quasi ignarus interrogas, cùm docere te putes, simulas erudiri. *Rabbi,* Dominum vocabant veteres Pharisæi cùm ænigmata legis opponerent, magistrum appellabant, cùm sibi omne magisterium vindicarent. Quidlibet agas, frater, totum ex me simpliciter recognosces. Malo imperitus, quàm malitiosus, intelligi: malo fatuus, quàm callidus, iudicari. Quare priusquam rationem fidei nostræ (de qua moueris) assignem, accipe pauca de literis tuis, quas tractatui prætulisti. Refectum esse te dicis prioribus Epistolis meis, & statim addis me cum amaritudine respondisse quæ scripserim.

Amara, magis salubria.

Si amara reficiunt, quid dulcia operentur, ignoro; nisi quia, vt in medicinæ poculis, solet amarum magis quàm dulce medicari. Sed quæso, literas meas reuerás, an aliquo felle respersæ sint, quid superbum, quid insuaue responderim. Plures me, ais, hæreses nominasse, de quibus nemo quæsierit. Age, quid tua, si hæreticus non eras? Qui cùm de fide nostra moueres quæstionem, & doceri velle te diceres, scripsi ignorantię causas esse multiplices, quæ vos potissimum haberet, vt aperires, ne retexendis partibus æstuarem. De Catholico nomine multa respondi placidè. Dixi enim, nihil alterius interesse quid alius vocaretur. Ac si vim nominis postulares, quodcunque illud esse mirificum, seu vnum in omnibus, seu vnum super omnia, seu quod antè non dixi, filius regis, id est populus Christianus. Adeò certè non inditum nobis quod per sæcula tanta non caderet. Et sanè gratulor quòd licet alios anteposueris, etiam circa nos assentiare de nomine. Quid si negares? Natura clamararet. Aut si adhuc dubitas, taceamus. Ambo, quod vocabimur, hoc erimus teste nominis vetustate. Cæterum si pertinaciùs flagitaueris, vide ne tibi vir ille virtutis exclamet.

Iudic. 13. e

Quid interrogas nomen meum? Et ipsum est mirabile. Tunc addidi sanè, vnde Catholici nomen hoc traherent, non esse repetendum; quia nec Valentinis si à Valentino, nec Phrygibus si à Phrygia, nec Nouatianis, si à Nouatiano vocarentur, imputari solere. Hîc tu grauiter commoueris, & quasi aculeo fixus erigeris; nam sic iratus exclamas: Nunquid Cypriano sancto viro hoc obest, quòd populus eius Apostaticum nomen habet, vel Capitolinum, vel * Syndreum? Conuitiaris; & ecce non moueor.

Fingit conuicia in plebem Catholicam.

Horum-ne aliquid appellari sumus? Interroga sæculum, frater, totósque ex ordine annos; an nobis nomen hoc hæserit, an Cypriani populus aliud quàm Catholicus nominatus sit. Nunquam nomen vllum ex his audiui. Iam vide, si vocari aliquis eo nomine potuit, quod sibi nescit impositum. Quid ergo? Maledicta sunt ista, non nomina; & maledi-

* Arbitror hic legendum *σωλέδρων,* est autem conuitium à Concilij nomine ductū in inuidiā Cypriani.

Rom. 11. c Εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα, καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι.

cta irascentium, maledicta petulantium. Quotuis & ego vos possum appellare nominibus, si liceat irasci. Cyprianum sanctum vocas, & populum eius Apostaticum? Quomodo? *si initiū sanctum, & farina; & si radix sancta, & rami*. Ego ne Apostaticus, an Nouatus? Nouatus, inquam patre prodito, Ecclesia derelicta, partu vxoris effuso? Ego ne Apostaticus, an Nouatianus, quem absentem epistola Episcopum finxit; quem consecrante nullo, lintea ta sedes accepit? verùm ista posteriùs; interim ipsi vos dicite quid vocemini. Negatísne Nouatianos à Nouatiano vocari? Quodlibet nomen imponas, sẽper istud hærebit. Scrutare totos (si videtur) Annales, & crede tot sæculis; respõdebis Christianū. Inquirẽte me genus sectæ; Nouatianū non inficiaberis. Nec tamen ego Nouatiani tui nomen accuso, quod toties requisitū circũm-loquẽtibus lineis, & operto quodã sinu claudis. Fatẽre simpliciter, nihil est sceleris in nomine. Quid te toties interrogat* abscõdis? quid causã nominis erubescis? Cùm primùm scripseras, Cataphrygẽ putabã. Túne secũdis quidem literis cõfiteris? Meo inuides nomini, & tuū vitas? Vide quid sit pudoris in causa quæ refugit quod vocatur. Quę castigas & agis? Quasi ad Rhetorem venerimus aut ars sit tractãda, aut de versibus Virgilij, versus enarrãrem? Cùm plures hæreticos nominassem, addidi: *Et quos fama recondit obscura*. Et vnde tu hoc de Virgilij versu tractum putas, si Virgilium omnino non noueras? Atqui nego, non ex ordine versum posui. Dixi enim; *Quos fama recondit obscura*; vt loquentibus moris est, ex copia sermonis humani dicere aliquid quod antè dictum sit. Tu verò versum suo ordine, sua compage repetisti. Adeò Virgilium plus amasti vt nefas fieri putares si versum eius infringeres? Et tamen ego à paruulo didiceram. Quid mirum si in ea incĩdi quæ sciebam? In te, frater, tantus est labor, vt ea nunc demùm legas quæ lecta quondam ab aliis erubescebas? Latinis institutum, Latinè loquentem tam accusare debebis, quàm Græcè Græcum, quàm Parthicè Parthum, quàm Punicè Pœnum: Medis, Ægyptiis. Hæbreis sua lingua est secũdum copiam Domini qui eam in centum viginti ora modulatus est. Poëticū versum Episcopus dixit. Quid Paulus Apostolus? Erubescit, cùm Atheniẽsem illū versum & dixit & comprobat? Nam in Actis Apostolorū ita ponit; *quidam etiam secundùm vos dixerunt, Huius nanque genus sumus: cùm igitur genus simus: Dei*. Et rursus ad Titum dixit: *Dixit quidã ex illis proprius eorū Propheta,* * *Cretenses semper mẽdaces, malæ bestiæ, ventres pigri*. Et addidit: *Testimonium hoc verum est*. Sic peccamus exẽplo: nec rethores sumus, sed quamcunq; vocem, copiã Dei credimus. Latiū, Ægyptus, Athenæ, Thraces, Arabes, Hispani Deum confitẽtur, omnes linguas Spiritus sanctus intelligit. Tu ipse cur ais, Literas tuas viuaci cædro perlinã propter cariosos hostes musarū? Quarum oro musarū? An quæ inuenerint literas & scripserint chartas quas tineæ persequẽtur? Dic oro, frater, musæ literas repererũt? nõne per Dominum omnia, & à Deo omnia? Præter illas centū & viginti linguas, fuit adhuc alia musarū? Hesiodus istud in Helicone mẽtitus est, sed Atheniẽsium studio, quibus vt Apostolus ait, nihil vacabat nisi loqui. Nos teste Apostolo, omnium vocū modos, omniū genera linguarū à Deo inspirata retinemus. Ignosco tamen, frater, si quid & tu de tuo authore præsumis, & Nouatiani philosophiam, per quam ille in naufragium religionis incurrit, cum Hesiodi authoritate coniungis. Veruntamen Apostoli meminisse debueras, qui ait, *Videte ne quis vos decipiat per philosophiam & inanem seductionem*. Iã quale illud est quod Catholicis imputandū putas, si quãdo vos Reges aut imperia persecuta sunt? Ergo è cõtrario vobis debuit imputari quoties regū * & persecutionem Chatholici pertulerũt; atque nostros, pagani principes, persecuti sunt. Vos Christianorū odia pertulistis? Sed nostri magis * questi sunt. Viderit qui hoc fecit, qua mẽte, quo spiritu; pacémne an discordiam procurarit. *Verùm & si quidam eorum deliquerunt*, inquit, *nūquid fidem Dei destruunt*? Nec tamen tu querelam putes fuisse nostrorum. Sed cùm per nostram

Lingua. 120.

Paulus ex Arato Solensi id mutuatus est.

* Id est Epimenide.

Linguæ. 120.

Act.

Nouati Philosophia.

Col. 2.

* Impietatem.

* Queri debuerunt.

Rom. 3. a

A fidem Christiani principes esse cœpissent; ipsi principes Catholicæ, hoc est suæ parti fauentes proprio dolore cõmoti sunt; nisi fortè Danielo imputabitur quòd à Dario vindicatus est; aut Hesteri sanctissimæ fœminæ, cùm pro ea Dux Regis occiditur; aut tribus pueris, quòd propter eos post experimenta flãmarum, prophanis & incredulis Rex Babylonius comminatur? Nonne Simonem, Petrus, iudice adstipulãte confundit? Num Helimã fauente Sergio Paulus excæcat? * Vindicatus esset & Hierosolymis, si quid fidei ligatus habuisset. Nescis seruire ipsas innocẽtibus potestates, & in bonum sanctis patribus ministrare? Sicut Apostolus dicit; *Principes non sunt timori bono operi, sed malo: Vis autẽ non timere potestatem? Bonum fac & habebis laudem ex ea per Dominū: Minister enim est tibi in bonum*. Et tamẽ ego de nullo questus sum, de nemine vindicatus. B Nec * impedire mihi Nouatianos puto, quorū paruitate si vellem atq; defectu poteram gloriari. Ecce plebẽ tuam imperatori nullus accusat, & solus es. *Oportet nos tamen omnes stare ante Tribunal Dei*: quod vnum scio quererentur Nouatiani, si causa eorum esset vllis grata principibus. Vtilius esset, ais, vincere quàm placere. At qui vincendi ardore ducuntur, cõtentione proficiunt: Apostolus verò ait; *Si quis autẽ videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, nec Ecclesia Dei*. Contra de studio placẽdi: *Omnibus*, inquit, *per omnia placeo, non quærens quod mihi vtile sit, sed quod multis, vt saluentur*. Vos autem dū vestra, non fratrum cõmoda cogitatis, vincẽdo mauultis elidere, quàm placẽdo recreare. Malum bono vicisse, rationis est; cæterū, in quacunq; causa velle superare, præsũptionis insanę est. Nõ de Apostolico iure, sed de Græco; apud quos scriptum putatur, omnem morẽ Lacedæmoniorum inflam- C matum esse cupiditate vincendi. Sus quoque ille lutulentos, & insana tygris, quid aliud velint nisi vincere quàm placere? Vacare tibi scribis, & ideo te contentiosa delectant. Mihi verò Catholicis negociis occupato, post triginta fermè dies literæ tuæ traditæ sunt, post alios quadraginta repetitæ. Irasci meas; Absit. Simulati vt apem, credo, quæ interdum aculeo mella defendit. Verùm recole vtriusque literas, iam videbis spiculísne an floribus paginam conferamus. De similibus quidem Apostolus, quos oportet * indemari. Sed attende. Nos tecum quasi columbæ, ore potiùs quàm dente, confligimus. Vtinam verum esset quod doceri velle te dicis, iam ipsa tibi manibus mei sancti Spiritus vnguenta suggererem. Amas me? Non læsi, scio. Sed tunc demum amares, D si non diuersa sentires, atque operi meo blandus accederes. Cypriani epistolas mihi placere miraris? Quid ni beati martyris & catholici sacerdotis? Nouatianum mihi ingeris? Philosophum sæculi fuisse audio, nec satis miror ab Ecclesia Dei viui degenerasse. Cognosco, radicem legis antiquę, fontem veteris populi reliquisse, Cornelio inuidentem, Nouati insaniæ commodatum, sine consecratione legitima episcopum factum, ideóque nec factum per epistolam eorum qui se Confessores esse simularent, qui matris viuius membra diuellerent. Hæc ego tibi, frater, confessione vestrorum, literis approbabo. Ita tuus iste philosophus, *sapiẽtiam suam quærens statuere*, sicut Apostolus ait, sapientiæ Dei non est subiectus, quoniam per sapientiam suam mundus non recognouit sapiẽtiam E Dei. Nam quòd, antè passum Nouatianum, putas, & Cyprianum dixisse subiungis; *Præcessit me aduersarius meus*; vide quàm manifestè respõdeam. Nouatianus martyrium nūquam tulit, nec ex verbis beatissimi Cypriani auditum istud, aut lectum est. Habes eius epistolas quibus Cornelium vrbis Episcopum, cui tunc Nouatianus inuiderat, inimicis principibus resistentem, sæpe confessum, sæpe vexatum refert; plurimis Confessoribus, plurimis quoque Martyribus ducem factum, & cum plurimis gloriosissimè coronatum viuente tunc Nouatiano, etiamque secuto. Nam & ideo ab Ecclesia Christi recesserat, ne illum labor confessionis vrgeret. Qui primùm stimulatus inuidia, episcopatum Cornelij non ferebat; inde se, Nouato, paucorum Epistolis derisus addixerat. Hæc

Daniel. 6. f

Hest. 7. d

Dan. 3. g

* Locus hic obscurior.

Rom. 13.

* pro, impedimento esse.

1. Cor. 11.

1. Cor. 10.

Non igitur hodie primum contentiosi hæretici.

* Nouè, pro in quod oportet dentem infringi.

D. Cypriani Epistolæ.

1. Cor. 1.

Cyprianum falso citabat Sempronianus.

Cornelius Papa martyr.

Nouatiani schismatis causa.

rat. Hæc te omnia de Nouatiano Cypriani literæ perdocebunt. Porrò etiam si passus est aliquid Nouatianus non tamen etiam occisus. Etiam si occisus non tamen coronatus. Quid ni? Extra Ecclesiæ pacem, extra concordiam, extra eam matrem cuius portio debet esse qui martyr est. Audi Apostolum: *Et si habuero omnem fidem ita vt montes transferam, charitatem non habeam, nihil sum. Et si in cibos pauperum diuisero omnem substantiam meam, & si tradidero corpus meum ad comburendum, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest.* Cyprianus autem in concordia omnium in pace communi, in Confessorum grege passus est, & sæpe cõfessus iteratis persecutionibus, & multa laceratione vexatus, & nouissimè salutari calice propinatus est: Hoc fuit coronari. Quare sibi habeat Nouatianus epistolas suas, sibi tumorem, sibi superbiam, qua dum in altum leuatur, elisus est; dum nemini parcit, effusus. En qui salutis viam fratribus inexorabili religione præcludat! En qui se * palam ferre, & aream Domini purgare confidat! Miserere tui, Semproniane frater, ne te Nouatianus sub hac fronte decipiat, vt ideò iustior putetur quia reliquos sui comparatione despexit. Sæpe fiduciam mentitur audacia; & desperatis quibusque peccatoribus, falsa bonæ conscientiæ imago blanditur. Contrà verò omnis humilitas innocentia est, etiam illa debitrix, etiam illa peccatrix, etiam illa quæ animam suam cum peccatore blanditur. *Dele me*, inquit Moyses, *de libro quem scripsisti*; nec peccatores petitent. *Optaueram*, inquit Apostolus, *anathema esse ipse ego in Christo pro fratribus meis cognatis secundùm carnem.* Vtique ambo pro peccatoribus deprecãtur; & propter hoc, Deum nec Moyses nec Paulus offendit. Nouatianus his melior? Emendator Prophetarum? Doctor Apostolorum? Iam cum Christo videtur vt idem Moyses? Iam vt Paulus in tertium cœlum sublimis euehitur? Iam neglectis omnibus solus auditur? Hæc ad literas tuas respondisse suffecerit. Sed quia de pœnitentia non agenda, vel ante baptismum agenda latiùs disputasti; multisque capitulis exemplorum, tractatus ipsius paginam refersisti, respondebo ad singula ex abundanti: quæ fides verior habeat, non tacebo. Tu, vt auditui nostro largiter impertare dignatus es, benignam rursus vicem præbeto Tractatui. Præstabit fortassè Dominus, vt qui nos tibi patienter obtulimus, fructum aliquem de tua etiam patientia reportemus. Dominus te in æternum custodire & protegere dignetur, & Christianum atque Catholicum viuere faciat, & concordare nobiscum, Amen.

Notate Lutherani.

1. Cor. 13.

Cyprianus martyr.

* Alias, paleam auferre.

Exod. 32. Blanditur, palpat. Rom. 9.

2. Cor. 12. a

S. PACIANI BARCILONENSIS EPIscopi ad eundem, contra tractatus Nouatianorum.

EPISTOLA III.

PAcianus Episcopus, Semproniano fratri, salutem. Tractatus omnis Nouatianorum, quem ad me confertis vndique propositionibus destinasti, Semproniane frater, hoc continet. Quòd post baptismum pœnitere non liceat; quòd mortale peccatum, Ecclesia donare non possit, immò quòd ipsa pereat recipiendo peccãtes. Præclarus honos, singularis authoritas, magna constantia; reiicere nocentes, attactus peccantium fugere, innocentiæ suæ malè confidere. Quis hoc vindicat frater Moyses, an Paulus, an Christus? At Moyses deleri è libro pro blasphematoribus optat. Et Paulus *anathema esse pro fratribus*; & ipse Dominus pro iniustis pati mauult. Nullus horum, inquies. Quis ergo? Nouatianus hoc præcepit. Immaculatus aliquis & purus qui Nouatum non audierit, qui nunquam Ecclesiam deseruerit, qui ab Episcopis Episcopus factus sit, qui iure ordinario consecratus, qui vacantem cathedram in Ecclesia consequutus? Quid ad te, inquies; Nouatianus hoc docuit. At vel quando frater, quibusue temporibus? Statim post Domini passionem? Post Decij principatum, id est, post trecentos propè annos dominicæ passionis. Quid ergo tùc? Prophetas sequutus est vt Cataphryges, an * Philomenem aliquam, vt Apelles; an ipse tãtum authoritatis accepit? Linguis loquutus est? Prophetauit? Suscitare mortuos potuit? Horum enim aliquid habere debuerat vt euangelium noui iuris induceret. Et si contra clamet Apostolus; *Licet nos, aut Angelus de cœlo euangelizauerit præterquàm quod euangelizauimus vobis anathema sit.* Nouatianus sic intellexit, inquies: sed Christus hoc docuit. Ergo à Christi † vsque Decij principatum nullus intelligens? Post Decium denique omnis Episcopus impatiens; omnes alij dissoluti, qui se miscere perditis maluerũt, qui perire cum miseris, qui alieno vulnere vulnerati. Nouatiano vindice, iustitia liberatur; authore, corrigitur quicquid errauit. Age, inquies, certemus exemplis & ratione pugnemus. At ego huc vsque securus; ipsa Ecclesiæ serie, congregationis antiquæ pace contentus; nulla discordiæ studia didici, nulla certaminum argumenta quæsiui: Tu postquam à reliquo corpore segregatus es, & à matre diuisus vt rationem facti tui redderes, totos librorum recessus assiduus scrutator inquiris; occulta quæque sollicitas, quicquid exinde secutum est, inquietas. Nostri nihil vltro disputauere maiores, nuda est apud nos ipsa securitas; quid attuleris de tua parte, munitũ. Ego nescio quid Nouatianus egerit, quid Nouatus admiscerit, quid Euaristus tumuerit, quid Nicostratus nunciauit: arma vestra dum despicio, nõ noui; vide si cum inermi veritate confligis. Expectemus tamen quid obiicias, quid loquaris. Poterit ne vel nuda veritas, innocentiáve imperita subsistere? Proponis, & rectè quidem, Ecclesiam esse populum ex aqua & Spiritusancto renouatum, sine negatione nominis Christi, templum & domum Dei columnam & stabilimentum veritatis, virginem sanctam castissimis sensibus, sponsam Christi ex ossibus eius & carne, *non habentem maculam neque rugam*, integra Euangeliorum iura seruãtem. Quis hoc nostrum negat? Quin etiam addimus, Ecclesiam esse *Reginam in veste aurata & variegata, fœcundam Vitem in lateribus domus Domini*; Matrem adolescẽtularum, quarum non est numerus; Vnam speciosam columbam matris suæ, atque perfectam; Ipsam omnium matrem ædificatam in fundamentis Prophetarum & Apostolorum, *& ipso angulari lapide Iesu Christo*; Domum magnam vasorum omnium diuersitate locupletam. Sed hæc nostra posteriùs, interim tua illa videamus. *Ecclesia est populus ex aqua & Spiritu sancto renatus.* Agè, Quis mihi fontem Dei clausit? Quis spiritum rapuit? Quinimò apud nos aqua viua est, ipsa quæ salit à Christo; tu, à fonte perpetuo separatus, vnde generaris? Spiritus quoque sanctus à principali matre non abiit: Ad te vnde peruenit; nisi fortè discordantem sequutus est, tot sacerdotibus derelictis non consecrata sede contentus, detritum lacum adulterini fontis adamauit? Vestræ plebi vnde spiritum, quàm non cõsignat vnctus sacerdos? Vnde aquam, quæ à matrice discessit? Vnde innouationem, quæ cunabula pronubæ pacis amisit? *Ecclesia est populus sine negatione nominis Christi.* Nullíne apud nos confessores, martyres nulli, nulli immaculati atque integri sacerdotes, quos catenæ, quos ignes, quos gladij probauerũt? Vere, inquies, sed negatores recipiendo, perierunt. Taceo, ne hæc quidem collegio, quòd libellum de Negatoribus vel lapsis recipiendis Nouatianus vester, cùm adhuc in Ecclesia degeret, & scripsit, & suasit, & legit. Interim, cui persuadere poteris quòd lapsis receptis Ecclesia tota conciderit? Quòd admissis pœnitentibus, admittentium populus negator effectus sit? Quòd si & remissior plebs aliqua fuit, etiam cæteræ, quæ non factum eius probarint, sed consuetudinem & pacem sequutæ sint; Christianum ne nomen amiserunt? Accipe Hieremiæ vocem: In diebus illis non dicent; *Patres manducauerunt vuam acerbam & dentes filiorum stupuerunt, sed vnusquisque in sua peccato morietur.* Nec apud Ezechielem tacet Dominus, *Quomodo anima patris, ita & anima filij, meæ sunt: Vnusquisque in suo peccato morietur.* Item infrà: *Filius non accipiet facinus patris, neque pater accipiet facinus filij, Iustitia iusti super eum erit.* Ipse tu illud ponis exemplum: *Et si fuerint tres hi in medio, Noë, Iob*

Capitula Nouatianorum.

Exod. 32. g Rom. 9.

Nouatianus non idem qui Nouatus.

Verus Episcopus. Hæretici nouatores

* Lege Philumenen.

Galat. 1.

† subaudi, Aduentum.

Ecclesiæ series.

Student hæretici post schisma.

Catholici vltro non disputant.

Veritas inermis.

1. Tim. 3 d

Ephes. 5 f

Psal. 44. c

Psal. 127 a

Cant. 6. c

Ephes. 2. d

S. S non adest hæreticis.

Sacerdos vnctus Innouatio.

Nouatianus aliquãdo Catholicus.

Hier. 31.

Ezec. 18.

Ibid. 14.

& Daniel, non liberabunt filios neque filias, ipsi soli salui erunt. Ecce salui sunt ipsi qui in medio peccantium constituti sunt, qui alios liberare non possunt. Tu totum orbem paucorum vinculis alligas, tu totam Ecclesiam exiguæ portionis infirmitate condemnas. Quid apud te saucti omnes, quos Nouatus erudit, quos Euaristus elegit, quos Nicostratus docuit, quos Nouatianus instituit? Tu spinas & tribulos refugisti, tu non habes in tua fruge zizania, tibi iam grana purgata sunt, ad te siue ventilabro purgator ille venturus est, tu solus ex omnibus paleas non habebis? Agè, dic reliqua: *Ecclesia est corpus Christi.*

1. Cor. 12.

Corpus vtique, non membrum: corpus multis in vnum partibus membrísque collectum, sicut ait Apostolus; *Nam & corpus non est vnum membrum, sed multa.* Ergo ecclesia plenum est corpus, & corpus & solidum, & toto iam orbe diffusum. Sicut ciuitas, inquam, cuius partes in vnum, non vt vos estis Nouatiani quædam insolens B portiuncula tuberque collectum, & reliquo corpore separatum. *Ecclesia est templum Dei*, templum certè amplificum, domus magna, habens quidem *vasa aurea & argentea*, sed & lignea & fictilia, *quædam in honorem*, multa verò magnifica in multiplices vsus variorum operum destinata. *Ecclesia est virgo sancta, castissimus sensibus, sponsa Christi.* Virgo, verum est, sed & mater. *Sponsa*, manifestum est: sed & vxor & coniunx de viro suo sumpta. Ideóque *os de ossibus eius, & caro de carne.* Nam de hac Dauid dicit, *Vxor tua sicut vitis fæcunda in lateribus domus tuæ, filij tui sicut nouella oliuarum in circuitu mensæ tuæ.* Multus igitur huic virgini partus, & proles innumera, qua totus orbis impletur, qua circumfluis semper aluearibus, populosum feruet examen. C Magna in filios cura matris istius, & mollis affectus: honorantur boni, castigantur superbi, curantur ægroti, nullus perit, nemo despicitur, securi fœtus sub indulgentia matris retinentur. *Ecclesia est non habens maculam neque rugam*, hoc est, hæreses non habens, non Valentinos, non Cataphrygas, non Nouatianos. * In his sunt enim quidam sinus maculosi atque rugosi preciosarum vestium ornatibus inuidentes. Cæterùm, peccator & pœnitens, non est Ecclesiæ macula, quia quandiu peccat, & non pœnitet, extra Ecclesiam constitutus est. Vbi desinit peccare, iam sanus est. Hæreticus verò vestem Domini, Ecclesiam Christi, scindit, intercipit, vitiat, irrugat. *Cum enim schismata*, inquit, *& contentiones in vobis sint, nónne carnales estis, & secundùm hominem ambulatis?* Sed &, *sermo eorum quasi cancer serpit*: hæc D est macula vnitatis, hæc ruga. Denique vbi super his Apostolus loquitur: de amore Christi & dilectione proponit. *Sicut Christus*, inquit, *dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea*; vt hæreticos summoneret, quia diligere non nouerunt. Cæterùm, cur hæc misero pœnitenti? quia & amare optat & amari. *Ecclesia est, integra Euangeliorum cura custodiens.* Integra vtique, quia tota, quia plena. Vbi præmium fidelibus datur, vbi miseris lachrymæ non negantur, vbi rogantium fletus auditur, vbi alligantur vulnerati, vbi curantur ægroti, vbi nihil sibi vendicat insolens sanitas, & superba iustitia, vbi sollicita, in omnibus charitas perseuerat omnia credens, omnia sperans, omnia sustinens. Vnde illud Apostoli; *Quis infirmus est, & non ego infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror?* Vbi onera E sua sustinet tota fraternitas communiter dolens, mutua pietate secura, Cuncti inuicem sustinentes in dilectione, satis agentes seruare vnitatem Spiritus in coniunctione pacis. Hoc erit Ecclesia, Sympronianæ frater; hoc erit populus ex aqua & Spiritu sancto renatus in Christo. Nescio, ais, an remitti peccatum ab Episcopis possit, cùm dixerit Dominus; *Qui me negauerit coram hominibus, negabo eum coram patre meo qui in cælis est.* Cur igitur Nouatianus tuus, ne falso quidem adhuc Episcopatu sacerdos, longè antequàm Cornelius Romæ Episcopus fieret, antequàm sacerdotio illius inuideret, hæc suasit? Habes Cypriani

2. Tim. 2. c

Rom. 5. d

Gen. 2.

Psal. 127.

Ecclesiæ Catholicæ disciplinæ.

Ephes. 5. f

*Dicat præsens Ecclesia non denique Luteranos.

§

1. Cor. 3. a

2. Tim. 2. c

Ephes. 5.

1. Cor. 11. Fraternitas cōmuniter doctus.

Ephes. 4.

Matt. 10.

Nouatianus. Episcopus non sacerdos, inuidus.

§ Locus videtur à Nouatianis corruptus nisi forte loquatur de peccatoribus in hæresim lapsis, vt annotauit Bellarminus lib. 3. de Ecclesia, cap. 9. ad septimum argumentum.

A testimonium; Cypriani quem nec vos vnquam infamare potuistis. Nam quodam in loco, ad Antonianum, hoc modo scripsit: *Additum est etiam Nouatiano tunc scribente, & quod scripserat, sua voce recitante; & Moyse, tunc Confessore nunc iam martyre subscribente; vt lapsis infirmis, & in exitu constitutis pax daretur; quæ literæ per totum mundum missæ sunt, & in notitiam Ecclesiis omnibus prælatæ sunt.* Quid ais Symproniane frater? Nouatianus hæc scripsit, & vt obsequiū meræ voluntatis adiungeret, etiam scripta recitauit. Testis est eius dextera, testis quæ scripsit, manus; testis lingua, quæ legit. Adhuc Cornelius, pro quo omnis hæc vestra erupit inuidia, episcopus non erat. Longè posteriùs cum plurimis Coëpiscopis, cum plurimis Confessoribus, statimque Martyribus, vt idem Cyprianus scribit, assensus est senum consilio, licere dare pacem. Si B pœnitentiæ negandus est aditus, Nouatianus in crimine est, qui hæc scripsit, suasit, & legit. Vbi tunc impatiēs rigor? vbi ferox illa censura? Si nemo vobis Cornelium prætulisset, manêret illa scribentis authoritas. Nunc displicet tota sententia, nunc in nos tela iaciuntur, his ipsis subministrantibus, quorum authoritate conualuit causa telorum. At in hanc ipsam hæresim, Nouatiani quando * cœperunt? Audite quæso, & totum ordinem vestri erroris aduertite. Cornelius iam Romæ Episcopus à sedecim episcopis factus, locum cathedræ vacantis acceperat, & in illa qua fuit præditus castimonia virginali, crebras persecutiones irati Principis sustinebat. Tum fortè quidam presbyter Nouatus † ex Aphrica, fraudatis in Carthaginensi ecclesia viduis, spoliatis pupillis, pecunia Ecclesiæ denegata, proiecto extra domum patre, & eodem C fame mortuo nec sepulto, vxoris grauidæ vtero calce percusso, partúque eius effuso, Romam venit. Et cùm apud Carthaginē, vrgētibus in ecclesia Fratribus, dies cognitionis ipsius immineret, & hic latitauit: nec multò post, Nouatianū istum episcopatu Cornelij anxium (nam sibi sperauerat) cum aliquantis, vt in tali re solet, ex sua parte fautoribus nutantem impellit, dubitantem fouet; vt magnum aliquid speret, hortatur. Inuenit aliquos ex eorū numero qui tempestatem persecutionis illius euaserunt; apud quos, hanc ipsam de lapsis receptis, Cornelio conflaret inuidiam; dat eorum epistolas ad Nouatianum. Ille ex authoritate epistolarum, sedente iam Romę Episcopo aduersū fas sacerdotij singularis, alterius Episcopi [a] sibi nomen assumit: Cornelium lapsis commu- D nicasse arguit, se vendicat innocentem. Contra hunc mihi reddenda ratio est, contra hunc asserēdus pudor, contra hunc vita purganda. Sed & vos, inquies, Episcopi, talia cur probatis? Dicat hoc alius; tu, Nouatianum defende. Inexcusabilis videatur hæc cæteris causa tibi licet grata sit. Tibi innocens sit quisquis est pro te nocēs. Ne accusaueris alium eo crimine, quo tu non potes liberari. Agè, iam totum pudorem nos Episcopi debeamus, quia & Apostolorum nomen accepimus, quia Christi appellatione signamur. Negantem, inquis, Dominus negat; tu, negantem, nolo fatearis. Quis eum negātem confitetur? qui ad pœnitētiam cogit, obiurgat, crimen ostendit, vulnera aperit, supplicia æterna commemorat, interitu carnis emēdat? Hoc castigare est, non fateri. Ait nobis Dominus: *Vos estis sal terræ.* Rectè ergo psallimus ista E dicendo, nec ad nihilum valebit quisquis audierit. Vides non proculcari à nobis sententiam Domini, sed probari; non abuci seueritatem, sed voluntatem eius aperiri. Sed pœnitenti, inquies, peccata dimittis; cùm tantùm in baptismate tibi liceat relaxare peccatum. Non mihi planè, sed Deo soli, qui & in baptismate donat admissum, & pœnitētium lachrymas non repellit. Cęterùm quod ego facio, id non meo iure, sed Domini. *Dei sumus adiutores*, inquit; *Dei ædificatio est.* Et iterum: *Ego plantaui, Apollo, irrigauit, sed Deus incrementum dedit: Ergo neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat; sed qui incrementum dat Deus.* Quare siue baptizamus, siue ad pœnitentiam cogimus, seu veniam pœnitentibus relaxemus; Christo, id, authore tractamus. Tibi videndum est an Christus hoc possit, an

Epist. 52.

Nouatiani varius in religione.

*Subaudiendum tenetrusdis.

† Nouatus quis fuerit, vide apud D. Cypr. Ep. 49 ad Cornelium, de Nouati sceleribus.

Matt. 5.

1. Cor. 3.

1. Cor. 3. a Christo authore, peccata remittunt Sacerdotes.

Meritum confitentis. Baptismus est donum, pœnitentia autē labor.

Christus hoc fecerit. Si pœnitentibus remissio peccatorum dari potuit (ais) baptisma non fuit necessarium: insulsissima comparatio! Baptismum enim, sacramentum est dominicæ passionis. Pœnitentium venia, meritum confitentis. Illud omnes adipisci possunt, quia gratiæ Dei donum est; id est, gratuita donatio; Labor verò iste, paucorum est qui post casum resurgunt, qui post vulnera conualescunt, qui lachrymosis vocibus adiuuantur, qui carnis interitu reuiuiscunt. Frustra me posuisse asseris illud exemplum quod Deus dixerit; *Malo pœnitentiam peccatoris, quàm mortem*: Quid si adiecissem illud Esaiæ; *Cùm conuersus ingemueris, tunc saluaberis, & scies vbi fueris*? Quid si id Apocalypsis: *Memento vnde cecideris, & agē pœnitentiā, & fac priora opera.* Hæc (inquies) gentibus dicta sunt ante baptismum: Audi Apostolum; *Scimus autem, quoniam quæcunq; lex dicit, iis qui in Lege sunt, dicit, & loquitur.* Ergo eos qui sine Lege vixerunt, pœnitendi conditio non tenebit. Qui & si pœnituissent, libera id fide fecerant non imposito per legem vinculo pœnitendi. Ergo & vel Iudæi (inquies) qui ante baptismum pœnituerunt, post baptismū pœnitere non possunt. Quis hoc te docuit frater Symproniane? Quis suasit, vt qui ante pœnituerit, posteà pœnitere non debeat? Sed posteriùs hoc videbimus. Interim, si Iudæis post baptismum præclusa est pœnitēnia, quia illam antè persoluerint; cōcede vel gentes quæ pœnitentiæ legem antè nescierint, posteriùs pœnitere debere. Sed & de Iodæis, nolo, fallaris. Illi enim propterea priùs pœnituerunt, quia vetus baptisma corruperant, & quasi post fidem fide prodita pœnitebant. Audi Apostolum: *Nolo enim ignorare vos, fratres, quia patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes per mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube & in mari: & omnes eundem cibum spiritalem ederunt, & omnes eundem potum spiritalem biberunt. Bibebant autem de spiritali petra sequenti; Petra autē erat Christus.* Hoc ergo baptisma violauerant, & ideo pœnitebant. Videamus deinde quid dicas. *Si Deus sæpius iubet hominem pœnitere* (inquis) *sæpius peccare permittit.* Quid ais? Ergo qui sæpius remedium criminis monstrat, crimen ostendit. Et medicus ille cùm curat, assiduè vulnerari docet. Deus nec peccare vult hominem semel, & tamen liberat à peccato. Nec vtiq; cùm liberat, peccatū docet; sicut nec qui ab incendio liberat, incendiū monstrat, nec qui naufragū eripit scopulis, in saxa compellit. Aliud est de periculo liberari, aliud ad periculum cogi. Et fortasse paterer hoc credi, si pœnitentia, deliciæ putarentur; cui labor tantus imponitur, cui carnis interitus imperatur, cui iuges lachrymæ, cui gemitus sempiterni. Volet ergo ille sanatus iterum se secari, torsus exuri? Volet peccare iterum, & iterum pœnitere cùm scriptum sit; *Noli adiicere peccatum, ne quid tibi deterius contingat?* Et adhuc † *assiduè peccanti non miserere.* Quòd si (vt ais) ad peccatum cogitur, cui pœnitentiæ medicina monstratur; quid tandem ille facinerus est, cui pœnitentia ipsa præcluditur; cui, desperato remedio, totum vulnus aperitur; cui, prorsus ex integro, vitæ aditus denegatur? In baptismo (inquies) semel morimur, sicut ait Apostolus; *An nescitis quoniam quicunq; baptizati estis in Christo Iesu, in morte eius baptizati estis? Consepulti ergo estis ei per baptismum in mortem, vt sicut Christus resurrexit ex mortuis, sic & vos in nouitate vitæ ambuletis.* Quid mirum? Docebat Apostolus quòd essemus noui; vt nemo peccaret: sequebatur tamen vt qui peccauerat, pœniteret. Hic integer, ille curatus viueret: Innocens coronam, pœnitens veniam subiret: Ille præmium, iste medicinam acciperet. Denique idem Apostolus dicit, *Nam si cùm adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est, multò magis iustificati nunc in sanguine eius, salui erimus* per eum ab ira. Ab ira, vtique, quæ peccantibus debebatur. Quòd si Gentilem populum non passus est mori; multò magis redemptum non patietur extingui. Nec abiiciet, quos magno redemit; nec enim leuis illi est iactura famulorum. Non morietur quidem ampliùs qui resurgit, vt scriptum est. Sed ipse est aduocatus apud Patrem, sed ipse interpellat pro peccatis nostris, haud despicabilis

Ezec. 18. f

Apoc. 2. a

Rom. 3.

1. Cor. 10.

Pœnitentia non sunt deliciæ.

Ioan 5.

† mihi videtur errare illud.

Eccle. 12. nō est vir bonus qui assiduus est in peccato.

Rom. 6.

Rom. 5.

Rom. 14.

A miserorum patronus, patúmve idoneus deprecator. Responde frater, an famulos Dei diabolus possit opprimere, an non possit Christus absoluere? Petri pœnitentiam dicis ante Domini passionem fuisse? Hoc tibi nemo proposuit. Et tamen Petrus iam baptizatus erat: huic enim dixerat Dominus, *Qui locutus est semel, non necesse habet iterum lauari.* Accepit tamen posteà remedium Christi, sed antè pœnituit; & antè sanctus est habitus, quā ad remedium perueniret. Nec pœnitētia eius in memoriam scriberetur, ni profuisset aliquid, pœnitēti. *Fleuit*, inquit, *amarissimè.* Non vis facere, fidelem, quod Petrus fecit? nō vis prodesse nobis, quod Petro profuit, Age, Thomas meus nōne post Domini resurrectionem de resurrectione dubitauit? Nónne perfidię reus notatur à Domino, cùm illi clauorum notę, cùm prosessę manus, cùm lateris vulnus B ostenditur, cùm sic ad eum ait Dominus; *Noli esse incredulus, sed fidelis?* Quid ergo? et ubiut pœnitere? nónne humiliatus est? Nónne Deum & Dominum suum illicò confitetur? Nūquid non illum Exomologesis ista commendat? Iam quàm argutè caput illud absoluis, quod ego posui; datam Episcopis potestatem, vt quę ligassent in terra, ligata essent & in cœlis. Dicis, hoc non ad Fideles, sed ad Catechumenos pertinere; vt baptizandis adhuc scilicet populis, solui liceret crimina, vel tenēri. Duorū denique Euangelistarum Capitula cōiungis, vt vnum esse videantur; & adiicis, quòd Matthæus minùs integrè prosequutus sit, complesse Ioannem: vt quia apud Matthæum dixerat Dominus; *Ite & docete omnes gentes, baptizantes eas in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*; apud Ioannem impleuerit dicens: *Si cuius dimiseritis peccata, dimittentur illi; cuius retinueritis, & tenebuntur.* C Vt hoc dimittere vel ligare ad gentes quæ baptizandæ erant, pertinuisse videatur, quia prior Euangelista de gētibus præloquutus sit, de soluendo autem & ligādo posterior impleuerit. Quid ais? Euangelistæ duo dimidiatos inuicem sensus, & semi integros retulerunt? Verba iis inuicem, ratióve defuerat; aut non in omnibus totum Spiritus sāctus implebat, propositos perferens sensus, & ad plenum dicta definiens? Hominis confirmatum testamentum nemo superordinat: Dei tabulā, tabula diuersa mutabit? Quænam in vobis hæc vincēdi cupido est, vt tale aliquid audeatis? Quid, quod apud Matthæum ipsum ante Passionem suam dixerat Dominus: *Quæcunque ligaueritis in terra, erunt ligata & in cælo; & quæcūque solueritis in terra, erunt soluta & in cælo?* Apud Matthæum hoc prędixerat Dominus, & nullam ibi gentium fecerat mentionem: Cur ergo illi capitulum Ioannis adiungis, vbi suum posuit; & ita posuit vt à gentibus separaret; quod vtique si ad gentes pertinere voluisset, potuit ipse coniungere quod ipse ponebat. Totum ergo quod quæris, apud Matthæum habes. Cur non vniuersa legisti, qui episcopum doces? Primum præcepti istius caput repete. Ipso referēte Matthęo, paulò superius ad Petrum loquutus est Dominus; ad vnum, ideo vt vnitatem fundaret ex vno; mox idipsum in commune præcipiens, qualiter tamen ad Petrum incipit; *Et ego tibi dico*, inquit, *quia tu es Petrus & super istā Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ infernorum non conualescent aduersus eam, & tibi dabo claues cælorum, & quæcunque ligaueris super terram, ligata erunt & in cælis; & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cælo.* E Dic frater; de solis gentibus hoc loquutus est; *Super hanc petram ædificabo*, inquit, *Ecclesiam meam?* Ecclesiam, non baptizatas gentes, vocat? homo needum renatus, corpus est Christi? quid soluo gētibus, quod non est ligatum? Nam si nō reputatum est, nec ligatum. Quid alligo, quòd nullo iure constringo? Gentilis homo, liber est Legi. Vide nunc ecōtrario, an in baptizatum vtraque conueniant. Soluitur venia, quia peccato tenebatur; ligatur anathemate, quia solutus fuerat fide & per gratiam liberatus. Quòd si ad gentes hanc soluendi licentiam vel ligandi spectasse concedam; multò magis ad baptizatos pertinuisse conuincam. Nam si is solui potuit vel ligari qui non habuit vinculum, quantómagis ille quem fidei iura tenuerunt? Ais posuisse Matthæum: *Si peccauerit in te*

Ioan. 13.

Matt. 26.

Ioan. 20.

Exomologesis B. Thomæ.

Matt. 28.

Euangelistarum integros & non dimidiatos esse sensus.

Matt. 16.

Matt. 16.

frater tuus, vade & corripe eum solum, cum solo; ac statim sub-
Matt. 18.
iunxisse Dominum: *Quæcunque solueris in terra, soluta erunt, & in cælis*; vt ad fratris offensam pertinere videatur. Agè non vides quod suprà dicit; *Si in te peccauerit frater tuus*: hic verò addit; *Amen dico vobis, Quæcũque solueritis in terra, &c.* Illud vni iussit, hoc pluribus relaxauit: illud, ipse, soluit in quem admittitur, hoc verò, Ecclesia: illud, sine sacerdote, sine fratribus, hoc, ab omnibus imperatur. *Quæcunque solueritis*, inquit; omnino nihil excipit. *Quæcunque*, inquit: vel magna, vel modica. Attẽde quod ad Petrum dicat inferiùs, id quod peccatur in hominem, septuagies & septies relaxandũ, vt ostendat, aliàs vel semel posse. Tamen
1. Reg. 8. a
qui in Petrum peccat, Dominum lædit: sicut ad Samuël ipse: significat: *Non te nullum momenti fecerunt, sed me.* Conceditur ergo vel semel Ecclesiæ, quod nobis ipsis totiens imperatur. Nũc ad erraticam ouem drachmam illam, & adolescentiorem filium reuertamur: quæ ego exempla cùm strictim scripto priore tetigissem, tu plena repetisti, edocens & ostendens drachmam & ouem & filium minorem ad publicanos & peccatores; hoc est, humilẽ populum; non ad Christianæ plebis imaginem, nec ad formam fidelium pertinere. Gratulor me doceri, intellectũ verò non esse * esse, molestè fero. Nam quid asseram? Ea

* For. Adesse.

quæcunque lex dicat, his qui sub lege sunt, dicere vtique & hoc principaliter ad priores dictum esse consentio, sed in forma fidelium, sed in imagine futurorum sicut
Rom. 3.
1. Cor. 10.
Apostolus dicit: *Hæc autem in figura contingebant illis: Scripta sunt autem ad correptionem nostram in quos, fines sæculorum deuenerunt.* Et iterum: *Quæ omnia illis vmbra erãt futurorum bonorum.* Certè ipse adnuis, ad publicanos & peccatores, hoc est, humilem populum, & ideo iuniorem illa dictata. Dic ergo: an populus Christianus ipse est iunior? an in radicem cohæserit? an illa membra compegerit? *ædificatus*
Ephes. 2.
(vt scriptum est) *in fundamẽtis Apostolorum & Prophetarum, & ipso angulari lapide Christo Iesu. An Iudæorum Deus tantùm?*
Rom. 3.
Nónne & gentium? Immò & gentium. Siquidem vnus Deus, qui iustificat impium ex fide, & per fidem. * Certè ille humilis populus, quem Deus, drachmæ, filio minori, & ouiculæ conferebat, Ecclesia fuit: vnde Apostoli, vnde omnis turba Credentium, vnde populus Christianus. Huic corpori, nostra etiam membra cõiuncta sunt, & totæ credentium portiones: vt in bonam oliuam, ex

*Deest pars sententiolæ exolescentibus literis.

Rom. 11. b
oleastro gentium, cõuenirent, sicut Apostolus dicit: *Participes pinguedinis eius effectæ*; atque ita vnum omnes essemus in Christo, Iudæus & Græcus, seruus & liber. Si ergo; cum illis humilibus, vnum corpus sumus, dicta sunt, & ad nos, quę veterum humiles audierũt: atque ita omni corpori nuntiatum est, quicquid de corporis parte prædicatũ est. Dicam adhuc planiùs: Ille posterior populus, ille pauper, ille mediocris, imago Ecclesię fuit anima humilis & modesta, anima liberata per Christum. Hanc venit Dominus saluam facere, hanc apud inferos non reliquit: hæc est ouis illa quę humeris reportatur: id est, nisu & vigore patientiæ. Hæc est drachma, quæ quæritur: & vicinis, inuenta mõstratur. Vides formam eius, similitudini pœnitẽtium conuenire? Vides misericordiam vsque ad hoc tempus extendi? Vides quæcunque Ecclesiæ nascenti dicta sunt, ad plenitudinem Ecclesiæ pertinere? Inde ibi Dominus adiecit: *Sic erit gaudium in cælo super vnum*
Luc. 15.
peccatorem pœnitentiam agentem, quàm super nonaginta nouẽ iustis, quibus non fuit opus pœnitentia. Nam si omnia illa ad commonendos nos scripta sunt, cui tandem populus ille peccator humilis comparabitur, nisi populo pœnitenti? Ac si figuris in ordinem recurrẽtibus, nonaginta nouem sanæ; omnis Ecclesia est, vna verò erratica, delinquẽtium portiuncula est: ac drachma quę periit, miser ille pecator est. Rediens post mala sua filius, redẽpto illi similis æstimatur. Iã rectè à me positum vides, cùm de pœnitẽtium curatione tractarẽ, dixisse Dominũ: *Non est opus sanis medi-*
Mat. 2.
co, sed malè habentibus. Rectè & illud: *Beati lugẽtes, quoniã ipsi*

A *cõsolabuntur.* Quicquid de publicanis & peccatoribus dictum est, ad ægros omnes & omnes miseros pertinebit. Luc 5. Matt. 5.
De solis, ais, scriptũ esse, martyribus: *Beati lugentes.* Nemo ergo præter illos, peccata sua plãgit? Non Dauid clamat: *Lauabo per singulas noctes lectum meum?* Et iterũ: *Quoniã cinerem sicut panem edi; & potũ meum cũ fletu miscebam.* Non Iacob Ps. 6. & 101.
dicit, *Anni vitæ meæ durissimi?* Non Apostolus ad Timothæũ, *Desiderans te videre, memor lachrymarum tuarũ.* Nec ta- Gen. 47.
men hoc de Martyre loquebatur. Quid nunc miseri pœ- 2. Tim. 1.
nitentes siccos habẽt oculos? Et qui peccasse se dolẽt flere non norũt? Ipsi Cõmunicantes, ipsi fideles, lachrymas
nõ habemus. Quẽpiam nostrũ, gaudente mũdo, gaudere Communicantes.
delectat? Vos Nouatiani, *iã satiati estis, diuites facti estis, sine nobis regnare cœpistis.* Nõ ergo * quisq; miserabilis est, ita in- 1. Cor 4. b
cipit esse miserandus. Post hæc proponis, & dicis scriptũ * Vt.
esse per Dominũ: *Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus; Qui autẽ in Spiritũ sanctũ peccauerit, non dimittetur ei* Matt. 12.
B *neq; hîc, neq; in futur.* Aut ego fallor, aut istud exẽplum cõtra te valet. Nã si omne peccatũ & blasphemia relaxabitur, vides veniã pœnitẽtibus nõ negari. Ergo omne peccatũ, ergo ipsa quoque blasphemia. Habes additũ secundùm Lucã: *Et quum filiũ hominis peccauerit, remittetur ei.* Quid hoc ampliùs de misericordia Dei, de clementia iudicãtis? Luc. 18. b
An nõ inuidet oculus tuus quia bonus est paterfamilias; non licet illi facere, quod vult? Quinimò, *tu quis es qui iudicas seruum? Domino suo stat, aut cadit: Potẽs est autem Deus sta-* Rom. 14.
*tuere illũ. Sed qui in * Spiritu sancto blasphemauerit*, ait, *non remittetur ei.* Soles, totas percurrere lectiones: cur hîc nõ legisti, quid sit istud, *In spiritu?* Habes suprà, scriptum, cùm Dominus dæmonia verbo fugaret, & virtutes multas

* Lectio Ecclesiæ habet spiritum sanctũ.

C speciali vigore cõpleret, dixisse Pharisæos: *Hic non expellit dæmonia nisi in Beelzebub principe dæmoniorũ:* hoc est, in Spi- Matt. 12.
ritum sanctũ deliquisse, in ea blasphemasse quæ per sanctum Spiritũ gerebantur. In cæteris quippe peccatis aut errore labimur, aut metu frãgimur, aut carnis infirmitate superamur. Hæc cæcitas est nõ videre quod videas, & sancti Spiritus opera diabolo deputare, eámque gloriam Dñi qua diabolus ipse superatur, diaboli appellare virtutem. Hoc est ergo quod non dimittetur; reliqua, bonis pœnitentibus, frater Semproniane, donãtur. Posthæc, de

Peccare in S. S. quid sit.

sarmẽtis & vite proponis sic; ait Dñs apud Ioannem; *Ego* Ioan. 15.
sum vitis vera, & Pater meus agricultor est: Omne sarmentum in me quod non affert fructũ, tollet illud, & omne fructiferum, purgabit illud. Vides igitur in sarmentis, fructũ requiri, id est Matt. 3.
D bona opera pœnitentiæ, sicut Ioãnes ait; *Facite ergo fructũ dignũ pœnitentiæ.* Vides sarmenta purgari, quæ sunt detrimẽta carnis, dãna lætitiæ, dãna patrimonij, vitæ labores; qui actus propriæ pœnitentiũ sunt. Vides etiã agriculturã Domini, qui ipsa etiam sarmenta non perdat, sed purget & colligat aliqua planè in ignẽ, aliqua nouellãdis pastinandisq; vineis. Eli sacerdos, ais, loquitur & dicit: *Si vir in virũ peccauerit, orabunt pro eo si autẽ in Deum peccauerit, quis orabit pro eo?* Ioannes itidem; *Si quis scit peccare fratrem suum* 1. Ioan. 5. c
peccatũ non vtiq; ad mortem, postulabit pro eo, & dabit illi vitam Deus: Est autẽ peccatum quod ad mortem ducit, non pro illo dico vt deprecẽris. Vides hoc totum ad peccata maerentia pertinere, non ad eos qui aliquando peccauerint, & cœperint
E pœnitere antequàm quisquã pro illis roget. Longum est, vt exempla replicemus. Attẽde vniuersa peccata quibus Dñs cõminatur, iam videbis esse præsentia. Quòd si non Ezec. 18. f
proderit Iusto, in tẽpore iniquitatis suæ, præterita iustitia, nõ oberit impio, in tẽpore iustitiæ suę iniquitas derelicta, cùm scriptũ sit; *Relinquat impius vias suas, & vir facinorosus cogitationes suas, & conuertatur ad Deum, & misericordiam consequetur.* Quod si Deus etiã peccata præterita pu- Isa. 55. 6.
niuit, de quo trãsactis & prętermissis pœnã suppliciũque constituit, agè, non habet in sua potestate mutare sentẽ- Ios. 6.
tiam? Nõ Raab, nõ Nabuchodonosor regẽ, non Gabao- Dan. 5.
nitas, non Niniuitas, non Segor à prędicto interitu libe- Iob 9. Ioan. 3.
rauit? Non per ipsum, Iohel vates, hęc intulit; *Cõuertimini* Gen. 19. Iocl. 2.

Rite intellige Lector, verba S. Paciani reliqua peccata dimitti bonis pœnitentibus, non autem blasphemiam in Spiritum sanctum, quia ordinariè, & vt plurimum peccatum huiusmodi non curatur per veram pœnitentiam, iusto iudicio, deserente Deo, ac in reprobum sensum trahente eos, qui ita peccant. Vide Bellarminum lib. 2. de pœnitentia cap. 16.

ad Dominum Deum vestrum, simúlque ieiunio, & fletu, & planctu; quia misericors est, patiens, & magnanimus, & multa miserationis, & pœnitens in malitiis; Et quis scit si reuersus [* miserè, passiua voce dixit, pœnitebitur.] * pœnitebitur, & relinquet post se benedictionem? Quare sicubi constitutam peccantibus pœnam probaueris, hoc tenebis, aut peccatis perseuerantibus constitutam, aut libertatem Deo relictam mutandæ, si pœnitens, ad meliora sententiæ. Ais adhuc, scriptum: [Matth. 5. Deut. 13.] *Quod si manus tua vel pes tuus scandalizauerit te, abiice eum abs te.* Quid sit hoc, Moyses, Deuteronomio testificante, prædixit: *Si autem precatus fuerit te frater tuus* (hi sunt enim oculi & manus nostræ) *aut filia tua, aut vxor tua quæ est in sinu tuo, aut æqualis animæ tuæ, dicens; Eamus & seruiamus Diis, quos non noueras*: Deinde adiecit inferiùs; *Deferes eum, & manus tua erit super ipsum ad occidendum eum.* Vides ergo, non de pœnitentibus dictum, sed de his, qui non solùm ipsi in facinore perseuerant, verùm etiam nos scandalizare non desinunt? Hi quàmlibet chari sint relinquendi: quàmlibet vtiles deferendi sunt. Proponis adhuc dixisse Apostolum Paulum, [1. Cor. 5.] *Auferte malum ex vobisipsis*: malum vtique, perseuerans. Cæterùm, pœnitentia [Psal. 91] malum non est, cùm Dauid dicat, *Bonum est* * *Exomologesim facere Deo.* [* Confiteri Exomologesis.] Nec tamen mecum est ille quem pœnitet, nec parte sanctorum, nec pace coniungitur. Sed dicit Apostolus; [Ephe. 5.] *Si quis frater nominatur, & sit aut fornicator, aut simulachris seruiens, aut auarus, aut maledicus, aut ebrius, aut rapax, cum eiusmodi nec cibum sumere.* Vides non sine causa esse positum, & *sit*, id est, qui necdum pœniteat, qui necdum improbus esse desierit. Et certè de Auaris, & ebriosis, & maledicis, simul dictum est. Responde frater, an nullus, eiusmodi, vestra pace teneatur. Ergo inde est, & quod per Esaiam Deus clamat, *Simul iniqui & peccatores peribunt*; non pœnitentes, non misericordiæ opera procurantes, quibus apud eundem rursus Esaiam [Esa. 1.] Deus dicit: *Et si fuerint peccata vestra vt phœnicium, vt niuem dealbabo*: Et, si vt coccum, vt lanam candidam, ea efficaciam. Attamen, vt ais, Apostolus condemnauit errantem. Nam ad Corinthios prima ita dicit: [1. Cor. 5.] *Ipse ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu: Iam iudicaui eum qui tale facinus admisit: In nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis omnibus in virtute Dei, tradere eiusmodi Satanæ, in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini.* Nota, frater, primùm, quòd non damnat eos cum quibus iste communicat: solus ipse qui tale facinus admiserat, Satanæ traditur, solus excluditur, salua pace sanctorum: Vos, omnes Ecclesias pro vno peccatore damnatis? Deinde vides, quòd hic ipse peccator incæstus, non morti traditur, sed Satanæ, ad emendandum, ad colaphizandum, ad pœnitendum. Denique ait, [Tradi Satanæ quid sit.] *Ad interitum carnis*, non tamen animæ, non etiam spiritus: sed ad solius carnis interitum, tentationes scilicet, carnis angustias, detrimenta membrorum, sicut alibi de intemperantibus dicit, *Tribulationem autem carnis patientur eiusmodi.* Vis hoc scire? [2. Cor. 2.] in secunda Corinthiorum, hunc ipsum impium, idem Paulus absoluit, Nam de ipso ait: *Sufficit illi qui eiusmodi est, obiurgatio ea quæ fit à pluribus, vt è contrario magis donetis & consolemini, ne fortè maiore tristitia absorbeatur, qui eiusmodi est: Propter quod obsecro vos, vt constituatis in eum charitatem.* Item infrà: *Si cui autem aliquid donastis, & ego; Nam & ego quod donaui, propter vos in persona Christi vt non possideatur à Satana.* Vides Apostoli indulgentiam, proprias etiam sententias temperátem? Vides mitissimam lenitatem, longè à vestro supercilio separatam? Longè à Nouatiani fronte dissimilem, communi verò vitæ ac saluti omnium consulentem? At etiam in nos seuerus censor inueheris. Dicis, ex lege cœlesti, vnum ex mandatis soluere non licere, nec communicare lupis agnos, & quòd omnis consensus in crimine sit, & ideò qui picem retigerit, inquinetur, nec sit vlla societas lucis ad tenebras, aut templo Dei cum idolis, aut conuentio Christi ad Behal. Ideoque Dauid dicit, [Psal. 49.] *Furem videbas, & concurrebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas.* Ain tandem, quia nos Domini mandata scindimus. Nos, vnum

A apicem Legis inflectimus? Nouatiani, quia tota Ecclesiæ, tota concordiæ, an potiùs iura violarunt, qui post tot pacis annos, tot fœdera sanctitatis, nouas tibi leges, noua instituta, nouos ritus pepererunt, arcanum iustitiæ, inexorabili fronte simulantes? Nos in Ecclesiam lupos recipimus, qui Hæreticorum ora vitamus, an potiùs Nouatiani, qui cùm ipsi sint rapaces lupi, paulò [Catholicorum & Nouatianorũ cõparatio.] mitiores ouiculas reformidant? Nos consentimus malis, nos picem tangimus, nos tenebris cohæremus, nos Idolo & Belial iungimur; aut illi qui Euaristum, qui Nicostratum receperunt, cæterósque ab Ecclesia recedentes, [Nouatij scelera.] lingua, manu, moribus inquinatos? Nos cum adulteris & furibus conuenimus; an illi qui Nouatum, vitæ suæ & capiti prætulerunt; post interceptam pecuniam pupillorum atq; viduarum; miseri parentis & partus vxo- [1. Tim. 5.]
B ris parricidam, non modò non pœnitentem, verùm etiam gloriantem? Verùm Paulus Apostolus dixit; *Manus cito nemini imponas.* Docet idem; vel tardè, vel post pœnitentiam non negandas. Sed perdita Hierico * Ahar [* Acham filius Charmi.] filius Carmi, propter furtum vestis, occisus est. Agè; vos; totos fures interficite pecuniarum nostrarum atque li- [Ios. 7. a] brorum; & in Nouati ossa sæuite. [Act. 16. b] Iugum illud rursus accipite, *quod neque nos, neque patres nostri portare potuerunt.* [Deut. 19.] Quid cessaris, Nouatiani, *oculum pro oculo, dentem pro dente*, [Ioan. 8.] deposcere, animam postulare, Circuncisionis & Sabbati redintegrare commercium? Necate fures, lapidate petu- [Ioan. 15.] lantes. Nolite in Euangelio legere quòd pepercerit Dominus etiam adulteræ confitenti, quam nemo damnarat: quòd peccatricem, quæ lacrymis pedes eius lauabat, absoluerit: quòd Raab, apud ipsam Hierico vrbem Phœ-
C nicum, liberauit: quòd Thamarem à sententia Patriarchæ absoluerit: quòd, Sodomis quoq; pereuntibus, Lo- [Psal. 119.] thi filias non extinxerit; liberaturus & generos, si futu- [Prou. 8 d] rum excidium credidissent. Agè, non tenes dicere, apud [Gala. 6.] Dauid, Dominum; [Rom. 9.] *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus?* Salomonis quoque sententiam non tacere, *frater fratrem adiuuans, exaltabitur?* Quid Apostolus? *Fratres, & si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto; vos, qui spirituales estis,* [1. Cor. 9.] *instruite huiusmodi in spiritu mansuetudinis, considerantes vos-* [Prou. 10.] *metipsos ne tentemini: Inuicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi.* Et illud quod antè iam retuli. *Optabam enim anathema esse in Christo pro fratribus meis cognatis secundum carnem.* Et iterum: *Omnibus omnia factus sum, vt omnes lucrifacerem*: hoc est; cum vulneratis, gemitus; cum æ-
D grotantibus, laborem; mortem cum moriente partiri, casum fratrum, cum statu suo posse miscere, aliquid de sua sanitate decidere, & deficientibus adhibere medicinam. Quid vobis prodest superba & aspera fronte durari, altis regêre ceruicibus, vultus torquere: à miseris auditus oculósque præcludere? Nunquam (vos oro) cecidistis? Nulla in vestris mentibus macula est? Nulla in oculis (oro) festuca? Quis gloriabitur castum se habere cor, aut mundum se esse à peccatis? Credo, vos iusti, beneuoli, temperâtes, quibus membra omnia sana sunt, quibus omne corpus intactum, quibus medicus necessarius non est, nec medicina languorum. Intrate iam cœlum, paradisi aditus, romphea cedente, penetrate, [# Immanitas.] tot nostrorum populis, Deum vnicum confitentibus, dona vestra præcludite. [Luc. 10.] Quæ si se longè aliter habent
E quàm implacabilis rigor rerum & * vestra mentitur, iam intelligitis Nouatiani, Deum posse misereri, iam, miseris Fratribus de præterito confitentibus, vel seram patêre medicinam; iam vulneratum illum à Leuita & Sacerdote præteritum, per Christum posse curari; imo, Ecclesiæ preces humilibus non negandas, iam, manus Sacerdotum miserandis fratribus exhibendas. Nos autem intelligimus, vt exprobras, Ecclesiam Dei, columbam non [* candens.] felle amaram, non vnguium laceratione violentam, par- [Cant. 4.] uulis quoque plumis exiguísque.* Scimus etiam vt eum aquæ viuæ, fontémque signatum, nulla hæretici gurgitis [Gen. 7.] labe sordere, hortúmque conclusum plenum holeribus magnis pariter & paruulis, vilibus atque pretiosis. Octo quoque animas ex Arca, sed inter quas, & Cham fuerit,

& milia illa volucrum atque ferarum bina atque septe-
na, munda pariter & immunda: fontes verò siccos,
& nebulas turbinibus excitatas, hæreticorum sterilita-
tem, & insanarum vocum impetus arbitramur. Nec
promittimus libertatem, cùm ipsi serui simus pœnæ, sed
crimina nostra confessi, reliquos etiam vt fateantur hor-
Deus reflectit sententiam. tamur, credentique in eum qui iustificat impium ex fide,
qui reflectit sententiam, aduersus malitiam, irrogatam.
Attendimus quoque à falsis Prophetis & lupis rapaci-
bus, cùm cauemus à vobis. Iamnem vero & Mambrem
sic restitisse Moysi, sicut vos, Catholicis, arbitramur. In-
2.Tim.3. de sic ponit Apostolus: *Quia sicut Iamnes & Mambres resti-
terunt Moysi, ita & hi resistunt veritati: homines mente corrupti
& à Deo reprobi, sed vltrà non proficient*: Insipientia enim
eorum, manifesta erit omnibus, sicut & illorum fuit.
Quod in vos dictum esse, manifestum est, qui neq; pro-
ficere amplius, neque insipientiam vestram celare po-
Eccle.34.A tuistis. *Qui baptizatur à mortuo, nihil proficit*; vtique qui
hæretico fonte diluitur, sic & qui peccatoris oleo vngi-
tur, id est, qui spiritu saturatur immundo. Ergo & filij san-
guinum vos eritis. Non enim pacem Fratrum, sed san-
guinem concupiscitis. Fides falsa, est vestra crudelitas.
Adultera mulier, hæresis. Adultera mulier, hæretica congregatio est: Catholica
enim, ab initio, de viri sui thoro & thalamo non reces-
sit, nec alienos amatores aut extraneos concupiuit. Vos,
exulem formam nouo colore pinxistis, vos, thorum ve-
strum à coniugio separastis antiquo, vos, à matris vnicæ
bæ corpore recessistis, nouo placendi genere, nouis cor-
Nouatiani testem Cyprianum citant. ruptelarum inlecebris expoliti. Nam quòd Cypria-
num beatissimum, mihi, pro contrario teste proponis
quia in Epistola quæ de lapsis est, Moysem & Danie- C
lem & Iob orasse pro peccatoribus dicat nec impetrasse,
Ezec.14. dicente Domino: *Et si tres in medio eorum fuerint Noe, Iob,
& Daniel, non liberabunt filios neque filias, sed ipsi soli salui
erunt*. Vtinam, vtinam Cypriano teste niteris, vtinam
tam salubribus sententiis acquiescas. Ille enim, cùm
lapsos ad pœnitentiam cogeret, qui pœnitere nolebant
dicentes à Confessoribus siue Martyribus accepisse se
pacem, docuit & ostendit, quòd nec Patriarchæ illi pro
non pœnitentibus impetrarent. Etenim quis liberare
possit inuitum? quis pro superbis humiliari? quis
pro non pœnitentibus impetrare? Quod vtique cùm
Exomologesis. diceret, ad pœnitentiæ cogebat remedia. Nec con-
tra se locutus est aliquid vir illius grauitatis & meriti,
sed fundendas à peccatoribus preces docuit, & Exomo-
logesim diligendam. Ipsa tamen Cypriani exempla te D
permouent, quibus & Moysen & cæteros sanctos, non
Exo.23.d impetrasse commemorat, qui pro peccatoribus po-
stulabant. Ain? Non vides Moysen, pro quibus non
impetrauerit? Reuersus ad populum, quid audit in
castris? Voces ebriorum & cantus idolothiti persona-
bant. Adhuc perseuerabat in nequitia populus, adhuc
in ipso crimine permanebat, ac pœnitere non nouerat.
At tamen quis tibi nostrum dixit, quod Moyses non
† Si quis. impetrauerit? Dixerat quidem illi Deus; † *Deliquit
ante me, delebo eum de libro*. Dixerat tamen authoritate
iudicis, & Domini potestate, sed vide quam citò re-
flexerit sententiam, aduersus populi malitiam, irroga-
tam. Ausculta. Propheta statim, ibidem: *Et precatus est*,
Exo 32 g. inquit, *Moyses in conspectu Domini Dei sui; Quare Domine ira- E
sceris ita in populum tuum: & reliqua*. Item infrà. *Et propitius
factus est Dominus de malignitate quam dixerat facere populo
suo*. Vides lenitam esse iram Dei? Vides offensam esse
Ezec.14. placatam? Et pro populo non rogauit, nec quod fece-
rat pœnitenti. Sed Noe (inquis) & Daniel, & Iob,
filios & filias liberare non potuerunt. Et hoc tale est:
Gen.7. Si pro non rogantibus petant; si pro perseuerantibus in
Iob.42. crimine, deprecentur; si non singulos, si non paucos,
Gen 19. sed milia multa defendat. Cæterùm Noe, domum suam
Act.27.d à ruina publica liberauit; & Iob recepit cuncta quæ per-
didit; & Daniel, instantem illum sapientibus Babylo-
niæ gladium, oratione decussit. Loth certè pro salu-
te oppidi, Paulus pro vectoribus nauis orat. Sic absol-

A uuntur à Iustis, qui pœnitere nouerunt. Postremò vel
illud aspicito quod scriptum ait; *Ipsi soli salui erunt*. Qui Ezec.14.c
illi? Ipsi vtique qui pro peccatoribus deprecantur, im-
punè pro talibus postulabunt. Et cur Ecclesiam dam-
nas? cur pro pœnitentibus prohibes deprecari; si etiam
pro his petere licet, pro quibus non licet impetrare? Le-
ge igitur diligentiùs Cyprianum meum. Lege totam de Est 52. inter
Lapsis Epistolam: Lege aliam, quam ad Antonianum Epistolas
dedit; vbi, exemplis omnibus, Nouatianus vrgetur; D. Cypria-
iam scies quid de pœnitentium curatione pronunciet. ni.
Cyprianum loquor, vestra oppugnantem & Catholica Psal.44.
iura retinentem. Tertullianus post hæresim, (nam mul-
ta inde sumpsistis) Ipsum, epistola sua, & ea ipsa quam
Catholicus edidit; audies confitentem, posse Ecclesiam
peccata dimittere. Vides ergo Ecclesiam esse Reginam
B *in veste aurata & variegata*, multorum vtique corporum;
multorúmque populorum varietate compositam. Non
est coloris vnius, ista Pictura; nec in vno habitu emicat
tanta diuersitas. Pars illa indumenti, tegit, ista, com-
ponit. Nonnulla pectori adhæret, aliqua vltimo sinu
trahitur, & inter vestigia ipsa sordescit. Quædam,
purpuræ martyrum comparatur: aliqua, serico vir-
ginali; nonnulla, sinu plicante, subsuitur, aut seu io-
terente teparatur. *Alius enim sic, alius autem sic*; & ta- Ecclesia est vna.
men vna, in omnibus, Regina componitur. Ergo
eadem fœcunda vitis & locuples, plures habens ra-
mos, multo palmitum crine distentior; nihil ne ex
istis hyberno frigore laborauit? nihil asperas grandi-
nes pertulit? nihil torridas incusauit æstates? Asperior
est hæc gemma palmitibus, ista fortior, illa syncerior;
C hæc se diffundit in fructus, hæc in solas exuberat fron-
des. Viris tamen vbique formosa. Mater hæc ado- Cant.6.a
lescentularum *quarum non est numerus*. Calculare deni-
que si potes Catholicos greges, & duc in digitos, no-
stræ plebis examina. Nec illa modò quæ toto orbe dif-
fusa sunt cunctis plena regionibus, sed hæc, frater
Symproniane, quæ tecum in proximis finibus & vicina
vrbe consistunt. Contemplare, quot nostros vnus aspi- Catholicorum numerus maior quam hæreticorum.
cias, quot meorum populis, solus occurras. Nónne vt
stillicidia, fontibus magnis, nónne, vt ab Oceano quæ-
dam gutta, sorbêris? Dic, dic an istæ adolescentulæ ex
vestra plebe generentur, an tu solus hoc parias. Nostra
est (inquam) ista Regina *electa matri sua* atque perfecta.
Nihil quippe electum, nisi melius & maius ex alio, nihil Ecclesia electa & perfecta.
perfectum potest esse, nisi plenum. Iam & illud atten-
D dite, an hæc potissimùm ædificata sit *in fundamento Pro- Eph.2.d
phetarum & Apostolorum ex ipso angulari lapide Iesu Chri-
sto*. Si ante te cœpit, si ante te credidit, si à fundamen- Hæreticæ congregationis signa.
tis prioribus non recessit, si non illa migrauit, si non à
reliquo corpore separata suos sibi magistros & propria
instrumenta constituit, si quid insolitum argumentata
est, si quid noui iuris inuenit, si corpori suo repudium
pacis indixit: planè tunc à Christo recessisse videatur,
tunc extra Prophetas & Apostolos constitisse. Hæc igi-
tur erit domus magna, locuples omnium diuersitate va-
sorum, in qua purum refulget aurum, in qua ductile lu-
cet argentum; verùm, quæ etiam lignea (sicut scriptum 2.Tim.2.
est) & fictilia vasa dignatur. Magna enim domus, mul-
tos mouet vsus, opera diuersa solicitat. Non solùm quæ-
E rit argentum, nec aureo tantùm delectatur ornatu. Sub-
inde plus decet magna, contemptus, & inter nobiles am-
bitus, exigua quoque iocunda sunt. Nullus artifex ope-
ra sua despicit, nec vilia sibi putat esse quæ fecit. Et vnde
pro peccatoribus passum putas Christum, nisi quod per- Christus cur passus.
dere nolit quicquid ipse formauit? Vnde illum putas,
hodiéque, interpellare pro miseris, nisi quòd modi-
cum, eúmque & despectissimum, non repellit; Nemi-
nem, ex his quos acceperit, perditurus; ligneo licet ac fi-
ctili comparentur, atque ita in domo sua omnia vasa
componit? Tandem, frater Symproniane, non pigeat Exhortatio ad hæreticum vt resipiscat.
esse cum multis, tandem libeat reduuias Nouatianorum,
& præsegmina vestra contemnere, tandem Catholicos
greges & tam latè patentes Ecclesiæ populos intueri.

Vbi vnus (inquies) ibi & ego, & vbi duo, ibi Ecclesia: vbi vnus, tamen concors, vbi duo, pacifici. Vbi vous, & Ecclesia, quantò magis vbi plures? *Meliores*, inqoit, *duo quàm vnus: & spartum triplex non rumpitur*. Audi Dauid: *Psallam nomini tuo in Ecclesia multa*. Et iterum: *In populo graui laudabo te*. Et; *Deus Deorum loquutus est, & vocauit terram ab ortu Solis vsque ad occasum*. Quid semen Abrahæ, secundùm stellarum mndos & numeros arenarum, vestra paupertate contentum; *Benedicentur in te*, inquit, *omnes tribus terræ*. Dic, Nouatianus has impleat? Non iam parum, sanguine suo, redemit Deus, nec tam pauper est Christus. Cognosce iam, frater, Ecclesiam Dei dilatantem tabernacula sua, & aulæorum palos dextra sinistráque figentem: intellige, ab ortu Solis vsque ad occasum laudabile nomen Domini. Vide, vide quæso, Nouatianis in verba luctantibus, Catholicas agi toto orbe diuitias. Super omnibus, quibus à te sum consultus, instruxi. Nullum, ex propositis, caput sententiámve prætetij. Ad ipsos apices & verba respondi. Si consulentis animo requisisti, amanter ostensum est. Si lacessentis, haud segniter disputatum. Subiungam, cùm vacuum erit, & aliam Epistolam, in qua non vestra redarguam, sed nostra proponam: quam, si benignè & sine fastidio legeris, fortasse nõ lædet. Interim, in ista, peto vt singula quæq; percenseas. Omnia citò lecta prætereunt, si charismata meliora desideras, & bonæ eruditionis animam geris, non facilè tam vera contemnis. Dominus te in æternum custodire & protegere dignetur, & Christianum viuere faciat ad concordiam spiritualem. Amen.

[Psal. 49. — Gen. 22. d — Psal. 112. a — Hæretici in verbis luctantur. — Animus bonæ eruditionis.]

a Quidam presbyter Nouatus. *De hoc Nouatiani Pseudo-episcopatu, Cyprianus libro de vnitate Ecclesiæ*; Hi, *inquit*, sunt qui se vltrò apud temerarios conuenas sine diuina dispositione præficiunt; qui se præpositos sine vlla Ordinationis Lege constituunt; qui, nemine Episcopatum dante, Episcopi nomen sibi assumant, &c.

b Lege totam de Lapsis Epistolam. *Extant plures D. Cypriani Epistolæ de Lapsis; videlicet* 10. *ad Presbyteros & Diaconos; de iis qui temeraria festinatione præcipites Lapsis communicauerant:* 11. *eiusdem prope argumenti ad Martyres & Confessores;* 13. *ad Clerum de Lapsis Catechumenis ne vacui communione exeant.*

PARÆNESIS SIVE EXHORTATOrius libellus Sancti Paciani Barcelonensis Episcopi, ad Pœnitentiam.

ET si aliquoties, tumultuosè licet, de pœnitentium curatione non tacui; memor tamen Dominicæ solicitudinis, quæ propter vnius ouiculæ detrimentum, ceruicibus etiam suis & humeris non pepercit, integrato gregi referens peccatricem delicatam: conabor (vt potero) tantæ virtutis exemplum etiam stylo condere, ac Dominici laboris industriam, mediocritate (qua dignum est) seruus imitabor. Vnum illud vereor, dilectissimi, ne solitæ contrarietatis aduersis, inculcando quæ fiunt, admoneam magis peccata quàm reprimam: melíusque fuerit, Attici Solonis exemplo, tacere de magnis sceleribus, quàm cauere: eoúsque progressis nostratium moribus, vt admonitos se existiment cùm vetantur. Hoc enim (puto) proximè, Ceruulus ille profecit, vt eò diligentior fieret, quò impressiùs notabatur. Et tota illa reprehensio dedecoris expressi ac sæpè repetiti, non compressisse videatur, sed erudisse luxuriam. Me miserum! Quid ego facinoris admisi? Puto, nescierant Ceruulum facere, nisi illis, reprehendendo, monstrassem. Verum sit illud. Dei refuge, aut extra Ecclesiam constituti, etiam exasperati sunt castigationis iniuria; indignati scilicet, mores suos ab aliquo posse reprehendi. Atq; vt cœnum solet tum maximè fætere cùm moueas, & incendium tum magis ardere, si vertas; & ra-

[Luc. 15. a — De peccatis dicere ad plebem nõ semper est commodũ. Solon. Ceruulus. — Impij, reprehensione exasperantur.]

A bies tum vehementiùs sæuire, si prouoces: ita illi obiurgationis necessariæ stimulos; contrario calce fregerunt, non sine suo quidem malo & vulnere repugnantes. Vos tamen, dilectissimi, à Domino mementote positum: *Argue sapientem, & amabit te: atque stultum, & odio te habebit*. Et iterum; *Ego, quos diligo, redarguo, & castigo*. Atque ideò blandam huius mei operis ac sollicitam diligentiam, & secundùm Domini voluntatem à meipso fratre vestro ac sacerdote susceptam, amorem potiùs credite quàm rigorem, sequendo amabiliter, nõ pertinaciter repugnando. Præterea nullos existimet, hunc ipsum de pœnitentiæ institutione sermonem, solis tantummodò pœnitentibus ordinatum, ne propter hoc, quisquis extra hunc gradum positus est, ea quæcunque dicentur, velut in alios destinata fastidiat, cùm in hanc quasi fibulam, totius Ecclesiæ disciplina * noteretur, quando, & Catechu- B minis, ne in hoc transeant; & fidelibus, ne in hoc redeant, prouidendum sit; ipsis verò pœnitentibus, vt celeriter ad huius operis fructum perueniant, laborãdum. Sermonum tamen meorũ hic ordo seruabitur. Primùm vt de modo criminũ edisseram, ne quis existimet omnibus omnino peccatis summum discrimen impositum. Tum de his fidelibus dicam qui remedium suum erubescentes malè verecundi sint, & inquinato corpore ac polluta mente communicant. In conspectu hominum timidissimi, ante Dominum verò impudentissimi, prophanis manibus, & polluto ore contaminant, sanctis quoque & Angelis altare metuendum. Tertiò, de his erit sermo, qui confessis benè apertisque criminibus, remedia pœnitentiæ, actúsque ipsos Exomologesis admi- C nistrandæ, aut nesciũt aut recusant. Postremò illud apertissimum enitemur ostendere, quæ pœna sit aut non agentibus pœnitentiam, aut etiam negligentibus, atque ideò in vulnere suo ac tumore morientibus: quæ rursùs sit corona, quod præmium, conscientiæ maculas, recta & ordinaria confessione purgantibus. Primùm igitur, vt diximus, de modo peccantium retractemus, sedulò requirentes quæ sint peccata, quæ crimina: ne quis existimet, propter innumera delicta quorũ fraudibus nullus immunis est, me, omne hominum genus, indiscreta pœnitendi lege constringere. Apud Mosem & Veteres, minimi quoque peccati, & quadrantis vnius (vt ita dixerim) rei, in eodẽ infœlicitatis æstuario volutati sunt. Et qui Sabbata violauerant, & qui immunda contigerant, & qui escarum vetita præsumpserant, & qui mur- D murabant, & qui pariete corrupto, & qui veste maculata in Templum summi Regis intrauerant, & qui altariũ his obnoxij manu contrectauerant, aut veste contigerãt, vt in cœlũ ascendere citius fuerit, aut emori satius quàm hæc vniuersa seruare. His igitur nos omnibus multisq; prætereà carnalibus vitiis, vt citiùs ad destinata quisque perueniat, sanguis Domini liberauit redemptos à seruitute legis, & libertate fidei emancipatos. Ideóq; Apostolus Paulus, *Vos autem*, inquit, *in libertatem vocati estis*. Hæc illa libertas, quòd non omnibus adstringimur quibus veteres tenebantur; sed donata (vt ita dixerim) sylua delictorum, & remediorum indulgentia destinata, in pauca conclusi sumus & necessaria; quæ & seruare facillimum esset credentibus, & cauere: vt meritissimò Tartarum nõ E recusaret qui tantæ donationi ingratus, ne hæc quidem pauca seruasset. Quæ sint autem ista videamus. Post Domini Passionem; Apostoli, tractatis omnibus atq; discussis epistolam tradiderunt, his qui ex gentibus crediderãt, perferendam. Cuius epistolæ sententia hæc fuit: *Apostoli & presbyteri fratres, his qui sunt Antiochiæ & Syriæ, & Ciliciæ fratribus qui sunt ex Gentibus, salutem. Quoniam audiuimus quosdam ex nobis exiisse, & conturbasse vos verbis. Item infrà: Visum est enim sancto Spiritui & nobis, nullum amplius imponere vobis pondus præter quàm hæc: Necesse est vt abstineatis vos ab idolothytis, & sanguine, & fornicatione, à quibus obseruantes, bene agetis, Valete.* Hæc est noui Testamenti tota conclusio. Despectus in multis Spiritus sanctus, hæc nobis, capitalis periculi conditione, legauit. Reliqua peccata

[Prou. 9. — Apo. 3. d — Heb 12. b — De sacerdotali reprehensione quid plebs sentire debeat. — * Aliàs coarctetur. — Sermo de Pœnitẽtia, omnibus necessarius. — Peccatores malè verecundi. — Altare Angelis & hominibus metuendũ. — Exomologesis — Christi sanguis soluit nos à iugo Cæremonialium. — Gal. 5. — Act. 15. — Noui Testamenti præceptorum Summa.]

cata, meliorum operum compensatione curantur: hæc
verò tria crimina, vt Basilisci alicuius afflatus, vt veneni
calix, vt letalis arundo, metuenda sunt: non enim vitia-
re animam, sed intercipere nouerunt. Quare, tenacitas
humanitate redimetur; conuitium, satisfactione pensa-
bitur; tristitia, iucunditate; asperitas lenitate, grauitate
leuitas, honestate peruersitas; & quæcúnque, contra-
Peccata leuiora quomodo redimantur.
riis emendata, proficiunt. Quid verò faciet contem-
ptor Dei? Quid aget sanguinarius? Quod remedium
capiet fornicator? Nunquid aut placare Dominum
desertor ipsius poterit; aut conseruare sanguinem
suum, qui fudit alienum; aut redintegrare Dei tem-
Peccata mortalia.
plum, qui illud fornicando violauit? Ista sunt capitalia,
fratres; ista mortalia. Nunc audite Ioannem, & confi-
1. Ioan. 5.
dite si potestis. *Si quis scit*, inquit, *fratrem suum peccare
peccatum non vsque ad mortem, petat pro eo, & dabit illi vitam
Dominus si quis delinquit peccatum non ad mortem. Est autem
peccatum quod ad mortem ducit, non pro eo dico vt depreceris.* Sed
si placet, etiam separatim audite de singulis. Mosem
Exod. 32. Exod. 21. & Mat. 26.
pro blasphematore populo deprecantem, sic appellat
Deus: *Si quis* (inquit) *deliquerit ante me, delebo illum de libro
meo.* Et de homicida, Dominus hoc iudicat: *Si quis* (in-
quit) *gladio occiderit, gladio morietur.* Et de fornicatore
Apostolus dicit: *Ne violaueritis* (inquit) *templum Dei quod
estis vos: Qui autem templum Dei violauerit, disperdet illũ Deus.*
1. Cor. 3.
† Dilectiss. fratres significari arbitror.
Scripta sunt hæc. † DD. FF. & perpetuis cæsa monu-
mentis, scripta & incisa non dico ceris & charta & ære
vel calamo, sed libro Dei viui. *Cœlum & terra transibunt,
iota vnum* (inquit) *aut apex non poterunt transire priusquàm
Math. 5.
omnia compleantur.* Quid ergo? moriendum est? Multi
etiam animo in hæc peccata ceciderunt. Multi sangui-
Cogitatio punitur lege Christiana.
nis rei, multi idolis mancipati, multi adulteri. Addo
etiam non solas manus in homicidio plecti, sed & omne
consilium quod alterius animam impegit in mortem:
nec eos tantùm qui thura mensis adoleuere prophanis,
sed omnem prorsus libidinem extra vxorium thorum
& complexus licitos euagantem, reatu mortis adstringi.
Hoc à sanctiss. patre tantum cominatiuè dictum iudicem, quod paulo post subiungit.
Hæc quicunque post fidem fecerit, Dei faciem non vi-
debit. Desperauere tantorum criminum rei. Quid vo-
bis ego feci? Nunquid non fuit in potestate ne fieret?
Nullúsne admonuit? Nemo prædixit? Tacuit Ecclesia?
Nihil Euangelia dixerunt? Nihil Apostoli comminati
sunt? Nihil rogauit sacerdos? Quid quæritis sera so-
Accipite remedium si desperare cœpistis, &c.
latia? Tunc decuit cùm licebat. Dura ista vox est; sed
Isa. 3. c
qui vos fœlices dicunt, in errorem vos mittunt, & se-
mitas pedum vestrorum conturbant. Facinoris viam
monstrat innoxiis, qui nocentibus post scelera blandi-
tur. Ergo (inquiet aliquis) periuiti sumus? & vbi mi-
sericors Deus, qui mortem non inuenit, nec lætatur in
perditione viuorum? Moriemúrne in peccatis nostris?
Et quid facies tu sacerdos? Quibus emolumentis tot Ec-
clesiæ detrimenta pensabis? Accipite remedium si despe-
rare cœpistis; si miseros vos agnoscitis, si timetis. Qui
nimium confidit, indignus est. *Super quem* (inquit Do-
minus) *respiciam, nisi supra humilem & quietum, & tremen-
Esa. 66.
tem verba mea?* Vos ergo primùm appello, fratres, qui cri-
Contra impœnitẽtes.
minibus admissis pœnitentiam recusatis: vos, inquam,
post impudentiam timidos, post peccata verecundos:
qui peccare non erubescitis & erubescitis confiteri: qui
cum mala conscientiam, Dei Sancta contingitis, & alta-
re Domini non timetis: qui ad manus sacerdotis, qui in
conspectu Angelorum sub fiducia innocentiæ accedi-
tis: qui diuinæ patientiæ insultatis; qui taceuri Deo,
veluti nescienti, pollutam animam & prophanum cor-
pus ingeritis. Audite, quid fecerit Dominus; tum dein-
de, quid dixerit. Cùm populus Hebræorum, Hieroso-
lymis Arcam Domini reportaret, & ex domo Amina-
Ozas. 2. Reg. 6.
dab Israëlitis; Ozas, qui, non explorata conscientia, la-
tus Arcæ attigerat, occisus est; & tamen ille, non vt ali-
quid ex ea sumeret; sed vt declinantem, ad lapsum vituli,
contineret; accesserat. Tanta infuit cura diuinæ reue-
rentiæ, vt audaces manus, nec ob auxilium, sustineret.
Clamat idem Dominus & dicit: *Omnis mundus manduca-*

A *bit carnem, & anima quæcunque contigerit de carne sacrificij sa-
lutaris, & immunditia super illa est, pereat anima illa de popu-
lo.* Antiquáne ista sunt, & modò non fiunt? Quid er-
go? desiit Deus nostra curare? an vltra conspectum mun-
Leuit. 7. & 22.
di recessit, & neminem spectat è cœlo? An patientia il-
Dei longanimitas ad pœnitentiã nos adducit.
lius, ignorantia est? Absit, inquies. Videt ergo quæ fa-
cimus, sed vtique expectat & patitur, & pœnitentiæ
tempus indulget, & Christo suo præstat vt differat, ne
citò pereant quos redemit. Benè, tu peccator, intellige:
spectaris à Domino, potes illum placare si velis. Sed an-
Rom. 2. a
Quem locũ citat d. Petrus 2. Petr. 3. c. Domini nostri longanimitaté, salutem arbitramini, sicut frater noster Paulus scripsit, &c.
tiquum sit istud quod ad mensam Dei accedere non li-
cuit immundis; euoluite Apostolos, & nouella co-
gnoscite. In prima Corinthiorum, Paulus hæc intu-
lit: *Quicunque*, inquit, *manducauerit, aut biberit calicem Do-
mini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini.* Item
B infrà: *Qui enim manducat & bibit indignè iudicium sibi man-
ducat & bibit, non discernens corpus Domini: Propterea*, inquit,
*inter vos, multi infirmi & ægri, & dormiunt multi: Quod si
nosipsos iudicaremus, non vtique iudicaremur; Cùm iudicamur
autem, à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur.*
1. Cor. 11.
Intremuistis, an non? *Reus erit*, inquit, *Corporis & Sangui-
Preparatione opus est ante sacram communionem.
nis Domini.* Humanæ animæ reus non potest absolui;
Dominici corporis violator euadit? *Qui manducat*, in-
quit, *& bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit.* Eui-
gila peccator; time in visceribus tuis præsens iudicium,
si quid tale fecisti. *Propterea*, inquit, *inter vos, multi infirmi
Ægritudo, pœna est pro indigna communione.
& ægri, & dormiunt multi.* Iam si quis futura non me-
tuit, vel præsentem ægritudinem præsentémque obi-
tum reformidet. *Cùm iudicamur*, inquit *à Domino corripi-
mur, vt non cum hoc Mundo damnemur.* Lætare peccator si
C in hoc sæculo aut morte interciperis, aut languore con-
sumeris, ne puniaris post sæculum. Intellige quantùm
sceleris admittat qui ad altare venit indignus; cui pro
remedio computatur, cùm aut morbis laborat, aut
morte dissoluitur. Quòd si vestra vobis vilis est ani-
1. Cor. 5.
ma; parcite populo, parcite sacerdotibus. Clamat Apo-
Fraternitas pro Ecclesia.
stolus: *Exiguum fermentum, totam massam fermentat.* Quid
facies tu propter quem omnis massa corrumpitur; pro-
pter quem laboratura est tota Fraternitas? Viues tot
animarum reus? Excusaberis cùm tibi communio-
Ecclesiæ clades, vel ob vnius indignam communionem.
nem suam imputauerint innocentes, cùm te Ecclesia
dixerit suæ cladis authorem? Ecce iterum Apostolus ad
sacerdotem: *Manus citò nulli imponas, nec communices pec-
catis alienis.* Quid facies tu qui decipis sacerdotem? Qui
1. Tim. 5. d
Contra perfunctoriè confitentes peccata ante Communionem.
D aut ignorantem fallis, aut, non ad plenum, scientem
probandi difficultate confundis? Rogo ergo vos, fra-
tres; etiam pro periculo meo, per illum Dominum
quem occulta non fallunt, desinite vulneratam † te-
gere conscientiam. Prudentes ægri medicos non ve-
† legendum est, tegere.
rentur, ne in occultis quidem corporum partibus etiam
secaturos, etiam perusturos. Meminimus quosdam,
remota etiam & verecunda membrorum non erubes-
centes, in ferro & cauterio, & grauissima illa pulue-
Digna exhortatio ad sinceram Exomologesin.
ris mordacitate durasse. Et quantum est illud quod
homines præstiterunt? Peccator timebit? Peccator
erubescet, perpetuam vitam præsenti pudore merca-
ri? & offerenti manus Domino, vulnera malè tecta
subducet? Et habet aliquid quod in illo erubescat,
qui Dominum læsit? An sic illi melius est perire, ne
E tu pudore timidus sine pudore moriaris, non faciens
pudori locum, plus de detrimento eius acquiras cui
pro te melius est perire? Quòd si Fratrum oculos eru-
bescitis; consortes casuum vestrorum timere nolite.
Nullum corpus membrorum suorum vexatione læta-
tur; pariter dolet, & ad remedium conlaborat. In
vno & altero, Ecclesia est; in Ecclesia verò, Chri-
De iis qui peccata quidem confitẽtur, & non satisfaciunt.
stus. Atque ideò qui fratribus peccata sua non tacet,
Ecclesiæ lacrymis adiutus, Christi precibus absoluitur.
Nunc ad eos sermo sit, qui benè ac sapienter vulne-
ra sua, pœnitentiæ nomine, confitentes; nec quid sit
pœnitentia, nec quæ vulnerum medicina, nouerunt; si-
Neglego ferè pro negligo.
miles que sunt illis qui plagas quidem aperiunt ac tumo-
res, medicísque etiam adsidentibus confitentur; sed

admoniti, quæ imponenda sunt, neglegunt; & quæ bibeuda, fastidiunt. Quod tale est ac si dicat aliquis: Ecce ego æger, ecce ego vulneratus sum; sed nolo curari stomachum. Hoc erat, sed videte quid stultius. Additur etiam morbus ad causam, & vulnus adiungitur, & contraria quæque imponuntur, perniciosa potantur.

Fraternitas.

Quo maximè malo Fraternitas hæc laborat, delictis veteribus noua insuper adiungendo peccata. Ergo grauiùs erupit in vitium, & perniciosissima iam tabe cruciatur. Quid ergo faciam nunc sacerdos qui curare compellor? Serum est in eiusmodi. Veruntamen si quis est vestrum qui secari & exuri sustineat, adhuc possum. Ecce scalpellum propheticum: *Conuertimini*, inquit, *ad Dominum Deum vestrum, similque ieiunio, & fletu, & planctu, & scindite corda vestra.* Nolite hanc secturam timere, dulcissimi.

Ioël 2.

Pœnitentia Dauidis.

Sustinuit illam Dauid, iacuit in cinere sordenti, sacco insuper horreore deformis. Ille quondam gemmis assuetus & purpuris, texit in ieiunio animam suam; cui maria, cui syluæ, cui flumina seruiebant, promissasque diuitias terra parturiens; madidus lacrymis consumpsit oculos illos quibus gloriam Dei viderat, & infœlicem se, miserúmque confessus est pater Mariæ, Iudæi etiam dominator Imperij.

Maria ex stirpe Dauidis.

Dani 4.

Exomologesis Nabugodonosor.

Rex ille Babylonius, Exomologesin desertus operatur, & septenni squalore decoquitur. Leonum in illo iubas, impexa cæsaries & barbarus horror exuperat; & longè incuruis vnguibus manus horrentes, aquilas mentiuntur cùm fœnum in morem bouis ederet pallentium luminator herbatum. Hæc tamen illum Deo pœna commendat, & in sua quondam regna restituit. Quem horrebant homines, Deus recipiebat, ipsa illa malæ tractationis calamitate fœlicem. Ecce sectio, quam spopondi; qui potuerit tolerare, sanabitur. Admouebo adhuc ignes de cauterio Apostolico; videamus an ferre possitis.

1 Cor. 5.

Iudicaui, inquit, *congregatis vobis & spiritu meo, in virtute domini Iesu Christi, tradere eiusmodi hominem Sathanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in diem Domini*, Quid dicitis pœnitentes? Vbi est vestræ carnis interitus? An quod in ipsa pœnitentia lautiores semper incedi[t]is, conuiuio sati, balneis expoliti, veste compositi?

Lautitiæ in pœnitentia.

Plebs superat, vel imitatur saltē quantum potest magnatum luxus.

Ecce aliquem video aliquando frugi, aliquando pauperculum, aliquando vili tunica sordulentum: nunc benè cultus & locuples, & decorus est, quasi imputet Deo quòd illi seruire non potuit, & morientem animam recreet voluptate membrorum. Benè quòd mediocres sumus, cæterùm & illa faceremus quod quosdam & quasdam non pudet lautiores, marmoribus tegi, auro opprimi, serico fluere, cocco rubescere. Si quid ferruginei pulueris in supercilio fulgeret, aut ficti nitoris in genas rutilet, aut coacti ruboris in labia desudet: ista forsitan non habetis. Non desunt tamen vobis hortulani maritive secessus, & exquisitius vinum, & lautiora conuiuia, & defæcatio senectutis. Sic agite, sic credite, quando viuetis? Non sustineo iam, fratres, Danielus cum sodalibus suis sacro tectus & cinere, ieiunio etiam exanguis, hæc loquitur; *Peccauimus, facinus admisimus, impie gessimus, transgressi sumus præcepta & iudicia tua.*

Dan. 6.

De Azaria itidem scriptura diuina; *Stans* (inquit) *Azarias precatus est, & aperiens os suum Exomologesim faciebat Deo simul cum sodalibus suis.*

Dan. 3.

Azariæ Exomologesis.

Psal. 6.

Dauid ipse, *Laudabo* (inquit) *per singulas noctes lectum meum, lacrymis stratum meum rigabo.* Nos verò, quid tale, quid simile? Non dico illa quæ congregamus ad cumulum, cauponando, mercando, rapiendo; foris lucra, intus libidines aucupando; nihil agendo simpliciter, nihil pauperibus largiendo, nihil fratribus remittendo. Ne hæc quidem quæ videri etiam à sacerdote possunt, & Episcopo teste laudari: ne hæc quidem quotidiana seruamus; flere in conspectu Ecclesiæ, perditam vitam sordida veste lugere, ieiunare, orare, prouolui: si quis ad balneum vocet, recusare delicias: si quis ad conuiuium rogei, dicere; Ista fœlicibus, ego deliqui in Dominum, & periclitor in æternum perire; quò mihi epulas, qui Dominum læsi? Tenere præterea pauperum ma-

Ne vulgares quidem pœnitentiæ Cæremonias obseruari.

A nus, viduas obsecrare, presbyteris aduolui, exoratricem Ecclesiam deprecari, omnia priùs tentare quàm pereas. Scio quosdam ex Fratribus & Sororibus vestris cilicio pectus inuoluere, cineri incubare, ieiunia fera meditari; & non talia, fortasse, peccarunt. Quid de Fratribus loquar? Capræ feræ, vt dicunt, remedia sua nouerunt: confixas quippe, audio, venenatis sagittis, saltus peragrare Dictæos, quoad Dictami caule detonso, salutarium virulento latice succorum, pulsa decutiant tela corporibus.

Capræ, Dictamo plagis suis medentur.

Nos, ignita diaboli spicula, nullo pœnitentiæ succo, nullo Exomologesis gramine repellimus. Excæcatos, hirundo, pullos nouit † oculare de sua Chelidonia: nos, lumina mentis amissa, nulla malæ tractationis radice curabimus? Ecce nec capreis, nec hirundini homo similis, cæcitati suæ inuidet & dolori.

Exomologesis

Hirundo, pullorum oculis medetur Chelidonia.

† Oculare, verbum nouè positum.

B Considerate nunc, fratres, quid in fine promisimus: quis fructus, hæc opera, vel contrà, quis caitus consequatur. Peccatoribus delicatis & pœnitentiam non agentibus, spiritus Domini comminatur & dicit. Dilectum veritatis non receperunt vt salui fierent, ac propterea mittet illis operationem erroris vt credant mendacio, vt iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed sibi placent in iniustitiam.

Mala tractatio, pro afflictione corporis.

2. Thess. 2.

Item Apocalypsis de meretrice sic loquitur: *Inquantùm clarificauit se & delicias exercuit: tantum date ei tormentum & luctum.*

Apoc. 18.

Et Apostolus Paulus: *An ignoras quoniam bonitas Dei in pœnitentiam te perducit? Tu autem secundum duritiam tuam thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei.*

Rom. 2.

Timete igitur, dilectissimi iusta iudicia, omittite errorem, damnate delicias: properat iam C tempus extremum; Tartarus & gehenna laxatos impiis sinus pandunt. Post animarum tempestiua supplicia, redinitis quóque perpetua corporibus pœna seruatur.

Corporum in Gehenna cruciatus.

Nemo Titij iecur credat, & Vulturem poëtarum. Ipse sibi materiam recrescentium corporum reparat ignis æternus. Attendite, si non creditis; aquarum impetus qui ignibus furit, supplicio nutriente reparabitur. Si de cruciatu Exomologesis, retractis, gehennam recordemini, quam vobis Exomologesis extinguet.

Contra vitiosum Confessionis pudorem.

Vim eius, & de præsentibus æstimate; cuius fumariola quædam, maximos montes subterraneis ignibus decoquunt. Æstuant indefessis flammarum globis Æthna, & Lisaniculus, & Vesuuius Campanus: & quo nobis iudicij perpetuitatem probent, dissiliunt, D deuorantur; nec vllis tamen sæculis finiuntur.

Æthnam geheonæ ignibus ardere.

Attendite, in Euangelio, Diuitem solius adhuc animæ supplicis laborantem: Qualis tandem illa, redditis pœna corporibus? quis in illa stridor dentium? quis fletus oculorum? Mementote, fratres, quia apud Inferos Exomologesis non est; nec pœnitentia tunc tribui poterit, consumpto tempore pœnitendi.

Luc. 16. f

Matth. 8 b 13. e

Luc. 13. f

Pœnitentiæ nullus locus in Gehenna.

Festinate, dum in vita estis; dum cum aduersario iter facitis.

Matt. 5. d

Seculares, ecce ignes timemus; & carnificum vngulas expauescimus: comparate cum his æternas torquentium manus, apicésque flammarum nulla ætate morientium. Per rogo vos Ecclesiæ fidem, Fratres; per solicitudinem meam: per communes omnium animas obtestor & deprecor, ne pudeat in hoc opere; ne pigeat, opportuna, quamprimùm remedia salutis inuadere; deiicere mœroribus E animum, sacco corpus inuoluere, cinere perfundere, macerari ieiunio, mœrore conficere, multorum precibus adiuuari.

Obtestatio vt pœnitentiam agant.

Inquantùm pœnæ vestræ non peperceritis, intantùm vobis Deus parcet. Est enim mitis & patiens, & multæ miserationis, & qui sententiam flectat aduersus malitias irrogatam.

Deus mutat sententiam.

Vera satisfactio.

Luc. 15. d. e

Ecce promitto, polliceor si ad Patrem vestrum vera satisfactione redeatis nihil vlterius errando, nihil pristinis adiiciendo peccatis, dicendo etiam humile aliquid & flebile? Peccauimus in conspectu tuo Pater; iam non sumus digni nomine filiorum: continuò de vobis & pecus illud recedet immundum, & siliquarum esca deformis. Continuò reuertentes, & stola † vestiti, & anulos honorabit, & paternus iterũ cõplexus accipiet, ecce ipse loquitur: *Nolo mor-*

* Meliùs, *vestiet*.

Ezech. 33.

tem peccatoris, quantùm vt reuertatur & viuat. Et iterùm: A *Nonne (ait) qui ceciderit, resurget: & qui auersatus fuerit, conuertetur?* Et Apostolus dicit, *Potens est Deus statuere illum.*

Rom. 14.

Apocalypsis etiam, septem Ecclesiis, nisi pœnitentiam egerint, comminatur. Nec vtique, non pœnitentibus comminaretur, nisi ignosceret pœnitentibus. Etiam ipse

Apocal. 2. a

Deus dicit, *Memento ecce vnde cecideris, & age pœnitentiam.* Et iterum: *Cum conuersus ingemueris, tunc saluaberis, & scies vbi fueris.* Nec quisquam adeò peccatricis animæ vastitate desperet, vt se iam non necessarium Deo credat. Neminem nostrum perire vult Dominus, etiam modici & minimi requiruntur.

Luc. 15.

Si non creditis, intuemini, ecce in Euangelio Drachma requiritur, & vicinis inuenta monstratur Ouicula, suppositis reportanda ceruicibus, non est onerosa pastori. Super vnum peccatorem pœnitentiam agentem in cœlis Angeli gaudent, & chorus cœlestis exultat. Heus tu peccator, rogare ne desinas: Vides vbi de tuo reditu gaudeatur; Amen.

SANCTI PACIANI BARCILONENSIS EPISCOPI, SERMO AD FIDELES & Catechumenos, de Baptismo.

Non dubitaui, Titulo huius Operis verba hæc adijcere, Sermo ad fideles & Catechumenos, *quòd præsentibus Catechumenis habitum fuisse ab Episcopo hunc Sermonem, perspicuè indicet quod statim inter* ; Vestri me tantùm cura sollicitat, *inquit,* & horum maximè Competentium: *Qui, è Catechumenis olim Competentes dicebantur.*

Orationis initiū quale decet virū sanctissimū Competentes.

APerire desidero qualiter in baptismo C nascamur, & qualiter innouemur. Verbis sanè ipsius loquar, fratres, ne fortè me ob minorem sententiarum, stylo exultasse credatis, & vt rem mysticam intelligere possitis: atque vtinam inculcare Possim, gloriam non requiro, Dei enim solius gloria est. Vestri me tantùm cura solicitat, & horum maximè Competentium, si quomodo possimus intelligere tantæ fœlicitatis examen. Aperiam igitur quid fuerit antè, Gentilitas, quid Fides præstet, quid Baptismus indulgeat. Quod si ita (vt ego sentio) vestra corda penetrauerit, iudicabitis, fratres, nullam nobis adhuc prædicationem amplius præstitisse. Accipite ergo, dulcissimi, homo, ante Baptismum, in qua morte sit positus. Scitis certè D illud antiquum, quòd Adam terrenæ origini præstitutus sit, quæ vtique damnatio, legem illi æternæ mortis imposuit; & omnibus ab eo posteris quos lex vna retinebat, hæc mors in genus omne dominata est, *ab Adam*

Rom. 5. c

vsque ad Moysen. Per Moysen verò, vnus tantùm populus electus est, semen scilicet Abrahæ, si mandata iustitiæ

Luc. 15.

seruare potuisset. Intereà nos omnes sub peccato tenebamur, vt fructus essemus mortis: siliquarum escis & porcorum custodiæ destinati, id est, operibus immundis, per malos angelos, quibus dominantibus, nec facere

Seruire Dæmonibus, miserrimū est.

licuit nec scire iustitiam: parère enim talibus dominis,

Gen. 3.

☧

res ipsa cogebat. Ab his potestatibus & ab hac morte qualiter liberati simus, attendite. Adam postquàm peccauit (vt retuli) dicente tunc Domino, *Terra es, & * in terra ibis*, addictus est morti. Hæc addictio, in genus omne E defluxit: Omnes enim peccauerunt, ipsa iam vrgente natura, sicut Apostolus dicit; *Quia per vnum hominem * peccatum introiuit, & per delictum mors, & sic in omnes homines deuenit, in quo omnes peccauerunt.* Dominatum est ergo peccatum cuius vinculis quasi captiui, trahebamur ad mortem; mortem scilicet sempiternam. Hoc verò peccatum, ante Legis tempora, nec intelligebatur sicut Apostolus dicit: Donec enim Lex poneretur, peccatum in mundo non habebatur, hoc est, non videbatur, ad Legis aduentum reuixit. Apertum est enim vt viderent, verùm frustra, quia id prope nemo seruabat, dicebat enim

* Aliàs, in terram.
* In Mundū.
Rom. 5.
De peccato Originis loquitur.
Rō. 3. c. 7. b
Exod. 20.
*Peccati ratio ante & post legē.

☧ *Non loquitur de absoluta coactione, sed de necessitate conditionata, & ex suppositione.*

A Lex: *Non mœchaberis, non occides, non concupisces*, tamen concupiscentia cum vitiis omnibus permanebat: ita peccatum istud ante Legem occulto gladio interfecit hominem, Lege districto. Quæ igitur spes homini? sine Lege ideo periit, quia peccatum videre non potuit, & in Lege, ideo quia in idipsum quod videbat, incurrit. Quis eum ab interitu potuit liberare? audite Apostolum: *Miserrimus † ergo homo! Quis me liberabit à corpore mortis huius? Gratia* (inquit) *per Dominum nostrum Iesum Christum.* Quid est gratia? peccati remissio, id est, donum. Gratia enim donum est. Ergo Christus adueniens hominémque suscipiens, ipsum illum hominē de potestate peccati purum & innocentem Deo primus exhibuit. Dicit Esaias: *Ecce virgo* (inquit) *in vtero accipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel, butyrum & mel manducabit priusquam* B *sciat aut proferre malum aut eligere bonum.* Et de ipso iterum: *Qui peccatum nō fecit, nec dolus inuentus est in ore eius.* Sub hoc innocentiæ patrocinio, vt primùm defensionem hominis aggressus est Christus in ipsa carne peccati, continuò ille peccati innobedientiæ Parens, qui primos homines aliquando deceperat; festinare cœpit, æstuare, trepidare: Vincendus enim erat soluta Lege peccati, qua sola hominem vel obtinuerat, vel poterat obtinere. Armatur ergo in aciem spiritualem, aduersus immaculatum; ac primùm, eo artificio quo in Paradiso Adam vicerat; specie dignitatis aggreditur; & velut sollicitans de potestate cœlesti, *Si filius Dei es* (inquit) *dic vt lapides isti fiant panes:* vt dum erubescit, aut non vult dissimulare se Filiū Dei, tentantis iussa compleret. Ecce adhuc non tacet, suggerens vt si se misisset ex alto, acciperetur manibus C Angelorum, quibus mandasset Pater vt humeris eum ferrent, ne fortè offenderet ad lapidem pedem suū, dum probare vult Dominus se esse de quo Pater istud mandasset facere quod Tentator vrgebat. Elusus nouissimè coluber, quasi iam cederet, ipsa illa quæ Primo homini eripuerat Mundi regna promittit; vt dum vicisse se credit hominis Aduocatum, recepto (quod defendebat) imperio, inclinaret ad dictam ab Impio dignitatem, ac sic aliquando peccaret. Verùm in his omnibus superatur Inimicus, & cœlesti virtute dissoluitur, sicut Vates ad Dominum, *vt † resoluas* (inquit) *Inimicum & Vindicatorem, quoniam videbo cœlos opus digitorum tuorum.* Debuerat cedere Diabolus; necdum tamen desinit. Scribas & Pharisæos & omnem illam impiorū cateruam, notis subornat insidiis, furoribus agitat. Igitur illi post varias artes D & corda mendacia, quibus Dominum more serpentis obsequendo decipere cogitarunt; postquam nihil proficiebant, nouissimè eum aperto latrocinio & crudelissimo genere passionis aggressi sunt: vt vel indignitate rerum, vel dolore pœnarum aliquid iniustum aut faceret aut diceret, atque ita perderet hominem quem gerebat, & relinqueretur anima eius apud Inferos; quibus vna Lex fuit vt peccatorem tenerent. *Aculeus enim mortis peccatum.* Perstitit ergo Christus, *& peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius*, vt diximus; nec tum quidem cùm ad victimam duceretur. Hoc fuit vincere, sine peccato condemnari. Diabolus enim in peccatores acceperat potestatem, quam sibi ille super immaculatum vindicauit, ac sic ipse superatus est id decernens super Iustum E quod illi per legem quam acceperat non licebat. Vnde propheta ad Dominum; *Vt iustificeris*, inquit, *in sermonibus tuis, & vincas cùm iudicaris.* Atque ita, sicut Apostolus dicit, *transductis potestatibus Christus condemnauit peccatum in carne affigens illud cruci, & chirographum mortis absoluens.* Inde est quod non *dereliquit Deus animam eius apud Inferos, neque dedit Sanctum suum videre interitum:* Inde quòd calcatis mortis aculeis, die tertia resultauit in carne, reconcilians illam Deo & restituens æternitati, victo crasóque peccato. Sed si solus ille vicit, quid cæteris contulit? Breuiter audite. Peccatum Adæ, in genus omne transierat: *Per vnum enim hominem* (sicut Apostolus dicit) *delictum introiuit, & per delictum mors*, sic & in omnes homines deuenit. Ergo & iustitia Christi, necesse est vt in Genus

† Aliàs, ergo.
Rom. 7.
Christus à peccati seruitute hominem liberauit.
Esai. 7.
1. Pet. 2.
Christus qua arte à Dæmone tentatus.
Matt. 4.
Psal. 18.
† [illegible] pro resoluo & destruo.
Christus in passione tentatus.
1 Cor. 15. g
Esa. 53.
Psal. 50.
Col. 2.
Psal. 15.
Rom. 5.

in Genus transeat: ac sicut ille per peccatum stirpem suam perdidit; ita Christus, per iustitiam, Genus suum omne viuificet. Hoc vrget Apostolus dicens: *Vt sicut per inobaudientiam vnius, peccatores constituti sunt multi, sic per dicto-audientiam vnius, iusti constituantur multi: Ac sicut regnauit delictum in mortem, similiter & gratia regnet per iustitiam in vitam æternam.* Dicet mihi aliquis; Sed peccatum Adæ meritò transiuit in posteros, quia ex ipso geniti erant: Et nunquid nos à Christo geniti sumus, vt propter ipsum salui esse possimus? Carnalia cogitare nolite; iam videbitis qualiter Christo parente generemur. Nouissimis temporibus animam vtique cum carne accepit Christus ex Maria, hanc venit saluam facere, hanc apud Inferos non reliquit, hanc Spiritui suo coniunxit, & suam fecit. Et hæ sunt nuptiæ Domini, sibi carni coniunctæ, vt secundùm illud magnum sacramentum, fierent duo in carne vna, Christus & Ecclesia. Ex his nuptiis Christiana plebs nascitur, veniente desuper Spiritu Domini; nostrarúmque animarum substantiæ, superfuso & admixto protinus semente cœlesti, visceribus matris inolescimus, aluóque eius effusi viuificamur in Christo. Vnde Apostolus: *Primus Adam, in animam viuentem, nouissimus Adam, in spiritum viuificantem.* Sic generat Christus in Ecclesia, per suos sacerdotes, vt idem Apostolus; *In Christo autem ego vos genui.* Atque ita, Christi semen, id est, Dei spiritus nouum hominem aluo matris agitatum, & partu fontis exceptum, manibus sacerdotis effundit, fide tamen pronuba. Neque enim aut insertus in Ecclesiam videbitur, qui non credidit, aut genitus à Christo, qui spiritum ipse non recepit. Credendum est igitur posse nos nasci. Sic enim ait Philippus: *Si credis, potes.* Recipiendus est Christus vt generet, quia sic Ioannes Apostolus dicit, *Quotquot eum receperunt, dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Hæc autem compleri aliàs nequeunt, nisi Lauacri & Chrismatis & Antistitis sacramento. Lauacro enim peccata purgantur, Chrismate Sanctus spiritus superfunditur, vtraque verò ista, manu & ore Antistitis impetramus: atque ita totus homo renascitur & innouatur in Christo; vt sicut resurrexit Christus à mortuis, sic & nos in nouitate vitæ ambulemus, id est, vt depositis vitæ veteris erroribus, idolorum seruitute, crudelitate, fornicatione, luxuria, cæterisque vitiis carnis & sanguinis, nouos, per Spiritum, mores sequamur in Christo, fidem, pudicitiam, innocentiam, castitatem. Ac sicut portauimus imaginem terreni hominis, portemus & eius qui de cœlo est; *Quia primus homo de terra, terrenus; secundus à cœlo, cœlestis.* Quod agentes, dilectissimi, iam non moriemur amplius. Etiam si in hoc corpore resoluamur, viuemus in Christo, sicut ait ipse; *Qui in me crediderit, licet moriatur, viuet.* Certi de-

Ibidem. Gene. 2. Christianorum generatio in Ecclesia. 1. Cor. 15. 1. Cor. 4. c Act. 8. b Ioan. 1. Chrisma in Baptismo. Rom. 6. 1. Cor. 15. Ioan. 11.

A uique sumus, ipso teste Domino; & Abraham, & Isaac, & Iacob, & omnes sanctos, Deo viuere. Denique de his ipsis ait Dominus, *omnes autem illi viuunt, Deus enim viuorum est, non mortuorum.* Et Apostolus de se dicit: *Mihi viuere Christus est, & mors lucrum: optarem dissolui & cum Christo esse.* Adhuc: *Nos autem dum in corpore hoc sumus, peregrinamur à Domino. Per fidem enim ambulamus, non per speciem.* Hoc est quod credimus, dilectissimi fratres. Cæterùm si in hoc sæculo sperantes sumus; miserabiliores omnibus hominibus sumus. Vita Mundi, & pecudibus, & feris, & alitibus, vt videtis ipsi, aut nobiscum est communis, aut longior. Et illud, homini proprium, quod per Spiritum suum dedit Christus; id est, vita perpetua; sed si iam non peccemus ampliùs. Quia sicut mors scelere acquiritur, virtute vitatur, ita vita sceleribus amittitur, virtute retinetur. B *Stipendia ergo peccati, mors donum Dei, vita æterna per Iesum Christum Dominum nostrum.* Ante omnia vos retinere, paruuli; omnes aliquando gentes (sicut suprà diximus) Principibus tenebrarum & potestatibus traditas; nunc per Iesu Christi Domini nostri victoriam liberatas. Ille est, ille qui redemit, donans nobis omnia peccata, sicut Apostolus dicit, *& delens quod aduersus nos erat chirographum inobaudientionis, quia & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci, exuens se carnem, traduxit potestates liberè triumphans eas in semetipso.* Soluit compeditos, & vincula nostra disrupit, sicut Dauid dixerat; *Dominus erigit elisos, Dominus soluit compeditos, Dominus illuminat cæcos.* Et iterum: *Disrupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis.* Soluti itaque de vinculis, vbi per baptismi sacramentum ad signum Domini conuenimus, diabolo C & omnibus angelis eius renunciamus, quibus antè seruiuimus, ne iam illis vlteriùs seruiamus, sanguine Christi & nomine liberati. Quòd si quis posthac oblitus sui & redemptionis ignarus, rursùs ad Angelorum seruitutes & infirma illa & egena Mundi elementa transierit, antiquis illis compedibus & catenis, id est peccati vinculis alligabitur, *& fient nouissima eius deteriora prioribus,* quia & diabolus eum quasi per fugam victum vehementiùs illigabit, & Christus pro eo iam pati non poterit, *quia qui resurrexit à mortuis, iam non morietur ampliùs.* Igitur, dilectissimi, semel abluimur, semel liberamur, semel in regnum immortale suscipimur: semel *fœlices sunt, quorum remissa sunt facinora, & quorum tecta sunt peccata.* Tenete fortiter quod accepistis, seruate fœliciter, D ampliùs peccare nolite. Puros vos, ex eo, & immaculatos in diem Domini reseruate. Grandia & infinita sunt præmia fidelibus præstituta, *quæ nec oculus vidit,* inquit, *nec auris audiuit, nec super cor hominis ingressa sunt.* Hæc vt accipere possitis, iustitiæ laboribus & votis spiritalibus obtinete; Amen.

Matt. 22. c Mar. 12. c Luc. 20. f Philip. 2. Cor. 5. b Rom. 6. Col. 2. Psal. 145. Psal. 115. Signum Domini. Luc. 11. Rom. 6. Hebr. 6. a Psal. 31. 1. Cor. 2. Iustitiæ labores.

INCIPIT EPISTOLA S. HIERONYMI presbyteri, ad Theophilum Episcopum.

DILECTISSIMO *atq; amantissimo Papæ Theophilo Episcopo Hieronymus in Domino salutem. Paucis in exordio placet iudicium veritatis: dicente autem Domino per Prophetam, Et iudicium meum quasi lux egreditur, qui tenebrarum horrore circundati sunt, nec naturam rerum clara mente perspiciunt, pudore operiuntur æterno, & cassos se habuisse conatus ipso fine cognoscunt. Vnde & nos Ioannem, qui dudum Constantinopolitanam rexit Ecclesiam, Deo placere semper optauimus, & caussas perditionis eius in quas ferebatur improuidus, nequaquam credere voluimus. Sed ille, vt cætera flagitia eius taceam, Origenistas in suam recipiens familiaritatem, & ex his plurimos in sacerdotium prouehens, atque ob hoc scelus beatæ memoriæ hominem Dei Epiphanium, qui inter Episcop. clarum in orbe sidus effulsit, non paruo mœrore contristans meruit audire: Cecidit cecidit Babylon. Scientes ergo dictum à Saluatore, Nolite iudicare secundùm faciem, sed iustum iudicium iudicate: ne quoquam tardiùs beatitudini tuæ Latino sermone translatum librum tuum remitterem, multa in medio impedimenta fecerunt, Isaurorum repentina irruptio, Phœnicis Galilææq; vastitas, terror Palæstinæ præcipua vrbis Hierosolymæ, & nequaquam librorum sed murorum extructio, ad hoc asperitas hiemis, fames intolerabilis, nobis præsertim quibus multorum fratrum cura imposita est. Inter quas difficultates lucratiuis, & vt ita dicam furtiuis per noctem operis crescebat interpretatio, etiam in scedulis tenebatur: cùm diebus sanctæ quadragesimæ scripta ad purum conlatione tantùm indigerent, grauissimo languore correptus & mortis limen ingrediens, Domini misericordia & tuis orationibus reseruatus sum, ad hoc forsitan vt implerem præceptum tuum & volumen disertissimum, quod scripturarum floribus texuisti eadem qua à te scriptum est gratia verterem, licet imbecillitas corporis & animi mæror ingenij quoq; acumen obtunderit, & verba prono cursu labentia velut quibusdam obicibus retardarit. Mirati sumus in opere tuo vtilitatem omnium Ecclesiarum, vt discant qui ignorant, eruditi testimoniis scripturarum, qua debeant veneratione sancta suscipere, & altaris Christi ministerio deseruire, sacrósque calices & sancta velamina, & cætera quæ ad cultum Dominicæ pertinent passionis, non quasi inania & sensu carentia, sanctimoniam non habere, sed ex consortio corporis & sanguinis Domini, eadem qua corpus eius & sanguis maiestate veneranda. Suscipe igitur librum tuũ, imò meum, & vt veriùs dicam, nostrũ: cúmq; mihi faueris, tuus fautor eris; tibi enim meũ fudauit ingenium, & facundiam Græcam Latinæ linguæ volui paupertate pensare. Neque verò vt diserti interpretes faciunt, verbum verbo reddidi: nec adnumeraui pecuniam, quam mihi per partes dederas, sed pariter appendi, vt nihil desit ex sensibus, cùm aliquid desit ex verbis. Epistolam autem tuam iccircò in Latinum verti, & huic volumini præposui, vt omnes qui legerint, sciant me non temeritate & iactantia, sed præceptis beatitudinis tuæ suscepisse onus vltra vires meas. Quod an consecutus sim, tuo iudicio derelinquo: certè si imbecillitatem reprehenderis, voluntati veniam commodabis. Vale.*

THEOPHILI ALEXANDRINAE VRbis Episcopi, ad totius Ægypti Episcopos, Epistola Paschalis prima, D. Hieronymo interprete.

PRIMVM solennitatis Augustæ sermo diuinus de cœlorum regionibus micans, & splendore suo iubar solis exuperans, clarissimum animabus se desiderantium lumen infundit. Cúmque pleno cordis intuitu radios eius quiuerint sustinere, ad ipsa cœlestis Hierusalem interiora penetralia; atque, vt ita dicam, Sancta sanctorum eas pertrahit. Vnde si volumus salutis esse participes, & adhærentes studio virtutum, animarum vitia purgare, & quicquid in nobis sordium est, iugi Scripturarum meditatione diluere, quasi subsudo apertam doctrinarum scientiam contemplantes; festinemus supernæ lætitiæ festa celebrare, & iungere nos Angelorum choris, vbi coronæ & præmia & certa victoria est, & desiderata triumphantibus palma proponitur. Nec differamus, tumentibus carnis fluctibus liberati, inter diuersa voluptatum hinc inde naufragia, clauum tenere virtutum, & post grandia maris pericula, tutissimum cœlorum intrare portum. Quamobrem, & eos quos cassa vitæ huius cura sollicitat, & instar frementium gurgitum perturbationum profunda circumsonant, quasi de somni graui excitantes, ad sapientiæ prouocemus iucera, ostendamúsque eis veras diuinorum sensuum diuitias, & inspirata sanctæ Celebritatis gaudia: eóque omnis impræsentiarum adsumatur labor, vt & eos qui paululùm negligentes sunt, & nosmetipsos æternæ gloriæ præparemus. Vnde & in Prouerbiis, in-

Festorum dierũ finis. Prouer. 9.

Bibl. Tom. 3.

A digentes sensu, ad conuiuium suum Sapientia prouocans, clamitat: *Venite, comedite de panibus meis, & bibite vinum quod miscui vobis.* Non enim sic cœlum hoc quòd suspicimus stellarum illustratur choris, nec in tantùm Sol & Luna, duo, mundi (vt ita dicam) clarissimi oculi, quorum cursu, annus euoluitur, & vicissitudine, tempora commutantur, clarum terris lumen infundunt, vt nostra solennitas virtutum choro fulget & radiat. Cuius thesauros & diuitias qui expetunt, consona cum Dauid voce decantant: *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam?* Exultantésque, & quodam tripudio gestientes, & iuxta quod scriptum est, Gaudio ineffabili corda perfusi, rursum clamitant; *Non habemus hîc manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus, cuius artifex & fabricator est Deus.* Sicut enim sciunt, omnium laborum suorum quibus in hoc Mundo pugnatur & curritur, hanc

Duo mundi oculi.

Psal. 54.

Heb. 13.

B esse repositam spem, & hæc in futuro præmia constituta, pro quibus nulla pericula formidantes, quotidie vitæ suæ cursum dirigunt, Hæreticorum vel maximè impietatem & tendiculas declinantes, quibus cæci cæcos ducunt in foueam, & quasi quadam veternosa & immundissima carie deceptorum corda commaculant; nec hac calce contenti, intimas scripturarum medullas bibunt, veritatem dogmatum falsi nominis scientia condemnantes. Quod intelligens & patriarcha Iacob, scalam cernit in somnis, cuius caput pertingebat vsque ad cœlum; per quam diuersis virtutum gradibus ad superna

Scala Iacob cuiusmodi.

C conscenditur, & homines prouocantur (terrarum humilia deserentes) cum Ecclesia primitiuorum, Dominicæ passionis festa celebrare. *Non est*, inquit, *hoc nisi domus Dei, & hæc est porta cæli.* Quam Dauid acutiùs intuens, &

Gen. 28.

omnem substantiam meam, & tradidero corpus meum vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest, ita

Hæretici quædã etiã sana scripserant.

siue iste de quo nunc sermo est, siue Origenes & alij Hæretici scripserint aliqua quæ Ecclesiasticæ Fidei non repugnent, tamen non erunt absque crimine. Et in iis, quæ principalia sunt, & ad salutem credentium pertinent, Ecclesiasticæ fidei repugnantes. Neque enim, vt ipse cum sectatoribus suis nititur adprobare, Dominus noster atque Saluator animam sine sensu adsumpsit & mente, aut mediam partem eius, duásque de tribus, siue tertiam, vt imperfectè hominem saluaret adsumptum, quia nec media, nec reliquæ portiones, perfecti nomen accipient. Et sicut quod perfectum est caret imperfecti vitio, sic quod imperfectum est, perfectum non potest dici. Et si imperfectè similitudinem nostram, vel ex parte susceperat, quomodo in Euangelio loquebatur;

Ioan. 10. c

A Christo nihil imperfectum assumptum est.

B *Nemo tollit animam meam à me, potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo sumendi eam?* Quæ autem tollitur atque deponitur, nec irrationalis nec absque mente & intelligentia dici potest, sed è contrario, rationalis & intelligibilis, & mentem habens ac sentiens. Atque ita ipse disputationis ordo conuincit, nihil à Domino imperfectum esse susceptum, sed adsumptum ab eo hominem plenè perfectéque, saluatum. Nulli enim dubium, quin irrationabilium iumentorum animæ non ponantur & resumantur, sed cum corporibus pereant, & in puluerem dissoluantur. Porrò Saluator, tollens animam, & separans à corpore suo, tempore passionis, rursum eam in Resurrectione suscepit. Et multò antequàm faceret, loquebatur in Psalmo;

Psal. 15.

Non derelinques animam meam in Inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem. Nec credibile est quod ad Inferos caro eius descenderit, vel prudentia carnis, quæ appellata sit anima, Inferis apparuerit: sed quod corpus eius positum in sepulchro sit, & ipse, nec de corpore & sapientia carnis, nec de diuinitate sua dixerit, *non derelinques animam meam in Inferno*, sed verè, de nostræ naturæ anima, vt perfectam ac rationalem & intelligibilem atque sensibilem ad Inferos animam descendisse monstraret.

Anima Christi apud Inferos.

Hortamur eos, qui talia sapiunt, vt errores hæreticos relinquentes, adquiescant Ecclesiasticæ veritati, & festiuitatem Dominicæ Passionis non faciant imperfectam, ne principalem & maiorem hominis partem in Saluatore negent, absque anima & mente corpus illius adserentes. Si enim ita erat, quid de se volens intelligi loquebatur;

Ioan. 10.

Math. 16.

Pastor bonus animam suam ponit pro ouibus? Et si tantùm carnem hominis adsumpserat, cur in passione dicebat; *Spiritus promptus, caro autem infirma?* Vnde sciendum est, quòd ex omni parte temperatum humanæ conditionis exhibens sacramentum, perfectam similitudinem nostræ conditionis adsumpserit: nec carnem tantùm, nec animam irrationalem & sine sensu, sed totum corpus, totámque animam sibi socians, perfectum in se hominem demonstrauit, vt perfectam cunctis hominibus in se & per se largiretur salutem: habénsque nostri consortium, qui de terra conditi sumus, nec carnem deduxit de cœlo, nec animam quæ priùs substiterat & ante carnem eius condita erat suo corpori copulauit, sicut Origenis nituntur docere discipuli.

Perfectus homo à Christo assumptus.

Si enim anima Saluatoris, antequam ille humanum corpus adsumeret, in cœlorum regionibus morabatur, & necdum erat anima illius, impiissimum est dicere, ante corpus, eam fuisse Domini, agentem aliquid & vigentem, & postea in animam illius commutatam. Aliud est, si possunt de Scripturis docere, antequam nasceretur ex Maria, habuisse hanc animam Deum Verbum, & ante carnis adsumptionem, animam illius nuncupatam. Quod si & authoritate Scripturarum, & ipsa suscipere ratione coguntur, Christum non habuisse animam antequam de Maria nasceretur, in adsumptione enim hominis, & animam eius adsumpta est, perspicuè conuincuntur, eandem animam & illius & non illius fuisse dicentes. Sed cessent illi à nouorum dogmatum impietate furi-

A bundi: nos Scripturarum normam sequentes, tota cordis audacia prædicemus, quòd nec caro illius, nec anima fuerunt priusquam de Maria nasceretur: nec antè anima in cœlis sit commorata, quàm postea iunxerit: nihil enim nostræ conditionis, è cœlo veniens, secum Dominus deportauit. Vnde quicquid contrarium est veritati, Euangelica falce succidens loquitur; *Omnis plantatio quam non plantauit Pater meus cœlestis, eradicabitur*, Verbum opere, comminationem sine consummans, & dictorum potentiam expletione rerum probans, vt quicquid sermo pollicitus est, gestorum veritas exhiberet.

Matt. 15. B

Sciant igitur se, huius solennitatis alienos, non posse nobiscum celebrare dominicam Passionem, qui Origenem, vt loquar aliquid de fabulis Poëtarum, Hydram omnium sequuntur hæreseon, & erroris se habere magistrum & principem gloriantur.

Origenes, hydra hæreseon.

B Quàmuis enim innumerabiles texuerit libros, & garrulitatis suæ, quasi damnosæ possessionis, mundo reliquerit hæreditatem, tamen scimus lege præceptum, *Non poteris constituere super te hominem alienum, quia non est frater tuus.*

Deut. 17.

Qui enim diuerso tramite ab Apostolorum regulis aberrauit, quasi indignus & profanus choro Christi & consortio mysteriorum eius, de solennitate Christi eiicitur, & à Patribus maioribúsque natu qui Saluatoris Ecclesiam fundauerunt, procul pellitur, Philosophorum pannos, nitens, nouo & firmissimo Ecclesiæ consuere vestimento, & veris falsa sociare, vt ex illorum vicinitate fortior probetur infirmitas, & huius pulchritudo violetur. Quæ enim illum ratio? quis disputationum ordo perduxit, vt allegoriæ vmbris &

Origenis hæreses, & allegoriæ.

C cassis imaginibus, Scripturarum tolleret veritatem? Quis Propheta sentire docuit, propter ruinam & lapsus de cœlis animarum, Deum esse compulsum corpora fabricare? Quis iuxta beatum Lucam, eorum qui viderunt & ministri fuerunt sermonis Dei, huic tradidit ad docendum, negligentia, & motu, & fluxu de altioribus rationabilium creaturarum, prouocatum Deum, mundi huius condere diuersitatem? cur creationem eius Moyses explicans dixerit, nec iudicauerit propter aliquas causas præcedentes, de rationabilibus sensibilia, de inuisibilibus visibilia, de melioribus peiora prolata, quod apertissimè Origenes prædicat? Dicit enim, propter peccata intelligibiliũ creaturarum, Mundum esse cœpisse, nolens Pascha celebrare cum sanctis, neque cum Paulo dicere,

Actor.

Rom. 1.

D *Inuisibilia Dei, à creatura Mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur:* Nec cum Propheta vociferari, *Considerans opera tua & obstupui.* Aliter enim Mundi pulchritudo subsistere non valebat, nisi eum varius creaturarum impleisset ornatus. Denique Sol & Luna, duo magna luminaria, & stellæ reliquæ, antequàm hoc essent in quod eas creatas quotidiani cursus testatur officium, non erant absque corporibus, nec propter aliquas causas simplicitatem pristinam relinquentes, corporibus circundatæ sunt, vt ille somniat contraria fidei dogmata struens: nec animæ in cœlorum regionibus aliquid peccauerunt, & idcircò in corpora relegatæ sunt.

Siderum creatio.

Si enim hoc ita esset, oportuerat Saluatorem, nec ipsum corpus adsumere, & animas de corporibus liberare: debebat eo tempore, quando in baptismate

E peccata dimittit, statim, baptizatum de corporis vinculis soluere, quæ propter peccata in condemnatione peccati facta commemorat. Sed & resurrectionem corporum frustra pollicetur, si expedit animabus absque grauitate corporum ad cœlum leuiùs subuolare. Ipse quoq; resurgens, carnem suam suscitare non debuit, sed solam diuinitati animam copulare, si meliùs est absque corporibus quàm cum corporibus viuere. Quid sibi autem vult, crebrò animas & vinciri corporibus & ab eis diuidi, prædicare, & multas nobis inferre mortes, ignorans Christum idcircò venisse, non vt post resurrectionem corporibus animas solueret, aut liberatas rursus aliis corporibus indueret, & de cœlorum regionibus descendentes sanguine & carne vestiret, sed vt semel cor-

pora suscitata incorruptione & æternitate donaret? Sicut enim Christus *semel mortuus, vltra non moritur, nec mors ei dominabitur*, ita nec corpora suscitata, post resurrectionem, secundò vel frequenter intereunt, nec mors eis vltra dominabitur, neque in nihilum resoluentur, quia totum hominem Christi saluauit aduentus. Sed & illud

Origenis error de Angelorũ creatione & merito.

à solennitate Christi Origenem alienum facit, quod Principatus Potestates, Fortitudines, Thronos, Dominationes, non ab initio in hoc conditas refert, sed post creationem aliquo honore dignas factas, & aliis earum similibus propter negligentiam ad inferiora delapsis, has inclytis nominibus appellatas, vt iuxta errorem eius, non eas condiderit Deus, Principatus, & Potestates, &c. sed aliorum peccata illis materiem tribuerit gloriarum.

Coloss.

Et quomodo Paulus Apostolus scribit, *In Christo creata sunt omnia in cælis & in terra, visibilia, inuisibilia, siue Throni, siue Dominationes, siue Principatus, siue Potestates, omnia per illum, & in illo creata sunt, & ipse est ante omnia.* Si intelligeret vim verbi, per quem dicitur, creata sunt omnia; nosset ab initio ita eas conditas; & non aliorum socordiam, & in inferiora prolapsum, occasionem dedisse Deo; vt illas, Principatus, & Potestates, & Fortitudines reliquas nominaret; maximè cùm creaturarum pulchritudo consistat in ordine dignitatum. Si enim de Sole & Luna, & stellis scriptum est,

Genes. 1.

Fecit Deus duo luminaria magna, luminare maius, vt præesset diei; & luminare minus, vt præesset nocti, & stellas posuit in firmamento cæli, vt lucerent super terram, nec pretium bonorum operum reciperent: vt post conditionem sui, in Firmamento cæli lucerent, & diebus siue noctibus succederent: sic Principatus & Potestates, quæ in cælorum regionibus conditæ sunt, non post bona opera in hæc profecisse sentimus, sed sic ab initio conditas: neque enim Origenis & discipulorum eius imitamur errorem, qui putant in similitudine dæmonum & diaboli, qui propria voluntate talia nomina officiáque sortiti sunt; Principatus, & Potestates, Virtutes, & Thronos, & Dominationes post conditionem sui, boni aliquid perpetrasse, vt aliis ad inferiora dilapsis ad excelsa conscenderent, & iis nominibus insignirentur, habentes posteà quod priùs non habuerant. Quæ, dicentes, non intelligunt, Pauli se sententiæ contraire; in Christo creatos Principatus, & Potestates, & Thronos, & Dominationes, loquentis. Quod autem dicit creatos; nulli dubium est, quin sic ab exordio conditi sint, & non postea istiusmodi acceperint dignitates. Verùm hæc breuiter sanxisse sufficiat; ad aliam eius veniamus impietatem, quam velut de profundissimis tenebris eructans loquitur, & blasphemiarum suarum pessimam Mundo reliquit memoriam. Dicit enim Spiritum sanctum non operari ea quæ in anima sunt, nec ad irrationabilia peruenire.

Origenis error de Spiritu sancto.

Quod adserens non recogitat aquas in baptismate mysticas, aduentu sancti spiritus consecrari, panémque dominicum, quo Saluatoris corpus ostenditur, & quem frangimus in sanctificationem nostri; & sacrum calicem; quæ in mensa Ecclesiæ collocantur, & vtique inanima sunt; per inuocationem & aduentum sancti Spiritus sanctificari. Si ad irrationabilia, & ad ea quæ absque anima sunt, sancti Spiritus fortitudo non peruenit; cur Dauid canit: *Quo abibo à spiritu tuo?*

Psal. 138.

Quod dicens; ostendit, Sancto Spiritu omnia contineri, & illius maiestate circundari, si omnia in omnibus, vtique & irrationabilia, & inanima sunt. Et alibi legimus: *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum.* Quod nunquam Scriptura memoraret, nisi irrationabilia quæque & inanima, illius numine complerentur. Verùm non est contentus hoc fine blasphemiæ, sed in morem lunaticorum, qui furorem suum illisione dentium, & spumantium saliuarum eiectione testantur, rursum eructat & dicit; Filium Dei; id est, rationem & sermonem ac virtutem eius, ad ea tantum quæ rationabilia sunt, peruenire.

Origenis error de filio Dei.

Quod audiens, miror vnde sumpserit, aut quomodo legisse se nesciat, *Omnia per ipsum facta sunt*! Ex quo adprobatur, ad cuncta, Verbi Dei fortitudinem peruenire.

Ioan. 1.

A Forsitan oblitus & illius historiæ, quando virtute Christi Lazarus suscitatus est, cuius vtique corpus, eo tempore quo de morte surgebat in vitam, vt anima, ita & ratione caruit. Ignorauit & illud quod de quinque panibus quinque millia saturata sunt hominum, exceptis mulieribus & infantibus; & superfuerunt duodecim cophini fragmentorum: Quod vtique Christi fortitudo perfecit. Arbitror, eum, nec illius miraculi recordatum, quando irrationabiles Maris fluctus, diuino calcans pede, tranquillitati nauigantium reddidit: quæ Christi virtus, & non alterius patrauit imperium. Quomodo ergo non toto corde & animo & corpore perhorrescit, dicens, fortitudinem Verbi Dei, irrationabiles creaturas non posse pertingere? Et qui iactat se in scientia Scripturarum, & putat tanta legisse, quanta nullus hominum

Ioan. 11.

Matt. 14.

B legerit, sciat scriptum, quòd ægrotantes in lectulis deferebant, & ponebant in triuiis & plateis, vt eos Petri vmbra contingeret, & sanaret, quod sacra Apostolorum Acta testantur, arguentia Origenis stultitiam; per quæ id, Apostolorum vmbra fecisse conuincitur, quod ille filium Dei, Verbum Dei non potuisse testatur. Simili errore deceptus, & nesciens quid loquatur, * eorum qui nolunt Dei prouidentiam vsque ad omnes creaturas & Mundi inferiora descendere, sed tantùm in cælorum regionibus commorari, vt scilicet id vmbra fecerit Petri, quod implere Saluatoris fortitudo non quiuerit. Sed & ad * illa veniamus; Apostolo enim de primogenito Filio Dei perspicuè proclamante: *Hoc intelligat vnusquisque in nobis, quod & in Christo Iesu, qui cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed seipsum*

Act. 5.

*Hic deest sequitur errorem. vel aliquid tale.

* Alia Origenis error de prouidentia Dei.

C *exinaniuit, formam serui accipiens.* Ille ausus est dicere, quòd anima Saluatoris se euacuauerit, & formam serui acceperit, vt Ioannes mentitus esse credatur, qui ait: *Verbum caro factum est*: similem nostræ conditioni ingerens Saluatorem, dum non ipse qui se euacuauit & formam serui accepit, sed animam illius & fidem quæ omnium confessione firmata est, sua impietate dissoluit. Si enim anima Saluatoris est, quæ fuit in forma Dei, & æqualis Deo, iuxta Origenis insaniam; æqualis autem Deo filius Dei est, & quod æquale Deo est, eiusdem conuincitur esse substantiæ: ipse nos disputationis ordo perducit, vt vnius naturæ, animam, & Deum esse credamus. Quod cùm dicat, sequitur vt nostras quoque animas, non alterius à Deo naturæ esse contendas, nullique dubium, no-

Philip. 2.

Ioan. 1.

D stras animas & animam Saluatoris, vnius esse substantiæ, vt iam, factor atque factura, vnius naturæ sint. Et quomodo in Christo creata sunt omnia; si animæ hominum, eiusdem cum Creatore substantiæ sunt? Verùm non est ita, Fratres, nec anima Saluatoris, sed ipse filius Dei cùm esset in forma Dei, & æqualis Deo, se exinaniuit, formam serui accipiens. At Origenes in profundum impietatis demersus cœnum, non intelligit se Gentium esse participem; qui Idola pro Deo venerantes, *dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt, & immutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis*, quod & iste incurrens, simili errore deceptus est: in forma enim & æqualitate Dei animam Saluatoris adfirmans, sicut superior sermo memorauit, impietati ethnicæ æqualis est.

Animam Saluatoris non exinaniuisse.

Rom. 1.

E Vt enim illi immutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, dicentes, Deos esse qui non erant: sic iste immutauit gloriam incorruptibilis Dei, in forma illius & æqualitate animam Saluatoris adserens, quæ creata est, & hanc, se euacuasse, & non Verbum Dei, ad terrena venisse, sicut Apostoli adfirmat auctoritas. Nec erubescit, ex multiloquio immemor sui, & animam hominis nolens à conditionis exordio sic vocatam, sed ex eo quod, quæ prius mens & sensus erat, frigus negligentiæ & infidelitatis adsumpserit: *Quæ etymologia, magis Græcæ quàm Latinæ linguæ conuenit.* * Si autem, æqualem Deo, & in forma illius constitutam animam adserit Saluatoris, ergo & illa ex frigore charitatis sortita vocabulum est, & prioris nominis perdidit digni-

* ψυχὴ, à ψύχω, quod & refrigerare, & spirare significat.

tatem: Generalis enim illius disputatio est, animas hominum appellatas ex eo quod calorem pristini feruoris amiserint. Igitur si omnium animæ, recepto frigore sunt vocatæ, & confitetur animam habuisse Saluatorem, sequitur, vt & ipsam, de mente & sensu, dicat ad huiusmodi vocabulum commigrasse. Quod licet sermo nec taceat, apertáque impietas illius insaniam reprimat: tamen ipsa dicere necessitate compellitur, quæ prioribus dictis *, ordine nectit sequentia. Aut enim negare debet habuisse animam, Saluatorem, vt apertissimè contra Euangeliorum veniat authoritatem: aut si nō potest sibi contraria loqui, etiam hanc ex frigore charitatis, * de mente & sensu, confitebitur animam nuncupatam: omnium quippe animas, qui recesserint à Deo, & calorem diuinæ charitatis amiserint; ex frigore æstimat appellatas. Quis non credat, cum, hoc sacrilegij fine contentum? * Aliam rursus Filio Dei nectit calumniam, & iis verbis loquitur: Si sicut Pater & Filius vnum sunt, ita & anima quam adsumpsit Filius, & ipse Filius Dei vnum sunt. Nec intelligit, Patrem & Filium, vnum esse propter communionem substantiæ & eandem diuinitatem; filium autem & animam eius, diuersæ & multum inter se distantis esse naturæ. Etenim si sicut Pater & Filius vnum sunt, sic & anima Filij, & ipse Filius vnum sunt: vnum erit pater cum anima Saluatoris, & ipsa dicere poterit: *Qui videt me, videt & Patrem.* Sed non est ita, absit hoc ab Ecclesiastica fide: Filius enim & Pater vnum sunt, quia non est inter eos diuersa natura; Anima autem & Filius Dei, & natura inter se discrepant & substantia, eò quòd & ipsa à Filio condita sit, nostræ conditionis atque naturæ. Si enim sicut Pater & filius vnum sunt, sic anima Filij Dei, & ipse Filius vnum sunt, vnum erit (vt iam diximus) anima & Deus Pater; & anima Saluatoris, splendor gloriæ & forma substantiæ eius esse credetur. Verùm, hoc dicere, impium est atque blasphemum. Eiusdem igitur impietatis est, Filium & animam illius, vnum dicere; cuius, Patrem & Filium, vnum negare. Rursum immemor sui, contraria sibi loquitur, ait enim: Anima quæ turbata est, & tristis effecta, non erat ipsa Vnigenitus & primogenitus omnis creaturæ, nec Verbum Dei, quòd conditionem animæ superans & verè Filius Dei, in Euangelio loquebatur: *Potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterùm sumendi illam.* Ergo si melior est & potentior Filius Dei anima sua (quod nulli dubium est) quomodò anima illius, in forma Dei esse poterat & æqualis Deo, quam, cùm dicat, se euacuasse & serui adsumpsisse formam, omnes Hæreticos magnitudine blasphemiæ superat. Si enim in forma Dei & æqualis Deo, Verbum Dei est, in forma autem Dei & æqualitate eius, anima Saluatoris est, quomodo poterit, inter æqualia, aliud esse maius, aliud minus? Ea enim quæ inferioris naturæ sunt, sublimiorem naturam atque substantiam, sui deiectione, testantur. Non ei sufficit ista blasphemia, sed trans flumina Æthiopiæ cursum † stultitiæ suæ dirigens, iterum furibundus exultat, tot, dicens, voluntate sua Deum condidisse rationabiles creaturas, quot poterat gubernare: vt virtutem Dei, imbecillitati hominum & cæteris quæ creata sunt, comparet. Nam in humano corpore, tot fortitudo eius membra sustentat & regit, quot potest ex eis infusa vegetare, & eam nobis tribuit temperantiam, quam valet sua præsentia regere, tantúmque virtute sustentat, quantum possunt membra hominum sustinere. Deus autem maior iis quæ ipse fabricatus est, cùm illis mensuram in creatione præstiterit, quam rerum ordo poscebat, & quo amplius sustinere non poterat: plus potest quàm ea quæ facta sunt, capiunt. At ille, columen veritatis, terminabilem Dei adserit fortitudinem, & minorem artibus hominum: cementarij quippe, & ij qui struendarum domorum callent scientiam, maiora possunt ædificare quàm fecerunt, si tamen queant fundamenta sustinere quæ superædificanda sunt, nec fabricatio, cogitationis artium, finis est. Cúmque opera tanta perfecerint, quanta rerum necessitas flagitabat, habeántque mensuram vltra quam si fuisset aliquid extructum, indecens & inutile probaretur, ars ipsa plus mente continet quam opere demonstrauit: nec fine rerum, finis imponitur scientiæ; si tamen, vt dixi, quicquid mens conceperit, & magnitudine operum cogitatio dilatarit, possint ea quæ subiecta sunt sustinere. Et quomodò non impium est humanæ arti finem non imponere, nec operibus suis artificum scientiam coæquare, & Deum tanta fecisse dicere rationabilium creaturarum, quanta facere poterat? Audiat ergo & discat impius, quòd non tanta est virtus Dei, quantas fecisse dicitur rationabiles creaturas, sed imponens mensuram operibus, vltra quam esse non poterant, & rerum numerum, dispositionis suæ arte concludens, ipse mensura & numero non tenetur. Ex quibus liquido apparet, non eum tanta fecisse, quanta *poterat, sed quantum* rerum necessitas expetebat, tantùm eius fecisse virtutem. Ponamus exemplum, vt quod dicimus manifestius fiat: Si quis opulentus paterfamiliâs, conuiuas ad cœnam voluerit inuitare, & tantas offerre dapes quæ implere possint auiditatem cœnantium nō statim quantum illi comederint, & quantum eis fuerit præparatum, tantùm diues Dominus habere poterat, sed præbuit eis quantùm conuiuij dignitas exposcebat: sic & omnipotens Deus, vincens comparationis exemplum, non tantas fecit creaturas quantas poterat, sed tantæ ab eo factæ sunt, quantæ debebant fieri. At ille, verbositatis seminarium, contexit & replicat, & ait: Tanta fecit Deus, quanta poterat comprehendere, & sibi habere subiecta, suáque prouidentia gubernare. Nec audit Prophetam dicentem: *Si omnes gentes vt stilla de situla, & sicut momentum stateræ computatæ sunt, & quasi saliua deputabuntur, cui adsimilastis Deum?* Et rursum: *Quis mensus est manu aquam, & cœlum palmo, & omnem terram pugillo?* Si ad comparationem fortitudinis Dei, aqua mensuratur manu, & cœlum palmo, & omnis terra pugillo: hæc autem per metaphoram dicuntur, vt eorum, quæ facta sunt, vilitas ex factoris magnificentia comprobetur (neque enim diuersitate membrorum compositus est Deus) quomodo tanta fecisse dicitur, quanta poterat sua virtute comprehendere? Calcemus quod cœpimus, & sensum nostrum pleniùs expliceemus. Si omnes gentes quasi stilla de situla, & quasi momentum stateræ reputatæ sunt, & quasi saliua reputabuntur (per quæ verba, omnium creaturarum vilitas, & parua substantia demonstratur, vt appareat incomparabilis sublimitas Dei) ergo & fortitudo eius sicut stilla de situla, & sicut momentum stateræ, & saliua hominis reputabitur, si iuxta Origenem tanta fabricatus est quanta poterat sua virtute comprehendere; & necesse est, numero mensuráque factorum, Dei fortitudinem coæquari; si tamen non potuit facere maiora quàm fecit. Verùm non puto quempiam; non dico hominum, sed ne dæmonum quidem; hæc de eo audere confingere, quæ ille & sensit, & scripsit; tantam, Deum, fecisse materiam, quantam ornare poterat & in rerum formas diuidere. Quæ sentiens, rursum discat à nobis; non quanta fecit Deus, tanta facere poterat; sed quantam mensuram rerum ordo poscebat, tanta fabricatus est Deus multò maiorem habens & artem & fortitudinem; quàm, ea quæ facta sunt, numerum atque mensuram. Et hoc sciat Prophetarum testimoniis comprobari, è quibus ait: *Operuit cælos virtus eius.* Et alter clamitat: *Terram autem sicut nihili fecit*; vt maiorem Dei esse virtutem, iis quæ facta sunt, prædicarent. Porrò quod dixit; *terram sicut nihili fecit*; de vniuersis creaturis, Apostolus interpretans loquitur: *Qui vocat ea quæ non sunt, tanquàm sint.* Vt & per hæc verba discamus, maiorem esse fortitudinem Dei, quàm ea quæ ab illo facta sunt. Et non erubescit, contra Dei fortitudinem disputans, dicere, quòd tantùm possit Deus, quantùm ei ad operandum materia ministrarit: nec intelligit aliam na-

Marginal notes (left column):
* *Datis.*
* *Vel vt paulo supra, quæ prius mens & sensus erat.*
* Hæc citat Theodoritus Cyrensis, in Eranistæ, Dialogo. 2.
Animam & Filium Dei, vnum esse Origenes affirmat.
Ioan. 14.
Ioan. 10.
Origenes, omnes Hæreticos vincit.
† *Cursum.*
De creatione, error Origenis.
Dei potentia.
Ironia.
Ars opere maior est.

Marginal notes (right column):
Elegans comparatio.
Origenes seminarium loquacitatis.
Is. 40. c.
Origenis error de Materiæ creatione.
Rom. 4.

tutam esse factorum, & aliam eius qui factor est Deus; neque posse tantum illam de qua aliquid fit, quantùm is potest qui ex ea aliquid fabricatur: diuersarum enim substantiarum, diuersa est virtus atque conditio. Quapropter, si volunt cum Ecclesia Dominicum Pascha celebrare, qui authoritati Scripturarum, Origenis præferunt delitamenta; audiant inclamantem Deum: *Et non ostendi illa tibi vt ambulares post ea.* Ac Prophetam lachrymabiliter commonentem: *O ô fugite de terra Aquilonis, dicit Dominus, quia à quatuor ventis congregabo vos, in Sion saluamini, qui habitatis filiam Babylonis.*

Zach.2.c

Vt erroris tenebras frigúsque ignorantiæ relinquentes, ad ortum Solis iustitiæ, iuncti Magorum studijs, conuertantur; & inhabitantes calidissimam plagam cœli, quæ in Scripturarum feruore sentitur, pastores Ecclesiasticos, spreta Origenis amentia, sciscitentur, & dicant: *Vbi est qui natus est rex Iudæorum?*

Matth 2.

Præsepe Christi.

Magorum munera.

Cùm illum inuenerint iacentem in præsepi, humili videlicet eloquio Scripturarum; offerunt ei aurum, & thus, & myrrham; id est, fidem probatam & omni veritatis splendore fulgentem, conuersationis bene-olentis fragrantiam, & continentiam; luxum voluptatis, & fluitantia carnis incentiua siccantem. Qui enim post crebras commonitiones, Ecclesiasticæ fidei contradicunt; duplici languore retinentur; nequitia & imperitia, & in morem serpentinum toti ad terrena conuersi adhærentésque humo, bonis mala præferunt; nec nouerunt quæ sit differentia vitiorum atque virtutum, & de sanctis Scripturis, in correptionem, & sanitatem sui, medicamenta contemnunt, in morem prægnantium mulierum, veritatis fastidia sustinentes, quæ solitos cibos respuunt, & noxia quæque sectantur, nec valent contra veritatis radios, clarum animæ lumen intendere, despicientes Ecclesiasticam disciplinam, quasi porci voluntantur in cœno, & vnguenta contemnunt.

Hæreticorum morbi

Sed iustum est, vt saltem de exemplis, quæ inferimus, recipiant sanitatem: sicut enim oculo officit lippitudo, & totum corpus populatur febris, æs quoque & ferrum paulatim rubigo consumit; ita dogmatum peruersorum perniciosa contagio, animarum negligentium pulchritudinem violat, & deformi eos mendaciorum pallore perfundit.

Errores animæ sunt pro rubigine.

Obsecro, Fratres, vt ignoscatis dolori meo, sceleratas doctrinas in medium proferenti: Licet enim per Babyloniæ flumina transierimus, vt captiuos ibidem commorantes ad festiuitatem Hierusalem pergere suaderemus, tamen misericordia Dei, ipsi captiuitatem non sensimus, prosperis ventis Scripturarum vela pandentes. Nec obruerunt nos doctrinæ hæreticæ gurgites intumescentes, nec mendaciorum tempestas terruit, neque torrentes iniquitatis in medio eorum pelago pertraxerunt, vbi iuxta Psalmistam canentem, *reptilia quorum non est numerus*, & Draco, diabolus commorantur, venenatissimum animal sanctorum lusibus patens: nec, vt cuncta breui sermone concludam, ex omni parte ventorum flabra consurgentia, Ecclesiasticam nauem subuertere potuerunt, & studiorum nostrorum, sæuo turbine, operire remigium. Et cum Saluatore Domino, instar discipulorum illius, nauigantes transfretauimus, & portum quietis intrantes, pulcherrimum diuinorum voluminum littus amplectimur, varios carpentes flores scientiæ, & niuea membra sapientiæ pressis figentes oculis, in eius hæremus amplexibus, & si Dominus concesserit, viuentes cum ea, & in illius perseuerantes amore cantamus: *Amator sui pulchritudinis eius.*

Marc.6.

Sap.8.

Quotquot enim diligentiùs Scripturas sanctas legunt, & per picta sermonum cœlestium prata discurrunt, hac beatitudine perfruentur. Qui autem relinquentes dominicæ Solennitatis vigorem, ad deserta transcendunt, in morem vrbium, quæ absque muro sunt, hostiles dæmonum impetus sustinent. Quapropter imminentia festa celebrantes, intelligamus & nosmetipsos, & vniuersa quæ nostra sunt, scientiámque & rationalem animam nostram, quasi matrem cunctis studijs amplexemur, habentes radicem sermonis atque rationis, scientiæ notionem, sermonem autem, vt ita dicam, operis vestibulum.

Sermo debet nobis esse Operis vestibulum.

Porrò: Opus, sermonis & scientiæ, ædificij tecta perfecta, * & firmissimum domus culmen impositum: Sermo enim & ratio & scientia & fides, absque opere, cassa sunt & instabilia. Et vt aliquid propter eos qui Dialecticis artibus instituti sunt, ex illa doctrina videamur adsumere, quomodò, si Verbum Nomini coniungamus, perfectus sensus efficitur, Verbúmque si solùm fuerit, aut nomen sine verbo, nihil est omnino quod dicitur: sic Scientia absque opere, & opus sine fide infirma sunt & caduca: & econtrario scientia operi copulata, perfectæ virtutis indicium est.

*Fortè melius, perfecti & paulò post, pro impositi, pro impositum, nisi fortè malis adiicere verbum, est.

Scientia & fides, absque Opere inuta est.

Tacita quippe animi cogitatio, arcanus eius est sermo, qui, per linguam, forinsecùs resonans, profert mentis sententiam. Cúmque sermo fuerit opere consummatus, scientiæ & cogitationi nostræ, finis imponitur. Atqui cogitationis, & sermonis, & operis reddemus rationem in iudicio, *accusantibus se inuicem cogitationibus nostris, siue defendentibus in die qua iudicaturus est Deus abscondita hominum per Iesum Christum*, sicut Paulus Apostolus scribit.

Rom.2.c

Quod cùm ita sit; adpropinquante festiuitate Domini; dicamus ad eos quos Origenis error inuoluit, & fraudulentia captiuos tenet: *fugite de medio Babylonis, & resaluate vnusquisque animam suam.* Quamuis enim, iuxta vaticinium Prophetæ, Babylon, calix aureus esse dicatur; & compositione ac lepôre verborum, veritatis pulchritudinem præferat, & *transfiguret se in Angelum lucis*; tamen sciendum, quòd quicumque biberint de vino illius, mouentur & corruunt; & contriti, lamentatione sunt digni.

Hier.51.

Babylon calix aureus.

Nos autem mortiferis perturbationibus resistentes, muro continentiæ vallemus animam, & libertatem illius, quotidiana virtutum exercitatione, tueamur.

Murus continentiæ.

Animæ libertas.

Sicut enim venditi serui, eorum qui pro eis dedere precium, & famuli & verberones vocantur; ita qui animas suas variis vendidere desideriis, horum quibus se tradiderint, famuli nuncupantur, & quasi crudelibus obediunt dominis. Cúmque & emendatores erroris sui, rigida fronte, contemnant, temeritate stultitiam defendentes; ignorant quòd audacia nihil sit aliud, vt mihi quidem videtur, nisi absque sensu & cogitatione sententia, procul à se fugans gubernatorem perturbationum, animum.

Stultitiæ definitio.

Audacia quid sit.

Cúmque tali fuerit spoliata præsidio, præceps in profundum fertur impietatis, & quasi quodam amarissimo reumate lumen mētis obscurat; oculúmque eius, secundùm eloquium Scripturarum, intractabili tenebratum nocte circumdat. Vnde qui Origenis erroribus delectantur, festiuitatis Dominicæ non sperent præconia; nec vnguenta, aurum, & margaritas quærant in luto; neque matrem suam, Ecclesiam, quæ eos genuit & nutriuit, in magnis vrbibus lacerent; qui aliquando nostri, nunc propter illum & discipulos eius, Gentilium in nos odia superant, & in dilectione eorum, in nos maledicta congeminant; diuitúmque obsident fores, nec audire metuunt cum Iudæis; *Filios genui & exaltaui, ipsi autem me spreuerunt.*

Esaiæ.1.

Qui mihi videntur nescire; omne verbum, veritatis non habens fundamentum (Et si ad horam, audientem illexerit vt putet verum esse quod non est) paulatim dissolui & in nihilum redigi; vniuersámque sententiam, quæ in morem Torrentis de pessima mente profertur, obruere authorem suum: & literas syllabásque, quibus erat contexta, perdentem; absque sensu & sono & vlla imagine derelinqui: & instar venenatissimi colubri percutere prolatorem suum, statimque retrahere caput; & quasi in foramine mentis, tabescere atque consumi: nam mendaciorum finis, interitus est.

Verbum nō habēs fundamentum veritatis paulatim, dissoluitur.

Illi qui quondam iactabant se solitudinis amatores; saltem paruulam, ad occultanda maledicta, super labia furoris sui ædificent cellulam; non de sanctis Hierusalem lapidibus, sed informibus Babylonis saxis, quæ indolata & inæqualia, ruituræ domus parietes fulciant. Quanquam effœminatis auribus & Gentilium odiis, se, nostri detractione commendent, carpentes Ecclesiasticam disciplinam; & patientia nostra, quasi quodam temeritatis fomite, abutentes: ra-

Psal. 33. c

men aliquando taceant & quiescant, & audiant Prophetam dicentem; *Prohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum.* Desiderent que ea sapere, quæ digna sunt vita solitaria, & Ecclesiæ principem ac magistrum non contristent Deum.

Hier. 9.
Orandum pro hæreticis.

Vos autem obsecro, Fratres, vt in commune oremus pro eis, & prophetali voce dicamus; *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? Et; Plorabo die ac nocte vulneratos filiæ populi mei:* Dei misericordiam deprecantes, vt liberet eos errore quo vincti sunt: & odium quo aduersuo nos frustrà insaniunt, amore commutent. Vnde & nos obliti iniuriarum, indulgentissimo eos cupimus recipere sinu; & illorum sanitatem & conuersionem ad Deum, propriam sanitatem & gloriam computamus. Et si aliter non possunt curari nisi nostra humilitate, vltrò eis satisfaciamus: nihil eis tribuimus, nihil nocuimus, tametsi indignantur & sæuiunt contra Ecclesiæ medicamina, quibus, vulneratis, sanitas redditur. Nos, quæ scimus loquimur, & quæ didicimus, prædicamus, orantes vt qui Ecclesiasticas despiciunt regulas, normam recipiant veritatis; nec propter hominum confusionem, per quam difficulter errantes corrigi solent, perdant vtilitatem pœnitentiæ. Et nunc dicimus, & idem frequenter ingerimus, vagari eos nolumus, nec per alienas errare prouincias; sed ad extorres & furibundos cum Propheta clamamus, & loquimur: *Saluamini de terra, & reuertimini, & nolite stare, recordamini qui procul estis à Domino, & Hierusalem ascendat super cor vestrum.* Forsitan hæc audientes, Ecclesiasticæ cōgregationis amor subeat, & recordentur fraternæ in commune lætitiæ: hymnorum, quibus, cum cæteris, Dominum concinebant, frigúsque odiorum, dilectionis calore commutent: & intelligant; nos medicos, non inimicos, indulgentissimos patres, non hostili timentes superbia. Neque enim fieri potest, vt quos saluari volumus, perire cupiamus, & non eis, Ecclesiasticam virgam, conuerti in baculum, si tamen relinquentes errorem, veritatem sequi velint, & omittere temeritatem lasciuientium puerorum. Sin autem respuunt eam, & cōtemnentes Ecclesiasticam disciplinam, eleuant cornu suum contra regulas eius, & salutaria spernentes consilia, proiiciunt retrorsum, audiant Dominum comminantem; *Homo qui fecerit in superbia, vt non audiat sacerdotem qui stat ad ministrandum in nomine Dei sui, vel iudicem quicunque fuerit in diebus illis, morietur homo ille, & auferes malum de Israel, & omnis populus audiens timebit, & non impiè aget vltra.* Verùm ne occupati circa vulneratorum curationem, nostri immemores simus, & propria negligamus, ac, iuxta quod scriptum est, *Aliis prædicantes, ipsi reprobi inueniamur;* commoneamus, Stantes, vt caueant ne dum iacentibus manum porrigunt, ipsi corruant; & vt seruantes Ecclesiasticam disciplinam, futurum iudiciū reformident. Igitur Dominicum Pascha celebrantes, sanctis Scripturarum purificemur eloquiis, & ad trophæa Saluatoris respicientes, cuncta offendicula, quibus vitæ nostræ curriculum retardatur, auferamus è medio: Auaritiam, quasi fœneratorem pessimum, declinantes, vanæ gloriæ cupiditatem, vt insatiabilem iugulemus feram, & fornicationis blandum ac lubricum colubrum, sollicita mente vitemus. Si quando nobis prosperior rerum aura successerit, humilitate & mansuetudine, tumorem animi temperemus. Si aduersi venti flauerint; * fortitudine, pressum & iacentem animum, suscitemus: ipsique, nostri peccati accusatores simus; * vt scientes, nosmetipsos corripiamus; & iugi meditatione virtutum, libertatem animæ, quæ vitiis oppressa est, recuperemus. Quapropter positi in certamine & sudore ac labore præsentium, futuram nobis Solennitatis cœlestis gloriam præparantes, priusquam stemus ante tribunal Christi, præterita peccata, pœnitentia corrigamus, præsenti fletu redimamus futura gaudia, aculeoque conscientiæ in morem apium, noxios peccatorum fucos repellamus, plena ceris ac melle aluearia reseruantes. Curemus diuersa vitiorum vulnera; & rapi-

Ecclesiæ indulgentia in hæreticos.

Hier. 51.

Frigus odiorum.

Deut. 17.

1. Cor. 9.

Pascha quo pacto rectè celebretur.

* Aliàs, fortitudinem præsumentes, iacentem, &c.
* Aliàs, & sciamus, nos hoc salutis habere principium.

Impossibile est enim Solemnitate Domini dignos fieri, nisi fuerimus, &c.

Diuites rapaces.

A nas diuitum, quibus vel maximè hoc hominum capitur genus, crebris commonitionibus reprimamus: & sic poterimus imminentium ieiuniorum iter carpere, incipientes Quadragesimam à tricesima die mensis Mechir: & hebdumadam salutaris Paschæ, quinta die Mensis Pharmuthi; finientésque ieiunia, secundum Euangelicas traditiones, vespere sabbati, decima die Pharmuthi: & illucescente statim Dominica, festa celebremus vndecima die eiusdem Mensis; iungentes & septem reliquas hebdomadas sanctæ Pentecostes: vt cum iis qui Trinitatis vnam confitentur diuinitatem, in cœlis præmia recipiamus in Christo Iesu Domino nostro; per quem & cum quo, Deo Patri gloria & imperium, cum sancto Spiritu; in sæcula seculorum, Amen.

Quadragesimæ obseruatio.
Hebdomada Paschæ.

7. Hebdomadæ Pentecostes.

B Salutate inuicem in osculo sancto: Salutant vos omnes qui mecum sunt fratres. Et hoc necessariò scribimus, vt sciatis pro sanctis & beatis Episcopis, qui in Domino dormierunt ordinatos esse; in Lemnado, *pro Herone, Naseam: in Erythro, pro Sabano, Paulum: In Omboes, pro Syluano, Verrem. † His ergo scribite, & ab iis accipite Pacificas, iuxta Ecclesiasticum morem, literas.

Osculum sanctum.

* *Limmdo.*

† *Vrsen.*
Pacificæ Episcoporum.

a Nulli enim dubium. *Hæc citat Theodoritus Cyrensis, in Eranisle, Dialogo. 3. ex Theophylacti Episcopi Alexandrini festiuo Tomo: Quo loco, proinde, non dubium est quin pro* Theophilo *perperam legatur* Theophylacto: *Insuper, Epistolam hanc, festiuum Tomum, nominari, quòd de Paschali festo, ex proprio instituto agat.*

C

Theophili, Alexandrinæ vrbis Episcopi, ad totius Ægypti Episcopos, Epistola paschalis secunda, D. Hieronymo interprete.

CHristum Iesum Dominum gloriæ, Fratres charissimi, tu sum consona voce laudemus, & alacres adorantes, Prophetæ verba complentes, qui dicit: *Cantate Domino hymnum nouum*, quotquot fidei perducentis ad regna cœlorum participes sumus, sanctæ solennitatis suscipiamus aduentum; & imminentia festa, totius nobiscum vrbis festiuitate celebremus: clamante vno de sapientibus. *Veni, comede in lætitia panem tuum, & bibe in corde bono vinum tuum, quoniam complacuerunt Deo opera tua.* Qui enim bonorum operum sunt; & lacte infantiæ derelicto, solidioris cibi alimenta suscipiunt; diuinos sen-

Exhortatio ad festum & gaudium Paschale.

D sus altius intuentur, & saturati spirituali cibo, laudatorem & testem vitæ suæ habent Deum: & ad istiusmodi conuiuas, Ecclesiastes loquitur: *Omni tempore sint vestimenta tua candida, & oleum de capite tuo non deficiat.* Vt virtutum veste circumdari, splendorem Solis imitemur; & quotidiana lectione sanctarum Scripturarum, infundat oleum sensui suo, & paret mentis lucernam, quæ iuxta præceptum Euangelij *luceat omnibus qui in domo sunt.* Igitur conuiuas tales, & qui sic passionis dominicæ festa concelebrent, æmulantes; cum Sancto dicamus; *Laudabo Dominum in vita mea, psallam Deo meo quamdiu sum.* Festinemúsque ad Angelorum metropolim, quæ libera est, & nulla malitiæ sorde maculatur: in qua nec dissensiones sunt, nec ruinæ, & de altero ad alterum transmigra-

Eccle. 9.

Matth. 5.

Psal. 103.

E tio: omnique voluptate calcata, & compressis luxuriæ fluctibus, qui aduersum nos crebriùs intumescunt, cœlestibus misceamur choris; vt iam nunc, illuc mente translati, & angustiora videntes loca, simus quod futuri sumus. Qua beatitudine indignos se fecere Iudæi, qui scripturæ sanctæ opibus derelictis, & † paupertati intelligentiæ adquiescentes; magis vsque hodie audiunt: *Semper errant corde.* Et nolunt præsente Christo dicere, *Benedictus qui venit in nomine Domini:* Præsertim cùm, omni voce, opera clariora, Deum illum esse testentur; & nequaquam dicere; *hæc dicit Dominus;* sed *ego dico vobis:* Per quæ ostendit se latorem legum, & Dominum Deum verum, & non esse vnum quemlibet Prophetarum; neque enim diuinitatem eius, quæ nullis locorum spatiis circumscribitur, adsumptio seruilis formæ

† *Paupertati intelligentiæ, acquiescentes magisque, vsque &c.*
Psal. 94.
Psal. 117.

poterat obscurare: nec angustia humani corporis, ineffabilem maiestatis terminare virtutem, eius quem operum magnitudo Dei filium comprobat. Nam cùm frementis maris elatos gurgites & instar montium intumescentes, tranquillitati subitæ reddidisset (Apostolorum nauicula de naufragio liberata) & imperium præsentis Domini, aquarum profunda sensissent: cúmque colluctantibus ventis, & ex omni parte fluctibus excitatis, tanta discrimina Saluatoris iussione cessassent; quasi diuino spiritu afflati qui pariter nauigabant; (Matth. 14.) *Verè*, inquiunt, *filius Dei es*: non ambigentes de diuinitate, cuius magnitudinem opera loquebantur. De illo enim propheticale vaticinium est; (Psal. 88.) *Tu dominaris fortitudini maris, & motum fluctuum eius tu comprimis*. Et ipse Propheta canticum signat, vt non solùm in verbo, sed & in virtute Deus verus, qui visus est, crederetur; excellentia operum, quod latebat, ostendente. (B) Perfectus Deus propria voluntate quicquid humanæ fuit & naturæ & conditionis adsumens (absque peccato duntaxat, & malitia quæ nullam habet substantiam) infans nascitur, Emanuel adoratur; (Matth. 2.) Magi de Oriente veniunt, Deum Dei filium genu posito confitentur: tempore passionis pendens in cruce, Solis obscurat radios, nouo inauditóque miraculo, diuinitatis suæ exprimens magnitudinem. Et indiuisus & inseparabilis, nec in duos Saluatores quorundam errore seiunctus. (Matth. 23.) Vnde & ad discipulos loquebatur: *Nolite vocare magistrum super terram, vnus est enim magister vester* Christus. Neque enim cum hæc Apostolis diceret, à corpore, quod patebat aspectui, diuinitatis excellentiam separabat. Nec quando vnum se Christum Dei filium testabatur, animam diuidebat & carnem: non alter & alter, (C) sed vnus atque idem vtrunque subsistens; Deus & homo, dum seruus videtur & Dominus adoratur: siquidem in humani corporis vilitate, ineffabilem celabat Deum, & rursum fragilitatem carnis, diuinis operibus excedebat. Et ne vnus quilibet sanctorum, vt à plerisque æstimatum est crederetur; sed ille quem & Paulus ostendere volens, scribit: (1. Tim. 2.) *Vnus Deus, vnus & mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus*. Et iterum: *Mediator autem, vnius non est, Deus autem vnus est*. Quia vnus filius Patris, nostríque mediator, nec æqualitatem eius amisit, nec à nostro consortio separatus est, inuisibilis Deus, & visibilis homo: forma serui absconditus est; & Dominus gloriæ, confessione credentium comprobatur. Neque enim priuauit eum Pater, naturæ suæ nomine, postquàm pro nobis homo & pauper effectus est, (D) nec in Iordane fluuio baptizatum altero appellauit vocabulo, sed Filium vnigenitum: (Lucæ 2.) *Tu es filius meus dilectus, in quo mihi complacui*. Nec similitudo nostra in diuinitatis est mutata naturam; nec diuinitas in nostræ naturæ versa est similitudinem: sed manens quod à principio erat, Deus verbum; & in se nos glorificans, non venit, vt iuxta Hieremiam diceret: (Hiere. 15. c.) *Heu mihi mater, vt quid me genuisti virum qui* * *iudicarer omni terræ?* (* *Qui iudicer & discernar omni terræ non profui, neque profuit &c.*) non profuit mihi quisquam qui libertatem damnaturus aduenerat. Nec iuxta Esaiam vociferabatur; (Esaiæ 6.) *Væ mihi, quia cùm sim homo, & immunda labia habens, & in medio populi immunda labia habentis habitem, Regem Dominum sabaoth vidi oculis meis*. Ipse enim erat rex gloriæ, vt in vicesimo tertio Psalmo scriptum est: In patibulo victor existens, & hostilia bella compescens; (E) vt hominem fictum ex humo, cælorum habitatorem faceret, & trophæi sui communione donaret. Igitur quanquàm hoc nolint qui eum putant in alium commutatum, Iesus Christus heri & hodie, ipse est & in æternum, nunquàm habiturus regni sui finem, iuxta sceleratum (Christi regnum esse perpetuum.) Origenis errorem; ne cessante regno etiam æternitate priuetur, sed coram omnibus loquens: *Ego in Patre, & Pater in me*: Et docere nos cupiens, quòd & Pater in Filio, & Filius in Patre creaturis omnibus imperaret, & hoc ipsum roborans inferebat: *Ego & Pater vnum sumus*: ne quis, vnum suum Patrisque regnum, humanæ carnis occasione diuideret. Quòd si iuxta Origenis insaniam aliquando amissurus est regnum Christus vnigenitus filius Dei: (A) quomodo ipse Apostolis loquebatur: *Ego & Pater vnum sumus*: non vnum postea habiturus imperium? vt scilicet hîc habeat gloriam, quam ibi depositurus est. Et vbi erit quod semper Filius in Patre, & Pater in Filio est, si regnum Filij non erit certum? Verùm qui ita se habere contendunt, si tamen non egerint pœnitentiam, pereant, & ad hos, zelo fidei pietatisque commotus loquatur Moyses: *Maledictus in ciuitate, & maledictus in agro*; (Deut. 28.) Psalmista pariter increpante: (Psal. 104.) *Deficiant peccatores de terra, & iniqui vt vltra non subsistant*. Equidem scire non possum, qua temeritate, Origenes tanta confingens, & non Scripturarum authoritatem, sed suum errorem sequens, ausus sit cunctis in medium nocitura proferre, nec æstimauerit vnquàm vllum hominum fore, qui suis adsertionibus contrairet. Si Philosophorum argutias proprijs tractatibus miscuisset, & ioalo exordio in fabulas (B) quasdam & deliramenta procedens, Christianorum dogma ludum & iocum faceret, (Ludum iocumque fecit Origenes ex Christianismo.) nequaquàm diuinæ doctrinæ veritate vtens, sed humanæ mentis arbitrio; & in tantùm seipso magistro intumescens superbia, vt non imitaretur humilitatem Pauli, qui plenus Spiritu sancto contulit cum prioribus Apostolis Euangelium, *ne fortè in vacuum curreret, aut cucurrisset*: sed ignorans quòd dæmoniaci spiritus esset instinctus, sophismata humanarum mentium sequi, & aliquid extra Scripturarum authoritatem putare diuinum. Quiescant ergo aliquando, qui regni Christi finem somniantes, verbositatis Origenis cupiunt esse parasiti, nec, cum Fidelibus ambulantes, fidem quam non habent simulent: quin potiùs discant, (Fraudis ingenium.) quòd omnis fraudulentia aliud & aliud (C) ostendat, vt sub virtutis specie vitia celare nitatur. Etenim cùm crucis ignominia, quam pro nobis passus est, non amiserit Christus esse Dominus gloriæ, iuxta beatum Apostolum, clamantibus, contrà, Iudæis: (Matth. 27.) *Qui destruis Templum, & in triduo ædificas, saluum te ipsum fac, si filius Dei es, descende de cruce*. Et carne patiens, pendénsque in patibulo, fortitudinem propriæ maiestatis ostendit, Solem de cursu quiescere faciens: & signorum magnitudine, plenam fidei vocem, Latroni extorquens: (Luc. 23.) *Memento mei Domine cùm veneris in regnum tuum*. Nunquàm post resurrectionis gloriam perditurus est regnum, licet innumeros contra eum, Origenes, blasphemiarum lapides iactet. Aut cuius est consequentiæ, perpetuitatem regni discipulis polliceri, & dicere, *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnũ à constitutione Mundi*: (Matth. 25.) (D) & ipsum carere eo quod aliis tribuit? Vel quomodo scribente Paulo ad Corinthios, (1. Cor. 4.) *Absque nobis regnatis, & vtinam regnaretis, vt & nos regnaremus vobiscum*: intelligi poterit, regnum Christi, post multa tempora terminandũ? præsertim cùm Ioannes clamet: *Et qui desursum venit, super omnes est*: Et Apostolus scribat: *Quorum patres, & ex quibus iuxta carnem Christus, qui est super omnia Deus benedictus in æternum*. Itaque nulli dubium est, quin qui Deus permanet in æternum, simul habeat & regnum, & super ipsos quoque, quos regni possessione donauit, rex perpetuus appelletur, congruum habens diuinitatis imperium, nec quicquam in se rude & nouum nisi adsumptionem fragilitatis humanæ. Si enim iuxta Origenis insaniam, post multorum circulos sæculorum, Christi regnum est finiendum, (E) consequens impietatis eius est dicere, vt & Deus esse aliquando desistat: & qui regni terminos ponit, cogitur idem de diuinitate sentire, quæ perpetuitatem imperij naturaliter possidet. Quod si regnat Sermo Dei, vtique Deus est, & hac ratione colligitur, quicunque tentauerit finem regno eius imponere, ad id eum deuolui vt Christum credere compellatur, & Deum esse desinere. Sed hæc garriat magister indoctus cum peccatoribus impiis, nos Christi regnum credamus æternum, & in sollenni die cantemus cum Angelo, atque dicamus: (Luc.) *Regni eius non erit finis*: (Aeternum Christi regnum.) si enim vnum cum Patre est, nunquam ex eo quod vnum est, cessaturus est: & vnio Patris & Filij nunquam diuidetur in partes: nec quod dicitur,

vnum sunt, aliquando vnum esse desistent. Facessant igitur stultissimi mortalium, immò *descendant in infernum viuentes*, sicut Psalmista testatur, & præceptorem impietatis suæ ibi esse cernentes clamitent: *Et tu captus es, sicut & nos reputatus es; descendit in Infernum gloria tua: &c.* Talis pastor gregis morbidi Christum vbique suggillat iniuriis, & diabolum honore sustollit, dum illum

Dæmones saluandos asserit Origenes.

adserit, purgatum vitiis atque peccatis pristinam aliquando gloriam recepturum; & hunc regnare desistere, simúlque cum diabolo sub Patris imperio redigendum, vt magis ad Origenis blasphemias quàm ad vociferationem Iudæorum Propheta mirabundos exclamet: *Obstupuit cælum super hoc, & horruit valde, dicit Dominus, eò quod duo mala fecerit* Origenes; Christum adserens regnare desinere, & diabolum ad culmen, de quo ceciderat, ascensurum. Talem sceleris sui profundum lacum fodiens, qui aquas continere non possit; æqualem (quantum in se est) diabolum facit filio Dei, dum illi detrahit regni gloriam sempiternam, & imperio Patris eum subiicit cum dæmonibus. Verùm istiusmodi vox impia proteratur, vt sciamus regnum Christi esse perpetuum, ipso

Luc. 22.

loquente ad Discipulos suos; *Vos perseuerastis mecum in tentationibus meis, & ego statuo vobis testamentum æternum, vt bibatis & comedatis semper super mensam meam in regno meo.* Quomodo enim impleri potest hoc quod dicitur, *semper*, nisi perpetuum regnum sit & nullo fine claudendum? Quod & Magi, intelligentes; vel si ad pœnitentiam studiosiùs percunctabantur:

Matt. 2.

Vbi est qui natus est rex Iudæorum? vidimus enim stellam eius in Oriente, & venimus vt adoremus eum. Magi fatentur Christum regem; & Origenes negat, dicens eum non perpetuò regnaturum, nec animaduertit se Iudæorum blasphemiis similem. Legimus in Euangelio, cùm Dominus atque Saluator, fortitudinis suæ & patientiæ exemplar ostendens, crucem scanderet; Pilatus inscripsit titulum, & posuit super caput eius.

Ioan. 19.

IESVS NAZARENVS REX IVDAEORVM.

Istum titulum multi legerunt Iudæorum, qui erat scriptus Hebraicè, Græcè, & Latinè. Dicebant ergo Pilato principes sacerdotum & Iudæorum, Noli scribere quod rex Iudæorum sit, sed quod ille se dixerit regem Iudæorum. Respondit Pilatus, quod scripsi, scripsi. Cùm ergo Pilatus nec seditione, nec precibus ad hoc potuerit adduci, vt regnum Christi de Titulo tolleret, sciat Origenes, absque vlla necessitate se

Origenes Pilato deterior est.

hoc facere quod fecerunt Iudæi, vt regnum Christi æstimet terminandum. Illi quidem in terra positum, regem negabant; hic regnantem in cœlo, (quantùm in se est) detrahere nititur; vt accusatorem sceleris sui habeat Pilatum, qui Iudæis respondit; *quod scripsi, scripsi.* Veniat & prophetalis sermo in medium, ac regnum Christi tota prædicet libertate: *Gaude filia Sion, prædica filia Hierusalem, lætare & exulta de toto corde tuo filia Israel, abstulit Dominus iniquitates tuas, redemet te de manu inimicorum tuorum, Rex Israel in medio tui, non videbis vltrà mala.* Neque enim quos semel saluos fecit, iterùm præcipitabit è cœlo: & dimittet iuxta Origenis deliramenta & fabulas, vt rursum de sublimibus corruant. Et hoc quod dicitur, *non videbitis vltrà mala*, æternæ securitatis indicium est: quòd, qui semel fuerint liberati, & regni cœlorum possessione perfruiti, nequaquàm vitiis trahantur ad terram, nec Dei priuentur auxilio; qui eis, iuxta eloquium prophetale, *ponet murum & circa murale*, sua eos virtute circundans. Vnde & Psalmista canit: *Non commouebitur in æternum, qui*

Psal. 124.

habitat in Hierusalem. Et Dominus protestatur: *Non te dimittam, nec deseram.* Frustráque somniat ascendere animas in cœlum, & descendere, & nunc proficere, nunc ad inferiora delabi; vt per ruinas innumerabiles sæpe moriantur, & Christi passio irrita fiat. Qui enim semel pro

Origenes Stoicorum dogmata confirmauit per sacram Scripturam.

nobis mortuus est, æternam nobis victoriæ suæ lætitiam dedit, quæ nulla vitiorum mole tenetur. Nec quisquam hominum crebriùs moritur, quod Origenes ausus est scribere, Stoicorum impiissimum dogma, diuinarum, cupiens, Scripturarum authoritate, firmare. Verùm quid ista memoramus, cùm in tantam irruperit victoriam, immò dementiam, vt aliud Saluatori crimen impingat; dicens, enim & pro dæmonibus ac spiritalibus Nequitiis, apud Superos adfigendum cruci?

Christum pro dæmonibus passurum Origenes fingit.

Nec intelligit in quam profundum impietatis corruat barathrum. Si enim Christus pro hominibus passus, homo factus est, vt scripturarum testantur eloquia; consequens erit vt dicat Origenes; *& pro dæmonibus passurus, dæmon futurus est*: hoc enim necessitate cogetur vt inferat; ne ab eo quod cœpit, discrepare videatur imitator, & illi enim Christo similiter loquebantur; *Dæmonium habes: Et in Beelzebub principe dæmoniorum eiicis dæmonia.* Sed absit vt pro dæmonibus Christus passurus sit, * & ipse dæmon fiat.

* Non tales consequutio.

Et qui hoc credunt, rursum crucifigunt, & ostentui habent filium Dei; qui, nequaquam, *vt semen Abraham apprehendit*, ita adsumet & dæmonum, vt pro illis quoque crucifigatur. Nec dæmones, pro se, Deum in passione cernentes, cum Propheta clamabunt: *Hic peccata nostra portauit, & pro nobis dolet.*

Esaiæ 53.

Neque cum Esaia dicent: *Liuore eius sanati sumus.* Nec pro dæmonibus, sicut pro hominum genere, *quasi ouis* Christus ducetur ad victimam: Nec, pro eorum salute; dicetur: *proprio filio non pepercit*, quia nec dæmones clamabunt; *traditus est pro peccatis nostris, & resurrexit pro iustificatione nostra.*

Hier. 11.

Paulus quidem scribit: *Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi, quia Christus mortuus est pro peccatis nostris secundùm Scripturas*: Illas, in testimonium, vocans; & volens, earum authoritate, firmare quod dubium est.

1. Cor. 15.

Origenes autem, absque vllo diuinæ vocis testimonio, vim facere nititur veritati; & extincta lucerna inuenire eam, fautor dæmonum & non hominum. Crebris calumniis lacessit filium Dei, & denuò crucifigit, non intelligens in quàm profundam & horribilem impietatis voraginem detrahatur. *

* Vix est verisimiliter consequens.

Consequens enim est, vt qui priora susceperit, suscipiat & quæ sequuntur: & qui pro dæmonibus Christum dixerit crucifigi, ad ipsos quoque dicturum esse suscipiat: *Hoc est corpus meum.* Et, *Accipite, & bibite, hic est Sanguis meus.* Si enim & pro dæmonibus crucifigetur, vt nouorum dogmatum adsertor adfirmat; quod erit priuilegium aut quæ ratio, vt soli homines corpori eius sanguiníque communicent; & non dæmones quoque, pro quibus in passione sanguinem fuderit? Sed nec dæmones audient: *Accipite, & edite*: Et; *Accipite, & bibite.* Nec Dominus sua præcepta dissoluet, qui discipulis ait: *Nolite dare sanctum canibus, nec mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, & conuersi disrumpant vos.*

Matt. 7.

Nam & Apostolus scribens, *Nolo vos participes dæmonum fieri, non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: non potestis mensæ Domini participari, & mensæ dæmoniorum*: impossibile esse demonstrat, dæmones de calice Domini bibere, & de mensa eius participari.

1. Cor. 10.

Cibus diaboli.

Cibus diaboli negatores Dei sunt, Abacuk loquente: *Esca eius electa.* cibus autem impiorum omnium execrabilis ipse diabolus.

Abac. 1.

Prophetæ vaticinio concrepante: *Dedisti eum escam populis Aethiopibus.* Ex quibus omnibus adprobatur, Christum pro dæmonibus non posse crucifigi, ne dæmones, Corporis & Sanguinis eius, participes fiant. Cùm ergo & Apostolos de Saluatore significet quòd hoc fecit *semel*, seipsum offerens: & Origenes tam audaciter illius sententiæ contradicat, tempus est illud inferre: *Terra, terra audi verbum Domini, scribe virum istum abdicatum.*

Hier. 22.

Quis enim mortuus hæc mala suscipere potest? Qui Tartarus, de rebus istiusmodi cogitare? Quæ Gigantum insania tam rebellis extitit, & turrim impietatis extruxit? Quæ libido lasciuiens & dæmonum amore depereiens, sic vniuerso dogmati transeunti diuaricauit crura mentis suæ? Quis in tantum de Sodomitica vinea bibit, vt inebriatus vino furoris eius, toto corde conciderit? Quis Babyloniorum, ita, fluminum gurgitibus irrigatus, viuos Israël fontes reliquit? Quis egrediens de Hierusalem, & Hieroboam filij Nabath imitator exi-

stens, tot errorum altaria fabricatus est, & aratum profana thura succendit? Cur Dathan & Abiron, qui minora peccarunt, non veniant ante tribunal Christi; & sui comparatione condemnent eum, qui extra Ecclesiam Saluatoris variarum doctrinarum thuribula diabolico igne compleuit? Neque enim Dominus qui loquitur per Prophetam; *Ego visiones multiplicaui, & in manibus Prophetarum adsimilatus sum*, adulterinas eum docuit profeste doctrinas: nec qui à principio ipsi videtur, & ministri fuerunt verbi Dei; nec Prophetarum chorus, qui olim vocabantur Videntes; hæc eum instituit: sed ipse, suæ mentis arbitrio, furori dæmonum seruiens, & blando cogitationum errore deceptus, gregem, &, vt ita dicam, examen dogmatum peruersorum, per totum orbem immisit mentibus indoctorum. Iste est qui Assyriis, Babyloniisque fluminibus aperuit os suum; qui nauem Ecclesiæ, bonarum mercium plenam & doctrinæ salutis, fluctibus operire conatus est, dum Imperatorum laude sustollitur, & scripturarum sensum aliter quàm se habet veritas, edisserens, gloriatur in confusione sua. Quis enim tam innumerabiles, & garrulos, & verbositatis atque imperitiæ plenos conscripsit libros, & infatigabili studio dies noctésque contriuit, vt errorum monimenta dimittens, mereretur audire: *Multitudinibus tuis deceptus es*? Vsus est enim duce pessimo, Aura populari; ac plurimis falsæ scientiæ voluminibus exaratis, ac rebelli contra Deum mente pugnans; vnguento cœlestium doctrinarum, saniem quandam & pedorem sui fœtoris immiscuit, vt rursum ad suam animam diceretur: *Immunda & famosa, & nimia iniquitatibus*. Neque enim Prophetam audire voluit commonentem: *Quare diligitis vanitatem, & quæritis mendacium*; Qui pro dæmonibus Christum adfigi iterat cruci, vt non solum Dei & hominum, sed dæmonum quoque mediator fiat. Verùm absit tam immane nefas de Saluatore credere, vt templum corporis sui, quod pro nobis suscitare dignatus est, amissurus; aliud sibi templum dæmoniacæ conditionis adfigat; vt illorum quoque recepta similitudine, pro ipsis patibulum subeat. Obsecro, Fratres charissimi, vt ignoscatis dolori meo, doctrinis impiis resistenti: dum enim impudentiam sectatorum eius repercutere nitimur, compagem loricæ ipsius, & venenati pectoris fraudulentias in medium protulimus; vt illud quoque compleretur in eo: *Reuelabo ignominiam tuam, & ostendam eam amatoribus tuis*. Nam inter cætera, etiam Resurrectionem à mortuis; quæ spes salutis nostræ est, ita corrumpit & violat, vt audeat dicere, corpora nostra rursum corruptioni & morti subiacentia suscitari. Responde mihi, ô impietatis caput; quomodo iuxta Apostolum Paulum vicerit Christus, cum qui mortis habebat imperium; hoc est, diabolum; si corruptibilia & mortalia iterùm corpora surrectura sunt? Quid nobis profuit Christi passio, si mors atque corruptio denuò nostra corpora possessura est? Aut quid sibi vult Apostolus, scribens; *Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes viuificabuntur*; si resurgentibus, mors sæua dominabitur? Vel quomodo, qui ista credunt, possunt ex animo dicere; *Christus Dei virtus, & Dei sapientia*; volentes illo fortiorem esse mortem; quæ, suscitata ab eo corpora, deletura est, nec proberur ex omni parte superata? Verùm & Origenem tam impiè resistentem, Christus Dominus noster, & mortem vicit; & diabolum, qui habebat mortis imperium, sua virtute destruxit, parato nobis in cœlo victoriarum suarum triumpho. Nec idcircò corpora suscitabit, vt rursum perirent; sed, illorum incorruptione, perpetuam mortem corruptionémque deleuit. Vnde liberati à cunctis malis, passionis Dominicæ festa celebremus: & iuxta Euangelij parabolam; cernentes, à sapientia immolari *tauros & altilia*, vescamur fortioribus, plenisque neruorum, & pinguioribus doctrinarum cibis; vt lac infantiæ deserentes, solidiora capiamus alimenta, causámque malorum omnium fugiamus, imperitiam; quæ cùm multorum, diuersis hæresibus,

Acerbe contra Orig. — Nauis Ecclesiæ. — Origenis studia. — Psal. 4. — Error Origenis de corruptione corporum suscitatorum. — 1.Cor.15. — Matth.22.

vinxerit pedes, Origene maximè sui fruitur amatore, qui inter cætera ausus est dicere Non esse orandum Filium, neque cum Filio Patrem; ac post multa sæcula, Pharaonis instaurauit blasphemiam, dicentis, *Quis est vt audiam vocem eius? nescio Dominum, & Israel non dimittam*. Nec est aliud dicere, *nescio Dominum*: quàm hoc quod Origenes, non est orandus Filius, quem certè Dominum confitetur. Et quanquàm ille in tam apertam prorupit blasphemiam, tamen orandus est; de quo, Propheta testatur dicens: *Et adorabunt te, & in te deprecabuntur quia in te est Deus, & absque te non est Deus*. Et rursum: *Omnis qui inuocauerit nomen Domini, saluus erit*. Et Paulus disputans, *Quomodo*, inquit, *inuocabunt, in quem non crediderunt*. Oportet primùm credere, quod Filius Dei sit; vt rectè & consequens fiat eius inuocatio. Et quomodo orandus non est, qui non est Deus; sic econtrario, quem Deum esse constiterit, adorandus. Vnde & Stephanus positis genibus, & obsecrans pro his qui se lapidibus obruebant, dicebat ad filium: *Domine, ne statuas illis hoc peccatum. In nomine*, quoque, *Iesu Christi omne genu flectet, cælestium, terrestrium, & infernorum*. Quod autem dicitur, genu flectet, solicitæ & humillimæ orationis indicium est. Itaque nec Deum credit Origenes, Filium Dei; quem non putat adorandum, & laceret eum conuiciis: cùmque sibi in Scripturarum memoria blandiatur, & putet se eas intelligere; non audit contra se loquentem Moysen: *Homo qui maledixerit Deum, peccatum habebit: & qui nominauerit nomen Domini, morte moriatur; lapidibus obruet eum omnis multitudo*. At quis tantis Christum adficit contumeliis, vt hic, qui ausus est dicere, non debet orari: cassum tantum, ei, diuinitatis nomen indulgens? Verùm quid necesse est in tam impius immorari? ad alium eius transeamus errorem. Dicit, corpora quæ resurgent, post multa sæcula in nihilum dissoluenda, nec futura aliquid, nisi cùm de cœlorum mansionibus, animæ ad inferiora dilapsæ indiguerint nobis; quæ alia rursum fiant, prioribus omnino deletis. Quis ita audiens, non & mente & corpore pertremiscat? Si enim post resurrectionem, corpora redigentur in nihilum; fortior erit mors secunda quàm prima, quæ delere omninò poterit substantiam corporalem. Cur Paulus scribit sic: *Mors non dominabitur illius, quod enim mortuum est peccato, mortuum est semel*; si corpora delenda sunt penitus? Aut quomodo hoc quod dicitur, *semel*; firmum erit, cùm, caro, ab animæ consortio separata, redigenda sit in nihilum? Qua ratione rursus adiuuit: *Seminatur in corruptione, surget in incorruptione: seminatur in infirmitate, surget in virtute: seminatur in ignobilitate, resurget in gloria: seminatur corpus animale, surget corpus spiritale*? Si enim incorruptio in nihilum redigit, consequens fuerat dicere, corruptionem in perpetuum reseruari, essérque fortior incorrupto corruptio. Sed absit, Paulum contraria sibi scribere, & incorruptionis eandem esse naturam. Quòd si, vt falsò putat Origenes, non solùm corruptibile, sed & mortale corpus est suscitandum, ergo vnum atque idem, corruptio & incorruptio, mors & vita dicentur, & eandem habebunt in suscitatis corporibus potestatem; & nequaquam rebus, sed tantùm nominibus corruptio & incorruptio, mors & vita separabuntur: sin autem corruptibile & mortale corpus resurrecturum est, consequentius fuerat Apostolum dicere: *Seminatur in corruptione, surget in corruptione, seminatur in infirmitate, surget in infirmitate: seminatur in ignobilitate, surget in ignobilitate, seminatur corpus animale, surget corpus animale*. Quòd si corruptionem & infirmitatem & ignobilitatem amouet à corporibus suscitatis: & dicit econtrario, incorruptione, & fortitudine & gloria, corpora vestienda, & pro animali, spiritale corpus esse reddendum: soluta erit mors, & in corporibus suscitatis, pro morte & corruptione, immortalitas incorruptióque regnabunt: quia & ipsum corpus immortale & incorruptum resurget, vt possit permanere animæ coæternum. Igitur & Saluator, pignus salutis, nostris corporibus, in resurrectione

Origenis error de non orando Filium. — Nescio dominum. — Rom.10. — Act.7. — Genu flectere in oratione quid indicet. — Leuit.24. — Origenes credit in nihilum redigendos resurgentes. — Rom.6. — 1.Cor.15. — Christi Resurrectio.

rectione ſui corporis tribuens, non poteſt credi vltrà A
moriturus, Apoſtolo in hanc ſententiam congruente:
Chriſtus reſurgens ex mortuis, vltra non moritur, mors ei nequaquàm dominabitur. Niſi illius fuerit dominata, nec dominabitur noſtri.

Origenis ſententia de magia.

Confundatur Origenes, inter cætera flagitiorum genera quæ confingit, magicis quoque artibus patrocinium tribuens, quod in Tractatibus ſuis, his locutus eſt verbis: Ars magica non mihi videtur alicuius rei ſubſiſtentis vocabulum: ſed & ſi ſit, non eſt operis mali, ne quid habere poſſit contemptui. Hæc dicens, vtique fautorem ſe eſſe demonſtrat Elymæ Magi, qui Apoſtolis repugnauit, & Iamnæ atque Mambræ, qui Moyſi, magicis artibus, reſtiterunt. Sed nullas, Origenis patrocinium, habebit vires, quia Chriſtus Magorum præſtigias ſuo deleuit aduentu.

Act. 13.

Reſpondeat nouæ impietatis adſertor, immò apertè audiat: Si non eſt malum B ars magica, non erit malum & idololatria quæ artis magicæ viribus nititur. Quòd ſi malum eſt idololatria, malum erit & ars magica, ex qua ſubſiſtit idololatria.

Idololatria nititur radicibus artis magicæ.

Cùm autem idololatria Chriſti maieſtate deleta ſit, indicat, & parentem ſuam artem magicam, ſecùm pariter diſſolutam, Propheta ſuper hoc liquidò proclamante: *Sta nunc in incantationibus tuis, & multis veneficiis tuis, quæ didiciſti ab adoleſcentia tua, ſi potuerint prodeſſe tibi.* Cùm igitur hæc Prophetarum ſcripta teſtentur, & nullus vnquam auſus ſit memoriæ prodere, magorũ artes inter optima quæque nomerandas, Leges quoque publicæ, Magos & maleficos puniant: ſcire non poſſum, qua ratione impulſus Origenes, qui Chriſtianum ſe iactat; Sedechiæ Pſeudoprophetæ æmulator exiſtens, cornua ſibi ferrea fecerit, C quibus contra dogmata veritatis armatus incedat, nec ſapiat quicquam de cœleſti Hieruſalem, neque imitetur Moyſen, & Danielem, Petrúmque, & alios Sanctos, qui contra Magos & incantatores, quaſi in acie ſtantes indefeſſo certamine dimicarunt.

Leges publicæ, magos & veneficos puniunt.

Cum quibus Feſtæ diei ducamus choros, quòd per media Babylonis pericula tranſeuntes. Origenis venena vitauimus, & obedimus Prophetæ ſermonibus, imperantis: *Egredere de Babylone, qui fugis de terra Chaldæorum*, vt ingrederemur Hieruſalem, in qua prædicatio veritatis eſt.

Dan.

Quanquàm, mendacio reſiſtentes, paſſi ſumus aliquid trium puerorum, qui in camino æſtuantis incendij, flammarum vicere naturam; tamen non præualuit contra nos ignis Babylonius, nec capilli noſtri aduſti ſunt, extrema videlicet Eccleſiaſticæ dogmata veritatis, nec ſarabalia mutata, quæ in D protectionem animarum, teſtimoniis Scripturæ ſanctæ, nobis ſapientia texuit, nec odor ignis in nobis eſt, peruerſæ ſcientiæ flamma diſcurrens: non enim acquienimus doctrinæ eius, qui propter lapſus rationabilium creaturarũ, corpora fieri ſuſpicatur, & dicit, iuxta græci ſermonis etymologiam, animas idcircò vocitatas, quòd calorem mentis, & in Deum feruentiſſimæ charitatis, amiſerint, vt ex frigore nomen acceperint: ne & Saluatoris animam, iiſdem ſubiacere nænijs ſentiremus.

Animæ vnde nominatas dixerit Origenes.

Solis quoque & lunæ ac ſtellarum curſus, & totius mundi pulcherrimam in diuerſitate conſonantiam, non adſerimus, ex cauſis præcedentibus, varijſque peccatis & animarum vitiis accidiſſe: nec bonitatem Dei, multo tempore præſtolatam, vt non antè faceret viſibiles creaturas, niſi Inuiſibiles deliquiſſent. E Nec vanitatem appellamus, ſubſtantiam corporalem, vt ille æſtimat, aliis verbis in Manichæi ſcita concidens, ne & Chriſti corpus ſubiaceat vanitati, cuius edulio ſaturati, ruminamus quotidie verba, dicentis: *Niſi quis comederit carnem meam, & biberit ſanguinem meum, non habebit partem mecum.*

Ioan. 6.

Nam ſi natura corporea vana eſt & futilis, iuxta Origenis errorem, cur Chriſtus reſurrexit à mortuis? quare noſtra corpora ſuſcitabit? Quid ſibi vult Paulus ſcribens; *Si mortui non reſurgent, nec Chriſtus reſurrexit, ſi autem Chriſtus nõ reſurrexit, vana eſt fides noſtra?*

1. Cor. 15.

Ex quo perſpicuum eſt, non corporum naturam eſſe vanam, ſed eos credere vanitatem qui non putant eam reſurgere & manere perpetuam. Honorabiles quoque condemnat nuptias, negans ſubſiſtere corpora, niſi priùs animæ in cœlo peccauerint; vt inde præcipitare, quaſi quibuſdam ergaſtulis corporum vinctæ fuerint.

Origenes corpora humana, ergaſtula quædam animarum finxit.

Et ille quidem ſentiat vt vult, loquatur vt non timet; audiat nos, cum Paulo, ſuis auribus inclamantes; *Honorabiles nuptiæ, & cubile immaculatum.* Et quomodo immaculatum; ſi anima, vitiis ſordidata carne, circumdatur? Et culpæ ſubiacebit Anna vxor Helcanæ, ſemen virorum poſtulans; vt propter deſiderium mulierculæ, animæ in cœlis periclitentur; & vna earum, peccato graui labatur in terram, ac priſtinam beatitudinem deſerat.

1. Reg. 1.

Nec Moyſes imprecans & dicens: *Dominus Deus veſter multiplicet vos, & ecce eſtis hodie ſicut ſtellæ cœli in multitudine, Dominus Deus patrum veſtrorũ addat vobis ſicut eſtis millies, & benedicat vt locutus eſt.* Hoc petebat; vt animarũ, in cœlo, cateruæ peccantes, Iſraëlitici populi gentẽ con- B detent. Quod eſſe diſcrepans, apertiſſimè patet; vt qui pro delicto populi precabatur: *Si dimittis peccatum hoc, populo dimitte, ſin autem, dele me de libro quem ſcripſiſti.* Poſtulet multiplicari filios Iſraël, quos nouerat animarum ruinis creſcere: & non econtrario precaretur, ne propter vitia melioris ſubſtantiæ, natura vilior cõderetur. Cur Dauid imprecatur in Pſalmo; *Benedicat te Dominus ex Siõ, & videas quæ bona ſunt in Hieruſalem omnibus diebus vitæ tuæ, & videas filios filiorum tuorum*; ſi animarum peccato, iuſti viri augetur genus?

Pſal. 127.

Et audet dicere: *Ecce ſic benedicetur homo qui timet Dominum*, cùm ſciat, animas delinquẽtes, corporum vinculis alligari; & in huiuſcemodi carcere, iudicio Dei pœnas luere peccatorũ? Quomodo Deus loquitur per Prophetam: *Si audiſſes præcepta mea, fuiſſet vtique quaſi flumen pax tua, & iuſtitia tua ſicut fluctus maris, & ſicut arena ſemen tuũ, C & ſoboles vteri tui vt puluis terræ?* Qui enim Dei præcepta conſeruant, non debent accipere præmium, animarũ de cælo ruinas; quæ ligatæ corporibus, ſobolis eorum incremẽta multiplicent. Si autem volunt diſcere, quæ ſint humani generis exordia; audiant dicentem Moyſen; *Tulit Deus de terra; & finxit hominem, & inſufflauit in faciem eius ſpiritum vitæ. factus eſt homo in animam viuentem*; id eſt, immortalem.

Anima viuens quæ intelligatur Geneſis. 1.

Deus quoque benedicens Adam, & Euæ, ait; *Creſcite & multiplicamini, & replete terram.* Si animæ poſt peccatum mittuntur in terras, vt naſcantur in corporibus, non erat rationis, benedici Adam & Euæ; cùm, cauſa peccati, maledictionẽ potiùs mereretur. Denique poſtquàm blaſphemauit eos; benedictionis vocibus proſecutus eſt, quos poſteà, voluntate peccãtes, maledictione D percuſſit. Ex quibus colligitur, nequaquam propter animarum peccata, corporum ſubſtitiſſe naturam. Audiant rursùm, dicentẽ; *Ego feci terram, & hominem in ea.* Et Dauid *Cælum cæli Domino, terram autem dedit filiis hominum.*

Hier. 27.
Pſal. 113.

Et ceſſent vltra cogitationum ſuarũ errores ſequi, & Scripturarum magis authoritate ducantur. Sicut enim qui voluptatibus eneruati ſunt, & quorum in pectore libido dominatur; contemplantes corporum venuſtatem, non quærunt m[...]um pulchritudinem, ſed membrorum, ſenſuſque co[...]m prægrauatus ſece terrena, nihil altius intuetur: ſic qui ſtructa verborũ compoſitione ducuntur, & capti eloquentiæ ſono non intuentur dogmatum veritatem; erubeſcunt errorẽ priſtinum confiteri; & arrogantiæ tumore cæcati, nolũt eſſe diſcipuli, ne poſtquàm E correcti fuerint, priùs erraſſe videantur. Abiectis itaque Origenis malis, & Scripturarum, quæ vocantur apocrypha, id eſt abſcondita, decipulis prætermiſſis (*non enim in abſcondito locutus ſum*, ait Dominus) iterum atque iterum, Fratres chariſſimi, Dominicæ paſſionis feſta celebremus, fidem conuerſatione decorantes: miſericordia in pauperes, imitemur Deum cui nulla corporalium naturarum forma conſimilis eſt.

Apocrypha
Digna Paſchatis celebratio.
Miſericordia in pauperes.

Habeamus in cunctos imaginem bonitatis eius, pœnitentia emendemus errores, oremus pro inimicis, pro detractoribus obſecremus, æmulantes Moyſen, qui Sororis contra ſe loquentis culpam oratione deleuit. Oleo eleemoſynæ, peccatorum ſordes lauemus. Captiuorum vincula nos videantur adſtringere, & propitium illis imprecemur Deum. Clauſos carcere, humanitas diurna ſuſtentet; & his quorum cor-

Regius morbus commendatur hominum misericordiæ.

pora morbus Regius occupauit, & iugi tabe membra soluuntur, propter repositam in cœlis mercedem, solicito ministerio seruamus. Si quando potestas iudicij nobis data fuerit, & iurgantium ad nos fratrum causa delata; non sit personarum consideratio, sed rerum: corruentibus & in tribulatione positis, nos quoque ruamus affectu. Leges normā teneāt veritatis. Charitas prona sit ad misericordiam; nō insultans peccantibus, sed condolens: facilis est enim lapsus ad vitia; & fragilitas conditionis humanæ quicquid cernit in alio, in se debet pertimescere. Cùmque alius fuerit pro errore correptus; illius emendatio, nostra sit cautio: & super omnia, quasi culmen & corona virtutum; pietas in Deum, toto cordis timore seruetur: execrantésque Deorum numerum, Patris & Filij & Spiritus sancti vnam confiteamur indiscretámque substantiam; in qua & baptizati, vitam æternam suscipimus. Et, si Dei tribuerit clementia; cum Angelis merebimur Dominicum Pascha celebrare; habentes Quadragesimæ exordium, ab octauo die Mensis, qui secundùm Ægyptios vocatur Phamenoth. Et ipso præbente vires, attentiùs ieiunemus: hebdomadæ maioris; id est, Paschæ venerabilis, die tertia decima Mensis Pharmuthi fundamenta iacientes: ita dumtaxat, vt iuxta Euangelicas traditiones finiamus ieiunia, intempesta nocte, octauodecimo die supradicti mensis Pharmuthi. Et altero die, qui Dominicæ resurrectionis est symbolum; id est, nono decimo eiusdem Mensis; verum Pascha celebremus: adiungentes bis septem reliquas hebdomadas, in quibus Pentecostes festiuitas texitur: & præbentes nos dignos cōmunione Corporis & sanguinis Christi. Sic enim merebimur accipere regna cœlorum, in Christo Iesu Domino nostro, per quem, & cum quo, Deo patri gloria & imperium, cum Spiritu sancto, & nunc, & semper, & in omnia sæcula sæculorum: Amen. Salutate inuicem in osculo sancto. Salutant vos qui mecùm sunt fratres.

Pietas est virtutum caput. — *Maior Hebdomada.* — *Ieiuniorū Quadragesimalium finis.* — *Pentecoste Communio corporis Christi.* — *Osculum sanctum.*

Theophili, Alexandrinæ vrbis Episcopi, ad totius Ægypti Episcopos, Epistola Paschalis tertia, D. Hieronymo interprete.

NVnc quoque Dei viua sapientia, nos ad sanctum prouocat Pascha celebrandum, omnes cupientes eius esse participes: vnde propero ad illud currentes gradu; ieiuniis & continentia omnique afflictione corporis pugnantes contra vitiorum industriam, voluptates redigamus ad nihilum, fulti Saluatoris auxilio: & peccata nostra Deo, qui sanare potest, simpliciter cōfitentes, verū conscientiæ iudicium formidemus, vt cum Dauid, vociferantes atque dicentes, *Peccata adolescentiæ meæ & ignorantias ne memineris, secundùm misericordiam tuam memor esto mei*; terrore ignis æterni, crescentia vitia consummemus, quorum finis est, alia vltrà non facere, & exordium salutis, præteritorum obliuio. Sicut enim principiū viæ bonæ, facere iusta: sic exordium cessantium peccatorum eorum impetus cohibere, dum aut ratione frænantur, aut metu ad præcipitia non veniunt. Cúmque Legis fuerit in animo recordatio, illicò fugiunt, & cessantes vltra procedere, in triumphantium virtutum castra concedūt: paulatímque, pœnitendo, referentes pedem, & sapientum iudicium declinantes, instar fumi, resoluuntur in nihilum. Difficile sanantur mala quæ non statim, vt crescere cœperunt, opprimuntur: facilis est eorum eradicatio, cùm, qui dudum peccauerunt, per pœnitentiam ad prudentiam conuertuntur, & fine peccandi, emolumentum inuenerint pœnitendi. Neque enim possumus opprimere incentiua vitiorum, nisi virtutes facere cœperimus; nec cessabunt vetera, priusquàm nouorum operibus excludantur. Et quomodo, si contrà superuenientes voluptates firmo animo resistamus, præterita peccata delentur, ita perseuerans si fuerit præteritorum obliuio, futura delicta vltrà crescere non valebunt. Malorum quippe operatores, quasi in ditionem suam redigentes, eos qui possunt prohibere nec prohibent, tota ad peccandum debacchantur insania, & silentium,

Conscientiæ iudiciū. Psal. Peccandi, quis sit finis. — *Peccatorū initio, facilis cura.* — *Peccatorū curandorū ratio.*

A in sensum trahentes, quicquid animò libido suggesserit, opere explere nituntur. Libertas præsentium vitiorum futura germinat vitia; &, si priora neglexeris, fons & seminarium futurorum est. Quæ cùm ita sint, qui possunt prohibere peccantes, & laboris fuga inertíque silentio dissimulant, & crescere patiuntur mala, participes eorum, rectissimè iudicabuntur, qui authores scelerum sunt, & negligentiæ pœnas luent, dum irrationabile ocium sudori vlciscentium prætulerunt, malentes quietem culpabilem, quàm seueritatem vitia succidentem. Si enim recedamus à vitiis, penitus interibunt, & eorum fraudulenta dulcedo siccabitur; omnisque impetus voluptatis quodam, vt ita dicam, languore torpescit, quando mens nostra fuerit virtutis hospitium. Et Legis recordatio non sinit peccata B generari, nec ea crescere patitur: cúmque futurum Tribunal & formidolosum Iudicij diem cogitauerint, tam principium quàm medium finémque peccati prohibebit, & amaros illius fluctus atque intumescentes gurgites vsque ad ipsum fontem venásque siccabit. Virtus Lege comitata, vitiorum opprimet semina, & animum de humilibus ad excelsa sustollit. Econtrario vitia, nisi coërceantur, superbiunt, & obedientes sibi, ad Inferna detrudunt: cumque semel possederint animas, opprimunt eas illecebris voluptatum; nec sinunt, iuxta humani corporis statum, in sublime erectúmque suspicere, sed instar pecudum ad terrena declinant. De quibus Psalmista testatur, dicens: Vocauerunt nomina sua in terris suis. Dicat aliquis, quòd si tantam habent vitia fortitudinem, & tam plurimos C blanda persuasione supplantant, quid debent agere, qui peccare se sentientes, cupiunt mutare peccata virtutibus & amore meliorum, peiora contemnere? Audiant huiuscemodi, loquentem Moysen: *Peccasti? desine*, fine peccati priora subuertens; & efficacissimo medicamine vitia emendans cessatione vitiorum: dulces malæ vitæ illecebras, & blandientes corporis voluptates, quasi noxia venena, declina; nec per lubricam & mollem delitiarum ingrediaris semitam, quia ieiuniis & continentiâ. Solennitas apprehenditur: & vix laborantes atque sudantes, mala bonis possumus immutare, & repugnantes opprimere voluptates, pauci que sunt qui calcatis vitiis tramitem teneant veritatis, dum malitia innumeris nocendi vtitur artibus, & vinci non potest, nisi sapientiæ D desuper fulciamur auxilio, clamantis nobis atque dicentis: *Noli timere, quia tecùm sum.* Mali interitus est, mala vltra non facere: radix vitiorum, Legis scita contemnere. Vt peccata germinant negligentia, ita solicitudo virtutes parit. Lex custodita, fugat ignominiam, neglecta, parturit pœnas: & quantò magis si despiciatur, seueri Iudicis imitatur truculentiam, tantò magis si seruetur, elementissimi Patris exhibet mansuetudinem. Igitur peccati cessatio, virtutis principium est. Medicina præteritorum ac præsentiū futurorúmque vitiorum, Legis indefessa meditatio, quæ cùm possessorix sui habuerit securitatem, cunctis perturbationibus caret: Sapientia quippe in nobis operatur bonum, postquàm ei mundum cordis præbuerimus habitaculum, & cogitationes in opera verterimus. Nec ambigitur, quin in vtranque E partem, vel faciendi vel non faciendi bona, habeamus liberam facultatem, & oppressis prauis, recta nascantur: túncque virtutum inter se concinit chorus, cum vitiorū in animis fuerit solitudo. Sicut enim continentia, in corporibus nostris obtinēs principatum, infirmitates nasci prohibet, & amatores sui nec debilitat nec occidit, præteritósque languores in pristinam restituit sanitatem, & expellens quod contra naturam est, reuocat ea quæ naturæ congrua sunt, vt æquali temperamento; vitæ huius ratio conseruetur: sic anima, Legū iussa conseruans, quātū recipere potest humana natura, à malorū contagione secernitur, & ex omni parte solicita, seq; circunspiciens, nihil ad se introire permittit quod contrarium sit præclaris cogitationibus. Quin potiùs in templum versa

Extremi iudicij recordatio non relinquit locum peccatis. — *Vitiorum tyrannis.* — *Psal. 48.* — *Radix vitiorū omnium.* — *Legis meditatio medetur vitiis.* — *Liberum arbitrium. Continentiæ bonū.*

Dei, cœlesti iugiter solennitate perfruitur, habens diuitias, obseruantiã Legis quæ iacentes suscitat, malósque puniens, alios corrigit, & semper clamãs, *Nũquid qui cecidit non resurget? aut qui auersus est, nõ reuertetur?* Spem salutis largitur pœnitentibus, dum monet vt prosit, corripit vt emendet, pudorémque pristinorum iniiciens peccatorum, facit meliora sectari. Quæ appetere non possunt, nisi priùs conscientiæ vulnera condemnarint. Verum quia Lex, negligentes sui & in errorẽ demersos, consiliis optimis ad meliora reuocare festinat, quasi Norma prauorum operum eos autẽ qui sibi obediunt absque præmio esse non patitur, neque æternis angustiis premi: quotquot sanctum Pascha celebramus, continentia atque ieiuniis, laborẽ Legis, amicum nobis esse faciamus, Propheta, his qui Pascha celebrant, promittente: *Erit corona decoris in manu Domini, diadema regni in manu Dei tui.* Opulentum virtutum conuiuium requiramus; ornãtes nos scientia Scripturarum quasi: solennibus vestimẽtis: Sancta, lætantibus nobiscum Angelis in cœlo, oscula præparemus, fugantes omnem negligentiam; & rumpentes moram, vt alacri cum discipulis ad Saluatorem pergamus incessu, dicamúsque ei; *Vbi vis paremus tibi Pascha?* Atque in cœlorũ cœnaculo constituti, ac mysticum Pascha facientes, possimus cantare, *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum.* Ibi enim Angelorum reperimus choros, & cum eis festa celebrantes, habebimus eos socios mysteriorũ Dei; & exultatione ineffabili gestientes, sapientiæ cum illis sacramenta discentes; vbi nulla fraudis deceptio est; vbi, qui vestem non habet nuptialem, conuiuium intrare prohibetur, licet in præsenti sæculo iustum esse se iactet. Omnia sunt ibi, senescentis ac prouectæ plena prudentiæ: nullúsque ibi; iuxta Prophetam, immaturæ sapientiæ reperietur: *Erit enim*, inquit, *iuuenis centũ annorũ*: magnitudine numeri, perfectionẽ eruditionis ostendens. Vnde, Fratres, sanctæ cœlestisq; vocationis participes, Saluatorem per Prophetam audiamus clamãtem; *Veniam congregare omnes gentes, & venient, & videbunt gloriam meam, & dimittam super eos signum Mundi.* Ad solennitatem properemus atque dicamus; *Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Christi.* Dabit, inquam, dabit laborantibus gaudiũ & ieiunantibus benedicens loquetur: *Erũt domui Iuda in gaudium & lætitiam, & in solennitates bonas, & lætabimini.* Veritatem ac pacem diligite: non est enim omnium solennitas, sed domui Iudæ; id est, Ecclesiæ Christi. Igitur quia secundùm Psalmistã, *tempus faciendi Domino*: Et Paulus scribit: *Nox præcessit, dies autem appropinquauit, abyciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, sic vt in die honestè ambulemus, non in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione, sed induite Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis.* Iustum est, cunctos Domini timore purgatos, dignam solennitatem continentiis & ieiuniis redimere: castitatem & dormientem sensum vigili suscitare fide, imitarique sapientissimum Danielem, de quo scribitur: *Est vir in regno tuo, in quo est spiritum Dei, & in diebus patris tui vigilantia & sapientia inuenta sunt in eo.* Qui enim curam sui gerunt, vt ad meliora proficiãt, habentes Legem quasi fortissimum ducem, patent impetus eius, & venienna contra se peccata subuertũt, splendore operum illustrantes Paschæ festiuitatem, & securitate conscientiæ perturbationum iacula negligentes, spe anticipant victoriam. Qui autem horum imitatores sunt, antequàm ineant prælium, desiderio virtutis palmã occupant triumphorum; coronámque, victores lubricæ voluptatis, in cœlestibus possident: reuelata facie, animo contemplantes vociferabuntur & dicent: *Dominus Deus fortitudo mea, & ponet pedes meos in consummationem, super excelsa statuens me, vt vincam in cantico eius.* Nec putemus, fratres charissimi, certamen esse perpetuum, vt idcircò lassemur, sed sciamus finem huius, coronam esse iustitiæ, quam nulla sæculorum corrumpit ætas. Studium vitæ istius & certaminis temporale est, qui autem inoffenso cucurrerunt gradu, & ad calcem venerunt, præmiorum

Hier. 8.

Lex norma operũ.

Sancta oscula.

Matt. 26.

Psal. 83.

Esaiæ 65.

Gal. 6.

Solennitas domus Iudæ.

Dan.

Legi parendum tanquam duci.

Psalm.

A nouas inuenient mansiones, victoriam canticis demonstrantes. Itaque gratia Domini, triumphos nobis de sceleratissimis dæmonibus pollicente, ieiunia rite celebremus, vt solennitatis quoque ritè participes simus. Nequaquàm diebus quadragesimæ, sicut luxuriosi diuites solent, vini poculum, suspiremus, neque in procinctu & prælio, vbi labor & sudor est necessarius, carniũ edulio delectemur. Crapula quippe & ebrietas & cæteræ huius vitæ illecebræ, opulentissimũ animarum thesaurum exhauriunt, & sementem scientiæ doctrinæque vberrimã, sui admixtione suffocant. Quamobrẽ Dominus atque Saluator prouocans discipulos suos ad rigorẽ continentiæ, loquebatur: *Attendite vobis, ne fortè grauentur corda vestra in crapula & ebrietate, & curis huius vitæ, ne superueniat in vos repentina dies illa; tãquàm laqueus enim superueniet in omnes qui sedent super faciẽ omnis terræ. Surgite, abeamus hinc*, quos ob B negligentiam sui, pœnæ illicò consequentur. Qui autem legum præcepta custodiunt, ignorant vinum in ieiuniis, carnium esum repudiant, & insatiabilem auaritiam Dei timore compescunt. Vnde ad continentes, Scriptura quotidie clamat: *Vinum & siceram non bibent.* Et econtrario Iudæi ob culpam audiunt: *Dabatis bibere sanctis vinum, & Prophetis, & præcipiebatis*, dicentes. Non possunt suscipere correctionem qui luxuriæ oblectatione capiuntur, neque ventris ingluuiem, ratione & consilio refrænare, amore ieiunij, qui desidia & peruicaciâ voluptate studium virtutis infatuant, non erubescentes vinũ clàm bibere, & auidis faucibus arbitros declinantes in cubiculis mulsa potare, vt mediam & ieiunia quæ vltrò adpetere debebant, ieiuniorum tempore, luxoria & C ebrietate commutent: nescientes quòd etiam si hominum conscientiam fugiant, & clausis parietibus vescantur carnibus, atque aues altiles diebus quadragesimæ, & propinquante Pascha immundis manibus lacerent, tristi vultu foris ieiunia promittentes, corripiat huiuscemodi Dominus, & dicat: *Iniquitates magnas faciunt isti, vt recedãt à sanctis meis.* Non decet ieiunantes, tempore agonis & prælij, vesci carnibus, monente scriptura: *Adfligetis animas vestras*: neque phasides aues, solerti labore perquirere, & garrulas volucres; carúmque pinguedinẽ hianti ingerere gulæ: Nec inuestigare magni pretij coquos, qui ventris rabiem, iure multiplici, & carnibus confusione mutatis, diuersóque ciborum sapore demulceant: fumantibus patinis, & nidore sui, fuinoti gutturis, blandi- D entibus, cum iniuria continentiæ, diuersi saporis & coloris vina quærantur. Docet nos sancti Danielis historia & trium puerorum virtus, cõsona appetere & honorare ieiunia, qui (vt longum sermonem, breui compendio concludam) in seruitutem libertate mutata, cùm captiui debuerunt desiderare delitias, contempserunt Babylonias dapes, & simplicem cibum, regali mensæ prætulerunt. Præceperat quippe rex Nabuchodonosor Eunuchorum principi, vt de filiis captiuitatis Israël & de regio semine pueros, in quibus nulla esset macula, pulchros corpore, & aptos ad sapientiam perdiscendam introduceret in palatium, & essent in aula Regis, discerent literas ac linguam Chaldæorum, & de reliquiis mensæ eius viuerent, atque inde accepta vina potarent. Eliguntur itaque de tribu Iuda, Daniel, Azarias, Misaël, & genere con- E cordes & fide; quorum nobilitatem, dura non mutauerat seruitus. Quibus Daniel, sicut scriptura testatur, posuit in corde suo non coinquinari de mensa Regis. Tres quoque pueri, nõ minùs religione quàm propinquitate sociati, suscipiunt viri consilium, & approbant sapientiam; simúlque Eunuchorum principem deprecantes, Dei opitulante clementia, impetrant quod desiderant; & in terra captiuitatis seruant generis nobilitatem: nam timentem Præpositum ne aliorum puerorum vultus hilarior, capitali se pœnæ addiceret; ratione & consilio leniunt, iis verbis loquentes: *Tenta pueros tuos diebus decem, & detur nobis de seminibus & comedemus, & aquam bibemus, & appareant in conspectu tuo vultus nostri & vultus puerorum qui comedunt de mensa Regis, & sic vt*

Quadragesimæ ieiunium quàm se fuerit antiquitùs.

Luc. 21.

Carnium esus interdicitur, & vini, diebus ieiunij.

Contra Hypocritim ieiunij.

Quadragesimæ ieiunium, sit procul à delicijs.

Daniel captiuus seruat generis nobilitatẽ.

videris, ita facies cum seruis tuis. Videbant enim, & quòd virtutis desideriũ, Dei clementia sustentatum, pulchra & fortia corpora conseruaret, & omnem deformitatem, fides vinceret; & nitorem pulchritudinis, nulla macies commutaret. Hæc idcircò, Fratres charissimi, replicauimus, vt Pauli Apostoli, de sanctorum virtutibus, prædicantis, verba noscentes, in quibus ait: *Quorum considerantes exitum conuersationis, imitamini fidem.* suadeamus eis qui, tempore ieiuniorum, esu carnium delectantur? imitari sanctorum continentiam, qui nulla vi superari potuerunt vt rigorem virtutis amitterent; vt Babyloniorum imperia formidantes, captiuam in se ostenderent voluptatem: sed manserunt liberi; ventrísque desideria ratione superarunt; & nullam tem gulæ vicere luxuriam: nobísque suæ fortitudinis exemplaria reliquerunt habitantes in Babylone, corporibus; sed sensu & fide, cum

Heb. 13. a

B Angelis in cœlesti Hierusalem morantes; vt omnem deinceps ætatem docerent, ieiuniorum tempore à vino & carnibus abstinendum, †sumere de terra semina, & potandam aquam, quibus comitibus vtitur pudicitia. Quid memorem insignes Machabæorum victorias; qui ne illicitis carnibus vescerentur & communes tangerent cibos, corpora obtulere cruciatibus, totúsque Orbis, in Ecclesiis Christi, laudibus prædicantur, fortiores pœnis, ardentiores quibus comburebantur ignibus? Victa sunt in eis omnia crudelitatis ingenia; & quicquid ira Persecutoris inuenerat, patientium fortitudo superauit. Inter pœnas, magis paternæ Legis, quàm dolorum memores. Lacerabantur viscera, tabo & tanie artus diffluebant, & tamen sententia perseuerabat immobilis. Liber erat ani-

Ieiunij tempore abstinendum à vino & carnibus.
†Fortè melius, *quærenda terræ semina.*
Pudicitiæ comites.
Machabæorũ laus in Christi Ecclesiis.
Machabæorũ abstinentia & virtutes.

C mus; & mala præsentia futurorum spe despiciebant. Lassabant Tortores, & non lassabatur fides: frangebantur ossa & volubili rota omnis compago neruorum atque artuum soluebatur; & in immensum spirantia mortem incendia consurgebant: plenæ erant feruentis olei sartagines; & ad frigenda sanctorum corpora, errore incredibili personabant: & tamen inter hæc omnia, paradisum animo deambulantes non sentiebant quod patiebantur, sed quod videre cupiebãt: mens enim Dei timore vallata flammas superat, varios tormentorum spernit dolores. Cúmque semel virtuti se tradiderit; quicquid aduersi euenerit, calcat & despicit: Qualis fuit Paulus scribens, *In his omnibus superamus per eũ qui nos dilexit.* Quod enim sustinere non potest carnis fragilitas; naturali infirmitate superata, vincit animus, fide colloquentis Deo.

Mẽs timore Dei vallata, omnia superat.

D Ergo qui ieiunia; id est, conuersationem Angelicã, imitantur in terris: meminerunt illius dicti, *Regnum Dei non est cibus & potus, sed iustitia & gaudium, & pax,* & lætitia; qua per continentiam, breui & paruo labore, magna sibi & æterna conciliant præmia. Et multò plùs accipiunt quàm offerunt; & futuri temporis gloria, præsentes angustias mitigant: quia in hoc stadio, pro virtute pugnantibus, finis erit aliquando certaminis: qui autem pugnã ineunt cõtra vitia, & sapiẽtiæ disciplinis suas animas dedicarunt: quantúmque patitur humana conditio, scientiam aperiunt futurorum; per speculum & imaginem, sensu & fide cœlorum regna cernentes; consequentur æterna præmia, & nullo temporum fine claudenda. Dies

Rom 14.
Ieiunij fructus.

E & nox, certis horarum sibi succedunt spatiis, paulatímque decrescentes, quod amittunt recipiunt, & quod recipiunt tribuunt: ad eandem mensurã bis in anno conuenientes, nec manent in eodem statu, sed breuitate & longitudine, horarum momenta discriminant, vt vtilem Mundo faciant temporum diuersitatem. Namque dies, ordine & circulo suo, de noctis temporibus mutuatur; & rursum nox recipit quod largita est: dúmque vicissim & tribuunt & accipiunt; & orbe quodam, quod paulatim omiserant decrescentes, sensim crescentes recipiunt; creatoris Dei interpretantur sapientiam. Atque ex hac vicissitudine spatiorum, vel menstruus Lunæ orbes efficitur, vel solis sua per vestigia reuertentis annus impletur; dum crescunt atque decrescunt, & lapsu præteritorum futura succedunt, eadem semper atque alia tempora

Diei & noctis vices.

A commutantur. Vnde & luna, prudentissimo Dei artificio condita, & formarum mutans varietates, ad plenitudinem tendit, & festinat ad diminutionem, vt quicquid crescens acquisierat, perdat amittátque decrescens: nec stat in eodem statu, sed quibusdam gradibus ascendens atque descendens, de paupertate pergit ad diuitias, & de diuitiis redit ad paupertatem; ipsa diuersitate formarum, mutabilem & conditam se esse demonstrans. Quis verò possit digno sermone exprimere Solis cursum, & anni circulum rationi menstruæ congruentem, dum per quatuor voluitur tempora, & in se semper reuertitur, eadémque mensura conscendit atque descendit, & æterno ordine labitur: vt quod lunare spatium triginta diebus implet ac noctibus; hic solis cursus, spatiis anni vertentis reficiat? Cúmque ad æqualitatem diei no-

Lunæ cursus.
Solis & lunæ cursus intra quantum tẽpus perficiatur.

B ctísque peruenerit, & parumper in libra iusti cursus steterit, festinat ad inequalitatem, deserens ad quod peruenerat. Quod puto Ecclesiasten, ne de alienis, nostra, fontibus hauriamus, in volumine suo dicere: *Girans girando vadit spiritus, & in circulos suos reuertitur spiritus:* annuum Solis cursum, significantem, eadem temporum rota in semet reuertitur, rediens ad ea vnde profectus fuerat. Sancta verò cœlestísque solẽnitas, radios nubis sui splẽdoris emittẽs, nullis spatiis terminatur: cúmque sanctorum certamina, & præsentis sæculi labor finem acceperint, succedet perpetuum gaudium, & æterna festiuitas: Vnde perfecti viri animas suas ab omni errorũ caligine separantes, iam nunc festa decantant: *Introeamus portas eius in confessione, atria eius in hymnis;* Saluatoris aduentum lætis vocibus personantes. Cùm enim in toto orbe regna-

Eccli. 1.
Psal. 99.

C ret malitia, & tenebras humanis oculis dæmones offudissent, neque posset eis vllus opitulari, iuxta illud quod scriptũ est: *Respexi, & non erat qui auxiliaretur: consideraui, & nullus qui susciperet:* vt finẽ haberet aliquando impietas, & destrueretur idololatriæ fraudulẽtia, viuens, Sermo Dei, nihil de nostra relinquens similitudine, absque solo peccato (quod substantiã non habet) nouo modo ad nos venire dignatus est, vt fieret Filius hominis, & permaneret filius Dei. Natus quippe ex virgine, hoc tantùm stultis mentibus credebatur, quod oculi demonstrabãt. Ex operibus verò & signorum magnitudine, Deus inuisibilis à prudentibus cernebatur; quémque facies hominem demonstrabat, hunc virtutes significabant Deum, seruilis formæ vtilitate coopertum. Quanquàm etenim tradide-

D rint eum Iudæi, & crucifigẽdum vocibus impiis conclamarint, interfectione corporis eius Dominum blasphemantes; immò occisione carnis Dominicæ, sicut impietatis effecti: tamen ad mortem intrepidus accedens, vt nobis virtutis præberet exemplum, Dominus gloriæ in ipsa passione monstratus est; impassibilis diuinitatis permanens in maiestate, & carne passibilis iuxta beati Petri repertus eloquium. Et ideo, pro nobis patiens, non fugit mortem; ne nos, timore mortis, eius pro pietate bellantes, victoriã perderemus. Nam si timuisset crucẽ, contraria iis quæ docuerat gerẽs; quis Discipulorũ eius, libens, pro religione pugnasset? Irridetur itaque à stultis & incredulis, qui orbem terrarũ suæ subiecit fidei; & nominis Christiani, sanctis, largitus est dignitatem. Cum-

Christus nõ timuit crucem, & cur.

E que magnitudo virtutum eius omnibus clareat, blasphemare non cessant. Ille verò qui irridetur; Deus, operibus demonstratus est, vt dæmonum templa subuerteret, vt Origenistarum impietatem argueret versipellem; quorum author Origenes, ita animos simplicium & leuiorum sua persuasione decepit; vt solent in litora, ex alto venientes illidi gurgites, & in semet spumanti mole cõfringi. Nos ergo ad eum qui ausus est scribere, ruinam rationabilium creaturarum esse corpora fabricata; zelo fidei concitati loquamur: si tibi huiuscemodi impietas placet, quomodo Paulus Apostolus scribit; *Volo adolescentulas nubere, filios procreare?* Vtrùm idcircò præcepit nuptias, vt ex mulieribus nascentia corpora, ruentibus de cœlo Angelis, & versis, iuxta te, in animas, carceres præpararent? An vt in coniunctione maritali,

Origenistarum author Origenes.
1. Ti. 5. b.

Dei sententiæ seruiês conseruet humanû genus? Si enim vult adolescentulas nubere, & filios procreare, per quas nascuntur corpora humana: corporibus autem, propter pœnas atque supplicia, errantes animæ: nulli dubium, quin propter pœnas animarum, & non propter generationis ordinem, nuptiarum, adolescentulis, vincla tribuantur. Verùm, absit vt ita esse credamus, & mariti vxorisque fœdera, non ob benedictionem, sed ob peccatum, iuncta credamus. Nec Adam & Euam plasmans Deus, propter animas de cœlo ruentes & lapsas, rationabilium creaturarum benedictione vocauit. *Crescite & multiplicamini*, dicens, *replete terram*. Si enim propter peccata in cœlis præcedentia ad terras missæ sunt animæ vt corporibus ligarentur, mentitur Paulus scribens, *Honorabiles nuptiæ, & cubile immaculatum*. Sed nequaquàm ille mentitur. Igitur non propter ruinam animarum corpora fabricantur, sed vt Mundus *successione nascentium, morientium damna compenset, & breuitatem humanæ vitæ vincat* successione perpetua. Nam si ruentes iunctæq; corporibus, benedicuntur à Deo, melioris conditionis erunt, postquàm corpora susceperint: quod si idcirco dicuntur, vt in vltionem peccatorum corpora accipiant, quomodo benedicuntur in corporibus, atque ob peccata veneruntʔ E duobus enim alterum erit. Aut ante ruinam fuisse eas in benedictione, aut post ruinam, iunctas corporibus, nequaquam posse bene dici. Si enim illam vitam benedictio sequitur, istam deserit: si ad istam trãsfertur, in illa non fuisse conuincitur. Quod si & antequàm ruerent, necdùmq; humanis corporibus vestirentur, fuerunt in benedictione; & ruentes, habentésque corpora, rursus benedictæ sunt: similis erit iuxta benedictionis conditionem, & prior vita & posterior: quod nequaquam consequens est; quia peccatrices, supplicia; non peccantes, benedictionem merentur: quicquid è duobus verum esse responderint, vtrio subiacebit, nolentes Ecclesiasticæ doctrinæ regulam custodire. Siue enim propter peccata, de cœlo, animæ corruentes, instar carceris & catenarum, corporibus illigatæ sunt, respondeant, quomodò Adam & Eua, masculus & fœmina, viuentes in corporibus benedicti sunt? (Neque enim iuxta deliramenta eorum, nudæ animæ vir & mulier appellãtur, sed corpora quæ sexum vtrumque distinguunt.) Si verò, ante corpora, in cœlestibus morabantur, & beata eis tunc erat, dignáque benedictione absque corporibus conuersatio: qua ratione, aut priusquàm ruerent benedictæ sunt, aut postquàm corruerunt, in pœnam ruinæ, crassis corporibus copulatæ sunt & rursus benedictione donantur? Neque enim idipsum est benedictio atque suppliciû, quæ & nominibus & operibus procul distant, nec possunt vllo modo inter se sociari, quas tanta diuidit repugnantia. Quomodò autem, & iustis multitudo liberorum pro benedictione promittitur, Propheta dicente: *Qui minimus est, erit in millia: & qui nouissimus, in gentem magnam.* Ergo & qui volunt Domini festa celebrare, Origenis simulachra contemnant, & turpitudinem dogmatum illius, ratione superent. Sicut enim Ethnicorum impiissimi, errorem & consuetudinê præferunt veritati, fabricantes in hominum similitudinem idola, & inuisibilem blasphemantes Deum, dum formã & membra & organa genitalia in eo esse confingunt, nunc virum nunc fœminam confitentes, *& mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis*, variarúmque formarum: ita Origenes, facilitate & impietate credentium, quasi delubra idolorum, tractatuum suorum † monimentis demisit, quæ nos authoritate Scripturarum & zelo fidei subuertentes, vtamur illa similitudine. Vt enim cæmentarij, quadram volentes ædificare domum, æquales ex omni parte parietes metiuntur: eósque, norma & perpendiculo dirigentes, quod animo depinxerint, opere extruunt, & eiusdem mensuræ, per quadrum, latera quatuor iungunt angulis sursum ac deorsum cœptam æqualitatem, paulatim per incremêta seruãtes, vt materiæ diuersitatem iungat ope-

Corpora non fabricata propter ruinã animarum.
Gen. 1.
Heb. 12. c
Nuda anima non dicitur vir.
Imagines Deorum.
Rom. 1.
† Aliàs, monumenta demisit.

A ris pulchritudo, & angulares lineas artifex structura custodiat. Sic Ecclesiæ præceptores, habentes testimonia Scripturarum, firma doctrinæ faciunt fundamenta, & intrepidi permanent offerentes opera sua Christo, atque dicentes; *Confirma me in verbis tuis.* Ipse enim de quo scriptû est; *Lapidem quê reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli*; nos, & eos qui sursùm sunt, vna solennitate consocians: ad quem, † cursu celeri, nauigantes, rabiem; contra nos Hæreticorum fluctuum velociter dissoluendam minimè formidemus. Sicut enim gubernatores magnarum nauiû, cùm viderint immensum ex alto venire gurgitem (quasi venatores, ferocissimã bestiã) spumantes fluctus suscipiunt; eósque proræ obiectione sustentant, flectentes in diuersum gubernacula, & prout ventorum flatus & necessitas imperarit, stringêtes funiculos vel laxantes. Cúmque vnda subsederit, ex vtroque nauis latere
B laborantia clauorû vincla dimittunt, vt parum perquiescentia venturo gurgiti præparêtur: qui cùm rursùs aduenerit, stringunt clauorum capita, & palmulas dilatant, vt hinc atque illuc scissis flatibus, æqualis sit vtriusque lateris labor: & quod simul non poterat sustineri, diuisum tolerabilius fiat. Qui sui curã gerunt, imitantur exempli similitudinem; & diuinorum dispensatione verborum, quasi gubernaculo vtentes, occurrunt Hæreticorû tempestati & fluctibus, Legê Dei pro arte retinentes; vt qui corruerant, suscitentur; qui stant, firmo perseuerent gradu; & omnes in cômune, doctrinæ opitulatione seruentur. Quod enim gubernatori clauus, hoc animo est lex Dei. In qua Dominicum Pascha facientes, charitati Dei & proximi in Mundo nihil aliud præferamus; neq; pro
C varietate humanorum casuum, qui huc illúcque vertuntur, sententiã commutemus: vt quibus dudum, pro potentia, turpi adulatione seruiuimus (si fortè seruiamus) si fortè resflauerint venti; & paupertate, diuitiæ; humilitate, sublimitas; ignominia, gloria fuerint immutata; in hostes repentè vertamur: resistentes eis in faciem, quos veneratione dignos ducebamus, temporibus nô fide necessitudinem ponderantes. Immò latentes inimicitias necessitatis tempore monstrantes, & in similitudinem serpentum procedentes de foueis; vt non solùm ingratissimi simus in eos, quorum beneficiis sustêtabamur, gaudêtes si nomina clientiû possederimus; sed quasi perduelles, eos vsque ad sanguinem persequamur; deiectos prostratósque, calcantes, quos dudum propter diuitias suspiciebamus pessimos omnium conclamantes, postquàm opes
D paupertate mutauerint; laudantes potentiam, & infelicitatem calumniantes; nec pro rerum natura, sed pro varietate casuum honorantes aliquem vel contemnentes; vt quos priùs dominos & patronos vocabamus, eosdem quasi verberones & seruos nequissimos appellemus: atque ex omni parte appareat nostra iniquitas, dum indignos laude aut obtrectatione persequimur, imitantes illud quod ad beatum Iob exprobrãtes loquebantur: *Pauca pro quibus peccasti verberatus es.* Nequaquàm igitur dubias opes, sed virtutem firmissimam diligamus; non nos duritia humiliet paupertatis, non extollant diuitiæ, quæ stultissimos hominum deprimere & eleuare consuerunt: sed vtronque pro rerum honestate moderemur; & tristitia, & læta, æquali animo sustinentes. Di-
E uitiarum cura somnos interrumpit dulcissimos, innoxiis calumnias struit; & cùm infinitas opes congregauerit, materiam æternis ignibus parat. Postquàm verò insatiabilis furor quæsitis opibus incubuerit, non expletur auaritia; sed contemnit leges, gehennæ flammas despicit, futurum iudicij tribunal habet pro nihilo. Nec tantùm aduersarij contra hostes suos, quantùm diuitiæ contra virtutes dimicant: nisi ratione, & in proximos misericordia temperentur. Hæ, in vrbibus, nobilitati præferuntur; hæ, nouis hominibus, antiquam donant familiam: nunquàm diuitiarum desiderium vllis diuitiis satiari potest. Eget semper qui auarus est; nescit mensuram, cui tantùm deest quod habet, quantùm quod non habet. Infernus, mortuis non expletur; sed quantò

Matt. 21.
† Aliàs quû
Ars Nautarum in tempestate.
Constans sit proximi dilectio.
Tempore ponderanda non est amicitia.
Homines diligendi, nô fortuna hominum.
Contra Auaros.
Noui homines.

Auaritia inferno cõparatur.

plures susceperit, tantò plures desiderat. Imitatur ergo A eum auaritia, nec satiari potest, sed quicquid habuerit plus requiret: minus putat ab eo quod cupit, omne quod possidet: semper immensa, semper immodica; ardorem peccatoris, opum magnitudine non restinguens in conuiuiis non cibos vorat, sed iniustitiam: in iudiciis iurgia miscet atque discordias; inuidiam parturit, per quam ad homicidium peruenitur: non est compos mentis, sed quasi ebria fluctuat; vnam habens mensuram, extra mensuram semper inquirere. Mare littoribus clauditur; venientes ex alto fluctus & rabiem intumescentium gurgitum, portus vel manufacti vel natura firmissimi prohibent: diuitiarum cupidinem, nisi ratione frænetur: nec consilium temperat, nec lex mitigare potest, nec vlla satiat abundantia. Non erubescit, non futurorum iudicium reformidat, sed desiderio plus habendi, vt luxuriosi dediti voluptatibus solent gestire in amplexus, B & insanire ad libidinem, ita calumniarum & dissensionum vrbes ac viculos villasque complet: insulas, maria, terras, littora, vias, transitus, studia possidens auaritiæ, dum desiderio plus habendi, negotiatione, merces huc illúcque commutat, & fraudibus atque periuriis, diuitiarum iacit inexplebilia fundamenta. Itaque huiuscemodi rabiem contemnentes, diuitias, cultum Dei, & firmissimas possessiones, castitatis sanctimoniam requiramus; adorantes Patris, & Filij, & Spiritus sancti vnam diuinitatem, Resurrectionem mortuorum incorruptibilem, & iugiter permanentem esse credentes: Nec enim fieri potest, vt eam mors superet, quæ Christi passione firmata est, suscitans incorruptum & in æternum permanens templum corporis sui. Oremus pro piissimis Imperato- C ribus: & obseruatione Legis Dei, ieiuniorum præcepta decoremus: quia virtus absque vlla necessitate custodit sectatores suos, & sensum, in cogitationes varias fluctuantem, de terrenis ad excelsa sublimat: nequaquam pulchritudinem corporum, sed conuersationis ac morum ordinem contemplans: ostendens ei lætantium in cœlo Angelorum choros, & docens splendentium disciplinarum fulgura; vt in præsenti sæculo quasi athleta fortissimus illatas sustineat plagas, & futuram pro iis gloriam præstoletur: nequaquam vitiis subiacens, sed interiorem hominem desiderio sui ad æterna sustollens, atque omnes impetus voluptatis ratione compescens, illud cogitet quod futurus est, & quantùm potest sustinere humana fragilitas, recedat à corporalium rerum sollicitu- D dine, præferens carnalibus spiritualia; vt etiam ipsum corpus despiciens, & præsentium voluptatum duriorem, sed meliorem vitam inire persuadeat: vt qui tum † libidini seruiebat, libertate bona seruiat castitati; & retractus a præcipitiis mollia ieiuniorum fræna suscipiat. Etenim si absque rectore fuerit ac magistro, corporum infirma natura, nec imperanti animo voluerit obedire; & sibi & rectori concitat infinita naufragia, & pertrahit eum ad turpissimas libidines ac barathrum voluptatum; vt nequaquam honesta consideret, sed fugiens bona, in cœno ac sordibus commoretur. Virtus verò cùm in aurigæ modo animum rexerit; & quasi in curru stans, impetus eius & varios appetitus, doctrinæ habenis cõposuerit: de humilibus eum ad excelsa subleuat, inuisibilia æternáque pro visibilibus ostendens, mansionem in cœ- E lis parat, & amicos illi efficit eos qui Dei ministerio seruientes, spiritalibus deliciis perfruuntur; vt quod hîc cernebat in imagine, ibi in veritate perspiciat, & maiorem solis radiis videat claritatẽ, quæ nobis huc ex parte descendit, vt de minoribus ad maiora tendamus, & quasi per literas ac syllabas ad legendum proficiamus: quia & illa, iis; & hæc, illis indigent. Ibi cùm fuerimus beatorum iuncti consortio, audiemus; *Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.*

† Aliàs, dudum.

Corporis naufragia si rectorem animum abiecerit.

Vnamensura auaritiæ mensuram non nouisse

Periuriis fundamẽta iaciuntur diuitiarum.

† Aliàs, Incipientes.

Hebdomada Passionis

† Aliàs,

† Incipient sanctæ quadragesimæ ieiunia, ab vndecima die mensis Phamenoth; & hebdomadæ Dominicæ passionis, sextadecima die mensis † Pharmuthi. Et finis- A mus ieiunia vespere sabbati, vicesima prima die eiusdem mensis Pharmuthi, & sequenti die Dominica, Pascha celebremus vicesima & secunda die eiusdem mensis. Post quæ, iungamus septem hebdomadas sanctæ Pentecostes: Pauperum memores, amantes Deum & proximum, orantes pro inimicis, persecutoribus blandientes, infirmorum ruinas consolatione & misericordia subleuantes: vt lingua semper in Dei laudibus personet, vt Ecclesiæ iusta iudicia nequaquã irrationabili clemẽtia destruantur, ne Legi Dei arbitria præferantur humana: cuius desiderauimus amicitias, cœlestem gloriam consequemur in Christo Iesu Domino nostro, per quem & cum quo, Deo Patri claritas & imperium cum Spiritu sancto in sæcula sæculorum, Amen.

Pharmuthi, finiamus, &c.

Clementia irrationabilis.

Salutate inuicem in osculo sancto. Salutant vos fratres qui nobiscum sunt. Et hoc nosse debetis: Pro *defun-* B *ctis Episcopis, in locis* singulorum constituris. In vrbe Nichio pro † *Heopempto* Theodosium: In Tetenuthide Atsinthium: In oppido Geras pro Eudemone Pirozum: In Acbæia pro Apolline Museum: In Athriuidi pro Isidoro Athanasium: In Cleopatride Offellum: In oppido Laron pro Timotheo Appellem. Iis ergo scribite, & ab eis iuxta morem Ecclesiasticas suscipite literas.

Osculum sanctum.

† *forte Theopempto.*

Ecclesiasticæ litteræ.

THEOPHILI ALEXANDRINI EPISCOPI, EPISTOLA IIII.

ARGVMENTVM.

Theophilus Alexandrinus Episcopus exemplo eius quod à se in C *Ægypto factum est, Epiphanium, Salaminæ Cypri præsulem, hortatur, vt congregata Synodo in Cypri insula, Origenem damnet, eiúsque rei litteras ad vicinas prouincias, & Constantinopolim statim postea mittat.*

THEOPHILVS EPIPHANIO.

Hier. 1.

DOminus, qui locutus est ad Prophetam: Ecce constitui te hodie super gentes & regna, eradicare, & suffodere, & disperdere, & rursum, ædificare ac plantare, singulis temporibus eandem Ecclesiæ suæ largitur gratiam: vt integrum corpus conseruetur, D & in nullo hæreticorum dogmatum venena præualeát. Quod quidem nunc videmus expletum. Nam Ecclesia Christi, quæ non habet maculam, neque rugam, aut aliquid istiusmodi, egredientes de cauernis suis, Origenis colubros Euangelico ense truncauit, & secundum Nitriæ monachorum agmen, contagione pestifera liberauit. Pauca ergo ex iis, quæ gesta sunt, in generali Epistola, quam ad omnes in commune direxi, prout patiebatur angustia temporis, comprehendi. Dignationis tuæ est, quæ in huiuscemodi certaminibus sæpe ante nos pugnauit, & positos in prœlio consolari, & congregare totius insulæ Episcopos, ac synodicas litteras tam ad nos, quam ad Constantinopolitanæ vrbis Episcopum, & si quos alios putaueris, mittere: vt consensu omnium & E ipse Origenes nominatim, & hæresis nefaria condemnetur. Didici enim, quod calumniatores veræ fidei, Ammonius, Eusebius, & Euthimius, nouo pro hæresi furore bacchantes, Constantinopolim nauigarint, vt & nouos, si quos voluerint, decipiant, & veteribus suæ impietatis sociis coniungantur. Curæ igitur tuæ sit, vt cunctis Episcopis per Isauriam, atque Pamphiliam, & ceterarum prouinciarum, quæ in vicino sunt, rei ordinem pandas, & nostram, si dignum putas, Epistolam subiicias: vt omnes vno spiritu congregati cum virtute Domini nostri Iesu Christi tradamus eos Satanæ in interitum impietatis, quæ possidet eos. Et vt celeriùs nostra Constantinopolim scripta perueniant, mitte industrium virum, & aliquem de clericis, sicut & nos de ipsis Nitriæ mona-

Ephes. 5.

steriis Patres monachorum, cum aliis sanctis & continentissimis viris misimus, qui possint cunctos in præsenti docere, quæ gesta sunt: & super omnia quæ sumus, vt impensas ad Dominum, fundas preces, quo possimus etiam in isto certamine victoriam consequi. Non enim parua lætitia & in Alexandria & per totam Ægyptum populorum corda peruasit: ex quo pauci homines eiecti sunt, vt purum corpus Ecclesiæ permaneret. Saluto fratres, qui tecum sunt. Te plebs, quæ nobiscum est, in Domino salutat.

Scholia in Epistolam IIII.

a Et secundum Nitriæ monachorum agmen contagione pestifera liberauit. *Nitria aliquos monachos Origenis hæresum labe infectos, & propterea Alexandrino Episcopo inimicos fuisse, latè Nicephorus in historia persequitur. Ruffinum, quē* B *ibi fuisse Hieronymus alibi scribit, excitatum, vt reor, ignem magis succendit. Erat autem Nitria Ægypti mons. Vocat hic autem Theophilus secundum agmen, quod hoc, vt primū, Origenistarum morbo non laborarit.*

EPISTOLAE V. ARGVMENTVM.

Nunciat Hieronymo Epiphanius, opera Theophili Alexandrini Origenistarum hæresim damnatam: exemplar Epistolæ, quam de hac re à Theophilo acceperat, mittit: & si quid Latinè Hieronymus contra eam hæresim scripsit, vt edat, hortatur.

EPIPHANIVS HIERONYMO.

Generalis epistola, quæ ad omnes Catholicos scripta est, ad te propriè pertinet, qui zelum fidei aduersus cunctas hæreses habens, Origenis propriè, & Apollinarij discipulis aduersaris: quorum venenatas radices, & in altum defixam impietatem, omnipotens Deus protraxit in medium; vt in Alexandria proditæ, in toto orbe arescerent. ª Scito enim, fili charissime, Amalech vsque ad stirpem esse deletum, & in monte Raphidim erectum tropheum crucis. Etenim quo modo, porrectis in altum Moysi manibus, vincebat Israël; sic Dominus confortauit famulum suum Theophilum: vt super altare Ecclesiæ Alexandrinæ contra Origenem vexillum poneret: & impleretur in eo, quod dicitur: Scribe D signum hoc: quia delebo funditus Origenis hæresim à facie terræ cum ipso Amalech. Et ne videar eadem rursus iterare, & prolixiorem epistolam texere; ipsam ad vos scriptam direxi: vt scire possitis, quæ nobis scripserit; & quantum boni vltimæ ætati meæ concesserit Dominus; vt, quod semper clamabam, tanti Pontificis testimonio probaretur. Iam autem puto & te aliquid operis edidisse, & iuxta priorem epistolā, qua te super hac re fueram cohortatus, elimasse, librum, quem tuæ linguæ homines legant. Audio enim & ad Occidentem quorundam hominum naufragia peruenisse: qui non contenti perditione sua, volunt plures mortis habere participes: E quasi multitudo peccantium scelus minuat; & non numerositate lignorum, maior gehennæ flamma succrescat. Sanctos fratres, qui tecum sunt in monasterio Domino seruientes, & tecum, & per te plurimum salutamus.

Scholia in Epistolam V.

a Scito enim fili charissime, Amalech vsque ad stirpem esse deletum, & in monte Raphidim erectum trophæū crucis. *Origenem vocat Amalech, & Nitriam montem Raphidim. Historiam autem ab Exodo accipit, quando in monte Raphidim orante Moyse, Iosue Amalech Regem superauit, dictūmque à Domino est. Delebo memoriam Amalech sub cælo.* רפידים A *autem remissæ manus, aut medicina manuum interpretatur.*

EPISTOLAE VI. ARGVMENTVM.

Theophilo respondens Hieronymus, quòd canonum obseruantiam monuerit, gratias agit: illos, præcipuèque Romanam fidem sibi cordi esse ait: & sicut, quòd olim contra Origenistas tacuerit, non reprehendit, ita, quod nimia eos corrigi nunc lenitate putet, non laudat.

HIERONYMVS THEOPHILO.

ª Meminit beatitudo tua, quod eo tempore, quo tacebas, nunquā ab officiis meus sermo cessauerit; nec considerauerim, quid tu pro dispensatione tunc faceres, sed quid me facere conueniret: & nunc, sumptis dignationis tuæ epistolis, fructum aliquem cepisse me video Euangelicæ lectionis. Si Luc. 18. enim duri iudicis sententiam crebra mulieris inflexit petitio: quanto magis paterna viscera interpellatione sedula molliuntur? Quod de canonibus ecclesiasticis mones, gratias agimus. Quem enim diligit Dominus, Hebr. 12. corripit; & flagellat omnem filium, quem recipit. ᵇ Sed tu scito. Nobis nihil esse antiquius, quàm Christi iura seruare, nec patrum transferre terminos, sempérque meminisse, Romanam fidem Apostolico ore laudatam: cuius se esse participem Alexandrina Ecclesia gloriatur. Rom. 8.
C ᶜ Super nefaria hæresi, quod multam patientiam geris, & putas Ecclesiæ visceris incubantes tua posse corrigi lenitate, multis sanctis displicet: ne, dum paucorum pœnitentiam præstolaris, nutrias audaciam perditorum, & factio robustior fiat. Vale in Christo.

Scholia in Epistolam VI.

a Meminit beatitudo tua, quod eo tempore, quo tacebas, nunquam ab officiis meus sermo cessauerit. *Quo tacebas, habent quin, ut manuscripta exemplaria, tria scilicet ex Florentia & duo ex Brixia: sensúsque congruit cum epistola, tacuisse enim olim Epiphanium, & Origenis errores ut postea fecit non confutasse, epist. 8. ipsemet prodit. alia exemplaria vulgatis* D *consentiunt codicibus, quod eo tempore, quo nobiscum manebas, nunquam ab officiis, &c. Verum quia cum Hieronymo mansisse Theophilum, vt alibi diximus, non satis constat, & de silentio ipsum loqui ex epistola liquet: hanc potiùs lectionem amplexi non sumus monemus autem propterea lectorem, vt quisque, quod magis placet sequatur.*

b Sed tu scito nobis nihil esse antiquius, quàm Christi iura seruare, nec patrum transferre terminos. *Olim, transire terminos, verùm transferre habet maior exemplarium pars, & congruit cum scriptura Deut. 19. Non transferes terminos proximi tui, quos fixerant priores in possessione tua.*

c Super nefaria hæresi quod multam patientiam geris, & putas Ecclesiæ visceribus incubantes tua posse corrigi lenitate, multis sanctis displicet. *Olim, quam in multa* E *patientia geris: sed falso. sensus enim patet.*

EPISTOLAE VII. ARGVMENTVM.

Quod victi expulsique ex Ægypto, & Nitriæ monasteriis Origenistæ sint, Theophilus Hieronymum certiorem reddit.

THEOPHILVS HIERONYMO.

Sanctus Episcopus Agatho, cum dilectissimo diacono Athanasio in Ecclesiastica directus est causa; quam cùm didiceris, non ambigo quin nostrum studium probes, & in Ecclesiæ victoria glorieris. ª Namque Origenis

hæresim in monasteriis Nitriæ quidam nequam & furiosi homines serere & fundere cupientes, prophetica falce succisi sunt, quia recordati sumus commonentis
Tit. 1. Apostoli: Argue eos seuerè. Festina igitur & tu, partem huius præmij recepturus, deceptos quosque emendare sermonibus. Optamus, si fieri potest, in diebus nostris Catholicam fidem, & Ecclesiæ regulas cum subiectis nobis populis custodire, & omnes nouas sopire doctrinas.

Scholia in Epistolam VII.

a Namque Origenis hæresim in monasteriis Nitriæ quidam nequam, & furiosi homines serere, & fundere cupientes, prophetica falce succisi sunt. *Olim, fundare, cupientes. at vox fundere, quam habent emendatiora exemplaria, magis congruit.*

EPISTOLAE VIII. ARGVMENTVM.

Respondens Theophilo Hieronymus, quòd Origenistarum factio ex Ægypto eius opera expulsa sit, suique vsque in Palæstinam hæreticos sint persecuti, maximè lætatur.

HIERONYMVS THEOPHILO.

NVper tuæ beatitudinis percepi scripta, emendantia vetus silentium, & me ad solitum officium prouocantia. Vnde licet per sanctos fratres, Priscum, & Eubulum, tuus ad nos sermo cessauerit: tamen, quia vidimus, illos, C zelo fidei concitatos, raptim Palæstinæ lustrasse regiones, [a] & dispersos regulos vsque ad suas latebras persecutos; breuiter scribimus, quod totus mundus exultet, & in tuis victoriis glorietur; erectúmque Alexandriæ vexillum crucis, & aduersus hæresim trophæa fulgentia, gaudens populorum turba prospectet. Macte virtute, macte zelo fidei, ostendisti, quod hucusque taciturnitas dispensatio fuit, nó consensus. Liberè enim venerentiæ tuæ loquor. Dolebamus te nimium esse patientem, & ignorantes magistri gubernacula, gestiebamus in interitum perditorum. Sed, vt video, exaltasti manum diu, & suspendisti plagam, vt ferires fortiùs. Super susceptione cuiusdam nó debes contra vrbis huius dolere pontificem; D quia nihil tuis litteris præcepisti: & temerarium fuit de eo quod nesciebat, ferre sententiam: tamen reor illum nec audere, nec velle te in aliquo lædere.

Scholia in Epistolam VIII.

a Et dispersos regulos vsque ad suas latebras persecutos. *Olim, dispersas, impressorum, vt reor, incuria. Serpentis autem genus Regulus est. Basiliscum Græci nominant.*

EPISTOLAE IX. ARGVMENTVM.

Quòd Theophili Alexandrini opera, Synodica auctoritate, Origenistarum factio ex Ægypto expulsa, eóq; exemplo, ex Syria, & Italia explosa, sũmisq; ea de re Pontifex certior factus sit, laudat. Synodica, si quæ sunt, postulat, & vt ad cæteros Occidentales Episcopos eadem scribat, hortatur. E

HIERONYMVS THEOPHILO.

DVplicem mihi gratiam beatitudinis tuæ litteræ præstiterunt, quod & sanctos & venerabiles Agathonem Episcopum, & Diaconum Athanasium habuerint portitores, & aduersum sceleratissimam hæresim, zelum fidei demonstrarint. Vox beatitudinis tuæ in toto orbe pertonuit, &, cunctis Christi A Ecclesiis lætantibus, diaboli venena siluere. Nequaquam amplius antiquus serpẽs sibilat, sed cõtortus & euisceratus, in cauernarũ tenebris delitescẽs, solem clarum ferre non sustinet. Qui quidem super hac te, & antequã scriberes, ad Occidentem Epistolas miseram, ex parte hæreticorũ strophas meæ linguæ hominibus indicans. Ex dispensatione Dei factũ puto, vt eo in tempore tu quoque ad Anastasium Papam scriberes, & nostrã dum ignoras sententiã roborares. Verùm à te nunc admoniti, magis studium accommodabimus, vt hîc & procul simpliceа ab errore reuocemus. [b] Nec timeamus subire odia quorumdam. Non enim debemus hominibus placere, sed Deo: quamquam ardentius ab illis defendatur hæresis, quàm à nobis oppugnetur. Simúlque obsecro, vt si qua synodica habes, ad me dirigas; quo possim, tanti Pontifi-
B cis auctoritate firmatus, liberiùs & confidentiùs pro Christo ora reserare. Vincentius presbyter ante biduũ, quàm hanc Epistolam darem, de Vrbe venit, & suppliciter te salutat, crebróque sermone concelebrat Romam, & totam Italiam, tuis post Christum epistolis liberatam. Adnitere ergo Papa amantissime, atque beatissime; & per omnem occasionem ad Occidentales Episcopos scribe, vt mala germina acuta, vt ipse significas, succidere falce non cessent.

Scholia in Epistolam IX.

b Nec timeamus subire odia quorundam. Non enim debemus hominibus placere, sed Deo. *Olim, Nec enim debemus.*

EPISTOLAE X. ARGVMENTVM.

Monet, vt, explosis Origenistis, eos etiam, qui clam Origenem sequuntur, eiiciat.

THEOPHILVS HIERONYMO.

DIdici, quod & sanctitas tua nouerit Theodorum monachum; eiúsque studium comprobaui, [c] quia, cùm à nobis Romam nauigaturus exiret, noluit ante proficisci, nisi te, & sanctos fratres, qui tecum sunt in monasterio, quasi sua viscera amplexaretur, & inuiseret. Quem cùm susceperis; pro Ecclesiæ tranquillitate lætare. Vidit enim D cuncta Nitriæ monasteria, & referre potest continentiã & mansuetudinem monachorum, quo modo, extinctis & fugatis Origenis sectatoribus, pax Ecclesiæ reddita sit & disciplina Domini conseruetur. Atque vtinam apud vos quoque deponerent hypocrisim, qui occultè dicuntur subruere veritatem. De quibus non benè sentientes, in iis regionibus fratres, hæc me scribere prouocarunt. Quamobrem cauete, & effugite huiuscemodi homines, iuxta quod scriptum est. Si quis non affert ad vos Ecclesiasticam fidem, huic nec Aue dixeritis. Quamquam ex superfluo faciam, hæc tibi scribere, qui errantes potes ab errore reuocare: tamen nihil nocet & prudentes & eruditos viros pro sollicitudine fidei commoueri. Om-
E nes fratres, qui tecum sunt, nomine meo salutari volo.

Scholia in Epistolam X.

c Quòd cùm à nobis Romam nauigaturus exiret. *Etsi Theophilus Alexandrinus esset Episcopus, Romam tamen, vti ad communem matrem, confugiebat: sic Theophili prædecessores Petrus & Athanasius, sic cæteri omnium Ecclesiarum fecere Episcopi.*

THEOPHILI ARCHIEPISCOPI

Alexandrini Edictum, cùm Theophania in die Dominico inſtarent.

ἐπιφάνια Credo eſſe Natalem Domini. Dies Dominicus.

ET mos & honeſtas à nobis exigit, vt omnem diem Dominicum honoremus, eùmque celebremus; quoniam Chriſtus Dominus noſter præclarum in ea ſuæ Reſurrectionis munus obiit. Et ideò in ſacris Scripturis ipſe & primus appellatus eſt, vt qui ſit nobis vitæ principium; & octauus, vt qui Iudæorum ſabbatiſmum exuperauerit. Quia ergo accidit vt ſanctorum Theophaniorum ſit hic præfeſtus dies, & à ieiunando tamen diſpenſemus; ad vtrumque ſcientes procedamus † vt paucos dactylos ſumentes; ſimul & hæreſes vitemus, quæ Domini noſtri Ieſu Chriſti reſurrectionem non honorant; & diei ieiunij, quod debetur, reddamus, veſpertinam congregationem expectantes, quæ hîc Deo dante peragetur. Congregamur ergo hîc ab hora nona.

Præfeſto die qui incidit in Dominicum, diſpenſari à ieiunio.

Eiuſdem Commonitorium quod accepit Ammon ἐξ τῶν Λύκῳ *propter Lyco.*

Can. 1. Patrochorum, hæreticis communicantium, caſtigatio.

DE iis qui Arrianis communicauerunt, & Eccleſias huc vſque detinent; vt ſe habet conſuetudo, fiat, ita tamen vt alij conſtituantur qui in orthodoxia teſtificentur, & alij permaneant: his quoque ita diſpenſatis vt alii in Thebaide fecerunt orthodoxi Epiſcopi, qui ab Epiſcopo Apolline conſtituti ſunt. Et qui communicarunt cum Arrianis Eccleſias habentibus, puniantur, ſi quidem ipſorum voluntate hoc fecerunt: ſin autem proprio Epiſcopo obedierunt, permaneant; & ſi quod iuſtū eſt non nouerint. Et ſi omnes quidem populi eos cum aliis † reiiciant, alij ordinentur; ſin autem eos retinent cum illis quibus communicarunt, ij quoque eam conſuetudinem experiantur, qua vſi ſunt omnes orthodoxi in Thebaide Epiſcopi.

† ἐκβάλλωσι

Can. 2. Presbyteri fornicatoris diſciplina.

De Biſte qui in Eteba conſtitutus eſt presbyter, quærendum eſt, &, ſi alicui quidem mulieri ſeparatæ, viuente marito vim attulit, non ſinatur eſſe presbyter. Nam nec vt laicus quidem debet communicare, cùm eos qui tales ſunt, ſeparare conſueuerit Eccleſia. Hoc autem nullum affert Epiſcopo Apollini præiudicium, ſi eum per ignorantiam conſtituit, cùm ſancta Synodus iuſſerit, eos qui propter crimen indigni eſſe conuincuntur, expelli.

B A L S. *Biſtes, ab Apolline Epiſcopo Presbyter conſtitutus fuerat. Eſt autem ea regio, Ægypti; ſicut & Lyco. Is autem dicebatur mulieri ſeparata vim attuliſſe, viuo marito. De eo interrogatus Theophilus, inquit; Quæratur an ſit verum, eum mulieri vim attuliſſe; Et, ſi ita ſit, ne ei eſſe presbyterum permittatur. Quomodò enim fuerit is presbyter, cui nec in Eccleſiam quidem permittitur ingredi; cùm ſit, propter peccatum, ſegregatus? Eos enim qui ſunt eiuſmodi, extrudit Eccleſia, & ſeparat à Fidelibus. Hoc autem à Theophilo nequaquàm canonicè dictum eſt, quandoquidem ſanctorum Apoſtolorum xxv. canon, & magni Baſilij tertius & xxxij. & Carth. xxij; Clericos qui peccarunt & depoſiti fuerunt, à Communione non arcent. Quod autem ordinatus ſit, id non affert damnum Epiſcopo qui eum, peccatum ignorans, ordinauit: ſtatuit enim Synodus, vt qui peccatorum conuicti fuerint, etiam poſt ordinationem eiiciantur. Id autem eſt primæ Synodi Nicana Can. ix. Illud autem,* Separatæ, viuo marito; *factū eſt, & ideo adiectum eſt,* Alicui, *ſicut &*, vim attulit: *licet enim ſimpliciter cum muliere aliqua rem habuerit, licet non ſeparata, ſic quoque in eum Depoſitio introducta eſt, & ſi ei vim non attulerit.*

Can. 3.

De Sur autem, qui Apollo Epiſcopus affirmauit; ſe, & eum amandauiſſe & ab Eccleſia alienum feciſſe: ita ſit vt pronunciauit Epiſcopus, vtente illo ſuis defenſionibus ſi vult & de Epiſcopi ſententia conqueritur.

B A L S. *Erat quidam Sur clericus Epiſcopi Apollinis; qui Epiſcopus, ſe, eum à Clero amandaſſe, pro eo quod eſt, expuliſſe, affirmauit. Sit ergo ſecundum Epiſcopi iudicium quod in ipſum prolatum eſt, à clero alienus: Sin autem Epiſcopi ſententiam* A *cuſat; vtatur ſuis defenſionibus, apud Synodum ſcilicet, ex qua eſt etiam Epiſcopus.*

De Panuph, qui in Lyco ª diaconus cōſtitutus eſt, quærere oportet, &, ſi is quidem inuentus fuerit, cùm eſſet Catechumenus, fratris ſui filiam in matrimonii ſocietatem accepiſſe; poſt baptiſmum in clerum promotus, in clero maneat, ſi illa dormierit & poſt baptiſmum cum ea rem non habuerit. Sin autem cùm eſſet Fidelis, eandem fratris ſui filiam in matrimonii ſocietatem duxit, ſit à clero alienus. Non eſt enim Epiſcopo Appollini præiudicium, ſi eum per ignorantiam conſtituit. Can. 4.

B A L S. *Dicebatur Panuph, antequàm eſſet baptizatus, fratris ſui filiam vxorem duxiſſe: Baptizatus autem, ordinatus fuerat. Dicit ergo Theophilus, quòd ſi mulier è vita exceſſerit, & poſt baptiſmum ea non vſus ſit, maneat Diaconus: nempe cum ſanctus* B *Baptiſmus omnia peccata præcedentia deleat. Sin autem cùm eſſet fidelis, ſeu, poſt baptiſmum, eam habuit, clero eiiciatur. Ei autem qui eum inſciens ordinauit, præiudicium non affertur. Illud autem,* Si mulier dormierit, *dixit, vtpote quoniam ita eueniſſe dicitur. Nam etſi etiam poſt baptiſmum vixiſſet, nec eam Panuph cognouiſſet, ſed ipſam etiam amandaſſet, potuiſſet ſic quoque eſſe Diaconus.*

ª De Panuh qui in Lyco, &c. *Meletius, à quo, Meletiani, fuit Epiſcopus Ciuitatis Lycôn: Videbatur autem præeminere inter Epiſcopos Ægypti, vt qui ſecundum locum habebat poſt Petrum in Archiepiſcopatu Alexandrino, velut adiuuandi eius gratia, ſub ipſo exiſtens, & ſub ipſo Eccleſiaſtica curans, tanquàm ſecundus ab eo. Exceſſurus autem è viuis Ioannem quendam è ſuis familiaribus præter Nicana Synodi ſtatutum, ſibi in Lycôn Epiſco-* C *patu ſucceſſorem conſtituit Epiph. in Panario Lib. 2. To. 2. Hæreſi 68. Nicetas, Theſauri lib. 4. Hæreſi 44.*

De Iacob quærere oportet: ſi enim Lector erat, & criminis fornicationis fuiſſe eum obnoxium, & à presbyteris eiectum fuiſſe oſtenſum ſit, deinde is ordinatus eſt: eiiciatur, accuratà examinatione factâ; non autem, ex ſuſurris vel maledictis orta ſuſpicione. Sin autem non fuerit inuentus criminis obnoxius, maneat in clero, neque enim vanis calumniis animum adhibere oportet. Can. 5.

B A L S. *Iacob quidam, Lector fuiſſe dicebatur, & clero eſſe eiectus, & deinde ad maiorem gradum fuiſſe ordinatus. Scribit ergo Theophilus, quod, diligenti examinatione facta, ſi eum peccaſſe compertum fuerit, Clero eiiciatur: Non enim oportet ex ſuſurris, ſeu clandeſtinis ſermonibus, vel maledictis, ſeu apertis conuiciis orta ſuſpicione condemnari aliquem. Quòd ſi, cauſa examinata,* D *inſons compertus fuerit, maneat in Clero.*

De iis qui ordinandi ſunt, hæc erit forma, vt quicquid eſt ſacerdotalis ordinis, conſentiat & eligat, & tunc Epiſcopus examinet; vel ei etiam aſſentiente ſacerdotali ordine, in media Eccleſia ordinet præſente populo, & Epiſcopo alloquente, an etiam poſſit ei populus ferre teſtimonium. Ordinatio autem, non fiat clanculùm. Eccleſia enim pacem habente decet præſentibus ſanctis ordinationes fieri in Eccleſia. In regione autem, ſi qui ſint qui eorum qui communicarunt, aoimis communicauerint; non aliter ordinentur, quàm iis qui ſunt orthodoxi clerici, examinantibus; præſente eorum Epiſcopo, & præſente populo alloquente; ſolummodò ne fiat aliqua ſubreptio. Can. 6. Forma ordinationū.

B A L S. *De iis qui in clero ordinandi ſunt, dat typum; &* E *dicit, quòd oportet eum qui eſt ordinandus, à toto ordine ſacerdotali eligi: pro eo quod eſt, conſentienter ab eis antea iudicari. & cùm eiuſmodi præiudicium de eo factum fuerit, tunc ipſum ab Epiſcopo ordinari: & quando ille homo viſus fuerit aptus vt ordinetur, tunc eum ordinet cōſenſu ſacerdotalis ordinis præſentis, & populi. Cur autem dixit eum ordinandum conſenſu ſacerdotalis ordinis? Nam cum à ſacerdotali Ordine electus eſt, ad ordinationem conſenſus non videtur eſſe neceſſarius: ſed eſt veriſimile, poſſe, poſt electionem, aliquid temporis præteriiſſe, & eos qui ordinandū præiudicant, reſciuiſſe aliquid quod eius ordinationem prohibeat. Et ideo dicit ipſos conſentire, & dum ordinatur, populum quoque ab Epiſcopo interrogari debere, an dignum ſit cui teſtimonium ferant ad Ordinationem. Diſſuadet autem ne fiant Ordinationes clandeſtinæ: Cùm enim, inquit, pax eſt in Eccleſia: ſcilicet cùm nunc non*

est diuisus populus, cessantibus hæresibus, sed sunt omnes orthodoxæ partis: omnino erunt vnius sententiæ, & oportet in præsentia sanctorum, seu Fidelium, ordinationes fieri in Ecclesia. Sanctos autem, Fideles appellauit; ex sancto hoc Paulo assumens: Ille enim sic Fideles in suis Epistolis appellat. Hæc itaque de iis qui in vrbibus habitant videtur dicere: de iis autem qui sunt in regione, seu in vicis; dicit quòd quoniam multi etiam inuiti communicabãt hæreticis, eorum autem multi, fidelium animis communicabant, & assentiebantur: Si quis eorum sit ordinandus in Clerum, eum non aliàs ordinandum quàm cum ordinatione clericorum, quos constat esse orthodoxos, præsente etiam Episcopo, & alloquente populum, vt superius dictum est. Hæc autem dicit fieri, ne intercedat aliqua circumuentio seu fraus & obreptio; & arripiatur & ordinetur aliquis qui non rectè sentit de fide.

Can. 7. Oblatio ad rationem sacrificij.

Quæ in sacrificij rationem offeruntur, post ea quæ in sanctorum vsum consumuntur, clerici diuidant; & nec Catechumenus ex iis bibat vel comedat, sed solùm clerici & qui cum eis sunt fideles Fratres.

BALS. *Si qua eorum quæ à Fidelibus ad sacrificium offeruntur, superabundant; post ea quæ in diuina mysteria consumuntur: ea, inquit, oportet clericis diuidere; vt ea ab ipsis comedantur ac bibantur, & etiam à fidelibus Laicis: Catechumenis autem nihil ab eis detur. Quæ enim altari oblata sunt, & ad diuina dona, ex illis partes sumptæ sunt, illaque sanctificata sunt: quomodo iis qui sunt imperfectiores dabuntur consumenda? Quæ autem ad Sacrificium offeruntur, ea sunt panis & vinum, nihil enim aliud ad altare offerri permittitur. Lege ij. can. Apost. & syn. in Trullo quæ dicitur sexta, can. xxviij.*

Can. 8.

Quoniam Hierax dicit eum non debere esse in clero, vt qui sit fornicationis delatus: Apollo autem Episcopus affirmauit, nullum accusatorem aduersùs eum in medium processisse; hic quoque examinetur: & si aliquis quidem accusator fide dignus exoritur, & etiam probatur; productis fide dignis testibus, Ecclesia eiciatur: si autem dignus est clero, & de eius continentia testimonium feratur; in eo maneat.

BALS. *Quidam ordinatus est, Clericus; deinde tanquàm qui fornicatus esset, accusatus est. Dicebat ergo quidam Hierax non oportere eum esse in clero: is autem qui eum ordinauerat, affirmabat, seu instabat, eum non esse ab aliquo accusatum: Dixit ergo Theophilus: Homo examinetur; & si inuenitur quidem aliquis accusator fide dignus, seu qui sit ad accusandum admittendus (non enim cuiuis permittitur accusare eos qui sunt in Sacris, vt vult ij. cap. ij. syn. œcumenicæ, & xxi. iiij. vniuersalis syn.) Ecclesia eiiciatur post probationem: Si autem nihil tale probatur, maneat in clero.*

Can. 9.

Vt totius sacerdotalis ordinis sententia, alius renuncietur Oeconomus; in quo, Apollo quoque Episcopus consensit, vt bona Ecclesiæ, vt debent, insumantur.

BALS. *Idem tulit sententiam, totius sacerdotalis ordinis iudicio fieri debere Episcopatus Oeconomum, si etiam Episcopus assentiatur cleri iudicio. Fieri autem Oeconomum vt bona Ecclesiæ, vt par est, consummantur illius cura & solicitudine. Quid sit autem,* in ea quæ oportet impendere; *sequens docet caput, quod est, impendere in viduas, hospites, & pauperes: Nemini enim permittitur bona Ecclesiæ in proprios vsus transferre. Oportet enim Dei ministrum, esse ab auaritia alienum, & nec ad vsum proprium vti rebus Episcopatus, nisi ad ea quæ sunt necessaria, & tunc demum quando eis domi desunt facultates, secundum xli. can. sanctorum Apost. Quære quæ in eo scripta sunt, & xxiij. can. syn. Antioch.*

Can. 10.

Viduæ, & pauperes, & peregrinantes hospites omni quiete fruantur; & nemo, ea quæ sunt Ecclesiæ, vt sua vsurpet.

EIVSDEM EXPOSITIO DE IIS qui dicuntur Cathari.

Declarauit mihi tua pietas, quòd quidam eorum qui se Catharos nominant; volunt ad Ecclesiam accedere. Quoniam ergo magna synodus quæ Nicæa habita est à sanctis patribus, statuit vt ordinentur qui accedunt: velis, iuxta hanc formam, eos qui ad Ecclesiam accedant, ordinare; si quidem vita eorum recta est, & nihil eis aduersatur.

BALS. *De Nouatianis interrogatus est: Hi enim sunt qui etiam Puri dicuntur: & responsum est, quod si ad Dei Ecclesiam accedunt, qui magna & prima Nicæna synodus statuit vt ij ordinentur; fac tu quoque secundùm hanc formam, & ordina eos qui accedunt; nisi aliquod impedimentum ex vita eorum aduersetur. De Nouatianis autem, Canon est octauus primæ synodi.*

EIVSDEM, AGATHONI EPICOPO.

Maximus asseruit se Ecclesiæ leges ignorantem, illicito matrimonio coniunctum esse: & quia hoc eum malè habet quod non rectè & ex ordine agat, affirmauit, quia contra leges fecit per ignorantiam, se ab illicita vitæ societate ex consensu abstenturum, illa etiam hoc volente. Si ergo probaueris quòd hoc ex consensu faciant, & non fallant, quia est tempus decennale, si consideres eos debere versari cum Catechumenis, nunc eos sic dispensa. Si autem vides quod velit decipere, & acerbitate adhuc in eos opus sit, fac id quod Deus tibi suggesserit, id semper sequens quod in vsu est vimque obtinet. Nam cùm sis in iis locis, potes eorum mentes magis nosse. [illegible]

BALS. *Maximus quidam, vt illicito matrimonio mulieri coniunctus, segregatus fuerat, & à congregatione cum Fidelibus prohibebatur. Is verò dicebat se per ignorantiam fecisse contra leges, & paratum esse ab hoc matrimonio recedere; muliere etiam volente: & petebat, vt ab ea abscedens admitteretur. Ad hæc ergo dicit Theophilus, quòd si inquirens inueneris eos* ex consensu; *hoc est, communi consilio; à matrimonio absistere, & non fallere, cùm decem annis simul cohabitarint. Cohabitationis autem tempus adiecit; declarans, quòd quoniam tantùm tempus simul vixerunt, difficilius existimari posset à se inuicem disiunctio, & ne fallant. Si consideras ergo; hoc est, si iudicas eos stare debere cum Catechumenis;* nunc, *id est in præsentia*, sic eos dispensa: *vel quia per fraudem hæc dicunt, & quòd adhuc acerbitate indigent, seu acerbioribus pœnis,* fac quod Deus tibi suggesserit; *hoc est, tuæ rationi inspirauerit in mentemve immiserit:* semper, id quod est in vsu & quod vires obtinet *sequens; id est, quod magis est ratum ac validum.*

EIVSDEM, MENÆ EPISCOPO.

Rem iustam fecerunt presbyteri in Gemino pago, si verum dicit quæ defert literas Eustathij. Dicit enim quòd Cyradium facientem iniuriam, nec ab eo desistere volentem, à Communione separauerunt. Quia ergo inuenit quòd suo malo curam adhibens vult communicare; fac, ea ita se comparet vt iniuriam primùm deponat, & pœnitentiam agere in animum inducat; vt si sic intellexeris, quòd lege Dei accedit Synaxin desiderans, permittas ei vt cum populis communicet. Synaxis.

BALS. *Mulierem quandam, quæ Cyradium appellabatur; iniuriam autem cuipiam faciebat: qui erant in Gemino presbyteri ab Ecclesia separauerant, cùm ab iniuria non abstineret. Illa verò, propter segregationem, pollicebatur se iniuriæ remedium allaturã, seu satisfacturam; & ad communionem admitti volebat. Scribit ergo Theophilus ad Episcopum regionis:* Fac vt ea primùm deponat iniuriam; *hoc est, reddat ea quæ iniustè acquisiuit, &* pœnitentiam agat, *hoc est, se iniuriam fecisse ægrè ferat, & Deum oret vt sibi peccata condonentur. Et cùm hæc fecerit;* si intellexeris: *hoc est, si cognoueris quòd Lege Dei accedit, seu bona conscientia; non ferens, se à Fidelium Communione esse separatam; propter Deum, & non propter hominum pudorem: tunc ei permittes cum fidelibus populis communicare & in hymnis consistere.* Satisfactio.

EX TRITHEMII LIBRO DE SCRIPTORIBVS ECCLESIASTICIS.

Dionysius Abbas Romanus, cognomento (vt fertur) Exiguus; vir certè ingenio & scientia magnus, atque Scripturis sanctis eruditus, & in disciplina secularium litterarum nobiliter doctus; Græco & Latino eloquio clarus. Computista & calculator temporum egregius, scripsit Latino sermone nonnulla opuscula, de quibus ego tantum reperi subiecta.

Annorum 532. Cyclum Paschalem magnum. lib. 1. De ratione festi Paschalis. lib. 1.

De Cæteris nihil reperi. Transtulit autem de Græco in Latinum, vitam S. Pachomij Abbatis, librum quoque Gregorij Emissens, de conditione hominis, & scripta Proteri Alexandrini Episcopi ad Leonem Papam, & quædam alia. Inchoauit autem Cyclum suum, anno Domini 532. qui fuit vltimus annus magni Cycli Paschalis, qui semel exactus, semper in eundem reuertitur. Claruit ergo sub Iustiniano Imperatore magno. Anno Domini 540.

DIONYSIVS EXIGVVS, ROMANVS, FELICIANO PASTORI.

VEN*ERATIONIS vestræ iussione commonitus, beati Procli Constantinopolitanæ vrbis Episcopi literas ad Armenios destinatas, Latino eloquio, vestris auribus exhibere cur.ui, non parùm præsentibus æstimans profuturas: quando eam nunc Ecclesijs mouear quæstionem tunc repulsa temeritas, quæ sub colore religionem molitur euertere. Temporibus Antistitis memorati, Theodosio Imperatore regente Remp. per Syriam atque Armeniam, discipuli Theodori Mopsuestenæ ciuitatis Episcopi, prauam fidem, corrupto symbolo, rudibus populis exorsi sunt intimare, calliditate subtilissima, beatam Trinitatem sic vnius essentiæ prædicantes, vt Christum Dominum nostrum conditorem vniuersitatis, vnum ex Trinitate nullatenùs faterentur: vnde sequebatur hæc inepta suæ temeritatis absurditas, vt quia Christum constat verum esse Deum ac Dominum, quatuor Personas in tribus adstruerent, duósque Dei filios proculdubiò prædicarent. Sed huic impietati mirè Pontifex antefatus obsistens; docuit Christum Dominum nostrum & in principio Verbum apud Deum, Deum Verbum vnum de Trinitate esse, per quem omnia facta sunt, beato Paulo testante: *Vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia*; & pro salute nostra, eundem verum hominem factum, vnum mansisse Filium; nec quartam in Trinitate creuisse personam. Et quia nunc ob aliquibus iniectum scrupulum, de vera fide trepidator; vnumquemlibet ex beata Trinitate pronuntiare diffugiunt: & ne diuisionem Trinitati videantur inferre post authoritatem Apostolicam idipsum exequentem, multipliciter venerabilium Patrum testimoniis approbatum est ob distinctionem personarum, (cùm ratio poposcerit) vnum ex tribus fideliter posse prædicari: maximè contra Sabellium, qui sanctam Trinitatem vnius credit esse personæ, eámq; nominibus tantùm fatetur esse non rebus; quam nos vnius venerantes essentiæ, Personarum solummodò cognitione discernimus. Nestorij quoq; sectatoribus, hac fide

A salutifera, nihilominùs obuiamus; qui Christum Dominum vnum de Trinitate minimè confitentur, dum negant Dei Verbum ex beata Virgine secundùm carnem genitũ, cæteraque pro redemptione humani generis esse perpessum. Nonnullorum etiã opinio em authoritate paterna redarguit, qui Vnum ex Tribus adserentes; Vnum ex Trinitate dicere nulla ratione consentiunt: qui vocabulum Trinitatis non personarum esse significatiuum, sed substantiæ suspicantur. Quibus, licet ad informationem veri debuerit sufficere appellatio ipsa quæ vim pluralis numeri resonans, non essentiam sed personas indubitanter expromat. Ne tamen vlteriùs inter Catholicos contentio vitanda coalescat, beati
B Augostini, vnum de multis testimonium huic præfationi, amore sanctæ religionis adnexui; qui in vndecimo de Ciuitate Dei libro ita de hac re paucis eloquitur: Credimus & tenemus, & fideliter prædicamus quòd Pater genuerit Verbum; hoc est, sapientiam; per quem facta sunt omnia; vnigenitum Filium, vnus vnum, coæternus coæternũ, summè bonus æqualiter bonum. Et quòd Spiritus sanctus, simul & Patris & Filij sit Spiritus, & ipse consubstantialis & coæternus ambobus: atque hoc totum Trinitas sit, propter proprietatem personarum, & vnus Deus, propter inseparabilem diuinitatem. Ecce Doctor excellentissimus atque veridicus, rem de qua agitur, apertè distinguens, Trinitatem
C dicit, non propter substantiam, sed propter personas confidenter exposuit. Hæc autem confessio nos ab hæreticis, Iudæis, Gentilibúsque discernit, qui Trinitatem vnius essentiæ prædicamus, cùm omnes illi aut penè omnes, vnum Deum se colere fateantur, sed mysterium Trinitatis aut non rectè pronuntiant, aut prorsùs ignorant. Si ergo Trinitas non personas exponit, sed substantiam, est autem vna substantia Trinitatis: erit ergo secundùm istos substantia vnius substantiæ, quod nimis probatur absurdum. Idcircò colligitur, vt appellatio Trinitatis vnius essentiæ, tres personas vnius omnipotentiæ atque diuinitatis insinuet. Sed iam beatus Proclus in medium prodeat, latu-
D rus & ipse testimonium veritati, quem benignis, precor, animis audiatis. Orationum vestrarum suffragia pro hoc opere mihi rependere iubeatis.

DE PROCLO PATRIARCHA CONSTANTINOPOLITANO.

Quis & qualis, Qua doctrina & vita, Quàm Imperatori charus ob ingenium placidissimum, & quomodò Apostolum, Ioanni Magno (scilicet Chrysostomo) arcanum Epistolarum suarum sensum, in aurem, dictantem viderit: & quòd competenti sermone, res quæ præter hominum opinionem eo tempore acciderunt, in Deum authorem referens; apud omnes in admiratione fuerit. Multa Socrat. Ecclesiast. Hist. lib. 7. Cap. 39. 40. & 44. Niceph. lib. 14. Cap. 37. & 38.

PROCLI CONSTANTINOPOLITANI EPISCOPI,

Ad Armenios, de Fide, Epistola, Dionisio Exiguo interprete.

Dei Amantiss. & Venerabilibus Episcopis & Presbyteris & Archimandritis, Orthodoxæ sanctæ per totam Armeniam Ecclesiæ, Proclus, in Domino, S.

NOn mediocriter, Fratres, confudit animum nostrum, & mœrore validissimo sauciauit rumor nouellorum erroris zizaniorum, quæ nuper vestræ regioni callidissimus naturæ communis inimicus inseuit. Intolerabiliter enim tristis auditus cõsueuit animam vulnerare quæ huiusmodi meditationibus exercitata non fuerit; tantoque perniciosiùs iaculatur in altum tela defigens, quàntò discrimen non corpus appetit, sed statum mentis expugnare contendit, opinione disseminans, venerandum fidei vestimentum aut discissum lachrimabiliter, aut furto penitus esse sublatum. Omnis quidem virtus expetenda iis quibus ratio non est rebus materialibus obscurata, omnisque malitia à bene sentientibus non immeritò fugienda iudicatur, vtpote quæ è regione aduersetur essentiæ, ipsa contra naturam sine dubitatione subsistens. Nam sicut id quod vtilissimum, est necessariè custodiendum: ita quod non expedit, sed probatur aduersum, aut cùm præstò est, repellendum; aut si metuitur ne accidat, sollicitè præcauendum. Virtutis itaque species plurimæ. Hanc autem variè definierunt siue Gentiles, quos error præfocat, luménque discretionis eorum, ignoratio Diuinitatis obscurat: seu Christiani, qui fide rectæ mentis oculos illuminatos habentes, solem iustitiæ per confessionem clariùs intuentur. Illi

C

Gentiles quomodo falluntur circa definitionem virtutis.

namque in suis consiliis velut in tenebris oberrantes, habentésque sensum sine rectore præcipitem, cogitationibus nituntur incertis, nihil in iis quæ decernunt, præter fluxum & instabilem naturam rerum visibilium perscrutatores, veræ autem contemplationis intuitum, aut causis temporalibus habentes implicitum, aut erroribus obcæcatum. Aiunt enim quatuor species esse virtutis, id est, iustitiam, prudentiam, fortitudinem, temperantiam; quæ licet bonæ sint, humi tamen repunt, & erga terrena proiectæ sunt, dũ inferiora cœlesti fastigio comprobentur. Fortitudinem namque dixerunt; luctã aduersùs carnem; Temperantiam, quæ de affectuum sumit subiugatione victoriam; Prudentiam, quæ in conuersatione ciuile, optata continet instituta; Iustitiam, optimam æqui portionem. Hunc autem (vt putabantur) vitæ ordinem lege sanxerunt, immoderatum atque illicitum reprimentes, huiusmodi definitionibus, appetitũ. Altum verò & præsenti vita sublimius, neque cogitare, neque depromere voluerunt; sed insipienti & obscurato corde nisi sunt virtutem, quantùm ad se, visibilibus tantummodò rebus includere, nihil ei tribuentes eximium, & cœlesti habitatione condignum. Qui verò per fidem illuminatos habent oculos cordis, quorum præsul atque magister est beatissimus Paulus; eam definiunt esse virtutem, quæ nos ad Deum semper eleuans ordinatier regit in terris. Hic igitur per omnia venerabilis Apostolus, multas quidem species virtutis enumerat; sed præcipuè fidem, spem, charitatem commendat: quarum, fides supra naturam mentis hominibus bona largitur, inuisibilibus eos admiscens, qui adhuc multiplicibus obnoxia passionibus indumẽta circumferunt. Qui enim Angelorum reliquarúmque incorporearum virtutum naturam propositi sublimitate nesciunt, horum disciplinam hominibus, qui gradiuntur humi & volitantur in puluere, fides attribuit; regali throno & inuisibili qui caret omni forma, nos exhibens; certámque illustrationem naturæ increatæ semper sine intromanen-

Quatuor Virtutis species, & quid sint.

Gẽtiles non multũ magnificè sentiunt de Virtute.

Fides.

A

tis insinuans. Quæ etiam fulgore suo sensum materialem discutiens, crassúmque ac nebulosum intuitum nostræ mentis expurgans; erga illa clarè conspicere, quæ tunc ex parte possunt videri cùm censentur inuisibilia, & comprehendi cùm inaccessibilia esse creduntur. Spes autem, non dignata, somniis, vt dicitur, inhærere: sed creditã fortiter retinens; in præsentibus sibi futura iam præparat, & ad excludendam dubietatem, quod nec adest (tanquã præsens) cogitatione complectitur; sub aspectu penè, quæ præstolantur, adducens aduersa. De quibus, spes impedimenta transgrediens, propemodùm visibilibus rebus ea quæ desiderantur adnectit; fluxam temporis inanitatem, futurorum dilectione prorsùs exuperãs. Charitas verò, sanctæ religionis nostræ culmen & caput est. Per hanc enim, Deus cùm præsens iugiter esset in terris, ad nos per carnem venire dignatus est. Vtraque igitur meritò sibi consentiunt: Fides enim charitatis est speculum; & charitas, fidei, probatur existere firmamentum. Credimus quòd Deus Verbum impassibiliter incarnatus est; & piè credimus: hæc enim Fides, salutis nostræ fundamentum esse cognoscitur. Ideircò, eum qui propter nos suscepit formam serui, diligimus; qui nec naturæ suæ vllam mutabilitatem sustinuit, nec augmentum Trinitati accessit. Omnis itaque Christianus, qui non est diues Fide, Spe, & Charitate, id quod dicitur, non est, sed & si videtur suum castigare corpusculum, & ab animæ Passionibus liber esse; in moralem tantummodò virtutem iste proficiens, nequaquàm coronam victoriæ consequitur: vtporè qui non ad illam semper agnitionem diuinitatis extenderit, quæ coronas tribuit iis qui fortiter per virtutem luctãtur. Ideóque fides quæ omnium (sicut prædixi) bonorum caput est; seruetur intacta, nihil humanis adinuentionibus dissonum præferens, nullis prophanis vocum nouitatibus turbida, quæ manens infra Euangelicos atque Apostolicos terminos, nullius peruicaci furore vsoletur. Propter hanc enim saluati sumus; & huic, in baptismate, lingua subscripsimus. Altitudo siquidem fidei, cunctam insurgentis audaciam temeritatémque prosternit, nec humanam tantùm, sed & illorum qui natiuã incorporeã sublimantur, beato Paulo dicente: *Aut si nos, aut Angelus de cœlis Euangelizauerit vobis præter id quod accepistis, anathema sit*: ministrare namque præceptum est Angelo; non dogma componere. Et periculosum nimis est singulis, non in iis quibus ordinati sunt permanere, sed appetere velle supra mensuram quæ minimè naturæ concessa sunt. Ideóque, & si substantia præferat quod fide dignum esse videatur, non erit receptibilis innouatos prædicationis respondit. Quod accepimus igitur, indormitabili cura seruemus; ad thesaurum fidei mentis oculos iugiter eleuantes. Quid autem de Scripturis accepimus, nisi quòd Deus Verbo suo Mundum condidit; & creaturam, quæ non erat, produxit ex nihilo? Et quia naturali Lege, rationale animal honorauit; datur ei mandatum, vt quod erat optimum non lateret eius arbitrium, sed meliori proposito noxia declinaret. Et quod ille spontanea voluntate in deteriora prolapsus, extorris paradisi per inobedientiam factus est: quod denique per Patres, Patriarchas, Legem, Iudices & Prophetas, naturam qui formauit instruxit vt peccata quidem caueret, ad facienda verò quæ recta sunt, solicitudinem gereret, sic, vt delicta imperium quoque nobis volentibus obtinerent, & horum causa diabolus in naturæ desæuiret exitium: vtpote cùm lex naturalis obsoleta sordesceret, & scripta præuaricatio retorqueret: Prophetæ quoque sicut homines mone-

B

C

D

E

Spes.

Charitas.

Christianus moraliter tantum bonus est, sine fide, spe, & charitate,

Fides intacta, & eius descriptio.

Galat. 1. b

Angelorum est ministrare, non docere.

monerent quæ oporteret fieri, sed ab imminente pernicie liberare non possent. Deus forma carens, sine initio incircunscriptus, & omnipotens Verbum, in carne veniens (adest enim illi posse quod vult) sumpsit formam serui, caro factus, natus ex Virgine, volens vbique monstrare, quia secundùm veritatem fieri homo dignatus est. Naturam siquidem corpoream; & exordia, & habitus, passionésque necessariò subsequuntur. Non enim dicit Euangelista quòd in hominem perfectum Deus ingressus est, *quia factus est caro* naturæ nostræ primordio ipsa contingés. Sicut enim homo naturaliter editus non statim procedit operatione perfectus, sed primùm ipsa depositio seminis efficitur caro, deinde processu temporis vim sumit quæ consummationem sensuum operationúmque contineat: ita Deus Verbum, ipsa initia & radicem humanæ institutionis attingens, primùm factus est caro, non conuersus (quod absit) in carnem; mansit enim diuinitas, omni mutabilitate superior, quia mutatio naturæ fluentis est passio; illius autem perennis sempiternæque ita se habentis essentiæ proprium est, vt incommutabilis perseueret. Vtrisque igitur diuinæ Scripturæ vtentes vocibus, dicimus quia & *caro factus est*, & *formam serui accepit*. Ex vtroque, piè intellecta semina nobis salutis existunt: per id enim quod *Verbum caro factum est*, indiuiduũ summæ ipsius adunationis Euãgelista declarat. Sicut enim singularitas, in duas singularitates dirimi non potest (alioqui in has diuisa, iam non erit singularitas, sed dualitas) ita quod vnum est iuxta summam adunationem, nequaquam in duo poterit vlla ratione partiri. Per id autem quod *formam serui assumpsit*, naturæ diuinæ incommutabilitas innuitur: quia omne quod fit, aut ex eo quod non existeret factum est; vt cœlum, quod ante non erat: aut ex eo quòd est, in aliud conuertitur; vt fluenta Nili fluminis in sanguinem commutata. Sed vterque modus, diuinæ substantiæ probatur incongruus: nam nec ex nullis extantibus processit, semper sine initio permanens; nec ex aliqua materia conuersus est Deus Verbum, in sua incommutabilitate persistens. Idcircò, per hæc, & Deitatis incommutabilitatem, & indiuiduum Sacramenti diuina Scriptura testatur: quod factum est, demonstrans; & quod assumpsit, insinuans: vt per primum, singularitatem naturæ, personæ vtriusq; commendet; per alterum verò, incommutabilitatẽ substantiæ diuinæ pronunciet. Deus igitur Verbum, factus est homo perfectus; non imminuta natura deitatis, adstipulante miraculo quod intelligentiam nostræ mentis excedit: idipsum percipimus fide, non inquisitione colligimus. Et factus homo cognatus secundùm carnem, generi salutem tribuit per similitudinem passionum; peccati quidem debitum soluens (dum quæ sunt hominis, perpessus, pro omnibus moritur) destruens autem eum qui habebat mortis imperium; id est, Diabolum sicut æquissimus Deus: Legis etiam quod erat impossibile fecit esse possibile, omnem implendo iustitiam; & substantiæ nostræ pristinam nobilitatem claritatémque restituit; per hoc quòd homo factus est, honorauit eum quẽ ipse de terra formauerat. Vnus igitur est Filius, vnus est Dominus: Trinitatem nanque vnius essentiæ confitemur; quartam nullatenùs admittentes in Trinitate personã. Sed vt diximus, vnus est Filius sine initio de Patre natus, per quem facta credimus sæcula: Ramus ex radice consempiternus de Patre ortus ineffabili modo, Verbum mentis inseparabiliter procedens, & intimus permanẽs: nam etsi *in terris visus est*, sed non est à Genitore diuisus. Hic voluit saluare quem condidit; quinimò saluauit, vuluam, communem naturæ ianuam, dignanter inhabitans: quam & sua sanctificauit præsentia, & natiuitate signauit, partu qui supra naturam est, incomprehensibiliter factum hominem se demonstrans. Non igitur alter est Christus, & alter Deus Verbum (quod absit) duos enim Filios natura diuina non nouit. Vnus Vnigenitum genuit: vbi enim non est generantium copula, illic qualitatem non poteris inuenire nascentium. *In nomine Iesu*

Ioan. 1. — *Incarnationis Christi ratio.* — *Summa in Christi Incarnatione, Adunatio.* — *Exod. 7.* — *Christi incarnatio quid profuerit homini.* — *Vnus. Vnigenitum genuit.* — *Phil. 2. b*

A *Christi, omne genu flectitur, cœlestium, terrestrium, & infernorũ.* Si alter est Christus præter Deum Verbum, necesse est vt purus homo sit Christus: & quomodò eum, vltra naturæ meritum, cœlestia venerantur: & ei qui minor est, genu flectent? Quomodo etiam propheticis attendemus oraculis, clamantibus; *Quoniam Deus noster in terris visus, & cum hominibus conuersatus est*? Visionem nanque dicit Propheta, manifestationem, quæ in carne facta est, & conuersationem, qua temporaliter cum hominibus cõmoratus est; cuius, sine inuidia, bonitas, pietatis suæ declarauit aduentum? Quia sicut Omnipotens, & quod erat mansit propter se; & quod voluit, factus est propter nos. Quòd si fortè vnquã scandali causam commouent infantiæ rudimenta, & in præsepi reclinatio, atque in tempore secundum carnem profectus, nec non & quòd B dormierit in naui, quòd ex itinere fatigatus sit, quòd post ieiunia esurierit, illáque omnia quæ secundum veritatem facto homini contigerunt; nouerint qui ista reprehendunt, quod humanam negent in Christo naturam: negantes autem naturam, dispensationi minimè credunt, non credentes verò dispensationi, salutis damna persentient: &, si quod, à constitutione Mundi, qua in hanc vitam constat hominem esse proiectum, aliud iter quisquam, præter hoc carnis, ingressus est; ostendat contentiosi, & tunc demum sua deliramenta contexant. Si verò ista sunt communis naturæ primordia; Deus autẽ Verbum, secundùm veritatem factus est homo: confitentes naturam, cur vituperant passionem? Alterum igitur eligant è duobus, aut erubescentes de contumeliis, abiurent naturam; & Manichæi morbis adC fecti, cum impiis deputentur: aut si luctum, quod est ex incarnatione, suscipiunt fatentes substantiam, non confundantur de passionibus quæ substantiam consequuntur. Admiror & eorum dementiam, qui noua deceptionis itinera gradiuntur: Ego nanque vnum Filium, sicut edoctus sum, piè cognoscens quem Dei Verbi incarnati substantiam esse profiteor: Vno autem existente eo qui passiones pertulit atq; miracula operatus est, qua ratione diuiniora reticent, humilioribus derogant? Vt enim fidẽ faceret Verbum; manens quod erat, factus est caro, id est, & infans & homo perfectus: Tanto sacramento nulla conuersione violato, idem ipse perficiebat miracula & iniurias sustinebat; per signa quidem diuina, mansisse id quod erat, insinuans, per passiones autem, factum quod D formauerat, manifestans. Vnum igitur eundem Filium prædicamus & Patri consempiternum, & in nouissimis temporibus incarnatum, nihil adulterinum, diuinæ naturæ penitus inferentes: non enim potest esse aliquid in throno superfluum. Sed illud mihi sæpenumero vulgatum fortasse subiiciant, nectentes syllogismos infirmiores araneæ telo: Si Trinitas est vnius essentiæ, profectò Trinitas impassibilis permanet. Quòd si Trinitas, & Deus Verbum Trinitate conspicitur, impassibilis permanet, & Deus Verbum impassibilis adprobatur. Quod si Deus Verbum impassibilis est, inuenietur qui crucifixus est alter præter impassibilem Deum Verbum. Verè tela texunt araneæ, qui ista depromunt: in aquis scribunt qui propositiones ineptissimas meditantur, qui cùm se *dicerent sapientes, stulti facti sunt & obscuratum est insipiens cor* E *eorum*: lippus enim oculus Solis radios purè non recipit, & infirmus animus, altitudinem fidei non valet intueri. Quid igitur ad ista nos dicimus? quoniam secundum rationem deitatis, sancta Trinitas, & vnius est essentiæ, & impassibilis perseuerat; Nec enim dicentes Filium passum, ratione deitatis eum passum sentimus: Diuina siquidem natura nullam prorsus recipit passionem. Sed confitentes Deum Verbum, vnum ex Trinitate, incarnatum, tribuimus intelligendi materiam iis, qui fideliter sciscitantur cur incarnari dignatus est. Quia enim decreuerat Deus Verbum destruere passiones, quarum mors terminus habebatur: suscipere verò passionem inuiolabilis natura non poterat (quia omnis passio, eclius compositis probatur inferre luctamen, in spiritali

Bar. 3. d — *Christus verus homo.* — *Christus verus Deus & verus homo. Ioan. 1.* — *Vnus est Filius.* — *Rom. 1.* — *Diuinitas pati non poterat.*

autem & singulari substantia, compositio nulla est: nec
illuc passio pertingebat, vbi compositio non erat) volēs,
vt prædixi, destruere passiones quæ rationale corpus op-
presserant, quarum interitus erat suprema munitio (vt
Philip. 2.a nouit Deus Verbum) incarnatur ex Virgne, *& habitu*
inuenitur vt homo: quoniam sic exinanire se voluit *formam*
quodāmodo *serui suscipiens*, nullā tamen circunscriptionē
suæ deitatis admitteos: per quam, etiam salutem omni
humano generi contulit; carne sua passiones extermi-
nans, deitatem propriam impassibilem seruans. Idcircò
Gabriel authoritatem atque potentiam nascentis insi-
nuans, aiebat ad Mariam, inquiens; *saluum faciet populum*
Matt.1.d *suum à peccatis eorum.* Populus autem non potest hominis
esse, sed Dei, nec Mundū ab iniquitatibus eruit qui hanc
vitam pariter cū corruptione intrauit, inculpabile non
habens natiuitatis exordium; sed necessariè, Deus simul
B & homo non diuisus in duos, sed permanens vnus: per
id quod ex muliere nascitur, hominē se demonstrans, per
id autem quòd sine coniuge, & Matrem seruat intactā,
Deum prorsus insinuans saluum fecit populum suum.
Qui Iesus Christus qui venit in terras *& cum hominibus*
Bar. 3. *conuersatus est.* Si autem Christus purus homo est, & non
ipse est Deus Verbū, quomodò *in principio creauit* omnia,
cùm tunc, vt impij asserunt, non erat? Nam cùm postre-
mus in creaturis homo sit, si Christus homo purus est,
constat quòd ea quæ antè se erāt, nequaquā creare potue
rit, velut postmodùm factus. Et quomodo Paulus aiebat;
Vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia? Si autem per
Christū facta sunt omnia, manifestum est quòd Christus
Deus est Verbum, Euangelista testante: *In principio erat*
Ioan.1.a *Verbū, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, hoc*
C *erat in principio apud Deum: Omnia per ipsum facta sunt.* Et
ipsum quoque Paulus impetrans ait: *Vnus Dominus Iesus*
1.Cor.8.b *Christus, per quem omnia.* Quare dicitur, quoniam Christus
est Deus verbum. Si autem illas proferunt voces, diuinis
litteris editas; quibus, Christus, homo est appellatus, di-
Act. 2.d cente Petro; *Iesum à Nazareth virum approbatum à Deo in*
1.Cor 8.b *vobis.* Et Paulo testante similiter; *In viro in quo præfiniuit*,
fidem præstans omnibus. Et ipso Domino de se clamāte;
Ioan. 8.c *Quid me quæritis occidere hominem?* Nouerint autē, per in-
curiā, se Scripturæ sanctæ intelligentia priuari, aut certe
per malitiā deseri; qua velint, quæ benè conscripta sunt,
ad propriam reflectere prauitatem. Nam & homo secun-
dùm veritatem dicitur Christus, sed hoc factus est quod
prius non erat, nisi tamen modo Deus: Sicut enim Deus
D increatus est; sic idem ipse homo perfectus est, nullam
suspicionē phātasiæ prorsus admittens. Et quemadmo-
Filius Patri consubstantialis. dum est Patri, secundùm deitatē, consubstantialis; sic idē,
sanctæ Virgini, secūdùm carnē probatur esse consimilis;
vbiq; veritate relucente mysterij, omnique remota peni-
tùs falsitate. Si autē Deū Virgo nō genuit; nec magno cē-
sebatur, intacta, miraculo: multæ siquidē & aliæ mulie-
res, Iustos sæculo protulerunt. Nā linguæ propheticæ,
ineffabilitatē huius sacramēti præcinentes, aiebant; *Ecce*
Isa.7.c Mat.1. *Virgo in vtero concipiet, & pariet Filiū, & vocabitur nomen eius*
Luc.1. *Emmanuel*: Quod Gabriel interpretatus est dicens; *nobi-*
scum Deus. Cur propter nascentis inclinationem, gloriam
parientis attenuant? Sed hoc fortassis opponunt dicen-
tes: Omne quod nascitur, generāti simile comprobatur.
E Si igitur homo est quem genuit; necessariè qui ex ea na-
tus est, homo est. Quasi verisimili ratione vos ista depro-
mitis? sed tunc parem sibi per omnia parturiens edit,
quādo iuxta naturam contingit & partus. Naturalis au-
tem parturitionis exordium, corruptio est; quia & com-
mixtionem præcedit. Cùm autem huius iniuriæ nec su-
spicio est, sed supra humanum intellectum constat esse
miraculum: vbi supra naturā partus est; ibi, qui nascitur,
Deus est. Confitemur igitur eum & mundum fecisse de
nihilo, & legem dedisse, Prophetas quoque inspirasse, &
nouissimis incarnatum esse temporibus; Apostolos etiā
misisse ad salutem Gentium atque populorum. Fugia-
mus itaque consilia seductionis; fluenta hæreticorum
dico, perniciosa, Deóque inimica contagia; Arij væsa-

A niam, qui Trinitatem inseparabilem substantiis diuidit;
Eunomij audaciam,* qui naturam incomprehensibilem
intra scientiam humanitatis includit; Manichæi rabiem,
qui sequestrat ab essentia deitatis Sanctum Spiritum, &
inseparabiliter procedentem: necnon & hanc nuper-
rimam, nouámque blasphemiam * quæ Iudæorum im- *De hæresi Nestoriana loquitur.
pietatem multipliciter exuperare dinoscitur. Illi nanque
Filium negantes, ramum nituntur à radice conuellere;
ij verò huic qui est, alium superinducentes, intemerabi-
lem substantiam, tanquam in fœtum multiplicem, diffa-
mare contendunt. Dicamus ergo cum Paulo; *Christus est* Eph.2.c
pax nostra, qui fecit vtraque vnum: Iudæum nanque & Gen-
tilem, per baptismum, in nouum hominem reformauit;
coniungens virtute, quos conuersatio sequestrabat. Id-
circò repertores nouæ impietatis, damnationem, quæ
B sibi imminet, contremiscant; quando in vnam separatam
rediere concordiam, & qui vniuit in duo quantum ad
illos attinet diuidatur. Sed omissa iam prolixitate sermo-
nis, ad compendium recti dogmatis veniam. Si quis vult
nosse veraciter quomodo idem ipse sit vnus, & non so-
lùm filius Abraham manens; & in nouissimis, secundùm
carnem, sapientia & ætate proficiens (Nam deitas eius
semper id quod perfectum est possidet) interroget Pau-
lum; & ipse, pietatis sacramentum protinus into-
nabit, ostendens quod etiam ex Iudæis ortus secundum
carnem, Deus sempiternus existat. Loquens enim de
Hebræis, & rebellem nationem ingratámque collaudās;
propter radicem videlicet Abraham, & propter semen,
Christum, ita pronunciat: *Quorum*, inquit, *est adoptio filio-* Rom.9.a
rum. Clamat enim in prophetis; Filius meus primogeni-
C tus Israël, & gloria. Infinitam namque gloriam eis qui
probati tunc erant moribus, diuina miracula conferre-
bant; & Testamenta, per quæ Abrahæ multiplicatio se-
minis est promissa: & Legislatio, quæ in monte, digito
Dei, conscripta est; & obsequium, quo diuino cultui ser-
uiebant; & promissa, quibus vel terra Palæstina, vel certè
benedictio in semine Abrahæ Gentibus collata est vni-
uersis: quorum patres, qui in hac ignorantiæ nocte velut
luminaria fidei probantur exorti, & ex quibus Christus.
Nec in iis stetit beatissimus Paulus (Nec enim ex quo
partus de Maria, ex eo est Verbi sine initio extātis essen-
tia) sed mox intulit; *secundùm carnem*, vt manifestationem,
quæ facta est in carne, non illam natiuitatem diuinam
æternámque significet. Quis igitur esset hic Christus, qui
D natus est ex Virgine, quem spelunca cepit vt rem nullius
precij, qui in præsepi iacuit, qui secundùm carnem tem-
poribus creuit; quique ad inferiora terræ descendens,
omnia quæ carnis sunt mirabili dignatione sustinuit, fi-
dem faceret quia veraciter homo factus est, nec alter es-
se præter eum qui descendit; sed idem qui descendit, ipse
est qui ascendit. Non enim priùs ascendit, sed de-
scendit, vt pote qui non ex promotione Deus est, sed
propter misericordiam, qua indigebamus, ho-
mo dignanter effectus est: quis est; à me vel à quo-
libet alio non requirat, sed ab Apostolo qui Filium
per reuelationem didicit Patris, cùm dicit: *Cùm au-* Gal.1.c
tem placuit ei qui me segregauit de vtero matris meæ, & Rom.9.a
vocauit per gratiam suam, vt reuelaret filium suum in me. Hic
nanque quis est Iesus Christus, veraciter edocebit
E exclamans; *Ex quibus Christus secundùm carnem qui est*
super omnia Deus benedictus in sæcula. Hæc Pauli ver-
ba, quam subreptionem calumniæ eorum qui praua
diligunt habere permittunt? Dixit enim Christum, vt
ostendat quoniam secundùm veritatem Deus factus est
homo: Dixit eum ex Iudæis secundùm carnem; vt insi-
nuet, quia non ex illo tempore, quo est incarnatus, exi-
stat: Dixit, eum qui est, vt eum sine initio declaret: Dixit
eum super omnia, vt totius creaturæ dominum prædi-
cet: Dixit eum Dominum, ne passionibus habitúque
traducti, intemeratam eius audeamus negare substan-
tiam: Dixit benedictum, vt adoremus eum tan-
quam omnipotentem suppliciter, nec vt conser-
uum calumniis appetamus: Dixit eum in sæcula, vt

demõſtret, vt is qui nos verbo creauit pro ſua diuinitate iugi à nobis honore celebretur. Habentes itaque Chriſtum & exiſtentem, & Deum, & benedictum in ſæcula; veneremur eum vt Dominum, dicentes aſſertoribus exterorum dogmatum: *Si quis Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius*: nos autem ſenſum Chriſti habemus: idcircò & expectamus aduentum gloriæ magni Dei & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti; qui piè quidem viuentibus gloriæ reddet coronam, iis autem qui exacerbant eum, audaciæ eorum condigna reſtituet. * Hæc veſtræ charitati dirigimus pro libellis veſtris quos ad nos deſtinare curaſtis; adſeuerantes, quoſdam peſtiferos homines verborum portenta promentes irruiſſe veſtræ prouinciæ, volentes quibuſdam ſcriptis & *oppoſitionibus falſi nominis ſcientiæ*, ſimplicem & inſucatam rectæ fidei pulchritudinem conſtantiámque peruertere. Sed ego vos iterum beati Pauli verbis admoneo: *Videte ne quis vos decipiat per philoſophiam, & inanem fallaciam ſecundum traditionem hominum vana conſultantium, & non ſecundùm Chriſtum.*

*Hæc citat S. Conſtantinopolitana Synodus. Confeſſione, ſeu Collatione. 5.
Coloſ. 2. b
1. Cor. 3. b
Philip. 2. d

A *Fundamentum autem aliud* ſanctæ fidei *nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. State igitur in vno ſpiritu vnanimes, collaborantes fidei Euangelij, & in nullo terreamini ab aduerſarijs, cuſtodientes traditiones quas accepiſtis*, ſiue à ſanctis & beatiſſimis Patribus, qui apud Niceam, fidem promulgaſſe noſcuntur; ſeu à ſanctis & venerandis, Baſilio, Gregorioque ac reliquis eadem ſentientibus, quorum nomina in libro vitæ ſcripta ſunt. Omnem Fraternitatem quæ vobiſcum in Chriſto eſt, ego & qui mecum ſunt, plurimùm ſalutamus.

Traditiones.
Fraternitas. Hæc deſunt in Græco.

Data Conſtantinopoli, Conſulatu piiſſimorum Theodoſij Auguſt. 5. & Valentiniani 4. Coſſ.

a Eunomij audaciam. *Locum hunc citat interpres. Quintæ Synodi Conſtantinopolitanæ, Collatione. 5. in hæc verba*: Eunomij audaciam circumcludente ſcientia incomprehenſibilem naturam: B Macedonij rabiem ſeparãtem à Deitate, inſeparabiliter procedentem Spiritum; &c. *Et meo quidem iudicio, multò meliùs*, Macedonij; *quàm vt in hac Editione*, Manichæi.

EX GENNADII SCRIPTORVM ECCLESIASTICORVM CATALOGO.

Peregrinatio Dei cauſa.

Bacciarius vir Philoſophiæ Chriſtianæ nudus & expeditus, vacare Deo diſponens; etiam peregrinationem pro conſeruanda propoſita integritate elegit. Ediſſe dicitur grata Opuſcula: ſed & ego ex illis vnum de fide librum legi, in quo ſatisfacit Pontifici Vrbis aduerſùm querulos & Infamatores peregrinationis ſuæ; indicans, ſe non timore hominum, ſed Dei cauſa peregrinationem ſuſcepiſſe; vt exiens de terra ſua & cognatione ſua, cohæres fieret Abrahæ Patriarchæ.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM BACHIARII.

Fratrum quiſpiam (Monachus ſcilicet, dæmone tentatus) Monialem virginem adulterauerat; & ob illud flagitium, ita erat ab Eccleſia eiectus, vt Ianuarius ſiue presbyter ſiue Epiſcopus, nullo pacto vellet eum, ne in pœnitentium quidem ordinem, recipere: Quin & alij quidam (non dubium quin Dæmone afflati) ſuadebant illi vt de venia deſperans, crimen illud nuptijs emendaret: Coniugium enim, Religioſi nominis eſſe vocabulum; quoniam Deo authore ſit conceſſum: Ridebant interea (vt nunc ferè fit) & Laici & Dæmones, religioſi hominis lapſum & perturbationem. Bachiarius itaque hac Epiſtola, primùm grauiſſimè admonet Ianuarium, vt lapſum illum Pœnitentem Monachum recipiat: omne enim peccatum eſſe remiſſibile, & Teſtamenti veteris quemque præſtantiſſimum, pœnitentia ſalutem conſequutum. Deinde fratrem illum lapſum dulciſſimè hortatur ad pœnitentiam; nec metuat Sanctos in hoc negotio interceſſores, opportunè importunè aduocare, ingredi Monaſterij carcerem, ſilentium quod inceſtu ſordidauerat rurſum aſſumat, miſſámque faciat virginem illam adulteratam, quæ ſemel nupta Chriſto cùm velaretur, alteri non poſſit (æternùm viuente ſponſo ſuo) nubere. Caueat porrò ſedulò & Pœnitentiæ procraſtinationem, & deſperationem. M. D. L. B.

BACHIARII, QVI TEMPORE AVGVSTINI VIXIT, AD IANVARIVM, DE RECIPIENDIS LAPSIS, EPISTOLA.

BENEDICTO IN CHRISTO FRATRI, omni mihi fide & dilectione venerabili Ianuario, Bachiarius peccator, ſalutem optat.

Nisi vererer, beatiſſime frater, ne inter ſimulatos amicos Iob, mihi portio poneretur; qui videntes plagam eius, velut qui non haberet ſolatiũ, iugi ſilentio quieuerunt; propè fuerat vt & ego ſuperpoſita manu ori, & obturato linguæ ſibilo, ianuas labiorum meorum taciturnitate concluderem. Sed abſit hoc à fide mea, vt aliquam dicam plagam eſſe quæ non habeat conſolationem; cùm mihi Propheta proclamet; *Nunquid medicus non eſt in Galaath, aut reſina non eſt illic? Quare non aſcendit ſanitas filiæ plebis meæ?* Galaath enim interpretatur *aceruus teſtis*: & hunc Aceruum teſtem, totum Canonem diuinorum Librorum eſſe ſentimus; vbi indiſſolubilium cumulus teſtimoniorum, velut quidam congeſtus eſt lapidum: in quo cumulo, medicus verus noſter Dominus Ieſus Chriſtus, ſi quæſitus fuerit, inuenitur. Reſina autem quid eſt, niſi continentiæ virtus, quæ diſſoluta coniungit, & ſciſſa conglu-

Iob. 2. d
Omne peccatum remiſſibile.
Hier. 8. g
Geo. 31.

C tinat? Quod nos ſcientes, non dubitamus ad conſolationem ipſius plagæ quæ contigit, oris noſtri lamenta miſcere. Audiuimus enim horrendæ cladis excidium; audiuimus exultantem de ruina militis Chriſti Satanam; & iubilatio vocis, quam in triumpho ſuo Diabolicus dedit exercitus, ad aures noſtras vſque peruenit. Et teſtem Deum inuoco ſuper animam meam, quòd ita ſunt mota viſcera mea, & ita commouerunt ſe oſſa mea, vt omnem partem corporis mei ſentirem eadem plaga torqueri. Nec enim abſque damno meo hoc accidiſſe dixerim malum, vbi membrum corporis mei diabolica ſagitta percuſſit, cùm Apoſtolus dicat: *Si patitur vnũ membrum, compatiuntur omnia membra.* Sed non admittitur in D totum animus meus lamentationi vacare vel fletui; quia aduerſus vos, mihi locus eſt iraſcendi. Ecce enim contra communes inimicos proceſſit frater nobiſcum in prælio: & ſubito proſtratus caſu, hunc vos nec ſepulturæ dignum honore iudicaſtis, ſed reliquiſtis eum feris & alitibus deuorandum. Vbi eſt miſericordia Chriſtianæ religionis, quam Magiſter noſter ſacrificio docuit eſſe meliorem? Ecce iacet frater ab hoſte percuſſus, adhuc forſitan palpitat, & vos quia ſine vulnere eſtis, conuertimini, & non ſolationem plagæ ipſius deferri tentaſtis. Nolite eſſe ſine formidine, beatiſſimi fratres, for-

1. Cor. 12. d
Sepulturæ honor.
Hoſ. 6. e
Mat. 9. b
12. a

tiorem percussit inimicus, vt celerior ei postmodú fieret
aditus ad reliquos. Vt quid enim spernitis vulneratum,
a.Re.21.b c aut sic putatis eum mortuum? Melior fuit concubina
Saulis filia Ressa, quæ corpora defunctorum, quos Da-
uid pro Gabaonitarum vltione percusserat, eo vsque ac-
cincta sacco, hoc est, cilicio, custodiuit, donec eis rotaret
2. Machab. 12.g aqua de cælo: id est, donec pro venia eorum, misericor-
diæ cœlestis stilla deflueret. Melior est ille Iudas Macha-
* Aliàs. Iamnia. bæus, qui etiam pro mortuis fratribus orationem credi-
dit esse faciendam, quos furata de * Lanyrni ciuitate,
idolorum dona prostrauerunt. Vt quid, rogo, Medicus
noster inter librorum suorum loculos tot constituit ge-
nera pigmentorum, si nihil est ex omnibus emplastris
eius qui sanari possit vulnus, quod inflixit inimicus?
Ita ne fuit quod lateret Architectum, cui nequaquàm
artis suæ peritia prouideret. Et si placet, aperiamus scho- B
lam medici nostri, & à principio canonis, vulnerum ac
medicamentum species perquiramus. Ecce in ipsius in-
troitu scholæ occurrunt illic duo auctores seminis car-
nalis, Adã & Eua qui venenato Serpentis dente percussi,
non statim pœnæ mortis addicti sunt, sed deiecti de Pa-
radisi deliciis, id est, de Ecclesiæ libertate, & sacri cómu-
nione Mysterij. Ideò temporariè, sub typo mœroris tri-
bulationisque damnati sunt, vt malagmate pœnitentiæ
sanarentur: & eò vsque de ligno vitæ, id est Christi parti-
* Forte, participatione. cipio * exules fierent, donec ad eum per romphæam flã-
meam, id est, ignitam martyrij passioné, aut per Cheru-
Gen.3 d bim Domini, qui interpretatur multitudo scientiæ, re-
mearent: de quibus nunc per singula non est temporis
Gen.4.b loqui. Quid verò ille fratricida, cui, ob hoc, signum Do-
Eze.18 b minus mandat imponi, ne ab aliquo possit occidi. *Non* C
vult enim *Deus mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat.*
Gen.14.a Nec longè ab his distat ille princeps patrum, qui primus
Gen.13.c 19.a *credidit & reputatum est ei ad iustitiam*: qui captum ab ho-
Orationis Abrahæ merita Ignis futuri iudicij. stili legione Filium fratris, assumpta vernaculorũ turba,
eripuit: quem postmodum de Sodomæ plaga: id est, de
iudicio Gehennæ, habito cum diuina maiestate collo-
quio, hoc est, orationis suæ meritis liberauit. Et tu ergo
assume vernaculorum turbam pro isto, id est, opere tuo
Gen.34. non alieno, fratri auxilium præsta captiuo. Loquere cũ
Domino, id est, ora ad Christum, ne eum futuri iudicij
ignis exurat: Imitare patriarcharum opus, qui stuprum
sororis suæ in alienigenarum manibus incidentis non
solùm horruerunt, sed etiam vindicauerunt. Require ta-
men qui vltores fuêre peccati, nónne Simeõ atque Leui?
Et tu ex tribu Leuites, qui Ecclesiastico seruis officio, D
Simeon autem, Obauditio, interpretatur. Et tu ergo, qui
obediens fuisti Deo, inobedientem animam liberare aut
vindicare cur cessas? Anima autem Fratris tui soror tua
* Facile apparet, Ex 32 f. nonnullos etiã es Leuitis peccasse in conflatione vituli, ac proinde me ritò occisos à patribus & fratribus quibus ob hãc causam ait Moyses, *consecrastis hodie manus vestras vnus quisque in filio & fratre suo vt detur vobis benedictio.* est, quam si passus fueris inter alienigenas seruire, pecca-
bis. Sed dicis fortasse, Leuita est iste qui cecidit, nec ei
remedij potest medicina conferri. Erras frater, recurre
ad scholam medici. Ecce in secundo loco, id est, in Exodi
libro, vbi totius plaga populi vulnúsque describitur,
etiam Leuitæ peccasse referuntur, * qui priores ad cor-
reptionem Legislatoris emendati esse perhibentur, &
non tam in eis peccati crimé arguitur, quàm velox con-
uersio in pœnitentiæ celeritate laudatur. Cuius rei etiam
in Ezechiele meminit Dominus noster, cùm dicit de
Leuitis: *Qui primi exierunt ad me cùm errasset Israel*. Ipse quo- E
que pontifex, ad suggestionem populi, idolũ fabricauit:
pro quo orationem fecit Moyses, hoc est, fraterno libe-
ratus est auxilio. Sed dicis fortasse beatissime: Adhuc nec
Leuitæ sanctificati erant, nec pontifex consecratus erat,
cùm istius mali crimen admissum est. Non contradico
perspicaciæ tuæ, quam ex Scripturarum voluminibus
concepisti; tamen respondissem tibi (si possem respon-
dere) secundùm Apostolicam sententiam, qua loquitur
Heb 7 a ad Hebræos, qui Abrahæ lumbis latens, Leui deci-
Aaronem, sacerdotem fuisse antequam consecraretur. mas à Melchisedech accepit & dedit. Aut ipsũ Aaron,
qui tibi minùs videtur fuisse de pontificali honore vel
gradu cùm Ægyptum signis percussit horrendis, & egre-
diens nocte cum Populo sancto celebrauit Pascha. Sci-

A mus autem, quòd sine sacerdote Pascha non poterat ce-
lebrari. Sed intermissis his interrogare te volo: Quid Aaron iam sacerdos, murmurauit contra Mosen.
erat Aaron cùm aduersum Moysen, inuidiæ liuore per-
cussus, iuncta sibi Maria murmurauit? Ac dicas fortasse,
minùs est inuidia quàm fornicatio. Lege ergo beatum
Apostolum, qui dicit; *Neque fornicarij, neque inuidi, neque* Num.12.
detrectatores regnum Dei consequentur. Vides vbi velut æqua- & 15 a
lia sibi similiáque iunguntur, quæ ad cœlorum regna nõ 1.Cor 6 b
subeunt! Aduerte, cuius pœnæ sententiam mereatur Num.12.c
inuidia, per quam, prophetissa Maria, lepra percutitur:
Cuius nam, auaritia, pro qua * Ezechiel Elisæi minister si- * Giezi, 4.Reg 5.
mili sorte damnatur. Et tu ergo cur auarum non detesta-
ris, cur inuidum non refugis, cur detractorem, rapto-
rémque non deuitas, fornicatorem, ad tempus, fratrem
reuersurum, æternæ mortis pœna condemnas? Nec ideo
B hoc dicimus, vt peccandi fræna laxemus. Aduertat quis-
quis hoc legerit, quia nõ viuentibus loquimur, sed mor-
tuum consolamur. Denique resurgat, & videbit, quia
statim ei tradimus Psalmistæ versum dicentis: *Virga tua* Psal.22.b
& baculus tuus, ipsa me consolata sunt. Accipiet virgam cor-
reptionis; & baculum, qui sustentare possit infirmum.
Ita autem intelligimus Apostoli dictum, *quòd neque in-* 1.Cor.6.b
uidi, neque fornicatores, neque aliena appetentes regnum Dei pos-
sidebunt, id est, si quem in hoc vitio tempus accersionis
inuenerit; quod alibi Dominus dicit: *Vnumquẽque in viis* Ezec.33.e
suis iudicabo. Et ipse Apostolus ait: *Qualis fuerit, nihil mea* Galat.2.a
interest. In Epistola sua beatus Ioannes orare mandat pro 1.Ioan.5.c.d
fratre, *qui non habet peccatum vsque ad mortem*; id est, qui
non vsque ad extremum vitæ suæ finem peccatorum
suorum mala fuerit sequutus. Nam de Leuitis, quod su-
C periùs dixeras, non eos fuisse sanctificatos, cùm peccatis
fuêre polluti; quid tibi videtur illud, quod scriptũ est in
beati Esdræ libris, vbi dicuntur reuersi de captiuitate 3.Esd 8.f g.9.c
Babyloniæ, & restructis templi Dominici fundamentis,
non solùm plebs vulgi, verùmetiam sacerdotalis familia
lustratione illius Iesu magni; in mulieribus alienigenis,
hoc est, Syris, & Idumæis, & Moabitis & Ammanitis
esse permixti: qui tamen omni peccato eodem, accipi-
entes consilium Esdræ, & recedentes à mulierum alieni-
genarum consortiis, caruerunt? Vnde videt, quòd sicut Peccati remissio.
peccati cõtagione maculamur, ita expulsione eius ablui-
mur. Ne quæso, beatissime, fratrem nostrũ in profundo
putei sub iniqui principis potestate demersum, lapidi-
bus desperationis obruamus. Imitemur illum Æthiopé, Hier.38.c
qui sanctum Ieremiam in lacum ab iniquo rege demer-
D sum, assumptis xxx. hominum auxiliis, & demissis ad eũ
pannis ac funibus veteribus, liberauit. Ecce frater in la-
cu est; assumamus xxx. homines; id est, siue beatæ auxi-
lium Trinitatis; siue, eum labore animi carnísque &
spiritus, demersum in profundo putei liberemus. Mit-
tamus ei pannos veteres; reducamus in memoriam eius
exempla antiquorum, qui per peccatum collapsi, post-
modùm de profundis malorum per pœnitentiam ad su-
perna relati sunt; quæ cùm ei antè oculos posita fuerint,
desperare non poterit. Solet percussus miles in primo Etiam victus denuò pugnabit.
certamine, in secundo fortiùs dimicare, & contra per-
cussorem suum magis iratus insurgere. Ecce in sæculi
fine consistimus: instant pro Christi nomine prælia pas- Iudi.16.e
sionum. Quid mirum, si ille quem fornicationis hasta Samsonis
E percussit, in passionis congressione superauerit? quid; si Martyrium & fortitudo.
victor fuerit in martyrio, quem vicerat incontinentia &
libido? Nónne sic fecit ille Nazaræus ex repromissione
natus, quem, cùm in perniciem sui, mulieris blandiméta
vicissent; postmodùm in fine obitus sui, sub martyrij
passione, maioré inimicorũ exercitũ prostrauisse quàm
antè, quando Nazaræus, hoc est, immaculatus, fuerat, re-
peritur. Sicut enim illa sacerdotalis familia, de Heli co-
gnatione descendens, cui iurauerat Dominus vt nullus
de ipsis ante faciẽ eius assisteret, eò quod grauibus pec- 1.Reg 3.c
catis Dominum prouocasset? nonne omnis illa cogna-
tio, pro Dauide, à Saule refertur occisa? Et quid est hoc 1.Reg.23.d
nisi forma martyrij; vt quos graue peccati crimen in- Martyrium
uoluerat, mors pro Christo illata liberaret. Hæc sunt Sacerdotũ

in Nobe. pro Dauide
Hier.18.a
4.Reg.4.c

beatorum Voluminum sacra mysteria. Sic vasa nequaquàm figulis ille patitur interire, qui etiam ea confracta & in lapidibus illisa redintegrare posse se dicit. Ne spernas quæso fratrem defunctũ; filius est Sunamitis sterilis; id est, Ecclesiæ: ex repromissione natus est iste qui mortuus est. Quondã enim natiuitatẽ eius, secundò, Abrahæ Dominus in Isaac semine spopõdit atque pollicitus est; cuius caput, in messe, calore percussum est; id est, principale iuuentis eius inter ipsam spei libidinis flammam concaluit. Currat ad Helisæum mater eius; id est, sollicitè plãgat Ecclesia. Resurget enim, si fideliter sperauerimus hoc à Christo. Et tu beatissime, in defuncto fratre opus imitare Helisæi; manus manibus, pedes pedibus, os ori componi primùm, vti compatiaris ei qui mortuus iacet. Neque elatus integritatis tuæ triumpho, superexcrescas eum aut superextendas te ei quem repentina mors rapuit: sed imitare Apostolum, qui dicit: *Timeo, ne humiliet me Dominus Deus meus apud vos, & lugeam multos ex eis qui antè peccauerunt.* Appone præterea oculos tuos oculis ipsius, manus manibus, pedes pedibus: custodi oculos ipsius, ne in perditionẽ sui vlteriùs euagentur; Os illius, ne confabuletur iniqua: manus illius ne operentur aduersa, pedes illius, ne vagentur in turpibus. Et sic, cùm pro custodia sui, membris membra tua fuerint copulata, non solùm peccandi vlteriùs spatium non habuerit, verùm etiam spem capiet resurgendi, vt qui per peccati frigus emortuus est, consolationis tuæ tepore reuocetur ad vitam. Memento autem vt omnes à conspectu eius eiicias, nullus videat, nullus in medio sit; nec quisquã sibi visionem eius, de propinquitate, præsumat. Quid dico propinquos? sit mater illa carnalis, nec ei ad illum aditus detur intrandi: nam sic Helisæum in Sunamitis filio, sic Dominum nostrũ in principis filia, sic beatũ Petrum in Dorca vidua fecisse cognoscis: valde enim debet secretus & solitarius locus mortuo in peccatis homini præparari vbi nihil capiatur ampliùs quam medicus & cadauer. Ne quæso, beatissime, impercussum fratrem & aliquãdo nobis placitum relinquamus, inermem quẽ inuenit inimicus. Defuit ei lorica iustitiæ, & galea spei ac salutis, & gladius spiritus, quibus armantur [illegible] Christi. Curetur, rogo, quia adhuc palpitat, & reuertatur ad pugnã. Nónne ille egregius fortis Dauid, qui in adolescentia sua gigantem miræ magnitudinis superauit, posteà mulieris inepta nuditate superatus, mox vt Prophetæ vocibus, quod peccasset, agnouit, statim ad pœnitentiæ malagma cõfugiens, cicatrices criminũ, confessionis satisfactione sanauit? Sed nec sic quoq; eum impugnare destitit inimicus. Nã & posteà eum, populũ numerando, peccare persuasit, & penè eum telo Gigantis occidit, nisi eum Ioab princeps militiæ interposita auxilij sui tuitione liberasset. Vnde etiam credo ipse in Psal. 72. dicit: *Mei autem penè moti sunt pedes* Et alibi, *Sæpe impugnauerũt me à iuuentute mea.* Sed quid dicis? Nõ fiat eius memoria, quia turpi peccato seipsũ iugulauit. Require primùm, frater, vtrùm iste qui cecidit, in pugna inuentus, an in domo fuerit vulneratus quia plus misericordiæ meretur quem in certamine hostis percussit, quàm ille quem dormientem latro confoderit. Ego illum certè in prælio vidi constitutum, pugnabat cũ scuto ieiunij aduersùs illecebras gulæ, pugnabat cum taciturnitatis lorica contra detractationis iacula, & reliqua tela maledicta, sed in eo loco, in quo securiorem se arbitrabatur esse, percussus est. Sicut etiã Asahel frater ille, Ioab principis militiæ Dauid, qui velox sicut ceruus à scriptura esse perhibetur, ob hoc credo quod incoinquinati corporis puritas donum ei velocitatis indulserat (*Corpus enim quod corrumpitur, ag grauat animam*) ab eo quẽ persequitur, Abner, cuspide lanceæ * in renibus refertur esse percussus. In quo, loco membri, vitium fornicationis poni, nullum puto esse qui dubitet. Sic etiam ipse Abner à Ioab fratre eius, postmodùm in inguine percussus esse perhibetur; quia fornicationis forma, non alibi quàm in inguine merebatur interfici. Et tamen nunquid Asahel, consolationem fratrum non meruit,

Gen.21.b
Heb.11.d
2.Cor.12.g
Peccatori Monacho fit carcer pro Medicina.
4.Reg.4.c
Matt.5.d
Act.9 g
Ephes.6.c
1. Thess.5.b
1.Reg.17.f
Mulieris inepta nuditas.
2.Reg.11.
2.Reg.12.
2.Reg.24.a
Satisfactio Confessionis.
Psl.118.a
Læsus in prælio veniã meretur Spiritualis pugna.
2.Reg.2.c
Sap 9.d
* in inguine.
2.Reg 3 a

A quem ita totus Dauidis planxit exercitus: aut de libro vitæ deletus est; id est, de memoria Dominicæ lectionis? sic scriptura non obliuiscitur, vt etiam velocitatis eius quam ante mortem habebat, non faciat mentionem, cùm dicit: *Velox erat sicut ceruus*: id est, qui non solùm perspicacia mentis, inimici laqueos euitabat: verùm etiam serpentum, id est aduersariarum virtutum interfector extitit. Memento, frater, quòd caro fumus: mare illud (id est forma baptismi) quod beatus Ioannes in Apocalypsi vidisse se dicit, vitreum fuisse describit; & ideo in nobis citò periclitatur aut frangitur. Lubrica via est sæculi huius glaciali iniquitate constricta; quam cum immodicæ concupiscentiæ calor soluerit, facilis est ad lapsum ruinámque miserorum. Porrige manum tuam iacenti fratri, qui confusus pudore peccati, nec erigere
B se, nec oculos audet attollere. Comple legem Moysi; *Si cecidit asinus fratris tui, sub pondere*; hoc est, caro victa peccato; *acclina te, & humilia te, & subleua de ruina.* Quid erubescis coniungi homini peccatori? respice illum qui dicit: *Noli nimium esse iustus.* Magister noster, à latronibus vulneratum, non solùm cura dignum iudicat, verùm etiam ad stabulum suum & ouile restituit: ac datis stabulario duobus denariis: hoc est, vtriúsque diuini Canonis Testamenti: maius est præmium pollicetur, si diligentia sua percussum hominem ad pristinũ statum reduxisset. Et tu ergo collige fratrem, quem diabolus latro cum satellitum suorum turba percussit: adsigna stabolario, id est, B. Episcopo; qui si quid in eo impenderit, ampliùs à Domino consequitur. Sed dicis: Fortè ille vulneratus erat; hic mortuus est. Et tu ergo si mortuum dicis, vel
C iuxta Helisæi illum ossa constitue. Nolo vt eum longè segreges à Christi membris, quia ipse consortio meliorum erubescet, & resurget ad vitam. Nónne emendatioris patuum putas esse tormentum, si peccator asciscitur in consortium beatorum; quia illorum præmia, sua sentit esse tormenta? Si quis laudatur, erubescit; si quis vituperatur, agnoscit. Inter hæc flagella verborum constitutus, satisfactioni emendationique semper approximat. Iam verò illud quale est, quod à quibusdam audiuimus dici; vt illa & ille, qui criminis peccatíque consortes sunt, velut in matrimonio, coniugio iungantur? Absit hoc à Christi oris eloquio, serpentis ista suggestio est; vt illius quem occidit, etiam cadauer adsumat. Nónne simile est, si quis percussus grauiter, extremò anhelet
D in fine; & hunc terrenus medicus si fortè visitauerit, quia non posse viuere suspicetur, hortetur occidi? Simile est sine dubio quod dicitur: Inuentus est frater aut soror, concupiscentiæ telo grauiter vulneratus: huic cùm ipsius nuptiæ suadentur; quid aliud dicitur, nisi occidatur quia viuere aut euadere non poterit de hac plaga? nescis fortasse quia pœna maner desperantem. Ille nuncius Saulis mortis, cùm ad Dauidem venisset, & referret ei inimicum suum esse prostratum: Dauid, causam mortis inquirens, audiuit ab eo, quia ipse nuncius illum suo gladio peremit; addens & dicens, *quia videbam quod ictus illatus in se vulneris non erat victurus*: quem Dauid statim morte dãmnauit, cùm percussum ab hostibus, desperasset esse victurum, & eum sublata spei fiducia iugolasset. Quin immò more Dauidico scindantur vestimenta cor-
E dis ac pectoris, flebilis vox tollatur in planctum, vocetur in lamentum Israëliticus populus; id est, plebs Ecclesiastica, & dicat: *Subleua lapides tuos super altitudines tuas, & cogita de interfectis tuis, quomodò ceciderunt potentes in prælio. Ne nuncietur in Geth hoc, neque prædicetur in viis Ascalonis, ne fortè lætentur filij alienigenarum, & exhilarentur filij incircumcisorum*, & reliqua, quæ continentur lamenti ipsius edicto. Et dicat aut loquatur: Ecce prohibetur ne in terminis Geth, neque in finibus Ascalonis, hoc est, in notitiam sæcularium siue hominum immundorum, casus fratris vel ruina seminetur: & nos passi sumus, non solùm ipsam quam incolit ciuitatem, sed etiam totum orbem, famæ ipsius desperatione, compleri? Nónne huic præcepto cohæret etiam ille

Apoc.16.a
Hier.18.c
Exo.23.a
Deut.75.a
Eccli.7.c
Luc.10.c
4.Reg.13.
Peccator non omnino proiiciẽdus ab Ecclesia.
Satisfactio.
2.Reg.1.c
Ibidem.
Ecclesiasticorum vitia non disseminanda apud laicos.

Math. 18. b
Euangelicus sermo, qui dicit: *Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum solus, quòd si te audierit, lucratus es eum; si autem non te audierit, adhibe tecum duos vel tres testes*, & reliqua quæ continet sermo præcepti. Vides ergo quid dicit: *Ne*
2. Reg. 1. c
exhilarentur filij incircumcisorum. Me miserum qui ista cognosco! Filij enim incircumcisorum, qui sunt, nisi homines huius sæculi in peccati sui errore & gentilitate
Laicorũ insolentia in Ecclesiasticorum peccatis.
viuentes? Hi ergo exhilarantur cùm audiunt ruinam militis Christi, vel ex illius consolantur opere dicentes: Ecce qui nobis exprobratur à cæteris, ad cuius exemplum cogebamur viuere: qui cùm nostro emersisset è corpore, tamen ad confusionem nostram vita eius dicebatur esse dissimilis; nunquid non melius erat nec inchoare quod bonum est, quàm tam turpiter cadere, aut non posse complere quod cœperis? nescientes quod iudicio Dei maiorem forsitan excusationem habitura sit anima, quæ bonum voluisse, & ab insidiatore supplantata esse noscitur, quàm ea quæ rebellis in Domino, ex seruili desperatione formidinis magis elegerit iugo captiuitatis addici, quàm periculum certaminis experiri. Nónne apud regem suum miles excusatur propriis vulneribus, & plerunque strenuum bellatorem, cicatricum
Peccatum fratris sepeliendum.
suarum plaga commendat? Sed prætermissis his plangatur defunctus, sepeliatur mortuus: id est, partim nostro labore, partim verecundiæ suæ confusione peccatum eius celetur, & auferatur è medio: nos autem consolationis linteamina, & cœlestis spei pigmenta tribuamus. Ipse autem intra sepulchrum secreti sui confusus peccati pudore, contineat se: ibi conscientiæ suæ verme laceretur, qui totus in eo putredines obligat peccatorum, donec nullum ex se fœtorem famæ turpis emittat. Nónne sic beatus Tobias veniã misericordiæ cælestis
Tob. 1. b. 2. d.
emeruit, mortuis in captiuitate fratribus tribuens sepulturam? credo, lapsis sub mundialis principis dominatione suadens insinuánsque pœnitentiam. Et nos ergo, secundùm quòd meretur corpus illius, contingamus. *Ecce exiit Propheta de Hierosolyma*, hoc est, de domo Do-
3. Reg. 13. a.
mini, *aduersus Bethel*, quæ fornicabatur à Domino, id est mundi istius ciuitatem, cui præceperat Dominus, ne de cibo eius gustaret aut potu. Sed qui per Pseudoprophetam; id est, per spiritum fornicationis, deceptus est ab iniquo, cecidit in potestatem Leonis ac fortem, qui
1. Pet. 5. a
rugiens circuit quærens quem transuoret. Qui tùm iuxta cadauer eius assistit, vt si non fuerit ad Ecclesiæ sinum & sepulchrum portatum, in cibum ei escámque proficeret. Sed nos vel Pseudoprophetæ imitemur officium, & eum quem percussit diabolus, debito omnibus honore tumulemus. Solet Christus de tali sepulchro mortuos suscitare: tantùm ne cadauer eius deuorandum feris aut alitibus: id est, vitiis siue hominibus sæculi relinquamus. Qualiter, rogo, de misericordia Domini possumus desperare; qui etiam Pharaonem arguit, quare nequaquam pœnitere dignatus sit, dicens in Prophetia Pharaonis:
Ezech. 30. c. d
Brachia Regis Ægypti contriui, & non est deprecatus vt daretur in eo sanitas, & redderetur ei virtus ad comprehendendum gladium. Salomon ille mirabilis, qui meruit adsistrici Dei;
3. Reg. 3. b
hoc est, sapientiæ copulari, in alienigenarum mulierum incurrit amplexus; & vinculo libidinis illaqueatus, etiam sacrilegij errore se polluit, quia simulachrum Chamos
3. Reg. 11. b
Moabitico Idolo fabricauit: sed qui per Prophetam
Salomonis pœnitentia, & salus.
culpam erroris agnouit, nunquid misericordiæ cœlestis extorris est? Ac forsitan dicas, nusquam eum in Canone lego pœnituisse, neque misericordiam consecutũ. Audi ergo, frater; pœnitentia eius, quæ non inseribitur publicis legibus, fortasse ideò acceptabilior iudicatur, quia non ad faciem populi, sed in secreto conscientiæ Deo teste pœnituit: veniam autem, ex hoc, consecutum esse agnoscimus, quia cùm solutus fuisset à corpore, sepultum illum inter regum Israëlitarum corpora Scriptura
3. Reg. 11. Reges peccatores nõ sepulti cum patribus.
commemorat; quod tamen, alibi, peccatoribus regibus abnegatum esse cognoscimus, qui vsque in finem vitæ suæ in propositi peruersitate manserunt: & ideo quia inter Reges iustos meruit sepeliri, non fuit alienus à venia; veniam autem ipsam sine pœnitentia non potuit promereri. Synagoga illa Chore, cùm pro ausus sui temeritate, terræ hiatu, viua fuisset absorpta; atulæ tantum eorum, in quibus ignem succendebant alienum, à Domino circumdari iubentur altario, ob hoc quia sanctificatæ fuisse dicuntur: quas, nos, animas eorum esse sentimus, in quibus adulterinæ flammæ calorem præsumpta libertate susceperant; & ideò viui deglutiuntur, atulæ verò eorum perire prohibentur. Sic etiam Apostolus dicit; *Dedi huiusmodi hominem Satanæ in interitum car-* 1. Tim. 1. d
nis, vt spiritus saluus fiat in diem Domini nostri Iesu Christi. Considera ergo, frater, quia paucis tribuitur vt de amphitheatro mundi istius; vbi cum feris, hoc est, vitiis, depugnatur, immaculati à peccati morsu membra sua liberent. Quod expertus ille dicebat; *Ne tradas bestiis confi-* Psal. 73. d
tentes tibi: sed quia iamdudum est quod tecùm sermocinamur, cauendum est nobis, ne offendat te nostra verbositas. * Vnde etiam ad te, paululùm, cuius causa hæc diximus, stylum vertimus. Quid me refugis frater? quid te magis consortio mundialium hominum credis? Illi fortasse * vident culpam tuam, ego plango; & si commori necesse erit, optabo. Quid erubescis præsentiam nostram? similis nobis causa est. Quia & ego in tuo negotio pudore confundor, * tafit, vt video, Ammonitius rex; militibus Dauidis, hoc est, ministris Christi, dimidium barbæ, & tunicas eorum vsque ad inguina præcidit; id est, sustulit ab eis, in dimidietate barbæ, virilem speciem; & effœminatos eos, per delectabilem nouaculam vitiorum, fecisse monstratur. Dimidia autem barba tibi rasa est, quia vno vitio si quid boni Dei virtutibus gesseras perdideras dimidia rasus est barba, si volueris reliquo vitæ tuæ tempore, quod tibi superest, laborare. Præcidit verò tunicas vsque ad inguina; cùm turpia facta, quæ ipse persuaserat, in oculis hominum reuelauit. Sed est super hoc spes; sedeamus in Hiericho, donec crescant barbæ nostræ: id est, simus opprobrium & ignominia meliorum, & efficiamur anathema omnium; sicut in Hiericho, Israëlitico populo fuerunt: donec barbarum species nobis; hoc est, virtutum incrementa, nascantur. Crede mihi, quia Regi nostro dolebit iniuria; vlciscetur nos milites suos, quibus in dehonestatione sua fecit ista inimicus. Absunt paulisper à conspectu nostro Rex noster Dauid: & ideo victi ab inimicis, partem agri plenam lenticula rubicunda; quæ est, verecundiæ nostræ & delicatæ castitatis forma; confregimus. Sed etiam vbi recordationem peccati rex noster oculis nostri cordis aperuit, stemus vt vel illud quod residuum est; id est, reliquum vitæ nostræ tempus defendatur vt saluum sit. Ne, quæso te, persuadeat quisquis ille dicat tibi vt scelus hoc in coniugium vertas, ac de crimine matrimonium voces: Nolo offensam Dei pronoces atque multiplices. Si enim id vocatur in culpam quia furtiuè ac cum timore persuasit tibi inimicus; quomodò merebitur veniam, qui velut insultãs Deo & eius iudicio, publicè tibi ceperis illam vxorem vendicare? Imitare illum Ammon Dauidis filium, qui cùm in sororis suæ stuprum illicita flamma caluisset, postmodùm eam magis exosus est, quàm amauerat ante, & pro hoc facto occisus est à fratre, quia agnita culpa erroris non mansit in crimine, sed materiam ipsius peccati vehementer exosus est: vnde etiam suspicamur, Dauidem ei non fuisse commotum, quia citò vidit eum in pœnitentiã redisse, * & id per quod vnius horæ spacio deceptus est, statim eum impatientia odisse, & virtute pœnitentiæ disrupisse eius laqueos. Qui verò captus est in rete vitiorum, & patienter inimicis suis, hoc est, venatoribus acquiescit, donec etiam recludatur in cauea, & ibi longo temporis spatio saginetur ad pompam; tunc maximè principalibus seculi cum occisus fuerit, placiturus est. Donec, etiam si muscipulam fornicationis euaseris, non te ebrietatis laqueis credas; per quos, animos irati Absalonis incurras: quia luxuria atque ebrietas, quædam sibi in vitiorum varietate germanitas est. Attolle ergo

* Alloquitur, non lapsum, sed Fratrem lapsum.
* Rident.
* Legendũ est Hanon, &c.
2. Reg. 10. b
Nuncij Dauidis à Daemone malè tractati.
Hortatur lapsum ad pœnitentiã.
* Dauid nõ incensus Ammõ ob stuprum sororis, quia statim resipuit: At certè scriptura, eum noluisse contristare spiritũ filij sui quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei. 2. Reg. 13. d
Ammon, luxuria & ebrietate perditus.
Absalonis homicidæ pœnitentia.
Sanctus supplicare pœnitẽtes.
2. Reg. 14. g
non potuit Absalon prius efficere vt Ioab illum inuiseret, quam eius hordeũ succẽdisset.

animus, frater, erige oculos quos conscientiæ pudor inclinarat, nec te inimica desperatio confringat. Ecce Absalon qui fratrem occiderat, per amicorum suffragia, Regis veniam promeretur, ita vt etiam osculum pacis & præsentiam vultus Christi non desperet exposcere. Et tu ergo quos amicos Dauidis esse nosti, qui quondam pater tuus, quando non peccaueras, fuit humilis estu & accliuis, vt quod à te non poteris, per illorum suffragia merearis: Ac, si fortè duri fuerint in audiendo, Opportunè importunè non desinas supplicare, quia Absalon per iniuriam meruit, quod per amicitiam impetrare non potuit, & quod non meruit per iniuriam obtinuit. Vis scire quòd plerumque per occasionem iniuriæ, Sancti pro peccatoribus deprecantur? Beatus ille vnus ex quatuor Confessorum, caput & Martyrum; cùm ab insano populo lapidibus vrgeretur, *in ipso exitu Israel de Ægypto*, id est, animæ de corpore discedentis, genu flexo, Patri pro peccatoribus supplicauit: Magistri nostri in hoc secutus exemplum, qui persequenti semetipsum populo veniam postulabat. Ecce vides vbi occasio precum nascitur ex iniuria & pœna sanctorum. Nec hoc ideò dicimus vt tu, per contumeliam, beatorum suffragia merearis; sed consilium damus, vt si pro magnitudine sceleris tui supplicare non ausi sunt in opportunitate tuam iniuriam patienter, faciliùs pro eo à quo læsi sunt audiantur. *Incende hordeum finitimum tibi, quod est in agro*; quia lingua, ignis est; ager autem est hic mundus: sic quòd cùm cœperis vitæ bonæ fructibus derogare, & dicere; Ecce quales sunt Sancti, qui pro peccatoribus non audent rogare, vbi est quotidiana merces operis? Tunc incensa per linguam tuam Sanctorum spes, incitabitur ad fiduciam deprecandi; quia agnoscent te ad hanc necessitatem, vtilitatis tuæ causa non vitio detractionis, impactum: sicut Absalon non ob hoc segetem Ioab incendit, quòd nocere vellet ei tanquàm inimico, sed vt vel sic ad detrahentem sibi respiceret, quem non audierat blandientem; & ita eius præsentiam mereretur, qui Christi erat proximus vel amicus. Fructus enim sanctorum, qui secundùm homines est, in hordeo, non incongruenter accipitur. Qui verò secundùm Deum, in tritico poterit æstimari; quia non dubium est, sanctos vtrumque seminare secundùm Apostolum, *prouidentes bona non solùm coram Deo, sed etiam coram hominibus*. Et ideò Absalon, hordeum finitimum sibi; id est, conuersationem, quæ inter homines agebatur, incendit: ad illud verò, quod coram Deo est, peruenire non potuit, quia illud solus Pater agnouit. Sed forsitan dicas: Persuasio tua quietum requirit hominem vel securum, me autem necesse est quotidie persecutorem sæculi formidare, qui in me dedecus proximè suum optat vlcisci. Si ergo tale aliquod pertimescis; ecce sex refugij ciuitates, quas si placet ingredere: ac, si fortè, pro conscientia peccatorum, illas quæ sunt in terra repromissionis; hoc est, in Ecclesia, intrare non audeas; est Bosor citra Iordanem in solitudine, quæ interpretatur angustia; id est, cellula monasterij parua vel modica: & optimè tibi conueniet, quia de sorte Ruben est, & ipse thorum patris sui maculauit illicitè. Est & Ramoth de sorte Gaad; quæ interpretatur, excelsa mors, vel visio mortis. Verè enim, excelsa mors, pœnitentia esse dicenda est; cum mortificatis membris deducatur homo ad excelsa cælorum, vnde fuerat dilapsus antè: siue iuxta istam humilem mortem, quæ generaliter omni carni imminet, illa ad comparationem eius rationabiliter excelsa nominatur: quia multò nobilius est per pœnitentiam mori, quam communi hac morte dissolui. Si autem visionem mortis sentire velimus, ita potest intelligi, quia cùm sumus in pœnitentia constituti, & ante oculos nobis ponimus gehennæ inferníque tormenta, videmus ipsam speciem mortis, de qua pœnitentiæ beneficio liberamur: donec memineris, te in ancillæ filij ciuitate agere pœnitentiam, quia *omnis qui peccat, seruus est peccati*, & *formam serui accipiens, necesse est humilies teipsum vsque ad mortem*. Est Gaulon in finibus Manasse, quod interpretatur volutatio; vt tu memineris tibi in cilicio & cinere esse volutandum: & hoc in finibus Manasse, qui interpretatur obliuio, vt obliuiscens ea quæ antè gessisti, *in priora te extendas*. Hic ergo inhabita: vt per angustias, mortem, & volutationem, iram persecutoris euadas, & spem salutis inuenias. Tum deinde in his si aliquid vtilitei egeris, etiam ad Cades in terra repromissionis, quæ est in Galilæa, poteris peruenire; quæ interpretatur sancta; vt tu cùm in tribulatione opus corruptionis abieceris, etiam ad sanctam tibi Ecclesiam tribuatur accessus: & in turrem Nepthalim, qui dicitur vitis remissa, vt de Sacramento Dominici sanguinis participare merearis. Sed nec Hebron tibi aditus claudatur, quæ interpretatur coniunctio siue coniugium: Reuertitur enim anima tua ad virum suum; id est, ad spiritum Dei, à quo pro tempore peccaminum fuerat iudicata. Sicque etiam sextam ciuitatem Sichem, quam Ioseph noster in hæreditatem consequitur, propter quod ibi sepultus est, valebis intrare; quæ interpretatur humerus siue labor; vt ostendas, te, per laborem pœnitentiæ, ab errore tuo, Christi humeris reportatum & adiunctum nonaginta nouem ouibus; effectúmque centesimum, quia ipsa Sichem ab alienigenis, centum agnis scribitur comparata. Sed cur, frater, adhuc iacendi torpor te delectat? Surge, quia medicus venit, qui dicit secandas esse putredines peccatorum, & post hoc curandam plagam ipsius cicatricis. Quid expauescis, quid refugis curam? qui hastam Zaboliticam, quæ sexcentorum Siclorum pondere prægrauatur, nequaquam veritus es; cur subterfugis cultellos Euangelici ferramenti? Qui ignem inimici flammásque perpessus es: cur ignem Domini hunc quem venit *mittere in terram*, qui consumet *fœnum, & stipulam & ligna formidas*? Abscinde à te patrem consuetudinis voluntatem: Vre renes tuos & cor tuum, damna inimicam tuam corporis speciem, per quam aut ipse deceptus es, aut alios decepisti. Horreant exinanita membra ieiunio, & cilicium quod sordida ratione polluerAs, pro regmine habere consuescas; vt cum attactu eius atque asperitate compungeris, semper peccatorum tuorum stimulos recorderis. Timet in te vitellum suum Moyses, per quem luxuriatus es in eremo, id est, carnem tuam, Legis ac ieiunij disciplina conficiat, vt ad nihilum redacta teneatur. Legisti credo: *Irascimini, & nolite peccare*: ita & tu irascere peccatis tuis, vt vltrà non pecces. preueni vltricis gehennæ sæua tormenta, & ipsi tibi tortor existe: vt cum venerit, nihil inueniat quod in te possit punire inimicus. Si venerit passionis occasio, memento qualiter tibi sub Regis tui præsentia dimicandum sit, vt culpam emendare possis desertoris & refugi: si verò forsitan defuerit huius fœlicitans occasio, ipse tibi in te, ipse tuus poteris esse persecutor, vt sicut Apostolus dixit, *per omnem mortem*, constituas te Deo. Ingredere monasterij tui carcerem, & tenebras solitudinis, quibus ad lucem perditam reuocaris, exquire. Sit tibi fames pro gula, sitísque pro flamma: vt mano carnificis voluntatis, per abstinentiæ pœnam, costarum compago nudata visceribus sit, & pro supplicio ignis, internas ossium medullas, duræ sitis depascat incendium. Sit tibi vigilia velut officiorum custodia publicorum, ac sicut catena rigentis ferri, sic duriori consuetudine & lege constrictus sub imagine martyrij, veniam misericordiæ cœlestis expecta. Eia eia quid dubitas? Scalam illam Iacob, vnde delapsus es, dum velis ascendere, adhuc posita nondúmque subtracta est: & licet, in ruina tua, omnia membra tua colliseris; tamen iterum conare ascendere; donec, vt cùm veneris ad illum gradum vnde cecidisti, fortiter te serues atque custodias; quia licet lubricus sit omnis ascensus, tamen ille cito vergit ac deiicit in profundum. Sed fortasse dicas; quia ego more Pharisæorum imponam grauia onera super humeros hominũ, & ipse digito meo nolim contingere ea. Ecce, frater, quia nobis iurandi licentia prohibetur; si quid infœlicitati meæ credis, spondeo secundùm misericordiam Domini,

Psal. 113.
S. Stephani preces pro inimicis.
2. Reg. 14. g
Sanctorum preces pro pœnitentibus.
Fructus sanctorum.
Rom. 12. d
Mysteria ciuitatum refugij pro pœnitentibus.
Deut. 4. g
Monasteriũ maximè vtile pœnitentibus fornicatoribus
Pœnitentia est mors excelsa.
Ioan. 8. d
Gaulon.
Cilicium necessariũ pœnitentibus.
Cades.
Pœnitentiũ accessus ad Ecclesiã. & cõmunionẽ sacramentorum.
Nepthalim
Hebron.
Sichem.
Ioan. 4. a
Luc. 15. a
Gen. 33. d
Iosu. 24. g
1. Reg. 17. d
Luc. 12. f
1. Cor. 3. c
Cilicium incestu sordidatum.
Psal. 4. a
Peccatis irascendum.
Monasterij carcer.
Vita mortida pœnitẽtiũ.
Gen. 28. c
Matt. 23. a
Luc. 11. f

huius me laboris, quem suadeo, velle esse participem: coosortium verò meum, cupidus salutis tuæ non solùm ingero, sed etiam offero. Ac si fortè tu ad nos venire confunderis; manda, & ego ad adducendum te sine dilatione properabo. Horreat consortium tuum veluti Ruth de agro Moabitico; hoc est, qui tantum de Ebrietate sua animæ & fornicatione venientis quærit, & minimè nescius de Israëlitici sibi solùm stirpe gloriatur. Ego verò, licet Booz similis non sim; tamen animam tuã cupio sociari mihi, ne arguat meæ quisquam esse præsumptionis, quia licitum est mihi, semen de fratris defuncti vidua suscitare ne perdam calceamenta Paschalia, & exhæres Christi passionis efficiar; ac pro verbo sponsi velut cæcus effectus, saliuam ieiuni oris, quæ in terram proiicitur & conculcatur, ne accipiam, donec effuso semine ad viduam animam defuncti fratris, id est, mortui per desperationem, introeam. Sed quæsita multitudine seminis, congregata de Scripturis copiositate verborum; huic viduæ cõiungar proximè, vt auditis his possit sine difficultate concipere, & salutis spiritum parturire. Memini enim Apostolici præcepti verba, vbi dicit; *& quosdam quidem eripite de igne, dubios verò consolamini.* Et alibi; *Qui reuocauerit peccatorem ab errore vitæ suæ, saluabit animam suam de morte.* Non est minimum si extremam aut summam auriculam de leonis faucibus extrahamus; tametsi beatissimum Pontificem, qui in iisdem locis cum sacerdotibus suis diuino assistit altario, non aliud reor quàm Dauidicum opus imitari; vt quando, de grege, leo aut vrsus ouem rapuerit, insurgat aduersùs eum, & præstrangulatis faucibus prædam ex gutture eius eripiat; aut velut pastor bonus vagantem reuocet, alligétque attritam, errantémque conuertat. Tu tamen frater nequaquam scelerato acquiescas impudicóque coniugio, cuius iram sustentare non poteris. Quinimò & illa quam tibi fecit sceleris culpa consortem, reuertatur ad virum suum. Nunquid patriarcharum soror posteaquàm peccauit, nupsisse perscribitur? Legis lator præcepit vt qui vxorẽ alterius macularet, cum ipsa lapidaretur pariter, & ideò non permittit coniugium; sed sub nomine lapidum, dura sententia emendat corrigitque peccatum. Aspice prophetam, qui dicat: *Et dixi, postquàm meretricata es, ad me reuertere.* Licet templi Domini vasa rex captiuauerit Assyrius, tamen reuertantur ad templum, ne ea in perpetuũ Babylon immunda possideat. Licet per flammam turpis concupiscentiæ incenderit templum Domini princeps cocorum, qui domino suo; id est, principi mundi, escas nostrorum parat peccatorum: tamen veniat Zorobabel, hoc est, spiritus sapientiæ, qui iam intellexit mulierum potentiam malis hominibus principari, & totus in veritate confidit. Veniat Esdras bibliotheca Legis & memoria lectionis, qui pro restructione patriæ, principis potentiam non veritus, ac dispositis per singula Hierusalem loca, id est, membra corporis; Angelicis patriarcharúmque virtutibus collapsa restruantur, vt perstructa custodiat, & vna manu seruiat fabricæ, alia verò custodiæ, quia Adam positus est in Paradiso operari & custodire. Reædificentur ergo per tropologias nominum, claustra portarum. Restruatur imprimis porta probatica, quam nos esse suspicamur auditum, per quẽ, verùm bona sint aut mala quæ extrinsecùs ad nos introeunt, comprobamus, quia *fides ex auditu est.* Faciamus quod Apostolus dicit: *Si estis in fide, ipsi vos probate.* Restruatur porta Piscatoria; id est, visuum nostrorum vaga semper natura, ac per semitas maris, hoc est, vias mundi istius, oculorum velox ac fugitiuus semper aspectus, quia ipse visus pro sagena poterit æstimari: quicquid aspexerit, statim capit; & captum, ad cordis cellaria interiora trãsmittit. Restruatur porta in Anathoth, quæ interpretatur respondens signum quod suspicamur esse frontis patibulum, vbi signum salutis nostræ & Dominicæ sanctitatis accipimus, quod est aurea lamina, vbi pontifex, nomen Domini scriptum mandatur accipere, tetragrammaton. Vis scire quia non incongruè portam in Anathoth, quæ interpretatur respondens signum, pro patibulo frontis accipimus? Iungit propheta huic portæ, vnguentariorum loca, quæ, per tropologias nominum, ab aliis virtutibus dicuntur esse restructa. Vnguentariorum autem loca quæ sunt, nisi illa quæ Chrysmatis sanctificatione tanguntur? Sequitur post hæc, porta frugis, quam nos suspicamur esse oris ac saporis officium, per quam, omnium seminum; hoc est, verborũ Dei fructus egreditur. Restruatur & porta Stercorea, quam nos suspicamur esse narium siue odoratus introitũ, per quem nos turpis decepit illecebra, & æstimauimus lucra esse quæ erant * stercora. Restruatur & fortis porta, credo, manuum nostrarum siue tactus officium esse quia non fortiter tenuimus quod tenebamus, & alter tulit coronam nostram. Restruantur & muri Natatoriæ: id est, forma Baptismi nostri, & mystici fontis disrupta munimenta, quæ sunt castitatis insignia: quia solùm per luxuriam continentiæ pariete, velut abruptis obicibus facti, laticis fontis vndam effudimus atque perdidimus. Cuius muri præterea dicuntur restrui, vt cognoscamus tantam esse misericordiam Domini, vt etiam interruptæ castitatis tempora possint perstructa ad priorem similitudinem continentiæ virtute reuocari: sicut & tu, per vocabula nominum ac tropologias locorum, hæc quæ dicuntur restrui, officia intelligas esse membrorũ, donec opus Babylonis regis imiteris, vt in fiolis Templi Dominici vinum perditionis potare debere te credas, & hoc corã diis tuis, Venere & Marte atque Mercurio; id est, fornicatione vel auaritia, vel furore; quia scriptum est; *Furor hominis incontinens est.* Et alibi; *Auaritia, quod est idololatria:* non enim potestis solam in pecunia auaritiam computare, quia maximè auaritia vel in libidine esse sẽtitur, cui nunquam finis imponitur. Quod verò fiolæ in templo Domini virgines nuncupentur, Propheta nos docet dicendo; *Triticum iuuenibus, & vinum suaue olens virginibus.* Ac, si cui vini liquor infunditur; quid nisi fiola nuncupetur? Velim siquidem à peritioribus edoceri, ex qua Scripturarum authoritate nubere corrupta suadetur; cum beatus Dauid nec concubinas suas, quas filius eius turpi coitu maculauit, posteà nubere aut viros habere permiserit. Nonne enim, viduas eas, præstans illis substantiam vsque in finem, seruauit? Non vult Dauid; hoc est, Dominus Christus; vt in conspectu eius, ab alio viro habeatur vxor eius. Denique illam filiam Saulis, quam ad tempus in persecutione perdiderat, postmodùm sibi poposcit reddi atque restitui; & licet etiam fuisset alteri copulata, tamen ei aufertur; & illi, cuius priùs erat, destinatur. Polluisti vxorem Dauid; ne vlteriùs hoc præsumas: sed sicut ille fecit, qui eam acceperat, flens ac lugens redde atque restitue. At forsitan suggesserat tibi ille Sapientior omnibus bestiis † & consiliator antiquus, quia possis istam pœnitentiam, quam suademus tibi, in senectute tua agere; & nunc famem desiderij tui, sub coniugij nomine satiare: sed tu ne extinguas Euangelicam scintillam humore vitiorũ, quæ de illo totius libri igne procedit, vbi ait; *Stulte, hac nocte exposcetur anima tua à te.* Si enim apud quos honesta coniugia sunt, diuturna esse non possunt: apud te, vbi cum crimine copulant, qualiter permanebunt? Veniat ille qui dicit Crimen hoc emẽdandum nuptiis, & de sceleris tanti nomini coniugium esse vocandum; Coniugium enim religiosi nominis vocabulum est, quoniam Deo authore concessum est. Ecce honestis coniugiis Apostolus clamat: *habentes tanquam non habentes:* & quis dicit; adulter habeat, vtatur, & exerceat? sed video, ad quid, se, pro sui defensione conuertat: scriptum est enim, inquit; *melius est nubere, quàm vri.* Hoc de virgine dictum est vel vidua: ista iam virgo non est: tunc vrebatur & nupsit, nunc iam refrigeratur vt viuat. Virgo non est, quia corrupta est, vidua non est, quia eius vir viuit in æternum, vt quid ergo ei nuptias suadetis? Vis scire quæ sit Apostolica sententia de hoc errore? ait in Epistola sua: *Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes quidem, ita vt vxorem patris*

Marginal notes (left column): Ruth. 4. c. — 1. Thess. 5. e — Iac. 5. d — 1. Reg. 17. d — Luc. 15. a — Adultera ad virum reuertatur. Dina non nupsit post peccatum. — 1. Esd. 3. e — 2. Esd. 4. d — Gene. 2. — Gene. 2. e — Rom. 10. d — 2. Cor. 13. b — Mysteria portarum. — Signum nostræ salutis in fronte accipimus. Exod. 28. f

Marginal notes (right column): Chrismate frons sanctificatur. — * detrimenta Philip. 3. b — Apoc. 3. c — Dan. 5. b — Galat. 5. c — Ephes. 5. d — 2. Reg. 16. — Concubinarum Dauidis viduitas. — Christi vxor alteri non nubat. — Michol 1. Reg. 18. f — 25. g — 2. Reg. 3. e — Virginum Christi, nemo retineat. — † Serpens callidior cunctis animantibus. Gen. 3. a — Dæmon suadet procrastinare pœnitentiã. Luc. 12. c — Contra fornicatores. — 1. Cor. 7. g — 1. Cor. 7. b — Monialis adulterata ne nubat. — 1. Cor. 5. a

quis habuerit. Ecce quiddam factum simile: vxor Patris erat hæc iuuencula quæ deliquit; illius Patris qui nos genuit in verbo veritatis. Tunc, credo, ei in coniugium copulata est, quando secundùm exemplum Rebeccæ, ad Isaac de Mesopotamia venientis, pallium quo velaretur caput, accepit. De hoc facto Apostolus dicit: *Dedi huiusmodi hominem Satanæ in interitũ carnis, vt spiritus saluus fiat.* Nunquid dixit, Iussi vt ei quam corruperat, nubat? sed, *dedi eum Satanæ in interitum carnis:* Satanas enim interpretatur contrarius, per quod, credo, significat, vt quicquid contrarium delitiis, quicquid contrarium voluntati est: totum caro sentiat quæ deliquit, *vt spiritus saluus fiat in diem Domini nostri Iesu Christi.* Sed & tu, frater, quisquis tibi hoc suaserit, execrare: aspice enim quòd nusquàm in sacrificiis pecora senio confecta iugulantur,* sed vbique aut agnus, aut vitulus, aut hircus, aut hœdus immo-

Gen. 24. Monialis tunc Christo desponsatur.

1. Cor. 5.

Exo. 19 a

3. Reg. 18

* Immò, & Dauid, 2. Reg. 24 d obtulit boues, Arcana in holocaustum, plaustrum vero & iuga concidit in vsum lignorum, & Helis. 3. Reg. 19 d vocatus ab Helia, mactauit par boum, & coxit lignis aratri.

B latur, id est, tenera adhuc & parua, vel modica peccata. In vno tamen loco, Heliam, bouem legimus obtulisse, sed hoc semel tantùm. Hoc vni licuit Saluatori, qui inueterata totius populi peccata iugulauit: sed nec tu putes adhuc, hœdum tenerum, esse tuum peccatum, mihi crede, hircus est. Ecce per quot terrarum tractus, fœtoris tui, hoc est, famæ turpis opinio peragrauit. Qualiter ergo quod ita fœtet, non hircus esse dicitur? Propheta beatum dicit esse eum qui tenet paruulos Babylonis, *allidítque ad petram:* & tu expectas donec Gigas tuus inimicus efficiatur? sed si vis scire, iam gigas est: mox enim vt *cupierunt filij Dei filias hominum*, nati sunt inter gigantes & petram, vel quòd enormis nimiùm & vltra staturam peccaminum reliquorum, gigantis forma est: Ac

Psal. 136. b

Gen. 6. a

C si quis est fortasse qui dicat, quòd Dauid eam quam adulterauit, etiam in coniugium suæ societatis adsciuerit non est causa consimilis: hæc enim, coniunx Regis, illa autem, vxor militis fuit. Ille, vtpote homo terrenus, potuit factione subdolæ artis interfici: Rex autem iste cælestis est, cuius vxor corrupta est atque violata, nequaquàm ei passio mortis adproximat qui non est temporalis, sed æternus: & tamen Dauid non præsente Vria ex Heth, quamuis milite suo, quanquam homine terreno, præsumpsit sibi concubitum Bethsabee. Nonne non solum in genere ei, sed etiam extorquere conatus est, vt post cibum potúmque, quem ei, subdolæ artis factione, largiùs iusserat ministrari, domi suæ, thoróque cubitaret? Tu qualiter viuente viro ac præsente, simul

Dauid, præsente Vria, non dormiuit cum Bethsabée.

D & Rege (quod his magis est) immortali atque perpetuo, concubitum tibi adulteræ vindicabis? sed fortasse dicas, Agnita stupri causa, vir eius eam deiecit ac repulit! falleris te, frater, quia per Prophetam ipse proclamat: *Quis liber repudij matris vestræ quo eam dimisi?* Et alibi: *Nunquid qui cadit non resurget, aut auertens non conuertitur? Quare non pænitet populus meus à malitiis suis, & detenti in propositione sua maligna, noluerunt reuerti ad me?* Ecce, Propheta, ex præcepto Domini, meretricem duxit vxorem; & tu dicis, animam ad perditionem à Deo esse proiectam? Sed nec ego contradico huic coniugio, si potes talem fructum ex hoc matrimonio procreare, qualis processit de Bethsabee atque Dauid; quem Dominus, prophetam Derigiam; hoc est, *in verbo Domini*, nuncupauit: qui inter homines dictus est Salomon; hoc est, pacificus; & vniuersi orbis; id

Isai. 50. a

Psal. 40. b

Hier. 8 b

Osæ. 1. a

E est, totius hominis tenuit principatũ. Talis filius nascitur ex pœnitentia, talem parturiunt gemitus & lamenta plangentium. Denique ipse B. Dauid cum in adolescentia sua cum adultera deprehensus sit, in senectute cum virgine inuenitur: vt intelligamus quòd, post peccatum, longa castitas imitatrix est virginitatis. Sed & tu imitare Dauidem; vt quam habuisti in corruptelæ vitium collegam, habeas in pœnitentiæ labore consortem: non vt

Salomon. Pœnitentiæ fructus & filij.

A coniuncti pœniteatis, sed vt separati ab alterutrum, vnũ opus agendo, iungamini; quia fumantem adhuc de incendio titionem, citò vorax flamma comprehendit. Ante omnia, igitur, frater, nequaquam in te desperatio inimica crescat, eò quòd asserat ille infidelis lapsum non posse reparari, cum Dominus dicat, *Quia omnia peccata & blasphemiæ remittentur hominibus, qui autem peccauerit in Spiritum, non remittetur ei.* Ego autem dico etiam hoc ipsum desperare de Domino, in spiritum esse peccare, quia Dominus spiritus est, & ideo non remittitur ei, quia nõ crediderit Dominum reddere sibi posse quod perdidit: quid est enim quod nobis obsistet de venia? Dominus noster omnipotens est: Nunquid omnipotenti impossibile est delere peccatum? Dominus noster bonus est; *quia nemo bonus nisi vnus Deus:* nunquid in illa præcipua

Matt. 12. d

Desperatio est Peccatũ in Spiritum sanctum.

Contra desperationẽ.

B bonitate & perfecta, potest hoc vitium cadere, vt non audiat deprecantem? Age ergo, amice, consurge; & perdita inter fluctus seculi mercede atque substantia, velut naufragus vnam tabulam, hoc est, scientiam diuini Canonis tene, quæ te adducat ad littus, vbi ait: *Si dereliquerint filij eius legem meam, & in iudiciis meis non ambulauerint, si iustificationes meas profanauerint, & mandata mea non custodierint, visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum; Misericordiam autem meam non dispergam ab eis, neque nocebo in veritate mea.* De cuius hoc filus dicitur: Nonne Domini nostri Iesu Christi, quos Ecclesiastici fontis vterus, & secreti ac perplexi vulua mysterij parturiunt; quos natos, crucis cuna suscepit; Euangelij mammilla lactauit? Vis scire, quia Baptizati, non autem Catechu-

Matt. 19. c

Mar. 10 b

Luc. 18. d

Psal 88. c

C meni, filij appellantur? Aspice quod ipse Apostolis suis dicit: *Iam non dicam vos seruos, sed filios.* Et, ergo, tu, filium fuisse te nosti: hoc est, si Apostolicum in te aliquid habuisti; nec si desperare, permitteris. Si verò seruit: hoc est peccatoris vsus es semper officio, maior tibi detur ad consurgendum audacia, quia eius qui de humili labitur, leuior est ruina. Et minoris iracundiæ pondere prægrauatur is, qui semper in errore versatus, rectam se aliquando conuertit ad vitam, quàm is qui post sanctos actus turpiter vixerit, & *veterum pannum rudi adsuerit vestimento.* Quid verò illud, quod dicit ad Ecclesias suas, in Apocalypsi, quæ inter fidelium numerum septiformibus candelabris sub custodia Angelica comparantur? *Memento vnde cecideris, & age pænitentiam, & priora opera tua fac; alioquin venio tibi citò, & amouebo candelabrum tuum?* Et in

Ioan. 15. b

Humilior est ruina.

Matt 9. b

Marc. 2. c

Apoc 2, a

D priore parte libri, innumerum populum vidisse se dicit, qui in tribulatione lauerunt stolas suas, & candidas eas fecerunt in sanguine Agni, quos dicit, quia agnus Dei deducat ad vitæ fontes. Quem tamen nos numerum pœnitentium esse sentimus, qui nisi per tribulationem plãctúmque saluati non sunt. Et tu ergo laua stolam tuam in fonte lachrymarum. Quòd si donauerit tibi purpurã, & vt pro nomine eius, succum tui cruoris effundas, fortasse poteris byssum castitatis imitari. Coccum autem abundare tibi poterit, si erubueris in iis quæ anteà gessisti: nec deerit tibi hyacinthus, si liuore obcalueris corpus tuum, & in seruitutem redegeris: ac sic cum his coloribus, fortasse poteris in tabernaculum Domini misceri quandoque. Hoc, dilectissime frater, tui amore & do-

Apoc. 7. d

Coccum, Purpura, & Byssus, mystice quid.

E lore compulsus, etiam supra vires meas, possibilitatémque tentaui. Tu habebis in die Iudicij duplicem pœnam si, velut Aspides surdæ, incantationis nostræ verba respueris; aut aspernandum credideris, aut rogantis verbum, aut monentis consilium, aut dolentis affectum. Iesus Christus filius Dei, sublata tibi per inuidiam diaboli, in duplum, tua bona restituat, sicque reconcilieris Domino, vt etiam pro nobis, qui amici tui sumus, interuenire merearis in Domino nostro Iesu Christo. Amen.

Psal. 57. a

ANTONINI EPISCOPI CONSTANTI-NIENSIS, AD ARCADIVM, ACTVM IN EXILIVM A GENERICO REGE

Vuandalorum; Epistola consolatoria.

[Act. 5. g. Exhortatio ad martyrium & Patientiam.]

PErge fidelis anima, perge, & confessor vnitaris, gaude, quia pro nomine Christi pati meruisti contumeliam, sicut Apostoli cùm flagellati sunt. Ecce iam Serpens ille sub pedibus tuis iacet, ipse configere potuit, sed ipse cecidit, quia te elidere non potuit. Rogo te, preme caput eius, non surgat isto in agone martyrij, nemo te commoueat. Ecce gaudet Christus, & inspicit te; lætantur Angeli, & adiuuant te: turba dæmonum calcaneum tuum obseruat; ne deficias, vt dæmones, qui nunc lugent, gaudeant. Tecum est omnis chorus martyrum præcessorum tuorum, expectant te martyres & defendunt & coronam extendũt. Rogo te, *tene quod tenes, ne alter accipiat coronam tuam.* Quãtùm temporis est, quo pugnaturus eris; & quantùm temporis erit, quo in æternum victurus eris? Iam cœpisti; perfice, hodie apparet cur pateris; Dominum nihil latet; non te fallat diabolus in causa cùm tibi ingerit nebulam; hoc vult ne charissimus patiaris. Verum, frater, habes certamen; integra est ista confessio: si mortuus fueris, certus esto, martyr eris. Iob non attendit vxorem, & ideo vicit: non familias, non diuitias, non amicos; & meritò superauit. Adam, mulierem suam plus satis dilexit, & ideò tam lachrymabiliter cecidit. Sic dicit Dominus: *Qui non dimiserit patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut familias propter me: non est meus discipulus?* Quid, si, conditione vitæ, mortuus esses; vxor, te, aut familia habuit reuocare? Nam quem renuisti, ipsum attende, ipsi hære; tene eum fortiter, ne dimittas, ne respexeris retrò ad vxorem aut familiam: sursùm cor, perfectam inchoasti pugnam. Ipse tecùm Archangelus qui cecidit, dimicat; ipse tecùm luctatur; sed tecùm est Pater & Filius & Spiritus sanctus. Vide ne timeas, adiuuat te vt coronet te. Septem filios Machabæa mater pro Christo misit ad mortem, ante eam cruciabantur, & ipsa magis eos hortabatur vt morerentur: ipsa autem, post filios occisos, ecce iam exultat cum filiis coronata. Respice quia in vtero matris, Deus te fecit; ipse tibi spiritũ & animam dedit, ipse te ornauit ratione & sapientia. Ipse cœlum fecit & terram, & omnia quæ in eis sunt. Sic te vult suscipere pro fide morientem, vt tibi plenam exhibeat maiestatem. Respice mundum; periturus est. Respice solem & lunam & stellas; & ipsa soluenda sunt. Configе fortiter pro anima tua, quæ aut semper viuit aut semper perit. Ecce dimissa sunt tibi peccata tua; & omnes iniquitates tuas Deus pro hac pugna delebit, quascunque vsque hodie committere potuisti. Audi de hac re Ezechielem Prophetam dicentem: *Quacunque die iniquus conuersus fuerit ab iniquitate sua, & fecerit iustitiam, omnes iniquitates eius non memorabor vltra; dicit Dominus.* Iustitia tua, fides tua (*quia iustus ex fide viuit*) tribulatio, expoliatio, exilium; remissionem tibi contulit peccatorum; mors autem aperit tibi regna cœlorum. Qualis eris cùm te cum sancto Stephano videris? Qualis eris cùm Petrum & Paulum, quos rogare solebas vt patronos; habebis amicos? Christum mox tua anima videbit; & corpus tuum erit in refrigerio Resurrectionis, vt & ipsa caro videat quod tua anima cùm exierit mox videbit. Fremit diabolus, gaudet Christus. Roga, plora, posce auxilium; & mox accipies in mente solatium. Time pœnas æternas, vbi semper ardetur, vbi semper in

[Angeli adiuuant martyrem.]
[Apoc. 3. c]
[Iob. 2. e; Gen. 3. d]
[Adam, plus satis dilexit vxorem. Marc. 10. d]
[Dæmonis lucta cum Martyre. Mach. 7. a. Machabæi passi pro Christo.]
[Anima immortalis.]
[Martyrium extinguit præterita peccata. Ezech. 3.]
[Rom. 1. b; Heb. 10. d]
[Petrus & Paulus rogantur vt patroni.]

A tenebris & corpus & anima cruciatur, vbi cum diabolo, anima & corpus in æternum exuritur. Gehennas expauesce, & Christum modò tene, modò est vt aut viuas aut pereas. Nemo te recuperabit, si in ista pugna defeceris. Et quid tibi prodest, si diabolo consenseris, & mox corpus amiseris? Aut nescis quia vita corporis tui in potestate est Dei tui, qui tibi confestim auferre potest carnem, si dereliqueris fidem? Quidam Christianus dum pro fide in eculeo torqueretur, retulit adstitisse sibi Angelum splendido vultu, cum linteo, aqua perfuso; qui ei aquam in faciem spargeret, & linteo detergeret. Donec tortus est iste, Angelus non recessit: consolans eum & refrigerans eum. Confessor autem Christi, pœ-

B nas quas sustinebat, penitùs non sentiebat. Minùs tormenta sentiuntur quando pro Christo pugnatur, quia virtus animi superat dolores mundi: & cùm inuocata fuerit diuinitas, mitigatur tormentorum acerbitas. Ecce pro homine tentus es; & afflictus non perdes fidẽ, etiam si amiseris carnem. Exhibe Deo hanc perseuerantiam, & ne valde timeas pœnam: aut enim grandis erit, & citò finietur; aut leuis erit, & non valde cruciabitur anima. Tu tamen exora, quia luctari cœpisti, nec defecisti: martyrium inchoasti, custodi animam tuam: Adiuro te per Trinitatis vnitatem, pro qua pateris mortem; serua cor tuum, & confirma per Spiritum sanctum, quem in te exufflare voluisti, & quem in te honorasti. Configе fortiter per puritatem baptismi, quod contemnere noluisti. Securus esto de corona, securus pugna

C donec voluerit tibi Dominus terminare victoriam. Probat modò Deus animum tuum; ibi est oculus Dei: contemplatur te de hora in horam, quid agas, quid cogites, quomodò pugnes, quomodò stes. Si firmum te viderit, gaudet & adiuuat: si infirmum, succurrit & subleuat. Tu tamen certa pro veritate vsque ad mortem; & eris non solùm tibi, sed & cæteris in salutem: alioquin à te Deus exiget & tuam animam & alienas. Signifer es Christi, in acie primus ambulas: si tu cecideris, ab aliorum morte non eris immunis. Hæc time; nam &, si viceris, pro multorum salute pugnasti & coronam multiplicem accepisti. Deus vnus est, Deus non potest esse minor, Deus non potest immutari: Scis ista, tene fortiter veritatem: Audi autem breuiter quod præmisi.

D Deus vnus est, Pater & Filius & Spiritus sanctus, & tamen ad solum Christum pertinet caro. Nempe aliud est anima, aliud ratio, & tamen in anima est ratio. Et vna est anima, sed aliud anima agit, aliud ratio: anima viuit, ratio sapit. Ad animam pertinet vita, ad rationem pertinet sapientia: & tamen nec anima est sine ratione, nec ratio sine anima: & cùm vnum sint, anima sola suscepit vitam, ratio sola suscepit sapientiam. Sic Pater & Filius, licet vnum sint, & vnus Deus sit, tamen ad solum Christum pertinet caro, sicut ad solam rationem pertinet sapientia, licet non recedat ab anima. Ecce igitur in Sole calor & splendor, in vno radio sunt, sed calor exiccat, splendor illuminat: aliud suscipit calor, aliud suscipit splendor: licet ab inuicem calor & splendor non pos-

E sint separari. Suscepit ergo splendor illuminationem, non feruorem: suscepit calor feruorem, non illuminationem. Aliud ergo singulariter agunt, & tamen ab inuicem non recedunt. Sic & Filius suscepit solus carnem, & tamen non deseruit Patrem, nec se diuisit à Patre. Filius itaque suscepit carnem in proprietate, & tamen & Pater & Spiritus sanctus non defuerunt ma-

[Martyriũ eculeo ab Angelo refrigeratus. Martyr non sentiebat pœnas.]
[Tormenta mitigantur inuocatione Dei.]
[Spiritũ sanctum exsufflare.]
[Christi incarnati mysterium.]
[Trinitatis mysterium ex animæ analogia.]
[Mysterium incarnationis ex Solis analogia.]

iestate. In diuinitate æqualitas, in carne Filij proprietas: nec tamen ab eo Patris aut Spiritus sancti recessit diuinitas. Carnem suscepit Christus, nunquid à Parte, aut à Spiritu sancto recessit? Ergò vera est vnitas. Impleuit autem carnem Christi, & Pater & Spiritus sanctus, sed maiestate non susceptione. Vis scire quia in eo fuit Pater: *Non sum solus* (inquit Christus) *sed & Pater mecum est.* Audi de Spiritu sancto, quia, quòd cum eo erat, Euangelista refert: *Iesus plenus Spiritu sancto regressus ad Jordanem.* Ecce solus Christus suscepit carnem, & tamen Pater & Spiritus sanctus non defuerunt maiestate. Si cœlum & terram implent, carnem Christi deserere non potuerunt, quando in diuinitatis vnitate manserunt. Ad hoc, citharam respice, vt musicum melos sonis dulcibus reddat: tria pariter adesse videntur; ars, manus, & chorda. Ars dictat, manus tangit, resonat chorda: Tria operantur, sed sola chorda resonat quod auditur. Nec ars, nec manus, sonum reddunt, sed eum cum chorda pariter operantur. Sic nec Pater nec Spiritus sanctus suscipiunt carnem, sed tamen cum Filio pariter operantur. Sonum sola chorda excipit, carnem solus Christus accepit. Operatio in tribus constat: sed quomodò per-

Ioan.16.g

Luc.4.a

Mysterium Trinitatis ex Analogia cytharæ

A tinet ad solam chordam, soni redditio; sic pertinet ad solum Christum, carnis humanæ susceptio. Hæc à paruo, in grandi mœrore posito, vt quæcunque dicta sint, vix cordi meo occurrere potuerunt. Hæc est recta regula fidei, pro hac si quid tibi cõtigerit, martyriũ perfecisti. Christus alapas accepit, Christus sputa aliena sustinuit, Christus felle & aceto potatus est, Christus spinis coronatus est, Christus crucifixus est, & inter latrones iniquos deputatus est iustus: Christus lancea perforatus est, Christus hæc pro culpa tua, quantò magis tu, firmus stare debes pro anima tua vt nemo tollat coronã tuam, Iam in stadio es, calca fortiter, ne timeas: nihil paueas nihil penitus pertimescas, quia omnis pro te Ecclesia deprecatur vt vincas. Expectat te Ecclesia Catholica Martyrem suum, vt honorificet sicut Stephanum suum. B Vide ne confundas nos in hoc sæculo. Vide ne humilies nos in conspectu aduersariorum. Sustinet tecum Dominus Christus, sustinet tecum Ecclesia. Esto securissimus de corona, non timeas penitùs præterita, quæcunque committere potuisti, peccata.

Martyrium pro fidei regula.

Christus pro nobis passus. quãtò magis pro nobis debemus pati.

Ecclesia Catholica honorificat Martyrem.

Peccata præterita, martyri nõ metuenda.

ECCLESIÆ PER ILLYRICUM &c. AD SYMMACHUM EPISCOPUM ROMANUM.

BOnus ille, & amator hominum Dominus noster Iesus Christus, qui propter bonitatem suam in nos, inclinans cœlos & descendens ad terras, immaculatis Euangeliis quotidie illud clamat: *Non opus est fortibus medicus, sed male habentibus; Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pænitentiam.* Plus autem volens aperire opera suæ clementiæ, adiecit in sequentibus, dicens: *Quis autem vestrûm habens centum oues, si perdiderit ouem vnã ex iis, nónne relinquit nonaginta nouem in eremo, & vadit ad perditam, quandiu inueniat illam? Et inueniens, imponit illam gaudens in humeris suis, & veniens domum suam conuocat amicos suos & vicinos, dicens; Congaudete mihi, quia inueni ouem meam perditam?* Et vt clarius fieret quod dicitur, mox adiecit parabolam mulieris quæ perdiram inuenerat drachmam; verísque adiungens, & dicens: *Amen dico vobis, quia sic fiet gaudium in cœlis de vno peccatore conuerso.* Hæc dicimus, Sanctissime; ausi supplicare, non pro perditione vnius ouis, neq; pro perditione vnius drachmæ, sed pro amica nobis salute non Orientalium partium tantùm, sed trium propè plagarum habitabilis mundi, *non corruptibili argento aut auro redemptarum de vana conuersatione* à parentibus tradita, *sed precioso sanguine Agni Dei*; sicut docuit beatus gloriosorum Apostolorum Princeps, cuius cathedram beatitudini tuæ credidit Christus optimus pastòr, qui venit quærens & liberans quod perierat, & ponens animam suam in redemptionem pro multis. Quem imitantes, Sanctissime beatissiméque, festina ad adiuuandum nos, sicut beatus Paulus doctor * vester ad auxilium quandóque Macedonum festinauit. Et ille quidem in visione cognoscens periclitari Macedones, in veritate adiuuare eos properauit. Tu autem affectuosus in * filiis pater, non in visione sed in veritate, spiritalibus cernẽs oculis, pereuntes in præuaricatione Patris nostri.

Mat.9.b
Marc.2.c
Luc.5.f
Luc.15.a

1.Pet.1.d

B. Petri Apostolorũ Principis Cathedra, Pontifici Romano credita à Christo.

*Multò melius noster.

Act.16.b

* filios.

Acacij, noli remorari: magis autem, vt ita dicam, sicut Propheta, non dormies, sed festina ad liberandum nos, quia non in ligando tantùm potestas est tibi data, sed in soluendo quoque diu vinctos, ad imitationem Magistri. Neque in eradicando, aut diruendo, sed in plantando atque ædificando, secundùm beatum Hieremiam, magis secundùm saluatorem mundi Christum, in cuius ille extitit typo. Neque in tradendo tantùm *Satanæ in interitum* C *carnis*, sed & in charitate formando, longa auersione deiectos; ne (quod absit) maiori tristitia absorptis nobis à Satana, videamini pertulisse dispendium. Non enim ignoras eius ingenium, qui quotidie à sacro doctore tuo Petro doceris, oues Christi per totum habitabilẽ mundum creditas tibi, pascere, non vi sed sponte coactas; qui cum doctissimo Paulo clamas nobis subiectis tibi, & dicis: *Non enim dominamur vobis in fide, sed cooperamur in gaudio.* Quare deprecamur disrumpi nouum chirographum nostrũ, sicut Saluator & dux noster Christus verus illud in cruce disrupit; nec vltrà, post lauacrum Regenerationis, malorum nostrorum subiaceamus delictis, sed vt eius qui comedit vuam acerbam ligauerit dentes, secundùm beati Ezechielis prophetiam. Cùm ergo, in veritate D parabolam istam salutari aduentu suo Saluator impleuerit; cur sanctissime ac beatissime, Acacij inobedientia, vuam acerbam comedentis, nostri; id est, filiorum ipsius; in tam longo annorum cursu, ligati sunt dentes? Si vnus homo peccauit; quare toti Synagogæ, aut magis toti habitabili mundo, per anathema, diuinus furor incumbit? Vbi ergo Dei promissio, quæ dicit: *Non percipient filij Parentum peccata, neque Parentes filiorum suorum: sed vnusquisque morietur in suo peccato?* Si propter Alexandrinorum, aut magis Eutychianistarum amicitiam; qui auersantur & anathematizant sanctissimum & beatissimum Papam Leonem, vel in Chalcedone synodum habitam; anathematizatus est Acacius: quare nos, à vobis, æstimamur hæretici; & in anathemate sumus, nos qui amplectimur solam illam epistolam, & quæ dicta sunt in sancta E Synodo? Qui propter prædicationem recti dogmatis vestri, quotidie oppugnamur; & vt hæretici, anathematizamur ab iis qui Eutycheti consentiunt? Noli facere iudicium (per illum qui cunctam iudicat terram) *ne perdas iustum cum impio*; nec fiat apud te iustus, vt impius; nec æqualiter iudicentur à te orthodoxi & hæretici, vel qui anathematizant prædictam sanctam epistolam sanctámque Synodum vestram rectam, & iis qui vobiscum ab eis anathematizantur, & qui orant mori quotidie pro recta fide quæ à vobis prædicatur. Et Iesus

Hier.1.b
1.Cor.5.b

2.Cor.1.d
Colos.2.e

Hier.3.e
Ezec.18.a

Deut.24.e
Ezec.18.a.d

Orate vt moriamur pro fide.

Ios.10.

quidem Naue incircuncisos, & idolorum seruitores Gabaonitas eum mendacio confugientes ad se, dum oppugnarentur ab Abimelech vel cæteris quatuor cum eo principibus; pro eo quòd ad eum confugerãt, Deo cooperante strenuè vindicauit; ne blasphemaretur nomen Dei eius tanquàm non eos adiuuare præualentis. Vos autem Sanctissimi viri; Iesu magni Dei & Saluatoris spei nostræ, discipuli; imitatoresque eius qui figuram serui adsumpsit vt nos liberos redderet à peccato quod regnabat in nobis; videntes oppugnari nos & mortificari, non sicut Gabaonitas incircuncisos, sed vobiscum circuncisos in Christi circuncisionem, neque idolorum seruitores & æmulos, sed si peccatores, tamen Christianos & vobiscum omnia in Christu sapientes; non despiciatis neque contemnatis vltrà, pij Patres: sed sicut prædictus beatissimus Iesus Naue, non illos tantùm sed & Raab meretricem illis antepostuit, propter duorum exploratorum susceptionem; ita & vos, nos, vigilanter assumite cum Dei iuuamine, propter duarum naturarum traditionem quæ à vobis per Epistolam, inter sanctos constituti, Papæ Leonis contra Eutychetis delitamenta directa est. Et illa quidem suscipiens Explorantes, in stuppam lini suæ domus abscondit: nos autem rectæ fidei vestræ suscipientes confessionem, in corde nostro non abscondimus; sed in Ecclesiarum dogmatibus, Dei misericordia, eam cum authoritate prædicamus. Et illa quidem rogata, per metum, eos se habere negauit. Nos autẽ oramus, ne vnquàm humano metu negemus rectæ doctrinæ nostræ veritatem, & vsque ad sanguinem pro ea stabimus si ita sit necesse. Vnde non tædeat nos adiuuare, neque odio habeatis propter aduersantium communionem * quando & ab hac plurimi facultatibus impediti, & non habentes solicitudinem multarum animarum, suspenderint: quibus verò multarum animarum cura commissa est, in creditis sibi communicent Ecclesiis, nullum contrarium habentes communicantẽ sibi, & metuentes relinquere lupis oues, propter vocem Domini, dicentem; *Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, videt lupum venientem, & relinquit oues, & fugit, & lupus rapit eas atque dispergit, quia mercenarius est, & non habet ouium curam.* Quòd ergo non amore vitæ capti, sed ouium salutem curantes plurimi sacerdotum hoc faciunt, deinceps miserante Deo cognoscere poterit tua paternitas. Quidam enim de iis qui in sacerdotio constituti sunt, sperantes in exilio mitti Presbyteros orthodoxos & sanctos viros, volentes se præter necessitatem ab Ecclesiis suo arbitrio subducere, ipsósque sequi; non cesserunt eis hoc facere, adiurantes eos vt manerent in creditis sibi sanctis Ecclesiis ad populi munimen Orthodoxi: in se suscipiendo quæ putantur discretionis illorum. Sicut Rebecca quondam dicens Iacob; *In me peccatum tuum fili.* Ita illi, ab Ecclesiis sibi creditis discedere sponte volentibus, dixerunt; in nos veniat peccatum discretionis vestræ; tantummodò oues Christi præter necessitatem lupis non relinquatis, ne in loca vestra ingredientes hæretici lupi discerpant oues; aut certè ab ipsis ouibus suis propter rectam fidem fugati, & his qui non fugantur, sed sponte discedere cupiunt, ne cui aduersantium communicent, tali fide dicentes: Putas isti amore vitæ hoc faciunt in amore animarum, ad imitationem Domini sui, primi Pastoris Iesu Christi magni Dei & Saluatoris spei nostræ, qui animam suam posuit pro ouibus suis? Omni modo autem, & qui videntur communicare Orthodoxi, & qui à communione abstinent; omnes, post Deum, tuæ lumen visitationis & assumptionis operimur. Quare festina iuuare Orientem, ex quo vobis duo grandia diei lumina Petrum & Paulũ, ad illuminationem totius mundi, Saluator direxit. Reddite ergo ei bonam retributionem, quam vobis ipse dedit: illuminate eum rectæ fidei lumine; sicut per ipsum vos quondam diuine cognitionis lumine idem illuminauit. Sicut enim quandò toto mundo in peccatis ægrotante, vnius hominis delicto lassati; in ægritudinis curatione, boni illius medici, discipuli, ipsum cœlestem medicum & principem Pastorem magistrum suum, ad curam vocantes ægritudinis ipsius, aliquando dicebant: *Domine inclina cœlos tuos, & descende.* Aliquando, rursùs; *Qui regis Israel intende, qui sedes super Cherubim appare, excita potentiam tuam, & veni vt liberes nos;* Sic nos modò, qui iufitmari nouæ præuaricationis, Patris nostri deuicimur ad tuam clamamus beatitudinem, vt & tu imitator * existens Dei, ad filij dilectionem deprecatione venias, imitatione ipsius cœlestis Patris tui, *qui facit Solem suum oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.* Festina ad auxilium nostrum, sciens Sanctissime, sicut in principiis dictum est, *quia non opus habent sani medico, sed male habentes.* Quòd si parua existeret ægritudo, nos forsitan ad spiritalem nostrum medicum curreremus, quatenùs & passiones bonorum medicorum; id est, gloriosorum Christi discipulorum, vestrorúmque doctorum, & , sancta adoraremus tua vestigia, vt & præuaricationis medicinam & solutionem vinculorum, & delicti remissionem de tuo sancto ore susciperemus. Sed quia non est hulcus aut macula neque plaga tumens, sed totum hulcus est à pedibus vsque ad caput; sicut beatus Esaias antiquam præuaricationem deflens dixit, Vos iam boni medici, & illius veri medici vel bonorum discipulorum ipsius certissimi † plantatores, festinate ad curam resolutorum Ecclesiastici corporis membrorum, vt dissolutas manus nostras dissolutáque genua corrigatis, & cursus rectos faciatis pedibus nostris; ne quod claudum est, ampliùs distorqueatur, sed curetur magis per strenuitatem & optimam diligentiam vestram. Sicut enim Magistro nostro Domino Paulo glorioso Apostolo propter infideles aliquos, dum eum pigêret sermonem Domini in Corintho loqui, adstans Dominus dixit; *Loquere & non taceas, quia multus est mihi populus in hac ciuitate:* Et nunc tuæ dicit beatitudini eius benignitas; Festina, & noli tardare ad Orientis auxilium, magis autem ad maiores partes habitabilis mundi: quia non tantùm pro centum viginti milibus illis in magna quandóque constitutis ciuitate Niniue, sed à multò plurimis spera spectari tuam post Deum medicinam. Si enim, qui præcessit beatitudinem tuam inter sanctos constitutus Leo Archiepiscopus, ad Attilam tunc * errorem barbarum per se currere non duxit indignum vt captiuitatem corrigeret corporalem; ne tantùm Christianorum, sed & Iudæorum, vt credibile est, atque Paganorum: quantò magis, festinare ad tuam attinet sanctitatem; non ad corporeæ, quæ bello * fuit, captiuitatis correctionem atque conuersionem; sed animarum quæ captiuitatæ sunt vel quotidie captiuantur: vt inter duas diabolici vias erroris, Eutychetis atque Nestorij, tertiam immò mediam nobis ostendas expressiùs, veri rectique dogmatis viam? Dubiam eam fecerunt nostra peccata, æstimantibus quibusdam non posse, inter Nestorij & Eutychetis, salutis viam mediam reperiri; sed quòd omninò necessum sit, aut illius esse quenquam aut illius. Propter hoc festina post Deum nos adiuuare. Et sicut inter Arij, diuidentis atque separantis vnam Deitatis naturam atque substantiam in diuersas naturas vel substantias; & Sabellij quoque, confondentis personas & minuentis numerum Trinitatis; ostenderunt sanctissimi Patres viam mediam veritatis (in confessione diuinitatis, vnam substantiam, naturam, virtutémque demonstrantes; propter Sabellium, tres personas & æquæ potentiæ vnam veritatem) sic & vos, nunc, sanctissimi & beatissimi, illuminate nos spiritalis scientiæ vestræ lumine; quæ est inter Eutychetis (ad imitationem Sabellij, Naturas atque substantias confundentis) & inter Nestorij (ad imitationem Arij, personas & substantias diuidentis) vera rectæ fidei confessio tradita nobis à Papa Leone, inter sanctos constituto, & Discipulorum in Chalcedone sanctorum patrũ, duarum substantiarum aut naturarum vnitas in vna eadémque persona, & vnius substantiarum, magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi. Ipsi enim docuerunt nos diuinis

Marginal notes (left column): Iosu.16. — * Quum se ab. &c. — Ioan.10.b — Presbyteros caulare volenter, alij retinuerunt. — Gen.27.a — Petrus & Paulus ex Oriente, Occidentẽ illuminauerunt, huius beneficij vicem in

Marginal notes (right column): hæresi reperum Orientales ab Ecclesia Romana. — Psal.134.b — Psal.79.a — * Existens filij Dei ad lectionem. Matt.5.g — Ægritudinem suã nõ paruãdiciã Oriẽtales Scilicet, ex tentione ad 98. si non ægrotaremus simul & tuo implicati essemus anathemate. — Isa.1.b — † Imitatores. Paulus, dominus, magister noster. — Act.18.c — Ioan.4.d — Medicus Pont. Ro. post Deũ Leo Archiepiscopus Rom. — * legendũ, terrorem, vel forte, errorem. — * fit eu, fit. — Hæresis ex peccatis. — Veritas media inter hæreses. — Eutyches. Sabellius. Nestorius. Arrius. — Papa Leo.

2. in Christo naturæ, vna autem persona.

diuinis scripturis, alteram esse visibilem, palpabilem, & passibilem carnis naturā; & alteram inuisibilem, impalpabilem, & incomprehensibilem naturam in vna persona & vna substantia magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi. Alteram, de Matris substantia & natura, venientem de semine Dauid, Abrahæ, & Adæ; secundùm carnem natam: alteram verò, *Ex vtero ante Luciferum* genitam de substantia & natura Patris. Sed ne rursùs propter immaculati partus duas naturas & substantias, occasionem apprehendentes qui secundùm Nestorium sapiunt, duas personas aut duos Filios vel duos Christos male introducant, docuerunt sancti illi & beati Patres, vnam scire personam & substantiarum inseparabilem vnitatem, ex duabus substantiis & naturis, & in duabus substantiis & naturis magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi. Nos enim, ô sanctissime & beatissime Symmache, eundem esse existimans, *& ex duabus naturis & in duabus naturis* & non; sicut illi dicunt, *ex duabus naturis vnam naturam post adunationē*: In duabus autem subsistentibus naturis cum vnitate non pari, confiteri; vt doceant, se Arrianorum esse imitatores, dicentium, per Filium glorificari Patrem; cum Filio autem non pari, cum se, glorificari. Sed sicut contra illos * docuerant fratres tui sanctissimi Patres, per quē & cum quo æqualiter pati dicere nos (quia *per quem*, humanitatem; *cum quo*, diuinitatem significat magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi. Sic & nunc, illis; *ex duabus* quidem *naturis*, dicentibus; *in duabus* autem, non confitentibus; nos *ex duabus & in duabus* pariter diximus. *Ex duabus* enim; dicētes, ex quibus subsistit vnitas: *in duabus* autē; in quibus visus est & palpatus est & assumptus post passionem & resurrectionem confitemur, & in quibus veniet iudicaturus viuos & mortuos. Neque enim nuda diuinitas poterat aut palpari aut crucifigi pro vita mundi; nec simplex humanitas morti subiacens, per mortem confundere eum qui obtinebat mortē; hoc est diabolum. Vnde & post resurrectionem, in immaculata carne sua visum

Psal. 2.

In Christo, duæ Naturæ non fiūt vna natura, per adunationem: sed vna persona.

* runt.

Vera confessio de duabus in Christo naturis.

Luc. 24. f

A Verbū Dei & Deus noster, omnibus discipulis suis dicebat: *Videte manus meas & pedes meos, quia ego ipse sum; Palpate me, & videte: quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habentem. Habentem*, dixit; vt non, his, in illa mutatus putaretur, sed in veritate assumpsisse crederetur. Beato quoque Thomæ diffidenti clamat: *Infer digitum tuum, & vide manus meas, & da manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus sed fidelis.* Vnde, dùm assumeretur, duo viri visis discipulis in albis vestibus, clamabāt & dicebant: *Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum? Hic Iesus, qui ablatus est à vobis in cœlum, ita veniet sicut vidistis euntem in cœlum*: vt dum venerit omni modo in gloria Patris cum sanctis Angelis in die terribili iusti iudicij, sic in fideles Iudæi * videbūt in quem compunxerunt; com- B peccatores autem nostri, eum qui eorum misertus est & liberauit eos, neglectus autem ab eis est. Secundùm vos autem, sancti & iusti, * videbit quem dilexit anima eorū, & lætabuntur lætitia ineffabili & gloriosa accipientes consummationem fidei suæ in salutem animarum suarum, & audientes suauissimam vocem eius dicentem: *Venite benedicti Patris mei, hæreditemini paratum vobis regnum ab initio Mundi.* Cuius beatæ vocis, cum tua beatitudine, & nos indignos dignetur Christus Dominus noster, per omnia Sanctissime Pater.

Ioan. 20. g

Act. 1. b

* forte videant.

* forte videbunt.

Matt. 25. a

a In præuaricatione Patris nostri Acacij. *Totam Historiam Acacij Constantinopolitani, à Fœlice Pont. Rom. excommunicati, quod Petro Moggo hæretico communicasset, & quomodo* C *coacti sint, qui damnationis eius literas deferebant (cum eas non susciperet fultus Imperatoris patrocinio) per quendam ignitum Achimetensem monachum suspendere in eius pallio, dum Ecclesiam ingrederetur ad celebranda sacra, & sic discedere; Habet in Liberati Breuiario de causa Nestoriana & Eutychiana; Cap. 17. & 18.*

Superiori respondet Epistola 3. Symmachi P. M. quæ habetur Conciliorum, Religiosiss. Patris Surij, Tom. 2. idem hîc prætermissa: Eius autem loco subiecimus Symmachi P. M. Apologeticum.

SYMMACHI EPICOPI ROMANI APOLOGETICVS ADVERSVS ANASTASIVM IMPERATOREM.

B. Ambrosij ad Gratianum Imp. Libr. 8. de fide.

AD Augustæ maiestatis Gratiani Imperatoris epistolam, octo libris beatus respondit Ambrosius; quia pro fide Catholica, & illum non piguit prolixiùs prædicare, & hic non fastidiuit gratanter accipere. Hæc dixerim, vt si modum libelli promendo collegerim, non existimet quæ non oportuit locutus. Si mihi, imperator, apud exteros Reges, eósque totius Diuinitatis ignaros, pro fide Catholica dicendum foret, quicquid eis veritati rationique, * etiam præsenti à morte perorarem. *Væ mihi erit si non Euangelizauero*, meliúsque est in iacturam vitæ præsentis incidere, quàm sempiterna dānatione puniri. Verùm tu, si Romanus Imperator es, etiam Gentium barbararum legationes debes clementer admittere. Si Christianus Princeps es, qualiscunq; Præsulis Apostolici debes vocem patienter audire. Contumelias tuas, Imperator; quas sub diuino iudicio ipse perpendis, verùm ne in me religiosa mēte profuderis, fateor vel mei causa; vel tui dissimulare me non posse. Mei causa, promissionem Domini recolendo, dicentis: *Quum vos persecuti fuerint, & dixerint omne malum aduersùm vos propter iustitiam, gaudete.* Tui autem, quia nollem sic meam gloriam prouenire, vt te possit non mediocriter onerare. Et ego quidem Dominicis & Apostolis eruditioni-

Fides Catholica.

* Deest, congrueret.

1. Cor. 9. c

Christianus princeps, etiā, qualiscunque Præsulis vocem audire debet.

Matt. 5. a. c

D bus institutus, benedictionem studeo, tuis, Imperator, referre maledictis; contumeliis honorificentiam reddere, & odiis redhibere charitatem. Sed vide, quæso, ne ab eo qui ait; *mihi vindictam & ego retribuam*: * à me remittitur, tantùm à te cumulatius exigatur. Quid enim Christus dicat de his qui vel minimum in eum credentem scandalizauerint; Euangelium referat, non mea voce promatur. Sed fortasse dicis, Imperator, potiùs te esse minimum, qui credas in Christo; & de te hoc rectiùs accipi; & me, esse scandalizantem tuam fidem. Christus itaque Deus veraciter totus, & totus homo est sic conceptus, sic editus, sic conuersatus in seculo, sic passus, sic apud Inferos, sic resuscitatus, sic cum Discipulis apparens, sic eleuatus in cœlum, sic exinde dictus est esse venturus, sic hodiéque in cœli regione persistit, dicente Apostolo; *in quo habitat omnis plenitudo di-* E *uinitatis corporaliter.* Et certè de eo dicit quòd nunc est ipse *: Ergo qui credit in Christū. Sed huiusmodi, in Christum credit, qui in integrum Christum credit; non in Semichristum & ideò non Christum, quia Christus non nisi integer: Integer autem non nisi huiusmodi. De tali ergo in se Credente dicit: ipse etenim minimus eius & paruus est; pro quo scandalizato, quid promiserit; ipsius, vt dictum est, meliùs verbis ostenditur. Fortasse dicas Imperator: Sed ego quoque talem Christum credo; & ideò inter eius minimos iure connumeror. Hoc

Rom. 12. d

* Deest quantum.

Marc. 9. f

Christus apud Inferos.

Colo. 2. d

Ergo ille est minimus.

Credere in Semichristum.

Etiam grauissimū est; hæreticus

commonicare. Rom.1.d Matt 11.c Luc.7.e Ioan. 8.f Deut.17.b 19.d Matt.18.b

grauius, si & talē credis, & talem non credentibus communione misceris, *Non enim*, inquit Apostolus, *qui faciūt, sed qui consentiunt facientibus*. An cōmunicare, non est consentire cū talibus? Proinde haud erit, longè grauiùs vt dictum est, contra notam sibi, tendere veritatē. Contumelias igitur Imperator, quas in meam proferendam putas esse personam, vtinā quàm mihi gloriosæ sunt, ita te grauare non possent. Domino meo dictum est à quibusdā; *Dæmonium habes, vorator. De fornicatione natus*: & putas quia ego debeam mihi dolere? Quàm talia proferenti cautum est & diuinis legibus & humanis? *In ore duorum aut trium testium stabit omne verbum*, * te, examinante iudicio falsa fuerunt approbata; Quid * Imperator in diuino iudicio? An quia Imperator es, nullum Dei putas esse iudicium?

* melius sic, *sum & humano*, * *facies*.

B Taceo quòd Imperatorem accusatorem esse non conueniat: Postremò iisdem diuinis humanísque legibus, nemo possit esse accusator & iudex. Non quidnam sub alieno iudicio dicturus es causam vel accusator adstabis? Dicis esse me Manichæum: Nunquid ego Eutychianus sum vel Eutychianos defendo; quorum furor, maximè Manichæorum suffragatur errori? Roma mihi testis est, & Scrinia testimonium perhibent, vtrùm à fide Catholica, quam in Sede beati Apostoli Petri, veniens ex paganitate, suscepit; aliqua ex parte deuiauerim. Procedat aliquis, & qualibet oratione conuincat; alioqui conuitia sunt ista, non criminum probamenta: nescio vtrùm quibus obiicitur falsum, an falsis obiectoribus inimica dicentibus me non ordine consecratum. Inter imbres lapidum totus euasi, iudicauit Deus. An quia Imperator es, diuinum putas contemnendum esse iudicium? Sed fortasse dices; etiam indignantem Deum, noxiæ quæque plerunque permittere, scriptum est, *Ex fructibus eorum cognoscetis eos*. Ostēde ergo quid estimes arguendum; vt iratum maximè Deum quæ non conuenerant, permisisse demonstres. An quia Eutychianis vllatenus acquiesco? Me quidem ista non sauciant; sed te, palam apertéque demonstrant, meum, cogitasse honorem repellere, quem interuentu suo beatus Petrus imposuit. An quia Imperator es, cōtra Petri niteris potestatem? Et qui Petrum Alexandrinū recipis, beatum Petrū Apostolum in suo qualicunque Vicario ☧ calcare contendis? An benè factus essem si Eutychianis fauerem, si Acacij * cōmunicarē? Latere non potest, cur ista prætendas. Conferamus autem honorē Imperatoris cum honore Pontificis; inter quos tantùm distat, quantùm ille rerū humanarum gerit, iste diuinarum. Tu Imperator à Pontifice baptismum accipis, sacramenta sumis, orationem poscis, benedictionem speras, pœnitentiā rogas: Postremò tu humana administras; ille tibi diuina dispensat. * Itaq; vt non dicam superior, certè æqualis honor est. Nec te putes mundi pompa præcellere, quia *quod infirmum est Dei, fortius est hominibus*. Itaque videris quid te deceat. Tamen cùm in accusationem proruperis; tàm diuinis legibus quàm humanis, pari mecum sorte consistis: in qua, caturus honore summo si fuero, (quia id mauis) te accusāte conuictus, amissurus pari ratione, si non conuiceris, dignitatem. Sit istud in mundo iudicium, spectante Deo & Angelis eius spectaculum omni seculo simus: quo, aut Sacerdos bonæ vitæ; aut Imperator, religiose modestiæ consequatur exemplū. Quia his præcipuè duobus officiis regitur humanum genus, vt non debeat aliquid eorū existere quò valeat offendi diuinitas, maximè cùm vterque honor videatur esse perpetuus, atque ita, humano generi, ex alterutro consulatur.

Romana scrinia. B. Petri Sedes.

Iudicium Imperatori metuēdum. Matt. 7.b. 12. c

C

☧ Deest.

* Nomini. Pontificiæ & Imperatoriæ dignitatis cōparatio.

D

* Iure dicere poterat & dixit paulo superius, sed modestia abstinet.

1. Cor. 1. d

E

Imperator meminisse debere esse hominem. * Deest aliquid, vt molirer, vel tale quippiam.

Precor Imperator, pace tua dixerim: memento te hominem, vt possis vti concessa tibi diuinitùs potestate, quia etiam si hæc sub humano præuenire iudicio, * sub diuino necesse est vt discutiantur examine. Fortassis dicturus es scriptum esse: *Omni potestati nos subditos esse debere*: Nos quidem potestates humanas suo loco suscipi-

A mus, donec contra Deum suas non erigunt voluntates. Cæterum si *omnis potestas à Deo est*: magis ergo, quæ rebus est præstituta diuinis. Defer Deo in nobis; Et Senatus, Collegium Clericorum Romæ, nos deferemus Deo in te. Cæterùm si tu Deo non deferas, non potes eius vti priuilegio cuius iura contemnis.

Rom. 13. a Potestati quomodò obediendum. Sacerdotiū à Deo est. Collegium Clericorū Romæ.

Dicis quòd mecum * Senatu excōmmunicauerim te. Ista quidem ego; sed rationabiliter factū à decessoribus meis, sine dubio subsequor. Dicis quòd malè te Romanus tracter Senatus: Si nos te malè tractamus, suadētes vt discedas ab Hæreticis: tu nos benè tractas quos vis sauciare præcipitanter Hæreticis? Quid ad me, inquies, quod egit Acacius? Recede ergo; & nihil ad te. Nam si non recedis ab eo, pertinet & ad te. Relinquamus * mortuum. Et nos

* *conspirante Senatu*, Senatu Romano.

B hoc petimus, vt nihil ad te pertineat quod egit Acacius. Tu nos facis obiicere tibi, qui vis ad te pertinere quod egit Acacius. Nos vitamus quod egit Acacius; vita & tu: & ad vtrósque nos pertinet quod egit Acacius; vt possis sine iis quæ egit Acacius, cū ea quæ ad nos pertinet causa coniungi; vt possis sine Acacio, nostræ communioni sociari. Nos non te excommunicauimus Imperator, sed Acacium: tu recede ab Acacio; & ab illius excommunicatione recedis. Tu te noli miscere excommunicationi eius, & non es excommunicatus à nobis. Si te misces; nō à nobis, sed à te ipso Excommunicatus es. Ita fit vt in vtroque, siue discedas, non sis excommunicatus à nobis.

* *Vtrique* de Acacij Constantinopolitani communione.

C Catholici principes quidē semper Apostolicos Præsules institutos, suis literis præuenerunt; & illam confessionem fidemque præcipuam, tanquam boni filij quæsierunt debitæ * affectu, cui noscis ipsius Domini Saluatoris * curam totius Ecclesiæ delegatam: quod quia per occasiones fortasse publicas tua creditur præterisse trāquillitas; ne magis honorē meum, quàm sollicitudinem Dominici gregis appetere iudicarer, appellare non destiti meis te sponte colloquiis. Vulgatum fuisse designas quòd tua Serenitas, directa militari manu, compelleret eos qui se à contagione perfidorum multis temporibus abstinere delegerint, vi & armis in præuaricatæ cōmunionis consortia detestanda. Vbi te (rerum humanarum Princeps) qualiscunque sedis Apostolicæ Vicarius contestari mea voce non desino, vt te memineris hominem,

Imperatorum consuetudo salutandi nouum Pont. Rom.

* *Pietatis*. Ioan. 21. d

* Deest verbum, cuiusmodi esse ore.

Modestiæ causa vicariū se appellat, qui verus, supremus ac legitimus præsul erat.

D quantalibet sis mundi potestate subnixus; circumspiciátque cunctos, qui ab initio dogmatis Christiani Catholicam fidē diuerso proposito persequi vel affligere sunt conati, quēadmodum (vastitatis insectatione, cuius placuit contritionis illatæ) ipsi qui intulerint ista, præualendo defecerint; & orthodoxa veritas hoc præualuerit magis, quò putaretur oppressa: quæ sicut sub insectatoribus suis creuisse monstratur, sic obtriuisse cognoscitur insequentes. Miror si non humanus sensus intendit, præcipuè qui se Christiano vult vocabulo nuncupari; inter illos sine dubio deputādum, qui tectam confessionem, communionémque Christianā variis superstitionibus impugnare conati sunt, nisi dum hanc & ipsi quocunque modo percellere moliuntur! Quid interest enim

E vtrùm Paganus; an, quod est deterius, sub nomine Christiano veram syncerámque traditionem Apostolicæ regulæ conetur infringere, atque in hanc prorumpere cæcitatem, vt cùm in illis regionibus cunctæ prorsùs hæreses opiniones suas habeant publicè licentiam profitendi, sola catholicæ communionis libertas putetur ab iis qui se religiosos existimant subruenda? Quæ si putatur error (* cum cæteris, quibus illic facultas est agere, sinatur erroribus. Sin integritas æstimatur, sequēda potiùs fuerat quàm violenta persecutione vastanda. Nec eam probabantur insequi potuisse, nisi praua sectantes. At ne ipsi conuincerentur errare, repellere cogitarunt, quo * errantes; malentes non * quod iustum est, sed potiùs submouere quo docentur iniusti. Sic recessit ab humanis mentibus Deus, vt obstinatæ contra

Sub nomine Christiano Ecclesiæ Traditionē infringere, quàm graue sit.

* quod Sola Catholica oppugnatur.

* deest meta habitur, vel tale quidpiam.

* *affectari*. Iudicij diuini nullos metus impus.

☧ *Vocat se Pontifex vicarium Petri lata quadam appellatione, vel modestiæ causa, cum verus, Petri successor sit, Christi autem vicarius. Solent enim Romani Pontifices id honoris Petro deferre, vt eum tanquam Pontificia dignitate sedentem in Apostolica sede, & gubernantem Romanam Ecclesiam semper agnoscant, quod etsi potestate non præsit, ac meritis & inter cessione præsidere repræsentat.*

eius ordinis voluntatem, non aspiciant, & in isto seculo diuinum non deesse posse iudicium, & post huius vitæ cursum illi tremēdo se non defuturos examini; sub quo, peruiculatum studia, modis omnibus, actionū discussa patefiant, & patefacta puniantur; nisi qui hæc omnino non credunt, illa se perpetrasse impunè confidunt. Nos autem humani generis consciētiam contestati, qua possumus voce nullatenùs cessamus omnipotentem Deum suis causis minimè defuturum, & quantacumque sit humana præsumptio, quantacunque potentia; sub diuino nutu, huius atrocitatis censuram sine dubitatione vindicandam. Nam talem ausum neque hic confidimus euasurum, & in illo magno Dei iudicio recepturū, quòd iis temeritatibus diuina retributione debetur. Hæc nos nequaquā tacuisse sufficiat, vt cùm superna fuerit vltio subsecuta, & vera nos protulisse consideratio humana cognoscat, & pœnam non inaniter pronuntiasse venturam, & proposuisse præmonitionis formam qua huiusmodi præcipitiis de cætero temperetur. Certè si huiusmodi propterea relinquendos proprio definitis arbitrio, quia nec à Christianis vexari deceat, Christum quocunque titulo confitentes; nec viuentes in iure Romano, lacerari conueniat à Romanis: consequenter ostenditur, Romanos homines & qualiscunque Christianæ professionis impetere; nec Christianum dici posse modis omnibus, nec Romanum. Proinde aut repellendi fuerant, aut nullus penitus impetendus, & quod in vno genere iudicas amouendum, in omnibus repelle si prævales. Si omnia sunt sinenda, nullus penitùs excludendus. Alioqui dum parendo cunctis erroribus sis amicus,

Prædicit futuras Imperatoris calamitates, & interitū: perīt autē ictus fulgure.

Hæresis peiorem semper facit fidei Catholicæ, quam suam conditionem.

A non solùm tibi probatur displicuisse quod verum est. Omnes Catholici Principes, siue cùm imperij gubernacula susceperunt, siue cùm Apostolicæ Sedi nouos agnouerunt præsules institutos, ad eam sua primitùs scripta miserunt, vt se docerent eius esse consortes. Itaque qui hoc non fecerunt, ab eadem seipsos profitentur alienos; quod chartis quoque tuis apud te etiam possimus adstruere, nisi te æmulum & reum & inimicum vitaremus, iudicem. Non mirum, si Catholicos persequuntur Manichæorum patroni, cùm falsitas non possit, non persequi veritatem. Non mirum, si in Orthodoxos sæuiant, quibus potest cum cunctis hæresibus conuenire; & vniuersis erroribus amici, non possint nisi solis esse non errantibus inimici. Si error est, conuincendus est: verùm si error non est, tibi verum deesse cognosce, qui persequeris, quo conuinceris errare. Sed prauitatis complex,
B * non potest nisi eum persequi, qui est prauitatis inimicus.

Principum Catholicorum consuetudo salutādi nouos Pont. Rom. per literas.

Manichæorum patroni falsitas persequitur veritatem.

* Forte, non potest eum persequi.

* An quia Imperator es. *Hic idem impurus Anastasius Imperator, anno imperij sui 25. cùm audisset Episcopum quendam Oemandum esse admodum eloquentem & acrem oppugnatorem Synchytticorum (qui dicebant diuinitatem etiam in Christo passam) euocatum ad se multa pollicitus hortabatur vt ad eos deficeret: Tum Episcopus apprehensa Imperatoris chlamyde prope iisdem verbis quibus hîc Pont. Max. Hæc vestis* (inquit) *nequaquàm te post mortem sequetur, sed sola te comitabitur pietas ac virtutem habitus. Cedrenus apud Zonaram Annal. To. 3. in Anastasio. Sic & paulò pòst in hoc eodem Apologetico; precor, Imperator (inquit S. Symmachus) memento te hominem; & aliis aliquot locis*
C *sequentibus.*

EX EPISTOLA NICEPHORI CHARTOPHILACIS, AD THEODOSIVM MONACHVM, DE LIGANDI SOLVENDIQVE potestate.

Ligandi soluendique prouincia, Pontificibus ipsis, à clementissimo Deo nostro demandata est. Siquidem ad Petrum ait: *Quæcumque ligaueris, ligata; & quæcunque solueris, soluta erunt.* Vnde olim omnes oportebat ad ipsos Pontifices accedere, suáque illis occulta prodere; & sic, vel reconciliationem vel repudium ferre. Ignoro autem, qui factum sit, vt hæc minùs obseruentur; quámuis existimem, Pontifices, negotij tædio frequentique multitudinis turbulentia defatigatos, id operæ ad Monachos transmisisse: ad eos scilicet qui verè probati sint, aliísque valeant esse vtiles; Nihil enim tale inexpertis & indoctis permiserunt. Equidem in aduersa corporis valetudine, illum inquirimus, diligimúsque Medicum, qui tàm reipsa quàm verbis, malè habentem curare queat. Itaque non respiciemus in hunc vel illum, qui præter Medici nomen nihil habeat Medici; sed in eum qui sicut expedit, Medicum præstare poterit. Porrò si quis expertus sit & frugi; & cum hoc, sacerdotio fungatur, ad illum in primis accedendum: nam poterit indigo, prodesse, accedentem se diligentiùs curare, reconciliare item & corrigere. Puto autem, nullum qui piè & cautè huius molesti temporis vitam agat, ex hoc ordine exauthorandum. Cæterùm, qui talem accedit; omninò ipsum dirigat & instruat, vt rectè dirigatur. Et is, quantò diuinorum sacrorúmque Canonum peritior fuerit; hoc ampliùs instruet. Contrà, qui Canonum vigorem, &

Matt. 16. c
18. c

Confessio auricularis. Monachis demādata. Medicus spiritualis accurate eligendus.

Confessionariū Patrē de suis peccatis instruere debet peccator.

suam cuiusque delicti mulctam ignorarit; is nulli vlla in re vnquàm vsui esse poterit. Præterea, qui fratrem, in se, vno eodémque die septies peccantem, venia condonan-
D dum suscipiendúmque diiudicarit; is, lapsos quámuis & sæpe & multum deliquerint, quo pacto repellet & abiiciet; immò spiritualibus increpationibus admonebit, vtiliter consonet vitam futuram, & æterna supplicia in memoriam reducet. vnum caueto, ne indulgentiùs & citra omnem obiurgationem absoluat, fiátque alienorum criminum particeps. Iam, si qui peccauerant, lacrymis liquescant, ac continenter malorum suorum ab alienationem meditentur; licet in eadem reincidant; suscipiendos tamen eo duxeris, cōgruúmque deputaueris locum. Penes te enim facultas est, vt nosti, mensuram castigationis adhibeas. Eos autem qui hinc emigrant, in quocunque fuerint peccato detenti, ne ligaueris; sed diuinorum purorúmque Sacramentorum facito participes. Qui
E citra pactum polluti, gratias agant Deo nostro, quòd de faucibus diaboli liberati sunt. Parùm in horum castigationem præscribere operæprecium. Non enim nostrum est definire, sed voluntatis eorum qui mandatis parent. Tempus & si longum sit, non tamen ampliùs est quam correctio requirat; fortè nihil omnino commodi correctio afferret. Vidimus autem, & breui tempore multos multa abstersisse ac emendasse. Alioquin & si mensura temporis cui iniungatur; is tamen tandem declarabit, an dignè admissus vel repudiatus fuerit, qui mandatis obtemperauerit.

Cautio adhibenda in absoluēdo. Lapsi semper recipiēdi.

Moriturus à quocunque peccato absoluendi, & donandi communione.

DE AGNELLO EPISCOPO RAVENNATENSI, EX TRITHEMII ADDITIONIBVS.

AGnellus Episcopus scripsit Epistolam ad Armenium de ratione Fidei, in qua præcipuè refutat hæresim Arrianam de Patris & Filij consubstantiali & coæqua natura. Initium tale est: Frater Martinus exegit litteras ad tuam charitatem mittendas, &c.

AGNELLI EPISCOPI RAVENNATENSIS AD ARMENIVM, DE RATIONE FIDEI, EPISTOLA.

Heb 11.a
Psal 13.a
52 a.

FRater Martinus exegit literas ad tuam charitatem mittendas, adferens, solicitudinem tuam quærere solatiũ defensionis Catholicæ Fidei, quam quidã varia assertione conturbant. Sed ipsa conturbatio cùm colata fuerit, omnis Seculentia proiicitur; & hoc quod liquatum fuerit, custoditur. Ante omnia ita *credere oportet Deum quia est*: secundo quid sit Deus. Quare hoc? *quia dixit insipiens in corde suo non est Deus.* Ergo qui insipiens non est, hoc non dicit; sed dicit: *Credo in Deum.* Si dixerit tibi quicunque, quid est Deus quem credis? Respondendum est; hic est Deus qui clamat in Deuteronomio: *Videte, videte quia ego sum Deus, & non est alius præter me.* Item cùm Moses interrogaret quem illum diceret; respondit: *Ego sum qui sum, & dices eis ad quos te mitto; qui est, misit me:* id est, immutabilis, & semper idem: non heri Deus tantùm, hodie verò Deus & Pater, sed semper fuit Deus & Pater; & semper fuit cuius esset Pater. Si enim accessisset ei vt esset Pater, vim passus esset vt inciperet esse quod non erat. At est blasphemum ita sentire. Sed dicit aliquis: Non est vim passus, sed sua voluntate genuit Filium; quia si noluisset, non eum genuisset. Ad hæc exigendum est vt dicat: Quando voluit generare Filium; habuerit ne virtutẽ generandi, & sapientiam hoc ipsum volendi. Si dixerit, non habebat; cõfutas blasphemium: Si dixerit, habebat, obtines victoriã, *Filius enim*, vt dicit Apostolus, *Dei Patris virtus est & sapientia.* Nam qui dicit, virtutem non habuit; blasphemat: qui dicit, sapientiam non habuit; blasphemat. Hoc quare? quia in capite libri sui Arius dicit: Fuit Deus quando Pater non fuit; vt videatur introducere minorem Filium ad honorem Patris. Blasphemat igitur Patrẽ multis modis: primò iã, quia non potest stare vt dicatur, *Qui est misit me*: quia iam non potest dici, *qui est*, qui heri alius fuit, & hodie alius est. Ergo si non est alius hodie, cras non alius, & semper immutabilis perseuerat. Semper ergo fuit Pater, semper fuit cuius esset Pater. Deinde, etiam si hoc ipsum illi cõsentiat; quia volũtate genuit: cogere illum potest Catholicus, aut vt dicat, antequã vellet generare Filium, noluit; & ideo non genuit: aut voluit, & non potuit. Si noluit, bonum * est quod noluit. Si autem voluit, & blasphemũ est vt dicatur, *fuit Deus quando bonum noluit & non potuit*: est blasphemũ, vt dicatur aliquãdo voluisse & non potuisse Deũ. Hoc loco superatus Arius; ad hoc, tenet Catholicum verè genuit, aut putatiuè genuit? Respõdet Catholicus: Vere genuit. Hæreticus ad hæc: Si verè genuit, antequam generaret non fuit iste quem genuit. Ad hæc respondendum est multa esse in fragilitate humana, quæ sic oriantur ex ipsa fragilitate, vt simul incipiant genitor & genitus. Nam vox hominis sermonem parit, & non est sermo nisi vocis filius. Modò quia sermo vocis est Filius, ex eo minor dicendus est sermo, quia vocis est Filius. Hoc penitus dici non potest: Quare? Quia ex quo vox, ex eo & sermo. Adde in ipso sermone efficaciam, & complesti tertiam personam, quæ penitùs indiuidua perseuerat. Vox ergo egressa, sermonem * promit, & sermo egressus, efficaciam gignit. Vt putà, iussum est per vocem, ille fiat consul, vel certè denudetur, vel certè interficiatur, vel certè de periculo liberetur. Ecce vox peperit verbum, verbũ autem non peperit efficaciã; sed ex ipsa voce & verbo virtus egressa; alterũ fecit consulem, alterum interfecit. Et ideo ex Patre, Filius, ex Patre & Filio procedit Spiritus sanctus. Nec, vt quidam dicunt, duos habet Deus Filios; Christum & Spiritum sanctum: sed habet Filium inuisibilem, sicut ipse inuisibilis est; qui vt esset visibilis, corpus nostræ fragilitatis adsumpsit: non vt inuisibilis esse cessaret; sed vt in ipso Christo, inuisibilis incredulis permaneret. Nam cùm dicit: *Beati oculi qui vident quæ videtis*: ergo beati erant Iudæi omnes, & hi qui eum crucifixerunt, de quibus per Dauid dicit: *Ipsi verò considerauerunt & conspexerunt me.* Vides ergo quia inuisibilis perseuerat, & mente cernitur pura & credula Ergo si inuisibilis Pater, inuisibilis Filius, inuisibilis Spiritus sanctus. Et vt ad hoc reuocem vnde factum est, vt hoc de fragili homine doceamus. Tria hæc inuisibilia & indiuisa, & in vnum conglobata & virtutis efficacia redundantia; id est, vocẽ genitricem verbi: ex verbo verò simul cum voce procedentem efficaciam quæ faciat alterum consulem fieri, alterum trucidari; dic mihi, Ariane, ista tria vnum sunt an non? Si vnum non sunt, diuide vocem à verbo, & efficaciam à voce & verbo. Quòd si hoc in fragili homine * ita vnum sunt tria; vox, & verbum, & efficacia vt tres quidem personæ sint, sed vna subsistendi potentia: in homine fragilissimo, vt diximus, si hæc si tanta potentia, quantò magis in omnipotẽtia Dei ita est, vt sit Pater omnipotẽs genitor Filij, & ex Patre & Filio procedens virtus, qui est Spiritus sanctus? Fortè homo fragilis hoc habere potest Deus omnipotens hoc habere non potest? Huc vsque ratio operata sit; nunc authoritas operetur. Apostolus Paulus duas formas æquales in Patre & Filio posuit, vt æqualitatem exprimeret; Dicit enim sic de Filio, *qui cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui suscipiens.* Vides formã & formam & æqualitatem Apostolica authoritate declarata. Sed occurrit Arrianus & dicit: Velis nolis, negare non poteris hoc quod dicit ipse Dominus: *Pater maior me est.* Ad hæc respondendũ hoc quod dixit Apostolus: *Cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui suscipiens.* In hac vtiq; forma serui, minor; salua illa forma, in qua *non rapinã arbitratus est se æqualem Deo.* Ac per hoc sic fiet, vt & secum minorem dicã factum, in assumptione hominis, Deum; & tu mecum non neges, salua illa forma, in qua æqualis Deo Patri cessare non potuit. Restat vt hoc quæratur ab hæretico, cùm formam serui suscepisset Filius, & venisset in mundum, si deseruit Patrem. Ad hoc respondendum est: Si verbum quod exierit de ore meo, & introierit in aurem tuam, & per aurem tuam in corde tuo cœperit manere; dic mihi, nunquid quia in tuo pectore manet, iã in meo pectore nũ est? Si ergo inter sensus per meum os egressus, in tuã mentem ingressus, meã non deserit animã; quanto magis ex Patre Deo egressus sermo, Patris pectus deserere non potuit? nam ipse Filius dicit: *Ego ex corde Patris prodij*: Et pater dicit; *Eructauit cor meum Verbum bonum.* Item obiiciunt aliundè: alibi suis.

Deut.32.
Exod.3.
Acute contra Arianos
Exod.3.
* Fortè melius, blasphemum
Arij ratio.
* Patit.
Psal.
Luc 10.d
Psal 21.
Matt 17.d
Imago Trinitatis.
* Alias sic legitur in codice Treuerensi *ita vnũ sunt tria vt vere tria, sint vere vnum, vere enim tria, vox, verbum & efficacia: tres ergo Personæ, sed vna subsistendi potentia.*
Philip 2. a
Eccl 24 2
Psal 44 a

Gene. 2.

id est, de cœlo ad terram verè venit: Quomodò potuit fieri, vt de sinu Patris non recederet? Ad hoc dicitur: Considera quatuor flumina de vnu sinu Paradisi egredi. Fons ergo, Pater, est quatuor fluminum: & cùm circumeant omnem terram, tamen de sinu Patris sui; id est, fontis illius qui est in Paradiso, non recedunt. Aut si potes, diuide inter fontem & flumina. Quod si hoc facere non potes; cessa diuidere Filium à Patre quomodò, quod non potes de aquæ elemēto vlla prorsus facere ratione. Item de Passibilitate aget tecum hæreticus; verum Deus ibi fuit quando passus est Dominus. Si dixeris, simul passus est Deus indiuisus; Patri-passionē incurris. Si negas simul ibi fuisse diuinitatem; hæresim facis. Cum ergo A non negas ibi in cruce fuisse Deum simul in Christo mundum conciliantem; compelleris docere, * vtrùm simul crucifixus sit Deus. Ad hæc adferes ipsum priorem verbera suscepisse, sed impassibilem permansisse. Nam splendor solis in arbore manens, eo tempore quo arbor inciditur, priorem securis ictum accipit: sed impassibilis permanens, integer perseuerat; arbor verò inciditur. Si ergo creatura luminis hanc obtinet virtutē; vt cùm sit in ligno verberata simul cum ligno, lignum passioni derelinquat, ipsa verò euadat iniuriam: quantò magis ipse Creator omnipotens, vera lux, impassibilis perseuerabit in Christo?

* Aliàs dicere quod simul, &c.

D. NICONIS, EX EPISTOLA AD ENCLISTIUM,
DE INIUSTA EXCOMMUNICATIONE.

Caute legenda hæc Epistola; nam et hominem in tuendis excommunicationis præcipitem exhibeat, nonnulla interdum ex dicendi calore fundit, quæ proximo aspectu modum excedere, nec satis cum Theologiæ placitis congruere videntur. Consule Theologos 4. sent. distinct. 18. & Dominicum Soto 4. sent. distinct. 22. q. 1. art. 3.

Iniustæ pœnæ & excommunicationes non ligant apud Deum.

SCias autem pater quòd diuinæ Scripturæ cum diuinis Canonibus definiunt quod iniustæ quæ imponuntur punitiones apud Deum non ligant; etiamsi Pontifex eas imposuerit. Quantò magis si inferior, sicut dicit sanctus Dionysius. Qui itaque considerata sententia & intemperante animo aliquem à Fidelibus separauit, eum non solùm non attingit; sed in eius etiam caput recurrit, sicut sanctæ quoque Synodi pronunciant: sed illæ pœnæ ligant quæ secundùm diuinos Canones & Leges sunt impositæ, non autem quæ secudùm propriam voluntatem. Qui enim pœnam, præter rationem, imponit; ipse est Segregatus. & ipse debet eam pœnam obseruare sicut diuini & sacri Canones decernunt. Magnus quoque Petrus ad Clementem; Tu quidem ea ligabis oportet, & solues quæ soluenda sunt. Dicit enim sanctus quoque Patriarcha Nicolaus, diuinitùs promotus. Habent enim Antistites potestatem puniendi, sicut etiam sancta Synodus definiit; vt qui ius ligandī & soluendi à Deo acceperint. Sin autem Antistes præter Dei scopum punierit; Deus eum non sequitur; & ecce inuenitur pœna quæ ab eo infligitur iniusta, & propterea inualida. Et de Sacerdotio dixit Dominus Petro; *Quæcunque ligaueris super terram, erunt ea etiam ligata in cælis.* Vide vim verbi: Non dixit, *quæcunque ligaueris super terrā, erunt ligata in terra*; sed, *in cælis*: vt qui excommunicat vel deponit vel prohibet, rem terribilem ducat; vt qui Deum, ad vnà secùm ferendam sententiam, vocet; neque qui sub eius qui est in cælis testimonio, hoc agat. Iam & qui prohibetur vel deponitur, horreat; vt qui extra Regnum cælorum eiiciatur. Vide (inquit) quid facis, ô sacerdos: quæ inferiùs ligas, ea esse superiùs in rationes referenda, existima. Non est à ratione reddenda liberum vinculum, si iniustè ligaueris. In iudicio Angelorum ostensurus est, nùm ira & animi perturbatione, vinculū intuleris; nùm vt te ipsum vlciscens. Deus enim eum, qui iniustè alligatus est, defendit & vlciscitur. Qui itaque Dei gregem sincere pascit, os Dei vocatus est. Dicit enim: *Si quod est preciosum ab eo quod est nullius precij separaueris, eris vt os meum.*

Excōmunicatio iniusta recurrit in Excōmunicantis caput.

Ligandi & soluendi potestas.

Mat. 16 c.
Mat. 18. e

Excōmunicatio res terribilis.

Excōmunicationis aliquando reddenda ratio.

Pastor est os Dei, Hier. 15. d

Eiusdem de pessimorum Armeniorum pessima Religione.

Aphthardocitarum error triplex

QVæ ab Armeniis præter rationem fiunt & creduntur, hæc sunt. Dicunt diuinam Naturam esse patibilem; & in Aphthardocitarum hæresim inducti, Trinitatem pati dicunt. Hoc autem etsi non audent apertè dicere; iis tamen quæ faciunt, hoc declarant. Tres enim cruces coniungentes; & vni ligno tanquam iugo affigentes, nominant hoc, *sancta Trinitas*. Adiiciunt B autem sancto atque adeò sanctissimo, hymno illud, *qui crucifixus es pro nobis*; Petri fullonis rabiem sequentes: Et nobis quidem asserunt, se, de Filio huc adiicere; ipsi autem, Deum esse patibilem, apertè sentiunt. Existimant quoque Spiritum esse Patri & Filio minorem; vnde & paulò antè dictarum crucium mediam, minorem statuunt; in Spiritus typum, hanc esse reuelantes. Iidem & in duarum Christi naturarum vnione, confusionem decernunt. In pane quoque mystico, vtuntur azymis; & in sanctum calicem, aquam non immittunt, & quinto mēsis Ianuarij vespere festum Euangelismi celebrant, tum aliam quoque huius festi consequentiam facientes, tum etiam conueniens Euangelium legentes. Manè autem Christi natalem celebrant, & in diuino sacrificio sancta C Theophania. An autem eo Euangelismi die, venerabilissimum Seruatoris nostri Natalem fuisse existimantes, hoc festum celebrent; incertum: manifestum autem est, quòd nō, sicut nos, carnem Domini in Dei matris vtero formatam esse existimant. Quomodò enim fieri posset vt infans vno die perfectus completúsque nasceretur? & innumerabiles absurditates ex eo deducuntur. Sin autem existimant post xij menses, anno in eundem reuerso, editum esse partum; non tam magis humanam natiuitatem, quàm ab equis & aliis similem introducunt: hæc enim animalia, post annum pariunt. In festo autem sanctorum Theophaniorum, non oratione, non Euangelio, non hymno, non aliarum Scripturarum D lectione vtuntur; sed crucem tantùm in aquam immergentes, hoc sibi sufficere existimant. Circuncisionem autem, octo diebus post Theophania celebrantes falluntur; nescientes quòd priùs circuncisus, deinde baptizatus est. Deinde cū magnus Gregorius, qui fuit magnæ Armeniæ Episcopus, cauisset Armeniæ Episcopum à nullo esse alio ordinandum quàm ab illius temporis Cæsareæ Cappadociæ Archiepiscopo, vbi ipse quoque ordinatus est, & horrendæ execrationes & anathema in eos sit interitatum qui aliter faciunt: hæc quidē illi transgrediuntur, à Syriæ autem Amerano, vniuersalis eorum Episcopus ordinatur. Sin autem negant magnum Gregorium hæc constituisse; ostendant nobis, eius, ad filios constitutiones, & os eis obturabitur. Sin autē adhuc du- E bitauerint, dicant si possint, cùm in eos anathematis sententiā protulimus, quid ab eis factum nouimus. Quòd si ex hoc loco Chrisma non susceperunt, nec qui apud eos sunt sacerdotes, sacerdotio digni sunt. Quādo enim vniuersalis eorū Episcopus nō ordinatur ex Canonib⁹; quomodo qui ab eo ordinantur, fide digni habebūtur? Porrò autem à sacris quoque Euangeliis abstulerunt vocē quæ dicit; *Et factus est sudor eius sicut * guttæ sanguinis in terram descendentes*; hoc esse imbecillitatis existimantes, non

Hymnus sanctis.
Petrus Fullo.

Mysticus panis azimus.
Non error conficere Eucharistiam in azymo, vt Auctor iste graecanico imbutus ritu existimat, cum eum morem consecrandum azymo perfecte Romana colat Ecclesia.

Sancta Theophania.

Christi Circuncisio antè.
Theophania quod est festum Baptismi Christi.
Syriæ Ameranus.

Chrisma.
Sacerdotes inde digni.

θρόμβοι.
Luc. 22 c
Ioan 8 a

diuinæ maiestatis. Sed etiam, historiam quæ nos docet quòd mulier ad Iesum tãquàm adultera adducta est: cùm is autem dixisset; *Qui non peccauit, lapidem in eam proiciat; recesserunt omnes:* & nec à Christo condemnata est; eijciút: hanc auditionem multis esse perniciosam dicentes. Comedunt autem & in Sabbatis & in Dominicis sanctæ Quadragesimæ, ouum & caseum & butyrum, & imprimis eorum Vniuersalis Episcopus, & est apud eos Canõ qui dicit; *Si quis butyrum, caseum, & ouum, vino & oleo non æquivalere existimet, sit anathema.* Septimana quoque τῆς τυροφάγου, carne vescuntur; ieiunantes septima quæ est ante Ἀπόκρεω, intensis ieiuniis, præter panem & aquam nihil aliud gustantes. Vocant autem hanc septimam, *Arthiburtzia*; nesciunt tamen quid sibi velit vis huius nominis. Sed nonnulli quidem dicunt fuisse hoc cuiusdam Sergij ieiunium; nonnulli verò Niniuitarum; aliqui verò Adami, quando ex paradiso deliciarum eiectus est; & hinc, sine ratione ieiunare conuincuntur. Quidam autem dicunt, & videtur verum esse quod ab eis dicitur; fuisse quendam apud eos Episcopum, qui vtebatur catulo, cui erat cognomen Artziburtzes. Id autem, præcursor seu præcessor Latinè appellatur; præcedebat enim Episcopum in vrbem vel in vicum ingressurum. Quo mortuo, septem dierum ieiunium ab Episcopo constitutum est in memoriam luctus, qui fuit propter canem.

Ieiunium Quadragesimæ Armeniorum.

Arthiburtzia. Ieiunium Adami.

A Sacrum autem celebrantes, non solùm capiti tegmen non detrahunt; sed etiam capiti cucullam adiciunt, licet diuus Paulus apertè exclamet detectos esse debere in oratione. Venerabiles autem imagines non adorant; sed, quod magis est, eorum Vniuersalis Episcopus cum reliquis, eos qui adorant, anathemate percutit. Nec crucem adorant, nisi clauum in eam immiserint, & ipsam etiam baptizauerint. Postquam autem clauo fixa & baptizata crux fuerit, & alterum duorũ lignorum diuisum & relictum fuerit, tectum scilicet vel transuersum; id solum quod relictum est, adorant. Sed & omnia ferè quæ sunt abolita Legalia, adhuc peragunt. Agnum enim, magno Dominico sacrificãt, & limina inungunt, & eius ossa comburentes seruant cinerem cum sanguine in signum expiationis, & velum ante altare statuunt, & tintinnabula ipsi & altari appẽdunt. B Quin etiam pro mortuis ouium & boum sacrificia peragunt; nec defunctum aliter seruandum existimant, nisi tertiis, & nonis, & quadragesimis eius diebus eiusmodi sacrificia peracta fuerint. Antequàm autem eiusmodi sacrificia peragantur, sal benedicentes dant bestiis in nutrimentũ; & super earum etiam capita dicunt quasdam orationes, & eas mactant. Nominant autem hæc sacrificia, Natalitia. Si qui autem aliquid eorum negant; eum qui hoc facit, anathematizant.

1. Cor. 11. Armenij nõ adorant Imagines. Crucis adoratio.

Magnus Dominicus pro die Paschatis.

Velum ante altare.

Armeniorũ Natalitia.

ATHANASII PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANI, EPISTOLÆ VIII. DE NECESSARIA EPISCOPORUM RESIDENTIA.

DE ATHANASIO PATRIARCHA CONSTANTINOPOLITANO, EX NICEPHORI GREGORÆ HISTORIÆ ROMANAE, Lib. 6. Cap. 11. 12. & 13.

In Patriarchicum solium Constantinopoli succedit Gregorio Cyprio, Monachus quidam Athanasius nomine, qui ociosam Ganis Montibus vitam viuebat: homo quidem rudis ille literarum, scilicet alioqui bonus & admirandus quantum ad Monasticam vitam attinet; quique fortunatus verè dici potuisset, si suum illud institutum tenuisset per omnem vitam; scilicet malè vtique tractari & Pont. & clericos oportebat, & luere pœnas dignas ea improbitate, qua contra Gregorium vsi fuerint. Statim itaque Zelo diuino & exacerbato plenum oculum in eos coniecit, &c. Nam qui Constantinopoli inuenti sunt, eos in suam quoque Metropolim misit; ne, inquit, hic desidentes aliquid mali contra vos ipsos & me censuatis, *&c. Rectè sanè; dicebat enim æquè esse vt suam quisque Ecclesiam pasceret, vt Patriarcha Constantinopolitanam; & vt præsentes ouium suarum agerent curam, non autem vt emolumentis inde acceptis in vrbe morarentur. Non multò autem post quàm ex Oriente reuersus fuisset Imperator Andronicus, detruso in carcerem Constantino Porphyrogenito & eius familiaribus ob affectatæ tyrannidis suspiciones; scriptam resignationem offert Athanasius, quartum iam annum eo sacerdotio fungens; cuius causa erat omnium Pont. & Monachorum & Laicorum, spiritualem illius rigorem non ferentium, tumultus, &c.*

ATHANASIVS PATRIARCHA *Constantinopolitanus, Episcopo Cretæ, volenti proficisci ad Episcopatum suum.*

CHarissime mi frater & commimister, gratia tibi & pax à Deo. Consilium istud tuum ac voluntas, quæ ad aures meas perlata est, fortis virilisque animi, ac sursùm tantùm aspicientis, verique Pastoris, verè ac legitimè certantis, & nomini ac vocationi suæ respondentis visa est: non autem mercenarij & fugientis non solùm si lupum videat, sed si vulpem: vnde gregi Christi, principis Pastorum, damnum creet; & animæ suæ infinitos præparet cruciatus. Cur enim iste non potiùs vitam priuatam viuere maluit, si cogitabat succumbere; seque, non oues, pascere pro quibus sanguinem suum Christus profudit? Quemadmodùm non C venit huic in mentem, eius qui maledicto eum affecit, qui *opus Domini facit negligenter?* quamuis farere, nomine simulet, in cuius alioqui insidet, quod de insipiente scriptum est, qui *dixit in corde suo, non esse Deum:* neque enim Deum ponunt, qui hæc in conspectu eius facere audẽt. Ex quorũ numero & ordine, faxit Deus ne simus; ascribátque nos inter fideles dispensatores, concedátque benigné, vt præsto simus Principi Pastorum, ad perficiendum quæ oportet; ponamusque animas pro ouibus eius qui simul & demonstrauit & edicto sanxit, quod omnibus Pastoribus (si quando aliàs) hodie maxime conuenit: cùm non solùm lupi graues; impij, inquam, & hæretici; in gregem Domini irruunt; sed ex nobis ipsis, vt Apostolus ait, viri & mulieres non verentur Christianos à Christo distrahere, & auellere. Quamobrem veris Pastoribus non est tutum non vigilare, & non circumquaque omnia lustrare, ouésque errãtes solùm quærere, ac non magis solicitos esse pro iis quæ non errant, perterritos horum temporum tenebris quæ iusto Dei permissu ac iudicio nobis illatæ sunt; quia scilicet non ita

viuimus, vt eum decet qui nos vocauit. Sed, ô animarum nostrarum detrimentum! ô ingentes pœnas, nobis ob nostras libidines & perturbatas voluntates, quæ hoc malum pepererunt, infligendas! hoc, inquam, malum; vt gens sancta, per omnes campos & montes vitio Pastorum absentium dispersa ac dissipata erret. Quare, quò celerius istud tuum debitum tibi inspiratum persolueris, sanctumque propositum perfeceris; tanto cum maiore lucro perfeceris. Debent hoc facere omnes boni Pastores, quicunque hoc nomine digni sunt; ita vt qui cessarit, non sit impunè cessaturus. Etenim si quisque Pastor in Diœcesi quæ illi obtigit, vel biduum moretur; experiri liceat, permulta peccata & damna non esse futura in populo. Perinde namque esse videtur, gregem abesse à Pastore; vt cæcum duce carere. Sanè augentur oues & in tuto sunt, cùm præsunt veri Pastores: non autem qui solùm ebibant lac, & lana tegantur; omnique studio & arte seipsos non oues pascant. Quod malum Deus ab ouili nostro auertat, multiplicetque in eo potiùs quicquid diuinum Deóque gratum. Etenim si quod de te auditū tantùm est à multis, de tuo ad diœcesim reditu (quod alioqui ab omni Episcopo fieri debet) continuò visum est omnibus laudabile: nempe oues ablatas fortiter recuperare; non ablatas conseruare viriliter: interdum etiam alienas adiungere ad nostras, tum errantes & amissas, quoad fieri possit, quærere ac vestigare, & inuentas in humerum magno conatu imponere ad Ecclesiásque reducere in numerum eorū qui ab errore alieni sunt, hæc, inquam, quàm grata Deo, & Deo deditis fuerint? Idcireo quod voluisti, quia honestissimū erat, laudauerunt cordati & prudentes omnes, & in primis Imperator ipse, qui non solùm approbauit, sed magnifica verba fecit nactus hanc occasionem Ecclesiæ vtilem, imitatus eloquentissimum illum virum, cum quo (quoties pro Ecclesia illi dicendum est ad vtilitatem multorum) nemo orationis suauitate, copia & elegantia certare potest, & vsque adeò, vt dixi, propositum consiliúmque tuum aptum & congruens visum Imperatori est, vt Synodicis literis & Edicto suo decreuerit, vt ex Episcopatu, Metropoli Monembasiensi subiecto, ducenti aurei annis singulis tibi redderentur: quo etiam beneficio nos obligauit, vt non solum propter religionem Imperatorem laudemus, & pro eo omnes Ecclesiastici preces adhibeamus, sed propter variam, multiplicémque beneficentiā atque prouidentiam. Hoc exemplo factum est, vt Episcopus Sardensis, præ studio & cupiditate eundi celeriter ad requirendas oues suas; non excusarit pericula, impedimenta itineris, senectutem, temporísque incommoditatem, quas omnes difficultates vicit animus ipsius promptus. Quem, Imperator, cùm laude dignum iudicaret, & ad debitum ac salutare munus excitare vellet; prouidit vt esset, vnde illi necessaria commodè supperterent: scilicet, suo consilio & auctoritate perfecit, vt Decreto Synodi & Edicto Regis, Metymnensis Metropolis ei addiiceretur, vt tibi hactenus adiecta fuit: idque duplici nomine & causa, & vt Metropolita præsidio septus esset ad regendum, & vt populus ipse Metymnensium commodiùs faciliúsque regeretur, ac propter vicinitatem oues scabiosæ curari possent opportuniùs, tum benè valentes conseruari & excitari ad honesta opera. Vtrumque enim vestrum maledicto afficit scriptura sancta, si cùm suis Pastores, non vsque ad sanguinem, in iis quæ diximus efficiendi persistatis; donec, vt confidimus, Deus nobis propitius, pacem tranquillitatem ac salutem, cuiusque Pastoris gregi restituat; quod vt faciat, placandus flectendúsque nobis est, & nostris rectè factis, obedientia, & vita Christiana implorandus. Ita enim fiet, vt legem diuinam seruantes, quæ turpiter viuentes iustè amisimus, precibus beatæ Mariæ restituantur. Vale in Christo.

Pastoris officium.

Preces pro Imperatore.

Preces siue intercessio B. Mariæ.

A

Athanasius Patriarcha Constantinopolitanus, Episcopo Sardensium. EPIST. IC.

NOsti, quemadmodùm sapientia discipulos suos doceat: *Ne* (inquit) *reprehendas sceleratos, ne te oderint:* tanquàm sapientes tantùm reprehendere oporteat; vt quicunque fratres amant, vicissim amentur. Opportunè hunc principium sumpsisse videbor, qui ad te, virum sapientem & in literis sanctis eruditum, scribam. Scio te non ignorare quæ sanctis Apostolis de constitutione rerum Ecclesiasticarum sancita sunt, ex quibus vnum est, vt quisque Pastor intra suos fines insistat propter pacem & charitatem, quarum est Iesus arctissimum vinculum, quod solui non potest. Scis præterea, vt quales nos essemus, appareret; quibus notis verum Pastorem designantibus, magnus ille Pontifex Christus, munus Pastoris diffinierit: nempe mutua in illum charitate. Deinde non ignoras ornatum probi Pastoris, qui sit animas gregis sui euidenter cogniturus, de quo scriptum est: *Bonus Pastor animam suam ponit pro ouibus suis.* Et quod Gregorius cognomento Theologus edisserit; Non vnumquemuis discipulum ad Euangelium mittit; neque qui mittitur, quomodocùnque mitti, sed qui veritatis virtutísque studio tantùm intentus sit, vacuus & expeditus omni cura, omnique impedimento liber, sine ære, sine virga, vna tunica, nudis etiam pedibus, tanquàm non possint aliter. *Speciosi esse pedes Euangelizantium pacem, & cætera bona.* Intellexisti etiam quis sit mercenarius, & qualis; de quo pudet me tum dicere tum tacere, cùm satis ipse status temporum & rerum eum ostendat atque coarguat. De quo si attentè audiam Prophetas, cùm in mei similes Pastores his verbis inuehuntur; *Pastores pascunt seipsos, non oues.* Et illud, *O pastores, qui perditis oues pascua.* Item: *Pretio respondent sacerdotes; sacerdotes Legē domini occultarunt, & Legē meam violarunt, & sancta mea profanarunt.* Item illud *Lanis ouium indui, & mactare quod pingue est, lac bibere: hæc,* inquā, attentè audiens; quid faciam, ne metuam eos qui me redarguunt, & clarè ob oculos mihi ponunt, qualis sim? quæ si fabulas putat qui in ignem illum extremum non intuetur, mihi certè non fabulæ, sed ita horribilia omnia esse videntur, vt horrore exedant consumantque medullas. Neque tamen curamus facere pro viribus ne propter aliquod ex his vitium ac scelus constricti vinculis arctissimis, pœnis sempiternis afficiamur, sed potiùs damus operam vanis contentionibus, iudiciísque ad libidinem nostram corruptis, aut ab eo quod fieri oportuit, abducimur. Quæ enim facere solent, qui statum Ecclesiæ perturbare moliuntur; hæc isti quæstus gratia faciunt, scilicet cùm à principio constitutum esset, vt bis quoq; anno Synodus haberetur; posteà verò commodius videretur haberi semel; ne oues propter crebram absentiam Pastorum, facilè à lupis inuadi possent. Nostra nūc ætas, nescio an aliquid prudentioris consilij prouidens, an corruptiùs iudicans, hoc quoque sustulit: vnde grauia & noua mala suscitauit, & curam Pastoralem in pecunias pauperum corradendas contulit, grege lupis relicto: magna verò diligentia & vigilantia locum Episcopi ornarunt, vt desertis suis gregibus apud Reginam Constātinopolem accubarent. Denique maluerunt, breui voluptate contenti, carni indulgere; quā cum populo Dei laborare; contemptis legibus diuinis quæ prohibent, ne paulisper quidem impunè à grege abesse. Ac nisi, vt Apostolus ait, *inimicus viderer verū eloquens*; possem aliquid verè dicere. Quid, quæso, iuuat istos Episcopos & Pastores in vrbe morari, nisi (omittam alia) vt Patriarchas alios moueant, alios eligant; ne si idem diu sit Patriarcha res omnes Ecclesiasticæ compositæ sint: quod præclarum facinus ex eo tempore facere isti consueuerunt, ex quo Constantinopole potiti sumus. Quod quidem cum reliquis malis non est ambiguum & incertum, quin irā Dei nobis augeat: quandoquidē tolerasse Deum mundi peccatū didicimus, eremi verò peccatum nequaquam.

Synodi prouinciales.

B C D E

Similiter veriſſimum eſt, neque Paſtores qui gregem negligunt, impunitos; multóſque diſceſſuros, tametſi fortaſſè non ita videatur iis qui ſpõte velamen obtendunt, ne limatam Euangelij veritatem aſpiciant; ſicuti cùm Moyſes legitur populo Iſraël; Quos quidem exiſtimabam ſublato iam velamine, reuelata facie videre. Sed, ô calamitatem & miſeriam, vt tempore ipſo facilè mala ſubeunt! quale eſt hoc monſtri quod nunc ortum eſt, vt reperiantur Epiſcopi qui tantùm dent conſilium ſuámque dicant ſententiam; non autem qui decreta ſententiámque maiorum tum priuatè tum publicè confirment & ſanciant; ita vt iam in cauſis pauperum nobiſcum quidem ſentiant qui pariter iudicant, non tamen in cauſis diuitum atque nobilium: quamobrem non conuenit mihi cum his conſeſſoribus iudicibus iudicare. Si pax munere Dei conſecuta fuerit, & concilium frequens cogi contigerit, corrigentur hæc omnia: quod ſi ſecus euenerit (quandoquidem neſcimus quid proximus dies ſit allaturus) Iudex ille qui falli non poteſt, Eccleſiæ ſuæ conſulet. Hoc te ſcire volui, ne moleſtum eſſet venire. Vale.

Gratia & pax tibi à Deo omnipotente Athanaſius Patriarcha Conſtantinopolitanus, Epiſcopo Apameæ.

Epiſt. 3.

EXiſtimo te non ignorare quid Baſilius ille magnus ad Gregorium ſcripſerit, de eo vt excluderet mulierculam quam domi habebat; & quemadmodum iuſſerit, vt niſi ſtatim excluderet, ceſſaret ab officio ſacerdotali redditurus Deo rationem ceſſationis, ſitúeúſque cuncto populo anathema ſi non ceſſaret; ſed potiùs abſque C reuerentia Deo offerret: quibus verbis demonſtrauit, quantùm damni & iacturæ faceret qui dignitatem adeptus non exerceret miniſterium rectè & aſſiduè. Sunt itaque facta ſanctorum Patrum exempla nobis; vt quæ nobis facienda ſunt, cum iis comparemus quæ gratia Spiritus ſancti per eos aſpirauit; in quæ aſpiciendum eſt, vt in ſolem aſpicere ſolent, qui lumen deſiderant. Quámobrem tibi hoc exemplar inſculpimus, vt quádoquidem Eccleſiam tibi commendati voluiſti, gregem Chriſti ad paſcua viridia & ſalubria omni ſtudio agas & ducas, defenſáſque eum à beſtiis non quibuſcumque, ſed Arabicis; tum corporalibus, quæ cernuntur; tum ſpiritualibus quæ non cernuntur. Et (vt debet verus Epiſcopus) reſideas ſanctè ad ſanctam aram, de qua tibi participandum eſt, ſicuti Dominus pronunciauit *dignum eſſe operarium mercede ſua.* Quamobrem non eſt exiſtimandum, licere tibi diu quauis de cauſa abeſſe: quia potiùs faciendum tibi eſt, vt celeriter ire poſſis ad eam Eccleſiam quæ tibi addita eſt & commendata, vt ei præſis: hoc autem facies, ſi priùs reſtitui feceris quæcúnque ſiue te conſcio ſiue non conſcio ſurrepta eſſe conſtiterit; vt benignè Deus ſua cuique noſtrum tribuere velit, quod erit ſuo tempore iucundiſſimum. Quæ quidem ſublata ſunt ab iis qui hanc labem Epiſcopis aſpergere volunt, vt dum ipſi aliis inſidiantur & iniurias ingerunt, culpa in eos qui mali Paſtores ſunt, transferatur alioqui quemadmodùm ire licebit in aſpectum eorum quorum damna & iniurias inhumanè contempſeris: à quo tamen, omni ſe iniuria liberandos eſſe ſperabant, aut quemadmodùm E cogemus eos vt magiſtratum ferant, niſi quod Zachæus faciebat, hoc idem nos fecerimus? ille enim *ſi quid aliquem defraudabat, reddebat quadruplum.* Et Dominus pios omnes iubet ab auaritia abſtinere: quod quidem qui non fecerit & docuerit; quemadmodùm non erit anathema populo? Eſt enim peius non facere hoc, quam quod Gregorius ille, quem dixi, fecit. Quantò faciliùs, & leuiùs id mali potes corrigere? alioqui vtrumque; immò quicũq; non emendantur, à Chriſto principe Paſtorum punientur. Ergo poſtquam hoc perfeceris, veni ad nos, vt literis acceptis à nobis abſoluaris; & confirmatus, eas bona conſcientia ad munus Paſtorale adminiſtrandum. Quandiù enim non verebeteris hæc quæ facis facere, nos quidē,

Miniſterij ſacerdotalis aſſiduitas.

Epiſcopi reſidentia.

A te à Diœceſe tua abſente, rei non erimus tuæ vacationis eorúmque malorum quæ ex abſentia & vacatione naſci neceſſe eſt; neque eorum bonorum interceptores, quæ ſi adeſſes, opere & ſermone facere poteras, & debebas. Concedat tibi cunctiſque Fidelibus, Deus, quod commodum eſt.

Athanaſius Patriarcha, Epiſcopo Apameæ.

Epiſt. 4.

TErtiò iam ad te ſcribo, mi frater & Comminiſter, quandoquidem binis meis literis ſuperioribus, quas ad te miſi, non *ſtetit verbum velut in ore duorum teſtium*, ſicut ait ſcriptura ſancta. Hortamur ergo te, quia hoc ius poſtulat; vt quæ ſurrepta ſunt, iis quibus ſurrepta eſſe conſtat, reſtituantur: vt cum reſtituta fuerint, ipſe B Eccleſiam tibi commendatam adire poſſis, cúmque honorate à quo cuncta ſunt ita iuſtis & mirificis modis diſpoſita atque diſtributa vt vel grues ſuo tempore canãt, neque ſint omni tempore neque omni loco graculi. Ego verò eum cui grex Chriſti commiſſus eſt, ſi dignitatem muneris norit, iniquum eſſe arbitror, non vſque ad ſanguinem aſſiduè ei ſtudere & incumbere. Niſi fortè ignoratis, Deum eſſe qui dixerit: *Petre amas me? paſce oues meas.* Sed, hei mihi! non iam Paſtores oues paſcunt; ſed ouibus tanquam pane paſcunt. Iam horribilia illa mala malorum Paſtorum, quæ Propheta Ezechiel deſcribit, ſumma licentia irrepſerunt. Quæ ſi talia, támque grauia vobis videntur; age, optime vir, contentus eſto tua Diœceſe; permane in ea: fac ſis cum ouibus tuis, vſque ad ſanguinem illis affixus; quas quidem nunc in C myrtetis, inter ficus & roſas, atque in montibus diuina prouidentia cuſtodit. Neque enim, quod certiſſimum eſt, virga & baculo tuo paſtorali fit, vt in paſcuis virentibus pacis & bonorum cœleſtis Hieruſalem, eæ ſint. Scis eum, qui amplius ſex menſibus à Diœceſe abfuerint; niſi eos grauis morbus teneat; Canonibus, & Legibus firmatum eſſe, vt ſacerdotium & gregem amitterent. Verùm, nouum conſilium & ſceleratum hîc à noſtræ ætatis hominibus excogitatum eſt: ſcilicet; mittitis aliquem qui ſciat mulgere gregem; ipſi verò in vrbe Conſtantinopole expectatis propter præfecturas ciuiles, ſubſcriptiones, intempeſtiuas ordinationes; addе etiam bullas & decreta: & tanquam impunè ſit vobis futurum, ita procul à Diœceſe vobis commiſſa receditis; & alia huiuſmodi, vt cui quælibet, committitis. D Oportebat potiùs, cunctis Epiſcopis vndíque in vnum congregatis, ſuam cuique Diœceſem funiculo diſtributionis circumſcribi; atque ita Patriarchæ partem ſuam à vobis aſſignari, aut vos à Patriarcha priuari. Et quid prodeſt, laboraſſe vos in deligendo ac conſtituendo Patriarcha; ac poſteà inſultare & efferri in eum; & vita ipſa atque factis irridere; nulla, ne ad breue quidem tempus Canonum, & Legum ratione habita: quem ſi veſtris fortaſsè libidinibus reſiſtere videatis (continuò crimina fingitis; & eum, cum infamia atque dedecore eiicere cõtenditis. Ad quid verò neceſſe eſt, ad ſuam quemque Diœceſem ire (propriam dico, aut ſibi commendatam) niſi vt lupos inde arceatis? Quòd ſi fortaſſè huc vos incitat & trahit tùm ſtudium atque deſiderium conſulendi multorum ſaluti, ídque vobis propoſitum eſt; tùm ſcientia tam multa vt hinc poſſitis, etiam quæ extra fines veſtrarum Diœceſeõn poſita ſunt, gubernare: Ad extinguendam ſitim hanc huiúſque ſtudij ardorem, veniat in mentem illius cui plurima ſanctarum literarum ſcientia Theologi cognomentum dedit, illiúſque paruæ Soximorum Diœceſeos, ita vt vel propter reuerentiam illius excellentis viri, vel propter æqualitatem honoris quo contenti eſſe debetis, quiſque veſtrûm intra ſuos ſe fines contineat. Quamobrem exiſtima, frater, deberi à te hoc vſque ad ſanguinem, vt cum ouibus tuis ſis & viuas. Hoc idem cæteris Epiſcopis ſtudium eſto; ipſis quidem & eorum gregibus ſalutare. Neque enim, hoc præſertim tempore, ſupplicia effugiet Paſtor, qui cum grege

Ezech.

Epiſcopi amplius 6. menſibus abſentes, Sacerdotiũ amittunt.

Propria & cõmendata Diœceſis.

Gregorius Theologus parua Diœceſi contentus.

non laborat; in quem profectò conueniat quod Dominus ait: *Videt lupum venientem, & relinquit oues, & fugit, & lupus rapit eas*; (Ioan. 10.) quæ qui non audit, sententiæ huius authorem contemnit. Etenim nisi hoc fiat, quorsum iste vester conuentus? quid commodi affert aut si quid boni hic agitis, dicite. Ego enim, nisi sacerdotio labem aspergeret oratio, multa demonstrarem indecôra & ab Ecclesiæ constitutione aliena, quæ ex isto vestro in hanc vrbem Conuentu proficiscuntur.

Athanasius Patriarcha Constantinopolitanus Episcopis ad Diœceses suas proficiscentibus. Epist. 5.

SI quid est aliud necessarium, idque omnibus, maximè est; fratres & Compastores mei: necessarium præsertim magistris Ecclesiæ, sacram Scripturam reuereri, meminere, & diligenti perscrutatione examinare; atque ad B perficienda quæ in ea mandata sunt, promptos expeditosque esse cunctos Christianos, nisi prorsùs insaniant. Dominus enim est qui hortatur perscrutari Scripturas; & ex eis, tum præterita, tum pleráque in posterùm futura discere & docere. Vnde salutis suæ cupidis semper studium fuit. Mosem & Prophetas audite. Verbum enim indicat nos, vt is qui mentiri non potest, docuit. Quare omnis Scriptura diuinitùs inspirata salutaris & vtilis est ad examinandum quod conueniens est & honestum, & ad erudiendum atque corrigendum. (Diuini verbi vtilitas.) Vtilis, inquam, non solùm iis qui turpiter viuunt; sed magis iis, qui sobriè & continéter: iis verò qui Pastorali dignitate & gradu qualicunque præditi & ornati sunt; & ipsa vita æterna, & lucerna pedibus eorum, viáque certissima ad faciendas C Dei iustitias. Ex ea enim discimus, per quem & à quo facti, & ad quem tendamus: quibus quidem iniunctum est munus docendi; & non vtcunque, sed ita pascendi, vt eum qui pascere dedit, vicissim amemus; scientes quis est qui venit, & iterùm venturus est ad iudicandum viuos & mortuos: & scientes quòd Pastores qui Dei præcepta, vel propter reuerentiam & metum vel propter charitatem animo seruarint; ad dexterã positi, incredibili splendore fulgebunt: qui verò non seruarint; ad sinistram erunt, ad omne genus cruciatuum damnati: &, quod est omnium intolerabilissimum atque acerbissimum, procul à conspectu Dei eiecti, & perpetuo conscientiæ morsu exagitati: rursùs verò qui munere Pastorali rectè defuncti fuerint, coram Angelis & hominibus lauda- D buntur; vtpote probi, fideles & prudentes atque grati, quíque sal & lumen fuerint hominibus, nihil quod vtile atque commodum esse prætermittentes: qui non verbis solùm, sed factis & virtutes tradiderunt, & vitia expulerunt, cunctis præcipientes vt declinarent à malo & facerent bonum. Ad quod quidem bonus Deus Legem nõ scriptam naturæ insculpsit gratis: deinde seruos mittere non destitit, qui nuntiarent Dei voluntatem non solùm inuitatis ad cœnam & nuptias, sed iis etiam qui erant in viis & sepibus cum ornatu nuptiali: cæteros enim nõ sic ornatos, vincula & tenebras manere. Rogo; quicunque Pastores appellamur, demus operam, vt in eorum numero reperiamur, quos Deus occulto suo iudicio, (Exhortatio ad Pastores.) quod ipsi soli notum est, ad vocandum inuitatos E miserit obsecro & obtestor ne obliuiscamur, néve iussa mandatáque eius qui misit abiiciamus ac negligamus, sicut ij qui corda habẽt crapula & solicitudinibus mũdi grauata & depressa. Qui quidem vigilare & orare iussi sumus, tanquam non aliter futura tormenta vitare possimus, neque aliter coram Deo sisti innocentes, ostensuri vitum, minis datis, ad mensam negotiati fuerimus, an potiùs in fundo atque sudario occultauerimus, vt quidã præ nequitia & ignorantia fecisse accusati sunt. Horribiles profectò sunt minæ nobis Pastoribus propositæ, nisi vigilauerimus: quibus mandatum commissumque est, tradere cõseruis, tum verbo tum factis, vera dogmata & vitæ perfectæ normam; tum reposcere rationem progressus spiritualis, vigilanter tuba canere, ne quam forte A animam alicuius corripiat alioqui ex manibus nostris repetendam, denique incessanter explanare quæ sit Dei voluntas: & cùm olim ad hoc opus multi missi fuerint, nostrum est timere ne in labores eorum ingressi, pœnas demus si minùs laboremus. Quod, vtinam ne nobis eueniat quibus donata sunt non solùm quæ typis & symbolis designata sunt, quæque Prophetæ atque iusti expetierunt, sed etiam gratiæ dispensatores facti sumus. Quare nisi aperto capite munera Dei, quæ neque oratione consequi, neque mente comprehendere licet, perpetuo prædicauerimus, quicunque huiusmodi dignitate Pastorali præditi sumus, haud dubiè in manus Dei incidemus: (Episcoporum non prædicantiũ pœna.) nisi, inquam, prædicauerimus quemadmodùm ex nihilo cuncta Deus effecerit, quam admirabilia existant ex omni parte Vniuersitatis rerum hominem beneficia, B quæ nobis promissa si mandata Dei perfecerimus; quæ rursùs minæ suppliciorum propositæ si non perfecerimus; & nisi prædicauerimus quod qui malè vixerunt irato Deo ab hac vita recedent, debemus pœnas daturi sempiternas. Prætereà repetere voces Prophetarum, quas illi ad reuocandum à vitiis hominum genus adhibuerunt: item commemorare aduentum Domini, & bona inde profecta; tum mortem probrosam, sepulturam & reditum ad vitam, ascensum ad cœlos, missionem Spiritus sancti, tributumque hominibus Spiritum sanctum, Apostolos missos in vniuersum mundum vt baptizarent ac docerent quæcunque ipse seruare præceperat; quibus, se, Christus promisit semper adfuturum. Ad hæc instare diẽ illius magnæ iræ & calamitatis, propter multitudinem scelerum; quando Draco ille, ex improuisò, C ad corrumpendos omnes aderit. Item Eliæ & Enoch reditum ad incumbendum saluti hominum aduersùm diabolum, quem Dominus præsentia aduentus sui destruet. Præterea dicemus de rapiendis obuiàm Christo, quando cœli magno impetu transibunt, terra autem & quæ in ipsa sunt opera exurentur. Quæ quidem cùm expectentur; (Iudicij extremi metus.) quales, quæso, ac quam sanctos nos esse oportet? Debemus etiam commemorare Iudicium extremum, subsel[illegible] apposita, præsidentem Iudicio Antiquũ dierum, libros apertos, fluuium ignis: (Matt. 25.) deinde, eos qui ad dexteram erunt, commendatos bonis operibus processuros in resurrectionem vitæ; eos verò, qui ad sinistram, processuros in resurrectionem iudicij. Hæc sunt, quæ à nobis sunt semper populis inculcanda, & honestæ vitæ D exemplo commendanda, atque consulenda; quæ quidem cum Deo nos copulant. Hoc est illud Euangelij, bonos fidelésque dispensatores dare conseruis suis in tempore mensuram tritici: confirmare, inquam, fratres; vt contemptis bonis terrenis, soli virtuti & Deo adhæreant. In his vigilare, & hæc meditari debemus, fratres; si magno ministerio, cui præsidemus, satis facere velimus: ac non potiùs illos imitari proscriptos profligatósque dispensatores; qui dum, vt illis videtur, moram Dominus facit, edunt & potant: quos, cùm venerit, idem, vt minatus est, diuidet. Quæ omnia non solùm nos inclamare debemus, sed etiam fidelibus hominibus commendare, qui possint & alios docere; ita vt nihil sit faciendum, quod à sancta Scriptura alienum sit. Debemus præterea E eos, qui peccauerint, (Peccatores canonicè plectendi ab Episcopis.) pœnis & locis ad eas soluendas descriptis, secundum Canones Patrũ afficere; distinguentes sanctum à profano: impiè enim agunt quidam, qui multos eorum violant, neque meminerunt quod scriptũ est; *Impij transierunt fines*. Et illud; *Maledictus* qui terminos à Patribus positos transgreditur. Et quod est in Euangelio: *Qui soluerit vnum ex mandatis, minimus vocabitur in regno cœlorum*; qui autem fecerit & docuerit, magnus. Omni itaque studio laborandum est, vt concupiscentias carnis quæ militant aduersus animum, superent omnes Fideles: admonendíque subinde, quemadmodum clamet Paulus vas electionis; neminem eorum qui peccatis operam dant, possessurum Regnum cœlorum. Qui cùm nos hortetur vt eum imitemur, sicuti ipse Christum; beatos Pastores qui eũ secuti imitatíque fuerint. Tanoersi enim

nun sint imitabiles illius excellentissimæ virtutes (qua A sumus ignauia & inertia) illud, inquam, viuere ex manibus, & Euangelium sine sumptu ponere: nobis tamen satis est si præbeamus nos operarios cibo dignos; ac nõ potiùs bona pauperum hianti ore deuoremus. Hortãdi prætereà, vt atrectis, quod aiunt, auribus, & vigilantes, clamorem illum mediæ noctis, improuisum & subitum expectent; ne nihil cogitantes & in scelere occupati, aut voluptati vel somno indulgentes, aduentum illum illustrissimum pulcherrimi Sponsi non sentiant. Vt enim admoneremur vigilandum esse, horam noctis appellat Dominus, illuminatissimum illud tempus. Vtinã nunquàm nati essent quibus claudendum est, & frustra standum atque pulsandum; quibus tolerabilius leuiúsque fuisset igne consumptos esse, quàm audire illud; *Non noui vos.* Quamobrem Paulus; *Ne erretis*, inquit; enumerans, scilicet, quæ à Regno Christi arcent & excludunt; quæ

Matt. 7.
1. Cor. 6.

B omnia nisi vobis discipulis eius nos commemorauerimus atque denuntiauerimus, væ nobis! Caueamus ergo ne debito quod commune est omnium Pastorum, populos fraudemus; Debito, inquam, fungendi *pro Christo legatione*, Deo per nos hortante, ne quis semel baptizatus committat vt ad nuptias intrare prohibeatur. Eos verò qui alios decipiunt, tanquàm falsos Apostolos & impostores, adhibitis sanctis Scripturis redarguamus ac prodamus, commemorato exemplo decem Virginum, sagenæ missæ in mare, illius induti sordidè, aliisque huiusmodi. Hæc noctedieque debent singuli Pastores gregibus suis inculcare: quæ tam necessaria sunt, quàm est respirare animanti. Necessarium, inquam, omnia iudicia & testimonia Dei denuntiare, ita vt ab hoc officio neq; C eos superbia & elatio retrahat, neque altitudo diei, *id est*, prosperitas & opulentia: quin potiùs, si tempus postulet, pro legibus, & Statutis diuinis sanguinem fundere, quoniam non possit aliter Pastor Christum amare, qui Magistrum finibus charitatis circumscripsit, cùm dixit Apostolus, *Quis nos separabit à charitate Christi?* Deinde cauendum nobis est, ne vlli citò manus imponamus, nõ ante iustam ætatem, non sine titulo, non extra fines diœcesis. Testimonium dicant non quiuis, sed graues homines, qui educationem eius & mores norint, an ne sit iracundus, an superbus, an ebrius, an auarus, an pugnax, an dicax, an percussor, an petulans, an illiteratus. Post ordinationem verò curandum est vt sacra reuerenter ac religiosè tractare & administrare discat, mysteria præsertim Eucharistiæ ac Baptismi: ne, quæ sanctissima sunt, ab aliquo delito indecorè & temerè administrata doceantur. Ad hæc prouidendum, ne cuiuis pateat ascensus in suggestum; neque docere liceat in Ecclesia, nisi ei qui castitate etiam & temperantia atque pietate præditus sit. Item vt nihil eorum quæ ad edendum idonea sunt, offerantur in Ecclesia, præter oleum, ceram, & thus. Nemini sine probatione, aut pro munere, Eucharistia detur, nisi permissu & concessu Patris spiritualis. Ne liceat impunè non vacare in festo Resurrectionis, neque ingredi in fines alterius in coniugiis, caueatur pueritia, propinquitas sanguinis, adoptio & susceptio in baptismate. Videndum est etiam, vt coniugium non solùm licitum sit & concessum, sed decorum quoque: Ne, inquam, puella seni nubat, néve ante benedictionem vnà cubent. Ieiunia quatuor Temporum ne soluantur, neque ieiunia quartæ & sextæ feriæ. Eleemosyna, temperantia, iustitia, & veritas ab omnibus fidelibus colantur. Soluere Ecclesiis Decimas & Primitias, celebrare Memorias Sanctorum, meminisse propinquorum in precibus, abstinere à fornicatione, sanguine, & suffocato, à præstigiis, incantationibus, obseruationibus superstitiosis, ab omni specie diuinationum: non comprehendere cum hæretico, nisi sit sponsor qui Canonea seruare non didicit, cum neque baptizari neque Monachum fieri liceat. Monachum qui à Monasterio aufugerit: qui receperit aut ordinarit, puniatur. Denique repetenda sunt & commemoranda frequenter à magistris Ecclesiæ, quæ fideles facere debent;

Pastorum debitum.
2. Cor. 5.
Summa prædicationis Euangelicæ.
Pastores concionare omnino necesse.
Rom. 8.
De Ordinationibus faciendis.
Mysteria Eucharistiæ & Baptismi.
Lector qualis esse debeat.
Feriæ Resurrectionis Dominicæ.
Coniugiorum leges.
Adoptio, seu susceptio in Baptismate.
Ieiunia 4. temporum.
Sanctorum memorias celebrare.
Monachus fugitiuus non recipiendus.

& quæ, tanquàm pestes, abominari. Commemorandus etiam ignis ille, in consummatione seculi expectandus. Tum execrabilis illa mundi lues; nefarij, inquam, Antichristi aduentus; ne si eum improuisò, nihil præmeditatis, adfuerit iniquus ille atque superbus, qui extollitur supra omne quod dicitur Deus; multi in errorem inducantur, cum eodem in flammam ignis coniiciendi. Hoc, precor, Pastorum opus sit; hæc cura & studium, vt quæ Patribus visa sunt, quæque illi accuratè tenuerunt, illa ad temperandos regendósque fideles adhibeamus: & qui ea non seruarint, quæ seruare non soluere iussi sumus; hos maledictis grauissimis anathematum afficiamus. Ante omnia verò baptizatos omnes hortari debemus, vt vsque ad sanguinem integerrimè seruent quæcúnque Christus præcepit: affirmantes absque operibus mortuam esse fidem; & quòd non omnis qui dicit, *Domine Domine, intrabit in Regnum cælorum.* Et illud: Qui non amat me, sermones meos non seruat. Hæc & alia huiusmodi ea sanctis Scripturis, nisi iis qui ea ignorant exposuerimus; quemadmodùm erimus fideles dispensatores? Ne, quæso oscitanter atque negligenter; sed cum timore potiùs atque tremore, sine vlla cunctatione, Euãgelia sancta edisseramus, docentes cœlum & terram transitura, verba autem eius nequaquàm. Dicamus, frustra fortassè dictum esse in Scriptura; nemo errét: nemo, inquam, neque eorum qui anteà fuerunt, neque eorum qui posteà erunt. Est autem nobis primùm, qui Pastores sumus, nauandum virtuti, docendúmque omnino, quod est in sanctis Scripturis, eos qui Christum eiúsque sermones reuerenter obseruauerint; eos, inquam, ab eodem Christo confitendos, declarandos & coronandos; ac gloria sempiterna esse honorandos qui cum corpore & spiritu honorarunt: omnes, inquam, iam fideles atque prudentes declaratos, ad nuptias, & immortales illas delitias admittendos, vt cum pulcherrimo illo sponso Ecclesiæ Domino nostro Iesu Christo semper sint; cui honor, & imperium in secula.

Pastorum cura.
Fides sinè operibus mortua.
Matt. 7.
Ioan. 14.
Pastorum officium.

Eiusdem Athanasij Constantinopolitani Patriarchæ, ad Imperatorem, vt iubeat Episcopos ire ad suas Diœceses.

EPISTOLA 6.

D SI vrbes in Oriente vastari & funditùs interire scis, quod malum Deus auertat; cur non iubes, qui curam omnium à Deo suscepisti, vrbes deseri, & ad nos venire habitatores earum? Immo potiùs, in gratiam Episcoporum hoc prohibes? Sin autem, per gratiam Dei, hoc tua prudentia & iudicio assequeris; punit nos à Deo, non vt pereamus, sed vt conuertamur: cur non iubes Pastoribus illarum ciuitatum, vt quisque eorum cum grege suo sit, vt tum precibus Deo adhibendis, tum admonitionibus & obiurgationibus suos à peccatis seruent; atque ita Deum placent, vt minas aliquando remittat. An si tu oues pastori committeres, deinde illas quidem derelictas cerneres, illum verò quieti suæ suísque cupiditatibus indulgere & seruire; dic obsecro, relinqueres ne Pastorem impunitum? Non patimur oues pecudes impunè E negligi, & patiamur Pastores animarum impunè seipsus pascere, non oues? Quid, quæso, apud Deum excusabimus? Vtinam ne illud nobis exprobretur: *Omnes quærunt quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi.* Quod enim preces & vigilias præ ignauia non curant; & nos, quia his vacamus, rident: planè ostendit, nihil eos malle, neque aliud eis esse propositum, quàm Patriarchas mouere, & munera accipere in iudicio, & cætera alia committere quæ ipse status temporum docuit. Aut igitur iube singulis quibúsque ad Diœceses proficisci suas, aut sinant me ad vnum è suis gregibus ire, & me iureiurando obstringam nunquàm ab eo discessurum, ipsi verò vrbem Constantinopolim sibi inter se diuidant. Quid enim infelicius esse potest, quàm in cæteris ciuitatibus licere cuique

Pastoris & Episcopi collatio.
Philip. 2.
Episcoporum non residentium mala studia

Pastori, suos, quantum potest & ius est, regere atque gubernare; in sola verò hac vrbe iudicem esse quicúnque velit? Verùm si mihi credis, religiosissime Imperator, fac vt hos potiùs tristitia afficias, quàm Deum. Etenim, si quādo aliàs, nunc maximè Episcopos eum gregibus suis mori oporteret. Quod si nolueris propter tuametga eos reuerentiam, cogere vt faciant quod facere debent; ego suscepta causa, velint nolint, ex vrbe pellam, reddámque audaciæ huius rationem Deo.

Eiusdem Athanasij, ad eundem Imperatorem, de eadem re.

Epistola. 7.

SI verum est quod dici solet; qui gregem Pastore priuat, vtrique periculum creare: profectò graue supplicium manet eum qui Pastorem arcet ab ouili; debétque qui Pastor est, vsque ad sanguinem pro grege Christi non relinquendo labores perferre, nisi eùm opus fuerit in Synodo singulis annis ad agendum de rebus necessariis paulisper abesse. Quibus conclusis, celeriter redeundum illi sit, si credit se redditurum rationem summo Pastori Christo, & si dignus est nomine Pastoris: nisi forte etiam propter necessitatem, ad vtilitatem animarum pertinentem, ab Imperatore aut à Patriarcha statim rediturus vocetur. Quòd si aliter Episcopis aut Imperatori videatur, siue quid secùs fiat, minimè ipse sequar, neque assentiar vllo modo: neque enim rationem habebit Deus causationum nostrarum & cupiditatum, sed rationes reposcet de veritate, iustitia, diuinisque legibus, & statutis.

Synodus.

Causationes de non residendo. Ea Epist. 8.

Eiusdem, ad eundem, de eadem re.

MEmento scripturæ, quæ iubet contristare potiùs homines quàm Deum. Tibi verò, Imperator, cur graue videatur, iustitiam, temperantiam, misericordiam populis tuis sancire; & inde non modò nullum incommodum reportare, sed potiùs operibus bonis conciliate Dei misericordiam? quid iustius, quàm si Episcopus quisque iubeatur, velit nolit, ad diœcesim suam redire? An non hoc debitum soluere tenentur; idque Canone sancitum est? nónne Pastorum præsentia potest, hoc præsertim tempore, populum ad preces excitare? Quæ enim alia spes Christianis relicta est, nisi quæ in precibus posita est? quod si cupiunt in hac vrbe habitare diuidant illam inter se, &c.

Christianorum spes reliqua in precibus.

S. THEODORI STVDITÆ, EX 4. EPISTOLA AD NAVCRATION, FILIVM.

Nobiles S. Theodori Studitæ agones, & triumphi pro religione Catholica, ex vetustis scriptoribus, & ex ipsiusmet Theodori Epistolis accurate recensentur, Tom. 9. annal. Eccles. vbi de scriptis eius etiam agitur. Obijt sub Michaële Balbo anno salutis. 826.

κατ' ἔπος.

QVÆ autem à me petiuisti vt * sigillatim responderem de Sectis & Baptismis, ea mensuram epistolæ excedunt: rursúsque superuacaneū est recensere quæ diuinus Epiphanius inuenit, & ita conscripsit, vt nemo ex Patribus meliùs. Accede ergo ad sacrum eius librum, & quæ scite desideras, illic discernes meliùs: eum autem tibi in manus præbuerit egregius Eutrepianus. De baptismis autem breuiter tibi respondebo. Contemplatio tripliciter diuiditur. Baptizantur autem Marcionistæ, Tascodrugitæ, Manichæi; & quæ sunt eiusdem ordinis, vsque ad Melchisedechitas, xxv. hæreses. Inunguntur autem sacro Chrismate, Tetraditæ, Nouatiani, Arriani, Macedoniani, Apolinaristæ; simul quinque. Qui verò nec baptizantur nec vnguntur; sed solùm propriam & omnem aliam hæresin anathematizant, Meletiani, Nestoriani, Eutychianistæ, & qui sunt eiusdem ordinis vsque ad hæresin quæ hîc est; à me, in præsentia, non numerati, eo quòd Acephali sint multiplices, & ne nimis crescat epistola. Quod autem dixisti; Canonem non distinguere, sed definitiuè pronunciare, eos qui ab hæreticis ordinati sunt vel baptizati, nec clericos esse posse, nec fideles; illud cogita quòd Apostolicus quidem Canon illos dicit hæreticos, qui in nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti baptizati non sunt, nec baptizāt. Porrò autem id quoque à magni Basilij voce docemur. Dicit enim hæreses, eas quæ omnino abruptæ sunt, & aduersùs ipsam fidem alienatæ. Schismata autem, eos qui propter aliquas causas Ecclesiasticas, & quæstiones, quibus potest remedium adhiberi, inter se dissident. Parasynagogas autem, congregationes quæ à parere recusantibus Presbyteris, vel Episcopis, vel populis insolentibus fiunt. Et ipse quidem primi exemplum afferens, dicit ad Amphilochium? Quámnam enim habent rationem vt Pepuzenorum baptisma esse iudicetur, qui baptizant in Patrem, & Filium, & Montanum, & Priscillam? Neque enim baptizati sunt, qui in ea quæ nobis tradita non sunt, baptizati sunt. Eos ergo & qui cum eis sentiunt; Canon & Patres, vt dicit diuinus Basilius, hæreticos nominant. Secundi autem exemplum rursùs dicit sanctus Basilius; Cathari sunt & ipsi ex iis qui abscissi sunt seu Schismatici. Sin autem dixeris; Et quomodò dicuntur ij quoque hæretici, & omnes posteriores? Hoc dicimus & ita intelligimus. Primi autem sunt propriè hæretici, eò quòd in ea quæ sūt principalia nostræ fidei, Trinitatem scilicet, impietatem suam declararunt. Secundi autem, abusiuè, & vt qui sunt ex primis deriuati, qui confitebantur quidem se in Trinitatem & credere, & baptizare in separata proprietate vniuscuiusque personæ, & non tanquàm trium vna sit essentia: licet in aliis hæreticum quid asserent. Tertij exemplum ipse rursùs dicit Sanctus: vt si quis criminis conuictus, à ministerio suspensus sit, & Canonibus non cesserit, sed primam sibi sedem & ministerium vendicauerit. At vt Secundi quidem, idem nomen cum Primis sortiti sunt; ita etiam Tertij cum Secundis. Certè Meletianos antiqui schismaticos appellant, qui à Meletio schismatico abducti erant, licet nō essent cacodoxi. Proprium enim schisma, vt aiunt, anathematizantes; à Catholica Ecclesia suscepti sunt. Videtur autem omnino hæresis esse quædam catena à Dæmone contexta, alia alij connexa; omnibus tāquàm ab vno vertice impietatis appensis, etiam si diuersas cognominationes sortiuæ, & loco, & tempore, & quantitate, & qualitate, & potentia, & actu differant. Nam nec hoc quidem corpus vnum est membrum, sed multa; & diuersæ sunt eorū inter se potestates, operationes, proprietates, & situs, & honores.

D. Epiphanij liber de Hæresibus.

Qui hæretici baptizantur.

Chrisma.

Qui hæretici inunguntur solùm.

Acephalorū Hæresis multiplex.

Hæreses, & Schismata quomodò differunt.

Parasynagogæ.

Epistola. 1. Can. 1.

Hæretici qui.

Principalia fidei.

Cacodox.

Hæresis est catena à Dæmone contexta.

Eiusdem S. P. N. & Confessoris Theodori antistitis Cœnobij Studiensis, Dogmatice, de honore adoratione que sanctis imaginibus exhibendis.

COmmemoratione Præcursoris hesterno die celebrata, fratres ac patres, memoriæ prorsus succurrit eius vitæ disciplina quam ipsi in monasterio tenuimus, quo quidem pacto per id temporis in domo Dei ambu-

Festum. D. Ioan. Bapt.

labamus eum consensu, quo item modo iidem nunc pro A locorum ac regionum diuersitate sumus alter ab alio diuulsi. Cæterùm quando dispersio hæc propter verbum Dei contigit, gaudendum veriùs est iuxta eius mandatum. Gaudete enim ait, & exultate, quia merces vestra multa est in cœlis. Huc facit, quia assimilamur Domino, qui dixit: Si me persequuti sunt, & vos persequentur. Si sermonem meum seruauerunt, & vestrum seruabunt. Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum, quia non nouerunt eum qui me misit. In veritate enim vt olim Iudæi non norunt Patrem per hoc quòd filium non acceperunt; ita & hi * Iconomachi vtique Christum non norunt, quippe qui non agnoscũt, sed auersantur eius imaginem. Equidem veritas hæc omnibus palam enitescit, qui autem eam intelligant, B vix vnus è mille. Videre istorum reprobam mentem in sectas duas diuulsam. Alibi quidem censet hic nullo modo Christi imaginem esse erigendam. Alicubi verò decernit alter in sublime attollendam, fortè autem vt in exemplum proponatur * bellandi ac venenandi his qui percunctaturi sunt, quemadmodum aiunt, non item oportere eam adorari. Neque enim adoratur imago equi, bouis, cania, leonis, pardalis, serpentis, volucris aut piscis. Ob horum indignitatem, quis vel qualicunque sensu præditus non ingemiscat? Quis sibi temperet à lacrymis? Imaginem enim Christi, quam reuerenter obseruant ac suspiciant Angeli; Dæmones ad eius aspectum percelluntur horrore, isti nihil verentur in ordinem redigere, similique aspergere ignominia, cum immanibus feris, quadrupedibus, reptilibus, volucribus, C cumque marinis animantibus. O expauescendam animi conceptionem! O temeritatem tantò formidabiliorem priore! At interim isti quid? Imaginem hominis, hominem vocant: bouis, bouem: asini, asinum: camell, camelum: perdicis, perdicem, nec secus alia quæque iuxta vel conformitatem vel difformitatem suæ speciei, siue animalium fuerint, siue plantarum imagines: imaginem verò Christi Deiparæ, aut cuiuscunque tandem sanctorũ nullo pacto sustinent nominare iuxta prototypum aut * paragogum: sed imagines simpliciter, nec aliud esse fatentur quàm imagines: huius autem ne sint, an illius non addunt, vt ne comperto errore à communione abarceantur, tanta isti redundant absurditate & blasphemia. Vos autem fratres huc incumbite D ac scitote etiamnum præter dicta à sanctis patribus nostris, pariter & à nobis humilibus, quòd loca in quibus natus est Christus, sancta sunt & habenda venerationi atque adoranda prædicantur. Et si quis illinc acceperit siue puluisculum seu lapidem, eum adornat atque complectitur quasi peculiarem thesaurum aut sacras quasdam reliquias. Quantò potiùs Christi cum primis honorandam & adorandam imaginem, in qua quasi in speculo elucescit nobis, proinde & adorauit? Natiua enim vis hæc insita est imagini, vt id repræsentet iuxta cuiusque speciem, cuius effigiem præfert. Proinde intelligo * asseruari Romæ claues * Petri, Apostolici senatus principis, honoris gratia, etiámsi claues nullas sensibiles dederit Dominus Petro: sed ore tenus in hoc vt penes illum esset potestas ligandi atque soluendi. Eas autem argento confectas palàm adorandas proponunt. Sanè tanta est eorum fides, vt & illic infracta videatur esse petra fidei, nimirum iuxta verbum Domini fundata. E diuerso hîc quasi redundare videntur infidelitas simul & iniquitas. Eam ob rem humilis ego dolore cordis indolescens ac sententiam pertimescens damnationis ob intempestiuum silentium, hac adactus necessitate in vocem prorumpo. Quæ porrò eloquor, compendiaria sunt è multis selectiora. Quum isti diuersæ ab Ecclesia opinionis non designant blasphemiam aduersus Christum linguam promouere tum seorsim tum publicè, scripto quoque & extrà scripturam: nos contrà sessitantes domi, núnnam de his inter nos mutuo sermone non conferamus, quæ sunt officij nostri? Qui quæso iram Dei sustinere poterimus? Ecqua tandem ratione illos imitabimur patres nostros, qui consimilibus temporum procellis agitati, subticescere & per metum dissimulare, censuerunt esse proditionem veritatis? Itaque loquendum est, audiendum est & solerti studio attendendum, tum sermone, tum opere. Etenim beati Apostoli nõ sola prædicatione diuini verbi, sed & irreprehensibile conuersatione vitæ vniuersum euicerunt orbem, lumine cognitionis Dei illustrantes qui in tenebris ignorantiæ sedebant, insipidos ac fatuos condientes sale sapientiæ, peram modò ac virgam circunferentes: quos imitati (fratres) vtraque hac functione nos ipsos probemus Deo. Contenti præsentibus auersemur cupiditatem congerendæ pecuniæ, nec vllum possideamus peculium. Et hoc quidem non vestri causa dictum sit, sed in eorum commonitionem qui inopiam defugientes, præter necessitatem ad opes cumulandas progrediuntur. Cum mulieribúsue congrediamur familiariter, à quibus in nos profluit mors. Equidem si ad hanc viuendi formulam conuersabimur, in nobis glorificabitur Deus. Professio nostri huius propositi magni æstimabitur, & aduersarij quanticunque fuerint, suppudescent, denique ad conuersionem inuitabuntur. Quòd si non ad eum modum vixerimus, malè nobis metuo, ne pro sperata beatitudine æternam reportemus condemnationem. Ipse autem Deus pacis qui transmutat omnia & permutando refingit in id quod optimum est, suæ Ecclesiæ impertiatur pacem, núsque prudentes efficiat. Denique omnes nos ad salutem prouehere dignetur ad percipiendum illud cœleste regnum, in Christo Iesu Domino nostro, cui gloria & imperium, cum Patre & Spiritu sancto, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Luc. 6. f
Ioan. 15. c.
* εἰκονομάχοι Imaginum oppugnatores.
Iconomachorum duæ sectæ.
* Iuxta veterem parœmiam.
Blasphemiæ Iconomachorum.
* πρωτότυπον primarium exemplar
παράγωγον deductiuũ deriuatiuũ.
Peregrinationis Christi loca sancta.
Claues Patri venerabiles.
* pro ἀγῶσι, lego ταρῶι.
Petrus Apostolorũ princeps.
Romæ infracta fides, in Oriente contra.
Blasphemantibus Iconomachis nefas est silere Catholicos.
Auaritia Monachis fugienda.
Mulierum congressus Monachis fugiendus.
Monachis manendum esse in sui status proposito.

a Asseruari Romæ claues. *Locum hunc citat Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus (qui ante Episcopatum, Georgius Scholarius nominabatur) Expositionis quinque capitum Synodi Florentinæ contra Græcos, capite 5. sectione 12. idque ex cuiusdam S. P. N. Theodori Studitæ, catechesi. 15.*

IVONIS S. QVINTINI BELVACENSIS ECCLESIÆ PRIORIS, ET POST CARNOTENSIS EPISCOPI, AD HAIMERICVM

Abbatem Aquitinensem: de Corpore Domini, vtrùm in Cœna datum sit Discipulis passibile, cùm nos illud sumamus impassibile; Epistola.

De

IVo minimus Beluacensis Ecclesiæ S. Quintini Pater; Haymerico, bonæ spei fratri, quod piè pulsat, sibi patenter aperiri. Literas fraternitatis tuæ nuper accepi; neque enim domi eram, quando ad ecclesiam nostram perlatæ sunt, Lugdunum profectus occasione cuiusdam ecclesiastici negocij. Quæris autem in literis illis, fraternitas tua, verùm Dominus noster Iesus Christus in cœna quam fecit cum Discipulis ante Passionem suam, dederit eis corpus suum passibile, cùm nos illud de mensa altaris accipiamus impassibile.

Ad quam quæstionem si tibi respondeatur, Discipulos Christi, corpus Domini tale accepisse, quale tunc erat, nos verò tale accipere quale nunc est: non video quæ authoritas mihi contradicat, quæ rationis violentia me vrgeat; imò si aliter dicerem, repugnantem viderem rationem & autoritatem. Nam corpus illud quod tunc Discipulis suis Dominus commendabat, adhuc fuisse passurum, nemo est qui abnuat, sicut tu ex autoritate Dominica in literis tuis posuisti; *Hoc corpus, quod pro vobis tradetur.* Passibile autem fuisse quod passurum erat, quis deneget? Impassibile verò nunc esse quod summus, tu ipse beoè ex autoritate Apostoli confirmasti; *Quia Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi vltrà non dominabitur.* (Rom. 6.) Quomodo enim si figulus mihi daret vas fictile, ante fornacem crudum & infirmum; post fornacem verò redderet idem coctum & firmum, & humanæ vtilitati commodum; quam vtilitatem habere non posset nisi priùs coctum esset. Sic corpus Christi ante passionem, quale erat, datum est Discipulis passibile, quod per passionem transiturum erat ad impassibilitatem: nec vnquam profuisset ad salutem infirmitas illa passibilis corporis, nisi subsecuta fuisset gloriatio impassibilis & immortalis. Quomodò enim posset mihi dicere figulus; vas quod tibi do, ante ignem, inutile & infirmum, hoc statim reddam post ignem vtile & robustum: Ita Dominus noster Iesus Christus signanter dixit; *Hoc corpus, quod pro vobis tradetur, accipite.* Et subsequenter adiunxit: *Hoc facite.* Hoc dixit, non aliud alterum; tamen futurum esse non negauit, quatenùs relinqueret intellectui nostro, corpus quod de Dominica mensa sumimus eiusdem essentiæ, quod exemplo suæ transfigurationis, & documento suæ authoritatis præsignauerat suis Discipulis futurum esse alrius gloriæ. Nec prætereundum est ad huius rei discussionem, quòd, cùm dixisset, *hoc facite:* addidit, *In meam commemorationem.* Quæ autem sit illa commemoratio, B. Apostolus exponit dicens: (1. Cor. 11.) *Quotiescunque enim panem Domini accipimus, & calicem bibimus, mortem Domini annunciamus donec veniat.* Sicut ergo impassibilis corporis assumptio Dominicæ mortis iam præteritæ est commemoratio; sic passibilis illius corporis acceptio eiusdem Dominicæ mortis tum adhuc futuræ fuit prænunciatio. Nec refert quale tunc acceptum fuerit, vel modo accipiatur; sed qua vtilitate acceptum sit vel accipiatur. Et cùm vtriusque receptionis vnus finis reperiatur, de qualitate rei, quæ sumitur, omnis dubitatio sopiatur. Sicut enim cùm esuriero, panis meus qualis sit non requiro: mollis an durus, frigidus an calidus: vinum quoque meum, sapa sit an carenum, non curo; sed hoc attendo vt ruinas ventris reficiat, & indigentiæ meæ satisfaciat: Sic Christi corpus quale sumptum sit à Discipulis, vel nunc sumatur a Christicolis, nil mea interest, tantum illi vtilitati satisfaciat, propter quam statutum est à Domino, vt illud populus fidelis accipiat. Item dixisti te hærere in quibusdā verbis B. Aug. conantis determinare verba Domini, duodecim Apostolos instruentis qui remanserant; Septuaginta fermè retro abeuntibus: Sunt autem hæc verba *Non hoc corpus quod videtis manducaturi estis, neque bibituri illum Sanguinem quem fusuri sunt illi qui me crucifigent.* (Ioh. 6.) (August.) Quod sic co uenienter intelligi potest; Quia & ipsum est, & non ipsum. Ipsum quidem materiali essentia, sed non ipsum, visibili forma. Vnde & subditur: *Et si necesse est illud visibiliter celebrare, necesse est tamen inuisibiliter intelligi.* Ipsi enim qui recesserant à Domino, putabant quod carnes Domini viuentis bestiali more essent in frusta scissuri, & aut elixas vel assas in ventribus consumpturi: quod si nollent, non possent eius esse Discipuli. Nos autem sic immolatum Christum manducamus & bibimus, vt integrum eum ad dexteram Patris manere credamus: & cùm semel in distinctione membrorum suorum, in manifestatione corporis sui se obtulerit hostiam viuentem passibilem, & mortalem, quotidie tamen sub velamento panis & vini à sancta Ecclesia immolatur, & non in partes scissum, neque cruentum corpus eius fidelium ore percipitur. (Verū Corpus de Altari.) Et hoc est quod dicitur: *Non hoc corpus, quod videtis, manducaturi estis* Neque enim quod de altari sumimus, beatus Augustinus verum corpus esse negaret, qui hoc in plerisque Tractatuum suorum locis euidenter affirmat. Vnde dicit in quodam sermone de verbis Euangelij: *Quod videtis in altari, panis est & calix, quod etiam oculi renunciant: quod autem Fides postulat instruenda, panis est corpus, calix est sanguis.* Et interpositis quibusdam: *Quomodo (inquit) panis est corpus, vel quod habet calix, quomodo est sanguis? Ista, fratres, ideò dicuntur Sacramenta, quia aliud videtur, aliud intelligitur.* Item idem in Sermone ad Neophytos, *Hoc accipite in pane, quod pependit in cruce: Hoc accipite in calice, quod manauit de Christi latere.* De hac item inuisibili corporis Christi assumptione dicit Eusebius Emissenus: (Eusebij Emisseni de Sacramento corporis Christi.) *Cum reuerendum altare cibis spiritualibus satiandus ascendis, sacri Dei tui corpus & sanguinem fide respice, honora, mirare, mente continge, manu cordis suscipe, & maxime, totum, haustu interioris hominis assume.* Possem quidem de Scripturis in hanc sententiam plura colligere, sed nunc ista sufficiant fraternitati tuæ. Vale.

ADELMANNI EX SCHOLASTICO LEODIENSI, EPISCOPI BRIXIENSIS, DE VERITATE CORPORIS & sanguinis Domini in Eucharistia, ad Berengarium, Epistola.

Dilecto in Christo Fratri Conscholastico Berengario, Adelmannus, salutem in Dominō.

COllactaneum te meum vocaui propter dulcissimum illud contubernium quod cum te adolescentulo, ipse ego maiusculus, in Academia Carnotensi (Academia Carnotēsis.) sub nostro illo venerabili Socrate * iucundissimè duxi: cuius de conuictu gloriari nobis dignius licet quam gloriabatur Plato gratias agens naturæ, eò quòd in diebus Socratis sui hominem se & non pecudem peperisset. Nos enim sanctiorem eius vitam salubrioremque doctrinam Catholici & Christianissimi hominis experti sumus: & nunc eios apud Deum precibus adiuuari, sperare debemus. Neque enim putandus est, memoriam, in qua nos tanquam in sinu materno semper ferebat, amisisse: aut verò charitas Christi, qua sicut filios amplectebatur, in eo extincta est. Sed absque dubio memor nostri, diligens pleniùs quam cum in corpore mortis huius peregrinaretur, inuitat ad se votis & tacitis precibus, obtestans per secreta illa & vespertina colloquia, quæ nobiscum in hortulo iuxta Capellam de ciuitate illa

* De Fulberto Carnotensi Episcopo, eum loqui apparet ex eo quod paulò infrà per transfusiorem membra Fulberti, inquit, pacem Catholicā diligas, &c.

quam Deo volente senator nunc possidet, sæpiùs habebat, & obsecrans per lachrymas, quas interdum in medio sermone prorumpens, exundante sancti ardoris impetu emanabat, vt illuc omni studio properemus viam regiam directim gradientes, sanctorum patrum vestigiis obseruantissimoè inhærentes, vt nullum prorsùs in diuerticulum, nullam in nouam & fallacem semitam desiliamus, ne fortè in laqueos & scandala incidamus; quia, sicut ait Psalmista, *iuxta iter scandalum posuerunt mihi.* (Psal. 139.) Nam quod est iuxta iter, hoc est extra iter. De via autem quid dicit? (Psal. 118.) *Pax multa diligentibus legẽ tuã, & non est illis scandalum.* Et quid est lex Domini, nisi via Domini? Sicut in alio Psalmo cantatur; *Viam mandatorum tuorũ cucurri, cùm dilatasti cor meum.* Ergo in via, pax; extra viã, scandalum. Hoc scandalum incurrunt, qui per hæreses & schismata deuiantes, pacẽ catholicã impiis contentionibus rescindunt. B Quos nihilominus in Psalmo 13. ita annotatos aduertimus: *Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt.* Ecce scandalum vel potiùs scandala; nempe contritio & infelicitas æterna, quæ occurrunt in semitis hæreticorum, viam pacis Catholicæ nosse recusantiũ. Auertat Dominus à te, sancte frater, semitas tales; & conuertat pedes tuos in testimonia sua: & mendaces ostẽdat qui famam tuam tam fœda labe maculare nituntur, spargentes vsquequaque; vt non solũ Latinas, verùm etiam Teutonicas aures inter quas diu peregrinor, repleuerint quasi te ab vnitate sanctæ matris Ecclesiæ diuulseris, & de corpore & sanguine Domini, quod quotidie in vniuersa terra super sanctũ altare immolatur, aliter quàm fides Catholica teneat, sentire videaris. Hoc est, vt illorum C de te dictis vtar, non esse verũ corpus Christi neque verum sanguinem, sed figuram quandam & similitudinẽ. Hæc ante hoc biẽnium cùm audissem; fraternitatem tuã per epistolam conuenire, idque ex teipso certius sciscitandum esse decreui. Sciens porrò familiarem tuum Dominum Paulinũ Metensem primiceriũ tibi propiorem tibíque aliquantò viciniorẽ esse, & mea petitione & sua pollicitatione delegaui sibi huius negotij executionem. At ille (non enim in hac re laudare eum possum) negligens siue alterutrũ siue vtrúnque nostrûm, vsque adhuc reliquit me suspensum. Sed diuina gratia nos nunquàm negligens, inopinatò mihi obtulit meliùs quàm optabã. Optabam autem inuenire hominem peregrinandi vsu exercitatum, regionis & linguæ Francorum non ignarũ; & ecce stetit mihi è latere frater iste G, ex tuo nomine D me salutans. Obstupui prægaudio, & tamen non potui tam repentino euentui fidem integram habere quia frater idem nullum abs te signum litteratorium (vti mos est inter amicos tam longè remotos támque diu non visos) afferebat; quod tamen ipsum, multis de causis facilè persuasibilibus excusabat. Siue ergo verè, siue aliter hoc agebat; ego eum à Domino præparatum mihi esse non diffidẽs, nolui diutiùs dissimulare quin ipse mẽte ac spiritu meo (præsentibus literis tanquàm pennis induto) per tanta terrarum spatia transuolarem; obsecrans per misericordiam Dei, per suauissimã memoriã Fulberti, vt (D. Fulbertus Episcopus Carnotensis.) pacem catholicam diligas neque conturbes rempublicã Christianæ ciuitatis benè compositamã maioribus nostris; pro qua tot millia Martyrum contra idololatriam E & regnum diaboli fortiter certantes triumphauerunt, subindéque sancti Doctores bella ciuilia ab hæreticis commota salutaris eloquentiæ fluminibus restinxerunt, itáque eam circumquaque munierũt, vt iam nouus hostis nullus oboriri queat qui aduersùs eam aliquid nitens nõ continuò mille iaculis desuper ruentibus obruatur. Ideò confusi sunt omnes & defecerunt. Vbi enim sunt Manichæi? Vbi Ariani? Quònam tota illa factio perditissimorum ciuium euasit? Computruit etiam memoria eorum. At verò Ambrosius, Augustinus, Hieronymus, & alij plures bellatorum talium oppressores; cum laudibus viuunt, quotidiéque splendidiùs efflorescunt. Bonum est, frater, nobis paruulis, sub istorum ducum titulis delitescere, quorum tam valida támque probabilis est

A apud ecclesiasticas aures authoritas sanctarum virtutum fulgore cœlestis sapientiæ luce præpollens; vt extremæ iam sit dementiæ, vel de ratione fidei, vel de ordine rectè viuendi, eis in aliquo refragari. Quare? Nónne homines erant, & falli ab aliis, atque ipsi fallere alios (Psal. 115.) poterant? Ita enim dicit Scriptura verax, quia *omnis homo mendax.* (Hæreticorum.) Vnde ergo eò culminis peruenerunt, vt tam ratum habendum sit quicquid de diuinis mysteriis senserunt, memoriæque mandauerunt? Nam & Gentiles magni quidam & nobiles philosophi, multa falsa quæ iure contemnimus non solum de creatore Deo, sed de hoc mundo, & his quæ in eo sunt, sensisse inueniuntur. Quid enim absurdius affirmari potest, quàm cœlum astráque omnia stare, terram verò rapida vertigine in medio circunferri; falli verò eos qui putent cœlestia B moueri, quemadmodùm falluntur nauigantes quibus turres atque arbores cum ipsis littoribus videntur recedere: solem præterea non calẽre, niuem nigram esse, audire quis ferat? Sunt apud illos plura æquè monstruosa, quæ prosequi longum est & nugatorium? De quibus doctor noster; *Dicentes,* inquit, *se esse sapiẽtes, stulti facti sunt.* (Rom. 1.) Non hos elegit Dominus, qui superbiæ inflati spiritu *euanuerũt in cogitationibus suis.* At nostri illi Patres humiles corde ac pauperes spiritu, pro quibus Saluator Patrem glorificat hoc modo: *Cõfiteor tibi Pater Domine cœli & terræ, qui abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis:* (Math. 11.) Ideò veraces sunt, quia participauerunt & cohæserunt illi, qui ait: *Ego sum via, & veritas, & vita.* (Ioan. 14.) De quo etiam intus didicerunt, quod de Sacramento hoc, de quo agimus: foris docuerunt. Audierunt enim eum de seipso C in Euangelio prædicantẽ: *Ego sum panis, viuus, qui de cœlo descendi: Si quis manducauerit de hoc pane, viuet in æternum: Et panis quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vita.* Dabo, inquit, non ait, *dedi:* Quando ergo cœpit dare? Quando, *pridie quàm pateretur accepit panem, & eleuatis oculis in cœlum, gratias agens benedixit, fregit, dedit Discipulis suis, dicens; Accipite & comedite: Hoc est corpus meum: Similiter & calicẽ, postquàm cœnauit, dicens: Accipite & bibite ex eo omnes: Hic est calix sanguinis mei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Quis hoc ita esse non credit, nisi qui aut Christo non credit, aut ipsum hoc dixisse non credit? Sed de incredulis nihil ad nos. Dixisse autem Christum, testes non duo tantùm aut tres, in quibus *stat omne verbum,* sed quatuor probatissimi certissimiq; existunt: duo scilicet ex Circuncisione, & duo ex Præputio, vt vterD que populus suis ac legitimis authoritatibus, siue ad salutem siue ad iudicium vteretur. Dixit vtique: dixit ille qui dixit & facta sunt. Qui enim dixit in principio, *Fiat lux, & facta est lux* de nihilo: non potuit dicendo de pane, *Hoc est corpus meum,* ita fieri efficere? (Gen. 1.) Et qui tacita virtute aquam vertit in vinum, non efficaciùs poterat (si quid tamen efficaciùs de Deo dici debet) sonante vocaliter eadem virtute, vinum ipsum in sanguinem suum transferre? Quòd si quis apud se dicat, potuisse hoc facere vnum illum hominem, qui etiam Deus erat; cæteris verò qui hoc non sint, impossibile esse: nos quoque cum eo sentimus, sic tamen, vt per ministerium humanum, Christum ipsum operari fateamur. Dixerat enim eùm adhuc esset cum hominibus E mortalis; *Sine me nihil potestis facere:* Et immortalis effectus, cùm cœlos ascensurus corporaliter esset; *Ecce ego,* inquit, *vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi.* Quia enim ex duabus naturis diuersis (altera circunscripta, altera incircunscripta) compersonatus erat: per circunscriptam, de loco ad locum transmigrabat; per incircunscriptam, verò qua illocaliter vbique est totus, cum eis remanebat: nec tamẽ filium Dei à filio hominis separabat. Denique & priusquàm filius hominis actu ascẽderet in cœlum, cum filio Dei ibi erat; ipso attestante, vbi ait; *Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis qui est in cœlo.* (Ioan. 3.) Si ergo ibi erat per vnitatem personæ, quò nondum ascenderat per proprietatem naturæ; propter eandem

vnitate in cœlum ascendens, cum hominibus in terra remanebat. Quis enim alius dicebat; *Saule Saule quid me persequeris?* Neque putandus est ei angelus pro Christo
Act. 9. a
apparuisse; cùm ipse Saulus effectus Paulus posteà, dicat:
1. Cor. 15. a
Nouissime omnium tanquàm abortiuo, visus est & mihi. Et aliò loco: *Nonne Dominum Iesum Christum vidi?* Aut verò Saulus
1. Cor. 9. a
adhuc infidelis raptus est in cœlum, vt illic ei Christus loqueretur; aut ipse Christus descendit è cœlo, quod
Ioan. 5. e
semel tantùm fieri oportet in voce Archāgeli & in tuba Dei, *quando omnes qui in monumentis sunt audient vocem Filij Dei* & procedent? Ipse igitur cum hominibus manens semper; & homines baptizat per homines, & consecrat quicquid per homines consecratur. Vtrumque enim in Euangelio habemus; & quod Iesus baptizaret, & quod ipse non baptizaret, sed Discipuli eius. Baptizat nimirum, quia quando corpus sub quibusdam verbis solennibus in aqua mersatur, ipse animam mortuam, peccata
B
Ibid.
remittendo, viuificat; sicut in Euangelio loquitur: *Venit hora & nunc est, quando mortui audient vocem filij Dei; & qui audierint, viuent:* quod non nisi de resurrectione animarum accipi potest. Baptizat & homo per cuius manus & linguam opus illud administratur: sed maximè & principaliter ille baptizat, qui vim & efficientiā totam præ-
Ioan. 1.
stat. Propter quod dictum est Ioanni Baptistæ; *Super quem videris spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizat.* Alioquin baptismus vnus non esset; sed prout meritum se haberet baptizantis, alius dignior, alius indignior fieret; & quem homo sanctior baptizaret, ille meliùs baptizatus esset. Sed absit: quia quicunque baptizat in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, dignus an indignus, sanctus aut peccator, Catholicus aut
C
hæreticus; nihil interest, quoniam ministerium illorum tantummodò est, nec ab eis, sed per eos (si rectè loqui
1. Cor. 13.
voluimus) baptizatur. Christus igitur per manum & os sacerdotis baptizat; Christus per manum & os sacerdotis corpus & sanguinem suum creat. *An experimentum quæritis eius qui in me loquitur Christus?* Dicebat quidē hoc Apostolus non arroganter se efferēdo, sed veraciter docendo, Christū in ministris suis & loqui quod ipsi loqui audiuntur, & operari quæ ipsi facere videntur; propter quod Sacerdos est in æternum, quia ipse est qui baptizat & qui immolat.

Creat, sano intellige, id est conficit, nam habet aliquid simile creationis transsubstantiatio. Vide S. Thomam 3. p. q. 75. art. 8.

Nam quod semel fecit passibiliter per semetipsum; id quotidie agit impassibiliter per eos quibus dedit potestatem filius Dei fieri. Nec aliter meliùs posse intelligi puto, quod Apostolus de illo ait; *Qui est ad dexteram Patris, qui etiam interpellat pro nobis*; quàm vt inter-
D
pellatio ista fiat non verba proferendo, sed obedientiam atque humanitatem suam per commemorationem pas-
Psa.
Rom. 8.
sionis Deo Patri commendando. Hoc quoque in eiusdem Sacramēti institutione, cùm iam sub articulo ipsius
Luc. 22.
passionis agonizaret, & ad dolores carnis mox futuros præscio spiritu pauitaret; hoc, inquam, certissimum pignus sui, dilectis discipulis relinquens; *Hoc facite*, inquit, *in meam commemorationem.* Commemorationem, inquam, charitatis erga vos, pro quibus animam meam pono, & obedientiæ apud Patrem; quia *sicut mandatum dedit mi-*
1. Cor. 5.
hi Pater, sic facio. Quod si quos mouet cur hoc Sacramentum non visibiliter transmutetur in speciem carnis
Heb. 11.
& sanguinis, attendant quod Apostolus ait; *Per fidem ambulamus, & non per speciem. Est autem fides*, sicut ipse defi-
E
nit, *sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* Si enim id quod intus sunt, foris Sacramenta osten-
Heb. 10.
derent: fides ex qua *iustus viuit*, non solùm otiosa, verùm nulla omninò esset. *Quod enim videt quis, quid sperat?* Vt ergo fides exerceatur credendo quod non apparet, vitale Sacramentum sub specie corporea vtiliter latet, vti anima

A
in corpore. Denique & Baptismi aqua quælibet oculis intuentiū videtur; & homo baptizatus, quid aliud quàm quòd antea erat, apparet? Non enim ex nigro albus, aut ex illiterato grammaticus, per lauacrum regenerationis efficitur. *O animalis homo* qui non percipit ea quæ Dei
1. Cor. 2.
sunt. O caro carnalibus phantasiis magis quàm vino ebria! Quousque ab his tā infeliciter ludificaberis? Non enim simplex est hic error de negatione salutis animarū, aut illusionibus somniorū, aut de aquis & speculis resultantium imaginationū: quia ibi sine periculo fallitur, hic cum detrimēto irrecuperabili, nisi resipiscatur, erratur. Expergiscere ergo & clama: *Infelix ego homo; quis me li-*
Rom. 7.
berabit de corpore mortis huius? Et respondebit tibi Apostolica consolatio; *Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum.* Quod & si credimus verum esse non liberari ho-
B
minē non solùm à molestia spiritualis pugnæ, (quā hoc in loco mortem appellat) sed nec à miseria errorum nisi gratia Dei per Iesum Christum Dominū nostrū: meliùs tamen id intelligimus, si humanæ naturæ cōrectionem & vim, quæ maximè in sensu corporis & animi intellectu tota constat, diligenter inspiciamus: & quid per vtrumque, quidve per alterutrum valeat, breuiter perstringemus. Sunt namque multa, quæ solo sensu corporis agimus; sicut audire & videre; pleràque, sicut legere & scribere, quæ communiter sensus cum intellectu administrat. Plurima verò, ad quæ sensui nullus proprius accessus esse potest; sicut ad rationem numerorum, ad proportiones sonorum, & omninò ad notiones rerum incorporearum, quæ omnia quilibet intellectus, sed purus atque etiam vix humanus percipere meretur.
C
Nec me fugit illa primi, quæ duas istas potentias præcedit, sed ad nostrum institutum nihil vsus est attinere: & curandum est ne longiore quam oportet vtamur digressione. Conabimur enim adiuuante diuina gratia ostendere quòd nulla humana facultas, quæ planè & ipsa est diuina largitas, nequaquàm tamen sufficiens sit (quamlibet se extendat) ad comprehendendam altitudinem sacramentorum quibus initiamur & perficimur ad æternam salutem quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Proponamus itaque Baptismum ipsum, & quid ibi sensus, quid ratio deprehendat, videamus. Liquorem esse aliquem, interrogatus tactus pronunciat: visus, si fortè in vase est, quisnam liquor sit addubitat: sed gustus, tanquam tertius testis adhibitus, aquam esse inconctanter explorat.
D
Vlteriùs (nisi fallor,) hac in re officium suum sensus non pollicetur. At ratio longè latéque penetrat interiùs, naturámque insensibilem perspicaciter intuetur: hoe est, mobilem atque obtusam esse, humidam substantialiter, frigidam naturaliter, in aërem sine in terram conuerti eam possibile esse; & si quid adhuc aliud quod nouimus aut ignoramus, de natura aquarū indagari potest. Quomodò autem per aquam & Spiritum anima regeneretur, peccatorúmque remissio tribuatur; sicut sensus carnis paulò ante docebatur non posse ad rationis excellentiam ascendere, ita profectò & minùs forsitan valet ratio ad hoc inscrutabile arcanum aspirare: & tamen firmiter tenemus, verissimè confitemur, animam incorpoream per aquam corpoream renasci, atque in eum statū, quo fuerat Adam nondum præuaricans, reparari. Deum
E
quoque ipsum, cuius ænigma omnem superat intellectum, non solùm nouimus esse quod infideles fateantur; verùm etiam vnum eundemque trium personarum incircumscriptum, vbique illocaliter totum; neque tamen sensu aut ratione habemus hoc comprehensum.

Quod ad essentiā gratiæ iustificantis duntaxat attinet, nō quoad alias excellentis eius felicis status qualitates.

Videntur multa deesse.

HILDEBERTI, TVRONENSIS ARCHIEPISCOPI, EPISTOLÆ IN HAC SCRIPTORVM ECCLESIASTIcorum Bibliotheca primùm editæ & argumentis illustratæ.

DE HILDEBERTI TVRONENSIS ARCHIEPISCOPI EPISTOLIS, EX PETRI BLESENSIS EPISTOLA 102. AD R. ARCHIDIACONVM Nannetensem de Puerorum institutione.

Scio mihi plurimùm profuisse quod cùm paruulus erudirer, materiam mihi non de fabulis, sed de historiarum sumebam veritate. Profuit mihi quod Epistolas Hildeberti Cœnomanensis Episcopi, styli elegantia & suaui vrbanitate præcipuas, firmare & corde tenus reddere adolescentulus compellebar. Præter cæteros etiam libros, qui celebres sunt in scholis, profuit mihi frequenter inspicere Trogum Pompeium, Suetonium, Cornelium Tacitum, Liuium, &c.

Quis autem, qualis quantusque fuerit Hildebertus, primum Cenomanensis Episcopus, postmodum Turonensis Archiepiscopus è tom. 11. & 12. annal. Eccles. poteris intelligere, floruit tempore Anselmi Cantuariensis Episcopi & Vrbani II. circiter annū Domini 1100. Temporibus quoque Henrici 1. clarus est habitus.

AD EPISTOLAM I. ARGVMENTVM.

Gratulatur amico conuersionem à Seculo ad veram Philosophiam: Eumque demùm, beatè victurum, & perfectum Philosophum exhibiturum ait, si nihil metuat, nil speret. Postremò illum exhortatur ad verbi Dei prædicationem.

Quid sit verè Philosophari.

DE conuersione & conuersatione A tua lætatur & exultat anima mea, illum prosequens actione gratiarum, cuius muneris est quod nũc tandem philosophari decreueris. Nondum quippe redolebas philosophum, cùm ex acquisita Philosophorum scientia, sciẽtia morum tibi minime depromeres venustatem. Nunc autem sicut ex * fauce mellis dulcedinem, sic ex ea benè agendi formulam expressisti. Hinc quòd Ecclesiasticis dignitatibus omissis, elegisti abiectus esse in domo Dei tui magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum. Hinc est, quòd ambitiosam supellectilẽ inexorabili odio prosequeris: quod institoriam abdicas lectionem; quòd magnum quæstum iudicas pietatem *cum sufficientia*. Hinc B denique est quòd intra fines virtutis totum te colligis; quòd de vita tua cum natura non deliberas, minùs attendens quid caro possit, quàm quid spiritus velit. Hoc * verò philosophari est: sic viuere magnum iam cum superis est inire consortium. Nulla hinc ad superos via compendiosior. Eò facilè peruenies, si tamen exoneratus incesseris. Porrò animus ipse sibi sarcina est donec & sperare desinat & timere. Nondum enim beata viuit: quem vel voti torquet dilatio, vel à voto decedendi metus excruciat. Diogenes quia nullius sperauit fauorem, nullius potentiam formidauit. Ille in dolio suo iam spe vacuus quàm timoris expers, locupletam transegit paupertatem. Porrò quæ sic infidelis Cynicus abhorruit, tanto ampliùs necesse est vt Christianus doctor abhorreas quãto fructuosior est professio quæ per fidem operatur. Morum hæc offendicula sont, & ad virtutem C gradientes remorãtur. Eruditus sermo, & cultus abiectior, & seuerior retracta veræ religionis instituta; religiosum * exhibent Christianum. Nunc autem exhibebis & perfectum exprimes philosophum, si nec speres aliquid nec extimescas: hoc & verum animi robur & integrum mundi contemptum denunciat. Fert autem fama id à quibusdam tibi persuasum, vt ab omni lectione penitùs abstineas. Super hoc attende quid sentiam. Circa profectum proficit, quisquis alteri eùm potest non prodest: virtus est etiam male vsuro, virtutis ministrare materiam. Præterea sub euangelico te cohibuisti cõsilio, quo Iuuenis à Christo audiuit; *Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me.* Holocaustum igitur habeo offerre, non sacrificium: de eorum quippe differentia apud Gregorium super Ezechielem sic legisti. *In sacrificio quidem pars pecudis, in holocausto autem totum pecus offerri consueuit.* Et post pauca: *cùm quis suum aliquid Deo vouet, sacrificium est: cùm verò omne quod habet, omne quod viuit, omne quod sapit, omnipotenti Deo vouerit, holocaustum est.* Offer ergo te totum Domino Deo, quoniam Domino Deo totum te deuouisti: alioquin promisso eum defraudas holocausto. Denique *sapientia abscondita, & thesaurus absconditus: quæ vtilitas in vtrisque?* aurum meliùs dispersum rutilat quam signatum. Nihil à vilibus tophis gemma differunt, nisi in medium deducantur. Scientia quoque distributa suscipit incrementum; & auarum dedignata possessorem, nisi publicetur, elabitur. Noli ergo claudere riuos doctrinæ tuæ, sed iuxta Salomonem, *deriuentur fontes tui foras, & aquas tuas in plateis diuide.*

* Meliùs, fauo.

1. Tim. 6.

* aliàs, verè.

Animus ipse sibi sarcina est.

* Non.

Matt 19. Luc. 18. Lib. 2. Hom 10. in Ezech.

Eccl. 41.

Epistola 2. Argumentum.

Amico, syncerum in aduersis amicitiam pollicetur, & gratulatur quòd etiam inter arma sensu locuples & ordine venustum carmen illi exuberat.

IVstum est vt aduersa communicent qui prosperis cõtinentur: hinc est quod eisdem confodior iaculis quibus te didici vulneratum. Quicquid enim est quod ledescis non te vnum persequitur sed alterum. Omnia tecum sustineo quæ te doleo sustinere. Porro amicum me dum serenus aër elegisti: donec nubilus erit, inuenies. Infamis quæstus est proximum colere dum succedit: dum male est ignorare. Si quid igitur habeo, si quid possum: malo exuli seruiat quam ciui: exul enim verum probabis amicum, quem ciuis forsitan ignorabas, huius autem desolationis tuæ nonnullum mihi remedium est. C Quid etiam inter arma, poëtam integrum profiteris. Liberum curis existimo, tui & sensu locuples, & ordine venustum carmen exuberat: fieri enim non potest tot idem pectus, & tantarum sollicitudinem & talium sit officina studiorum. In armis audio te Cæsarem, in carmine Virgilium obstupesco. Donec ita Virgilium exprimes, nec Cæsaris negotia nec militiæ labores vel curare te credam vel sentire. Alioquin maiorem mortalibus animum geris qui tam dissidentibus studiis integer præparatur.

Epist. 2.

Vera amicitia.

Epistola 3. Argumentum.

Gratulatur amico donatum à Rege, ob virtutem, sacerdotium, quo nulla cõuenientior est sanctorum vel remuneratio vel materia studiorum. Deniùm Guidonem quendam illi commendat.

VIrtuti gratulor cui sub solo rege nostro suam video non deesse mercedem. Nouit ille, regiam

Epist. 3.

manum meliùs donatiuo splendere quàm sceptro: nec satis esse principi, subditos ad benè agendum exemplis prouocare, nisi prouocentur & præmiis. Hinc est quòd desecati mores tui summo donati sunt sacerdotio; quo nihil conuenientiùs sanctorum vel remuneratio est vel materia studiorum. Sanè sana Regis dispositio, quæ Christi Ecclesiæ nihil melius potuit prouidere quàm te; cuius & scientia subiecti proficiunt, & patrocinio virtus exultat. Talem te pro Guidone nostro rogare decreueram, sed veritus sum ne quod per te facturus es, id precibus extortum putaretur. Gratiora sunt beneficia quæ non alieno interuentu, sed affectu spontaneo proueniunt. Præfatum tamen fratrem filiúmque nostrum eo nō debui defraudare testimonio: quod nō minùs vita quàm litteratura promeretur. Vnus ex nostra Ecclesia excerptus est, cui & ad fructum scientia & ad exemplum mores B exuberant. Vnus ille tibi pro multis erit, quoniā in illo vno multos magistros inuenies. Porrò diuturnior eius apud te conuersatio, pauca me semper eo scripsisse, conclamabit. Vale: mortémque non pluribus stadiis ab aula quàm à tugurio distare memineris.

Mors æqua omnibus.

Epistola 4. Argumentum.

Commendat Pontifici Guillielmum quendam.

PRo Guillielmo nostro, pater sancte, supplicandum putarem, nisi ad promerendum fauorem tuum, sibi, solus ipse sufficeret. Præterea superfluum duxi, ad beneficium excitare Pontificem, qui ante Pontificatum vel inuumeris benefacere consueuit: hoc secum dignitas non attulit, sed inuenit. Non itaque vereor vt præsul beneficentiæ renuncies; cui te priuatus obligasti. Credo etiam præscriptum fratrem non indignum, cui gratiæ tuæ limen vltroneus aperias.

Epistola 5. Argumentum.

Inuitat amicum ad scribendas illi prolixiores Epistolas.

COmmeantium raritas facit vt rariores nostræ inter nos epistolæ discurrant. Illa nobis & obsequium salutationis inuidet, & amica colloquia. Cæterùm epistolarum raritatem pagina potest supplere prolixior. D Memineris igitur inuigilare aliquid, quod & solatium tuæ sit absentiæ, & oculos amici diutiùs remoretur. Tuā prolixitatem sic amplector, vt epistolas longiores & occupatus suscipiam, & inuitus deponam. Illæ quidem me ad legendum otiosum non inueniunt, sed faciunt: vale; atque id potiùs age, vt aliquando obliuiscaris me, quàm vt aliquando cogites de me.

Epistola 6. Argumentum.

Gratulatur amico quòd corruptum Monasterij statum & mores iis melius reformauerit, & hortatur vt pergat.

Cant. 1.

NOn potuit ad nos vsque tua non peruenire opinio, E quia iuxta Salomonem; *oleum effusum, nomen tuum.* Eius odore tuam, mi frater, edocti deuotionem, benedicimus Domino Deo Israël, quoniam deuotio tua nihil aliud est qoàm gratia sua. Quis enim corruptis moribus, & monastico ordini conculcato subuenire posset, quis consulere nisi adiutus ab eo qui dixit, *sine me nihil potestis facere*? graue quidem est in pugnam tyrones animare, grauiùs autem reuocare fugientes. Maiori eget studio reddere, quàm conseruare sanitatem: Ita vix est qui dubitet, hoc ordine faciliùs ignaros informari quàm reformari peruersos. Vnde & te splendidior gloria respicit cui desursum datum est & colligere dispersa, & confracta solidare. Sub te cultore sterilis ficus effloruit, & in gratiam cum suo rediit Domino, cuius minas & se-

Ioan. 15.

A curim formidabat. Erit itaque studij tui circa commissam tibi arborem fodere, circa eam stercora immittere. Talis planta facilè resiluescit: &, si colere desinas, eius virentia breui tempore repurescunt. Quotidie flat Aquilo, non floribus tantùm, sed & fructui suspectus & foliis. Rogandus est Auster vt veniat, & perflet hortum suum, & efficiatur odor eius sicut odor agri pleni cui benedixit Dominus. Fortassis in publica commoda peccem, si longo sermone morer te; si quos debes pluribus, oculos prolixiores pagina teneamus. Hoc tamen vnum nec te legere tædeat, nec fidem dictis adhibere; vicem mihi rependes, si & ames me & ores pro me.

Epistola 7. Argumentum.

Monet fratrem (non dubium quin Diœcesis suæ Presbyterum vnum quendam) vt initiandas obuiet vel initiatas rescindat nuptias filij iunioris, Galteri de Duncampo, cùm puella cuius coniugium cum altero eius seniore fratre peractum fuerat solemniter consensu voluntatis, licet non debito commixtionis.

ITerare clamorem continuata nos iniuria compellit: ea in promptu est. Galterus de * Duncampo duos dicitur filios habuisse: eorum maior virum reddens, puellam sibi desponsauit imparem viro atque nuptiarū negotiis immaturam. Conuenientibus tamen parentibus, virgo solemniter tradita est, dotata est; celebrata sunt matrimonij cætera sacramenta, peractum est coniugiū, consensu voluntatis non debito commixtionis. Defuncto autem viro priusquàm conuenirent, pater defuncti, præfatæ puellæ facultatem remeandi ad parentes intercludit; alteri filio suo, eam, sicut fama est, in vxorem traditurus. Cæterùm si autoritati defertur, taliter tradita viro atque vnita consensu, coniux fuit; quamuis coniugalis concubitus non successit. Vnde Ambrosius ad virginitatis exhortationem: desponsata, inquit, viro; coniugis nomen accepit. Cum enim initiatur coniugium, tunc coniugis nomen assumitur. Non enim defloratio virginitatis facit coniugium; sed pactio coniugalis. Denique cùm puella coniungitur, coniugium est; non, cùm viri ammixtione cognoscitur. Isidorus, Ethimologiarum lib. 9. cap. 7. Coniuges veriùs appellantur à prima desponsationis fide, quamuis apud eos ignoretur coniugalis concubitus. De eodem Ioannes Chrysostomus: Matrimonium non facit coitus, sed voluntas. Attendendum præterea nequaquàm satis esse manifestum: Vtrùm maritus ita puellam reliquerit immaculatam, sicut incorruptam. Quam si quolibet attactu polluerit, frater fratri non ad coniugium succeder, sed ad incestum. Relinquitur igitur solicitudini tuæ, vel initiandis obuiare nuptiis, vel rescindere initiatas. Memineris etiam, puellam parentibus remittendam, quatenùs & ea nubat in Christo, & patris hæreditas ad filiam, Legis beneficio, reuertatur. Vale frater, & dilige me diligentem te.

* Aliàs, Cliucampo

Epistola 8. Argumentum.

Miserat amico flabellum: interpretatur autem eo, mysticè significari abigenda esse multarum portēta, prauas scilicet cogitationes, quæ altaris officia frequenter impediunt.

FLabellum misi tibi, congruum scilicet propulsandis muscis instrumentum. Est etiam quod in munusculo nostro interpretari te oporteat. Attende ergo quibus muscis immolāres Domino sacerdotes grauiùs infestentur; quibus frequēter impediantur salutaria altaris officia. Mille sunt occursantium fantasmata cogitationum, mille diaboli suggestiones, mille mortalium tentationes animorum: quæ dum se sacrificantium mentibus inopinato ingerunt illapsu, dum eas ad alia atque alia cogitanda abstrahunt, dum hæreticam moliuntur in-

ducere prauitatem, quid aliud faciunt quàm, velut quædam muscæ, sacrificantes altaris ministros infestant & impediunt? Talium portenta muscarum patriarcha noster Abraham propulsanda præsignauit, cùm à sacrificiis aues abegit incursantes: Scriptum est enim; *descenderunt volucres super cadauera, & abigebat eas Abraham.* Dum igitur, destinato tibi flabello, descendentes super Sacrificia muscas abegeris; à sacrificantis mente, superuenientium incursus tentationum, Catholicæ fidei ventilabro exturbari oportebit. Ita fiet, vt quod susceptum est ad vsum, mysticum tibi præbeat intellectum. Et quoniam præfatæ volucres super sacrificia tantùm descendisse leguntur, non etiam cœptum interrupisse officium; sacerdotes Christi, tentationes quas perferunt, ita doceantur abigere, vt à sacramentis altaris talis eos lapsus non cogat abstinere. Hic enim defectus infirmitas est, quæ virtutem perficiat; non, quæ virtutis opera in irritum deducat.

Gen. 16.

Sacramenta altaris.

Epistola 9. Argumentum.

Episcopo cuidam comprouinciali, qui eum ad Electi Andegauensis consecrationem inuitauerat, negat se adfuturum, quòd ille præter Canones electus sit. Ac proinde reprehendit Episcopos qui adfuerant, & hortatur, ne Electo illi imponant manus.

PEtitio vestra qua vocamur ad Electi vestri consecrationem, facilem apud nos inueniret assensum, si eam ratio tueretur. Sed testantur qui affuerunt quòd ad iuuenem, infra sacros Ordines & annos iuuentum nec à Clero electum, seditiosus turbatæ turbæ clamor pontificalem detorserit electionem. Asserit etiam Decanus, Cantorem, Archidiaconos, & maiorem Capituli partem quantùm licuerit obclamasse: simulque, talibus ausis, assensum subtraxisse pro ratione; seipsum præsentiam, pro timore. Quod si ita est, his qui interfuerunt, doleo pro excessu; iustitiæ, pro contemptu. Quis enim non doleret canonicum rigorem tanto conculcatum præiudicio? Quis non nimiùm miraretur, religiosarum prouidentiam personarum in assensum noui declinasse piaculi? Pace vestra loquar; inexcusabilis esset ille subuerso autoritatis assensus, si eum necessaria dispensatione non putaremus extortum. Nisi enim fallor, timori cessistis non rationi: nihilque aliud fuit, dicere *faueo:* quàm, *Cæsarem appello.* Nemo maior Paulo, nemo par Christo. Paulus tamen dum custodiretur Damasci, *per fenestram in sporta demissus est per murum:* Christus quoque quia tulerunt lapides Iudæi, *abscondit se, & exiuit de templo.* Vterque dispensatoriè subfugit, neuter tamen, suo tempore, pro veritate mori recusauit. Paulus enim, quando oportuit, passus est pro Christo, Christus pro mundo. Si placuit exemplum fugæ, placeat exemplum constantiæ: timoris lapsum veritatis suppleat assertio. Non cadit turpiter, quisquis post casum fortiùs congreditur. Non turbetur præ ira oculus patris in filium, sed attendat (iuxta Salomonem) *meliora esse vulnera amici, quàm adulantium oscula.* Vt autem vobis (vt iuueni) maturiùs consulatur, manus ei cito non imponatis, ne hoc vel illi deputetur ad iudicium, vel vobis ad lapsum. Quisquis huic negotio ita nõ prouidet, inuidet. Pateat mihi pater, quia ego pateam animæ meæ: frustrà, inquam, expectabitis me, quia manus imponetis sine me.

Act. 15.
Act. 9.
2. Cor 11.
Ioan. 8. 12

Epistola 10. Argumentum.

Familiaris est Epistola, & prosperam valetudinem M. Reginæ Anglorum gratulatur.

*Humilis Cænomanorum minister, M. * venerabili atque Augustæ Anglorum Reginæ, ad illius stare dextram, à cuius dextris astitit regina in vestitu deaurato circundata varietate.*

*Lege, Matilde.

AVdita per præsentium latorem & salute qua incolumis es, & salutatione qua me dignata es: de primo quidem subortum est mihi gaudium, de secundo verò, nomen & gloria mihi exuberauit. In leges enim & in Ecclesiam Christi peccare conuincor, nisi de salute illius lætetur & exultet spiritus meus; cuius incolumitas, & legum reuerentiam & Ecclesiæ statum seruat incolumem. Nihil enim est vnde magis oporteat lætari animam, quàm super eorum incolumitate, quibus & legum integritas & Ecclesiæ status incolumis perseuerat. Gaudeo igitur; sed & gaudebo, quoties meas aures aura, quæ te sospitem nunciet, afflauerit; quoties audiam viuere reginam & valere, cui & potestas collata est ad iudicium sceleris, & mores ad exemplar honestatis.

Regum incolumitate cur sit lætandum.

Epistola 11. Argumentum.

Monachis S. Cuthberti gratulatur bonas fieri vias eorum, & studia: pollicetúrque se pro illis oraturum vbi Patri Filius immolatur: scilicet ad altare.

Humilis Cænomanorum sacerdos, toti Conuentui fratrum Monasterij sancti Cuthberti, de bono principio exitum bonum.

EX quo vestram promerui notitiam, desiderio desideraui rursus videre vos, sed nondum hoc placuit Domino Deo, quia cùm disponat homo viam suam, Domini tamen est dirigere gressus eius. Quia verò audio bonas fieri vias vestras & studia vestra, gratias ago Iesu Christo, in quo vobis reposita est corona iustitiæ. Eius muneris est, quòd nobis ab Aquilone panditur bonum; quod pro Olla succensa, incensa sanctæ conuersationis vestræ, relationibus aduentantium odoramus. Reficitur inde spiritus meus Domino Deo gratias agẽs & congaudens vobis quos audit cantare canticum graduum, & ascensiones in corde disponere: vnde & nos tantò confidentiùs vestrarum suffragio inhæremus orationum, quantò nouimus vos, velut è foribus, supernam interspicere Hierusalem, & videre iam Dominum dominorum in Syon. Nos quoque si quid peccatoris, sed sacerdotis, potest oratio; ibi pro vobis fratribus nostris agimus, vbi Patri Filius immolatur * valete.

Sacrificij missæ elegans periphrasis.
* Scilicet in altari.

Epistola 12. Argumentum.

Electo Andegauensi demonstrat Patrum authoritatibus, eius electionem canonibus destitui quod negligente (imò repugnãte) clero à populo in ea ætate quæ à rigore canonico inconsecrandus metuitur, & sacris ordinibus nondum initiatus intrusus sit: proinde eum hortatur vt animæ suæ consulat.

PAuca, bone frater, habeo aduersum te, sed tamen omnia pro te. Nihil est in eis fuco liuoris infectum, nihil quod odio seruiat alieno: Æmulor enim te Dei æmulatione. Assume ergo patientiã, & amplectere commonitorium salutis quod prodit ex radice charitatis. Si vera sunt quæ dicuntur, promotionem tuã canonica reiiciunt & deiiciunt instituta. Quippe non elegit te clerus, sed minæ populares intrusere renitẽtẽ. Ordines tibi desunt, quos in promouendis cognouimus inquirẽdos. Est ætas, quam rigor canonicus quia in consecratis metuit, à consecrandis excludit. Hæc si ita se habent, infinitus tibi labor incumbit; nec facilè bonos exitus inueniẽt quæ malo sunt inchoata principio. In summis enim sacerdotibus ætas integra postulatur, vnde nec periculum religio metuat, nec reuerentiã dignitas amittat. Hinc est quòd Ezechieli in trigesimo anno cœli aperiuntur, & videt visiones Domini, & prophetat: priùs ætas Prophetæ describitur, vt quibus annis prædicatio committi debeat, ostendatur. Christus quoque Ioannem supra Petrum dilexit: Petro tamen non Ioanni concessa est potestas ligandi atque soluendi. Qui enim per Esaiam

Ætas in ueniendis in Episcopis metuenda.

dixerat, auferte offendicula de via populi mei; coram diſcipulis offendiculum ponere noluit, nec maioribus anteponere iuuenem, quamuis eum prærogatiua caſtitatis ſibi præ cæteris fecerat familiarem. Detulit igitur ætati, non meritis: nec prætulit coniugatum Virgini, ſed prouectiorem iuniori. Denique Luca docente didicimus quòd beatiſſima virgo Maria Chriſtũ inuenerit in Templo ſedentem in medio Doctorum, audientem illos & interrogantem; donec annorum deſuit integritas, Doctor omnium, fines diſcipuli non exceſſit: vbi verò pleni dies acceſſerunt, factus eſt magiſter pro debito, qui fuerat diſcipulus pro exemplo. His omnibus impreſſa eſt Eccleſiæ forma quam ſequatur; certúſque limes ætatis appoſitus infra quem fieri Epiſcopum, facto, cedit ad iudicium. Prætereà quiſquis in ſacris non fuit Ordinibus inuentus, ad ſummum ſacerdotium accedere canonicis prohibetur Eccleſiæ inſtitutis. Nam de electione quid loquar, in qua populo minimè licet Clerum præcedere, ſed aſſenſu proſequi eligentem? Scrutare Scripturas, & in hoc negotio primum ei locum reſeruatum inuenies. Vnde Cæleſtinus Papa ad Epiſcopos in Vienuenſi prouincia conſtituros, ſic ait: *Nullus inuitis detur Epiſcopus:* Cleri & plebis, & ordinis conſenſus & deſiderium requiratur. De eodem in Decretis Leonis Papæ, cap. 5. *Cùm de ſummi ſacerdotis electione tractabitur, inquit, ille omnibus præponatur, quem Cleri plebiſque conſenſus concorditer poſtulauerit.* Vides itaque, mi frater, quantus in te coniuret autoritatum concurſus, quàm multa te pulſent capitula: proinde timendum eſt, ne hac temporali promotione ab æternitate decidas cum illis de quibus per Pſalmiſtã dicitur; *Deiecisti eos dum alleuarentur.* Conſule igitur animæ tuæ, conſule dum licet. Non eſt tibi colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus eum qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo natus eſt. Pro eo, religioſos Abbates & integri nominis perſonas audiui ſtare aduerſum te: cum quibus tantò periculoſiùs eſt congredi, quantò eorũ fama ſyncerior, cauſa iuſtior, dignitas maior. Vale, & hoc vltimum tene: Conſilium ſalutis aſpernari, ſeipſum odiſſe eſt.

Populi ius in Epiſcopi electione.

Pſal.

Epiſtola 13. Argumentum.

Eundem hortatur vt oblatam vnctionem recuſet, ne augeat animæ diſcrimen.

FAma eſt Epiſcopos ad tuam conueniſſe conſecrationem. Ei autem quia autoritate reſiſtitur, neceſſe eſt miſericordia ſuccurratur: hanc, vt opinor, pronum eſt impetrari, ſi oblatam tibi recuſes vnctionem. Alioquin creari Pontificem, eſt augere diſcrimen. Homo es ſub poteſtate conſtitutus: illam grauiùs exaſperabis, ſi quaſi per arrogantiam præſumitur, quod inde per miſericordiam expectatur. Facilis eſt iudex ad veniam, cui pauca offeruntur punienda: eundem delictorum exacerbat multitudo. Vale.

Epiſtola 14. Argumentum.

Hortatur (non dubium quin ſuæ Diœceſis Decanum vel Presbyterum vnum quempiam) ne fratrem pecunia Diaconum ordinatum patiatur in Diaconatu (quem fortè non accepit) vel in Sacerdotio, quod malè accepit, miniſtrare.

FRatrem illum quem Diaconatum precio comparaſſe ſignificaſti; à Diaconatu & ſuprà, ſummouendum cognouimus & ſummouemus. Nullam enim partem, nullam ſortem concedit ei Petrus in Ordine, quem dum emit, non accepit: vnde & Simoni dictum eſt: *Pecunia tua tecum ſit in perditione, non enim eſt tibi pars neque ſors in ſermone iſto.* A Sacerdotio quoque canonica eum ſuſpendit auctoritas, quod vel nondum vel malefactus diaconus euolauit. * Quomodo enim ſtabit ædificium, cui A nullum ſuppoſitum eſt fundamentum? Agitur itaque de periculo tuo: ſi patiaris præſcriptum fratrem vel in ſacerdotio miniſtrare, quod re vera malè accepit, vel in Diaconatu, quem fortaſſe non accepit. Nam de eius reformatione quid loquar; cùm morbo huiuſmodi nullum penitùs inueniatur ſubuenire remedium? Vnde & in decretis Nicolai cap. 6. ita reperies. *Nullus Epiſcopus ſacros Ordines à maiori vſque ad minorem vendat, quia ſimoniacum eſt: Quod ſi quis fecerit, & venditor & emptor omni Eccleſiaſtico officio priuetur.* De eodem in Calcedonenſi Concilio, cap. 11. *ſi quis Epiſcoporum accepta pecunia Ordinationem fecerit, & ſub precium deduxerit impreciabilem gratiam, atque ordinauerit per pecunias Epiſcopum, ſiue Presbyterum, ſiue Diaconum, aut quemcunque alium qui connumeratur inter Clericos: quicunque ergo hac mendicauerit ſiue conB uictus fuerit, ipſe quidem ſubeat gradus ſui periculum: & qui ſic ordinatus fuerit, nullum habeat fructum ex huiuſmodi mercimonio & creatione probroſa, ſed ſit alienus & dignitatis & ſolicitudinis eius, quam per pecunias intrauit: Sed & ille qui tam turpibus & illicitis interceſſor apparuerit, ſiquidem clericus fuerit, de proprio decidat gradu, ſi verò laicus, ſiue monachus fuerit, anathema ſit.*

Act.

* Fortè melius, euacuauit.

Simoniacorũ pœna.

Epiſtola 15. Argumentum.

Gratulatur Reginæ cuidam, de bono, quod aliud fuiſſe non puto quàm nuptias cum Rege. Prætereà illam hortatur vt Deum non ita ſperet miſericordem, vt non etiam expectet iudicem.

C GRatulor honori tuo atque bonæ opinioni tuæ quæ mihi melior indies innoteſcit. Gratulor, inquam, & Domino Deo gratias ago de bono tuo, quoniã bonum tuum nihil aliud eſt quàm donum ſuum. Quid enim *habes quod non accepiſti?* & nos omnes, ait Euangeliſta, *de plenitudine eius accepimus.* Eius ſcilicet de plenitudine, de quo & tu habes vt ſis; habet vt bona ſis, habes etiam vt melior eſſe poſſis. Attende quid habeas ex tam bono Factore tuo, & intende quid ei debeas ex tam magno beneficio ſuo. Attende, inquam, qualem te elaborauerit artifex tuus; & labora ne degeneret labor eius. De temporalibus loquor & caducis; ſed temporalia etiam & caduca, dona ſunt Domini Dei tui. Non meruiſti nobilis naſci; & regius ſanguis nata es: non laboraſti; & diues D facta es. De potentia nihil mouebaris; & ecce ſuper capita filiorum hominum poſita es. Nulli pro gloria formæ ſupplicaſti; & vſque ad Regis delicias formoſa facta es. Hæc opera operatus eſt Dominus Deus; Deus bonus opera bona, quoniam ipſe ſummè bonus fecit omnia valde bona. His autem bonis, non ſunt homines boni; ſed eis benè vtendo, faciunt vt & ipſi fiant boni. Vt igitur & tu ſis bona coram Domino Deo tuo, vtere benè bono munere ſuo. Si benè vteris, & eius munus eſt & tuum bonum: ſi verò malè, eius quidem munus eſt & bonum, ſed bono munere Dei malè vtẽdo facis tuum malum: nihil enim eſt homini bonum ſine ſe bono, bonis autem & diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Porrò munera Dei damno ſunt poſſeſſoribus otioſis; quibus, nolle negotiari ad lucrum, probè neE gotiari ad ſupplicium. Intellige quæ dico; dedit enim tibi Dominus intellectum. Magnus fœnerator eſt hic Deus noſter; coram eo loquor; importunè vſuras exigit iſte creditor noſter. Creditor noſter eſt, & durus creditor eſt. Ille homo quidem qui peregrè profectus eſt, ipſe pleniluuio reuertetur, cùm redierit, duplum requiret à te: cùm ſuſceperit, centuplo munerabit te. O beatum commercium in quo nec vſuras exigens, criminis arguitur; nec ſoluens, in aliquo grauatur! O felicem negotiationem, in qua creditor eſt opportunè importunus, & debitori pluſquam debeat debetur! proinde timendum eſt ne ad Iudicium ſine venia venias, ſi (quod abſit) negotiandi negligentiam obliuione fore impunitã ſomnias. Intellige quæ dico: magnæ memoriæ eſt iſte

Dei munera, damno ſunt otioſis poſſeſſoribus.

Deus creditor durus eſt.

creditor noster: pænaliter oblita es tui, si putes eum oblitum debiti sui. Nihil obliuiscitur tempore, nihil occupatione: æquè recolit & quod hodie præstat, & quod heri præstitit, quoniam hodie suum est & heri. Abeunt dies & dies, anni & anni: sed mille dies *& mille anni ante oculos suos, tanquam dies hesterna quæ præterit.* Nunquid ergo non numerabit quantùm tibi præstiterit, qui solus dinumerat arenam maris & pluuiæ guttas & dies seculi? Nunquid non diuidet in minutias talenta tua, qui diuisit aquas ab aquis in sapientia sua? Fortassis autem trabes in ius creditorem tuum dum repetet à te commodatum suum! intellige quæ dico. Bonus causidicus est qui reum rationem positurus est. Coram Angelis referet, veritati deferet, terribilia proferet, horribilia inferet. Sed dicis mihi, idem offensus clementiam promittit, punire prætermittit, pœnitentem admittit, minas remittit, debita dimittit, ampliora committit. Ita est, inquam; confiteor: *misericordia Domini plena est terra*: cæterùm plures eam sibi infructuosè aucupantur, qui (licet abiurato benè agendi studio) Deum tamen quem merentur Iudicem, sperant misericordem: quasi, eum inuenire propitium merces sit iniquitatis, quod credimus esse religionis. Verùm, non est ita: neque enim misericordiam Dei lucrantur mali, quam sibi etiam timidè pollicentur boni. In ea sperare, saluberrimum est consilium, sed de ea totum pendêre, periculosum est refugium. Oportet enim iudicem mitigent aliqua bona, si volumus misericorditer iudicari multa mala. Proxima est veniæ causa, non tota rea. Virtus quæ cum delicto ad Iudicium venit, interuenit. Hi verò iudicem sentiunt expertem misericordiæ, qui se, peccando, faciunt espertes iustitiæ. Quis igitur aget pro te, si ille, quod absit, perorabit aduersus te, & auersus ait: *Graue est incidere in manus Dei viuentis.* Vale, atque deliciis, pro regina, vtere, non pro te.

Epistola 16. Argumentum.

Aurea Candelabra Episcopo dono miserat M. Regina Anglorum: Episcopus: quantùm potest, donum verbis commendat, & quos ex eo mysticos intellectus didicerit, exponit.

*Humilis Cœnomanorum sacerdos * J. M. Venerabili Anglorũ Regina. gloria & honore dignissimæ, salutem & orationum instantiam.*

* Lege sic, Ildebertus, Mathildi, &c.

DIfficile est discretè semper ac prouidè beneficia collocari. Nesciunt hanc excelsæ potestates prouidentiam, quas pulchrum est benefacere, vel indignis. Talem ergo apud te munificentiam expertus, benedictionem tuam gratiarum prosequor actione, stupefactus pariter & gloria muneris & affectu tribuentis. Munus enim tuum plurimùm commendationis ex se ipso promeretur, vtpote ambitiosum materia, præclarum celatura: eius tamen precium mittentis maiestate cumulatur, minúsque est quod ars ei contulit aut natura, quàm quod habet ex regina. Quòd si nec pondere nec ingenio placeret artificis, non aliter tamen illud amplecterer quàm superi vel thura vel pinguium libamina victimarum. Illi siquidem, non hostiam sed affectum considerant: eorúmque gratiam, deuotio, non impensa, promeretur. Purus & integer animus eos quocunque vult, inclinat: nec minus quadrante quàm talento, cœlestem mitigat indignationem. Sic & apud me, tuũ donũ tuus animus commendat, sic magnificat, sic illustrat. Ipsum benè quidem rutilat auro suo, sed meliùs, animo tuo: animo cui beneficium placuit, cui innata est, non suggesta, voluntas largiendi. Animo (inquam) tuo qui ex animo voluit, qui citò præstitit, à quo improuidus accepi; non importunus estorsi. Porrò ex hoc etiam manifestum est, quàm deuota dominicis interes sacramentis: quibus quia ministrare non potes fœmina, prouides instrumenta. Imitaris quantum licet sanctas mulieres

Matt.

illas quæ priùs ad Crucem cum lachrymis, dehinc ad monumentum cum aromatibus accesserunt. Illæ nimirum pro succensæ desiderio, quibus potuere studiis, & Crucifixo compassæ sunt, & obsequutæ tumulato. Tu quoque præsens es cùm Christus immolatur, cùm traditur sepulturæ, neutrúmque sine tuo celebratur obsequio, cùm ibi luminaria præparas vbi luminis adesse autorem & corde credimus & ore confitemur. Nec refert vtrum dissimile sit obsequium, quod simili frequentatur affectu. Sunt autem duo, quæ (nisi fallor) Episcopo suggerere decreuisti: tui scilicet memoria, debitique recordatio pastoralis: vnde velut quoddam commonitorium, candelabra mihi missa intelligo, quibus coram positis, & doctrinæ lumē gerere; & pro te reminiscerer supplicare. Eorum præsentia succurrit, & excitat spiritum meum, secretis exigens hortatibus, vt dum vtor beneficio, proficiam exemplo. Occultè quidem sed acutè satis iubeor attendere cuius sim baiulus luminis; quibus diuina dicant eloquia: *vos estis lux mundi: Et, non abscondant lucernam, nec ponunt eam sub modio, sed super cādelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt.* Amplector tuam, filia, Christi eshortationem, quæ si defuit intentioni, si dedisti simpliciter; sic tamen numeris accipio famulatum, ne contemnam documentum. Licet vndecunque proficere ac doceri. Omnia ferè mysticos offerunt intellectus; & facile est ex qualibet re morum figurare venustatem. Nihil ita creatum est pro se, * nihil ita simplex cui non sit aliquid vnde doceamur vel cauere noxia, vel salutaria prouidere. De tua verò memoria quid loquar; quæ meum pectus altiùs irrupit, latiùs occupauit? stabilis possidet, viuenti conuiuet. Conuiuet ea mihi: conuiuet, inquam, de frequentissima, futura frequentior quotiens ad altare Domini peccator astabo, sed sacerdos. Ibi pro te, regina venerabilis; ibi pro tuis & candelabra agent obsequio, & Pontifex monimento. Vale.

* Alij, perse & fortè paulò melius.

Epistola 17. Argumentum.

*Est einsdem Argumenti cum. 7. & scripta ad eundem Presbyterum, aut fortasse ad ipsummet Galterum * de Duncampo: non iniuria tamen coniici potest ex epistolæ illius septimæ initio, hanc priorem, illam posteriorem scriptam esse: istic enim,* iterate clamorem, *inquit*, iniuria continuata nos compellit, *&c.*

* Clincipo.

SI fides auctoritati non subtrahitur, coniugium fit consensu voluntatis non commercio permistionis. Vnde Ambrosius ad virginitatis eshortationem: *Non defloratio*, inquit, *virginitatis facit coniugium, sed pactio coniugalis.* Idem: *cùm puella coniungitur, coniugium est, non, cùm viri commixtione cognoscitur.* Hæc si diligentiùs (vt oportuit) attendisses; profectò non iniret puella cum viro coniugium, cuius fratri solennes eam nuptiæ copulauerant atque consensus iniérat, quamuis secreta matrimonij mors inopina præciderit. Inter quos enim tale contrahitur matrimonium; nequaquàm tolerantur dispensatione Ecclesiæ, sed iustitiæ censura puniuntur. De talibus, hæc in Concilio Tyburtiensi reperies, Cap. 10. Quidam desponsauit vxorem eum qua coire non potuit: illam frater eius clàm corrupit, & grauidam reddidit: decretum est vt quamuis nupta esse non poterit legitimo viro, desponsatam tamen fratri frater habere non possit, sed mœchus & mœcha fornicationis quidem vindictam sustineant, licita verò eis coniugia non negentur. Ex abundanti itaque fuit, ad contactum calidi ferri præfatam deducere puellam, tanquàm tali probaturam examine cum priore viro nulla se coëundi miscuisse consortia. Et enim frustra lex adducitur quæ ad vrgentis causæ decisionem minimè suffragatur. Vale.

Epiſtolæ 18. Argumentum.

Canonici B. Martini apud Turonenſes, dum priuilegia ſua tueri volunt, aliquid peccauerant: ignorantia id factum excuſat Epiſcopus, & veniam à S. P. illorum nomine precatur.

NOn paucis declaratur priuilegiis quantum Eccleſiæ beati Martini, Romani detulerint Pontifices; quantámque prouiderint libertatem. Quam dum præfatæ Eccleſiæ Canonici ſalua reuerentia veſtra tueri nitere cotur, fortaſſe prolapſi ſunt; ſuámque dignitatem quærentes obtinere, derogauerunt alienæ. Eorum tranſgreſſionem, ſanctiſſime Pater, non purgo, non excuſo, non minuo; quibus vel leuis error ad iudicium cedit, ſi Romam offendit. Cæterùm generaliter omnibus ex charitate debemus, vt ſupplicemus ad veniam ſi frater declinet ad culpam. Charitas igitur nos compulit ad oſtium pulſare miſericordiæ, atque pro fratribus interpellare apud Petrum, qui ſeptuagies ſepties dimittere præcipitur ſi totiens in eum delinquatur. Sicut autem prædicti teſtantur Canonici, nihil aduerſus Apoſtolicam præſumptum eſt maieſtatem, nihil quod autenticis nõ purgetur priuilegiis, quæ ſi vel autoritate conferentium, vel proceſſu temporis ſtabilitatem metuerunt, rogamus ne mater filiæ ſubtrahat gratiã quam contulit ad quietem: neque enim dignitatem minuit Apoſtoli libertas impenſa Confeſſori. Nec nos ita Martinum venerari quærimus, vt Petrum conculcemus. Si verò prædicta minùs ſe defendunt priuilegia, pareat pater filiis, & indulgeat ex miſericordia quod amiſſum eſt ex ignorantia. Conſeruet nobis Dominus ſanctitatem veſtram, & præparent nobis orationes veſtræ viã qua proſpero euentu liminibus Apoſtolorum præſentari mereamur per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

Epiſtolæ 19. Argumentum.

Inuitatus Epiſcopus ad Concilium, excuſat, tyrannide Conſulum Cænomanenſium ita ſæuitum eſſe in pauperum facultates & ſacerdotum reuerentiam, vt prope omnia euanuerint in fauillas: quódque ipſe citatus ad ſubeundum in Anglia iudicium, quòd Eccleſiæ turres, petente Rege, deiicere noluiſſet, cogatur ad auxilium & conſilium R.P. confugere: huic verò profectione vix illi ſumptus ſuppetant.

SIcut frequens tribulationum concurſus ſacris nos inuitat Conciliis, ſic idem reuocat & abducit: aduerſa etenim quæ turbam querimoniarum nobis offerunt, ita noſtram contriuere facultatem, vt vnicum ſuperſit ſolatium, vſus ipſe patiendi. Ea profectò ante peractum cœpere triennium, quod totum, continuis euolutum lamentis, recens vulnus in vulnera quotidiè fatigauit. Denique tam modico tempore, ſex in vrbe ſuſtinuimus Cõſules, quorum nullus pacificum prætendens ingreſſum, gladiis & igne cur tam ſibi vendicauit poteſtatem: Plebe coacta in fauorem, tyrannum ſuſcepit ex neceſſitate, nõ ducẽ ex Lege: in ſuſceptum ſtudia ſimulauit, non exhibuit: Fidem reperit in ea, quia ſuperior. Conſul verò E tantò grauiùs dominatus eſt, quantò breuiùs. Miles eius ſimulatis vſus iniuriis, eos ſcelerum iudicauit expertes, quos rerum. Et quia non parcit populis regnum breue, finem rapinis inopia poſuit, non voluntas. Ea clades vſque ad Sanctuarium Domini peruagata eſt: & primò quicquid extra muros noſtræ fuerat poteſtatis, vel euanuit in fauillas, vel diſſipatum eſt in rapinam: Deinde ſimilibus cecidere præiudiciis Epiſcopales domus & Eccleſiæ non paucæ. In reliquis quibus ignis pepercit, æquè periclitata eſt & facultas pauperum, & reuerentia ſacerdotum. Omnia confracta ſunt, omnia direpta, omnia contaminata: Nihil eorum manus euaſit qui gratis ad flagitia diſcurrunt, ad honeſtum, nec pretio. Eiſdem Clerus iniuriis affectus, ſummam rerum affluentiam in-

Conſulum Cænomanenſium tyrannis.

Regnum breue non parcit populis.

Eccleſia Cænomanenſis à militibus expilata.

A dicat, ſolatii naturã: ad neceſſaria votum reſtringit, omnibus indigens. Illius anguſtiæ ſuper dolorem noſtrorum vulnerum addiderunt: grauiúsque confundimur quòd eorum releuare non poſſumus inopiam; quàm quòd nemo vult, noſtram. Prætereà lõgum eſt enarrare, quàm conſtanti tyrannide Rex Anglicus in nos ſæuierit; qui (temperantia Regis abiecta) decreuerit non priùs Pontifici parendum, quàm Pontificem compelleret in ſacrilegium, quia etenim turres Eccleſiæ noſtræ deiicere nolumus, tranſmarinis ſubiiciendi iudiciis, coacti ſumus iniurias pelagi ſuſtinere: ſingularem ſcilicet moleſtiam itineris, atque vnicam totius humanæ compaginis diſſolutionem. Tantis igitur his agitati turbinibus, ad Apoſtolorum limina decreuimus proficiſci, magnum nouæ tribulationis arbitrati remedium, ſi Romanus Pontifex nobis & conſilio ſubuenerit, & auxilio. B Suſcipite igitur noſtram, beneuoli, excuſationem, diligenter attendentes, noſtros ſumptus, itineris expenſæ paritérque Concilij ſufficere non poſſe, qui de reliquiis incendiorum (tanquàm tabulæ de naufragio) extracti, defectum nobis in via pollicentur. Vale.

Militum elegans periphraſis.

Epiſcopus a Rege afflictus, ad P. M confugit.

Epiſtola 20. Argumentum.

Mulieri quidem ſcribit, at cuinam, neſcio: planetam verò qua eget, petit dono.

ATtritæ frontis eſt egeſtas nihil pudet dummodo viuat. Egeſtas & ad crimen vrget, & intercedit ad veniam. Ignoſces igitur ſi quid, ea vrgente, ſupra C meritum poſtulabo. Doces me ſperare maiora meritis quæ meritis maiora largiri non deſiſtis. Si quæris, quid aut qua poſtulem fiducia; planeta indigeo eam mihi promiſiſti: ſicut arbitror non deſeres promiſſum, quæ etiam non promiſſa feſtinas erogare.

Epiſtola 21. Argumentum.

Fiducia charitatis (cuius laudes vt breuiter ita eleganter perſtringit) petit à quodam Anglo Pontifice, vt quæ in Barenſi Concilio diſputauit contra Græcos de proceſſione Spiritus ſancti à Filio, ad illum mittat.

FAmiliare eſt ſapienti tolerare neſcientem. Hinc eſt D quod ſcientiam meam aperire non timui, quia erat cum ſapiente colloquium. Eam, niſi fallor, & ſcientia veſtra erudiet, & charitas ſupportabit. Fœlicem me, inquam, ſi meruiſſem vel præſens inſtrui, vel tanquam familiaris, epiſtolam ſuſcipere deſtinatam. Hoc autem inuidet mihi locus, nec aliter ſalutationis indulſit obſequia, niſi prius orbis dimidium conſultarem. Oportet enim maris & aëris explorare clementiam, ſi quidem iudicamus in Anglia ſalutandum. Cæterùm incommoda ſeparationis, charitatis copula ſupplentur; quæ neminem patitur eſſe nobis abſentem, neminem non familiarem. Ea nihil eſt diffuſius; par enim latitudo eſt & charitatis & mũdi. Charitas amplectitur quicquid Oceanus; Charitas in ſacrario dilectionis & amicum colligit in Deum, & inimicum propter Deum. Eadem, diligere non deſinit, cùm diligi deſinitur. Omnes habet E præſentes, omnes affines: quibus non poteſt obſequio, ſubuenit affectu. Abſit igitur vt publicum charitatis beneficium, maris mihi fluctibus auferatur, cùm ſcriptum ſit; *aquæ multæ non poterũt extinguere charitatem.* Facile enim eſt vt diuerſi littoris cultores charitas vniat, quæ vnam Rempublicam, terram fecit & cœlum. Huius itaque fiducia, iniecta eſt mihi præſumptio inquirendi atque poſtulandi id quod impenſum, non minuet erogantem. Si votorum ſumma quæritur, ſequens illam pagina declarat. Appulſorum relationibus didici vos in concilio Barenſi [a] ſermonem habuiſſe de Spiritu ſancto; quem calumnioſa Græcorum verſutia à Filio minimè procedere fabulatur: quòd igitur aduerſus hanc illorum demen-

Charitatis deſcriptio.

Charitas vnam rempublicam fecit, cœlũ & terram.

tiam in præfato promulgastis Concilio; succincto tractatu, deprecor annotari. Et quia ipsi latinorum Patrum testimonia non suscipiunt; his auctoritatibus, opus flagitatum monire non tædebit: quas Græca calliditas, & suas fateatur & nostras. Magna quidem, beate pater, postulo; sed quæ pariter & suscipienti proficiant, & danti. Nobilis enim possessio est scientia; quæ distributa suscipit incrementum, & auarum dedignata possessorem, nisi publicetur, elabitur. Conseruet nobis Dominus sanctitatem vestram, & videant vos oculi mei antequàm moriar.

a In concilio Barensi. *In concilio Barensi (Chronologis omnibus, & Ecclesiasticarum rerum scriptoribus hactenus, quod sciam, inaudito) S. Hildeberti ætate Vrbano 2. Pontifici maximo contra Græcos adfuisse S. Anselmum Archiepiscopum Cantuariensem, rationabilique & Catholica disputatione Græcos de Spiritus S. processione confutasse: ipsi verò P. Maximo, ad eam disputationem, multum roboris contulisse Librum illius de incarnatione Verbi, vide apud Edelmerum, libro 2. de Vita D. Anselmi: ac proinde suspicor eum esse ad quem hæc Epistola scripta sit.*

Epistola 22. Argumentum.

Agit gratias eidem Episcopo ob missum ad se illum de Spiritus sancti processione Tractatum.

ET dies lætus & vultus solemnes cùm tuo Tractatu mihi pariter accesserunt. Susceperam priùs benedictionem tuam ego seruus tuus, & egi gratias Domino, & tibi deuotus effectus est affectus meus. Humanum quidem fuit subuenire proximo per compassionis affectum: sed diuinum, fidem defendere Catholicam per inhabitantem in te Spiritum sanctum: vtrumque autem operatus est vnus atque idem Spiritus volens tibi virtutum exuberare gratiam, quem suæ processionis à Filio defensorem, reseritabas. *In maleuolam* enim *animam non poterat introire sapientia, nec habitare in corpore subdito peccatis.* [Sap. 1.] Vnde dignum fuit, vt aduocatus veritatis, exemplum prætenderet religionis. Talis præterea pastoralibus excubiis congruebat, cui nihil deesset ad plenitudinem iustitiæ, nihil ad integritatem doctrinæ. Beatum sanè pectus quod virtutum conuentus, reuerendum sibi penetrale consecrauit. Inde velut ex adytis diuina prodeunt oracula; nihílque aliud sacra verba profitentur quàm cælestis interpretem voluntatis. Eorum me sæpiùs recordantem, opprimit stupor; & dum singula diligenter intueor, omnia Spiritui sancto cófiteor ascribenda, cum Psalmista dicens: *A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.* [Psal. 117.] Vicem mihi, pater sancte, rependes, si tuarum me participem feceris orationum: Vale.

Epistola 23. Argumentum.

Deprecatoria est Epistola ad Abbatem quendam pro G. Monacho, qui eius consilio & suasu ad Conuentum redierat. Petit itaque vt eum suscipiat in pace, & asperitatem Legis molliat virtute pietatis.

[Sine Monacho inuentus Monachus, pro indisciplinato & erroneo.]

COnfrater & filius vester G. exiit in regionem longinquam; vbi eum sine monacho inuentum, ad Conuentum monui redire monachorum. Credidit ergo mihi; & priùs ad se, dehinc ad Monasterium reuersus est. Vnde oportet & te, fili mi, gaudere, *quia frater tuus mortuus fuerat, & reuixit; perierat, & inuentus est.* [Luc. 15.] Priùs autem quàm recederet à me, deprecatoriam suscepit epistolam ad te: ad quàm cùm oculos inclinâris, animum quoque ad misericordiam inclines. Misericordia speciosum est humanæ naturæ ornamentum; cuius expers, malè degenerat & hominem diffitetur: vnde, & nescire misereri, cum feris est habere commercium. [Misericordiæ laus.] Sed absit vt renuncies homini; & mansuetudine proiecta, in animal siluestre declines. Totus enim hominem redoles; eúmque geris sicut opus naturæ sic etiam exemplum doctrinæ. Suscipe igitur filium tuum in pace, quia tuæ sollicitudinis est, asperitatem Legis virtute mollire pietatis. Vale.

Epistola 24. Argumentum.

Sanctissimo cuidam Abbati fatetur debere se eius precibus quòd dum Roma rediret, pericula effugit maxima; & iam dudum paratum fuisse, eius sinum vt aram complecti, si ab eo consultus Papa, Pontificis onus à se amoliri ei permisisset.

MAximum duco atque habeo quòd mihi vestræ sacrarium familiaritatis aperuistis. In eo susceptus multis & magis expertus sum periculis, quantum valet deprecatio iusti assidua. Huic & soli debeo quod insidias mihi Roma redeùnti dispositas intactus pertransiì; quòd ingentes & vrgentes maris procellas illæsus euasi; quòd non incidi in barbaros pyratas laruali forma deformes, ferina crudelitate hominem diffitentes; super omnia etiam gaudentes, nulla se cum Christianis habere consortia. [Pyratarum barbaries.] Ii Catholicæ religionis experres & hostes, in Insulam beatissimi Honorati, sacratissimo die Pentecostes, in multis nauibus delati sunt. Ibi, ad fundamentum Monasterio penitùs euerso, plurimi monachorum gladio percussi ciciderunt: reliquis, & latibulis & turre proxima consultum. Eadem die de præfata Insula fœlix me ventus expulerat; & ita ipsis penè leonum faucibus euulsus, auspicato cursu Magalonam nauigaui. Hæc ideò, sanctissime Pater, opposui, ne quis ignoret, quantis oratione vestra periculis ereptum me confitear. Habeo igitur atque ago vestræ gratias religioni; cuius sinum (quasi reus aram) iam dudum complexus essem, si consultus Papa Pontificis onus amoliri permisisset. [Hildebertus Pontificatum abdicare voluit.] Ille dum me remisit ad laborem, inuidit gloriam, non imputet ei Dominus. Interim in vmbra alarum tuarum sperabo, donec educar de lacu miseriæ, & de luto fæcis; atque dicam, ecce venio vt faciam voluntatem tuam Deus meus. De cætero; redundantis operæ est, super Andegauensi Episcopo (rytone scilicet beati Benedicti) vos rogare; cuius affectus & singularis est in vniuersis, & vniuersus in singulis. Vale.

Epistola 25. Argumentum.

Comitissam quandam laudat ob clementer & benè administratum, etiam absente marito, Principatum: quin & eam ad clementiam hortatur, & eius aliquot præscribit capitula.

ABsentia mariti, laboriosior tibi cura Consulatûs incubuit. Eam tamen & fœmina sic administras, & vna; vt nec viro nec precariis consiliis necesse sit adiuuari. Apud te est, quicquid ad regni gubernacula postulatur. Sanè tantus bonorum conuentus in fœmina, gratiæ est non naturæ. [Bonorum copia, in fœmina, gratiæ est, non naturæ] Gratia Dei prædicandos tibi oculos eumolauit; quibus & sexui esses ad gloriam, & potestatem temperares. Defers enim fœminæ, dum colis in pulchritudine castitatem: Comitissam reprimis, dum seruas in potestate clementiam. [Clementiæ & pudicitiæ laus & comparatio in Principe fœmina.] Illa tibi virum conciliat, hæc populum: inde nomen adquiris, hinc fauorem. Vtrumque bonum, per se quidem satis insigne est atque conspicuum, nec linguæ supplicat alienæ. Cæterùm clementiæ plurimùm laudis accedit, quia pluribus prodest. Quippe formosa pudica, sibi prouidet: mitis autē principatus, regnum seruat incolume. Huius profectò virtutis locus est apud potentes, qui iure parentum, vel vi, vel electionis beneficio cæteris principantur: apud populum verò non ita, cui nulla est potestas puniendi. [Crudelitatis & clementiæ cōparatio.] Ipse autem ex alto crudelitatem detestatur, adorat clementiā, quorum alterum feris, alterum hominibus natura docuit assignandum. Ea sanxit oportere homines man-

suescere clementia, timeri feras crudelitate. Igitur crudelem esse, cum feris est habere commercium, & hominem diffiteri. Præterea summum est hominis, ratio; qua cetera supergreditur animantia, Deo autem ceditur: at rationi nullum penitus est cum crudelitate consortium. Illa cum Deo & cum sapientibus diuinam pepigit mansionē, hæc ad infima & sanguine gaudentia demigrauit. Quæ igitur societas homini ad crudelitatem, cuius Lares ratio tam supernè despicit, tam longè relinquit, tam constanter abiurat, tam penitùs ignorat? Aliud habet illa contubernium, atque aliis cohabitatoribus constipatur, inter quos clementia non vltimum possidet locū; quæ, sicut humanitati nihil est affinius, ita nihil gloriosius in principe. Ea rationem, quasi pedissequa matremfamilias comitetur oportet, cuius arbitrio seueras Potestates emolliat, miriores animos adiuuet, reis pareat. B Omnibus enim virtutibus ratio præsidet, omnibus fines ordinat, omnibus suorum tempora denunciat officiorum. De clementia quoque, compendiosa Principibus capitula vigilauit: In quibus ideò breuitatem dilexit non obscuram, vt magnis occupatos, legere non tæderet. Ea igitur pro te, & ad te suscepta, suscipe; atque recordare quæ dudum didiceris ex te & per te: pauca ea sunt. Clementiæ est, aliquid vlterioris detrahere sententiæ: Nam quisquis nihil reatus impunitum relinquit, delinquit. Culpa est, totam persequi culpam. Immisericordem se confitetur, cui quicquid licet, lubet. Item, gloriosa virtus est in Principe, extrà punire quàm liceat. Virtus est, ad vindictam necessitate trahi, non voluntate venire. Magnum quid & diuinum sapit, offensus, clemens. Item bonus Princeps neminem sine pœna punit; C neminem sine dolore proscribit. Bonus princeps ita crimen insequitur, vt quem punit hominem, reminiscatur. Item, bonus Princeps sibi dominatur, populo seruit, nullius sanguinem contemnit. Inimici est, sed eius qui amicus fieri potest: nocentis, sed hominis, cuiuscunque sit; quia non potuit dare crimen, putat auferre: ideò quotiens funditur, confunditur. Sufficiunt hæc animo docili & amanti disciplinam. Ex quibus diligentiores facilè percipient quantùm hæc crudelitas obsit, vel prosit clementia Potestati. Vale.

Ratio, virtutū omniū norma est.

Epistola 26. Argumentum.

Petit ab eadem Comitissa vt quemadmodum Episcopo Carnotensi ad Concilium profecturo prouiderat de conductu, eiusdem gratiæ beneficium illi communicet. D

ABsentia mariti, laboriosior tibi cura Consulatus incubuit. Ea non magis animo quàm corpore, ad diuersa te demigrare compellit. Incertus igitur vbi locorum te inuenirem, certus autem quod honestatis obsequia vbique inuenirem apud te; domi residens, ad dominam literas dedi, quarum summa hæc est. Episcopo Carnotensi conductum, sicut fertur, prouidisti ad Concilium profecturo: quod si ita est, præfatæ gratiæ beneficium mihi communices, exoro. Symmachus dixit: ex vsu venit vt opem desiderantes ad suffragia probata cōfugiant: ea propter ad tuum patrocinium transuolaui, E quæ tota supra fœminam & exemplum es virtutis & instrumentum. Viuunt vitæ bonæ boni seculi reliquiæ; per quam & sexus respirat ad gloriam, & genus elabentem retinet dignitatem. Arguerer mendacij, nisi cuiusque optimi iudicium, mecum in hoc consentiret. Vale.

Epistola 27. Argumentum.

Pollicetur amico, se in eius gratiam (quod anteà non rogatus sæpius fecerat) quendam in vinculis constitutum, visitaturum in benedictionibus, officiis; & beneficiis:

A PRæter officium est, quousque rogemur, oppressis differre subsidium: hac enim celeritate præstanda sunt beneficia, vt ea potiùs accipiat improuidus, quàm importunus extorqueat. Vnde expectatas preces antevenire decreui, ne si rogatus subuenirē, serò subuenisse iudicarer. Vester hic vinculatus non tacebit, cui spontaneus & hilaris ad omnem me obtuli humanitatem. Illum sæpius in benedictionibus visitaui, diligenter omnia prosecutus quibus vel carcerales angustiæ, vel inopiæ releuari potuerunt. Sed ne nihil pro eo vestræ preces efficiant, eadem frequentiùs iterabo. Vale.

Amicitiæ quanta vis.

Epistola 28. Argumentum.

B *Gratulatur amico fœlicem ab Vrbe reditum; seque illi & animo & oratione adfuisse ait.*

ET vultus tuus & reditus diem hilarauit mihi. Forsitan ignoras; sed tecum fui Romæ, tecum niuium sum perpessus iniurias, tecum montes vel lubricos glacie vel scopulis exasperatos. Vniuersa tecum pertuli, quæ dolui dum perferres. Hæc enim est inter amicos animorum concordia, vt nihil ab altero sit alienum, nihil alteri singulare: omnia facit eis vnam rempublicam voluntas vna. His amicitiæ legibus actum noueris, vt memoria reuerterer ad te, compassione essem iuxta te, orationibus agerem pro te. Audiuit igitur & exaudiuit Dominus Deus clamorem cordis mei, quoniā & tu cum salutari obsequio ad ecclesiam, & cum salute C reuersus es ad amicos.

Epistola 29. Argumentum.

Petit ab amico vt faciat illum certiorem, læta an tristia sint quæ literis Apostolicis ad eum scripta sunt.

AD nos vsque decurrit, Apostolicam te paginam suscepisse; quæ, si tibi mœroris aut lætitiæ calicem ministrauit, vnus eram cui primò post te fuerat propinandum. In omni fortuna, prudenter ad amicum festinatur: bonam etenim, communicata facit lætitia, gratia gratiorem; aduersa verò magnum suscipit ex amici solatio remedium. Hoc sanè vitium meum nec exuere ipse D possum, nec fateri erubesco. Omnia tam securè cum amico loquor quàm mecum: plenus sum rimarum; effluit quicquid præter aut propter voluntatem fortunæ variat audacia. Verùm hæc missa facio. Ne dissimules; volo scire quid Apostolica te monumenta docuerunt. Quidquid illud sit, iteratum gratiùs audietur. Redimes igitur accusati culpam silentij, si ea quæ postulo tuarum mihi recursus ostendit litterarum. Vale.

Epistola 30. Argumentum.

Arguit Sacrificum quendam (sic enim Sacerdotem appellat) quòd nimiùm seuera quæstione animaduerterit in quendam furti suspectum; neque enim id decere Sacerdotem. E

REos tormentis afficere, vel suppliciis extorquere confessionem; censura Curiæ est, non Ecclesiæ disciplina. Vnde & ab eius animaduersione abstinere debuisti, quem pecuniam tuam furto suspicaris asportasse: neque enim carnifex es, sed sacrifex; pro reis quidem, sed non reos immolare constitutus. In veris etiam iniuriis decuit hæc mansuetudo Sacerdotem; vt habentem malles impunitum abscedere, quàm pro incerto certis suppliciis debacchari. Vnde Augustinus ad Macedonium. * *Aliquando, inquit, misericordes & in ipso dubio nolunt homini pro incerta pecunia certa inferre supplicia. Ad hanc misericordiam etiam nos prouocare & exhortari decet. melius enim etiam si habet amittis; quàm si non habet, aut ex-*

Reos torquere, Ecclesiæ disciplina nō est

* Epistola 54. quomodò sit intercedendum pro reis.

cruciat aut occidit. Abhorreas itaque, reum cruciatibus & A morti tradere (tu qui dici Christianus vis) pro quo Christus Dominus cruci traditus est & morti: aut si tam carnaliter pecuniam suspiras amissam; qualiter eam repetere te oporteat, ad eundem Macedonium sic Augustinus ostendit: *Nolentes reddere, quos nouimus & malè abstulisse & vnde reddant habere, arguimus, increpamus, detestamur; quosdam, clam: quosdam, palàm, sicut diuersitas personarum, diuersam videtur posse recipere medicinam, nec in aliorum perniciem ad maiorem insaniam concitari.* Vale.

Epistola 31. Argumentum.

Nobilis quadam vidua seculo renunciauerat: hanc initio miratur & laudat; deinde hortatur vt ad illam qua vitam hanc instituit, prudentiam; adiungat temperantiam, fortitudinem, & iustitiam: Ante omnia verò fugiat superbiam, B *qua virtutum dilapidatio maxima est, Humilitatem verò sectetur.*

CONfidimus in Domino Iesu, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet vsque in diem Christi. Vnde enim deliciarum contemptus in fœmina? vnde luxus obliuio, nisi ex illo qui dixit; *sine me nihil potestis*
Ioan. 15
Psal. 36
facere? Nunquid non *eduxit te de lacu miseriæ & de luto facis*, qui eduxit vinctos de lacu in quo non est aqua? aut mutatio ista, nónne *mutatio est dexteræ excelsi.*
Psal. 46.
Filia seculi, facta es filia Dei: nec cesserunt ad interitum quæ concessa sunt ad vsum. Porrò, viro qualem tibi tu ipsa depingeres; Lege nupsisti. Suscepta ex eo proles, futuræ virtutis auspiciis vniuersas matrimonij mitigauit angu- C stias. Accesserunt ad hæc solennes cultus, & blanda seruorum obsequia; quibus vel gloriam comparares, vel domestica res ordine tractaretur. Plebis etiam studium sic in te declinauit, vt ea inter successus numerares quicquid in tuum transiret obsequium. Prætereà nihil eorum tibi defuit quæcunque iucundiora poterat excogitare fortuna benignior. Hi profectò laquei sunt mortis? hæc animæ retia Christianæ. Virtutum muros arietes huiusmodi concutiunt; arcem deiiciunt rationis. Inde prædonibus infelices exponuntur animulæ; suæq; libertatis expertes in Ægyptum perennis exulant serui-
Psal. 135.
Exod. 1.
tutis. His vsus Pharao ministris; masculos nostros quotidie interficit, quotidie luto damnat & paleis. Sub eius iugo diu gemuit anima tua: sed *in manu potenti & brachio* D *excelso* libera facta est, & dirupta sunt omnia vincula sua. Egressa es in libertatem gloriæ filiorum Dei, cui hostiã laudis & spiritum sacrificas contribulatum cum Psal-
Psal. 115.
mista, dicens *Dirupisti Domine vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis.*
Prudens electio.
Sanè prudens & dispositissima electio, qua transitoriis æterna, vitiis virtutes, exilio patriam prætulisti. De qua electione, quid Augustinus ad Ma-
Quid sit virtus.
cedonium dicat, audiamus. *Virtus*, inquit, *nihil aliud est quàm diligere quod diligendum est:* Id eligere, prudentia est; nullis inde auerti molestiis, fortitudo est; nullis illecebris temperantia est; nulla superbia, iustitia est. Porrò paucis tibi ostensa est vitæ perfectio. Christianæ, hæc est ea qua-
Heb. 13. c
driga, quà non habentes hic *manentem ciuitatem, futuram* inquirunt. Beatus quidem currus, quo Thesbites Helias enectus in cælum, mortem distulit, non euasit. Hic E autem multò beatior, quem qui ascenderit, mortem non gustabit in æternũ. Ad illum quoque igneum nisi priùs hunc ascenderet, Propheta non veniret. Huius tam salutaris vehiculi prima tibi præparata est rota, quæ sanctarum testimonio Scripturarum Prudentia nuncupatur. Prudentia fuit, qua diligenda antè dilexisti, & à noxiis vtilia separasti. Prudentia, inquam, fuit, qua elegisti iuxtà
Psal. 83.
Exod. 17.
Psalmistam, abiecta *esse in domo Dei, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum.* Scimus autem plerosque virtutem professos, aduersitatum defecisse incursu. Sitiebat in deserto Israël, & sitis molestias impatienter sustinebat. Vnde & aduersùs Moysen murmurasse legitur; & malè
Psal. 77.
locutus de Deo, dixisse: *nunquid poterit Deus parare mensam* A *in deserto?* Idem quoque inter hostium incursus, inter iniurias itineris; ollas carnium desiderat, ad pepones reuertitur, Ægypticam optat seruitutem. Sic plerosque fran-
Exod. 16.
Num. 11.
Plerosque frangit aduersitas.
git aduersitas. Et sicut scriptum est, inuenies paucos, nisi ad nutum cuncta suppetant, qui non minimis quibusque prosternantur. Quos dum paupertas vrit, dum contemptus excruciat, dum sublimes & splendidos aspiciunt quos aut electione fecerunt hæredes aut Lege; ad
Eccles. 16.
fastiditas reuolant diuitias, ademptam sibi gloriam conqueruntur, suis inuident. Et quod magnum susceptæ
Paupertas, & Pœnitentiæ liberalitatem aliquando commutantur.
religionis est dispendium; dum modica suspirant quæ reliquerunt, quanta pro relictis expectent non attendunt. Tales profectò, bona quæ diligenda sunt inuiti licet eligunt, dum prædictis exterriti procellis, ad non diligenda mente reducuntur. Adhibenda est igitur prudentiæ, fortitudo, vt ad tenendum quod prudenter ele- B gimus, insurgentibus molestiis fortissimè reluctemur. Hac virtute, Paulus stimulo carnis & Angelo Sathanæ
2. Cor. 12.
resistebat. Hac in carceribus, hac in omnibus angustiis
2. Cor. 11. 23
quas ad Corinthios enumerat, armabatur cùm dicebat: *Quando enim infirmor, tunc fortior sum & potens.* Eadem quoque Dauid in aduersis innocentiam seruauit, eadem, persequenti se, Sauli pepercit: eadem, audita morte filij
1. Reg. 26.
2. Reg. 19.
sui, consolatus est & panem comedit. Ad quam tu quoque confugias oportet, si acuatur aduersùm te detrahentium stimulus linguarum, si contemplationis requiem murmur * infestet, si spontaneæ paupertatis libertatem
* Cod. Geruas. *linor infestet.*
incommoda commoueant, si statum mentis contumeliæ perturbent. Aduersis enim vsque ad victoriam difficilè resistitur, nisi fortitudo prudentiæ copuletur: quibus C inuicem coniunctis, temperantia necessariò supponitur virtutem seruatura in prosperis, quæ ex fortitudine ser-
Voluptas & iam concessa, Virtuti maximè inimica est.
uata est in aduersis. Virtuti nihil æquè noxium est, quàm voluptatis admixtio in concessis. Negligenter cauetur hostis, cuius ingressus pacificus expectatur. Sic plærunque bonum corruit propositum, cùm mens minus illecebras aduersatur, cum prosperitate resoluitur, cum in impensam sibi reuerentiam diligit, cùm insolitus in-
C. Ger *insolitus*, forsitan, *melius*, *insolens*.
solescit. Hoc luxu & lapsu recessit à Deo dilectus Dei, dilectus de quo dicitur, *Incrassatus est dilectus & recalcitrauit, Incrassatus, impingatus, dilatatus dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo.*
Deut. 32.
De eodem quoque Apostolum sic dixisse inuenies: *sedit populus manducare*
Exod. 32.
1. Cor. 10.
& bibere, & surrexerunt ludere. Hanc sanè virtutis euersionem Saluator noster ad exemplum declinauit, cùm D turbis eum regem statuere volentibus, oblatæ sibi digni-
Ioan. 6.
tatis fastigia recusauit. Ne qua igitur oblectamenta fructum tibi religionis extorqueant, temperantiæ fines ex-
Temperantiæ modus.
cedere formidabis. Temperantia plærumque infra licitum quiescit, vltrà nunquam progreditur. Ea si desit, cæteræ virtutes vel decidunt à summo, vel non ascendunt ad summum: Impetus enim est, nõ ratio, quicquid sine temperantia profitemur. Temperantia metitur vires, & à medio non recedit: vnde & nunc remissa intendit, nunc ardua moderatur; sic ipsa virtutes perennat, & ad præmium vsque perducit. Profectò fabrica hæc, in præfato curru tertium sibi locum defendit præparata aduersum luxus, & latrocinis occursura voluptatum. Hac itaque paulatim tibi succidenda est deliciarum con-
Paulatim succidenda deliciarum cõsuetudo.
E suetudo; reiiciẽda obsequiorum sedulitas; festiui cultus, & odores peregrini penitus dediscẽdi: qui dum vel apud alios tibi; vel aliis apud te malè placerent, integritatem vulnerabant animarum. Vsus ægrè dediscitur. Ab eo autem præcipuè difficillimum est reuelli, qui multo nos
Consuetudinis vis est maxima
tempore tenuit, multa placuit voluptate. Ex quo (nisi fallor) bellum te grauius expectat, & hostis (quod absit) ad victoriam paratior. Hostem (si nescis) appello, frequentatas à cunis delicias, gratiam mariti, charitatem sobolis, obsequiorum diligentiã, cæteráque omnia, quæ tibi lenocinio sexus, aut licentia potestatis, aut fastu generis accesserunt. Forsitan hæc relicta suspirabis, tantò tenerius eorũ recolens quantò ea vel tempore tibi coæua sunt, vel experientia gratiora. Vnde & Temperantiã vix con-

consuefces ; ad quam vel præ consuetudine difficulras est descendere, vel pro conditione dedignatio. Cæterùm tempore dediſcuntur vniuerſa: nihil humano pectori ſic inhæret, vt tempore non euaneſcat. Tempore mater mœroris obliuiſcitur, quæ in morte vnici filij ſui ſolatia non admiſit.

Tempore dediſcuntur omnia.

Tempore vulnus in cicatricem cohæret; & Quartanis plerumque profuerunt tempora, quibus non profuit medicina. Tu quoque reipſam tempore deſueſces; & reſides concupiſcentiæ quæ ſimul expugnari non poſſunt, ſigillatim meliùs eludentur.

Dies adimit ægritudinem.

Aduerſus huiuſmodi latrunculos manúmque ſicatiam, ſic vigilare neceſſe eſt filiam Chriſti, vt non dormiat neque dormiret; ſic negligere cùm diſceſſerint, vt reditum formidet; ſic pugnare cùm redierint, vt de victoria non deſperet:

Contra Concupiſcentias quomodò ſit pugnandum.

Fidelis enim Deus eſt, qui non patietur te tentari ſupra quod poſſis, ſed faciet cum tentatione etiam prouentum, vt poſſis ipſa ſuſtinere. A primo enim heri vſque hodiè *reſpexit Deus in orationem humilium, & non ſpreuit precem eorum.*

1. Cor. 10.

Pſal. 101.

Paruus erat Dauid; ſed in nomine Domini terribilem contriuit Philiſtæum.

1. Reg. 17.

Iudith quoque cùm vſque ad deſperationē trepidarent ſacerdotes, Betuliam liberauit in oratione & ieiunio.

Iud. 13.

Actum fortaſſe putas & plenam iactas victoriam; ſi nulla moleſta, ſi nulla læta propoſitum tibi religionis extorſerint: cæterùm malè te decipis, & inanem ſomnias valetudinem, ſi nondum ſuperbiæ tumores humilitatis cataplaſmate ſubſederunt. Superbia totum virtutis corpus inficitur, vitale columen emarceſcit, formoſa quæque deformantur.

Superbia virtutes inficit.

Superbia, natione cæleſtis, ſublimes appetit mentes; & velut ad proprios ortus reuolans, in gloriam & puritatem irrumpit hominum, qui à gloria & puritate prorūpit angelorum. Ea priùs in cælis, dehinc in terra triumphans, ſic angelis innata eſt, vt ab eis non recederet; ſic homines infecit, vt à Deo ſeparatet. Et quaſi modicùm profecit cùm Angelū deiecit & hominem, adiecit Deum tentare pariter & hominem; vt quē videbat ſimilis cōſortem naturæ, conſortem faceret & ruinæ.

Mat. 4.

Prima hæc & vltima pernicies, ante omnia vitia ſuperauit, poſt omnia ſuperatur. Nā & poſtquam fidelis anima de abyſſo vitiorum emergens, ſalutare virtutum culmen aſcendit; velut ex inſidiis proſilit & occurſat elatio, totum domus Domini ædificium cōcuſſura ad ruinā quod ſurrexerat ad conſummationem. Quid enim peruicioſius iuſto; quàm quòd iuſtus videri deſiderat? quod ad ſalutationes in foro hilareſcit & exultat; quòd adulatorio fauore demulcētur, quòd penè hominem diffitens, æqualem ſe Superis mentitur & mentitur? Qui dum malè gloriatur, & præſumit quod non eſt, in confuſionem proſternitur, & amittit quod eſt. Tantóque fit à Deo per parietem ſuperbiæ remotior, quāto ſibi videbatur per celſitudinem virtutum propinquior. Vnde & per Pſalmiſtam dicitur, *cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis.*

Pſal. 90.

Vides igitur quanta morum dilapidatio ſit ſuperbia, quàm neceſſaria in benè geſtis humilitas! Sine humilitate per prudentiam eligere quod diligendum eſt, erronea diſcretio eſt: aduerſa per fortitudinem ſuperare, tacens victoria: illecebris per temperantiam reſiſtere, temulenta ſobrietas.

Morum dilapidatio eſt ſuperbia.

Vnde & his quartam ſcilicet rotam neceſſe eſt coniugari, quam velut omnium cōplexione clauſulâque virtutum, in præfatis capitulis iuſtitiā Auguſtinus nominauit. Ea cæteris colligata totum ſtructuræ noſtræ corpus conſurget in currū tu in cælum. Currus iſte non currus Pharaonis, quē Dominus proiecit in mare; ſed currus, quo aſcendes in mōtem Syon, montem magnum & excelſum, montem ad quē *proſperum iter faciet tibi Deus ſalutarium noſtrorum.*

Exod. 5.

Pſal. 67. 20.

Beatum ſanè vehiculum, quo perdita ouis ad gregem refertur, inuenta dragma in theſaurum infertur, regina Auſtri ad Salomonem defertur, in amplexus Dauid Berſabia transfertur.

Luc. 15.

3. Reg. 10.

3. Reg. 11.

Verò (inquam) beatum & omni prædicandum laude, quo poſt laborem venies ad denarium, poſt ventilationem peruenies ad horreum, de exilio reuerteris in patriam, de ſeruitute conuerteris in libertatem. Hæc ſunt illa quatuor flumina paradiſi, quibus terra cordis tui ſobriè debriata, ſuſceptum ſemen in ſpem meſſis emittit, & fructum affert in patientia.

Bibl. Tom. 3.

Hos quoque quatuor angulos illa beati Iob domus habuit, in qua ventus irruens ſeptem conuiuantes filios oppreſſit:

Iob. 1.

quia etenim iuxta Gregorium, per domum Iob, conſcientia noſtra intelligitur, per quatuor verò angulos, prudentia, fortitudo, temperantia, iuſtitia deſignatur, domus illa quatuor angulis ſubſiſtit, quia totum bonæ voluntatis ædificium præfato. Quaternario conſurgit. Ventus autem irruit, & domum concutit, quia dum grauis nos tentatio infeſtat, plerumque purum conſcientiæ noſtræ domicilium ad ruinam impulſat: vnde & domo concuſſa, quatuor anguli procumbunt, quia perturbato bonæ mentis diuerſorio, quatuor præfatæ virtutes nequaquam ſtare poſſunt. Porro iidem anguli, ſeptem cōuiuantes filios (dum corruũt) obruunt, quia dum principales illæ Virtutes opprimuntur, ſuffocantur etiam ſeptem dona Spiritus ſancti: quæ benè ſoboles Dei; piis animæ deſideriis velut quibuſdam ferculis paſcuntur & gaudent, conualeſcunt & vigent, roborantur & permanent. Vides ergo filia mea, ſoror mea, chariſſima mea; ventum inſurgentem & vrgentem; ventum ab Aquilone irruentem & diruentem; ventum quidem interficientium, ſed ad Spiritum leuis auræ deficientem. Spiritus leuis auræ, ſcilicet Spiritus ſanctus, ſpiritus placidus & ſuauis, obumbrabit & proteget domū tuam, ſi tamen domus tua *fundata eſt ſupra firmam petram: Petra autem* (vt Apoſtolus ait) *erat Chriſtus.*

Mat. 7.

Luc. 6.

1. Cor. 10.

Super hanc petram Petrus ſtabat; qui *cùm vidiſſet ventum venientem mergique cœpiſſet, clamauit dicens: Domine ſaluum me fac.*

Mat. 8.

Ille quia dubitauit, cecidit; quia confirmatus eſt, ſurrexit. Ventus validus impulit & merſit, firma petra ſuſtinuit & euexit. Dicat ergo Petrus; *Impulſus euerſus ſum vt caderem, & Dominus ſuſcepit me.*

Pſal. 117. b.

Dicas & tu vento tentationis, vt mergaris impulſa, ſed ne ſubmergaris firma petra ſuſtinenda; *auxilium meum à Domino, qui fecit cælum & terram.*

Pſal. 120.

Nihil igitur de te præſumens, *iacta cogitatum tuum in Domino*; nihil de Deo diffidens, confirma cor tuum in ſalutari ſuo.

Pſal. 54.

Si gloriari oportet; gloriare & exulta in Spiritu ſancto. Hic eſt ille funiculus, de quo Sapientia ait; *funiculus triplex non citò rumpitur:*

Eccl. 4.

quid enim certius quàm ſperare in Domino Deo, qui fecit & formauit te? quid firmius quàm confirmari in Chriſto eius, qui reformauit & conformauit ſibi te? quid ſecurius quàm gloriari in Spiritu ſancto, qui illuminauit te? Ad hunc vnum triplicémque funiculum manus extendere, ſurgere eſt; huic inhærere, confirmari eſt; ab hoc trahi, currere eſt; ab hoc aſtringi, manumitti eſt. Ad hunc igitur cum Moyſe manus extendas; vt Amalech, orante Propheta ſuperatus, ſuperetur orante & fœmina.

Exod. 17.

Huic firma fide inhæreas; vt quādo tentationum procella nutaueris, cū Petro confirmeris, cū Petro ſtes, cū Petro clames; *Domine ſaluū me fac.*

Mat. 8.

Ab hoc ad hūc trahi deſideres, vt appoſiti ſpe brauij, curſum ſpondeas meliorem, iuxta illud Salomonis: *Trahe me poſt te, curremus s. o. v. t.*

Cant. 1.

Ab hoc, huic aſtringi ardeas; vt adepta Saræ libertatem, Rachelis pulchritudinē; in amplexus Patris non multarum ſed omnium gentium trāſitura: dicas: *Læua eius ſub capite meo & d. s. a. m.*

Cant. 2.

De eodem quoque funiculo, flagellum memineris faciendum, quo eiiciatur de Templo pectoris tui, ſæcularium ſtrepitus & turba voluptatum.

Ioan. 2.

Ante conſpectum eius deliciarum prurigo diffugiat, mollities purpuræ contemnatur, varietas deſipiat ferculorom, gemmarum fulgor deniteat, operoſa monilia conculcentur, abhorreatur ſecreta matrimonij licentia, faſtus decidat poteſtatis; leges, palatio; cilicíū, lino; fauori, contemptus; obſequiis, iniuriæ præferantur. Talibus oblectata ſtudiis, ad nuptias Agni cum ſapientibus intrabis Virginibus; de cœlibe coniugio fructum ſuſceptura ſempiternum.

Mat. 25.

Fructus ille, Deus tuus; Deus in quo omnia bona: Fructus ille, verbum Dei; verbum de quo ſola bona: Fructus ille, ſpiritus viriuſque; ſpiritus cum quo nulla niſi bona. In hoc fructu regnum ſine termino, ſatietas ſine tædio, ſubli-

Beatitudo cæleſtis, qualis futura ſit.

L

mitas sine descensu, glorificatio sine defectu. Iste fructus tibi sapiat, iste dulcescat, iste diligatur tota anima tua, recolatur tota memoria tua, vt quandoque pascat & satiat te in perpetua gloria sua, Vale, memento mei in orationibus tuis.

Epistola 32. Argumentum.

Andegauensis Episcopi puerum fratrem disciplinis militaribus imbuendum laudat. Regem vel Gallorum vel Anglorum, eique, missum in eius Curiam, commendat.

BEnedictus Dominus Deus Israël, qui temporibus vestris, & pauperibus pacem & Ecclesiis antiquam reformauit dignitatem. Diuinum munus & omnium bonorum votis acclamandum confitemur; vitiis accessisse iudicem, moribus fundatorum. Exaltatum est solium iustitiæ, rebúsque suus ordo sub Rege clementissimo restituitur, qui nouit reddere *quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo*. Porrò candidioris fortunæ sortitus est gratiam, quisquis apud hunc alicui subuenire posse prædicatur: quod etiam si non potest; magna tamen gloriæ est materia, quia hoc eum posse populus arbitratur. Neque enim cuilibet concessum est Regis illius extorquere fauorem, qui diem malè perditum iudicat in quo pro perditis moribus agere non contingit. Magni animi est & de virtute gloriantis, ad votum suum seueras inclinare Potestates. Hoc autem posse me, plurimi somniant; hanc in oculis vestris gratiam consecutum fabulantur. Arbitratur hoc & Andegauensis Episcopus; vir nullo genere virtutum vacans, si non crederet plus posse me quàm possim ego ipse credere de me. Visum est huic eligere seruum suum, & apud te interprete vti quò fratrem suum militaribus informandum disciplinis, Regiæ maiestati cōmendaret. Puero quidem sublimium patebat aditus Curiarum; sed sublimiori consilio frater fratri eam prouidit, in qua sic militiam disceret, ne dedisceret honestatem. Missus est igitur ad columen morum, missus est ad militum gloriam, missus est ad serenissimum Regem: cuius in castris nec obsequium præmio, nec virtus reuerentia defraudatur. Vestræ maiestatis interest, Episcopi gratia puerum suscipere destinatum, atque vtrúmque in altero promereri. Ego quidem si qua mihi merita mea præstarent fiduciam, pro eodem decreui supplicandum: sed noui Regem non attendere merita, cuius est antecedere meritis vniuersos. Ac si meritum requiritur, ibi de Rege benè mereor, vbi Patri Filius immolatur. Vale.

Mat. 22. Mar. 12. Luc. 20.

Sic militiā discere ne honestas dediscatur.

Epistola 33. Argumentum.

Diuitem quendam & improbum aulicum accusat crudelitatis & superbiæ; nititúrque, diuini iudicij & eius flagitiorum diuina anthesi, terrere & reuocare ad resipiscentiam.

DOleo, Frater mi, doleo te sic obnoxium, sic ingratum Creatori. Vnus es, qui frustrà tot ad virtutem susceperis instrumenta. Inuectionem fortassis expectas, & Philippicam retractari pallidus suspicaris. Talis certè sollicitudo, nec inusitata flagellat te nec iniusta: consuetudinis enim est, reos formidare supplicia quæ merentur. Hinc est quòd linguam meam metuis, qui maledicendi materiam linguis omnibus administras. Verum non ea est scribentis intentio. Neque ego te vrgeo maledictis ad laqueum; sed ne malefactis ad laqueum traharis, elaboro. Talis nimirùm ingredior ad te, qualis medicus ad ægrum; qualis Menedemus ad filiū scortatorem. Tela mea non vitam, sed vitæ turpitudinem persequuntur: quæ si patienter admiseris; putredinem vitiorum elicient, & virtutem tecum in gratiam fœderabunt. Quis igitur finis loquendi clau-

Reus metuit quod meruit.

In Heautont. Terentiana.

A serit initium, diligenter attende. Officiosissima est hominibus gratia Dei, & velut in eorum iurata obsequium; quibus hoc solum tribuit ex quo boni sint, seu per quod boni possint: quippe quicquid eis tribuit; aut virtus est, aut instrumentum ad virtutem. Ex ipsa autem virtute est, vt sint homines boni; ex instrumento verò facultas proxima est, qua fiant homines boni. Porrò virtus est; mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas, & his similia, quibus manifestum est fieri homines bonos, fieri homines beatos. Ceterū diuitiæ, potestates, & cætera in hunc modum; quædam subsidia sunt quibus iuuamur ad bonū virtutis, tanquā calamis & atramento ad artem scribendi. Opibus abundas? ad officium liberalitatis impensæ sunt. Potens factus es? subiectorum tibi patrocinia destinantur. De familiaritate principum gloriaris, facultas oblata est qua tam multis vnus subuenias B quātis obesse decreuit aut potestas sæuiens aut palatinæ licentia clientelæ. Sic omnia mortalibus ad virtutē prouidentur; & inter tot armamenta iustitiæ non esse iustum, creaturæ defectus est, non incuria Creatoris. Vult enim bonos fieri homines, quoniam *vult omnes homines saluos fieri* Deus; & ad excludendum periculosæ excusationis refugium, præparat gratiam suam cui innitantur; distribuit instrumenta, quæ suffragentur; offert præmia, quibus excitentur: *intendit arcum* suum, quo pigritantes terreantur. Nihil est quod vacet, quod homini sit inutile nisi homo ipse. Cùm enim tam diligenter homini procuret omnia Deus, spernitur tamen ab homine tam diligens procurator Deus. Nulla ei mentio de se, nulla cura pro se, nulla reuerentia in se. Iniuriis in Proximum C debacchatur, in Deum contemptu, in res abusu. Omnia in suum congregat iudicium, omnium reus. Vnde fit vt tantò districtiorem mereatur Iudicem, quantò maiorem benè agendi habuit facultatem. Copiosè etenim plectitur, copiosiùs nequam. Copiosè puniri procurat, cui frustrà procurantur opifices ad virtutem. Porrò talem tibi damnationis sarcinam pollicetur, *qui facit iudicium & iustitiam in Iacob*. Ille multos tibi famulos ad virtutem præparauit; diuitias loquor & potestatem, cæteráque in hunc modum, quæ vel vacant ad damnum, vel ad virtutem exercentur. Ad coëmptas enim possessiones, ad auorum thesauros, ad ambitiosa palatia, beatus te natalis inuitauit & eduxit. Semen eras informe, nec adhuc ex hac humo materia emerserat, cùm tibi D seruorum familiæ plebescerent, designarentur honores, diuitiæ fouerentur. Iam te quibusdam blandimentis natura deliniebat; gratuitis præueniendum censens officiis, quem in suam præuidebat iniuriam nasciturum. Cæterùm nihil illi cumulatoria profuerunt obsequia, nihil fauor sumptuosus. Hactenùs ea nisi fallor ignoraui, tam multis criminibus vnam posse sufficere personam: vnde & ipsam mirari suspicor, ex quibus inuolucris vniuersarum prodierit imago Furiarum. Quotidiè Nero nostris occursat aspectibus, quotidiè Tarquinius, quotidiè Polymnestor: In dubium venit, magisne populus in te Thrasonis gloriam fastidiat, an crudelitatem Dionysij detestetur. Denique quisquis vel naturam flagitio, vel leges contemptu fatigauit, hæredem te suæ reliquit ignominiæ. Quicquid moribus, quicquid hone- E sto, quicquid sacris obuiat Institutis, ita tibi familiare est vt te puniendum censeas, quotiens grauissimè punienda non committis. Quid ergo facturus es cùm sederit Iudex tuus, & exarserit in te zelus vltionis, zelus suus? Nunquid nō erubesces coram sanctis Angelis suis, cùm perhibuerint testimonium flagitiis & iniquitatibus tuis? Aut quibus argutiis Apostolorum suffugies iudicium; quorum relicta tibi doctrina, dum frustrà monuit innocentiam, dictauit pœnam? Cæterorum quoque patrocinia Sanctorum, qua tibi promittis audacia; quorum, dum contemnis exemplum, demerêris interuentum? Considera cœlestis Curiæ ordines, attende personas; inter tam multos, nullum reperies aduocatum quia nullum non offensum. Æquum est vt infe-

Officiosa est in homines gratia Dei.

Ancillantur virtuti diuitiæ.

Aulicorum qualis esse debeat scopus.

1. Tim. 2.

Psal. 57. 8.

Homo, sua pte culpa, virtute destituitur.

Homo abutitur diuinis donis.

Copiosè nequam, copiosè punitur.

Psal. 98.

Quid faciat in malis assuetudo.

Doctrina Euangelica, dum frustrà monet innocentiā dictat pœnā.

ſtos omnes inuenias,omnibus infeſtus. Miſera quidem, ſed immiſerabilis erit tibi cauſa tua quam Deus & homo plenam conquerentur iniuria ſua: Reſtat tamen adhuc interpellandi locus, & offert ſe placandum qui promittit punitutum: cæterùm non miſeretur omnium Deus. Eius enim miſericordiam virtutes non requirunt, facinora non merentur. Ea nec valde bonis neceſſaria eſt, nec impetrabilis valde malis. Eſt inter vtrunque vitæ quædam permixtio non adeò purgata, vt non egeat placato Iudice poſt mortem, nec ſic obſtricta criminibus, vt placatum non mereatur poſt mortem. Porrò talem tibi Iudicem polliceri non audeo, donec ipſe talem pollicearis peccatorem.

Vitæ permixtio quædam ex vitiis & virtutibus.

Epiſtola 34. Argumentum.

Epiſcopum quendam certiorem facit, ſe prorſus diſſentire nedum conſentire matrimonio filiæ Gauterij de Meduana cum Comite de Mortonio. Et cuius in parochiam, Nupta demigrauerit; eius eſſe, vſque ad diſsidium, illis nuptiis reſiſtere.

SIcut ſanctitatis veſtræ pagina denunciat, filia Gauterij de Meduana, Comiti de Mortonio ſanguine proxima prædicatur. Priùs autem quàm matrimonij vinculum præfatas perſonas aſtringeret, idem Gauterius conſanguinitatem mihi ſubmurmurans, quid idem ſentirem, cautiùs explorauit; bonum ſibi videri, ſi bellum quo diutiùs Comes in eum deſæuierat, interuenientis coniugij charitas terminaret. Addidit præterea, vos veſtróſque comprouinciales, ei confirmaſſe ſcripto, compendio pacis & quietis tolerandum conſanguinitatis piaculum. Vnde & aſſenſum Cœnomanenſis Eccleſiæ futuris nuptiis poſtulauit; vt eius quoque auctoritate, coniugio filiæ ſtabilitatem adquireret, ſi quando ei libellus repudij ſcriberetur. Mihi autem nec extorqueri aſſenſus, nec perſuaderi potuit prudentiam veſtrã in eorũ ſimplicitatem deſcendiſſe, quos redarguit Apoſtolus dicentes; *faciamus mala vt veniant bona.* Super his ergo quod ad me pertinuit, ſollicitus fui. Petenti aſſenſum, diſſenſum nunciaui; nullius diſpenſationis intuitu permittens, conſanguineos aut affines inhibitarũ fœdera contrahere nuptiarum. Huic autem cõnubio vſque ad diſſidium reſiſtere, illius erit ſollicitudinis, ad cuius parochiam. Nuptam demigraſſe cognoſcitur. Conſeruet vos Dominus Deus, Pater ſancte.

Rom. 3.

Epiſtola 35. Argumentum.

Andegauenſis quidam canonicus eum rogauerat perficere apud Epiſcopum Andegauenſem, vt ei ex canonicato ſubſtitueretur nepos: Quid agendum in ea re conſuluerit Andegauenſis, quidque ſit aſſequutus, lepidè & eloquenter narrat.

ANdegauenſem pro te conuẽni Pontificem, ſedulus quidem ſed inutilis interceſſor. Relata eſt ei promotio tua, labor tuus, & confuſio tua. Inculcatum, quid eis contuleris, quid protuleris pro eo; vt dum retractatur meritum, ad præmium doceretur. Excanonicari poſtulabas, tuúmque tibi nepotem ſubſtitui moribus inſignem, & ad literalem ſcientiam coæuis excultum diſciplinis. Vnde & Epiſcopo quid conſulerem, ſecretiùs explorãti: ne differas (inquam) quod rogãris; vt ſi diligis, ſatisfiat amico; ſi non diligis, longè fiat inimicus. Approbanda eſt commutatio, qua vel augebis deuotionem, vel requiem comparabis. Si igitur benè de te promeruit, obſequere; ſi ſuſpectus eſt, proſcribe: diſce vel ingrati cauere nomen, vel inſidias amoliri. His ille fractus abſceſſit, bonam ſecum reportans voluntatem, qua tibi non mercede pacis, ſed amicitiæ compendio ſucceſſor crearetur. Actum putabam, cùm didici ſpiritum Præſulis immutatum, Canonicos obuirentes, factu difficile eos tibi morigerati quos cùm ſimules obſequium, iniuriis (vt ferunt) exacerbas. Incubuit timor tuus &

A tuorum ſuper eos; dúmque perſona arguitur aſtutiæ, ſuſpecta eſt vniuerſitas parentelæ. Parentare credunt aſtutiam; & Vlyſſis argutia experti, metuunt Danaos & dona ferentes. Vnde & vix aliquem ſuſcipient pro te, qui propter te præiudicant vniuerſis. Si vis ergo pertingere quò tendis, alia eundum eſt via: dediſcendæ ſi quæ præceſſerunt iniuriæ, ſermo ſuſpendendus amarior, obſequiis inſiſtendum. Blandiri oportet, non detrahere Poteſtati: his enim temporibus beneficium non adquirit offenſio. Fortunæ gratia opus eſt, vt vel benè promeriti præmia conſequantur. Plerique mortales ingrati ſunt obſequiis; & ne cultores ſuos remunerent, offenſos conqueruntur. Super quos niſi fallor Andegauenſem non accuſabis Epiſcopum, ſi benignum, ſi filium pacis inueneris.

Virg. 2. Aeneid.

Beneficium non acquirit offenſio.

Ingrati, fingunt iniurias.

B

Epiſtola 36. Argumentum.

Virgini cuidam virginitatis propoſitum gratulatur Epiſcopus; & ex eius comparatione cum nuptarum & viduarum ſtatu & præmio, longè eſſe excellentius demonſtrat: Porro, vt ſuſpectam Deo & cum qua in gratiam nu quam redit, ſuperbiam fugiat, hortatur.

COnſiderãti mihi votum tuum, votum bonum; ſuborta eſt de propoſito lætitia, de lapſu metus, æmulatio de corona. Lætari oportet animæ Chriſtianæ, quæ mortales illecebras aduerſata coniugij, perennem quærit ex virginitate progeniem. Placet ſanè quàm pluribus hæredes procreare, dotales tabulas nuptiali debito
C promererî. Eas aliquod ſumentes ex prole ſolatium; vel inanis ſpes decipit, vel dilatio cruciat expectantes. Prætereà ex nuptiis nulla ſperatur impunè felicitas, quam primò neceſſe eſt quadam carnis contumelia comparari. Infeliciter ei ſuccedit, quæ ſucceſſum virginitatis mercatur impendio. Magni ſuboles emitur; cuius cõceptus, infeſtatio eſt pudicitiæ, partus, vitæ. Ea in lucem progrediens, auſpicium ſollicitudinis eſt, non materia gaudiorum: vitioſo quippè progenies odium ſuſcitat; cum bona verò, timor naſcitur amittendi. Quis autem animo locus eſt gaudij, qui vel inflãmatur odio, vel timore cruciatur? Fortaſſè dicitur: emolumento dotis & variæ ſupellectilis acceſſu incommoda præſcriptarum ſuppleri nuptiarum. Cæterùm ſicut huius damni nulla eſt refor-
D matio, ſic omnis compenſatio inferior. Impar mercimonium eſt, breuem quæſtum iactura perenni comparare. Minus ſibi prouidet, quiſquis gratiæ virginitatis aliquid anteponit; virginitati tamen diuitiæ prætermittur. Sed eis ærugo ſuſpecta eſt, ſed tinea demolitur, ſed inſidiantur latrunculi, ſed timetur maioris violentia poteſtatis: earũ ſpe, pudoris abiicere venuſtatem; ſeipſum perſequi eſt. Magni quippè boni ruina quæritur, vt de vitæ noſtræ charus quoque ſucceſſor inuideat. Incomparabili comparatur pretio, quo fur ſollicitetur vt aſportet, Dominus vt ſeruet. Neſcit à quãta hæreditate decidit, quiſquis vt hæredes relinquat ſimilitudinem deponit Angelorum. An neſcis, quia hi qui neque nubunt neque nubentur, iuxta Euangelium ſimiles ſunt Angelis Dei? An ignoras huius boni magnitudinem? Nunquid non intel-
E ligis ſabbathum virginitatis, ſabbathum conſilij non præceptis; ſabbathũ quo feriatur ab opere carnis caro; quo ſapit quiddam ſupra carnem, caro? Neſciunt virgines quid ex maritali licentia, muliebris ſuſtineat infirmitas. Neſciunt (inquam) quibus vxor ſubiiciatur iniuriis; quanta fœcundam ſauciet anxietas, quo ſterilis mœrore crucietur. Si formoſa eſt, difficile caret infamia: Informem, maritus aſpernatur. Nunquam lectus eſt ſine rixa, cuius vel pudet vel tædet coniugalem. Porrò conſequens eſt vt ei vir diſpliceat, quæ viro placere non quærit. Quæ ergo quærit, ſagaciores ſollicitat aniculas, maleficiis aſſidet, & vt adquirat gratiam proiicit innocentiam. Quæ igitur quies eſt animæ, cui vel maritus eſt pro ſupplicio, vel conſcientia flagello? His

Coniugatorum non ſatis conſulta ſunt conſilia.

Ex nuptiis non ſperatur impunè fœlicitas.

Virginitatis perditæ non eſt reformatio, nec erepta compenſatio.

Qui excidit virginitate, excidit Angelica ſimilitudine.

Marc. 12. Matt. 22.

Spernitur deformis, formoſa nõ caret infamia.

accedunt innumeræ formandi feminis molestiæ, quæ conceptum nunciant, naturam persequuntur. (Nuptiarum incómoda.) Vultum pallor inficit, caput vertigine fatigatur: renum dolor assiduus, stomachi frequens indignatio: esuritur etiam inter delicias; & quibusdam nubeculis circumuolantibus, oculi tenebrescunt. Hæc & alia nuptiarum sunt incommoda, quæ numerare longum ducens Apostolus: (1. Cor 7.) *Mulier (inquit) non habet potestatem corporis sui, sed vir.* Virginitas, maritalis ignara negotij; nó labores puerperæ, non noui partus spurcitias experitur. Virginitas, nutricis vigilias ignorans; quàm multa supellectile, quibúsve sorbitiunculis alumnus indigeat, non inquirit. Virginitas contenta paruo, sollicita est pro natura; non ambitiosa pro matrona. Virginitas curarum est silentium, pax carnis, vitiorum redemptio, virtutum principatus. (Virginitatis encomia.) Virginitas angelicam redolens conuersationem, cantat Canticum nouum, Canticum felix, Canticum quod nemo potest dicere, (Apoc. 14.) *præter eos qui cum mulieribus non sunt coinquinati.* Cantat aliquid virgo, quod vidua cantare non potest; quod non potest coniugata. Quicquid autem vel coniugata cantat vel vidua, totum cantare potest & virgo. Porrò *Canticum nouum*, laudem Creatoris, & actiones intellige gratiarum. Laudent ergo Christum virgines Christi, laudent viduæ, laudent & coniugatæ. Laudant coniugatæ; quia ex eo habent quod vel nubunt præter culpam, vel operibus misericordiæ redimunt quam nubendo contrahunt culpam. Laudant viduæ, quia ex eo habent quòd expertæ nuptias secundùm Deum, denuò nubere dedignantur propter Deum. (Cõmendatio virginitatis.) Laudant innuptæ, quia ex eo habent, vt quibus (virginibus spiritu) licuit hominibus nubere; Deo nubere mallent, & carne virgines & spiritu. Ecce sacrarum virginum canticum; canticum non vetus sed nouum; non illius scilicet Adæ in quo & per quem mentis & carnis corrupta est integritas, sed eius in quo & per quem non solùm sanata, sed etiam super Angelos glorificata est humanitas. Huius laus & exultatio virtutis, Canticum est quod ignorant viduæ, quod nesciunt coniugatæ: cæteris nimirùm virtutibus exultare possunt, & agere gratias viduæ bonæ; possunt etiam nuptæ, si tamen bonæ: solis virginibus virtus ista est à Christo; solius istius virtutis præmium, & à Christo & cum Christo. Cum Christo quippè communem quodammodò sortiuntur coronam virgines Christi, (Apoc. 14.) quæ solæ (iuxta Ioannem) sequuntur Agnum, quocúnque ierit. Hunc Agnum, viduitas quò sequitur; sequitur etiam coniugalitas: cæterùm non quocunque ierit, vel coniugalitas eum sequitur vel viduitas. Vtraque etenim cæterarum virtutũ tramite sequi potest Agnum, quoniã potest imitari Christum: per virginitatis verò semitam neutra potest Agnum sequi, quoniam Christum neutra potest imitari: Virginitatis enim restaurationem separare, naturæ oblimio est. Canticum ergo nonum cantant solæ virgines Christi, solæ sequuntur Agnum quocunque ierit. Quippe quibus fuit cum Christi quoddam virginitatis participium, quoddam est & in præmio consortium. Sub hoc autem Sponso fœcunditatem non impedit integritas; nec famulante concupiscentia, filij procreantur. Beatum sanè coniugium, non quotidianis onerosum molestiis, non de crastino sollicitum, non virginitati suspectum! Beata nimirùm sponsa, cuius pudor dum concipit, non deperit; dum generat, non laborat. Beatissimus etiam Sponsus; cui nisi cohæreat; nulla virgo; nulla casta, nisi eum diligat; nulla libera nisi ei seruiat. Eius amore nihil honestius, quem nec regia erubescit sublimitas: eius amplexu nihil mirabilius, ex quo parit nec perit virginitas. Eius prole nihil viuacius, cum qua nulla propagatur mortalitas: eius dote nihil vberius, in qua sufficientiam comitatur æternas. Is in sponsa sua transitoriam non quærit pulchritudinem; non inserto vestibus auro, non splendore Natalium gloriatur. Affectatus decor, & quicquid aliud quàm quod natum est, oculos fascinat intuentes; odium prouocat non gratiam, repudium non fauorem. Ille nimirùm

A deformem non aspernatur, *speciosus forma præ filiis hominum:* (Psal. 44.) Pauperi libens copulatur, *diues in omnes; in omnes* (Rom. 10.) *qui inuocant illum.* Distortas amplectitur & gibbosas, cui (Luc. 11.) simplex oculus totum corpus lucidum facit. (Isa 53.) Generosa non attendit nomina; *generationem tamen eius quis enarrabit?* (Eccl. 24.) Indecrepitas ardet aniculas, *primogenitus ante omnem creaturam.* (Psal. 12.) Nullam sterilitatis arguit, *Qui habitare facit sterilem in domo matrem filiorum lætantem.* Vnum tamen est quo ille sponsam ablaterat, & propriam diffitetur: huius etenim ratio dissidij mentis sola est corruptela. Mentis deformitas offendit virum, sponsalia dirimit, abiudicat dotem, eliminat introductam: mentem suus amans explorat, & ea eius qualitate vt dictat repudium vel maritum pollicetur. Huic autem suspecta est superbia; nec fieri potest vt cum eo in gratiam reuertatur. (Superbiam damnat in virgine.) Diuersum est vtrique hospitium; nec in eodem cohabitant animo, B quibus cohabitare non licuit in cœlo. In cœlo nimirùm nata est superbia, sed velut immemor * qua inde via ceciderit, illuc vltrà redire non nouit. (* Al. quàm deuia.) Ea de supernis corruens & parentans in terris; omnibus suis, apud inferos æternam pepigit mansionem. Ipsa ea purissimis & simplicibus orta substãtiis, puros adhuc animos inquietat; ausa victoriam sperare de homine, quæ de Angelo triumphauit. Vale; atque in valle humilitatis, diuinarum stillicidiis Scripturarum, pudicitiæ lilium ne marcescat, irrigare memineris.

Epistola 37. Argumentum.

C *Frater quidam ad pastoralis sollicitudinis excubias assumptus, ereptam sibi contemplationis requiem deplorabat: Eum solatur Episcopus: & frequentibus Scripturæ exemplis; qualia sunt Rachelis & Lya, Marthæ & Maria, & alia multa; ostendit non paruum esse bonum, vitæ vtriusque studia alternare: At dignum esse lachrymis, quòd plures (& in iis, ipsemet) neutram vitam viuunt.*

VSV pariter & necessitate didicimus; vel ad amicos vt consulant, vel ad medicos vt curent, confugere, vulnerati. Ea profectò ratione contritionem spiritus & mentis angustias ad me (Frater charissime) detulisti, quæ vel amici consilio penitus abscederent, vel aliquod inuenirent ex solatio remedium. Ereptam tibi D deploras adoptatæ requiem contemplationis, & Actiuæ sarcinam sollicitudinis inuitum sustinere. (Collatio Actiuæ vitæ Contemplatiuæ.) Ad pedes Domini Iesu cum Maria sedebas; & ecce, cum Martha iubêris ministrare. Animum tuum Rachelis species illexerat; & nunc subductæ tibi Lyæ morigerari compelleris; (Luc. 12. Ioan. 11.) cui licet collætareris ad sobolem, lippam tamen fastidis & deformem. Recordaris quam delicata fuerit sub Rachele iocunditas, quàm dura sub sorore prouincia. (Gen. 19.) Recordaris (inquam) quas tibi Christos amplectenti pedes eius epulas ministraret; quibus deliciis animi propulsaret inediam. Sapidiora confitẽris fercula quæ Maria sedens & audiens accipit, quam quæ Martha satagens præparat & apponit: in his etenim panis hominum; in illis autem erogatur panis Angelorum. In illa diuitis mensa nihil est quod fastidiatur oblatum, E quod non desideret satiatus; ad hanc omnes animæ tuæ sensus velut quidam conuiuæ recumbentes, spiritualium varietate satiabantur ferculorum: degustantes inde quod congruet singulis, quod sufficeret vniuersis. Ibi mentis auditu cœlestium hauriebas melodiam Canticorum; & in plateis supernæ Sion, Angelicum tibi resultabat Alleluya. Afflabat ibi nares tuas (2. Cor 2. Cant 2.) *odor vitæ ad vitam;* & aura, *flores rosarum & lilia* spirans cõuallium, Ver æternum nunciabat. Ibi etiam, *panem Angelorum* manducabas *homo*, panem *qui de cœlo descendit*, & (Psal. 72. Ioan. 6.) dat vitam mundo. Quanta autem gloria menti tuæ ostenderetur oculis; nemo nisi qui eam diligit, intelligit. Occurrebat eis dispositissima lex supernæ Reipublicæ; quæ de regno Dei sic omnia colligit (Mat. 13. 41)

scandala, vt superiori nemo inuideat, nemo parem dedignetur. Videre videbaris insignitas pudicitiæ lilio virgines, martyres rosis, violis confessores. Eorum, gloriam, cognitione diuinitatis dissimilem coniectabas, æternitate coæqualem: In omnium tamen sinu *mensuram*

Luc. 6. 38. Beneficium est non præmium, fœlicitas.

ita bonam videbas *& confertam*, ita *coagitatam & super-effluentem*, vt potiùs beneficiũ gratiæ, quàm virtutis præmium putaretur. Inter hæc, administratorios Spiritus, quantùm tibi permissum fuerat, ascendebas; secretiore considerans intuitu, quanta Deo charitate cohærerent, quaci submittantur humilitate, quàm officiosè discurrerent *missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis*. Et quoniam legisse te non dubito, *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei*; suum vnicuiq; Angelum assignabas; suo, de te, beatum, illud ingerens gaudium, de quo in Euangelio Dominus ait: *Gaudium est Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente.* Prætereà ad miserabiles tormentorum officinas *vbi vmbra mortis & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat*, in gemitu recurrebas & luctu, sæpiùs illud propheticum commemorans: *quis durare poterit cum ardoribus sempiternis*? Augebãt deuotionem tuam, nunc inspecta damnatorum supplicia, nũc præmia beatorum: sic inferioris ac superioris irrigui nouus possessor effectus, totus in lachrymas quas priùs delictorum conscientia profuderas, dilatione gloriæ diffluebas. Hos tibi cõtemplatio prouocabat affectus, his obtutibus per cœlestes deambulabas, mansiones; & dolens animum tuum tam tædiosum cum carne pepigisse hospitium, cum Apostolo cantabas: *cupio dissolui, & esse cum Christo.*

Heb. 1. Matt. 18. Cuique assignatur custos angelus, Luc. 15. Iob. 10. Isa. 33. Iud. 1. c. Phil. 1.

Nunc autem cõquereris ereptas tibi vitales delicias, discursum ad Superos interclusum, sublata cœli terræque commercia: quibus sic intereras rebus hominum, vt colloquiis interesses Angelorum. Vnde tãtò teneriùs amissæ contemplationis & fructum commemoras & requiem suspiras, quanto in agenda aliorum cura minùs inuenis securitatis, plus laboris. Sed si sollicitè considerans; actiua vita materia est ad glorias, non descensus ad ruinam: quod, ne te velut ignorum transeat, paulò altiùs (nec tædeat) inchoabo. Contemplatiuam vitam (charissime Frater) atque actiuam; aliquando quidem in eodem; aliquando verò in diuersis separatas inuenies. Quod vt vobis sacræ ac mysticæ demonstrent historiæ; Iacob deducatur in medium, cui Rachel & Lya, typus scilicet vtriusque vitæ simul nupsisse comprobantur. Christus quoque nunc docens in campestribus; nunc in montibus orans, suis eos figurabat studiis; in quibus sic inuicem præscriptæ consonant professiones, vt nec actio contemplationem, nec contemplatio strangulet actionem. Talis Moyses in tabernaculis cum populo, pro populo in excelsis cum Domino loquebatur. Sic Petrus, intermisso pastoralis prouidentiæ negotio, speculam contemplationis ascenderat, cùm ei à Domino diceretur, macta & manduca. Sic & Paulus vniuersarum solicitudinibus Ecclesiarum, permixtæ secretæ visionis requie subueniens; *raptus est in paradisum, & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui.* Cæteri quoque Prædicatores sancti, nunc ex secreto speculationis ad publicum doctrinæ prodeunt; nunc ex doctrinæ publico, secretum speculatiuæ repetunt libertatis. Hi profectò, quod in administratoria dispensatione delinquunt, in sacrario contemplationis deplorant; quod autem in contemplatione aspiciunt, prout opus est, ad subditos reportant. Quod autem sola in quibusdam sit actio, in quibusdam verò contemplatio tantùm refulgeat, Maria nobis & Martha denunciant: quarum studiis vitamque figurari vitam sacra nos Eloquia docuerunt. Maria quippe sedisse tantùm legitur & audiuisse, nec aliquando sorori subuenisse discurrenti; licet eius auxilium quadam mentis amaritudine soror anxia postularet, dicens: *Domine non est tibi curæ quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic igitur illi, vt me adiuuet.* Martha quoque nequaquam memoratur, Mariæ partem suo miscuisse obsequio; licet eam Veritas optimam testaretur, dicens:

Actiua vita materia est ad gloriam. Gen. 30. Matt. 16. Mat. 6. Luc. 6. & 9. Christus, Moyses, Petrus & Paulus vtramque vitam amplexati. Exod. 18. 19. 25. 31. Act. 11. 2. Cor. 12. Luc. 10.

A *Maria optimam partem elegit quæ non auferetur ab ea.* Per Mariam ergo, quæ sedendi requiem nullo administrationis interrupit negotio; soli contemplationi vacantes (sicut opinor) exprimuntur, qui nostro huic publico speculatiuam præferentes solitudinem cum Apostolo dicunt: *Nostra autem conuersatio in cælis est.* De talibus Propheta: *elongaui fugiens & mansi in solitudine.* Martha verò, cui sola ministrandi credita est dispensatio, nonnullos nostri maximè temporis indicat Sacerdotes, quibus occursantium turba negotiorum, sacrarum contemplationis occludit, contritis cordis extinguit holocaustum; sacrificiũ desiccat lachrymarũ. Hos, in hoc magno mari & spatioso, dum reptilia, quorum non est numerus, exagitant, quia in mente velut forenses tumultus sentiunt, ad quietem contemplationis non pertingunt: neque enim fieri potest vt aliquando loquatur cum Domino, qui (etiam silens) cum toto mundo fabulatur. B Talem ego miser fabuligerum profiteor, talem circunfero sacerdotem, qui cùm totam diem conseruandis expendo animalibus, nec vnum saltem momentum conseruandis expendo animabus. Occursant inimica spiritui meo negotia, quæ me sibi totum vendicant, quæ secretum furantur orationum, quæ suis temporibus Ecclesiastica defraudant officia, quæ velut modicùm diurnis insæuiant aculeis, infestant etiam dormientem: & quod absque lachrymis vix possum conferri; subrepens & furtiua causarum recordatio, miserum me ad sacra sequitur altaria, vbi dum eius fugam deprecor, assultu circumuallor. Talium nobis occursus infestationum, volucres illas figurasse reperies, de quibus per Moysem dicitur: *descenderunt volu-* C *cres super cadauera, & abigebat eas Abrahã.* Has, infelix ego! cum sacrificante Abraham, sacrificans & ipse perfero, sed cum abigente, nondum datum est abigere. *Væ mihi; quis liberabit me de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum.* Sequuntur autem captiuæ mentis occupationes, innumera virtutum dispendia; quibus dum miseri subiacemus, nec etiam cum Martha ministramus. Martha quippè ministrauit, sed Christo: nos verò quis dicat discurrere cum Martha & ministrare; qui, dum discurrimus non pro Christo ministramus, sed non Christo. *Omnes nos* (vt ait Apostolus) quærimus quæ nostra sunt, *non quæ Iesu Christi.* Si ergo ex ipso Marthæ ministerio, quæ tua sunt desideras; si plebeculæ rumusculos aucuparis, si occuparis carnalium lenocinijs voluptatum, profectò nec Martha es quam si- D mulas, nec Maria quam suspiras. Inde charissime frater, iuxta est conquerendi ratio, iustissima flendi. Cæterùm si Martham simpliciter agis, benè agis: si inter Lyam & Rachelẽ discurris, meliùs agis; si cum Maria sedes & audis, optimè agis: bona enim est actio cuius instantia (licet contemplationis facultas depereat) frater tamen aberrans in Christo reuocatur; & cùm iustus in nomine iusti suscipitur, erogatur etiam ille *panis qui descendit de cælo*, & dat vitam mundo. Melius tamen est, sedendi vicibus administratoriam distinguere sollicitudinem, & inter tædiosas Lyæ noctes, grato Rachelis amplexu respirare. Fit ex hac permixtione compẽdiosus ad superos discursus, cùm mens eadem modò de beatitudine satagit hominum, modò beatitudinem participat Angelorum. In E illo seminetur quod metatur; in isto, quod ex semine speretur, iam videtur. Illud ergo, cursus est ad brauium; istud, calcar ad cursum. Nam de singulari Mariæ studio quid loquar; cui solùm Saluatoris sufficit testimonium dicentis: *Mariam optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea*! Bona est ergo Marthæ sollicitudo, sed optima pars Mariæ. Bona illa, quoniã Fratri temporale prouidet subsidium; hæc optima, quoniã quod iam complectitur est æternum: Bona illa, quoniam bonum est seminare; hæc optima, quoniam metere multò melius. Hæc idcircò dixerim, ne vel nullum, vel paruum putes bonum, diuersa sic alternare studia, vt nunc requiescere libeat in contemplatione cœlestium, nunc ad prouectum laborare proximorum. Vna est & eadem

Philip. 3. Psal. 54. Sacerdotes præ multitudine negotiorum, obliti contemplationis. Reprehensio sacerdotũ, secularia tractantiũ. Rom. 6. Phil. 2. 21. 1. Cor. 10. 24. Ioan. 6. Temperandã actione contẽplationem. Luc. 10. al. prouentum seu profectũ.

Gen. 28. scala, qua Iacob ascendentes Angelos vidit, & vidit descendentes. Eius summitas dum cœlos tangere describitur; quòd ad cœlos per eam sit transitus demonstratur. Per hanc, & tu Frater ascendisti: vidisti quid agatur *in ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius*. Psal. 47. Nunc autem de descensu conquereris; & qui velut è foribus introspiciens odorabas cœlestis diuitias palatij, nunc ad hæc infima deuolutus à longè stas: & licet opulentus aliis ministres; tamen quia visis opibus non frueris, inopiam non euadis. Sed facessat, quæso, querimonia tua; facessant suspiria tua, quoniam Lya quoque sortitur hæreditatem in prole sua. Gen. 30. Non enim vel sola Rachel, vel tantum Lya, Iacob ad patriam comitata est reuertentem. Comitata est Rachel virum, viro grata propter speciem; comitata est eundem soror eius, eundem complexata propter prolem. Comitata est Rachel Iacob, in filio vteri sui & filiis ancillæ suæ. B Comitata est Gen. 32. 10. eundem Lya, in filiis vteri sui, & filiis ancillæ suæ. Sic ille reuisens patriam; *in baculo meo* (inquit) *transiui Iordanem, & ecce cum duabus turmis regredior*. Idem quoque dum comitantibus regreditur vxoribus, Angelum videt, Angelum apprehendit; Gen. 32. 28. & factus in luctamine superior, arefacti contactu nerui claudicaturus abscessit. Hæc 1. Cor. 10. autem *omnia* (sicut ait Apostolus) *in figura contingebant illis*: vnde & hæc eadem, ad nostram doctrinam scripta sunt; *in quos, fines seculorũ deuenerunt*. Factus itaque Iacob; Lyam simul amplecteris & Rachelem, si inter pastoralis excubias sollicitudinis, supernæ tibi claritas arrideat visionis. Factus, inquam, Iacob; Rachelem diligis specie; Lyam, prole: si sic speculationis amplecteris gaudium, vt in exteriori dispensatione fructum quæras animarum. C Nec impedit iter Patriarchæ laboriosi sarcina coniugij, quoniam reditum ad patriam pastoralium occupatio vigiliarum non abrumpit. Et ne causemur hac eadem occupatione cõtemplationis abscedere facultatem; Iacob Angelum videt dum ad parentes regreditur, quia fidelis seruus & prudens dum terram viuentium pio petit desiderio, Deum iam per contemplationem videre, iam Luc. 2. complecti promeretur. Hinc est etiam quod nato Domino, pastores super gregem vigilantes, Angelos aspiciunt: quia his qui piè ac sollicitè conseruandis gregibus inuigilant, sublimia ac diuina innotescunt. Cæterùm iuxta Apostolum, quamuis sancti, quamuis perfecti; tamen *nunc ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus*. Vnde D & Iacob dum reuertitur, luctamen iniisse cum Angelo memoratur. Conditione quippe luctaminis, nunc superior est qui luctatur, nunc succumbit: nos autem in his quæ de Deo mente comprehendimus, quodammodò superamus: in his verò quæ comprehendere non possumus, indubitãter subiacemus. Vt igitur verbis vtar Gregorij, Iacob luctatur & vincitur Angelus, quando intellectu intimo apprehenditur Deus. Luctatur & succumbit, quia lumen incircumscriptum dum comprehendere nititur deficit. Qua in lucta, Iacob superante, neruum femoris Angelus tangit & arescit; quia dum mens in contemplatione diuinas apprehendit delicias, ex earum desiderio, carnis affectus marcescit. Arefacto autẽ neruo, pes vnus incolumis, alter languet, quia mortificata in nobis carnis concupiscentia, conualescit pes quo ad Deum dirigimur, infirmatur ille quo à Deo declinamus. E In quo & notandũ puto quòd percussus in femore Iacob, sano pedi firmiùs innititur, infirmus autẽ pes nec totus hæret terræ, nec à terra totus eleuatur. Post exsiccatas quippe huius quam circumferimus mortalitatis illecebras, interior homo noster pede diuini amoris, qui in eo præualet, totus incumbit, totus hæret. Infirmo autem pede partim Iacob sustentatur, & à terra partim suspenditur; quia languente in nobis rerum secularium dilectione, partim illis innitimur pro natura, suspendimur à reliquis pro corona. In illa, necessitatis est quod appetimus, in his, consilij quod vitamus. Rom. 8. *Vanitati enim creatura subiecta est non volens, sed propter eum qui subiecit in spe*: 1. Cor. 9. Et; *omnis qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet*. Vides ergo

Prè vigilantibus diuina innotescunt. 1. Cor. 13. Gen. 32.

Lib. 2 in Ezechiel Hom 14.

Quo mysterio neruus Iacob emarcuit.

A charissime frater, quòd & Lya comite, Iacob ad patriam redierit; quòd occurrerit Angelus vxorio Patriarchæ: nec abhorruerit cum muliere reuertẽtem, qui mulierem super se confitetur exaltatam. Est autem cœlum, patria tua; patria fœlix, & expetenda gloria sua. Ibi spirituales parentes tui, parentes beati, parentes qui te Christo genuerunt, te præcesserunt ad Christum, pro te supplicant apud Christum. Ad illos tibi cum Lya quoque reditus est (ne timeas) præparatus: in via videbis Angelũ magni consilij; nec dedignabitur ostendi filio virginis Ecclesiæ, qui dignatus est fieri filius Mariæ. Eius visionis dulcedine carnis tibi lenocinia displicebunt, arescet malèsuasa lumborum concupiscentia; interior tuus homo à terrenis suspensus, pauca indulgebit naturæ, nulla gulæ. Vale frater.

Beatorum intercessio.

Epistola 38. Argumentum.

Monasterij Ebronensis apud Cænomanos, planè depravatum statum; & Abbatis indocilem pertinaciam stupiditatémque describit: demum à S. R. Ecclesia Legato in illam bestiam & malè prouidum Abbatem, Monasterij fructus in herba solitum prætendere, quid statui oporteat, vt respondeat, petit.

DEI gratia Engolisinensi Episcopo, sanctæque Ecclesiæ Romanæ Legato, G. I. humilis Cœnomanorum minister, salutem & obedientiæ integritatem. Est apud nos Abbatia, quæ dicitur Ebron, possessionibus & re quondam percelebris, vicinisque C Cœnobiis sola pauperior honestate. Hanc, ea cæteris inuidens; inter locupletes reditus, morum mendicat venustatem. Nulla ibi legum custodia, nullus violati censor Ordinis inuenitur. Cœnobitæ non minùs Monachum persequuntur, quàm si cum turpitudine fœdera pepigissent. Si quid Fratrum sumptibus Antecessorum deuotione collatum est; in mercedem transit iniquitatis, non in subsidium religionis. Claustrales, quibus conuenticula plebis & sermones ocij lex arctior interdicit; plateis, pro claustro; scurrilitatibus, pro lectione coũtuntur. Est etiam ex publica & inexpugnabilis cum mulieribus familiaritas; quibus illæ, promissis & præmissis obligatæ munusculis, dies iniquitatis & noctes infamiæ venditare comprobantur. Inter tot sacræ pro- D fessionis iniurias, hoc etiam præiudicio Respublica premitur, vt quia Monachi ab infestatione ordinis non abstinent; ab infestatione monachorum seculares minimè abstineant: res Sanctuarij, rapinis expositæ, dispositæ flagitiis; cæteriùs violentia, vinolẽtia & petulantia interiùs atteruntur. Tantò rerum pariter ac morum defectui, Pastoris negligentia magnum contulit incrementum. Nihil ei cum Abbatis officio; cui nec mores ad exemplum, nec ad doctrinam scientia suffragatur. Primò, quia simplicitate nimia & cognata stultitia, quid cui conueniat, ignorat. Deinde maturioribus eum personis acquiescere, pertinax & indocilis flecti prohibet improbitas. Ita nec suo sustentatus, nec alieno credens consilio, asininam sibi conformat & exprimit tarditatem. Ille nescius morum reuisere officinas; cæteris præsidet E ad dispendium sanctimoniæ, non ad iudicium culpæ: neque vel occultas explorat offensas, vel manifestis erogat disciplinam. Quàm rarus & inutilis in claustro residet; tam negligens & remissus in Capitulo conticescit. Nam de Refectorio quid dicam? de quo sicut nulla ei cura est quid in illo edatur; ita nulla, quãdo edatur. Dormitorio quoque tam inexorabile odium indixit; ac si in eo quiescere, communis materia esset infamiæ, non species doctrinæ. Accedit ad hæc, ornamentorum pariter ac possessionum distractio, qua nihil relictum est ad decorem domus Domini; nihil ad solatia pauperum nihil ad Cõuentus alimentum. Dici via potest, quotiens eum conuenerim, quotiens præsentibus religiosis Abbatibus hominem increpauerim; nec tamen ideò vel moribus

Cœnobiis Censoris indigens.

Monachorum inexpugnabilis cũ mulieribus familiaritas.

Abbas officio & doctrina prælucat.

Correptio fraterna.

Purgare qui nequit emendare promittit.

exhibita est reuerentia, vel vitiis irrogata disciplina. Porrò ne quid mihi ad eius correptionem defuisse videatur; sub vestra inuitaui & traxi audientia. Ibi cùm negligentiam suam purgare non posset, emendationem promisit, fidem dedit; sed facta sunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Vt enim de ordine taceatur, quem penitus delictorum exinaniuit impunitas; eò vsque monachorum superbia declinauit, vt per præfati loci Burgenses quotidiana stipendia mendicentur. Eò missus Abbas sancti Vincentij, vir scilicet consummatæ religionis, quàm dilapidatum inuenit Ordinem, destinata vobis pagina nunciauit. Super his ergo quid vobis placuerit, aut quid in præfatam bestiam statui oporteat, filium vestrum sigillatis apicibus instruatis. Dissipatio fructuum, quos malè prouidus Abbas in herbam prætendere consueuit, responsum desiderat festinatum: Vale.

Epistola 39. Argumentum.

Iunata & Iudaica proditione Cœnomanensium Comes Rothrocus (licet refectus & ad matrem missus capillus id pernegauerit) tum & Hubertus eius Dapifer Ildebertum, Episcopum tunc suum truserant in carcerem, è quo cùm non viderentur illum dimissuri prius quàm nomine Redemptionis, argento aliquo illum emungerent, nec ei prodessent Episcopi Carnotensis preces, & iactum in Hubertum anathema, commendat se omnium Episcoporum & Ecclesiæ filiorum precibus. & cùm videret Ecclesiæ comparari seruitutem si sub precio redigeretur Episcopus, vitam redemptam nihil facere se, constanter profitetur.

Fœliciter miseri, qui dici possint.

OMnibus Episcopis, Presbyteris, atque vniuersis filiis Ecclesiæ, I. Cœnomanorum sacerdos, vinctus Christi Iesu, salutem. Fœliciter sunt miseri, quos constat non meruisse quæ perferunt: In aduersis siquidem quædam felicitas est, qua reum putas esse, tamé innocentem. Hinc est quòd gloriamur in vinculis: quorum causa, nobis est pro solatio, non conscientia pro flagello. Gloriamur enim cum Paulo, dicentes, *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ.* Qualis autem ea sit, vel quæ fuerit nostrorum causa vinculorum; audiant fratres mei, Consacerdotes mei, Domini & amici mei: credo tantò deuotiùs oraturos eos pro me, quantò nouerint in me magis pati Christum quam me propter Christum. Viuit Deus & Dei Filius, & vtriusque Spiritus nouit, quia nõ mentiar. In turre Cœnomanensi Comes Rotrocus in vinculis tenebatur: ad eum metu mortis trepidum vocatus accessi; deinde mihi confessus, domui suæ disposuit, testamentum fecit, Ecclesiis distribuit. Quod vt illibatum permaneret; submissis precibus à me impetrauit, quatenùs ego ipse matrem eius adirem, de testamento perhiberem testimonium, inhiberem ne quis illud minuere præsumeret, ne quis omninò tẽtaret adnullare. Factum est sicut Comes postulauit. Iui; quò vtinam pedem non tulissem! Mater Comitis in osculo me suscepit, applausit testamento, gratias agens quòd gratia Comitis accessissem. Rem taliter factam, nec filius nec mater diffitetur. Eadem die initum est aduersum me consilium, in crastinum iniectæ manus; in me iteratam discere Christi traditionem. Quinta enim feria, in osculo sum susceptus: sexta Feria, tanquam cum susceptus: sexta Feria, tanquam cum Christo iturus ad crucem, contumeliosè captus sum, & positus in custodia publica. *Diuiserunt* etiam *sibi vestimenta mea*; equis iam distributis inter eos qui gratis ad facinus discurrunt; ad honestum, nec precio. Porrò in illo castello, in quo hæc acta sunt, Carnotensis erat Episcopus, venerandæ vir auctoritatis: sed apud sceleris auctores, sine auctoritate fuit auctoritas. Is in spiritu contrito Hubertum conueniens, (hoc enim Pharisæorum principi nomen est) primò blanditus est illi bestiæ; sed bestia rationem non admittit: dehinc illum sacrilegij liberè arguit, obsecrauit opportunè, importunè increpauit; postremò tradidit eum Sathanæ in interitum carnis, anathematis vinculo quo debuit alligatum. In omnibus his non est auersus furor eius; sed adhuc manus eius extenta. Religiosi quoque Abbates, & consummati nominis Anachoretæ ad lapidem conuenerunt & inuenerunt lapidem; non eum de quo suscitat Dominus filios Abrahæ, sed in quo nihil est humoris, in quo radicem non habet semen verbi Dei: In omnibus enim his non est auersus furor eius, sed adhuc manus extenta. Missum denique ad Comitem Rothrocum; relata ei captio mea, confusio & ignominia mea. Is primò, in corde & corde locutus, tandem dimitti me & satis Ecclesiæ fieri nunciauit. Ac ne simulatoriè loqui putaretur, abscissus de capite suo capillos, matri suæ transmisit; addens: Hubertum in me non minorem sibi intulisse iniuriam quam si reliquos abstulisset. In omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Ad vos ergo conuersio mea, charissimi Fratres mei, Consacerdotes mei, domini & amici mei. Oro vos orare pro me, curam agere de me, compassione esse iuxta me. Nam de redemptione nihil ago: semel Christi sanguine redemptus, iterum redimi non requiro. Sanguis ille, redemptio mea: Sanguis ille, pretium meum. Indignum est, vt sub pretio redigar, cuius pretium sine pretio est. Præterea infamis est redemptio, qua libertas perit Ecclesiæ; qua seruitus comparatur. Necesse est enim, vt membra seruiant, si caput humilis sub tributo. Necesse est Clericum redimi, si Episcopum censeas redimendum. Necesse est trepidare subiectos, si iuxta Comicum, ei opus est patrocinio, quem paras defensorem. Ego certè tanti vitam non facio, vt breuem diligam, & redemptam. Malo periclitari de ea, quàm pro ea communem conculcare libertatem. Prosit Ecclesiæ mea mors, cui viuens dum præsui, non profui, Pontificis est si non viuere, mori saltem vniuersis, Vale.

Conscientia pro flagello 2. Cor. 1. 12.

Episcopus Carnotẽsis excommunicat Hubertũ pertinacem.

Capilli abscissi, ad cõtumeliæ notam.

Infamis est redemptio Episcopi qua perit Ecclesiæ libertas.

Epistola 40. Argumentum.

*Scribit è carcere ad * Herlonem Sagiensem Episcopum, vt anathemate feriat Comitem illum Hubertum Comitis Rotroci dapiferum, qui violentas manus in illum iniecerat,*

** Lege, Serlonem.*

H. Dei gratia Sagiensi Episcopo; I. vinctus Christi Iesu, salutem. Credimus ignorare te, quòd in vinculis tenemur iuxta te: si nosses, nequaquam nobis tua solatia defuissent. Episcopus enim es, & illud Christi legis & intelligis; *In carcere eram, & venistis ad me.* Noueris ergo Coepiscopum tuum carceribus mancipatum; Christum Dei militibus iterùm traditum; multiplici custodia iterùm circunseptum, & ab eo exigi quod constat non deberi. A modò nisi eum visites; non ignorantiæ deputabitur, sed culpæ. Visitet ergo Christus Domini vinctum Iesu Christi; visitet non passibus corporeis, sed affectu charitatis; visitet non rerum exhibitione, sed precum. Benè nos visitabis, si anima tua in amaritudine est propter nos: benè nos visitabis, si ores ne relinquat Dominus virgam peccatorum super nos: benè nos visitabis, si cum Petro Malchum percutis persequentẽ Christum apud nos. Non gero docentis personam, sed quærentis: sicut enim Hieronymus ad Eustochium ait; stultum est docere quod nouerit ille quem doceas. Duos in cœna fuisse gladios; hoc quoque & legis & intelligis: vnum quidem Petrus in Malchum vibrauit, dum Malchus in Christum manus extenderet; alter verò eductus fuisse non legitur. Aptè profectò inuentus est vterque apud discipulos Christi, quia adhuc vterque ostenditur in membris corporis Christi. Membrum enim Christi, Rex: membrum Christi, sacerdos. Scienti loquor; nosti gladium Regis, nosti gladium sacerdotis. Gladius Regis, censura Curiæ: gladius sacerdotis, Ecclesiasticæ rigor disciplinæ. Hos Euangelistam figurasse legisti, dicentem; *Domine ecce gladij duo hic.* Si esset qui in gladio regni

Matt. 25.

Charitatis affectu inuisere eos qui in carcere sunt.

Membra Christi, rex & sacerdos. Gladius duplex, curiæ & Ecclesiæ.

Luc. 22.

A liberaret me; nō peteretur educi gladius sacerdotij propter me. Cæterùm vides quia iam *Potestas sine causa gladium portat*; in vagina reconditus est: pellibus mortuorum animalium rectus est. In Christum Malchus, in vasa templi Balthasar impunè manus extendit. Nemo est qoem zelus domus Domini commedat: nemo est qui eum Moyse minetur & dicat; Deut. 32. *inebriabo sagittas meas sanguine, & gladius meus deuorabit carnes.* Psal. 117. *Bonum est ergo sperare in Domino, quàm sperare in principibus*: Psal. 122. Vnde, *sicut oculi ancillæ in manibus dominæ, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri*; miserebitur aurē noster Deus. Psal. 101. Adhuc ille *respicit in orationem humilium, & non spreuit precem eorum.* Mat. 2. In Angelis eius reposita est spes mea; collocata anchora mea, ne mergator procellis fragilis nauicula mea. Scienti loquor: Angeli Domini, Pontifices eius; Angeli Domini, Sacerdotes eius: Malachias enim ait; B *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, quia Angelus Domini exercituum est.* Si ergo Angelus Domini es; imò quia Angelus eius es, illum geris gladium, qui apud Ioannem de ore Angeli, bis acutus exiit. Hunc & tu (quod absit) sine causa portabis, nisi seces & tradas Sathanæ filium mortis: nisi claudas & obseres reliquis Adæ paradisum Domini Dei tui. Hoc autem non dico tanquam mortem peccatoris desiderans; sed vt ostendas peccatori cauteriatam conscientiam suam, sed vt ei cum propheta dicas: Psal. 49. *arguam te, & statuam contra faciem tuam.* Porrò filios ille perditionis, Hubertus Capræolus est. Hubertus Capræolus. Hubertus consilium malignauit aduersùm me, manus iniecit in me; captum tenet me, de dapifero Comitis factus dapes diaboli. Illum enim nihil aliud sapientem quàm terram, C Serpens ille comedit qui ventre repit & pectore; cui dictum est, Gen. 3. *terram comedes omnibus diebus vitæ tuæ.* Terra hæc spinas & tribulos mihi germinauit; propinauit vinum; non vinum quod lætificat cor hominis, sed quod inebriaret amaritudine spiritum meum. · In amaritudine enim scripsi tibi, rogans vt talem inueniam te, qualem me velles inueniri à te.

Epistola 41. Argumentum.

Vidua quadam iuuenis, olim peccatrix; ad Christi nuptias (non dubium quin voto Monastico) transierat. Eam humanissimè hac epistola hortatur Episcopus, ne ob anteactam vitam animo despondeat; nam & pœnitentes vt iustos; & Viduas vt Virgines placere Christo: Cæterùm contra varias tentationes, varia illi D *præscribit è Scripturis pharmaca; vtque sibi à dæmone sedulò caueat, admonet.*

ADELÆ COMITISSÆ.

HVmilis Cænomanorum Episcopus. I. A. suæ Dominæ atque dilectæ, bonos euentus ex bono promererī principio. Quia te dominam appello, nooeris esse meriti tui: quòd dilectam, debiti mei, sponsa Domini mai, domina mea est: hinc est quòd te poro & sanctitatis amore complector, quòd 2. Cor. 11 *æmuler te Dei æmulatione.* Vapularem sub iudice Christo, nisi sponsam Christi zelarer & in Christo & pro Christo. Iterom enim dico; sponsa Domini Iesu Christi es. Ad regis amplexus de cubiculo militis traducta es; vxor hominis, vxor Dei facta es. E Nolo tamen repudium timeas, quia cùm virgo esses, hominem Deo, regi militem prætulisti. Osee 1. Osee noster meretricem ducit vxorem; Num. 12. Moyses Æthiopissæ coniugio delectatur. Ioan. 4. Vnde sitim Christus extinguit? Samaritana pocolum administrat. Luc. 14. In plateis & vicis, pauperes & debiles, cæcos & claudos euangelium quærit, vnde domus Patrisfamilias impleatur de reptilibus & immundis, Act. 11. in Actibus Apostolorum dictum legisti: *macta & manduca*: Ioan. 12. deniqoe peccatria fuerat, de qua Ioannes in Euangelio ait; diligebat Iesus Mariam & sororem eius Martham, & Lazarum. Innomera sunt esempla quibus etiam tabernarias peccatrices, suo Christus cōiugio dignari figuratur. Non enim de iustis, sed de talibus quo-

A que dictum est; *conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.* Zach. 1. Euangelista quidam inquit; Mat. 8. quidam ex eis, de longè venerunt; Luc. 15. de longè Scortator ille filius veniebat, quem pater in symphonia & choro suscipiens, saginatum pro eo vitulum interfecit. De longè venientes zelatur Sponsus tuus; eis etiam se maritum offerens, quæ numerum perdidere maritorū. Christo itaque multæ vxores. Christus ducit & virgines & viduas. Eius vxor, Agnes & Anna & Susanna est. Agnes, nullius nisi eius: Anna, post alterum, tamen eios: Susanna similiter & alteris, & eius. Quæ plus enim diligit parit vberiùs; quæ plos parit, dotatur ab eo sublimiùs: nulla tamen indotata, quia nulla infœcunda. Mulier post annum quinquagesimum non parit. Apud sponsas hominum (si verus est Phisicus) in quinquagesimo anno fœcunditas omnium conquiescit; quibusdam nulla omnino filiorum benedictio est. Apud Christi coniuges non sic: B nullam natura, nullam tempus facit infœcundam; omnis ætas ab eo concipit, ei parit: In ortu quippe sumunt Christi nuptiæ principium. Virgines nascuntur omnes; cui sorti debetur in cœlesti thalamo principatus. Fœmina fœminam generans, antè Dei socrus est quàm hominis. Festiuum tam festiuum coniugium! fœlix vis nata, Mat. 22. & iam nopta, *angeli* enim *neque nubunt, neque nubuntur*, quorum conditio sexum ignorat Nam de cæteris Christi coniugibus, quid loquar; quibus exuberat in senectute fœcunditas? 1. Reg. 1. Anna fœcundior octogenaria quàm iuuencula fuit: Gen. 24. vnum Sara genuit Abrahæ filium; Domino plures: Cant. 4. *Omnes*, sicut Salomon ait, *gemellis fœtibus abundant, & sterilis non est in eis.* Hæ sunt quæ cum propheta dicunt, Isa. 26. 18. *à timore tuo concepimus & doluimus & peperimus, spiritum saluationis fecimus super terram.* Ab hoc & tu soror C mea, Domina mea; ab hoc & tu, nisi fallor, concepisti. Conceptū spiritualem sequuntur dolores. Si autem concepisti; necesse est ante partum doleas: cùm dolueris, enitēdum tibi est vt parias; cùm pepereris, tunc tandem veraciter dictura es, *Spiritum saluationis tuæ Domine fecimus super terram.* Scio, mea charissima, quia Salomonem legisti dicentem, Eccl. 15. *qui timet Deum, faciet bona*: & in Psalmo; Psal. 110. *initium sapientiæ, timor Domini*: cæterum, non illios sapientiæ quæ apud Deum stultitia est; qua sapientes sunt homines vt faciant mala; sed quam inter perfectos loquitur Apostolus; quam prudentes Virgines oleū in vasis accipiunt, & cum Sponso ad nuptias admittuntur. Hanc à timore sapientiam; à constantia * timorem concepisti. * forte conscientia. Rapina gauisa es? legeras; Luc. 15. 1. Cor. 6. *neque fures, neque rapaces regnum Dei* possidebunt. Mentita es? legeras: Sap. 1. *os quod mentitur, occidit animam.* In damnum pudicitiæ iuuenibus placere studuisti? legeras? D *qui hominibus placent confusi sunt, quoniam Deus spreuit eos.* Audisti & exaudisti vētrem? legeras, Psal. 55. 1 Cor. 6. *Esca ventri & venter escis, Deus autem & hunc & has destruet.* Ætas melior fluxerat, & nihil adhuc feceras boni? legeras, Luc. 13. *ecce anni tres sunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio, succide ergo illam.* Hæc mala, vel nulla bona feceras. Iudicium timuisti? meritò autem timuisti, quoniam iudicem dicturum didicisti, Mat. 22. Gal. 3. *ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium. Timenda est sanè atque tremenda hæc sententia.* Timor illius, timor seruilis, sed vtilis: de seruo quippe facit & filium. Quòd si filium, & hæredem; *Hæredem quidem Dei, cohæredem autem Iesu Christi.* Hoc timore timere cœpisti, & concepisti: sed vbi, vel quid E concepisti? io agro mentis, spiritum pœnitentis. Dæmones mille modis procurant abortū spiritualis fœtus. Delicatus profectò conceptus, & excuti facilis ante partum! Mille sunt veneficia dæmonum, quibus inlectis, vel rude semen penitùs deficere, vel enecari iam formatum consueuit. Vnde Ambrosius: Facilius (inquit) inueni qui innocentiam seruauerint, quàm qui veram egerint pœnitentiam. Innocentiā seruare quàm pœnitere facilius. Hanc professis, periculosa est præteritarum recordatio voluptatum: Voluptatū recordatio periculosa est pœnitentibus. eas enim tenerrimè caro suspirat; & immemor vxoris Loth, egressum de Sodomis spiritum, frequentiùs respicere subhortatur. Multa est in hoc & semper sollicita, non tam imperrare quàm extorquere consensum: nec ei laboriosum est in tali triumphare negotio, cùm omnes facilè trahamur illecebris; & efficacior sit conatus carnis Gen. 14.

Caro fortior est spiritu. *2. Cor. 9* ad crimen, quàm spiritus ad virtutem: vnde necesse est A interiorem hominem dolere, quoniam non iam quod vult, hoc facit, sed quod non vult, illud agit. Nolo expauescas, nolo desperes, si dum incipis fugere te, velut post tergum insibilet prurigo voluptatum: si iuxta quod Augustinus de sese meminit, succutiat carneam vestem tuam, & dicat; quò fugis? quid tibi & vitæ; cui est impar muliebris infirmitas? quid tibi & oneri; sub quo defectum sexus muliebris pollicetur? Quid somnias, teneros artus & exquisitis educatos delicijs, longum posse *Vita Monastica, est longum Martyriũ.* ferre Martyriũ? Incipe, sed quod te non pœniteat incepisse: quantæ tibi vires, tantus sit & conatus, ne nõ possis quod conaris. Caro, & mulier; duplex infirmitas; & consortium vix discens dediscere voluptatem. Apud *Apud iuuenculas non est tuta Religio.* neutram tuta est religio; donec maturior ætas, vtrinsque restinguat incendium. Eo tempore consultiùs incipies B quod modo periculosè profiteris. Neminem serò pœnitet, quem mors inuenit pœnitentem. In extremo *Serò non pœnitet, quem tandem pœnitet.* vitæ, Latro dum paradisum meruit, exemplum reliquit. Operarios qui circa vndecimam horam veneiant, pares illis in præmio legisti qui portauerant pondus diei & æstus. Hæc & his similia sacris obsistunt mitis; hæc *Luc. 23.* sementem virtutis extingunt, & suffocant ante partum. Talia Syrenes amarissimè dulces; talia cœli volucres, animæ cantitant inchoanti: si Syrenes audieris; à portu recedes in voraginem longiùs abstracta voluptatum: si volucres te demulcent; frustrà seminas, quia quod seminas, à volucribus comedetur. Aduersus tam pestilentes cantus (si sapis) obsurdesces; & ne eos exaudias, aspidis exemplo, mentis aures obturabis. Est tibi *scutum* *Eph. 6.* *fidei, in quo possis omnia tela Nequissimi*, & excipere missa, & C *ignea extinguere*. Sunt etiam parata tibi iacula, quibus instantes confodias & expugnes inimicos. Si circa te fabulatorij spiritus, & incantatores carnis motus obstrepuerint; esto constans & dic: *declinate à me maligni, & scrutabor* *Psal. 118.* *mandata Dei mei*. Si recalētem mulierem senseris, & ad suas reuolare velle ineptias; esto constans, & dic: *Domine con-* *Psal. 118.* *fige timore tuo carnes meas, à iudicijs enim tuis timui.* Si paupertatem odisse cœperis, & perceperis diuitiarum suscitari desiderium, redi ad te, & dic: *Væ vobis diuites, quia ha-* *Luc. 6.* *betis hîc consolationem vestram.* Si te demulceat adulator, & ad plebeculæ laudes hilarescas; redi ad te, & dic: *Oleum* *Psal. 141.* *peccatoris non impinguet caput meum.* Si tibi suggeratur, in frigidiores annos bonũ differre propositum; responde *1. Thess. 5.* & dic: *dies mei sicut fur, ita in nocte veniet.* Si gula desæ- D uiens tibi lautiores commẽdauerit apparatus; responde *Rom. 14.* & dic: *non est regnum Dei, esca & potus.* His velut quibusdam increpationibus diffugiunt inimici: elabitur memoria voluptatum, carnis garrulitas conticescit, sanctæ conuersationis initia conualescunt; his formabitur & in fructum proficiet quicquid bona terra cordis tui conceperit à timore Domini Dei cultoris sui. Fructum autem hunc intellige, fructum spiritus, fructum de quo Apo- *Gal. 5.* stolus ait: *Fructus spiritus, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas, aduersus quæ non est lex.* In huiusmodi filiis hæreditas acquiritur sempiterna. Fœlix, si ludat & exultet apud te tam beata progenies, fœlicior autem si de ea tuus triumphare non poterit inimicus. Fortassis E ignoras; sed in masculos huiusmodi superstes adhuc Pharao debacchatur; inuidiam quam cœpit ante partum *Exod. 1.* constanter exercens & post partum: quos enim conceptos doluit, editos mergit in flumine, nesciens cum iam natis in gratiam reuerti, quos oderat nascituros. Persequitur ergo illos vsque in hodiernum diem, nec pudet congredi superatum, dummodò speret alium superare. Siue igitur parturias adhuc, siue iam educes quod peperisti, illum time Pharaonem, quo sicut nihil peruersius *Gen. 4.* est, ita nihil astutius. Eius astutia factum est, vt de prima muliere modico triumpharet apparatu: vno enim pomo superauit, quo dum lacessit personam, vulnerauit & naturam. Inde nimirùm corrupta est tota progenies, & prostratos inuenit hæredes, parentum triumphator.

A Esto igitur non immemor, cum quo hoste bellum inieris, pro quo congressa sis patrimonio, vt non minùs inimici pertinacia, quàm præmij magnitudine, saluti tuæ inuigiles, in eo & per eum vincere quærens, qui propter te mortuus vicit, sepultus triumphauit Iesus Christus Dominus Deus noster.

Epistola 42. Argumentum.

Episcopo cuidam (vt veri simile est) scribit, anathemate non iuste percussum ab illo Lisiardum quendam, ob raptum filiæ Gaufridi, qui raptus non sit verisimilis; imò, verum esse illius cum illa Gaufridi filia matrimonium, cum interuenerit vtriusque consensus.

B NE vel deesse iustitiæ, vel aduersus iustitiam, Lisiardo, immeritam viderem anathematis inferre sententiam: de sacrilegio ac rapina, quorum ipsum arguitis, veritatem diligentiùs inquirere disposuimus. Itaque secundùm tenorem recitati nobis negotij, præfatum Lisiardum nec sacrilegij reum esse manifestum est, nec aliquã filiam Gaufridi impetiuisse violentia. Quis enim affirmare audeat, puellam de monasterio Sanctimonialium abstractam: quam (maturioris doctrinæ causa, sacris cõmixtam Virginibus) ad virum egredi pater dictauit, mater voluit, amita eduxit, ipsa consensit, consensit vtique, in nullius nisi Lisiardi (sicut ipsa testatur) eo viuente, transitura coniugium? Sanè consilium sapiens & maturius suis annis; quo sic harmonia sua legitimis est seruata nuptiis, vt eligeretur vir non inferior genere, non cõ- C ditione abiectior, non minor potestate! Quantum autem consensus obtineat in matrimonio principatum, Nicolaus Papa sic demonstrat Hincmaro Episcopo: sufficiat secundùm leges solus eorum consensus, quorũ de coniunctionibus agitur, qui consensus, si solus in nuptiis defuerit, cætera omnia cum ipso coitu celebrata frustrantur. De eodem Ioannes Chrysostomus: Matrimonium non facit coitus, sed voluntas. Hoc etiam Vrbanus Papa non tacuit, super Arragonũm regem, qui neptem suam cuidam militi se daturum, sub fidei promissione firmauerat, canonicum proferens in hæc verba Capitulum: de neptis tuæ coniugio, quam te cuidam militi daturum, necessitatis instante articulo, sub fidei pollicitatione firmasti: hoc (æquitate dictante) decerni- D mus, vt si illa virum omnino (vt dicitur) renuit; & in eadem voluntatis authoritate persistit, vt viro illi prorsus se deneget nupturam; nequaquam eam inuitam & renitentem eiusdem viri cogas coniugio sociari: quorũ enim vnũ corpus est, vnus debet esse & animus; ne fortè cùm virgo alicui inuita fuerit copulata (contra Domini, Apostolique præceptum) aut reatum dissidij, aut crimen fornicationis incurrat: cuius videlicet peccati malum in eum redundare constat, qui eam coniunxit inuitam.

Puella in Monasterio Sanctimonialium, doctrinæ causa, enutrita.

Non coitus sed consensus matrimonium facit. *Hom. 36. in Matt.* *XXXII. q. 2. c. de Neptis.*

Epistola 43. Argumentum.

E *Profitetur sanctum suum, erga Reginam Anglorum (vt puto) amorem, séque nunquam eius oblitum esse ad altare.*

LOcorum vel temporis incommoda, sanctus amor ignorat: Affectus in eo principatur qui semper sui iuris est, nec ei vis præiudicat aliena: omni siquidem tempore licet diligere, etsi quem diligas videre nõ liceat. Hinc est quòd mari & terra separatus à te, in Christo diligo te; illuc mentionem tuam deferens, vbi & honesta cogitatio præmium, & illicita supplicium promeretur. Ad altare quippe Domini tua me comitatur memoria; timentem ne mihi cedat ad iudicium, si eo te interuentu defraudo, quem beneficiis regina comparasti.

Epistola 44. Argumentum.

Quidam sacerdos, de communi pane sacrificium obtulisse confessus, mittitur puniendus, magis ob scandalum Ecclesiæ (cuius gregem Sacrificij nouitas conturbauerat) quàm ob grauitatem culpæ.

SAcerdos præsentium lator dum ministraturus sacris adstaret altaribus; nec in hoc præparatum panem inueniret, de communi pane sacrificium se confitetur obtulisse: quia in re licet potiùs consuetudo quàm fides impugnetur; nos tamen nonnullam in eo culpam attendimus, arbitrantes grauiùs puniendum esse Ecclesiæ scandalum, quàm delictum; & sacerdotis iniuriam, quàm reatus qualitatem: quod quia in vestra Diœcesi factum est, personam quæ peccatum peccauit, sub vestro statuimus iudicio; quatenus ab eo Pastore transgressio puniatur, cuius gregem Sacrificij nouitas conturbauit. Erit igitur vestræ deliberationis in sacerdotem, qui malè consecrauit, eam proferre sententiam, quæ plus patris habeat quam Iudicis; plus misericordiæ quàm censuræ: Scriptum est enim; *cùm iratus fueris, misericordiæ recordaberis.*

Ecclesiæ scandalum, ipso delicto etiam grauiùs puniendũ.

Hab. 3.

Epistola 45. Argumentum.

Hortatur Ecclesiasticum quempiam, ad bonum perseuerantiæ, ac ne patiatur purißimum conscientiæ argentum cuiusquam muneris scoria decolorari.

ZElum legis habes, quem tamen tibi cathedra non contulit, sed apud te inuenit: Id ostendunt commissa tibi Ecclesiæ negotia; quæ pariter, & inter minas intrepidus, & integer inter munera sub capitis discrimine peregisti. Cæterùm, *qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.* Perseueres oro, nec aliundè patiaris, vt illud purissimum bonæ conscientiæ tuæ argentum, cuiuslibet muneris scoria decoloret. Venturus est Satanas ad te, qui tentet te, qui dicat, *hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me*: sed si benè noui te, sic responsurus es Tentatori, *vade retrò Sathana.*

Matt. 10. 24

Matt. 4.

Epistola 46. Argumentum.

Quendam sibi benè notum, derelicti gregis ac malè suffecti procuratoris arguit.

SIcut reprimendæ præsumptionis est, ad animarum regimen accedere non vocatum, sic iam susceptum deponere nulli, nisi quem sua deiecit culpa, canonicis permittitur institutis. Vnde & apud Fratres, qui sub data tibi professione vitam viuunt communem, grauissimum noueris exortum esse scandalum, quia eos inconsultos relinquere, & inuitis ac renitentibus Procuratorem substituere decreuisti. Qui postquàm sic se dimitti, sic submitti quorundam relatione didicerunt, ad nos vsque fatigati, grauem nimis & plenam gemitu deprompsêre querelam. In dubium namque venit, magis'ne tuũ accusent abscessum, an accessum illius recusent, quem iudicasti subrogandum derelictis. Eum quidem credimus facilè suscepto abrenunciaturum negorio, vtpote qui nouerit oportere trahi; non vltrò ad sarcinam currere pastoralem. Tu autem vehementer arguendus es, & durioribus verbis increpandus, qui sine causa legibus tradita, gregi commisso Pastoris præsidium subtraxisti. Quũ in grege, si vel vnius vel plurimorum tibi peruersitas displicuit, Augustinum tamen tua debuit attendere paternitas, ad Vincentium, sic scribentem: Propter malos boni non sunt deserendi, sed propter bonos mali tolerandi sunt. Si verò totus grex (quod absit) vias incedit tortuosas, nec in sermone tuo requiescit eorum spiritus inquietus, priùs tamen fuerit in auribus nostris eorum

Animarum semel susceptam curam deponere, non licet.

Duriùs arguendus est qui se gregi subtrahit.

Boni non deserendi, mali tolerandi.

A ponenda causa, quàm deponenda custodia. Porrò de demissione horum, idem Augustinus in 3. libro contra Donatistam Parmenianum: qui vult corporaliter, quasi manifestos malos deserere, spiritualiter deserit latentes bonos, quos inexpertos & incognitos cogitur accusare, dum separationem suam conatur defendere. De eodem quoque, vir vitæ venerabilis, gratia Benedictus & nomine, amplectendum nobis exemplum proposuit, nequaquam paucùlas oues deserens, donec vllam omnino cui prodesse posset, inuenit. Hinc & Gregorius super Ezechielem, sic ait: qui animarum custodes sunt, & pascendi gregis onera susceperunt, mutare loca minimè permittuntur. Memineris igitur, summa cum festinatione ad commissum tibi gregem reuerti; sub districto Iudice puniendus, si vel parêre, vel quæ post discessum tuum B perperam facta sunt, corrigere distuleris.

Pastores, à grege abesse non licet.

Epistola 47. Argumentum.

Spiritualem quendam hominem (ni fallor) summa animi modestia hortatur vt sicut cœpit pergat libare Deo, quod pro Deo aurum recusauerit: alioquis fatetur, ægrotum se valenti consilium dare.

SAnctæ conuersationis vestræ procedentibus primordiis gratulamur; eorum Authorem deprecantes, vt mereamini talarem induere tunicam, & hostiæ caudam immolare: quod ita futurum Christo Iesu cooperante confidimus, bonam spem nobiscum reportantes; quia eo duce peruenietis ad brauium qui mouit ad cursum: C quo in proposito, quanta vobis occursent remoramina; iam nisi fallimur, experientia didicistis. Ad virtutem namque gradientes; quo offendant, vbique inueniunt. Eam profiteri, pronum quidem est; perseuerare autem, difficile. Inde fit vt cùm prope sit quò curritur, plures tamen breuissima deficiunt in via. In Ægypto enim sumus, in qua masculorum vitam superstes adhuc Pharao persequitur. Tot in deserto, vel gladiis vel serpentum morsibus ceciderunt, vt duo tantùm terram intrarent promissam. Denique *multi vocati, pauci verò electi.* Quid autem sit, quo retardentur contendentes in hoc agone sacerdotes; etsi vestram non lateat prudentiam, nos tamen illud vobis scribere decreuimus, exhortandi potiùs gratia quàm docendi. Equus cum benè currat, D plurium tamen clamoribus exhortatoriis adiuuatur. Ociùs iuuenci mouentur, notis vocibus excitati: sic & virtus stimulos requirit, & exhortatione suscipit incrementum. Ad verum itaque desudanti bonum nihil æquè noxium est quàm inter diuitias sibi minimè constare, nec animi retinere libertatem. Animus desursum veniens, sursum nititur: difficilè, quò sperat vel aspirat, peruenturus, nisi exoneratus incesserit. Ille simul atque ad inferiora declinat bona; degenerat, & incipit ex proprio defectu seruire, cuius est ex natura dominari. Graue nimis, hanc excutere seruitutem, quæ voluntate potiùs quàm seruitute sustinetur. Imperiosus enim dominus est, amor habendi; faciliùs impugnãs animos quàm corpora, Siculorum immanitas Tyrannorum. Nemo est cui tandiù tam deuotè seruiatur; quocunque vult, suũ ducit E seruum. Non eripitur sibi fuga, non alicuius violentia potestatis; vix enim de cupiditate triumphat, de quo semel cupiditas triumphauit. Cupiditas leges obliterat, ius omne persequitur, diuinas abradit sanctiones. Cupiditas, *in regionem dißimilitudinis*, abducit hominẽ oblitum quam cum Deo & ex Deo habet dignitatem. Denique (sicut ait Apostulus) *Radix omnium malorum cupiditas.* Radix huiusmodi, radix mortalis, & ramos proferens toxicaros: ex ea namque est quod Osee propheta testãte; *maledictum & mendacium, & homicidium, & furtum inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit.* Sub vmbra ramorum istorum *animalis* homo quiescit; eò, cupiditate, docilis declinare. Is ad viam difficilè reuertitur, torpens & quasi frigore gelatus Aquilônis. Nimirùm propter hoc fri-

Leuit. 3. 9. & 7. 3.

Virtutem profiteri, pronum. professam vsque tueri, arduum.

Matt. 20.

Virtus exhortatione suscipit incrementum

Cupiditas, radix malorum.

1. Tim. 6.

Osee. 4.

Prou. 18. Exod. 13.
gus, *piger arare non potest*; & *peccator cùm venerit in profundum iniquitatis, contemnit.* Pharao cùm esset feruenti plagæ proximus; hoc frigore tamen induruit quia labores manuum Israel indebitè vsurpauit. Dici non potest quantas animas hoc frigus astrinxerit, quorum propè consummatum abruperit cursum, quàm grauem rectètis indixerit seruitutem.

Inter tormenta manſere liberi multi, inter diuitias, pauci.
Animi quippe libertatem, plures inter tormenta seruarunt; inter opes autem pauci. Miserabiliùs cupiditas de Saule ipso, quàm Saul de Amalech triumphauit. Mercede captus Balaam, plenum maledictionis animum gessit, cùm verbis eius ad benedicendum Dominus vteretur.

Iosu.7.
Ante hostes cedit Israël, donec pro sublatis de anathemate spoliis lapidibus Acham puniretur. Et vt rosam de spinis colligamus? Atalanta, secundùm poëtam benè currebat; quæ dum declinatet ad aurum Hippomenis, victa succubuit. Legimus, plures B etiam perfectos, hac infectos amurca; & conuersam esse in diuinationem, multorum prophetiam prophetarum.

Mich.3.
De his enim sic Micheas ait: *Sacerdotes Hierusalem in mercede docebant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant, & requiescebant super Dominum, dicentes; nunquid non est Dominus nobiscum? non venient super nos mala!* Quem locum exponens beatus Hieronymus: Sacerdotes (inquit) in morte dedocebant, & prophetæ in pecunia diuinabant, &c. nescientes aliud esse prophetiam, aliud esse diuinationē; videbantur quidem sibi esse prophetæ, sed quia pecuniā accipiebant, prophetia eorum facta est diuinatio: quæ dum minùs attendunt qui sub precio redigunt impreciabilem Spiritus gratiam; similes fiunt lignis syluarum,

Iud 9
quæ in libro Iudicum, oliuam & ficum & viteā imperare sibi postulant, nec impetrant: postulant deinde ramnum C & ramnus eis acquiescit. Nostis equidem per sicca & infructuosa syluarū ligna pseudo-ecclesiæ figurari ministros fœcundante gratia carentes, nec fructum facientes; quæ Dei sunt malè quærentes, nec impetrantes. De huiusmodi sic Apostolus Iudas ait: *hi sunt arbores autumnales eradicatæ, infructuosæ, bis mortuæ.* Nostis etiam quia vnctio illa, nomine figuratur oliuæ: qua diffunditur charitas Dei in cordibus nostris, qua Filium Deum

Psal.44.
Deus vnxit præ consortibus suis; qua interiùs deliburi sunt discipuli Christi, sed iuxta ministeriū donationis Christi.

Ioël,2.
De hac vnctione Dominus per prophetam Ioël: *Effundam* (inquit) *de spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri & filiæ vestræ.* Portò, per ficum, lex vetus iudicatur; quæ plantata in vinea Domini Sabaoth, in D vineam de Ægypto translata, ficus malas protulit, protulit & bonas: malas quidem, malas valde; bonas autem, bonas valdè.

2.Cor 3. Luc.13.6. Ioan. 15.
Littera enim Legis *occidit, spiritus autem viuificat.* Hanc ficum, in Euangelio innuit cùm dicit: *quidam Paterfamilias plantauit vineam,* & in vinea plantauit ficum. Nam per vitem, quis rectiùs quàm Christus exprimitur, qui de seipso discipulis loquens, ait: *Ego sum vitis, vos palmites?* Vnis huius vinum, Euangelij mustum est; mustum lætificans cor hominis, & vt res eorum recusans animorum quos secibus vetustatis obsoletos inuenerit. Huiusmodi mustum Euangelista indicat his verbis:

Matt.9. Marc 7. Luc.5
Nemo mittit vinum nouum in vtres veteres, alioquin rumpuntur vtres, & vinum effunditur, & pereunt vtres. Ramus autem; scilicet spinosum genus rubi & asperum, conuenienter ostē- E dit hominem peccati, filium perditionis, qui aduersatur & extollitur super omne quod dicitur Deus.

Luc.5
Has spinas & aculeos, Psalmus innuit cùm dicit; *cuius maledictione os plenum est, & amaritudine & dolo, sub lingua eius labor & dolor.*

Psal.13. Psal 9.
Et post pauca: *insidiatur in absondito quasi leo in spelunca sua.*

Iud 9
Cum itaque ligna syluarum præscriptas arbores imperare sibi postulant, non impetrant, quia cùm præfatæ peruersitatis homines, quæ Dei sunt, malè quærunt, non accipiunt.

Psal.65.
Scriptum namque est: *iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus.* Postulant isti operatricem Spiritus sancti gratiam; sed Simoni Petrus ait:

Act.5.
Non est tibi pars neque sors in sermone isto. Postulant mystico Legis intellectu, quasi quibusdam dulcissimis fructibus pasci: sed iuxta Esaiam;

Isa.6.
cæcat Dominus cor populi huius, & A *aures eius aggrauat, & oculos eius claudit, ne fortè intelligant & audiant & videant, & conuertantur & sanentur.* Postulant hærere Christo quasi palmites viti, & euangelica imbui doctrina; sed eis nihil esse conuentionis cum Christo, sic Apostolus ostendit: *quæ conuenientia Christi ad Belial?*

2.Cor.6. Sap.1.
Et Salomon, *In maleuolam* (inquit) *animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.* Quia igitur huiusmodi nec spiritu Dei reguntur, nec legalibus aut euangelicis subiciuntur documentis; Ramnum sibi postulant, quoniam Antichristum rectorem sibi constituunt, in eis iam mysterium iniquitatis operantē. Quanta ergo sit pestis cupiditas, quæ virtutis abiuratio, quam præceps ad infernum descensus, nec etiam tardiores credimus ignorare. Turpe nimis Christum Dei hoc inquinari atramento, quo prophetia in diuinatio- B nem degenerat, exinanescit interior Spiritus vnctio, mysticus legis obscuratur intellectus, aufertur Euangelicæ sapor doctrinæ, & qui se iactitant regnum Christi, regnū fiunt Antichristi.

Imaginem Dei, dolo substerni indignum.
Turpe (inquam) nimis, animam Domino similem, huic Idolo substerni, curuare genua ante Baal: bis hominem amittere maleficus, quibus etiam sapientum oculi fascinantur, vt nō videant cœlum, neque recordentur iudiciorum iustorum. Scimus autem, & Domino Deo gratias agimus, vos omnimodè præfatam fugere tempestatem, nec dissimulanter indignari, Christum Dei vel auram odorati munerum, vel fauorē quærere personarum. Sancta hæc & Deo placens indignatio, quam & lingua loquitur, & actio attestatur. Audiuimus tamen non defuisse qui vos vrgerent ad spacio- C sas & spectantes ad mortem vias: qui dicerent, rem vestiam, sumptuosis nō sufficere expensis, habendum præ mano, quod de manu pauper accipiat: his *qui altari* deseruiant licere *de altari* viuere.

1. Cor.9. 1.Reg.
Saulem desiderium animi sui vaticinio quæsiturum, pondus argēti ad prophetam Samüelem tulisse verba hæc, sibili sunt antiqui serpentis, cui paruoi est absorbere fluuium, nisi & hoc attenter, vt influat Iordanis in os eius. Hæc dicentes, ignorant;

Psal 36.16. 3.Reg.14.
melius modicum iusto, super diuitias peccatorum multas. Et quidem Saul asinas quæsituros, quartam partem sicli ad Samüelem gerit: & vxor Ieroboam, cum passis vuis & panibus ad Ahiam virum Dei ingreditur. Hi profectò, sicut scribit Hieronymus, quia didicerant nonnullos mercede vaticinari, credebant & istos in mercede vaticinari. Cæterùm neuter eorum legitur delata suscepisse D munera, cùm potiùs Samuel satis hospitaliter Saulem pauisse, Ahias verò præfatam mulierem verbis durioribus increpasse memoretur. Fateamur autem eos accepisse, secundum eundem Hieronymum, stipes potiùs dicenda sunt templi, quàm præmia prophetiæ: Vos igitur agite quod agitis, incedite sicut cœpistis, vos, ad vocem incantantium & *venefici incantantis* sapienter ad mortem, mentis aures obturate, scientes quoniam aurum & argentum libatis Deo, quod pro Deo recusatis, quam etenim periculo militum de Bethlehemitica cisterna sum-

2.Reg 23.15
ptam, quia Dauid (cùm sitiret) propter Dominum, eam fudit, gratum Domino sacrificium fecit. Qua de aqua, Bethatedo * Guisi Gothorum regi qui oblatum sibi aurum pro Deo recusauerat, sic beatus Gregorius ait: * Dauid Regis factum mihi ad memoriam venit, cui dum cō- E cupita aqua de cisterna Bethlehem, quæ inter hostiles cuneos habebatur, ab obsequentibus militibus fuisset allata, protinùs dixit:

* Recharedo Gasigotorū. C, 7. * Epistolar. Libri 7. indictionis. 2. Epistola, 126. Necharedo Regi Visigottorum.
Absit à me, vt sanguinem istorum hominum bibam: quam quia fudit & bibere noluit, scriptum est, *libauit eam Domino.* Si ergo ab armato Rege in sacrificium Dei versa est aqua contempta, pensemus quale sacrificiū omnipotenti Deo Rex obtulit, qui pro amore illius non aquam sed aurum accipere contempsit. Hæc sanctitati vestræ scripsimus similes ægroto benè habentibus antidotum procuranti. Cæterùm sanis quoque, languentium manus aliquando profuerunt. *Nonnúnque Poëtam fungi vice cotis, acutum reddere quæ valeat ferrum exors ipsa secandi.* Sanè dum vobis hæc exaramus, exoramus scrutantem renes & corda, ne patiatur hoc defectu ve-

ſtrum pulſari ſpiritum, quo præſumeretis ea potiùs arrogantiæ quàm charitati deputare. Ignorat imperfectũ hoc anima mea, cùm depreſſam ſe grauiſſimis exceſſibus nõ audeat diffiteri. Quicquid eſt actum, charitas docuit, cuius eſt *gaudere cum gaudentibus*, & cum confirmantibus infirmari. Vicem mihi rependitis, ſi diligitis me, & oratis pro me.

Rom. 12.

Epiſtola 48. Argumentum.

Orationum ſuffragia pro defuncta Regina petentis amici exhortationem, ſe anteuertiſſe, licet eam ita vixiſſe ſciret, vt non egeret interuentu poſt mortem, reſcribit: & ad extremum, exceptiones decretorum pollicetur.

PLerumque fit vt ex præteritis euentum colligamus futurorum, vnde & nos veram amicitiam ſperamus ex vobis, quæ amico ſepulto non ſepelitur in vobis. Docet hoc, animi veſtri erga reginam ſanctus & ſuperſtes affectus, cui, pro ea interuenîre non ſufficit, niſi & aliorum etiam impetret interuentum. Oratis quidem orari pro ea: ſed credimus eam plus poſſe ſuis non adiuuare, quàm egere noſtris precibus adiuuari. Fateamur enim neceſſe eſt eam deceſſiſſe reginam, cui nec ex opulentibus delicijs, nec ex poteſtatis licentia, nihil ex lenocinio ſexus, ad honeſtatis periculum ſurrepſit. In ea, præter virtutem, nihil virtus inuenit. Quem vitæ modum licet interuentu poſt mortem non egere nouerimus, veſtram tamen præceſſimus exhortationem, veriti iudicium niſi orationum ſedulitatem, quam à uobis regina promeruit, ſpontanei potiùs quàm rogati ſolueremus. Ingratum coluit, niſi colatur & ipſa pro ſeipſa. Præterea non ſolamur à debito, ſi interuentum noſtrum alienus ei comparet interuentus. Beneficium namque pro alio remunerare quàm pro ſe ipſo, non ſoluit ſed obligat debitorem. Sanè pro deſtinatis nobis ſcrinijs, primo paginæ noſtræ capitulo gratias ageremus, niſi ſicut in animo, ſic & in ſcripto primum ſibi locum regina vendicaret: ſerò enim reginæ meminit, quiſquis eius poſt aliud recordatur. Exceptiones autem Decretorum quas in vnum volumen ordinare diſpoſuimus, ad ſuum finem nondum perductæ ſunt: opus enim hoc, liberum curis pectus deſiderat; cuius nos immunes, epiſcopatus fecit: bonam tamen expleuimus partem; atque ad id peragendum quod reſtat, Epiſcopum depouemus. Peractũ, veſtras veniet in manus; nec opus erit quòd pro eo deferendo veſter Legatus ad nos vſque fatigetur. Officij noſtri erit, vobis illud per noſtrum deſtinari. Vale.

Pollicetur exceptiones Decretorum.

Epiſtola 49. Argumentum.

D. Auguſtini teſtimonio Epiſcopum laudat qui ſtudioſus libertatis Eccleſiæ Epiſcopaliter deſudaſſet, ne abſtraherentur de Eccleſia, qui illuc immunitatis gratia confugerant, vtque quod cœpit, ſtrenuè peragat, hortatur.

AVdiuimus & valde læti ſumus, fraternitatem veſtram pro eorum deliberatione qui de Eccleſia violenter abſtracti ſunt; ſatis epiſcopaliter deſudaſſe. Cæterùm *qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.* Credimus autem vos perſeueraturos, quoniam & honorem Eccleſiæ Chriſti diligitis, & canonicas nõ ignoratis ſanctiones. In his enim nouiſtis contineri; reum fugientem ad Eccleſiam, nemo abſtrahere audeat nec inde donore ad pœnam vel ad mortem; vt honor ſeruetur Eccleſiarum. Auguſtinus quoque inter illa quæ fidei aduerſantur, hãc eſſe contumeliam ponens, ad Bonifacium Comitem qui de Eccleſia hominem abſtraxerat, ſic ſcribens ait: Miror quàm ſubitò fidei murum aries ruperit inimici; noui enim qua religione ſemper ſis Eccleſiam veneratus; quo inſtigante furore hominem de Eccleſia rapuiſti? Idem poſt pauca: Ecce igitur illæſum reuoca; quem, vtir religioſus rapuiſti. Oblatio verò domus tuæ à Clericis ne ſuſcipiatur, interdixi; communionémque tibi interdico, donec peracto pro auſibus à me definito tibimet pœnitentiæ tempore, contrito corde & humiliato, dignum offeras Deo ſacrificium. Porrò dictum eſt nobis, raptores dicere; quòd * Vvalguerius fidei pollicitatione promiſerit, ſe (niſi eorum licentia) de captione nullatenus exiturum, quod ſi etiam verum ſit; tamen nec vſus habet, nec ratio permittit vt reus de Eccleſia abſtrahatur. Qui enim dixit; Reum de Eccleſia nemo abſtrahat: nullum omnino excluſit quem ſalua liceret abſtrahi iuſtitia. Nos quoque conſuetudinem ſequentes, quæ nec rationem impugnat nec legem, his etiam qui violata fidei promiſſæ reuerentia ad ſinum matris Eccleſiæ confugiunt, integram egrediendi vindicamus libertatem, & raptores eccleſiaſtica punimus diſciplina. Qui ſcilicet raptores, ſi aduerſus liberatos læſæ fidei cauſam mouerint; neminem omnino liberatorum eccleſiaſtica compellit reſpondere iuſtitia. Valete; & quod cœpiſtis, ſtrenuè peragite.

Matt. 10.

Eccleſia locus immunitatis.

xvii. q. iiii. c. Miror.

* Galvvonus.

Deus abſtrahi eccleſiæ nequit.

Epiſtola 50. Argumentum.

*Nomine Vvilielmi de * Longeio, qui Hugoni excommunicato communicans exciderat gratia Epiſcopi, apud quem gratus antè pro Hugone intercedebat, petit Hildebertum, illi & alteri in integrum ignoſci.*

* Louleio.

POteſtati cedit ad gloriam, iniurias vlciſci nolle cùm poſſit: quod ſerenitas veſtra ſatis epiſcopaliter attendens, Vuillielmo * Longeio indulſit, qui pro Hugone (veſtro ſcilicet excommunicato) in Engoliſmenſi concilio agens, dum eius quæreret gratiam, amiſit veſtram: in quam licet interceſſione veſtra redierit; tamen quia ſemper ſuſpecta eſt offenſa Poteſtas, adhuc per uos deprecatur ſibi in integrum ignoſci: quod eum conſtabit adeptum, ſi eius prouectui perſona quam offendit non obſtiterit. Abſit autem vt ſic ad vltionem remiſſæ reuoletis iniuriæ, cuius eſt, in remittenda ex animo iniuria Solem peruenire occidentem. Bis Deo ſacrificat offenſus & clemens præſul. A tyranno parum differt ſacerdos, illatæ memor iniuriæ. Præterea, immeritum perſequitur, puniens qui remiſit offenſam. Remiſiſtis autem & hoc nobis ſignum: eundem verò nobis in præfato commiſiſtis concilio: præcipientes vt ex noſtra deliberatione ſuper hoc ſatisfaceret Deo quod excommunicato veſtro communicare præſumpſerat. Si quid apud amicum preces amici poſſunt, ſentiat Guillielmus, verè ab animo veſtro omnem omnino propulſatum rancorem: quoniam qui potuit offendere, poteſt & vult offenſam deuotis redimere obſequijs.

* Louleio. Tum donandæ cum poſſunt vlciſci iniuriæ.

Poteſtas offenſa, ſemper eſt ſuſpecta.

Eph. 4.

Sacerdos memor iniuriæ, tyranno eſt æqualis.

Epiſtola 51. Argumentum.

Vigilantianæ hæreſeos interpolatorem inſectatur & confutat, qui vt maiore auctoritate impietatem propogaret (otioſas nimirùm eſſe Letanias quibus Sanctos oramus pro nobis intereſſe, cùm nec audiant nos, nec ſciant quid agatur apud nos) Hildebertum, eadẽ ſecum ſentire & docere ventilabat.

IN regno quidem, nullus; in errore animi, omnis homo ſibi conſortem quærit; quod ideò vtique fit, quia cuilibet inuentioni hominum, conſenſu multitudinis auctoritas accedit. In ortu ſuo Arriana ſuffocaretur impietas, niſi tutores qui natam educarent inueniret. Donati ſchiſma premeretur ſilentio, ſi perſonam infeciſſet, non turbam. Tu quoque tanquam doleas omnimodo ſuppreſſam Vigilantij peruerſitatem, ſuſcitare eam perhibèris, & tibi ſocios adhibere, quorum cultu *plantatio quam non plantauit Pater meus cœleſtis*, ſicca dudum reuireſcit. Ais enim (vt aiunt) quid in iſta geratur vita, Sanctorum animas ignorare, atque ideò ocioſas iam eſſe Letanias quibus oramus, vt orent pro nobis Sancti, quia nec audiunt nos, nec noſcunt quid agatur apud nos. Quà videlicet

Impietas ambit fautores.

videlicet Sanctorum iniuria, & grauiùs anima nostra vulneratur quòd quibusdam dixisse diceris, me idipsum sentire, idipsum tenere & docere. In cœlo est Iudex meus, conscius meus, quem nec intuentem fallere, nec euadere possum iudicantem. Curam eu loquor: nouit ille quia nunquam in tantum enanui defectum, vt id vel dixerim, vel aliquando carnaliter senserim, quod insensatè sentitur, quod periculosè creditur, quod docetur. Ego quidem simulare decreueram, & te quasi non viderim præterire: legeram enim illud Apostoli; *gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ.* Legeram & Gregorium, ad Palladium sic scribentem: inter verba laudantium & vituperantium, ad mentem semper recurrendū est; &, si in ea non inuenitur bonum quod de nobis dicitur, magna tristitia generari debet; & rursum si in ea non inuenitur malum quod de nobis loquuntur homines, in magnam debemus lætitiam prosilire. Item si nobis est testis in cœlo, si in corde; dimitte stultos foris loqui quod volunt. Cæterùm quia suggestum est mihi, alios quoque atramento eodem respersos, assumpsi me expertem huius nouitatis ostendere, & refellere professores. Nondum explet episcopum, qui suorum censor ad vitia silet aliena huiusmodi professio delicti arguitur, quoties non arguunt delinquentem. Sacerdotis enim est satagere, ne solus Deo placeat, sed socius; vnde peccare conuincitur, nisi bonum quod in seipso diligit, in suo etiam diligat inimico. Hinc est quòd ego (frater mi) desidero bonas fieri vias tuas & studia tua; nec in eorum reperiri numero *quorum sermo serpit vt cancer,* qui narrant *fabulationes, sed non vt lex* Domini Dei, quibus profectò tabulationibus memorata iam peruersitas accedit, cui resistere constat ecclesiæ consuetudinem, refragari authoritatem, deesse rationem. Quòd enim vniuersalis Ecclesiæ Letaniis insistat; quòd in lachrymis & spiritu contribulato dicere consueuerit, *sancta Maria ora pro nobis*; nec indoctus ignorat cùm audit, nec doctus cùm audit impugnat. Nos tamen veritati nequaquam præponimus consuetudinem, scientes, quia consuetudini nil debetur, cui veritas aduersatur: vnde & in tertio libro de Baptismo paruulorum sic ait Augustinus, veritate manifesta, cedat consuetudo veritati. Item, nemo consuetudinem veritati & rationi anteponat, quia consuetudinem ratio & veritas semper excludit. De eodem Cyprianus: Quælibet consuetudo, quantumuis vetusta, quantumuis vulgata, veritati est omnino postponenda: Et vsus qui veritati est contrarius, abolendus. Cæterùm cùm veritati consuetudo concurrit, exhibendam consuetudini prolubeo reuerentiam, & oportere longiorem vsum immobilem custodiri. De quo Augustinus in eo libro de Baptismo sic ait: hoc planè verum est, quia ratio & veritas consuetudini præponenda est, scilicet cùm veritas consuetudini suffragatur, vel oportet firmius retinere, forsitan reuelatum est tibi desuper, ecclesiam Christi vsque ad tua tempora desipuisse: atque apostolicum illud in te completum, *si quid aliter sapitis, id quoque Deus vobis reuelauit:* felix qui solus factus es Ecclesiæ cœlestium interpres secretorum! Credebam tamen Paulum *raptum in paradisum,* & audisse *arcana verba quæ non licet homini loqui:* sed & tu forsan raptus es illuc, & inde attulisti hæc verba, quæ non licet homini loqui, sed *quod signum ostendis nobis vt credamus tibi?* quis Sanctorum tuæ huic astipulatur doctrinæ? Nunquid tibi est authoritas, qui mihi silentium imponas? Sentio enim, sentio & dico, Sanctorum animas iam cum Christo regnantes, scire quid agatur à nobis, & easdem (cùm oportet, & expedit) orare pro nobis! Infirmum & debile testimonium quisque sibi: Habeo mecum plenas auctoritates, animas, quas & meritum pastores animarum fecit, & Spiritus Dei *omnem* docuit *veritatem.* Decepit me vigilantia tua, nisi Gregorium legeris in 12. libro super Moralia, his scribentem verbis. Sicut hi qui adhuc viuentes sunt, mortuorum animas quo loco habeantur ignorant; ita mortui vita in carne viuentium, post eà qualiter disponantur nesciunt, quia vita spiritus longè est à

2. Col. 1.

Cõscientia mille testes

2. Tim. 2.

Psal. 118.

Qualis sit hæresis eorum qui negant Sãctorum intercessionem.

Consuetudini nil debetur, cui veritas aduersatur.

Pulchrè in Calumistas

Phil. 3.

2. Cor. 12.

Ioa. 218.

Ioan. 16. 13.

A vita carnis: & sicut corporea atque incorporea diuersa sunt genere, ita etiam defuncta cognatione: quod tamen de sanctis animabus sentiendum non est, quia qui intus claritatem Dei omnipotentis vident, nullo modo credendum est quia sit foris aliquid quod ignorent. Item Gregorius in Moralibus: Sanctorum spiritus, interiùs exteriùsque sentiendo, distenti sunt, quia ipsum fontem scientiæ contemplantur: quid enim de iis quæ scienda sunt, nesciunt, qui scientem omnia, sciunt. Eorum itaq; scientia comparata nostræ, valde dilatata est, sed tamen diuinæ scientiæ comparata, valde angusta est, sicut & spiritus mortuorum, comparatione quidem corporum nostrorum spiritus sunt, sed comparatione summi & incircumscripti Spiritus, corpus. Post hanc itaque Gregorij assertionem, qua temeritate dices Spiritus Iustorū omnino ignorare quid in ista agatur vita: nisi maiori B dementia dixeris, quod spiritibus Iustorum nulla post hanc omnino sit vita, quod & de illis sentire impium est, & hæreticum attestari? In hanc enim prolabi insaniam, spem cælestium euacuat præmiorum, & ei miseriæ addicit, de qua sic ait Apostolus: *si tantùm in hac vita in Christo sperãtes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus.* Porrò: quam pro interpellantibus, eædem animæ interpellent, ad Vigilantium, cuius pedisequam fecisti animam tuam, Hieronymus scribens, his eum redarguit verbis: Dicis in libello tuo quòd dum viuimus, mutuò orare possumus, postquam autem mortui fuerimus, nullius sit exaudienda pro alio oratio: præsertim cùm Martyres, vltionem sui sanguinis precantes, impetrare nequiuerint. Si Apostoli & Martyres in corpore constituti C adhuc possunt orare pro cæteris, quando adhuc de se debent esse solliciti, quantò magis post coronas & victorias & triumphos? Vnus homo Moyses, sexcentis millibus armatorum impetrat veniam; & Stephanus imitator Dei sui, & primus martyr in Christo, pro suis persecutoribus veniam deprecatur: & postquam cum Christo esse cœperint, minùs valebunt? Paulus Apostolus ducentas septuaginta ses animas sibi condonatas dicit & resolutus, cùm cœperit esse cum Christo, tunc ora clausurus est, & pro iis qui in toto Orbe ad suum Euangelium crediderunt, mutire non poterit vel audebit? Prætereà Gregorius in Homilia super: *Si quis vult post me venire:* inscitiam tuam his confutat verbis: Adsunt defensores nostri, martyres sancti, rogari volunt, atque (vt ita dixerim) D quærunt vt quærantur: hos adiutores vestris orationibus quærite, hos protectores vestri reatus inuenite. His auctoribus consultis, negare non potes animas Sanctorum vel scire quid agatur à viuis, vel cùm oportet & expedit orare pro viuis. Prætereà nimis caligauerunt oculi tui, si non vides rationem quoque Hieronymi atque Gregorij testimonio suffragari. Nulli enim dubium, cæteris virtutibus eminentiorem esse charitatem: In charitate nimirùm *tota lex pendet & prophetæ,* cùm (iuxta Paulum) *euacuentur prophetiæ, cùm linguæ cessent, cùm scientia destruatur charitas nunquam excidit.* Cùm (teste propheta) *cæli sicut vestimentū veterascant,* cùm terra (veritatis assertione) transeat; *charitas nunquam excidit:* postremò excidit fides, excidit spes; charitas nunquam excidit. Vnde cùm præmisisset Apostolus: *nunc autem manent fides, spes, charitas,* E *tria hæc,* subiunxit dicens: *maior autem horum charitas.* Ideò vtique maior; quia cùm fides euacuetur & spes, charitas manet in æternum. Manet (inquam) non eo tamen arctata modo, quo diligitur in hac vita Deus & proximus; sed tantò maior, quantò pleniùs post hanc vitam, & in Deo cognoscitur proximus, & in semetipso Deus. Qui enim plus metent quàm seminauerunt; plusquam dilexerunt, diligent: quia ex debito dilectioni additur, cùm meritum præmio superatur. Hoc incrementum charitatis considerabat, cùm dicebat Esaias; *dixit Dominus cuius ignis est in Sion, & caminus in Hierusalem.* Nosti frater mi, Sion speculationem, Hierusalem verò visionem pacis interpretari. Et quidem dum Sanctorum animæ mortalitatis huius circumferunt corpus, in Sion esse

Beatos omnia scire & pro nobis orare.

Spiritus collati Deo sunt corpus. Qui negant Sanctorum intercessionem, omnino negãt Animorum immortalitatem.

1. Cor. 15.

Exod. 32.

Act. 7.

Act. 27.

Sanctos exorandos.

Mat. 22. 40

1. Cor. 13.

Psal. 101.

1. Cor. 13.

Esa. 31.

dicuntur scilicet, à longè speculantes quam sperant & expectant mercedem. Sunt autem eædem in Hierusalem, quando sarcina carnis deposita, facie ad faciem Deum vident, mutantes imperfectum, plenitudini: speciem, muneri; imaginem, veritati: In illa Sion erat Apostolus, cùm

1. Cor. 13.

dicebat: *videmus nunc per speculum in ænigmate*, Hanc sibi Hierusalem promittebat, cùm summittebat; *tunc autem facie ad faciem.* Iterùm idem: *nunc cognosco ex parte, tunc autē cognoscam sicut & cognitus sum.* Est igitur ignis in Sion, caminus in Hierusalem, quia feruor charitatis modicus est in hac vita; plurimus est in futura: in hac ignis calefaciens; in futura caminus ardens: hîc portio, illic plenitudo: *veniet* enim *quod perfectum est, & euacuabitur quod ex parte est.* Si tamen id verum est quod asseris, animæ Sanctorum quos neque angeli neque Principatus, neq; Potestates, neque instantia, neque futura, neque altitudo, neq; profundum, neque aliqua creatura potuit separare à charitate Christi, charitatem carent simul & carnem.

Psal. 43.

Et qui propter nomen Domini mortificati sunt *tota die, atque æstimati sunt sicut oues occisionis*, nunc desinunt diligere Deum, dum præcipuè cognoscunt quòd diligendus sit etiam inimicus propter Deum? Cum enim teste Gregorio, nihil foris sit quod ignorent animæ sanctorum, quæ scientem omnia sciunt: quis dicet, ab eis proximum diligi, qui proximi clamores audiunt, & nunquam exaudiunt; pulsari sciunt, & aperire nesciunt? angustias vident, & viscera claudunt? Quid charitati & eis quibus afflictorum gemitus nullam extorquet compunctionem, nullum lachrymæ momentum, quæ inter cæteras supplicationes, principatum sibi vendicant impetrandi? Quia igitur eis deest dilectio proximi; deest & Dei.

Beati norunt angustias viuentium.

Neque enim vel sine proximo, Deus; vel sine Deo, proximus diligi potest: testatur hoc Ioannes his scribens verbis: *qui non diligit fratrem suum quem videt, quomodò potest Deum diligere quem non videt?* Item, *hoc mandatum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.* Quisquis ergo sanctis animabus alterum subtrahit, neutrum derelinquit. Satis iam nisi fallor animaduertis quò tua euagetur doctrina, quàm lutulentam bibas aquam, illic charitatem excidere somnians: verùm *charitas nunquam excidit* vbi gaudium est pro peccatoribus conuersis; vbi sicut pro se, sic laudant omnes Deum pro omnibus, vbi Deus est omnia in omnibus. Respice igitur; &, si peccatum non inuenis apud te, pro quo necesse sit orare Sanctos vt orent pro te; noli insultare nobis, orantibus vt Sancti orent pro nobis.

Lachrymarum in oratione vis præcipua.
1. Ioan. 4.
Ioan. 15.
1. Cor. 13.
Luc. 15.

Epistola 54. Argumentum.

Clarembaldus canonicus rogârat H. vt mitteret ei miracula quæ in Oxoniensi Ecclesia Dominus dignatus est operari: exemplar verò per multa tempora casu amissum, parturientem tenuisse voluntatem excusat.

DIlectissimo fratri atque venerando Oxoniensis Ecclesiæ canonico, Clarembaldo, Ildebertus humilis Cænomanorum sacerdos: plurimam in Domino salutem. Timeo (charissime frater) timeo quòd negligentiæ arguas me, qui (toties rogatus vt miracula quæ in Oxoniensi Ecclesia Dominus operari dignatus est, iuxta fidem destinati mihi exemplaris, annotare non tæderet) satisfacere tibi diutiùs distulerim. Vnde & opus flagitatum, non gratis exarasse me accusatis, quòd & diuturna expectatione, & innumeris precibus comparasti. Quippe iuxta philosophum; non tulit gratis, qui cùm rogaret accepit. Et quidem scio, quia nullum vendit amicus obsequium, libenter, & gratis & citò subuenit, nescit preces expectare. sed velut egentis vaticinetur voluntatem, præuenit rogaturum. Dubitat enim vtrùm sit obsequium, quod vis precum elicit, quod non accipit improuidus. sed importunus extorquet. Portò ab eo quod à me expostulasti obsequio, procul fuisse noueris quicquid obsequij minuerit maiestatem. Ex quo enim tuum didici desiderium & ex abundanti preces addidisti, statim statui obsequi: sed exemplar casu amissum, parturientē tenuit voluntatem, quod cùm mihi per multa defuisset tempora, postea repertum meisque redditum manibus, in negotium scribendi, sopitum excitauit affectum. Finis erat operi, cùm ingressus ad me nuncius chartam mihi nomine tuo titulatam prætendit, & idipsum quod in primo legeram exemplari continentem. Adiecit idem nuncius, idcircò mihi secundum etiam exemplar transmissum ne priorum amissione silentium excusarem. Accepta igitur & relecta non semel pagina mouit spiritum relegentis: in ea namque, miracula quædam continebantur quæ in prima; sed in ea aliter, aliter in prima: quod quia non sic attendi, vt aduersa sibi iudicarem, in his quæ iuxta primum exemplar addideram, nil addere decreui, nil demere, nil mutare: eiusdem namque rei diuersa relatio, nil veræ præiudicat historiæ. Tuo itaque (frater mi) iudicio reseruaui, vel operis vitiū corrigere, vel opus omnino supprimere vitiosum; vices amici geres, si remoueas ab oculis quicquid linguas noueris formidare. Hæc ideò Clarembalde, imò clare valdè prælibaui, ne putares voluntate potiùs quàm necessitate dilatum styli obsequium, & me sic tædere amico scribere, tanquam si & amare pœniteret. Cæterùm cùm diuerso teneat littore; cùm nec te salutare possim nisi propitium præsens habeam dimidium mundi: cùm multis à te separer aquis: *aquæ* tamen *multæ non poterunt extinguere charitatem.* Vale.

Amicus dat gratis & citò.

Epistola 54. Argumentum.

Fratres quidam à monastica disciplina lapsi, carcere tenebantur: Eos soluendos vt ostendat condonandas iniurias hortatur; eò magis quod instet dies Paschæ, dies liberationis & immunitatis.

PAscha Domini est in eo, Israël de Ægypto, & animæ iustorum de tenebris exierunt. Illuxit nobis hæc dies, ad vsum; si vtamini die ad exitum. Pascha etenim transitus (vt nostis) interpretatur. Pasca igitur est, transire in patrem de Iudice in vnitatem de concisione, ad osculum de discordia, ad misericordiam de virga. Fratres qui peccauerunt in vos, adhuc in tenebris sedent, manducantes panem dolorum, & aquam tristitiæ bibentes. Percussum satis est quicquid in eis Ægyptum sapiebat, satis erubuit Sydon in ignominia sua, satis pœnarum dedit: clamat post vos, clamat post nos. Si misericordiam ignoramus, humanæ salutis viam perdimus certiorem. Petrum negantem, qua hora fleuit, Christus respexit. Nullo se interuallo comitata sunt, & lachrymæ peccatricis & indulgentia Saluatoris. Doceat itaque nos præsens festiuitas, Fratres, qui ad monasticum suspirant Conuentum, misericordiæ passu transire, *carbones ignis* super eorum capita coniecturi, si non vincamini à malo si vincatis *in bono malum.*

Ex. 8. 9.
Pascha mysticum.
Ier. 47.
Misericordia est via certior humanæ salutis.
Mat. 26.
Luc. 7. 38.
Rom. 12. 21.

Epistola 55. Argumentum.

Gratulatur Claromontensis ecclesiæ Antistiti, ob collatum Vuilielmo viro præstanti Archidiaconatum, miratúrque, apud Claromontenses, Substitutiones inualuisse, atque (præter præcepta legis & gratiæ) Ecclesiasticas dignitates, præsertim Canonicas, à Laicis & quibuslibet, hæreditario iure obtineri.

REuerendissimo ac benignissimo Confratri suo, sanctæque Claromontensis ecclesiæ episcopo. A. I. humilis Cœnomanorum minister, salutem & orationum munus. Meliùs a me cucurristis consequuti brauium ad quod anhelare disponebam. Vuillelmo siquidem de* Longeio benefacere decreuerā: sed animaduerti, meliùs prouidente domino Iesu Christo, à vobis idem Vuillelmus audire meruit, *Amice ascende superius.* Sanum profectò consilium, quo factum est vt in Ecclesia.

* Lonlegio C. er.
Luc. 14.

Vvilelmi Archidiaconi commendatio. Claromontensi Archidiaconus ille assignaretur, cui ad fructum scientia, & ad gratiam mores exuberant. Ortus eius nec lege reprobabilis, nec abiectus parentela: ex eo, nulla iuueni nota venit, nulla ex obscuritate generis cōfusio: qui conuersatione hominis familiarius vsi sunt, eam intus & mansuetam prædicant & honestam; foris, integrum & splendidum testimonium. Inde factum est vt ad gradum Subdiaconatus eum ducerent promouendum, non magis litteraturæ ipsius deferens quam vitæ. Bonam gero spem, quia seipsum præbebit vas in honorem, vas ad omne opus bonum in domo Domini præparatum. *Hypodiaconus absolutus ab obedientia quam debet Episcopo qui eum cōsecrauit.* Gratias igitur beatitudini vestræ de collato agens beneficio, eundem Vvilelmum, vobis & vestræ commodo Ecclesiæ, ab ea quam Consecratori suo debet obedientiam, liberum omnino & absolutum. Ex abundanti est, pro eo intercedere apud vos, quem fecistis vltrò non quodliber membrum corporis Ecclesiæ, sed oculum. *Archidiaconus est oculus Ecclesiæ.* Audiuimus autem, & vltra quàm credi possit admirati sumus, in vestra matre Ecclesia, hæreditario iure Canonicas obtineri, perniciosa hæc & exhæredans hæreditas. *Canonicarum hæreditas, est exhæredās hæreditas.* Canonica namque, stipendium est gratiæ, non hæreditaris emolumentum: Perit autem gratia, vbi hæreditas principatur, vnde & hæreditate Canonicum fieri, exire de Ecclesia est, non Ecclesiam introire. Qui enim dicunt, *hæreditate possideamus Sanctuarium Dei*, *nec cohæredes sunt Dei*, nec cohæredes Iesu Christi. Væ illis quando iudex sedebit cum senatoribus terræ! Væ (inquam) illis, quos tunc non ex altari vixisse, sed ex rapto, verbera docebunt, non verba: obumbrata enim rapina est, ea quæ electionis sunt, hæreditate vendicari. Fallitur autem quisquis Episcopos tantùm electione dixerit assumendos: Electio (tam sub lege quàm sub gratia) sanctuarij respicit dignitatem. *Electio tā sub Lege, quàm gratia.* Deus ipse, Moysen, Moyses autem ex præcepto Domini, septuaginta viros ex senioribus Israël elegit: non enim præterit nos, Dominum sic locutum Moysi. *Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israël, quos tu nosti quod senes sint & magistri, & duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciésque ibi stare tecum vt descendam & loquar tecum, & auferam de spiritu tuo, tradámque eis vt sustentent onus populi tecum, & non solus tu graueris:* *Num. 11.* deinde quales, & ex qua tribu sacerdotes assumerentur, aut etiam Leuitæ, seu etiam ceteri qui Tabernaculo deseruîrent, non fuit arbitrij, sed præcepti, non hæreditaris, sed Legis. *Num. 3. 17.* Cùm enim solam Tribum Leui Dominus hac sorte dignaretur, nulli tamen ex eadem Tribu licuit vltrò vel indifferenter ad quam vellet irrumpere dignitatem, sed quæ essent vocandæ ad Tabernaculi obsequium, descripta est proprietas personarum. *1. Cor. 10.* Hæc autem *omnia* (sicut scribit Apostolus *in figura contingebant illis*: Lex enim, & præconium gratiæ fuit & exemplum. Inde etiam est quòd vniuersæ dignitates Ecclesiæ, suam quærunt electionem. *Ioan. 15.* Si Apostolos cōsideremus, de illis Dominus ait: *nónne ego vos duodecim elegi?* *Luc. 6.* Si septuaginta duos illos etiam à Christo fuisse designatos Lucas meminit; *Act. 15.* Stephanum, & cum eo sex diaconos, nulli dubium est Apostolos elegisse. In his & eorum successoribus præscripta est Ecclesiæ forma, quam in electione vel consecratione summorum & inferiorum sacerdotum seu etiā Diaconorum non custodiri, causalis est & vicinus ruinæ prouectus. Cæteros quoque gradus ad minimum vsque Clericum, pro Episcoporum deliberatione substituendos & distribuendos, iudicandos & reformandos, canonica censent & prædicant instituta. Perit autem, solis Pontificibus collata hæc à Domino potestas, si substituendi Canonicum vel aliud in ecclesia disponendi hæreditas alicui facultatem aequirat. Quid enim episcopo in commissa licebit Ecclesia, in qua Clericus arbitrio assignetur alieno? Quid ibi sacræ poterunt sanctiones, vbi nascitur non fit Canonicus; vbi plus nuptiis debetur quàm meritis; vbi plus genituræ quàm gratiæ; plus foro quam cælo? nunquid oblaturus est gratum sacrificium Deo: cui, altaria, cubile destinat? cui sacerdotium natales despondent; non mores; parentela, non scientia;

Laicus generans, non præsul adoptans? quē non moueat in Ecclesia Christi, Laicum principari; qui dū in ea substituit hæredem, Pontificis euacuat libertatem? Attamen quòd Laicis ad disponendas res Ecclesiasticas nullum parauerit authoritas accessum; Stephanus papa & martyr his ostendit verbis: Laicis (quamuis religiosi sint, nulli tamen de Ecclesiæ facultatibus aliquid disponendi legitur vnquam attributa facultas; neque deinceps permittimus: si quis ergo Principum vel Laicorum, dispositionem seu dominationem rerum siue possessionum ecclesiasticarum sibi vendicauerit; vt sacrilegus iudicetur: *Excommunicatur Clericus ecclesiastica suscipiēs à Laico.* Clerici verò seu monachi qui eas per eorum potestatem susceperint; excommunicationi subiiciantur. Porrò hæreditariam illam Canonicorum substitutionem, consuetudine velle tueri; vel ignorare vel persequi est sanctarum tenorem regularum. Voluit ille noxiam consuetudinem abolere, & irritum fieri vsum, cui nec authoritas adest nec ratio suffragatur. De hoc Augustinus in primo libro de Baptismo sic ait: Frustrà qui ratione vincuntur, consuetudinem nobis obiiciunt: quasi cōsuetudo maior sit veritate, aut non sit in spiritualibus sequendum quod in melius, à Spiritu sancto fuerit reuelatum. Idem in tertio libro de vnico baptismo, sic ait; Veritate manifesta cedat consuetudo veritati: planè quis dubitet veritati manifestatæ consuetudinem cedere? Idem in libro de Baptismo! in Euangelio Dominus inquit; *Ego sum veritas*: non dicit; Ego sum consuetudo: itaque veritate manifesta, cedat consuetudo. Reuelatione igitur facta veritatis, cedat error veritati, quia & Petrus qui circuncidebat, cessit Paulo veritatem prædicanti. Igitur cùm Christus veritas sit; magis veritatem quàm consuetudinem sequi debemus, quia cōsuetudinem ratio & veritas semper excedit. De eodem Cyprianus: quælibet consuetudo, quantumuis vetusta, quantumuis vulgata; veritati omnino est postponenda: & vsus qui veritati est contrarius, abolendus est. Isidorus in Synonimis, libro secundo: Vsus authoritati cedat: prauum vsum lex & ratio vincat. Quia igitur noxiæ consuetudini tam multa resistit autoritas; vobis (beatissime Præsul) incumbit, de domo Domini, hæreditarium amouere piaculum in quod negligenter agere, Pontificem; Pontifici cedit ad pœnam. Iudicialis enim excessus est, in Ecclesia Christi, vel indebitè aliquid præsumere, vel quod præsumptum repetitur, incorrectum derelinqui. Oza dum titubanti Arcæ indebito subueniret obsequio, ab angelo præfocatus expirauit. *1. Reg. 25.* Nabad & Abiud filios Aaron ignis egressus à facie Domini ideò deuorauit, quoniam thuribulis acceptis ignem alienum offerre præsumpserunt. Oziam, quia summi sacerdotis prærogatiuam vsurpauit, lepra percussum sacra tradit Historia. *Num. 54.* Chore, & qui cum eo thuribula schismatis assumpsere, de tribu *2. Pa. 26.* Leui descendisse memorantur: eos tamen, quia indebitè incensum obtulerunt, terra viuos absorbuit. *Num. 16.* Hæreant vestris in mentibus (dilectissimi Fratres) sublata de incendio thuribula, quæ Dominus, ne quis in Ecclesia sibi arrogaret aliquid indebitum, altari præcepit affigi ad monumentum: *Prodest, pœnam iniquitatis recenseri.* non enim minus prodest iniquitatis peccatum, quam virtutis præmia recenseri. *Rom. 8.* Nimirùm pœna timorem generat, qui de seruo facit & filiū; quòd si filium, & hæredem; hæredem quidem Dei, cohæredem autem Iesu Christi. Hoc timore timere (fratres) mementote; *Forensis facta possessio, de Ecclesia* qui dum facitis forensem de Ecclesia possessionem, debitum de gratia constituitis ædificium, cui nullum suppositum est fundamentum. Super arenā (fratres charissimi) ædificatis; vestrum hoc ædificium, veritatis testimonio ruinam pollicetur; testimonio veritatis, pluuia descendet, venient flumina, flabunt venti & irruent in ædificium, & cadet, & erit ruina magna. Nolite (filij) nolite partem vestram ponere cum his qui dixerunt; *Hæreditatem possideamus sanctuarium Dei*, *Psal. 82.* Deus vltionum persequetur eos in tempestate sua, & in ira sua turbauit eos. De vestro quoque, reuerendissime Præsul, de vestro, inquā, agitur periculo, nisi explantare

satageritis plantationem quam non plantauit Pater vester cœlestis, nec assumpta est de ligno, cuius *folium non defluet, & omnia quæcunque faciet, semper prosperabuntur.* Plantatio hæc, plantatio læthalis; nec suo plantatori perniciosior quàm ei cuius negligentia iam plantata coaluit: non enim immunis est à malefacto quisquis antecessoris malefactum (cum possit) non corrigit. De hoc enim Hilarius Papa sic ait; Quisquis commisit illicitum, aut à Decessoribus suis inuenit admissum; si proprium periculum vult euitare, damnabit. Item idem: non in vllo volumus seueritatem vltionis exercere; sed qui in causis Dei vel contumacia vel aliquo excessu deliquerit, aut ipse quod perperam Prædecessor eius fecit abolere noluerit, ipse quicquid in alio nō resecauit, inueniet. Porrò si quis eradicantem manum vestram vel contumacia vel quolibet ausu (quod absit) reprimere tentauerit; ipse debitam sacrilegis experietur vltionem. De huiusmodi namque Stephanus Papa his scribit verbis: Sunt quidam qui vel violentia vel fauore non permittunt Ecclesias regulariter ordinari; hos etiam decreuimus vt sacrilegos iudicandos. Hæc vobis scripsimus (fratres charissimi) exhortandi gratia potiùs quàm docendi; quæ dum exarauimus exorauimus scrutātem renes & corda ne pateretur vos in eam declinare opinionem, vt ascriberetis iactātiæ quod impensum est charitati. Hoc excessui libera est anima mea; licet se grauioribus delictis obnoxiam non audeat diffiteri. Vicem mihi rependetis, si diligitis me, & oratis pro me.

Mat.15.
Psal.1.
Errorem qui non damnat, approbat.

Epistola 56. Argumentum.

Consolatoria est ad Regem (ni fallor) Anglorum, de filio quem naufragio amiserat: Multa verò eleganter de vero Sapiente, & rerum humanarum contemptu philosophatur.

CVm benè multis imperes; nulli meliùs imperas quàm tibi: maiore siquidem laude, Potestas exemplum promit quàm gladium. Illud enim doctrina leuis est, & iniquitatem flagello reprimit incruento: hic autem, sæpiùs odio educitur quàm iudicio; furore, quàm lege. Nosti profectò, Regis esse sibi primùm, deinde populo dominari: nosti, principem (donec de seipso triumphet) obscurè de hostibus triumphare. Hinc est quòd in aduersis animo creuisti, quod aliquid magnum de illo vultus hilaris & serenus eloquitur. Vultus, interpres animi est; & quàm liber ac suus sit homo interior, constantia meliùs quàm vox denunciat. De fortuna (si quid tamen fortuna est) celeberrimè triumphari: ea nec * in alium tam hostiliter, tam frustrà conata est. De tot missilibus quæ victoriam illi accelerabant; acutissimū elegit, & quo neminem recordor anteà vulneratum: Quódne tanquam laxiùs emissum, sine vulnere vulneraret; totis viribus collectis illud intorsit, nō minùs lacerto confisa quàm telo. Cæterùm nihil ea conatu, nihil acumine profecit; cutem tamen signauit, nequaquam ad interiora perueniens. O benè munitum pectus quo se fortuna minorem erubescit! O animum custodem sui; & ignarum, vel sapientem extorqueri sibi vel regem. Neuter tibi ablatus est, neuter imminutus: alter libertatem mentis; alter statum regni seruat incolumē. Dubium est, quis integriùs suum apud te expleat officium. Quippe nulla verba rumpuntur suspiriis; nullæ vultū tenebræ operiunt: in ore, sua est seueritas; & animi solennitatem * risus indicat moderatos. Denique non pendent regni negotia; nec subsidium frustrà præstolantur oppressi. Cura, legi; regnum, Curiæ; nec ei aliquid est cum raptoris, nisi vltio rapinarum. Magnum hoc Regis, magnum sapientis iudiciū. Sapientis enim est, nec in prosperis effluere, nec in aduersis mœrore sepeliri. Statum quendā natura homini parauit, quo, semper eundem, ad vtrumque se

Meliùs, Potestas exemplum promit quàm gladium.
* Nihil.
Al. Precibus.
* Melius, serenitatē.

præstaret euentū: illum deponere, & pro habitu variari fortunarum, non natura, sed naturæ defectus est. Omnis enim natura bona, quoniam *vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona:* esse autem malum, à conditione propria defecisse naturam, nemo est qui dubitet. Et quidem priùs quam Creatoris interdictum lethali solueretur edulio; inerat homini gratia iuuans ad bonam arbitrij libertatem. Vnde tunc apud eum agebatur, vt quid offenderet, nihil esset in anima; nec in carne, quod puderet. Omnis affectus hominis anhelans & pronus ad virtutē, illicitus & indecens motus, longè prorsus à corpore. Totum hominem, obedientia sibi vendicabat. Omnia enim subiecta, quamdiù mulieri subiectus non fuit, cui postquam malè morigeratus est, cæpit esse non suos, & tot dominis seruire quot vitiis: *Omnis enim qui facit peccatum, seruus est peccati.* Hanc seruitutem sibi vir vxorius suscitauit, cùm in vetitum Domini sui epulans esurire meruit libertatem. O nunquam satis punita trāsgressio! prolatam in reos parentes sententiam, nullus euasit successorum: huius inducias nemo vel annis vel sexu promeruit; in ea concipimur puniendi etiam in sepulchro. Attende miserias hominis, intuere cineres: vectigalia peccati sunt. Peccatum tot secutæ sunt vltiones, quot ex eo incommoda pullularunt: quarum scilicet vltionum ea fuit prima quæ velut inermem & auxilio destitutum hosti transgressorem exposuit. Ex quo enim homo culpam commisit, amisit & gratiam: à qua ille derelictus, factus est sicut sine tutore puer, sicut equus sine freno. Vndè & arbitrij libertas ad malum cōualuit, proiectum à gratia, ad vitia parentem inueniens: Nec pronum fuit viris amisso auxilio multas vincere illecebras, quoniam vna vicerat & adiutum. Ea victoria victi sumus omnes, & particolare * delictum proscripsit vniuersos. *Ex venundati sumus sub peccato, sine argento* redimendi, ex sceptrū exactionis est exaltatum, & impositū nobis *iugum* quod nisi à *facie olei computrescere* non potuit. Tunc primùm subactus carne spiritus, illum adhuc deplorat principatum, de quo sic Apostolus ait: *non enim quod volo id facio, sed quod nolo id ago.* Tunc etiam indeclinabiles hominum miseriæ, & omnia hæc emerserunt incōmoda, quæ cùm illata sint pro peccato, non tamen ablata sunt cum peccato. Denique tunc homo noster exterior inde immutabilitatis statum amisit, incipiens cum tempore labi ac præterire: qui nisi peccasset, eo manente tempora præterirent: vbi autem peccatum peccauit, licet posteà nōgentos & eò ampliùs vixerit annos, statim tamen amissa stabilitate animi cum gratia, de die in diem deficere & mori quodammodò cœpit, operante iam in eo illa comminatione dominica, quæ dicit; *qua die comederitis, morte moriemini.* Neque is tantùm mutationi præscriptæ succubuit, sed interiorem hominem perturbationes illæ sibi vendicare cœperunt, quas nomine erucæ & locustæ, bruchi & rubiginis propheta Ioël sic declarat: *residuum erucæ comedit locusta, residuum locustæ comedit bruchus, residuū bruchi comedit rubigo.* De eisdem, doctissimus poëtarum, his loquitur verbis.

Hinc metuunt cupiúntque, dolent gaudéntque, nec auras
Despiciunt clausæ tenebris & carcere cæco:

Quorum duo (gaudium scilicet & dolorem) varius rerum suscitat euentus, impotens, animi constantiam, extorquere Sapienti. Sapiens enim aduersùs eam quam dicitis fortunam, nunquam imparatus, nunquam inermis inuenitur: secum habet quo præcaueat insidias, quo iacula frustretur inimici, extra se nullum pugnæ quærit apparatum. In omni casu seipso tutus est: pectus eius pharetra fertilis, & armamentarium copiosum semper sagittis exuberat, semper abūdat munimentis, hauriri non potest cùm tela promere non desistat; quibus ille munitus, vniuersa fortunæ missilia cōtemnit, obsequente pariter & persequente superior. Dum ea blanditur, ingratus est, dum intonat aspernatur: nullis rerum mouetur euentibus, exultans vniuersis: quippe nihil est vndè non triumphet animi triū-

Gen.1.
Ioan.8.
Vectigalis peccati primorum Parentum.
* al. personale.
Is.52.
Ps.10.27.
Rom.7.
Gen.3.
Ioel.1.2.
Sapienti nullus rerū euentus animi constantiam extorquere potest.

phatot. Si fortassis autem quæris, quibus armis tam viriliter sapiens dimicet, quæ pugnandi forma, biformi hoste sit potentior: quod si nescis, deceptum me confiteor, qui ea nec ignota tibi nec tibi deesse crediderim. Infelix, cuicunque contigit præfata carere armatura; infelicissimus, cui etiam ignorare. Apud huiusmodi Democritus materiā risus inuenit; Demosthenes * lachrymatum. Absit autem vt alea rerum talem te efficiat, & sobolis amissionem sequatur amissio sapientis. Grauius naufragium passus es in solo quàm in salo, filij tui; si fortunæ tempestas sapienti sapientiam * extorsit. Quod factum non dubito, si te præterit quibus instrumentis tuetur sapiens, non domum sed seipsum, non supellectilem, sed animi libertatem. Quorum scilicet instrumentorum si tibi elapsa est notitia, redi ad te, & quos reipublicæ debes oculos, scriptis præsentibus admouere non moreris: quæ cùm nec sententiarum maiestate scintillent, nec ordine commendentur aut arte, fortassis tamen ex eis exprime aliud quo vel à longè speculeris illam Sapientis armaturā. Non omnia contemnēda sunt, quibus multa possunt reperire meliora. Ex aqua plures quam ex mulso, sitis ardorem extinxisse inuenies. Imprimis igitur necesse est attendas, quamlibet hominis potestatem vel ætatem, vel extrinsecus ascitis tutoribus vel ingenita sibi ratione gubernari. Quippe quanto tempore hæres paruulus est, pædagogus ei prouidet ne quid excidat de summa patrimonij, ne lingua vaniloquijs assuescat, ne turpitudinem tenere præbibant medullæ; nec tamdiù puerum iuuat, donec puer centenarius ad tumulum lætis deferatur obsequijs. Reliquæ autem ætates ratione reguntur; nisi perturbatio proprij domicilij vel aliquid alienum, officium rationis impediat. Quòd si contigerit in republica interioris huius hominis nostri, & eius quem circumferimus aliquid quod nec ritè fit, nec ordine, nec vnde doceamur, qui à cæteris animantibus hominem separet, viuat Deo. Cæterùm cùm rationi pax est, & ipsa in administratione præfatæ reipublicæ suam retinet libertatem, totus homo benè regitur: id est, animo, siue pulsetur aduersis, seu læta blandiantur: tunc ea viuendi leges præscribit, decernit immobilia, dispensandis inclinatur: tunc ad componendum pectus humanū circumspectis inuigilat institutis; tunc & creat & educat sapientem, quæ videlicet instituta cùm ad me traducibus paginis peruenirent, publicis conspectibus exhibenda decreui veritus inuidiam posterorum, si ea posteris inuiderem. Hoc igitur illis exaraui, qui nec posteris reuerenter vtuntur, nec immoti dura pertranseunt. Consideranti diligentiùs quid sit homo, nihil probabilius occurrit quàm ipsum esse animal diuinum, & quasi quodam participio Numinis insigniri. Ossibus & carne parentem circunfert, & sapit terram; ratione Deo se propinquum & affinem denunciat. Hæc sanè prærogatiua, eum ad imaginem & similitudinem Dei conditum, diuinus Moyses attestatur: vnde id etiam homini accessit, vt vera bona per eam cognoscat & diligat; quæ autem opinione bona sunt, cognoscat quidem, sed non sicut oportet & in quibus oportet non diligat. Ratione siquidem docemur, ea quæ virtutis sunt, vera esse bona, & hæc esse intra nos; quæ verò temporaliter, opinione esse bona, & hæc esse circa nos. Porrò quæ circa nos sunt, non nostri, sed alterius iuris sunt, casus eis principatur. Nesciunt ex nostro vel venire vel stare arbitrio: nobiscum tanquā precaria sunt, tanquam seruus alienus: nihil his & illis quibus vera vel habetur vel amittitur felicitas. Quippe nemo felix, nemo miser ex animo est, suum est hominis, quidquid hominem vel beatum facit vel miserum. Euāgelij ficulnea, ex fœcunditate sua gratiam acquirit, ex defectu succidium. Sicut scribit philosophus, equum sua facit insignem velocitas, incitatior ad molam destinatur, nullus ei contemptus ex humili, nulla gratia ex ambitioso prouenit apparatu. Vterque alienus est, vterque (vt equo meliùs, non meliore vtamur) de foris

Margin notes (left column):

* Forsan Melius. Heraclitus.

* al. sapientem.

Gal. 4. 1.

Quid homo.

Gen. 1.

Quæ sunt Bona, opinione, circa nos: vera Bona, in nobis sunt. quæ distinctio est Epicteti apud Arrianum.

A adiunctus est: sic & homini alienum est, quicquid non in homine, sed circa hominem est. Assignantur & dignitates: asciscitur vxor cui nihil deest ad gratiam coniugij: in sobole, suam deosculatur imaginem: in cellarijs clausa est totius anni fœcunditas: in loculis opes Crœsi, & quocunque circumiectat oculos nihil non suum intuetur. Cæterùm hæc aliena esse, fuga ipsorum denunciat. Bona vaga, bona pennata sunt hæc omnia. Eorum est, nusquam esse diutiùs: eorum status, nemini statum præfigere certiorem. Prætereà dubium est, infideliùs ne morentur nobiscum an hostiliùs. Quippe res in infinitum cederet, si recensere velim discrimina principum, si turbati querulas coniugij, si mille Menedemos deplorantes filios scortatores, si conflatas denique vel attritas turpiter diuitias, si possessiones abroga-

B tas armis, erogatas flagitiis, sublatas dolo, translatas præiudicio, & (quibus in hoc tēpore nihil est abiectius) iactura nominis quæsitas, & honesti. Huiusmodi querimoniis fora perstrepunt, resonant auditoria, litigatur in triuijs, in cōuiuiis, in manibus leges, decreta præ oculis, nec vllum iā tempus est in quo vel Ecclesiæ desint quos ipsa eliminet, vel Curiæ desint quos damnet. Ecce vides quanta mundus laboret insania! gaudere nescit donec adeptus quo gaudium in mœrorem, cythara in luctum conuertatur. His inuigilat acquirendis, quasi serò veniāt: priùs dilatione cruciant, quàm vsu pascāt. Sicut, de propinquioribus angustius faciūt certiores. O insani, quibus celebre est sollicitos esse ne desit materia sollicitudinum, ne causa tormentorum: quæ tamen cùm Sapiens allequitur, inter varios euentus, variari non nouit

C ipse, ratione regitur, quam in in gubernandis actibus humanis non dubitat obtinere principatum? Huic sapiens assidet, hanc attendit pedagogam: docet hæc, vti summisse prosperis, aduersis insultanter, & bisormes euentus, vniformi constantia superare. Docet eadem ne discipulus suus exalterato vultu res alteratas circa se ostendat: aliud esse quo gaudere hominem ac dolere conueniat, quod cupere conspicuum sit ac timere. Si ea (inquit) tibi sunt, aduersus quæ non est lex, gaude: si ea propter quæ posita est lex, dole: illa enim beatum te faciunt, hæc miserum. Illa cùm tibi sunt, & Dei & tua etiam sunt: hæc autem cùm tibi sunt, non Dei sed tua solummodò sunt. Porrò, cùm cognoscis vtrumque; si ea diligis aduersus quæ non est lex, imago Dei apud te

D suum explicat & peragit officium. Cùm vtrunque cognoscens, ea diligis propter quæ posita est lex, imago Dei apud te quidem est, sed velut obducta sordibus aut puluere squalidior, à suo excidit & procul est officio. A malis enim bona eligere ac diligere, Dominum imaginari est, à bonis mala eligere ac diligere, diabolum imaginari est. Quantò autem quisque alteri eorum voluntate est conformior, tantò ei vel in gloria similior, vel in pœna.

Margin notes (right column):

Luc. 21. Matt. 24.

Calamitates seculi.

Epistola 57. Argumentum.

Monialem propositi tenacem exultabundus monet cauendum à carne & fœmina, quæ sunt sanctitatis infestissima; & ab iis

E *longè fieri quarum vicinia est procax lenocinium.*

GAudij materiā * exuberat & exultatio quotiens audio te incolumem; atque in proposito sanctimoniæ lyncem sequi, quæ prædam sequens, respicere post tergum ignorat. Ignoras enim reuisere vanitates & insanias falsas, à quibus elongasti fugiens, & mansisti in solitudine. Sanum hoc & prouidi pectoris consilium; auerti enim & fugere ab illis, omni triumpho celebrius. Huiusmodi fuga, Sponso tuo nulla dos est acceptior. Hæc etenim faciet, & tibi vxoriū, & de celebri coniugio progeniem præstabit immortalem. Memineris igitur ab eis longè fieri, quarum vicinia importunum & procax lenocinium est. Sub hoc virtuti difficilè prouidetur.

Margin notes:

* A. gaudium.

Monasticæ vitæ propositum Deo gratissimū.

Istud attendere frequentiùs, masculæ mentis robur effœminat; neminem inuenies cum quo sit periculosius congredi: huiusmodi hostis meliùs fuga quam certamine superatur. Caro enim & mulier, cumulata infirmitas; & inter exempla etiã virtutum, facilis ad ruinã. De omni hoste simul triumphat, cui datur de carne & fœmina triumphare. Confido autem in Domino Deo; & ipse respiciet humilitatẽ ancillæ suæ, & diriget gressus tuos in semitis suis, vt non moueantur vestigia tua: quod futurum non dubito, si in eo perseueras quod cœpisti, si cursum dirigas quẽ assumpsisti. Vale soror; dilectissimas in Christo filias & sorores tuas, ex parte nostra, saluta.

Caro & mulier, cumulata est infirmitas.

Epistola 58. Argumentum.

Agit gratias Beluacensium Episcopo, ob exhibitam in suos benignitatem.

AD votorum plenitudinem accessisse confiteor, cui gratiæ tuæ limen contigit aperiri. In eo susceptus; & si te ipse non videam, video tamen affectum tuum in puero meo, cui aduenanti Beluacum, Defensoris manum quotiens oportere attendis, extendis: splendorem suffragij tui obseruare, & precibus agere ne desistas, non vereor hoc te proposito defuturum, e ui oppressis concurrere, & cathedra faciat vt velis, & Curia vt possis. Tui siquidem iuris est, quidquid in ciuitate Beluaco vel sacerdotium spectat vel regnum: interim cumulatas tibi gratias agens, scripto finem pono; dilectioni tuæ finem minimè positurus.

Epistola 59. Argumentum.

Comitem non Episcopum sed amicum agens humanis ac ciuilibus aliquot rationibus dehortatur ab instituta peregrinatione ad D. Iacobi Compostellanensem memoriam quam aliquis probat; grauitérque illum officij admonet.

Bona est peregrinatio ad sancti Iacobi Memoriã.

AD memoriam Beati Iacobi (strenuissime Comes, & prædicanda virtute sublimis) iter, vt fertur, assumpsisti: quod nos bonum quidem non negamus; sed quisquis administrationem suscipit, alligatur obedientiæ, quam (nisi ad maiora vocetur & vtiliora) si relinquit, delinquit. Vnde te (fili charissime) culpa inexcusabilis spectat, qui necessariis non necessaria, dispensationi otium, debitis debita proponis. Inter talenta quæ seruis suis Pater-familiâs distribuit circuire vagum orbem terrarum, nullus Doctor, nulla omnino Scriptura cõmmemorat. Hieronymi testimonio, sanctus Hylarion, cùm esset proximus ciuitati Hierusalem, semel eam vidit ne loca Sanctorum contempsisse videretur. Porrò præter solitum, mentis tuæ oculus caligant; si nõ vides plenam periculosis casibus assumptam tibi peregrinationẽ per munitiones ducis Aquitanorum trãsiturus es, cuius tibi inuidiam suscitasti, quando factus est in expugnatione Thoari superior: ferè apud omnes diuturnior est iniuriarum memoria quàm beneficiorum. Præhereà nescis si renata sint in filio paternæ vota perfidiæ: quippe plures hodie generantur iniquitatũ hæredes quàm virtutis. Tuis itaque timorem relinquis & tremorem, si te iuueni & offenso committis: in quo necesse est vereatis ex patre perfidiam, leuitatem ex annis, ex iniuria vltionem. Audiuimus autem venerabili Anglorum Regi, tuóque auunculo, id quod te facturum signas, displicere altiùs, id ferre grauiter, id constanter improbare. Sanè eorum aspernari consilium, vicina dementiæ pertinacia est. Hi nimirùm tuis prouidere commodis, & affectu volunt, & successu possunt. Forassis autem dices: *Votum voui Domino*, transgressionis arguar, si irritum facio votum. Agnosce (ô princeps) quia tu quidem te alligasti voto, sed Deus officio: tu viæ, sed Deus obedientiæ: viæ, quæ Sanctorum memorias videres; obedientiæ, qua Sanctorum memoriis prouideres. Appende ergo si tantus fructus sit, itineris, vt superare possit intermissæ dispendium obedientiæ. Quod si ita est, scutum depone pro pêra, baculum sume pro gladio, festina egredi, & facundis adhærere omnibus, qui iuxta Salomonem tibi pro vehiculo in via sint: si autem bonum administrationis longè maius est & elegantius (quod inficiari nemo prorsus audebit) sede in palatio. Responde * suffragiis afflictorum, & vt omnes tibi viuant, omnibus viue: Reipublicæ viue, noctes illi præstans & dies. Iudicium Curiæ tuæ dictet æquitas, non acceptio personarum: teipsum legibus; amore subiectos rege. Esto tuorum censor, cùm ignoueris excessibus alienis. Insontes minimè patiaris impunè lædi, tu impunè læsus. Iniquitatis vltionem inter splendidiores triumphos enumeres, sanguinem nec sine causa, nec libenter effundas. Dole quotiens illum etiam effuderis quem lex indicat effundendum: in omnibus reuerenter exerce potestatẽ. Da gloriam Deo cùm feceris aliquid gloriosum: super omnia pauperibus adesse memineris & Ecclesiis, quibus plerunque principes boni proprio sanguine quietem emêrunt & pacem: ex tuis etiam ministris necesse est diuinam metuas indignationem, qui circa eosdem pauperes & Sanctuarium Dei quidquid impiè volunt, impunè agunt. Huiusmodi bonos principes, sed prauos habentes ministros, Scriptura nunc Scyllam, nunc Harpyas appellat. Etenim Scylla facie humana, sed caninis capitibus accincta describitur; Harpiæ vultum habent virgineum, vngues autem rapaces. His quidem boni principes comparantur; ipsi crudelitatem abhorrentes, de iniuriis proximorum cõquerentes, hominem mansuetudine & misericordia exprimentes; cæterùm ministri eorum odoratu prædæ canibus, rapacitate similes sunt vnguibus Harpyarum. Tu itaque pro voto rapacitatem atque exactiones tuorum compesce, quas pauperum clamor & orphanorum gemitus, & lachrimæ comitantur viduarum. His tibi si nescis, *thesaurizatur tibi ira in die iræ & reuelationis iudicij Dei, qui reddet vnicuique secundum opera sua.* Qui enim malum (cùm possit) non corrigit; quia malefactori consors est in culpa, consors erit & in pœna. Sicut igitur præsenti pagina commonêris, vtere tuorum consilio amicorum, vtere meo; domi sedens, pauperum subsidiis insistens; loca Sanctorum non desiderans intuêri, sed tueri satagens, non circumferri per memorias lapidum, sed * circumferri memoria virtutum: Vale.

Mat. 25. 15.

Beneficiorum, leuis: Iniuriarũ, plumbea memoria.

Esdr. x.

* al. dispende.

Principis officia.

Boni Principes Ecclesiæ quietẽ sanguine proprio emerunt.

* al. secum transferre memorias.

Carnotensi Episcopo. Epistola 60.

Non licere Sacerdoti latronem inuadentem occidere; at non expedire saltem: Eum qui verò fecit fecisset, ad Apostolicam audientiam mittendum, vt certiorem suscipiat de reformatione sententiam.

SIcut paruitatem meam vestra docuit pagina, cùm latro quidam potiorem præsentium Sacerdotem inuaderet; & pannis eius lancea perforatis eum vellet occidere? Sacerdos latronẽ lapide percussit; & ictus ipsius percussione & occasione latro mortuus esse putatur. Pro quo scilicet delicto, iam per septennium ab officio Dominicæ mensæ prouidentia vestra eundem suspendit Sacerdotem. Sanè super hoc dignati estis meum quærere consilium. Nisi fallor & id vestram referibi ad inquisitionem, si Sacerdoti ad factum liceat redire officiũ, quod ei medicinaliter abstulistis. Consideranti igitur mihi quanta in sacerdote postuletur innocentia, & maximè quòd immunis esse debeat à sanguine: non videtur Sacerdotem reum sanguinis, oportere deinceps ministrare; quamuis tuendæ salutis necessitate homicidium occurrerit. Quòd enim vir Christianus quærere sibi vitam aliena morte non debeat; Ambrosius his ostendit verbis: quæris aliquis; si sapiens in naufragio positus insipienti naufrago tabulam extorquere possit; verùm

debeat? mihi quidem, etſi præſtabilius communiter videatur vſui, ſapientem de naufragio quàm inſipientem euadere: non tamen videatur, quod vir verè Chriſtianus, ſapiens & iuſtus quærere ſibi vitam aliena morte debeat: vtpote qui, etſi in latronem armatum inciderit, ferientem referire non poſſit, ne dum ſalutem defenderit, pietatem contaminet. De reformatione igitur Sacerdotis, mihi rem intuenti, nihil aliud quàm quod ſupradictum eſt, videatur. Quod etiamſi liceat, non tamen expedit; quoniam & exemplo offendit, & vlciſcendi ſecuritatem adducit. Si autem ſimile aliquid in commiſſa mihi parrochia contigiſſet; reum ad Apoſtolicam miſiſſem audientiam, quatenus ex conſilio illius, & ego inſtruerer, & peccator de reformatione ſententiam ſuſciperet certiorem. Vale.

Iocunditas mihi & exultatio exuberat, quotiens obſequio famæ vos benè valere cognoſco. Etenim ſolemne eſt mihi vos colere, vos amplecti, veſtrámque promotionem inter meos aſſignare ſucceſſus. Inde eſt vt mihi ad plenitudinem gaudij cedant quæ circa vos proſpera ſunt ad cumulum vos eſſe incolumes: Mendacij arguar, ſi fruſtrà poſtulatis à me quod poſſit & expediat amico erogari. Interim rogo vt ad me veſtra pagina transferatur, qua myſterium veſtræ voluntatis & ſalutis agnoſcam. Vale.

Epiſtola 61. Argumentum.

Conuentuales quoſdam reprehendit alioqui ſatis moratos qui paupertatis prætextu Carnotenſem Epiſcopum hoſpitio prohibuerant: docens in eiuſmodi obſequium quæque pretioſiora eccleſiæ venundari potuiſſe.

APoſtolicis erudimur exemplis, vt infirmitatem proximi, noſtram (compaſſione) faciamus: vnde & anima mea, in amaritudine, exinanitum dolens oleum nominis veſtri: Oleum cuius odorem ſicut odorem ſuauitatis Dominum quidem credimus odoratum. Nunc autem non ſic; quippe retrorſum conuerſi eſtis, etiam iuxta portam dum veſter anhelat equus. Attamen legeratis; *nemo ponens manum ad aratrum, & aſpiciens retrò aptus eſt regno Dei.* Aſpicitis autem & vos retrorſum. Aſpicitis (inquam) ſi tamen ad aratrum veniſtis; ſi inueniſtis arctam & arduam viam *quæ ducit ad vitam.* Cæterùm pauci ſunt qui inueniunt eam: extrà plures aberrant, cùm in ea ſe greſſum fixiſſe & in offenſam currere glorientur. Eſt enim qui cum propheta, Eleemoſynam *in ſinu pauperis* abſcondat, qui frequenter antelucanus ad Eccleſiam accedat, qui patrociniis inuigilet oppreſſorum: ſed his minimè cultor propriam gloriam quærit, ſed populo placere deſiderat; ſed anteà manus ad munus, quàm promittat aduocatum: fallor ſi is viam inuenit, *quæ ducit ad vitam.* De ſe ipſo enim Veritas ait; *ſi glorifico me ipſum, gloria mea nulla eſt.* Et Pſalmus; *qui hominibus placent* (inquit) *confuſi ſunt, quoniam Deus ſpreuit eos.* Et in Prouerbiis: *conturbat domum ſuam qui ſectatur auaritiam, qui autem odit munera, viuet.* Alij vita placet excelſior, ieiuniis carnem perſequitur, lautiorem declinat apparatum, naturæ viuit non gulæ: ſcilicet quem tu eſurire ac ſitire iuſtitiam putas, ita facilè turbatur, ſcilicet *cum hypocritis* ponit portionem ſuam, ſcilicet aliud aduerſus honorem carnis ex ſua carne præſumit: fallor ſi is viã inuenit quæ ducit ad vitam; *Ira enim viri, iuſtitiam non operatur:* & de hypocritis Dominus per Eſaiam dicit, *populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me:* & Apoſtolus: *fornicatores & auaros iudicat Dominus.* Vides hominũ huiuſmodi ſolitudine gaudet neceſſitati, radicibus & herbis obſequitur, nihil cibo eius, & igni iuxta prophetam, *in olla* mortem eſſe declamat. Sed quem ſic in mundo vides vt expertem mundi credas, de ſe præſumit ſuper ſe, ſcilicet Phariſæi iactantia cæteros aſpernatur, ſed ſibi iuſtitiæ arrogat principatum: Fallor ſi is viam inueniet quæ ducit ad vitam, *qui enim ſe exaltat, humiliabitur.* Et

Luc. 9.
Mat. 7. 13.
Eccli. 29. 15.
Ioan. 8.
Pſal. 52.
Pro. 5.
Dæmõ imponit perfectionibus
Mat. 24. 28.
Iac. 1.
Iſ. 29.
Heb. 13.
4. R. 4.
Luc. 18.

de his qui aliter bona vel mala ſua penſant, aliter aliena, Sapiens ait: *pondus & pondus, ſtatera & ſtatera, vtrumque eſt abominabile ante Deum.* Ille relictis omnibus quæ poſſidet, euadet ad arcem monaſtici refugij, deoſculatur humiliter indumenta quòd ad ea ſeruus acceſſit, exequitur vniuerſas ſuſcepti agonis difficultates, ſine querela, ſuſtinet in ſpem denarij, *pondus diei* portans *& æſtus.* Sed hæc imago Monachi, gradu ſublimiore torquetur, ſed dormire non poteſt, donec pauperem Naboth de ſua exturpet vinea, ſed ſubeſſe detrectat ordinatæ diuinitus poteſtati, fallor ſi is viam inuenit; viam quæ ducit ad vitam: nimirùm his modis *fiunt nouiſsima hominis illius peiora prioribus.* Hanc itaque viam inuenire, difficillimum, præterire difficilius: plena eſt offendiculis. & eam latrones obſident, nullum prorſus intentatum ſuſtinentes tranſire. His voluntas ſemper iniqua eſt, his fallendi principatus. Ab his nemo vnquam nocendi inducias extorſit, cum his quotidianus & anceps congreſſus. Ex iis innumerum vulnus; nec ex facili cicatricem promittens. Sub his caſus frequens & reſpiratio difficilis, de his rara & nunquam ſecura victoria. Quis igitur viam inueniet? quis inuentam præcurrit illæſus? quis latrones euaſit miſſilibus toxicatis formidandos, aſtutia ſuperiores, exercitatos vſu frequenti, pertinaces victoria, nullis fatigatos vigiliis, nullis aut mortibus aut ſpoliis ſatiatos? Quis (inquam) de ſicariis animarum triumphauit? Animus integer, & in omni ſtatu, ad ſolam pronus virtutem, qui nihil aduerſetur, quod amplecti conueniat, nihil amet quod pudeat confiteri. Huius expers, extra viam eſt quæ ducit ad vitam: vt in eo adoretur etiã exanguis vultus, vt cor circuncisum, clamet altiùs circuncisa cæſaries; vt, ſermo cenſorius ei ſit, & cultus incultior, extra viam eſt quæ ducit ad vitam. Cùm vagetur pes laxioribus calciamentis, cùm caput in ampliorem radatur coronã, cùm loquuntur cætera monachi inſignia; extra viam eſt quæ ducit ad vitã. Extra eſt & foris errat, cuius ira non occidit ante ſolem occidentem. Foris errat qui cùm falli nolit, fallere non veretur, foris errat quem videris forum libenter frequentantem: foris errat qui vaniloquiis effluit, qui paſcitur exactione ſubiectorũ, qui lucrum putat operarii ſinibus extorquere mercedem. Erraſtis & vos foris; cùm fores veſtras Carnotẽſi epiſcopo clauſiſtis, cùm excluſiſtis Chriſtum Ieſum Chriſti, obliti pariter & bonum hoſpitalitatis & præmium. Hunc & per vos tranſire via coëgerat, & apud vos hoſpitari temporis articulus; nox imminens & aëris intemperies, Pontificem hoſpitio inſtare perurgebant. In caſtello, nullus ad quem Præſul honeſtè declinaret. His anxietatibus homo Dei circunuentus, antè veſtras fores fruſtrà ſedit, fruſtrà clamauit: excluſus eſt enim qui vt diuerteret ad vos, non inuitandus tamen fuit, ſed etiam trahendus: excluſus ille eſt, qui grauiùs doluit vos abiecisse monachum quàm excluſiſſe Pontificem; vobis charitatem quàm ſibi officium defuiſſe. Excluſus eſt ille in quo ſi Chriſtum dubitatis excluſum, vel non legiſtis vel neglexiſtis illud Chriſti; *qui vos ſpernit me ſpernit.* Quam bonum vobis, ſi meruiſſetis dici de vobis quòd *coegerunt illum dicentes, mane nobiſcum Domine, quoniam adueſperaſcit, & iam inclinata eſt dies.* Fortaſſè paupertate repulſam excuſatis; ſed non modicum auri circa altare rutilabat, ſed plurimùm reſplendebat argenti, ſed ſupererant ornamenta quæ meliùs exponerentur ad vſuram, quàm præſul ad imbrem. Attamen legeratis etiam; *hoſpitalitatem nolite obliuiſci, talibus enim hoſtiis promeretur Deus.* Legeratis etiam quid Loth ex hoſpitalitate meruit; qualis Abrahã etiam, hoſpitibus ſuſceptis memoretur. Non leguntur alia Loth benefacta, niſi quòd hoſpitalitatis prærogatiuam dilexerit, quòd maluit turpitudini filias exponere, quàm in hoſpites aliquid turpiùs ageretur. Hæc illi hoſtia fuit; hoc ſacrificio ſulphur & ignem euaſit Sodomorum. Hinc ille ſubuerſionem ciuitatis edoctus, exiuit, gaudens, ad ſuos etiam domeſticos, hoſpitis perueniſſe mercedem: tota enim ſeruata eſt familia, etiam

Mat. 23.
Luc. 14.
Prou. 21.
Mat. 20
Monachi imago, pro non vero Monacho.
Mat. 12. 45.
Via vitæ plena eſt offendiculis.
Homini, nullæ ſunt prorſus à dæmone induciæ.
Dæmonum oppugnatio, homini metuenda eſt.
Animũ dæmonum victorem qualem eſſe oporteat.
Qui ſint extra viã vitæ.
Caput in ampliorem coronã radi, inſigne Monachi eſt.
Hoſpitalitas cõmendatur.
Luc 10
Luc. 24.
Hoſpitalitatis ergo. Eccleſiæ ornamenta poſſe oppignorari.
Heb. 13.
Gen. 18. & 19.
Hoſpitalitas fuit ſacrificium ipſi Loth.

vnius meritis. Actum erat de salute plurimorum. Ad Abraham quoque, sub specie hominis angelos descendisse nouimus, & cæ locum incolas eo vultu susceptos, qui testarentur hilarem Abrahæ voluntatem. Idem testata est Sara, cui sub patriarcha viro, nec hospitalitatis credo defuisse virtutem. Considera Patrem-familiâs, attende pueros, in domino deuotionem inuenies, in familia disciplinam. Quippe in domo patriarchæ nemo repertus est sacris indeuotus obsequiis: ille tres viros videt ad ostium tabernaculi sedens, nec expectauit quæri hospitium, ne si precibus impetrarent, ægrè præstitum videretur. Occurrit venientibus, & his verbis præuenit accedentes; *Domine si inueni gratiam in conspectu tuo, ne transeas seruum tuum.* Ecce vides quo affectu hospites inuitentur. Non extorquent importunè hospitiū, qui precibus ingredi compelluntur. *Domine, si inueni gratiam in conspectu tuo, ne transeas seruum tuum!* Rogantur vt intrent, oblatum sponte officium gratiùs accipitur. Lauantur pedes, vt ordine suo singula hospitij debita soluerentur: deinde viro iubente tria sata similæ coniux accelerat, ipse ad armentum currit, vitulus tener occiditur, vrget apparatū puer, tota domus festinat, tota feruet obsequio, nihil negligenter fit in domo Iusti, omnes eius contubernales, tanquam si ab eo didicissent maledictum esse hominem *qui opus Dei negligenter agit.* Nondum hospites exierant: & ecce, Saræ data est fœcunditas. Abrahæ namque dudum facta promissio, interuentu hospitalitatis impletur. Prædicitur eodem anno filium eius nasciturum, in quo ipsi plus promissioni deberent quàm nuptiis, plus gratiæ quàm naturæ: quem cum Dominus Abrahæ prædestinasset ad suscipiendum tamen repromissum sibi filium, non nisi precibus & meritis patriarcha peruēnit. Quod enim prædestinatur Electis, precibus & meritis obtinetur. Si Rebeccæ clausus esset vterus, frustrà Dominus in Isaac multiplicandum semen Abrahæ promisisset: legitur autem, precibus Isaac, datum Rebeccæ cōceptum, vt generis multiplicatio, quæ prædestinata in eo fuerat, precibus impleta monstraretur. De quo sic in Dialogo Gregorius ait: Ipsa perennis regni prædestinatio ita est ab omnipotenti Deo disposita, vt ad hoc electi ex labore orationum perueniant, quatenus postulando mereantur accipere quod eis omnipotens Deus ante secula disposuit donare. Idem Isaac deprecatus est Dominum pro vxore sua, eò quòd esset sterilis, qui exaudiuit eum, & dedit conceptum Rebeccæ. Si ergo multiplicatio generis Abrahæ per Isaac prædestinata fuit, cur coniugem sterilem accepit? Sed nimirùm constat quòd prædestinatio precibus impletur: quoniam is in quo Deus multiplicare semen Abrahæ prædestinauerat; oratione obtinuit vt filium habere potuisset. Nolumus vos verbis prolixioribus onerare, quos enormitate ac rubore delicti credimus oneratos. Finem loquendi omnes pariter audiatis; *nisi conuersi fueritis, & efficiamini monachi, non intrabitis in regnum cælorum.*

Gen. 19. Gen. 18. Ier. 48. Quod prædestinatur, precibus obtinetur. Gen. 25. Lib. 1. Prædestinatio impletur precibus.

A B C D

Epistola 62. Argumentum.

Monialis nuper professæ studium circa diuina & contemptum circa humana commendat, eidem hoc genere vitæ vtiliter consultum significans, quod liberorum successio non vrgeat quominus bonorum erogatione pauperes comparet apud Deum intercessores.

E

CVM susceperis epistolam hanc, scito completum apud nos desiderium tuum. Desiderio desideraui, sanctæ Cœnomanensis Ecclesiæ, te & filiam fieri, & orationum eius consortem. Huius voti tui atque petitionis tuæ, venerabilis Abbas sancti Vincentij nobis nuncius fuit. Quod ergo postulasti per oblatam tibi suscipies paginam, inter consorores & filias eiusdem Ecclesiæ deinceps numeranda: nos quoque cum illis, quorum specialiter ad altare Domini facimus mentionem, nomen tuum decreuimus frequentandum. Præterea ex his quæ dicta sunt mihi de te, lætari noueris spiritum meum, & requiescere in te. Audiui te totam sacris occupatam studiis, & viam inuenisse quæ ducit ad vitam. In semitis paucorum posuisti vestigia tua; & facies tua, facies spectantis ad ciuitatem, cuius plateæ sonant laudes de die in diem. Illuc transferas sanctitatem tuam, pro quadrante talentum inuentura. Felix & fructuosa translatio huiusmodi; quam commissam manibus pauperum, cum centeno recipies incremento. Nemo sibi thesaurizat, nisi loculos in eorum manibus euacuet; nemo benè metit, nisi horrea sua ventres eorū efficiat. Age ergo, quod agis filia Christi. O a Deo edocta, perge quò pergis; benè pergis, si eo quò pergis pertingis! Confidimus autem in Domino Iesu, quia ipse auferet offēdicula de via filiæ suæ; & diriget gressus eius in viam pacis Deus Israël, habens quoddam pignus gratiæ ipsius cui desuper datum est & abundare diuitiis & carere sarcina liberorum. In his duobus, ad currendum fœliciter, bonum sortita es apparatum: diuitiis enim viam tibi sternis ad vitam; liberis carens, exonerata incedis: diuitiis, operibus misericordiæ seruitur; diuitiis, ei ministratur qui non venerat *ministrari sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis.* Denique diuitiis, illud euangelicum impletur; *facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula.* Amici huiusmodi, amici certi & in die calamitatis & miseriæ nescij suum nescire cultorem quàm multo fœnore tunc recipies quod eis modò commisisti! quàm fideliter isti agent pro te, quando Antiquus dierū sedebit scrutaturus renes & corda singulorum! In foro candidatis diuitibus rei suam committunt actionem: in cœlo autem nulli meliùs pro reis agunt, quam pauperes aduocati: pauperes ante supremū tribunal in propulsandis dilationibus obtinent principatum. Vnde fit vt benè speret de iudice, quisquis pauperum meretur interuentum: pro quo eorum voces cōualescunt, sententiam non timet capitalem. Hos igitur tibi compares, hos facias aduocatos: eorum inopiæ, copiæ tuæ subueniant: illis egentibus, egere Christū crede. Qui te non viderunt in benedictionibus tuis, tuum videant affectum. Vellera tibi sunt, operi nudum. Sub ostensione vestiū quas Dorcas viduis faciebat, Dorcam legimus orante Petro suscitatam, noli *hospitalitatem obliuisci.* Loth & Abraham quia consueuerant homines, angelos hospitari meruērū. Sepeliri mortuum; si non manu, vel sumptu: In sepultis viuunt meritis Thobias & Ioseph; quorum alter defunctis fratribus, alter Christo sepulturam prouīdit. Sanctorum cole memorias; & in muneribus eorum quære suffragium. Matronæ cuidā, Processi & Martiniani oratorium frequentanti, beatus Gregorius eosdē martyres apparuisse refert; & in causa animæ, suū promisisse interuentum. Nulli desunt extra misericordiæ; nulli facultas misericordiam promerendi: tota Petri & Andreæ relicta possessio, & dimidium bonorum Zachæi, & duo minuta Viduæ, & panis fractus esurienti, & calix aquæ frigidæ pariter acceptantur si sit par affectus offerentium. Deus enim non quid, sed qualiter offeras, attendit. Iratus, non hostiarum numero, sed deuotione mitescit animorum. Mitescet autem si perseueras in eo quod cœpisti. Cœpisti non parcere diuitiis tuis, ne non parcatur delictis tuis. Bonum & salutare consilium; huius nunquam pœnitet, nunquam pudet sapientem. Quippe resides & intactas opes, immoto puteo, Ambrosius his comparat verbis: Puteus (nisi eum exhaurias) inerti ocio & degeneri situ facilè corrumpitur; exercitus nitescit ad potum. Idem de eodem: Aqua statiua, statim vermes facit, sic & opulentia rerum, vsu iocunda est, inutilis otio, & quasi cœnulento odore Deo molesta; vindices auaritiæ & iniquitatis, vermes facit. Porrò de tuis opibus id minimè timetur, quibus multiplicandis, non vrget te successio liberorum: in quo & diuina gratia tibi officiosè prouīdit, quā maluit esse fœcundam spiritu quàm carne, cœlo parere quam sepulchro. Carnis enim fœcunditate terrorsum plures

Locus thesaurorum, ventres pauperum. Mat. 20. 28. Luc. 16. 9. Dan. 7. Pauperes aduocati erga Deū. Act. 6. Heb. 13. Gen. 18. Tob. 1. 2. 4. 8. Mat. 27. Mar. 15. Mat. 19. Luc. 19. 21. Mar. 10. Mat. 9.

Cura filiorum, parentes transuersum agit sæpissimè. Psal. 3. 95.

abeunt, sollicitæ quid hæredibus derelinquant, quas eis emant possessiones, vbi consultiùs adultas collocent filias; quæ palatia nepotes nondum natos expectent. His earum vigiliæ seruiunt, his laborea thesaurizant. Afficiuntur etiam inedia, torpent algoribus, & quod hæres scortator aut ventricola dilapidet, spontaneo cruciatu corporis acquirunt. O insani parentes, qui filiis officiosi, sibi officiunt! tu autem fœlix, cui non sunt quibus diuidas animum tuum, propter quos respicias *vanitates & insanias falsas*. Tota ergo adsis gratiæ Dei, sine qua nec benè volumus, nec benè operamur. Nisi ei defueris, credas eam tibi nunimè defuturam. Vale in Christo dilectissima soror, & vice nostra, maritum tuum saluta, cui etiam idipsum concedimus quod tibi: vtrique autem ex eo gratias agimus quò monachos beati Vincentij filios

B & fratres nostros manutenetis in largis benedictionibus (vt audiui) frequenter eos visitantes. Hoc etiam benefecistis, & vt in id perseueretis, vestram rursus rogamus deuotionem. Vale.

Epistola 63. Argumentum.

Adelæ Comitissæ iam conuersæ gratulatur quòd cùm nostræ Redemptionis officinas (scilicet Terræ sanctæ diuina loca) obsequio Christiano venerari & inuisere hactenus desideraßet; Monasticam vitam eßet professa.

HIldebertus Cœnomanorum Episcopus, A. ancillæ & filiæ Christi, suæ quondam dilectæ; nunc autem dilectissimæ: bonum exitum, de bono prouenerit

C principio. Egredienti tibi de medio nationis prauæ atque peruersæ, congratulatur & applaudit tibi spiritus meus laudans Dominum & glorificans; cuius miserationis est quòd Ægyptiacam auersata seruitutem, ad terram promissionis iter assumpsisti. Confido autem in

Psal. 16.

Domino meo Iesu Christo, quòd ipse prosperum faciet desiderium tuum, quod *perficiet gressus* tuos *in semitis suis, vt non moueantur vestigia tua*. Et quidem ego credidi, alia via filiam Abrahæ de Ægypto egressuram, sed filia Abrahæ compendiosiorem viam elegit. Credidi enim te desiderio desiderare sepulchrum Saluatoris inuisere; & nostræ redemptionis officinas, obsequio venerari Christiano. Sciebam quòd in eo rectè offerres; sed ne rectè etiam diuideres dubitabam. Tu autem & rectè obtulisti;

D quia pro Christo omnia reliquisti: rectè etiam diuisisti, quia Christum sepultum quàm Christi sepulchrũ sequi maluisti. Porrò salutaris hæc, & plena consilij diuiso: vt enim efficiamur discipuli Christi, baiulare monemur

Patientia & humilitas, principes virtutum.

ipsius crucem, non quærere sepulturam. Quam scilicet crucem, vt tu & portare possis, & sequi Christum; patientiam amplectere, amplectere humilitatem; quæ inter cæteras virtutes inueniuntur humanæ redemptionis obtinuisse principatum, Si diligenter attẽdis; tota Christi vita nihil aliud in terris quàm exemplum & doctrina earum fuit. In eis igitur dum per serpentes deserti huius & innumeros hostes ad promissam tendis Ierusalem, mentis oculos habe, vt illud Salomonis in te cõpleatur:

Eccl. 2.

Oculi sapientis in capite eius, stultus autem in tenebris ambulat.

E

Epistola 64. Argumentum.

Monet Abbatem quendam paulò curiosiorem sermonis, & quidem supra quàm Christianum deceat; tollendam esse ex eius monasterio consuetudinem qua Eucharistiam nisi intinctam non concederet.

PRomissam beatitudini tuæ paginam, satis supérque expectasti. Promisi (fateor) sed veritus sum ne rudi stylo, res legenti displiceret. Ratio hæc diuturnum mihi silentium imperauit. Cæterùm cùm Paulus esset in manibus, & illud ad Philippenses occurreret, *dum omnimodo siue per occasionem, siue per veritatem Christus annuncietur, in*

A *hoc gaudeo, sed & gaudebo*; debitum soluere disposui, & quo possum scripto improbare quem approbatis errorem. Periculosè delicatus est quisquis, nisi eum venustas verborum demulceat, doctrinæ præiudicat salutari. Quis exustus siti, oblatam fictilibus aquam proiicit? aut quis ægrotare maluit, quàm nigra & horrenda manu Æthiopum præparatam sumere potionem? In primis igitur attendas iudicialem esse pertinaciam, consuetudinem præferre veritati. Nec liber est vsus à culpa; cui vel auctoritatem constat obsistere, vel aduersari rationem. Nouerat hoc Augustinus in iij. libro de vnico baptismo scribens his verbis: Veritate manifestata, cedat consuetudo veritati. Item: Nemo consuetudinem rationi, & veritati præponat, quia consuetudinem ratio & veritas semper excludit. Item in libro de baptismo; qui con-

Phil. 1.

Veritas ornatum negligit.

Pertinacia est, cõsuetudinem præferre veritati.

Veritati cedat consuetudo.

B tempta veritate præsumit cõsuetudinem sequi, aut circa fratres inuidus est & malignus, quibus veritas reuelatur; aut circa Dominum ingratus est, cuius inspiratione Ecclesia eius instruitur: nam Dominus in Euangelio; *ego sum* (inquit) *veritas*: non dixit; ego sum consuetudo. Item: reuelatione facta veritatis, cedat error veritati; quia & Petrus qui circuncidebat, cessit Paulo veritatem prædicanti. De eodem Cyprianus: Consuetudo quantumuis vetusta, quantumuis vulgata; veritati omninò postponenda est: Et; vsus qui veritati est contrarius, abolendus est. His auctoritatibus instructos culpa respicit, si malunt post consuetudinem deuiare quàm sectari veritatem. Quod ideo tibi (charissime Frater) exaraui, vt vel excitatus euigiles; vt videas, quoniam traditioni sacramentorum altaris, quæ in vestro celebris est

Ioan. 14.

Gal. 2.

C Monasterio, nec euangelica consonãt nec Decreta concordant. In eo enim consuetudinis est, Eucharistiam nulli nisi intinctam dari: quod nec ex dominica institutione, nec ex sanctionibus autenticis reperitur assumptum. Si Matthæum consulis, si Marcum, si Lucam; seorsum panem traditum inuenies, seorsum vinum. Vnde & sic Papa Iulius ait: Illud quod pro complemento Communionis, quidam intinctam tradunt Eucharistiam populis, non hoc prolatum ex Euangelio testimonium receperunt, vbi Apostolis corpus, & sanguinem suum Dominus commendauit: seorsum enim panis, & seorsum calicis commendatio commemoratur. Nam intinctum panem aliis præbuisse Christum non legimus, excepto tantùm illo discipulo quem intincta

Eucharistiã, nisi intinctã non dare, reprehensibilis est cõsuetudo.

Ioan. 13.

D buccella, Magistri proditorem ostenderit, non quòd huius sacramenti institutionem signaret. Porrò, si quis dicat ex intincto pane, quem traditori Christus porrexit, præfatam emersisse consuetudinem; tanquã præscripta fuerit in eo forma qua tradi oporteat Communicaturis, panem qui descendit de cœlo, & dat vitam mundo: forsitan credendum putarem, si panem illum, Christi corpus fuisse, vel Euangelium vel plena fidei reliquisset auctoritas. Cæterùm vel tenuiter scienti manifestum est, aliud fuisse Christi corpus, & aliud buccellã panis intinctam, Iudámque priùs ad mortem signatum corpore quòd erat traditoros, quam buccella panis proderet Traditorem. De qua buccella, sic Augustinus super Ioannem scribens ait: Non autem, vt putant quidã

Buccella intincta, porrecta Iudæ à Christo, nõ erat Christi corpus.

Iudas priùs signatus corpore Christi, quã eum proderet buccella

E negligenter legentes, tunc Iudas corpus Christi accepit: Intelligendum est enim quòd iam eis omnibus distribuerat Dominus sacramentum corporis & sanguinis sui, vbi & ipse Iudas erat, sicut sanctus Lucas euidentissimè narrat: ac deinde ad hoc tamen vbi (secundum narrationem Ioannis) apertissimè Dominus per buccellam tinctam atque porrectam, suum exprimit Traditorem, fortassis per panis tinctionem, illius significans fictionem. Hæc tibi (charissime) sufficiant, si veritatis compendia sequi, quàm post longos relinquendæ consuetudinis circuitus aberrare malueris.

Luc. 22.

Epist. 65. Argumentum.

Summum Pontificis suffragium requirit super iis quæ decreta sunt in Britannia de substantia morientium, & naufragantiū quæ fisco addicebatur, item de incestis nuptiis, déque sacerdotalium filiorum ordinatione.

BEatitudini vestræ (reuerendissime Pater) decreuimus exarandum; quòd ex suggestione venerabilis Britannorum Comitis, paritérque prouincialium consilio Episcoporum in Britanniam descenderimus: vbi præter alias multiformes & abhorrendas enormitates; matrimonia quidem, incæstus; Sanctuarium autem Domini, hæreditaria successio polluerat. Quapropter, conuocatis eisdem & Abbatibus multísque religiosis ac B sapientibus viris; in vrbe Nanetensi, triduo sedimus, in ea synodum celebrantea: ex qua largiente Domino, & Ecclesiæ honorem, & populo magnum constat emersisse fructum. Siquidem vsque in diem præfati Conuentùs, huiusmodi consuetudo in terra Comitis extiterat, vt decedente marito vel vxore, vniuersa decedentis mobilia in proprietatem Potestatis transirent. Præterea quicquid euadebat ex naufragiis, totum sibi Fiscus lege vendicabat patriæ: passósque naufragium, miserabilius violentia Principis spoliabat, quàm procella. Vtramque autem exactionem sub oculis totius Consilij, Comes in nostra manu deposuit; postulans in eos excommunicationis gladium extendi, quicunque aliquando vel manumissa petere, vel manumissionis plenitudinem imminuere attentarent. Totus itaque concessua & gra- C tiarum actione illum prosecutus est; & persecutus anathemare beneficij distractorem. De incæstuosis autem coniugiis, hoc vniuersitati confidentium placuit; vt Episcopi quidem in omnibus suis Conuentibus, reliqui verò sacerdotes in Ecclesiis talia contrahi matrimonia publicè prohiberent; eos excommunicationi subiicerent quicunque post præsentis Synodi actionem scienter inirent incæstarum fœdera nuptiarum. Placuit & hoc vniuersis: vt ad incutiendum cæteris metum; filij, vel huiusmodi commixtione deinceps generati, velut spurij haberentur, & ad legitimos hæredes ius paternum transiret. Porrò in Ordinibus celebrandis, canonicas sanctiones, & diligenter attendi iussimus, & inoffensè custodiri. Ordinari filios sacerdotum, nisi priùs D Canonici regulares aut Monachi fierent; assensu communi nobis synodos interdixit. His autem quos iam ordinatos constabat, abolendæ successionis intuitu; in Ecclesiis quibus Patres eorum ministrarent, ministrandi abstulimus facultatem. Præbendas, & quaslibet Ecclesiæ dignitates, rigore quo debuit inhibitum est hæreditare obtineri. His addita sunt & alia in hunc modum; quibus ex canonicis prodeuntibus institutis, præsens Synodus & assensum præstitit, & seruanda decreuit. Hæc igitur vobis (sancte Pater) significanda censuimus; quatenùs acta canonicè, vestra confirmare dignetur auctoritas: & datis ad Episcopos litteris, communiter exhortari omnes vt quæcunque eia facienda sanximus in Christo & docenda, ipsi quoque cum Christo facere stu- E deant & docere. Illam prætergà manumissionem de naufragiis & de substantia morientium, quam Comes in nostra manu deposuit; vos (beatissime Pater) non grauemini confirmatione Apostolica roborare, ac prohibere ne quis omninò tam rescindere vel aliqua ex parte minuere præsumat. Conseruet vos Dominus Ecclesiæ suæ, sancte Pater.

Synodi Nanetēsis Caoones seu Decreta.

Comes Britānorum, in manu Episcopi renūciauit cuidā iuri suo de spoliis Naufragorum.

Suscepti ex incæstis nuptiis, spurij pronunciantur.

Synodus Prouincialis, à S. A. debet confirmari.

Epist. 66. Argumentum.

Pontificis Honorij 2. est responsio confirmatoria eorum quæ decreta fuerant in Synodo Nanetensi. & quæ relata sunt superiùs epistola qua incipit, beatitudini vestræ Reuerend.

A HOnorius Episcopus seruus seruorum Dei, venerabilibus fratribus Turonensis metropolis, Suffraganeis, Episcopis; salutem, & Apostolicam benedictionem. Charissimus frater noster Hildebertus Turonensis Episcopus, sicut bonus pastor pro grege suo vigilans, euocatis fratribus sapientibus & aliis religiosis viris, quemadmodùm ex suarum literarum inspectione cognouimus in Nanetensi ciuitate, de more Metropolitico, consilium celebrauit. Ibique de incæstis nuptiis, & de spuriis sacerdotum filiis, & de his qui quasi hæreditaria successione ecclesiastica petebant beneficia, & de aliis diligenter pertractans; corrigenda correxit, & statuenda constituit. Vniuersitati ergo vestræ mandamus, quatenus ea quæ ab ipso iuxta sanctorum Patrum decreta ibi ad honorem Domini & salutem populi statuta esse noscuntur, irrefragabiliter obseruetis. Sicut enim in humani compage corporis, membra famulantur & obediunt capiti tanquam supremo & prouisori, vt sic persona seruetur incolumis; ita Fidelium mentes vnius .. fectæ voluntatis, pro custodienda vnitate fidei & statu Ecclesiæ, suis debent humiliter parêre Prælatis. Ad hæc prauas illas consuetudines à Comitè Britanniæ clarissimo, in manu præfati Archiepiscopi, in conspectu synodi refutatas, quarum vna fuit, quòd maritis vel vxoribus decendentibus bona eorum mobilia à Potestate sæculari diripiebantur; altera, qua illis qui naufragium euaserant, etiam quæ in portu postmodùm inuenta erāt, auferebantur; damnamus: & ne quis eas futuris temporibus renouare præsumat, auctoritate Apostolica interdicimus. Iniquum enim censemus esse, vt quem diuinæ clementiæ magnitudo à sæuientia pelagi voracitate exuit; hominum sæua rapacitas audeat spoliare. Piorum namque Imperatorum emanauit auctoritas, * vt etiam earum rerum quæ in tempestate maris, leuandæ nauis causa, eiiciuntur; non amittatur dominium: non enim eas aliquis eo animo abiicit, quòd habere nolit, sed quò periculum effugere possit. Et qui res ipsas lucrandi animo abstulerit; furtum committit. Datum Laterani 13. Kalend. Iunij.

Nanetēsis Synodus.

* Ad. L. Rhod. de iactu. ff l. 1. §. Finali & l. qui leuādæ. & tit. incēd. ruin. nauf. l. 1. l. nequid.

Epist. 67. Argumentum.

Conqueritur apud Honorium 2. quæ sunt Sanctuarij, Regem Galliarum, fisco ascripsisse; & se persequi in dies quia dignitates Ecclesiasticas, nec ex ipsius Regis præcepta disponat; nec disponendi facultatem indulgeat: tandem summum Pontificem monet rixarum Decani & Canonicorum Ecclesiæ Turonensis.

HOnorio, Dei gratia, Reuerendissimo Patri; sanctæque Romanæ sedis summo Poorifici, Hildebertus humilis Turonum Archiepiscopus, debitè integritatem obedientiæ. Quantis tribulationum turbinibus Turonensis agitetur Ecclesia; vestram venerande Pater latere non credo sanctitatem. Adhuc enim Francorum Rex innocentiam meam tantum persequitur odio, vt traducat in grauamen Ecclesiæ; & quod constat esse Sanctuarij, fisco ascripsit. Tota quoque terra ipsius ita mihi, & his qui mecum sunt in Domino suspecta est & clausa; vt nec ego, nec illorum aliquis in ea pedem ponere audeat. His aliisq; premor angustiis, quia *Zelo zelatus sum legem Domini Dei*, quia non sum transgressus *terminos quos patres nostri posuerunt*; quia Dignitates Ecclesiasticas nec ex Regis præcepto disposui, nec ei disponendi facultatem indulsi. Sciens enim quia *oportet magis Domino obedire quàm hominibus*, personas elegi quæ in exequendis Ecclesiæ negotiis pondus diei portarent & æstus. Alteri igitur Archidiaconatum; alteri Decaniam dedi. Nullus omninò fuit, qui ei quem in Decanum promoui, quando promotus est, aliquis opponeret, seu quādo fuit in sede collocatus: Omnes gratiam ipsius habebant, omnium ipse. Sequenti autem tempore contigit, vt quosdam Canonicorū, qui sub virga erant, propter eorum turpia verba & reprimendorū enormitates operum, Decanus ex officio Decaniæ, ec-

Quod est Christi rapit fiscus.

Act. 5.

Matt. 20.

Canonicorū quidam sub virga.

Rixantur cum Decano. Canonici castigandi.

clesiastica corrigeret disciplina. Quam nimis grauiter idem Canonici ferentes, aduersus eum inexorabili odio exarserunt. Cui scilicet odio, plurimùm ex quadam discordia est additum, quæ inter eosdé Canonicos & Fratres Decani suscitata, ex verbis ad rixam vsque peruênit. Ex occasione huiusmodi, simúlque suffragio disciplinæ, præscripti Canonici de sua egressi Ecclesia, ad Regem Francorum, cuius iram circa Decanum nouerant implacabilem, transierunt, ipsius indignationem, quantis & quibus potuêre delationibus in eum cumulantes. Cùm autem a Rege egressi essent, vnus ex illis nomine Nicolaus, à quodam fratre Decani captus est, & aliorum auxilio, tam fratrum eiusdem Decani quàm amicorum demembratus. De quibus cùm mihi frater abscissus lacrymabilem deponeret clamorem: addidit, vt etiam super Decano proclamaret; dicens, suggestione & consilio ipsius membrorum se abscissione imminutum, quorum violentia ipse tentus fuit & abscissus. Alterum quoque canonicum Herbertum nomine simili suspicione Nicolaus de illata sibi pulsauit iniuria. Pulsanti itaque & pulsato vtrique, diem dedi competentem; in quo ascitis religiosis viris & sapientibus personis, causam iuuante Domino canonicè terminarem. Omnes statuto die affuêrunt; omnes hoc modo suã assecuti sunt actionem. Qui igitur pro Nicolao est loquutus; dixit, Nicolaum suggestione & consilio Decani demembratum; ipsum tamen Nicolaum, minimè suscepturum iudicium. Ad hæc Decanus: Non mea (inquit) suggestione, nec meo consilio; sed nec etiam mea voluntate actum est vt Nicolaus abscinderetur: vt autem super illato mihi scelere purgarer, meúmque monstrarem innocentiam; vocatus à meo Archiepiscopo, Conuentum præsenté ingressus sum, libenter executurus quicquid canonicè fuerit aduersùm me iudicatum: siue itaque Nicolaus iudicium suscipere differat, siue omninò dimittat; ego tamen Ecclesiæ & Archiepiscopo meo, quã sanctiones canonicæ dictant, offero purgationem. His dictis; alter simili capitulo pulsatur, simili responsione suum prosecutus est negotium: & quidem quæsitum est si quos testes aduersùs accusatos Nicolaus haberet. Cæterùm nullus omnino inuentus est, nullus nominatus. Quapropter iudicatum est; Decanum, si non pro Nicolao (quibusdam moratoriis causis, quærente iudicium differri) pro Ecclesia tamen, quæ eum habebat suspectum, debere purgari; atque in septima manu Ordinis sui, suam iureiurãdo declarare innocentiam: quod & ita factum est. Ex eodem quoque iudicio, Herbertus in ordine suo similem exhibuit purgationem. Hoc idcircò vobis (Pater sancte) scripsi, quatenùs si quis aliud sanctitati vestræ de præfato retulerit negotio, vos ipsam cognoscatis veritatem. Vigeat sanctitas vestra, venerande Pater.

Epistola 68. Argumentum.

Scribit Honorio 2. P. M. Braccetum Canonicæ restitutum: Romam quoque iter instituisse Radulphum fatigatũ delationibus iuniorum quorundam & improborum canonicorum, quorum cum Decano controuersiæ, componendæ Pontifex Legatum cognitorémque Roma Turoniam vsque dimisisset, necesse esset tamen vt vltimam imponeret manum.

HOnorio, Dei gratia sanctissimo Patri suo, summóque Pontifici, sanctæque Romanæ Ecclesiæ, Hildebertus humilis Turonum minister, integræ custodiam obedientiæ. Factum est (beatissime Pater) quod à nobis dignatio vestra postulauit. Etenim Braccetio Præbendam quam enormitate delictorum amiserat, Apostolicus restituit interuentus. [a] Radulphus quoque Beati Mauricij Decanus, ex præcepto vestræ sanctitatis iter assumpsit; conscientia secutus non via; diuino conductu, non humano. Qui si prosperante Deo ad vestram euaserint audientiam; scietis eum non sua fatigari culpa, sed potiùs odiis & delationibus quorundam iuuenum:

A de quibus dubium est, magísne attriuerint famam suam malefactis; an maledictis alienam. Hinc est quòd opinionem Decani gratuito persequuntur, qui suæ nec rogati parcere voluerunt. Eidem tamen Decano sic data est a nobis in capitulo Decania, sic ipse substitutus in sede, vt huic eius promotioni nemo prorsus aut verbo resisteret aut opere contraïret. Ad mensam debitæ refectionis æquanimiter sederunt omnes, cùm gratiarum actione surrexerunt, agenti Decanum. Aliquandiu impensa est & integritas obedientiæ, & facultas disciplinæ. Hanc autem circa eum reuerentiam, temeritas cuiusdam Fulconis fratris ipsius imminuit, à quo & per quem captus est abscissúsque Nicolaus: de qua scilicet abscissione, quòd decanum Nicolaus accusauerit, & quòd ipse Decanus adiunctis sibi sex venerabilibus viris iureiurando B suam declarauit innocentiam, iam nostratum litteratum inspectione, beatitudini vestræ veraciter innotuit. Innotuit prætereà, iudicio affuisse venerabilem Cœnomanorum Pontificem, Abbates etiã quam plures, aliósque religiosos & sapientes viros, quorum omnium prona fuit ad hæc sedulitas, vt non mollirent ex licentia Iudicis sententiam, sed sequerentur canonicæ rigorem disciplinæ. His talibus peractis, non tamen circa Decanum quorundam quieuit inuidia. Qui dum apud eum delationis materiam non inueniunt, ipsi fingunt. Hi siquidem sunt, quibus est elegantius de mendacio damnari, quàm præmium de veritate promereri. Porrò cùm ad aures vestras ascendisset, pro irrigata Nicolao contumelia grauem inter Canonicos esse discordiam, Ecclesiæ quoque diuinum deesse officium, ob reformandam in ea C pacem. D. G. Romanæ Ecclesiæ Legatum Turonis vsq; fatigari iussistis. Vbi cùm data esset Nicolao, & amicis Decani audientia, singuli prout quisque pulsabantur, suam executi sunt actionem: deinde prolatum iuxta cõsuetudinem prouinciæ est iudicium. Conquestus in eo se grauari Nicolaus, Apostolici examinis vigilantiam appellauit. Inde factum est, vt inter Nicolaum & eos de quibus appellauerat Nicolaus, res indiscussa maneret. Adhuc autem sedentibus Episcopis qui de causa iudicaturi conuenerant, Legatus ex auctoritate sedis Apostolicæ præcepit, vt si quis Canonicorum vel aduersus Decanum, vel aduersùs alium aliquam haberet querelam, in medium proferret super clamore suo, quicquid iustitia dictaret adepturus. Id ipsum cùm Legatus de persona D Decani specialiter, & Bidonis iteraret; nullus omninò est inuentus qui sibi aliquid aduersùs eos fateretur. Placuit igitur tam legato quàm Cœnomanensi & Redonensi Episcopis, pariterque paruitati nostræ, in accusatione Decani siue Bidonis, neminem illorum admitti qui (si quid aduersùs eos haberent) iussi probare, siluerunt. Ita bis iam descissa Nicolai aduersùs Decanum & Bidonem querimonia, Legatus Canonicos diligenter adhortatus est ad pacis vnitatem reuerti; singulos singulis in ordine suo debitam exhibere reuerentiam: conuersari sic in domo Domini, vt quos diuidebat distinctio graduum, counitet æqualitas animorum. Quod, vt fieri (Pater beatissime) possit, necesse est, vos vltimam manum præfato imponere negotio.

Comprimẽdo schismati Legatus mittitur a S.A.

E

a Radulphus. *Hic fortassis est Arnulphus ille concionator egregius, qui acerbior in reprehendendo, Cleri insidiis est necatus. Plat.*

Epistola 69. Argumentum.

Henricus Anglorum Rex, monasterio Fontis Euerardi dederat eleemosynam persoluendam quotannis, pro remissione peccatorum: petit Hildeb. tandem Sanctitatis suæ sigillo muniri & Apostolica authoritate confirmari.

HOnorio Reuerendissimo patri suo, sanctæque Romanæ Ecclesiæ summo Pontifici; Hildebertus humilis Turonum minister, debitæ perseuerantiam

obedientiæ. Et relatione plurimorum didicimus, & re A sumus experti, quòd apud vestram (sanctissime Papa) vigilantiam; iustæ petitiones debitum inueniant affectum. Vnde & nos, tam deuotè quàm fiducialiter id expetimus à vobis; quod & summum Pontificem erogare deceat, & Ecclesiæ prosit erogatum. Serenissimus siquidem Anglorum Rex Henricus, monasterio de fonte Euerardi quandam in Anglia prouidit eleemosynam, pro remissione peccatorum suorum eidem loco singulis annis in perpetuum exoluendam. Quam profectò eleemosynam auctoritate sedis Apostolicæ confirmari, vestróque muniri sigillo, precibus multiplicatis imploramus. Hanc ad vos (beatissime Pater) interuentionem pro virginibus Christi suscepimus; quarum sicut exterior est apud homines conuersatio, sic apud Deum prout credimus mentis puritas innotescit: ea propter B noluimus ancillis Christi nostrum deesse interuentum. Quòd si non mereatur exaudiri à patre filius; mereatur tamen à Domino aliquam de pia voluntate mercedem fidelis seruus. In sinu tamen nostro spes bona reposita est, pro eis à Patre filium exauditum iri, quæ ad promerendam seruorum Dei gratiam ipsæ sibi solæ sufficiunt.

Iustæ petitiones inueniũt effectum.

Epistola 70. Argumentum.

Reginæ Anglorum scribit, sterilitatem non in opprobrium contigisse, sed ad salutis subsidium, vt adoptaret vtique sibi pauperes, salutis (& forsitan prolis) apud Deum intercessores.

HIldebertus humilis Turonum Archiepiscopus A. C excellentissimæ ac reuerendissimæ Anglorum Reginæ; salutem & orationum instantiam. Transfretare tibi (ô Regina illustris) vt fertur incumbit; & regno coronæ tuæ, tuo reditu iocunditatem restituere & exultationem. Noluimus te insalutatam de Normannia egredi; cuius salutem inter suos successûs Christi pauperes enumerant: audiuimus enim te de illis curam gerere, & eos frequenti benedictione consolari. Optimum hoc & timoratæ mentis consilium acturi sumus omnes coram omnium Redemptore simul & iudice. Illuc necesse est nos præueniant, si volumus vt nobis subueniãt aduocati. Aduocati autem illi sunt, de quibus in Euangelio Dominus dicit; *facite vobis amicos de Mammona iniquitatis; vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Amici huiusmodi, amici certi; & in die calamitatis & D miseriæ, nesciũt suum nescire cultorem. Hi profectò pauperes intelliguntur. Pauperes ante supremum tribunal in propulsandis delationibus obtinent principatum. Vnde fit vt benè speret de iudice Christo, quicũque sub Christo pauperum meretur interuentum. Pro quo istorum voces conualescunt; sententiam non timet capitalem. Hos itaque tibi compares; hos facias aduocatos. Illis egentibus, egere Christum, crede. Qui te non viderint, in benedictionibus tuis tuum videant affectum. Si non est tibi desoper vt Anglorum Regi, parias; in his, absque damno pudicitiæ, Regi parias Angelorum: fortassis ideò Dominus clausit vterum tuum, vt progeniam adoptares immortalem. Quod si ita est; attende sterilitatem carnis animæ quæstum esse. E non dispendium, gloriam, non confusionem; beneficium, non flagellum. Fœlicius enim est fœcundam esse spiritu, quàm carne: cælo parere, quàm sepulchro. Fieri etiam potest, vt quam suspiras sobolem, subsidiis egenorum adipisci merearis: quippe naturam quoque merita mutant; & apud nonnullas inueniės abstersum eleemosynarum virtute, sterilitatis opprobrium. Abraham quia homines consueuerat, Angelos hospitari promeruit. Eundem, prerogatiua fidei & obedientiæ, Scriptura, Domino placuisse commemorat. His ô Regina noueris euacuatam Saræ sterilitatem, datúmque ei filium, in quo plus egit meritum patris; quàm debitum thori, sanctimonia, quàm natura. Quem videlicet filium cùm Dominus Abrahæ prede-

Luc. 16. 9.

Pauperes parandos apud Deum intercessores.

Sterilitas non est flagellum, sed beneficiũ.

Naturam merita mutant.

Gen. 18.

Gen. 22.

A stinasset; ad eum tamen suscipiendum non nisi præcedentibus meritis Patriarcha peruenit. Quod enim prædestinatur electis, precibus & meritis obtinetur. Vnde etiam legitur, Isaac datum Rebeccæ precibus conceptum: vt generis multiplicatio, quæ prædestinata in eo fuerat, precibus impleta monstraretur. De quo sic Gregorius in Dialogo ait: Ipsa perennis regni prædestinatio, ita est ab omnipotenti Domino disposita, vt ad hoc electi ex labore orationum perueniant, quatenus postulando mereantur accipere quod Dominus ante secula disposuit eis donare. Idem: Constat quòd prædestinatio precibus impletur, quando is, in quo Dominus multiplicare semen Abrahæ primò destinauerat, oratione obtinuit, vt filium habere posset.

Quòd prædestinatur, precibus & meritis obtinetur.

Greg. dia. libr. 1.

B

Epistola 71. Argumentum.

Comitissam quandam, quæ spretis secularibus deliciis transierat ad vitam monasticam, hortatur ad tolerantiam.

QVoties, quæ circa te aguntur audio; lætatur & exultat spiritus meus. Audio enim te deduci in semitas mandatorum Dei, & ad terram viuentium inoffenso currere vestigio. Audio etiam, de locuplete, pauperem spiritu; de splendidissima & constipata cuneis obsequentium Comitissa, humilem Monacham; atque ad instar abiectioris ancillulæ, cæteris filiabus Christi quæ tecum Domino seruiunt, & prouidere quod necessarium est, & officiosissimè famulari. Sanè mutatio *hæc, mutatio dexteræ Excelsi.* In ea profectò necesse est vt C illud sapientis diligenter attendas; *Fili accedens ad seruitutem Domini, præpara animam tuam ad tentationem.* Ad quã profectò seruitutem te accessisse non dubito, cùm ad Christi seruitium per prudentiam accessisti. Prudentia siquidem fuit, quia elegisti obiecta *esse in domo Domini tui magis, quàm habitare in tabernaculo peccatorum.* Falleris autem si inter emersuras tentationes, tutam putas electionem tuam & eam sine graui certamine cõsummandam. In ea siquidem spiritum tuum aduersa pulsabunt, prospera concutient, elatio fatigabit. Aduersùs huiusmodi necesse est ita dimices, vt hostes (mulierem aggressi) virum inueniant: quod aliter fieri minimè putes, nisi bonum (cui te per prudentiam alligasti) per fortitudinem in molestiis obtineas, in secundis per temperantiam, in D rectè gestis per humilitatem Israël, aduersitatibus in deserto frangitur, ardore sitis & defectu mensæ erga Moysen murmurat; diuinis miserationibus, Ægyptiacam præfert seruitutem. Ergo in eis fortitudo periit; à Serpentibus ipsi periisse leguntur. Idem quoque populus in terra Madian manducare cœpit & bibere: dehinc vt ludat, surgit; distentus crapula & ebrietate, fornicatur. Vnde factum est vt viginti tria millia eorum vna die caderent; gladiis, in vltionem intemperantiæ, deuorati. Vides ergo (ô filia Christi Iesu) quanta solicitudine custodienda sit & in molestiis fortitudo, & temperantia in secundis: Et quia vtroque pariter mundi contemptus eget; eorum si desit alterutrum, quicquid per prudentiam eligitur inanescit. Falleris autem si talia hæc adepta, tutum putas iam propositum tuum; si naui- E gans in hoc magno mari & spatioso, portum te credis attigisse. Restat enim humilitas, quam (vt repositum accipias brauium) reliquis necesse est adiungi. Humilitate cursus ille consummatur, quo de ærumnis transitur ad veram sufficientiam; de luteis domibus, ad cœlestes ascenditur mansiones; de incolatu, ad patriam remeatur. Si nescis quis iste cursus sit, Augustinum lege; his ad Macedonium scribentem verbis: Virtus in hac vita nihil aliud est quàm diligere quod diligendum est: id diligere, prudentia est: nullis inde auerti molestiis, fortitudo est; nullis illecebris, temperantia est; nulla superbia, iustitia est: humilitas hoc in loco, nomine intelligitur iustitiæ, tanquam cæterarum consummatio & clausuncula virtutum. Vnde & discipulis suis Dominus ait,

Comitissa fit Monacha.

Eccle. 2.

Psal. 83.

Tẽtationes Monasticã professi.

Exod. 16. 17

Num. 11.

Exod. 32.

Fortitudo, in aduersis temperantia, in secũdis, est obseruanda.

Humilitas prorsus necessaria est in cursu Virtutũ.

Quid sit virtus, aliud nihil est quàm dilectio.

Mat.11.29. nus ait; *discite à me quia mitis sum & humilis corde, & inue-*
Mar.1. *nietis requiem animabus vestris.* Iam Petrus & Andreas na-
Mat.9. uiculam & retia dimiserant; iam Ioannes Euangelista
virginitatis obtulerat holocaustum; iam telonium Mat-
thæus deposuerat: iam cæteri dixerant Apostoli Domi-
Matt.19.27 ni: *ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit*
nobis? Attende cur ad humilitatem inuitantur, carnis ho-
stes & mundi! Attende quo egebant ad perfectionis ple-
nitudinem iam secuti Christum, relictis omnibus præ-
ter Christum! Magnus thesaurus magna eget custodia:
fur enim semper sollicitus est vt effodiat, vt furetur,
vt traducat. Erat Apostolis pretiosus & inæsti-
mabilis thesaurus ipsa Redemptoris gratia, & diuinum
eius colloquium: erat eis thesaurus sacræ mensæ com-
municatio, & spiritualis alimenti veritas erat: eis the-
saurus, in amorem cœlestium quotidiè miraculis eius
proficere & exemplis. Huius thesauri custodem opor-
tuit esse humilitatem: & eius excubiis accessum super-
biæ amoueri: quæ vbi ipsa subsistere non potuit, ægrè
sustinet aliquem peruenire. Ea siquidem orta signaculo
Ifa.41. *similitudinis Dei*, in inferiores partes à cœlesti sublimita-
te corruit: patri eius quædam prærogatiua erat beati-
tudinis, expressiùs esse similem Creatori. Verùm quantò
fuit conditione sublimior, tantò factus est potentia in-
ferior & gloria: gloriam verò quam ex gratia hauserat,
amisit superbia quam omnibus inuidet, inferos autem,
nulli, quos meritis est adeptus, ad Inferos enim qui eum
sponte sequuntur, multi sunt, eò quòd plures multimo-
al. excidit. dis tentationibus ipse trahit. In illos autem quorum
facies est spectantis ad charitatem, & quam ipse non red-
diturus extimit: tanta vtitur inuidia vt ei parùm sit infli-
xisse mortem qua corpus (non anima) moritur, nisi &
infligat illam qua corpus & anima pariter moriuntur.
Hinc est quòd eis nunquam cessat aduersari; totus in
Gen.19. hoc, vt cum vxore Loth ad sulphur & ignem Sodomæ
Gen.39. respiciant; tunicam Ioseph non attendant & hostiæ can-
dem immolare desistant. Porrò super omnia elatione
pugnant, qua sola sicut se nouit superatum, sic vniuersos
eadem sola credit se posse superare. Tu igitur amplecti
humilitatem memineris: sciens nihil esse quo gloriosiùs
de Sathana triumphetur; illius iaculis scutum humili-
tatis oppone, quod si ipse inuenerit impenetrabilis con-
fundetur, & te persequi desistet. Vnde & Beda super
Lucam ait: Consumpta omni tentatione Christi diabo-
lus recessit ab illo vsque ad tempus. Vides ipsum diabo-
lum in studio esse pertinacem, vt veræ virtuti Ecclesiæ
sobolem inuidere non desinat, tamē iusta formidat quia
frequentiùs resurgit triumphari. Vale.

Epistola 72. Argumentum.

Gratulatur vero cuipiam monacho, optimam existimationem: & petit in eius familiaritatis sacrarium admitti.

BAlsamum, ex odore suo; & arborem ex fructu pau-
cos credimus ignorare: sic & nobis, ex opinione
tua (charissime Frater) innotuit quàm sis & ad sancti-
moniam compositus, & integer ad doctrinam. Cùm
enim locorum interstitio longiùs à te separaremur; ad
nos tamen vsque peruenit, quam iocundas noctes cum
tua Rachele ducas, quæ progenies ex ea tibi exuberet;
quòd totus exhibeas & cultorem virtutis, & hostem car-
nis. Non alium loquuntur te, quicunque nobis loquun-
Bonum nomen in hac vita, est merces quædā Virtutis. tur de te. Talis est odor olei effusi nominis tui; talia iam
tuorum præmia meritorum. Has ex agro tuo spicas,
ante supremam colligis messionem. In hac enim vita,
quædam merces virtutis est, conspicuum & immortale
testimonium. Hoc ipsa sibi comparat; hoc sibi ipsa cu-
Existimatio nec delatione aufertur, nec adulatione quæritur. stodit: huius splendor non minuetur inuidia, non exte-
rioribus studiis adiunatur. Quippe bonorum existi-
matio sicut falsis delationibus auferri non potest, ita
nec adulationis fauoribus acquiri. Penes ipsos autem
est, eam vel vbertate virtutum proficere, vel defectu mi-

A norari. Sanè de celeberrima opinione tua, spes in sinu
Ecclesiæ reposita est, eam minimè casuram quoniam
fundata creditur supra firmam petram. Ex ea nos tuam
edocti deuotionem, desiderio desideramus, in sacrario
familiaritatis tuæ recipi: ibique recordatione tecum esse,
vbi teipsum furatus colloquiis mortalium, pro mortali- Gebuinus Trecensis Archidiaconus.
bus loqueris cum Rege Angelorum. Porrò huic desi-
derio noster Gebuinus Trecensis Archidiaconus pluri-
mùm adiecit, vir moribus & litteratura conspicuus.
Eum tibi censeremus commendandum, nisi constaret
illos quos tua dignaris gratia, commendatione aliena nō
egere. Si nescis: illius etiam attestatione didicimus, te
in Ecclesia esse qui ad eruditionem virtutis & exemplo
sufficias & verbo. Cæterùm, ne litteris prolixioribus
onereris: scripto ponimus finem: supradictæ petitioni
B (donec exaudire mereamur) finem minimè posituri.
Quid autem ex hoc animi geras, doceri precamur tua-
rum recursu literarum: Vale.

Epistolæ 73. Argumentum.

Postulat sibi literis potiùs quàm aliena relatione significari quid agatur apud Angelos, quidve rex Anglorum de contumelia filiæ statuerit.

NOta loquar, & vsu frequenti comprobata: Sitienti
satius est de fonte quàm de riuo sitis ardorem ex-
tinguere: vina quoque de primo sumpta dolio, natiuum
saporem prætendunt: eadem sæpiùs de alio in aliud
C transfusa degenerant. Sic vberiùs meum implet deside-
rium, quæ circa vos aguntur agnoscere pagina vestra,
quàm relatione aliena. Quicquid enim de vobis certiùs
mihi futurum est, quàm si ad aures meas id ipsum vulgi
rumor pertulerit. Ex quo igitur comperi ventos in ve-
strum spirare obsequium: statim litteras ad vos dedi, ra-
tus aduectum de Anglia, qui vobis voluntatem Regis a-
periret; qui declararet quem affectum de contumelia fi-
liæ, Patris pectus induerit. Hæc vt merear scire pec
vos: clamo post vos. Clamo: quid? sed sicut vester ami-
cus in Domino, sicut vester seruus in Christo: sicut qui
honorem vestrum, in principio lætitiæ meæ pono. Quæ
igitur tam de rege, quàm de vobis amico significanda
noueritis, mihi precor aperiri.

D

Epistolæ 74. Argumentum.

Ecclesiasticum quempiam leniùs & blandiùs iteratis crebrò litteris ad explendum professionis officium prouocauerat: nunc tantam inobedientiam, vt graue peccatum detestatus, minatur acerbiores literas, ne pulullum superposuisse videri possit.

SEmper fuit opus, bis aut tertiò iteratis ad te litteris:
vt vel crebrò commonitus ageres, quod exequi spon-
taneus debuisti. Verùm nec sic aliquando euigilasti, nec
suscitatus es ad explendum tuæ professionis officium:
legeras tamen quantum sit obedientiæ bonum quod a-
pud Deum sacrificiis præfertur; legeras quia nolle ac-
E quiescere, Samuel idololatriam appellet. Sed neque hoc 1.Reg.15 23
clapsum tibi credo, quod electus à Domino Saul inobe-
dientiæ piaculo, & eius gratiam, & solium regni amisit.
Quemdam de filiis prophetarum, quia prohibitus in
Samaria panem sumpsit & aquam, leo missus à Domino
percussisse memoratur. *Scripta sunt autem hæc ad correptio-* 3.Reg.10.
nem nostram, in quos fines sæculorum deuenerunt: etenim in
hoc etiam sapientibus & insipientibus debitor est Apo-
stolus. Vt vtrisque contexat, & violatæ supplicium, & 1.Cor.10.
custoditæ præmium obedientiæ. Porrò nulla virtus est, Inobedientia punitur duriùs.
quæ contempta districtiùs à Domino puniatur: non
enim ad innocentes vsque pertingit reliquorum pœna Ezech.18.
delictorum. Ezechielem attende sic dicentem: *Anima*
quæ peccauerit ipsa morietur: Et illud, *filius non portabit*
iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filij.

Inobedientia verò plerunque reis innoxios miſcuit; & facti ſunt in pœna ſimiles, diſſimiles in culpa. Præceperat autem lex vt à viginti annis & ſupra numerarentur qui poſſent ad bella procedere, vel aliquo fungi miniſterio. Quia verò Dauid infra viginti annos, & ſupra, generaliter iuſſit omnes numerari, indignatus eſt Dominus; & miſſa in populo triduana peſtilentia, ſeptuaginta millia virorum Angelo percutiente ceciderunt.

Ioſ.7.

Acham filium Carmi, de Anathemate Iericho præſumpſiſſe ſacra tradit Hiſtoria: Inde factum legitur, vt Iſraël coram filiis vrbis Hiericho, gladio caderet; & excellum

Gen.3.

perſonalem ruina populi ſequeretur. Denique Prothoplaſti culpam, totus vſque hodie luit mundus; & vnius inobedientia proſcripſit vniuerſos. Hęc te (Frater) oportuit attendere; & de contemptu obedientiæ veteri iudicium, ſi de reuerentia primùm non curaſti. Scio quidem, ſcio, te abuſum patientia mea: & iuxta Comicum, lenitatem meam malè te multa docuiſſe. Verùm patientiæ meæ & lenitatis meæ locus fuit & tempus; quas præïre oportuit inobedientiæ vltionem.

Non punit Deus principio malitiæ.

Exemplo ſiquidem docemur & verbo, non ſtatim & pœnas exceſſibus irrogandas. Noluit Dominus in principio exuperantis malitiæ, humanum genus aquis delere diluuij: ſed centum

Gen. 9.

viginti annos præfigens eis ad pœnitentiam; tanto generalius iniquitates eorum vltus eſt, quantò ipſi poſt carnem euagati carnaliùs, naturæ legem & ordinem rerum, & tempus pœnitentiæ contempſerunt. Ad prædican-

Ion.1.3.

dum Niniuitis, Ionam miſſum accepimus; & iuxta verbum Prophetæ, peracta ſatisfactione quadragenaria, ſuper eos diuinam quieuiſſe indignationem. De his etiam ſic Sapientia dicit: Corripe proximum priuſquam comminêris.

Eccl.19.

Saluator quoque noſter inſtruens Apoſtolos, Simoni Petro ait: *ſi peccauit in te frater tuus, vade & corripe*

Mat. 18.

eum inter te & ipſum ſolum; ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum: ſi autem te non audierit, adhibe tecum vnum vel duos, vt

Correptionis modus.

in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum, quòd ſi te non audierit, dic Eccleſiæ: ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus & publicanus. His edoctus exemplis, conueni te, corripui te, ſed inter me ipſum & te ſolum. Corripui te quidem, ſed non ſum lucratus fratrem meũ. Adhibui mihi vnum, adhibui duos, vt in ore duorum, vel trium ſtaret meum verbum. Adhibui, ſed nec ſic lucratus ſum fratrem meum. Quid itaque reſtat, niſi vt hæc dicam Eccleſiæ? Quid ſupereſt; niſi vt Eccleſiam quoque contemnens, ſis mihi ſicut Ethnicus, & publicanus? Abſit autem, vt audiat hæc Eccleſia! Abſit, vt reuelem fratris mei pudenda. Confundor enim quotiens proximus, quod ei ad confuſionem cedit, operatur.

Charitas in proximum.

Siquidem citra perfectum, Præſul de ſua erubeſcit offenſa, niſi ad offenſam erubeſcat alienam. Eius eſt; eiſdem iaculis vulnerari, quibus proximum cognoſcit

2.Cor.11.

vulneratum. Hinc eſt quod Apoſtolus ait: *quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non vror?*

2.Cor.10.

fortaſſis illud Corinthiorum dices mihi: Eccleſiæ tuæ graues ſunt & fortes! Ad quod ego; vulneratus eras à latronibus in quos incidit homo deſcendens à Ieruſalem in Hiericho. Cùm igitur te ſemiuiuum offendiſſem; vul-

Luc.10.

neribus tuis cum Samaritano, priùs oleũ infudi; dehinc & vinum. Vt enim vino cenſoriæ correctionis, vulnus inobedientiæ curaretur; quod curari paternæ commonitionis oleo non potuit, epiſtolas (quas graues dicis) ad te dedi. Væ mihi, qui tandiu eas dare diſtulerim! Væ mihi, cui nihil eſt, quo poſſim meam purgare tarditatem! Legeram enim; Væ his qui ponunt puluillos ſub

Eze.13.

omni cubito hominum, & faciunt ceruicalia ad capiendas animas! legeram verba ſapientis; claui ſunt in al-

Eccle.12.

tum fixi. Porrò dum blandis & lenibus, quibus te tibi redderem induſi, cubito tuo quaſi puluillum ſuppoſui; quaſi ceruical, quo capta eſt anima tua feci. Tali puluillo, talique ceruicali, circa filios delinquentes vſus eſt

1.Reg 2.

Heli, cùm diceret; *Non eſt bona fama (fily mei) quam audio de vobis.* De huiuſmodi correctione Gregorius Nazianzenus in libro de Epiphaniis his loquitur verbis: Heli ſa-

A

cerdos pro filiorum iniquitate damnatur, quòd eos diuina ſacrificia temerantes minùs ſeuera animaduerſione plectebat: & quidem corripuit, ſed lenitate & manſuetudine Patris, non ſeueritate & authoritate Pontificis. Ne

Imputatur parentibus filiorũ iniquitas.

igitur eodem plectar exceſſu, clauis epiſtolæ præſentis confortamur; quos in altum confixos, ex vlceribus elicere putredinem pauci ignorant. Siquidem in ea patrem exuens, indui pontificem: blanditias increpationibus mutaui, pro lenibus aſpera ſum mutuatus: vt ſi contemnis tibi me proximum effici, ego ipſe mihi proximus efficiar. *Surge* ergo, *qui dormis, & exurge à mortuis,*

Ephe.5.

& illuminabit te Chriſtus. Surge citò, ſurge hodie: quia nimirùm morti proximum eſt, craſtinam expectare medicinam.

Morti proximum eſt, craſtinam medicinam expectare.

Surge (inquam) citò, quia niſi citò ſurrexeris, citò egeris pœnitentiam; citò veniet qui mouebit tuum candelabrum de loco ſuo, & epiſcopatum tuum accipiet

B

alter. Miſericordem non fortitet Iudicem diutiùs expectata, nec aliquando ſecuta correctio.

Apoc.2. Pſal.108. Act.1.

Forſitan longioris Epiſtolæ tædet animam tuam; & ea quibus parere refugis, legere faſtidis. Scio quidem, ſcio quòd timoratus animus, & correctionis parcimoniã ſuſcipit, & affectat vbertatem: Iniquo verò, quicquid loquitur virtutem, cedit ad pœnam. Vale.

Epiſtola 75. Argumentum.

Queritur nullius, ne amicorum quidem interuentu, ſuam vel Eccleſiæ cauſam defendi apud Regem Galliarum: demum innocentiam profeſſus, ſolatur ſeipſum, quòd offendere hominem propter

C

Dominum ſit lucrari gratiam Dei.

IN aduerſis nonnullum eſt ſolatium, tempora ſperare lætiora. Diutiùs ſpes hæc mihi blandita eſt; & velut agricolam meſſis in herba, ſic animum meum proſperitatis expectatio confortauit. Cæterùm iam nihil eſt quo ſerenitatem nimboſi temporis expectem: nihil eſt, quo nauis in cuius puppi ſedeo, crebris agitata turbinibus, portum quietis attingat. Silent amici, ſilent ſacer-

Patronus eccleſiæ nullus.

dotes Ieſu Chriſti; denique ſilent & illi, quorum ſuffragio credidi Regem mecum in gratiam rediturum. Credidi quidem, ſed ſuper dolorem vulnerum meorum Rex illis ſilentibus adiecit. Eorum tamen erat grauamen Ec-

Rex, quomodo ſit caſtigãdus.

cleſiæ, canonicis obuiare inſtitutis. Eorum erat (ſi res ita

D

poſtulaſſet) opponere ſe *murum pro domo Iſrael*; verùm apud sereniſſimum Regem, opus eſt exhortatione potiùs, quàm increpatione; conſilio, quàm præcepto; doctrina, quàm virga. His ille conueniendus fuit, his reuerenter inſtruendus; ne ſagittas ſuas in ſene compleret ſacerdote, ne Sanctiones canonicas euacuaret, ne perſequeretur cineres Eccleſiæ iam ſepultæ: cineres, in quibus ego panem doloris manduco; in quibus bibo calicem luctus; de quibus eripi & euadere, de morte ad vitam tranſire eſt. Inter has tamen anguſtias, nunquam de me ſic ira triumphat, vt alicui ſuper Chriſto Domini clamorem deponere vellem; ſeu pacem ipſius in manu forti & brachio Eccleſiæ adipiſci. Suſpecta eſt pax, ad quam non

Pax ſuſpecta.

amore ſed vi, ſublimes veniunt Poteſtates: ea facilè reſcinditur; & fiunt aliquando *nouiſſima illius peiora prioribus.*

E

Alia eſt via, quà compendioſiùs ad eam (Chriſto ducente) pertingam, Iactabo *cogitatum meum in Domino, &*

Pſal 54.

ipſe dabit petitiones cordis mei. Recordatus eſt Dominus Ioſeph, cuius pincerna Pharaonis oblitus; dum proſpera

Gen.40.

ſuccederent, interueniendi pro eo curam abiecit. Recordatus eſt & Dauid pueri ſui, quem à ſuo etiam filio deiectum, & triumphis extulit, & regni gloria ſublimauit. Fortaſſis recordabitur & mei; atque in deſiderato littore nauem ſiſtet fluctuantem. Ipſe enim eſt, qui *re-*

2.Reg.22. Pſal.101.

ſpicit in orationem humilium, & non ſpreuit precem eorum. Ipſe eſt, in cuius manu corda Regum cætera ſunt. Quocunque ſibi placet, eò ſolus inclinat; alterat in quam vult formam. Si inuenero gratiam in oculis eius; gratiam Regis vel facilè conſequar, vel vtiliter amittam. Si-

quidem offendere hominem propter Dominum, lucrari eſt gratiam Dei.

Epiſt. 76. Argumentum.

Excuſat ſe delati munuſculi; precatúrque pro ſe Romam ituro (quod multa immineant incommoda) Deum exorari.

SCimus quidem, Beate Præſul, dilectione minui beneficij maieſtatem; dubitatur enim an ſit beneficiũ, cuius dilatio cruciat expectantem. Cæterùm nos apud animum ad virtutem compoſitum, his etiam beneficijs integram credimus eſſe gratiam, quibus occurrit neceſſitas differendi. Hinc eſt quod munuſculo noſtro, eius cui elaboratum eſt, fauorem ſperamus affuturum. Neque enim nos vel vltrò diſtulimus beneficium, vel ſtuduimus homini qui cauſas ingratitudinis exquirat. Totus is Epiſcopum viuit; nihil habens odio quod amare ſit melius, nihil amans quod pudeat confiteri. Talem (frater chariſſime) loquitur ſermo noſter; talem credit ſpiritus noſter, eandem tibi deſiderans ſalutem, quam ſibi. Optamus enim te ſemper in Chriſto valere & ſcire quia vicem rependis nobis, ſi diligis nos & oras pro nobis. Maximè autem hac in tempeſtate orationibus tuis egemus fatigandi Romam, quo Papa Cardinalibus citramontanis, Epiſcopis, & Abbatibus conuocatis generale Concilium in vrbe eſt celebraturus. Nobis illuc profecturis; tempus, hieme ſuſpectum; niuibus, Alpes; incrementis, aquæ; vinculis, Imperator; ſeditionibus, ciuitas; exactione palatium. Sanè omnia hæc orationibus euacuari poſſe credimus; ſolam verò exactionem nec oratione nec ieiunio temperari. Vale.

Sola exactio, oratione & ieiunio non temperatur

Epiſtola 77. Argumentum.

Eccleſiaſticus, nomine Hildeberti, officioſius aliquos habuerat qui Turonis tranſeuntes rem Hild. grati nunciant: H. officioſe huic & ſibi ignoto homini ſcribit, cauſam hoſpitalitatis exquirens.

FVêre qui dicerent; inter ſex opera miſericordiæ, nihil horum hoſpitalitati præferendum. Hos attendiſſe arbitror, nonnulla in hoſpitio reperiri quibus diuerſa ſuſceptorum incommoda propulſari noſcuntur. Idcircò ſplendidiſſimam eſſe hoſpitalitatis gratiam, qua Loth & Abraham (quia conſueuerant homines) Angelos etiam hoſpitari meruêrunt. Prætereà velut in ampliorem huius gratiæ mercedem, alter Sodomæ ſubuerſionem euaſit, alter filium de ſterili coniuge meruit obtinere. Tibi quoque deſuper (ni fallor) acceſſit, vt dum præfatam frequentas beneficentiam, tres Chriſtos Chriſti colligeres; & hoſpitalitatis hoſtiam quam apparatu gratiſſimam feceras, hilaritate faceres gratiorem. Sanè dum Clerici tui tranſitum Turonis haberent, plenas mihi gratias egêre, in nomine meo præſtitum ſibi beneficium aſſerentes. Recordari tamen non potuit quid egerim tibi, ſed alicui propter te; quò miniſtrare mihi deberes, aut alicui propter me. Fieri autem potuit, vt euitandæ cauſa iactantiæ diceres collatum pro me beneficium; quod eis pro Domino & in his Domino contuliſti. Verùm minimè oportuit piam occultare deuotionem, ſi tranſitoriæ laudis cupidus non fuiſti. Siquidem laudis huius cõtemptores grauis offenſa reſpicit, ſi quid benè agunt, latere quàm videri malunt; vnde & ſic Gregorius ait; quiſquis laudis concupiſcentias calcare non ſufficit, ædificationis fraudem perpetrat, ſi bona quæ egit occultat.

Gen. 18. Gen. 19. Gen. 21. Greg. in pa.

Epiſtola 78. Argumentum.

Ea Epiſtola veluti publico teſtimonio palam fieri cupit Epiſcopis & Archiepiſcopis; Ciprianum & Petrum, iuuenili leuitate in hæreſim Henrici prolapſos, in ſinum Eccleſiæ (quod ſit citra infamiam) fideles nunc rediſſe.

OMnibus Archiepiſcopis & Epiſcopis, Hildebertus humilis Cœnomanorum ſacerdos, ſalutem & orationes in Chriſto. Præſentium latores Ciprianus ſcilicet ac Petrus; dum diſponerent aſcenſiones in corde ſuo, deſcenderunt in lacum mortis ſecuti quendam Pſeudoprophetam; quem qui ſecuti ſunt, perſecuti ſunt ſemetipſos. Henricus is erat: magnus diaboli laqueus, & celebris armiger Antichriſti. Huic & habitu religionem, & verbis litteraturam ſimulanti; tandiù præſcripti Fratres adhæſerunt, donec eis & turpitudo in vita, & error innotuit in doctrina. Vbi enim cognouerunt vias eius, vias eſſe non rectas: priùs ad ſe reuerſi ſunt; dehinc ad nos tranſierunt, cuius Diœceſin peſtis ea ſic infecerat, vt reniteris ei clerus vix inter parietes Eccleſiæ ſuam tueretur libertatem. Poſt multas autem tribulationes, Deo auxiliante ſerpens ille crepuit apud nos, patefacta pariter & ignominia vitæ, & veneno doctrinæ. Extunc ijdem Fratres, noſtro parentes conſilio; ad quod propoſuerant ſtudium rediêre, veſtimento ſeditionis & Angelo tenebrarum derelicto. Hæc ideò, Fratres, veſtræ fraternitati ſcripſimus: ne ſi contigerit præfatos iuuenes veſtras ingredi parochias; ex huiuſmodi mutatione, aliqua notentur infamia, ſed potiùs vtriq; congaudeatis, quia vterque *mortuus fuerat & reuixit, perierat & inuentus eſt*. Valete.

Henricus, à quo Henricianorum hæreſis. Luc. 15.

Epiſtola 79. Argumentum.

Dedecet Virginem diebus feſtis, frequenti populo (nec vſquam aliàs ſolam) monaſterio egredi: Poſtremò autem reprehendit eas quæ forinſecus quærunt hoſpitia, vt viuant licentiùs.

QVæ viuunt in monaſterio, & quarum ſimul magnus eſt numerus; nunquam ſolæ, nunquam ſine matre procedant. De agmine columbarum crebrò accipiter vnam ſeparat, quam ſtatim inuadat & laceret, & eius carnibus & cruore ſatietur. Morbidæ oues ſuum relinquunt gregem, & luporum faucibus deuorantur. Scio ego ſanctas virgines, quæ diebus Feſtis propter populorum frequentiam, pedem domi cohibent; nec tunc egrediuntur, quoniam maior eſt adhibenda cuſtodia, & publicum penitus deuitandum. Ante annos circiter triginta de virginitate ſeruanda edidi librum, in quo neceſſe mihi fuit ire contra vitia; & propter inſtructionem virginis quam monebam, diaboli inſidias patefacere, qui ſermo offendit plurimos, dum vnuſquiſque in ſe intelligens quod dicebatur, non quaſi monitorem libenter audit, ſed quaſi criminatorem ſui operis aduerſatus eſt. Veruntamen quid profuit armaſſe exercitum reclamantium; & vulnus cõſcientiæ dolore monſtraſſe? liber manet, homines perierunt. Scripſi & ad pleraſque virgines, ad viduas, & pleroſque alios; & quicquid dici poterat, in illis opuſculis defloratum eſt; vt aut ex ſuperfluo eadem à nobis repetantur, aut neque prætermiſſa plurimum noceant. Certè & beatus Ciprianus egregium de virginitate volumen edidit, & multi alij, tam latino ſermone quàm græco, omniúmque gentium litteris atque linguis; præcipuéque in Eccleſijs, virginis vita laudata eſt. Sed hoc ad eas pertineat, quæ nec dum elegerunt virginitatem, & exhortatione indigent; vt ſciant quale ſit quod eligere debeant. Nobis electa ſeruanda ſunt, & quaſi inter ſcorpiones & colubros incedendum, vt accincti lumbis calciatíque, & apprehenſis manibus, baculis, iter per inſidias ſeculi huius & inter venena faciamus, poſſimúſque ad dulces Iordanis peruenire aquas & terram repromiſſionis intrare, & ad Dominum aſcendere, ac dicere cum propheta, *Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ*: & illud,

H. liber de virginitate. Virginitatis encomium.

vnam petij à Domino, hanc requiram, vt habitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ; fœlix illa conscientia & beata virginitas, in cuius corde præter amorẽ Christi quid est sapientia, castitas, patientia, atque iusticia, cæteræque virtutes, nullus alius versatur amor, nec ad recordationẽ hominis aliquando suspirat, nec videre desiderat quem (cùm viderit) nolit dimittere, secundùm virginum propositum, & cœlestis angelorúmque familiæ gloriam: quorundam non benè, scilicet agentium nomen infamat, quibus apertè dicendum est, vt aut nubant, si se non
1.Cor.7. possint continere, aut contineant si nolunt nubere. Digna res risu, imò planctu, intercedentibus dominis, ancilla virgo procedit ornatior, vt pro nimia consuetudine, quam incomptam videris, dominam susceperis. Nonnullæ separatæ, absque arbitris quærunt hospitia, vt viuant licentiùs, vtantur balneis, faciántque quod volunt, & deuitent conscientias plurimarum. Hæc videmus, & patimur: & si aureus nummus affulserit, inter bona opera reputamus. Finem iungo principio, nec semel monuisse contentus sum: ama Scripturas sanctas, & amabit te sapientia. Dilige eam, & seruabit te, honora illam, & amplexabitur te: hæc monilia in pectore, & in auribus tuis hæreant. Nihil aliud nouerit lingua nisi Christum: nihil possit sonare, nisi quod sanctũ est: Auiæ tuæ tibi semper ac matris more, dulcedo versetur, quarum imitatio, forma virtutis est.

Epistola 80. Argumentum.

Querelarum plena est epistola. Narbodus Rhedonensis Episcopus Romam profectus confirmandi Andegauensis episcopi gratia delatione quorundam spoliatur, interim ab eo cuius negotium gerebat, omnibus ecclesiasticis bonis, & præterea exul pronunciatur, quod factum, ab ingrato, meritò contigisse ait; eo quòd contra fas piúmque, præter Metropolitani sententiam & suam ipsius conscientiam, leuissimum iuuenem promouendum ad Episcopatum satagisset.

NArbodus minimus Episcoporum, R. glorioso Andegauorum Pontifici, non alta sapere, sed humilibus consentire. Flumen est, secundum cuiusdam sapientis sententiam, vbi cum potestate habitat iracundia. Quamuis ergo periculosum mihi fore intelligã (vtpote hoc flumine iam afflatus) si paulò liberiùs te conuenire tentauero, loquar tamen quod mens mihi ratióque dictauerit: nec tanti faciam fauentis tibi nunc fortunæ terrorem, vt mecum iustitiæ facientis non asseram verita-
Dictum est P. Mimi. tem. Vitrea est enim fortuna, quæ sic splendet, vt facilè frangi possit, stabilis autem & inconcussa veritatis assertio. Quòd si mihi more solito violentus extiteris; tunc maximè persecutionem meã astrues persequẽdo. Quæro igitur à te (religiose Episcope) quænam tam vehemens causa contra fratrem & consacerdotem tuum (ne dicam patrem, & conseruatorem) indignationis tuæ furorem accendit, vt inexpugnabili odio me persequens, post damna & dedecora mihi meísque crudeliter illata, ad vltimum humilitatis meæ personam inauditam & indiscussam damnaueris, indignum me Clericorum tuorum collocutione præiudicans, nec ante maiestatis tuæ præ-
Correptionis formula præscripta. sentiam passus admitti. Nunquid enim si in te peccassem, corripiendus priùs singulariter non eram, deinde duo, vel tres, si incorrigibilis existerem adhibendi? Et ecce cum nihil horum præcesserit contra regulã à Christo datam, quæ prima posuisti apud ecclesiam tuam de absente conquestus Deinde sicut Ethnicum & Publicanum me habens, in quo non mea, sed communi omniũ sacerdotum; non mea (inquam) sed ipsius Christi iniuria, non tam constitutum à Domino ecclesiasticæ correptionis ordinem peruertisti, quàm peruersum & præcipitem turbulentæ iracundiæ motum tibi dominari manifestissimè declarasti. Non enim licuit mihi culpam vel excusare vel negare vel agnoscere, quatenus aut excusantis suscipienda ratio, aut negantis iustè esset admittenda purgatio, aut confitenti clementer venia concedenda. In

A hoc ergo Præiudicio, vniuersas vias Domini reliquisti; quia nec misericordiam, nec veritatem secutus es. Vniuersæ enim viæ Domini misericordia & veritas requirentibus testamentum eius & testimonia eius. Nam & si peccatum agnoscens, veniam postularem; humanitatis tuæ fuerat benè priùs de te merito libenter ignoscere, & ad reconciliationis gratiam festinare; etiam si Christus Mat.18.
non dixisset, peccanti fratri septuagies septies dimittendum. Siquidem & apud Gentilium Philosophos, proximum ab innocentia locum tenet verecundior peccati confessio: & magnarum virium esse perhibent lædentem negligere; & vindictam putant vindicare potuisse; maiúsque vindictæ esse genus, ignoscere. Infirmi autem ac muliebris esse animi, quærere vltionem, ex hoc vel solo colligit, vt Satyricus ait; *Vindicta* Iuu. Saty. 13
B *quòd nemo magis quàm fœmina gaudet.* Sed quæ culpa tandem extitit, quam tandem puniendam exterminio censuisti? Quod videlicet apud dominum Papam, moras meas excusans; inter alia (quod verum est) scribere ausus sum Andegauensem malitiam mihi impedimento fuisse, quæ facultati meæ plurimùm detraxisset. Quod quidem ab anno priori, & ipsi Papæ, & Romanæ Ecclesiæ notum erat; & ipsa Andegauensis malitia negare non potest. A quo igitur mihi veritas imputatur ad crimen; ab illo consequenter potest falsitas expectare mercedem. Et qui eum qui sibi honorem pepererat, spoliauit honore; non est mirandum si deiectores & impugnatores suos honoribus sublimauit. Hæc est retributio impiorũ quam dominus nescit, qua mala retribuuntur pro bonis. Eiusdẽ generis est illa qua
C bona redduntur pro malis, quando fit continenter ab eadem persona, non leuitate gratiæ sed peruersæ malignitate naturæ. At fortasse pro malitia debui ponere bonitatem; vt dicerem quòd tunc me Andegauensis bonitas impedisset. Sed hoc modo, vel me ipsum dum excusare molior, accusarem; bonum dictis impedimentum: vel si per antiphrasim loqui putarer, nõ mutaretur. Verã ergo & notam omnibus debui excusationis causam prætendere, cùm alia penitus nõ haberẽ. In quo si læsum te putas; Andegauensem te esse intelligis: quòd si non intelligis; nec te in hoc læsum debes existimare. Neque enim Episcopum nominaui, vbi Andegauensem dixi maliciã. Multiplex autem est Andegauensis malitia, multos Stephanos habet, multos Vuillelmos. Vtinam tota in
D vno duorum capite resideret. Pax esset forsitan inter nos, & inuiolata concordia. Sed redeo ad culpam meam quam solam sufficere tibi credis; imò nõ credis: sed alios credere cupis, vt meritò videar tot laborum quos pro te suscepi mercede fraudatus. Quæ si nulla est, debet Crimen imponunt
sileri; si parua, debet ignosci; si magna, maiorum merito- qui mercedem
rum debet comparatione superari. Nam & carcerem & soluere nolunt.
cathenas, dum ad te in auspiciis tuæ illius electionis vocatus festino; tui causa passus sum, machinamento eius qui tibi nunc placet Stephani; quasi tunc iam præsagiente & præmonente fortuna, vt ab infausto cœpto desisterem; & non tantùm verborum, sed & factorum ludibria multa sustinui. Siquidem rerum mearum iacturam, grauis mihi proprij corporis contumelia leuem fecit. Nec
E tamen elapsus destiti, vt tunc putabam constanter, vt nunc intelligo pertinaciter vigere propositum; & contra optimos Clericorum, qui pluribus ex causis, absque suo assensu, à vulgo factam improbabant electionem: quoniam & infra annos, & extra ordinem, & per tumultũ populi magis ficta esset, quã facta promotionis tot causas asserere. Cessérat iam contradicentibus Episcopi
ipse metropolitanus; & quia ratione superabatur, rem ficta non
iudicio Papæ non tam decidendam quàm rescindendam facta electio.
reseruare decreuerat. Ego tamen multo conatu, multo discursu, magnis precibus, tandem apud ipsum vt consecrareris obtinui. Idem cùm Stephanus, cum quibusdam quos omnes tibi postmodum, meam (vt fertur) pactus deiectionem ex infestissimis amicos fecisti, iniquam esse clamaret; ego stultè quidem & improuidè, sed

nimio tuo fauoce ſeductus, meipſum deuoui: io me (inquiens) ſit iſta iniquitas. Idem ne ocioſè dixerim; cùm primùm licuit, tu ipſe cauiſti: eandem iniquitatem in caput meum refundens, nouo & inaudito genere charitatis, vt is potiſſimùm amieo dedecus & damnũ inflixerit, pro cuius opeтibus & honore id ille ſibi fuerit imprecatus. Et vtinam me ſtatim vt à nobis conſecurus es, & inthronizatus, quemadmodum mente conceperas honoeibus ſpoliaſſes; nec diſſimulandum deliberaſſes ad tempus, quouſque opera mea vſus fuiſſes, ad exhauriendum quod Romæ reſtabat perieulum. Saluum mihi eſſet viaticum, qnod tibi meis ſtipeodiis miliaui: ſalui tot & tanti longiſſimi itineris labores, ſaluæ preces & lachrymæ quas pro te fudimus apud Papam, ſalua pecunia quæ eùm eſſet neceſſaria (vtpotè longiùs progredienti) tui tamen egredientis vſibus accommodaui. Cuins partem, B poſtquam à te expulſus ſum, cùm repetiſſem; vix tandem & difficulter recipere merui partem in compenſationẽ fumenti quod à te commodatum in obſequio tuo conſumpſeram, toa cautela retinuit. Poſtquam ergo reuerſi ſumus, & te confirmatum, coofiliata tibi ſoli (ſicut ſuperiùs prælibaui) communium aduerſariorum pars, ſenſiſti protinus eorundem conſilio, nec opinantem aggreſſus, omnibus honoribus ac beneficiis quæ mibi anteceſſorum tuotum contulerat liberalitas, me priuaſti: nec precibus vllis aut præcedentium meritorum obtentu à te impetrare potui, ſaltem ſex menſium iodueias quibus pudori meo conſulens, exire me fingerem noo expelli. Adeò non tibi ſatis fuit amicum damno afficere, niſi & dedecoris improperio cumulares. Cúmque me indignè tractatum conquererer, ad Papæ audientiam, è veſtigio C prouocaſti. A te antè audiẽtia ſpoliatum, pro te ſumptibus ouper exhauſtum, per te laboribus fatigatũ, ad hæc ætate iam ſenem, febribus anhelantem: Ipſe iuuenis, robuſtus, opulentus ioito ouper honore glotioſus; vt ſcilicet, ibi te cogente cauſam dicerem vbi pro te ſpõtaneus eodem anno lachrymas dederam. Et tu quidem hæc omnia te credebas callidè ſpeculatoim; ego verò perſenſi hæc eadem malitioſè, crudeliter machinatum, tanquam ſi armatus & ioteger ſaucium & inermem, non hoſtem, ſed amicum prouocares ad pugnam. Nam ea quæ apud omnes alios mibi prodeſſe poterant, ad impetrandam miſeratiooem, tu ſolus conuertens ad me prorſus extirpandi occaſionem. Et quæ cæteros mitigarent, quæ fuit clementiæ, te potiùs irritabant. Reuerſus ergo Roma; D accepta videlicet faciendi quod iam feceras poteſtate, ne quid odio tuo deeſſet, delere nomen meum de catalogo prorupiſti; priùs omnia, meas etiam ſyllabas perſecutus.
Pſal. 18. Vtinam & ſubſcriberes; *Iniquo odio oderam illum.* Tale trophæum titulo tuo dignum erat. Idem ſi zelo iuſtitiæ id feciſſe reſponderis; quia videlicet Canon io duarum ciuitatum Eccleſiis verat Clericum aſeribi; arguit te ſicarius, arguit te Stephanus, alter in Cœnomanenſi, alter
XXI. q. 1. c. 1. in duab. Eccl. &c. in Turonenſi Eccleſia priùs conſcripti. Sed dum hæc refero non quaſi texens hiſtoriam, ſed quaſi texens iniuriam; tua forſitan ſublimitas indignatur, iraſcitur, incandeſeit. Et dum imbecillitatem meam cum ſuis metitur viribus, ad exerendam accingitue vltionem. Noli obſeero cogitate quid poſſis, ſed quid debeas meditâte; nec E fortunæ vires attendas, ſed communis iuſtitiæ conſidera eationem. Quantum enim in me tibi licuit, tantum & aliis in te licet. Et neminem eo fortuna prouexit, vt non tantundem illuminetur, quantum permiſit. Excelſus multò faciliùs caſus nocet. Memor igitur conditionis humanæ; impetum feruidæ iuuentutis compeſce, & inflata nimium ſecundæ foetunæ vento vela contrahe; ne fortè ipſa tibi proſperi curſus velocitas cauſa fiat colliſionis in ſcopulos. Nondum per ætatem loogam cœpiſti experientiam; nec adhuc mens tua caſuum varietate decocta maturuit. *In antiquis* (ait Scriptura) *eſt ſapientia,*
Iob. 12. *& in multo tempore prudentia.* Et alibi: *Interroga patrem tuũ, & annunciabit tibi; & maiores tuos, & dicent tibi.* Si tibi ante aonos debita prouectionibus cootigit reuerentia,

A non id viribus tuis adſcribas; quæ vel non erant, vel certè neſciebantur: fortuoa enim ſæpiùs plus quàm eooſilium valet, ſicut tam in hoc quàm & in aliis frequenter experti ſumus. Timenda tibi potiùs illa ſapientis ſententia; *hæreditas ad quam feſtinatur in principio, in nouiſſimo benedictione carebit.* Et illud; *ſubſtantia feſtinata minuetur.* Reſelleoda etiam quorundam de te (vtinam falſa) opinio, qui ingenium tuum non tam mutatum fœlicitate quàm manifeſtatum putant. Multorum ſiquidem vitia quæ imbecillitate latent; dum eis inſtrumenta explicandæ nequitiæ deſunt; cum illis ſuæ vires placuerint, fœlicitas aperit. Sic peſtifera Serpens ſecurè tractatur, dum riget frigore; non deſunt tunc illi venena, ſed torpent. Quod ne tibi iuſtè poſſit aptari, ſummo conamine elaborandum eſt: & non ſolùm hoc ne te detexerit, ſed & B illud ne te effecerint fortunæ beneficia peiorem. *Diuitiæ* (inquit Pſalmiſta) *ſi affluant nolite cor apponere.* Tum ergo tibi ſalutaria conſilia aduoca, cùm tibi alludit vitæ proſperitas. Tunc te valde in lubrico tenebis, ac ſiſtes; nec tibi dabis impetus liberos, ſcilicet ſi circunſpicies quò eundum ſit, vel quouſque. Ne altiori te rei impone; in qua ſtanti tibi, vel tremendo deſcendendum ſit, vel cadendum. Nec iſta dico, vt in me fias vel indulgentior de cætero, vel liberalioe; quod vtrumque iam dudum eertis indiciis deſperaui; ſed ne meo exemplo in multorum excurras perniciem; abuſẽs ſcilicet poteſtate quam tibi permiſit Dominus *in ædificationem, & non in deſtructionem.* Ego enim, licet Appenninum ad præſens euaſerim; in quo, mihi ſepulchrum inter Anteceſſores meos quibus indignum me fateor (Melanium dico, & Mode- C ranuum) inſolenti ſatis elogio deuouebas: iam tamen defunctus laboribus, & debitam mihi (Domino largiente) adeptus menſuram; tranquillum magis vitæ finem exceptare debeo, quàm ſuperfluis vberiùs ſtipendiis occupari *Sufficit præteritum tempus* (ſicut dicit Apoſtolus) *ad conſummandam voluntatem gentium*; vt de cætero iam non nobis viuamus, ſed ei qui pro nobis mortuus eſt, & reſurrexit.

Deut. 32.
Pro. 10.
Pro. 13.
Magiſtratus virum indicat.
Pſal. 31.

Epiſtola 82. Argumentum.

Salua ſemper auctoritate S. ſedis Apoſt. exponit quid prouocationes illæ quæ fiebant Ro. vtilitatis in ſe habeant vel incommoditatis.

D HOnorio dei gratia excellentiſſ. ac Reuerend. patri ſuo; ſanctæq; Romanæ eccleſiæ ſummo pontifici; H. humilis Turonum miniſter; debitè integritatẽ obedientiæ. Philoſophus ait; colere officiis, non exaſperare verbis oportet Poteſtatem. Ideò cumulatis precibus exoro, ne vos, Reuerende Pater, ſcriptum præſens exaſperet; aut velitis, de neceſſitate præſumptionem figurare. Etenim neceſſitate ſcripſi; eodem quo ſum læſus iaculo, lædi metuens Eccleſiæ ſoſpitatem. Bonam ſpem in ſinu meo gero; quia ſcribens pro iuſtitia, gratiam patris non auertam. Quaſlibet igitur Appellationes in Romana vigere & ſuſcipi Eccleſia, cis Alpes auditum non eſt, nec ex ſacris traditũ Inſtitutis. Quòd ſi fortè huiuſmodi emerſit nouitas, vt placeat omnem indifferenter admittere Appellationem; Pontificalis cenſura peribit, & omnino conteretur eccleſiaſticæ robur diſciplinæ. Quis E enim raptor ad ſolam anathematis comminationem oõ ſtatim appellabit? Quis Clericus aut presbyter, fruſtratoriæ appellationis refugio non putrebit aut etiã ſepelietur io ſtercore ſuo? Quis Epiſcopus habebit in promptu; non omnem dico, ſed aliquam vleiſci inobedientiã? Eius virgam quæuis appellatio quaſſabit, ſoluet conſtantiam, ſeueritatem emolliet; adducens & illi ſilentium & reis impunitatẽ delictorũ: ſic fiet vt ſacrilegia ac rapinæ, fornicationes ac adulteria pernicioſo inundent incremẽto, cùm Præſul ad ſuperfluas Appellationes clauſerit ora, & deſierit perſequi piorum perſecutores locorum; cùm viduarum iniurias deſierit vlciſci & orphanorum. Dilatione nimirùm cenſuræ facinora fouebuntur, & venient in profundum iniquitatis impunè delin-

Luc. 14.

quentes, super quos Euangelicum illud implebitur præceptum: *exi citò in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes ac debiles & cæcos & claudos introduc huc.* Quis vel cæcum vel claudum intrare compellet, si cæcus, cùm compelletur, appellet. Denique pro delicto Heli, nullus pontificum puniretur; quoniam appellationis excusatione suam quisque defenderet offensam. Exempla quædam censuræ

Iob. 39.

semper viuent; æmulatores autem eius, quælibet Appellatio sepeliet & viuos. Sanè parua est materia & exilis scientia, quæ si (iuxta Iob) inter aquilas in præruptis lusitantes cum pullis, earum sanguinem lambit; satis est: non erubesco meam & attendere & profiteri mensurã. Inter cæteros tamen sacerdotes, ad me peruenit quas appellationes Cisalpina susceperit Ecclesia, quas & sine offensione Sedis Apostolicæ renuit & abiecit. Accepi enim, & vniuersitas Ecclesiæ prædicat, quod grauaris iudicio, subuentus appellationis debeatur. Accepi quòd suspectos habens Iudices, aut infestos, aut formidat vim temerariæ multitudinis, eodem remedio possit & debeat

Ca. si quis iudicem. 2 q 6.

releuari. Vnde etiam in Decretis Cornelij Papæ, taliter Ecclesiæ traditum est: si quis Iudicem aduersum sibi senserit, vocem appellationis exhibeat, quod nulli oportet negari. Item in eodem: Nullus sacerdotum causam suam alieno committat iudicio, nisi ad Sedem Apostolicam fuerit appellatum; sed vnusquisque comprouinciales Iudices & notos habeat, nisi aliquam vim temerariæ multitudinis illic timuerit, aut infestos vel suspectos Iudices ibi habuerit; pro quibus causis ad maioris authoritatis Iudices & ad alias prouincias appellare & venire concessum est. Audiui etiam alias quoque Appellationes esse, sed moratorias nec aliquando recipiendas; de quibus in sacris Legibus his legimus verbis: Quicunque non confidentia iustæ causæ, sed causa afferendæ moræ, ne contra eum sententia proferatur, appellauerit; & si de facto suo confessus ne addicatur appellare voluerit; huiusmodi appellationes non recipiuntur. Et quidem videri mihi plures talium Appellationum species, quas prudens Iudex ita necesse est discernat, vt circa iudicandos debitam in omnibus seruet æquitatem. Porrò ea quæ prærogatiuam obtinent, sicut paruitati meæ ministrauit auctoritas, perstrinxerit: quæ si plura sunt; etiam vsque ad ipsius Cathedræ vestræ Sedem Apost. cucurrere vigilantia: confiteor non transgrediendos esse terminos quos posuerunt patres nostri: Moratorias autem Appellationes omnino à vestra relegãdas esse audientia; nec sustinendum in horto Domini plantari toxicum moeris; toxicum quo subuentus afflictorum morietur, quo iustitia in nihilum reuertetur, incrementum suscipiet vbertas delictorum. Vale.

Epistola 83. Argumentum.

S. Hildeberti Turonensis Archiepiscopi; in suas Regularum Ecclesiasticarum Exceptiones; de multiplici diuinorum Præceptorum genere; Præfatio.

EXceptiones ecclesiasticarum regularum; partim in Epistolis Romanorum Pontificum, partim ex gestis Conciliorum catholicorum Episcoporum; partim ex Tractatibus orthodoxorum Patrum, partim ex institutionibus catholicorum Regum, nonnullo labore in vnũ corpus ordinare curaui: vt qui scripta illa ex quibus ista sunt excepta ad manum habere non poterit, hinc saltem accipiat, quod ad commodum causæ suæ valere perspexerit. A fundamento igitur Christianæ religionis (id est, à fide) inchoantes, sic ad ea quæ ad ecclesiastica Sacramenta pertinẽt, sub generalibus titulis sic ea quæ vel ad instruendos, vel ad corrigendos mores, sic ea quæ ad quæque negotia discutienda vel diffinienda pertinent, sub generalibus titulis distincta congessimus, vt non sit necesse quærenti, totum volumen euoluere, sed tantùm titulum generalem suæ quæstioni congruentem, & ei subiecta capitula sine interpellatione transcurrere. In

Excep. Eccles. quorsum vtiles.

quo prudentem Lectorem præmonere dignum duximus, vt si fortè quæ legerit, non ad plenum intellexerit, vel sibi noua æstimauerit, non statim reprehendat: sed quid secundum rigorem, quid secundum moderationẽ, quid secundùm iudicium, quid secundùm misericordiã dicatur, diligenter attendat, quæ inter se dissentire non sentiebat qui dicebat, *misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine:* Et alibi, *vniuersæ viæ Domini, misericordia & veritas.* Habet enim omnis ecclesiastica disciplina principaliter hanc intentionem: scilicet, omnem ædificationem aduersùs scientiam Christi se erigentem destruere, vel ædificationem aduersùs scientiam Christi se erigentem destruere, vel ædificationem donorum virtute & morum honestate constantem construere, vel eandem (si contaminata fuerit) pœnitentiæ remediis emendare. Huius ædificationis magister est charitas, quæ saluti proximorum consulens, ad finem sacris Institutionibus conuenientem id præcipit aliis fieri quod sibi quisque vult ab aliis impendi. Quicunque ergo ecclesiasticus Doctor, ecclesiasticas regulas ita interpretatur aut moderatur, vt ad regulam charitatis cuncta quæ docuerit vel exposuerit, referat; nec peccat nec errat, cum saluti Proximorum consulens ad finem sacris institutionibus debitum peruenire intendit. Vnde dicit beatus Augustinus, de disciplina ecclesiastica tractans: habe charitatem, & fac quicquid vis, si corripis, corripe cum charitate; si parcis, cum charitate parce. Sed in his adhibenda est summa diligentia, & mundus oculus cordis, quatenus in puniendo vel parcendo, sanandis morbis charitas syncera subueniat, & nemo (venalium medicorum more) quòd suum est, ibi quærat, ne propheticam illam reprehensionem incurrat: *mortificabant animas, quæ non viuebant, & viuificabant animas quæ non viuebant.* Sicut enim corporalis medicinæ, ratio vel depellere morbos, vel curare vulnera, salutem seruare vel augere intendit, nec medicus contrarius sibi videtur cùm pro qualitate vel quantitate ægritudinis vel ægrotantis, nunc mordẽtia nunc mollientia ægrotanti medicamina apponit, & nunc ferro secat, cui fomento subuenire non poterat; & è conuerso, ei subuenit vnguento, quem ferro secare nõ audebat: Ita spirituales medici (Doctores videlicet spirituales Ecclesiæ sanctæ) nec à se nec inter se dissentiunt, cùm illicita prohibent, cùm necessaria iubent, summa suadent, veniale indulgent cùm secundùm duritiam cordis delinquentium pro correctione delinquentium vel cautela cæterorum, seueras pœnitentiæ leges imponũt, vel cum secundum deuotionem dolentium & resurgere volentium considerata fragilitate vasis quod portant, indulgentiæ malagma supponunt. Nam qui indulgent, maioribus morbis amouendis prouident; & qui illicita prohibent, à morte deterrent: qui verò in necessariis indulgent, salutem cupiunt conseruare; qui autem summa suadent, salutem student augere. Hoc attendens diligens Lector intelliget vnam faciem esse Eloquiorum sacrorum; cùm distinctè considerabit quid sit admonitio, quid sit præceptum, quid prohibitio, quid remissio; & hæc, nec se inuicem impugnare, nec à seipsis distare; sed in omnibus sanitatis remedium pro sua moderatione & dispensatione moderare. Sed omnia quid ponderis habeant, quibúsue conueniant, quam sint remissibilia, quæ irremissibilia; & quando vel quibus sint remittenda, paulò latiùs distinguendum. Et prima quidem admonitio, pœnam non intentat, si quis post eam non eat; sed primùm, sibi adquiescentibus præmium pollicetur: vnde Dominus dicit in Euangelio; *si vis esse perfectus, vade vende omnia quæ habes, da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo.* Ecce lectio ista Euangelica, in voluntate hominis perfectionem ponens; non cogit, non minas intentat. Sicut illa quæ Spadones laudens, *qui se castrauerunt propter regnũ cælorum, subinfert; qui potest capere capiat:* attamen cùm ad perfectionem se quisque astrinxerit; vel gradum quem nullus ascendere absque magna contentione virtutis potest, ascenderit; iam fit necessarium & pœnale, si non

Psal. 100. Psal. 24.

Discip. Eccl. intentio.

Interp. regula charitas.

Ezech. 13. Corporalis medicinæ, ad spiritualem, analogia.

Spiritualis medicinæ ratio & methodus.

Matt. 19.

Mat. 19.

teneatur quod ante hanc ascensionem fuerat voluntarium: vnde & Dominus dicit; *nemo mittens manum ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno Dei.* (Luc. 9.) Poterat enim fieri ante ascensionem inferior, non tamen deterior: post descensionem verò, inferior est, & deterior. Hæc de admonitione. Indulgentia verò quantùm nobis videtur; quia meliora non elegit, remedium quidē habet in præmium, sed ab hoc si quis declinauerit, meretur exitiale iudicium. 1. Cor. 7. Vt verbi gratia: scimus (sicut ab Apostolo didicimus) humano generi, propter vitandam fornicationem, indultum esse coniugium, cuius violator meretur æternum (eodem Apostolo testante) supplicium: Coniugiū, est voluntatis, non necessitatis. Dicit enim, *fornicatores & adulteros iudicabit Dominus.* Et hic gradus, sicut de admonitione diximus, nullum cogit nisi qui se priuatus alligauerit: voluntarius enim non est necessarius, alioquin transgressor esset quicunque vxorē 1. Cor. 7. non duceret. Postquam verò se alligauerit; audiat Apostolum dicentē: *Alligatus es? noli quærere solutionem.* Idemque Apostolus cùm de nuptiis loqueretur, non dixit, *mulier si nupserit, præmium meretur:* sed tantùm dixit, *non peccat, si nubat:* Ita quoque, si quis ad quotidiana ieiunia inuitet aliquem; inuitat quidem ad rem remuneratione dignam, acquiescēti & perseueranti: sed qui non acquieuerit, non fit seipso melior, sed liceat maneat facientibus inferior, non fit se ipso peior: si verò à voto ceciderit, fit se ipso inferior ac deterior: si verò infra metas sobrietatis & mensæ frugalis se cohibuerit, summorum præmia non assequitur, sed si ad comessationes & ebrietates prolapsus fuerit, rem reprehensione & confusione dignam Votum ligat. fecisse perhibetur. Isti itaque duo status; vnus superior, alius inferior, qui ante votum sunt voluntarij, post vo- C tum verò necessarij; habent modos & institutiones suas; quæ obseruatæ (sicut iam supradictum est) aliis remedium, aliis adquirunt supplicium; obseruatæ, præmium acquirunt; non obseruatæ verò, æternum merentur supplicium. In his itaque, ante susceptionem deliberandum est: post susceptionem verò, perseuerandum. His itaque prælibatis, de præceptione & prohibitione, aliqua sunt nobis dicenda.

Mandata duplicia. Præceptiones itaque & prohibitiones; aliæ sunt mobiles, aliæ sunt immobiles. Præceptiones sunt immobiles, quas lex æterna sanxit, quæ obseruatæ salutem conferunt, non obseruatæ eandem auferunt: qualia sunt; Deut. 30. *diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & proximum tuum sicut te ipsum:* Et, *honora patrem tuum & matrem tuam.* D & si qua sunt similia. Mobiles sunt, quas lex æterna non sanxit, sed posteriorum diligentia inuenit ratione vtilitatis, non ad salutem principaliter obtinendam, sed ad eam tutiùs inueniendam. Quale est illud Tit. 3. Apostoli: *hæreticum post primam & secundam correptionem deuita:* non quòd eorum colloquium per se saluti obesset; sed quòd frequentatum, ex obliquo, quorundam simplicitatem corrumpere posset. Et multa reperies in canonicis institutionibus in hunc modum. Similiter immobiles prohibitiones sunt, quæ aduersùs vitia loquuntur; qualia sunt, *non occides, non mœchaberis, &c.* Hæc sunt illa minima mandata, de quibus Dominus dicit, *quia qui ea soluerit & sic docuerit, in regno cælorum minimus erit,* qui verò obseruauerit, non statim dignus erit regno Dei, quia in- E Mat. 5. choantia sunt hæc, non perficientia. Sunt alia interdicta, quæ si non interdicta fuissent, nec in illis operaretur, nec salus periclitaretur. Sed hæc sanctorum Patrum authoritas reuerenda ita decreuit, vt & præsentibus non obessent, & compescendis maioribus malis vel cauendis syncera charitas prouideret. Apostolicarum Sanctionum, can. 60. & 64. Quale est illud, vt Clericus post actam de crimine damnabili pœnitentiam clericus non maneat, vel ad clericatum non accedat: quod (vt ait beatus Augustinus) dictum est, rigore disciplinæ, non desperatione indulgentiæ. Alioquin contra claues Ecclesiæ Mat. 16. disputaretur, de quibus dictum est, *quodcumque solueritis super terram, erit solutum in cælis.* Sed ne forsitan spe oneris Ecclesiastici animus intumesceret & superbè ageret pœnitentiam, seuerissimè placuit, vt post pœniten-

A tiam nemo fiat Clericus, vel maneat Clericus. Quæ doctiorum non est putanda superuacua diligentia, qua vt saluti nihil detrahebatur, humilitati aliquid addiderunt quo salus totius muniretur, experti credo aliquorum fictas pœnitentias. Cogunt enim multas medicinas inueniri, multorum experimenta morborum. Tale est illud in Euangelio: *sit sermo vester, est, est, non, non; quod autem amplius est, à malo est,* non iurantis, sed iurare cogentis. Non (Mat. 5.) quòd malum sit iurare in contractibus humanis, ex ne- (Iac. 5.) cessitate, sed quòd longiùs sit à periurio, qui nunquam iurat, quàm ille qui qualicunque occasione iurat. Nam de Domino dicitur: *iurauit Dominus:* & Apostolus dicit: *omnis controuersiæ eorum finis est iuramentum:* & idem Apo- (Psal. 109. Heb. 6.) stolus dicit ita iurans, *est veritas Christi in me:* Et alibi: *quo-* (1. Tim. 2.) *tidie morior propter vestram gloriam, fratres.* In bis ergo, in (1. Cor. 15.) B quibus obseruatis salus adquiritur, vt in quibus neglectis mors indubitata consequitur: nulla est admittenda dispensatio, sed ita sunt omnia mandata vel interdicta seruanda, sicut sunt æterna lege sancita. In bis verò quæ propter rigorem disciplinæ, vel propter minuendam salutem posteriorum sanxit disciplina, si honesta vel vtilis consequatur compensatio, potest procedere dispensatio in auctoritate præsidentium, diligenter deliberata: multa enim talia, in Euangelica historia, in Actibus Apostolorum, in gestis Conciliorum, & contigisse legimus & postmodùm Apostolicorum virorum auctoritate roborata cognouimus. Assumamus itaque primum testimonium de Euangelio. Dominus quippe mittens Di- (Mat. 10.) scipulos ad prædicandum, interdixit eis sacculum & pe- (Luc. 10.) ram. Et quia iuxta domini nostri Iesu Christi in terris C disciplinam morum, instante tempore passionis suæ, & peram reddidit eis & sacculum; seipsum primùm dans in exemplum, quòd in huiusmodi traditionibus necessitati temporis sit cedendum. Similiter Paulus, cùm per Corinthios se transiturum promisisset in Macedoniam, & præsensisset hoc eis minimè profuturum, mutauit dispositionem suam, non tamen sententiam. Vnde se ita excusat: *cum ergo hoc voluissem, numquid leuitate vsus sum, aut* (2. Cor. 1. 17.) *quæ cogito, secundùm carnem cogito, vt sit apud me, est, & non?* Non enim sententiam suam se mutasse intelligebat, qui in veniendo ad eos & non veniendo, salutem eorum quærebat. Vnde & in sequentibus dicit: *ego autem testem Deum inuoco in animam meam, quòd parcens vobis vltra non veni Corinthum.* Secundùm carnem quoque, dispositionem suam mutasse se, dici posse non putat; quoniam qui D secundum Dominum cogitat, tunc non implet quod disponit quando personis maioribus defert, aut certè lucris aut maioribus apparatibus vincitur. Spiritualis autem tunc propositum implet, quando consulto, & communi sententia Ierosolymis confirmatum est, & per Paulum & per Barnabam Fratribus per Asiam destina- (Rom. 15.) tum, ne quisquam ad fidem veniens Circuncisioni Legis obnoxius haberetur. Ipse etiam Apostolus ad Galatas (Gal. 5.) scribens, ita dicit: *si circumcidamini, Christus nihil vobis proderit.* Et idem Apostolus cùm Petro restitisset in facie, (Gal. 2.) quod simulationi quorundam consensisset Iudæorum, qui circuncisionem saluti putabant esse necessariam; tamen necessitati temporis cedens, Timotheum Listris (Act. 16.) E circuncidit, vt scandalum Iudæorum ibidem commorantium deuitaret; ostendens actu, quod alibi ait: *factus sum Iudæis tanquam Iudæus, vt Iudæos lucrifacerem.* Quod (1. Cor. 9.) dixisse intelligendum est, non actu metuentis, sed affectu compatientis, cuique ita cupiens subuenire, quemadmodùm sibi subueniri vellet si ita affectus esset. Multa quoque Principes Ecclesiarum pro tenore Canonum districtiùs iudicant; multa pro temporum necessitate tolerant; multa pro personarum vtilitate vel strage populorum vitanda dispensant: multa etiam à sanctis Patribus imminuta Scripturarum testimoniis comprobātur; sicut sanctæ Romanæ Ecclesiæ sanctus Pontifex (Assumptus est neophytus. Nectarius ad Episcopatum) Leo neophytos ad summum sacerdotium permisit accedere, quos Paulus publica prædicatione studuit ab hoc negotio remouere. Sicut etiam Arrianos, priusquam

Hist. eccl. l.11. cap.21. Trip. 6.13. l. 9. vt Ambrosius: Eccles hist. lib 11. c.11. contra Apostoli præceptum. 1. Tim. 3. & quod postea fuit constitutũ in Arel. Concilio can. 1. in const. 8. & 4. in Laodic. can. 5.

conuersi fuerint, legimus in suis Officiis fuisse susceptos. Inde etiam prætexatus Populeo detestabile non mutandorum ex discretione temporum, ita scribit Rustico Narbonensi Episcopo: Sicut quædam sunt quæ nulla possunt ratione mutari; ita multa sunt quæ aut pro necessitate temporum, aut pro consideratione ætatũ oportet temperare: illa semper consideratione seruata, vt in his quæ dubia fuerint aut obscura, id nouerimus sequendum quod nec præceptis Euangelicis sit contrarium, nec Decretis sanctorũ Patrum inueniatur aduersum. Vnde Augustinus in Epistola ad Bonifacium: In huiusmodi causis nisi per grauis dissensionem scissuræ, aut illius aut huius hominis est periculum, sed populorum strages subiacent, detrahendum aliquid est seueritati, vt maioribus malis sanandis charitas syncerius subueniat. Idem aduersus hæreticos: Si (inquiunt) oportet vt Ecclesiam nos fuisse pœniteat, vt salui esse possimus, quomodò post istam pœnitentiam, apud vos, Clerici vel etiam Episcopi permanemus? Hoc non fieret, quoniã reuera (quod fatendum est) fieri tamen non deberet, nisi pacis ipsius compassione sanaretur. Sed sibi hoc dicant, & multò maximè humiliter doleant, qui in tanta morte præcisionis iaceant, vt isto quodam vulnere matris Catholicæ reuiuiscant. Cùm enim præcisus ramus inseritur, fit aliud vulnus in arbore, quo possit, recipi vt viuat qui sine vita radicis peribat: sed cùm receptus recipienti coaluerit; & vigor consequitur, & fructus: si autem non coaluerit; ille quidem arescit, sed vita arboris permanebit. Est enim tale miserendi genus, vt nullo præciso ramo qui intus est, ille qui foris est inseratur, non tamen nullo, sed vel leuissimo arboris vulnere. Its ergo & isti cùm ad catholicam radicem veniunt, neceis quamuis post erroris sui pœnitentiam honor Clericatus, aut Episcopatus auferatur: fit quidem aliquid tanquam in cortice arboris matris, contra integritatem seueritatis: Veruntamen, *neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.*

PROSA DE NATALI DOMINI.

PRomissa mundo gaudia superna soluit gratia. Die ista, in virgine fœcunditas, in prole fulsit deitas. Die ista in supernis genitus sine matre. Hac in valle natus est sine patre. Die ista virga Iesse florida fructum dedit, Gedeonis vellera ros infudit. Die ista pressus pede mulieris coluber contritus est. Die ista Elisæus exiit, & de fructu adiit subsecutus baculum. Die ista eructauit cor excelsi verbum bonum. Die ista manducauit homo panem angelorum, die ista sator exiit seminare semen verum, nouus esse cœpit antiquus dierum. Die ista rex in prædam prodiit, & in sole posuit tabernaculum suum. Die ista terra vermem protulit, per quem Ionas perdidit & deflet vmbraculum. Die ista splenduit lucerna quam accendit mulier, micuit electrum quod videt Ezechiel. Die ista veritas de terra, de Sion Emanuel ortus est; & missus in salutem Israël. Die ista fides matris virginis obumbramen flaminis verbi vis & hominis cataplasma confecerunt. Die ista hac respirant miseri, spoliantur inferi, cedunt nobis superi, renouatur ordo rerum. Die ista tot beneficia: sacra cœpit ecclesia die ista. Deo sit gloria ex cuius gratia speramus cœlestia.

Psal. 1.

DAuid, futura, in spiritu præuidens: *liberauit* (inquit) *Dominus pauperem à potente, & inopem cui non erat adiutor.* Non omnium est scientia, ignorant aliqui pauperem istum, ignorant potentem illum: scientes hortamur, ignorantes instruimus. Pauper ille primus parens noster & eius successio est; potens iste diabolus est. Primus parens in paradiso diues; extra paradisum pauper: primus parens liber ante culpam; seruus post culpam. Magnæ huius diuitiæ, quia abundauit omnibus quæ voluit, quandiù voluit quæ Deus iussit, vera huius libertas, quia sub solo Dei fuit dominio quandiù benè libero vsus est

A arbitrio: vbi autem voluit quod Deus noluit; diues eguit liber seruiuit; eguit medico, seruiuit peccato. Ex tunc, pro gloria sortitus est ignominiam; pro tranquillitate, sollicitudinem; pro colloquio angelorum, murmur & tumultum vitiorum. Ex tunc fecit illum Princeps huius mundi regnum suum; *& fortis armatus* atrium suum, pater tenebrarum obcæcatum suum. Aduersus huiusmodi potentem, nullum pauperi nostro adiutorium ex se, nullum ex ratione, nullum ex lege. Quia etenim natus est de corrupto, corruptus; de subacto, subactus; de debitore, debitor; de peccatore, peccator; ad liberandum se non potuit sufficere per se. Potuit quidem ratio conferre filiis Adæ ne peccarent ad mortem; sanare autem non potuit, quam ex Patre contraxerant mortem. Fuit enim illis de futuro cautela; non de præterito medicina. Subsecuta

Homo, cur sibi redimendo insufficiens.

B est lex, non quæ sanaret plagam, sed quæ fractores legis præpararet ad gratiam. *Lex nec adducit ad perfectum* imperfectum nostrum; nec ad paradisum reducit eiectum nostrum; nec ad vitam deducit mortuum nostrum. Ad suscitandum filium Sunamitis, Giezi præcedens Helisæum portauit baculum, domum intrauit, superpositus est puero baculus, sed non erat puero nec vox nec sensus. Meritò itaque mater pueri, pedes Helisæi tenuit; meritò ab Helisæo non discessit; meritò in Helisæo sperauit dicens: *Viuit Dominus & viuit anima tua, quia non dimittam te.* Audiuit & exaudiuit Elisæus deprecantem; descendit & intrauit; totum se super puerum mortuum expandit, & mortuum suscitauit. Attendant historiæ figuram nescientes, excitentur scientes, increpentur negligentes, puer mortuus; primus parens à Dei gratia derelictus:

Lex quid conferebat. Hebr. 7.19. 4. Reg. 4.

C hic animæ defectus est: hic animæ mors est. Moritur caro, cùm ab anima destituitur; moritur anima, cùm à Deo separatur. Hæc mors homini promissa est ante peccatum: illata propter peccatum; ablata per eum qui non nouit peccatum. Sic enim homini dictum legisti: *qua die comederis, morte morieris:* pro humano igitur genere tali morte mortuo; supplicauit mater pia, mater sancta, mater de qua sic Apostolus ait: *Illa autem quæ sursum est Hierusalem, libera est*, quæ est mater nostra; mater profectò: non carnis opere, sed dilectionis exhibitione. Mater, quia tempore nos præcedit, oratione propter nos intercedit: Mater (inquã) quia maternus ei erga nos affectus, quoniam ei gratissimus inde est profectus. Nouerat hoc qui dicebat: *gaudium est in cælo coram Angelis*

Moritur homo bifariam. Gen. 2. Gal. 4. Hierusalẽ cœlestis est mater nostra.

D *super vno peccatore pænitentiam agente.* Postulauit ista manumissionem nostram, postulauit vitam nostram: postulauit (inquam) non labiorum motu, sed charitatis affectu. Exaudita est illa mater nostra, & euratum est de vita nostra. Vt enim homo erudiretur ad promerendum diuitias gloriæ Dei, vt præpararetur ad susceptionem medicinalis gratiæ Dei; Giezi prophetam præcessit cum baculo, quia Moyses præcurrit cum legali Testamento. Baculus importabilis, onus legis. Lex illa, lex peccare docens, non iustificans; lex puniens, non coronans: lex plus habens censuræ, quàm misericordiæ. Occîdis? occidi iuberis: abscindis? abscindi iuberis: Sabbatho lignum colligis? lapidari iuberis. Huic baculo suppositus est infirmus noster; grauatus est mortuus noster. Non est eua-

Luc. 15. Baculus importabilis, onus Legis.

E cuata mors nostra, neque sanata plaga nostra. Oportuit vt ad suscitandum mortuum ipse accederet Elisæus, quia necesse fuit vt antidotum vitæ præpararet homini, homo Deus. Expansus est ille in lectulo super mortuum; extensus est hic in patibulo propter mortuum. Spiritus vitæ mortuo redditus est inspirante Elisæo, qui gratis reddita est homini moriente homine Deo. Viuificatus puer redit ad gremium matris; homo iustificatus, ad consortium supernæ ciuitatis ascendit. Recolat igitur & veneretur purus homo, quod memoratur hodiè egisse pro homine Deus homo. Hodiè quippe noster Elisæus, domum in qua superpositus erat mortuo baculus, intrauit; quia missa salus Dei nostri hodiè ciuitatem Hierusalem, in qua oues quæ perierant domus Israël, legis pondere grauabantur, humilis ascendit. Attendat

Helisæi mortuum puerum suscitantis, cum Christo comparatio.

(inquam) homo, qua humilitate vetus propheta redemptionis nostræ officinas intrauerit; quanta patientia tulerit, quam mirabili charitate nos ad se traxerit.

Breuis enumeratio vitæ Christi.

Si humilitatem ignoras; serníli forma Dominus vniuersitatis indutus est, de paupercula virgine natus est, in præsepio collocatus est; idem cùm liber esset à lege, factus est sub lege, circumcisus est ex lege, sine querela conuersatus est in lege: denique cum peccatoribus & publicanis cibum sumpsit: ad locum passionis accedens, asino insedit; discipulorum quos elegerat de plebe, pedes lauit: hoc ab ortu vsque ad finem vitæ satagens, vt sicut in matre specialis & sine exemplo fuit integritas, sic & in Filio singularis & vnica esset humilitas.

Isa.53. Act.5.

Quòd si de patientia quæritur; *sicut ouis ad occisionē ductus est*, spectaculo crucis addictus est, propter iniquitates B nostras vulneratus est, & cum iniquis deputatus est; quæ scilicet præiudicia, ne potiùs impotentiæ resistendi ascribas quàm patientiæ; suppetebant ei *plusquàm duodecim legiones angelorum*, quibus posset etiam sacrilegorum manus euadere ministrorum.

Matth.10. Iniurias cur Christus pati voluit. Luc.23.

Ideò autem patienter prælatas tulit iniurias, quia (sicut Leo Papa testatur) neminem saluaret illæsus, qui pro omnium salute venerat moriturus. Nam de charitate quid loquar, cui hoc solum sufficit ad testimonium, quòd dum crucifigeret eum Iudæus, orabat vt illi indulgeret Deus? Charitas ista, charitas admiranda: dum claui manibus; lancea lateri; fel ori admouerentur ab inimicis: manus, & latus, & os agebant pro inimicis. Sanguine quippe lauabatur delictū, quod cru- C cifigens aliundè contraxerat, & oratione, quòd crucifigens committebat. Ostensa tibi sunt arma fortia, arma victricia, arma quibus pugnatur *aduersùs Principatus & Potestates, aduersùs mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus.*

Eph.6.

His armis accinctus aduocatus tuus, hodiè campum pugnaturus intrauit. Sexta Feria fortiter dimicauit, prima sabbathi triumphauit. Sub his armis actum est pro caosa tua, pugnatum pro libertate tua, triumphatum pro gloria tua. Quid itaque reddes huic aduocato tuo, pro tam magno negotio tuo? Magnum quidem est precium quod impendit pro te; sed parabile est; & ad manum habes quod postulat à te. Postulat enim ne auferas ei ius suum; postulat ne alieno domi- D no assignes seruum suum. Ius ipsius, anima tua est: seruus illius, corpus tuum est. Ius suum fecit animā tuam, quādo pro ea posuit animam suam: seruū suum fecit corpus tuum, quando pro eo in mortem tradidit corpus suum, Toto se comparauit totum te. Attēde igitur quid exigat à spiritu tuo, quid à corpore tuo; vtroque seruo suo. *Dilige eum ex toto corde tuo:* exsolutum est quod exigit à spiritu tuo: impende totum te membris suis; & solutum est quod exigit à membris tuis. Caligauerunt in mortem A oculi sui, vt auerterentur ne viderent vanitatem oculi vagi, oculi tui. Conuiciis & blasphemiis patuerunt aures suæ, vt non obturarentur sed paterent ad clamorem pauperis, aures surdæ, aures tuæ: felle & aceto potatum est os suum, vt loqueretur veritatem & iudicium os mendax, os tuum.

Christus passus totus, hominem totum redēptumus.

Extensæ sunt in cruce manus suæ, vt extenderentur inopi manus contractæ, manus tuæ: confixi sunt clauis pedes sui, vt dirigerentur in semitas rectas pedes distorti, pedes tui: angustias mortis pertulit totum corpus suum, vt huius corporis membrum fieret putridum corpus, corpus tuum. Ecce quæ domino Deo placent in te; pro quibus emit te, quæ postulat à te. In arbitrio tuo posuit Dominus tuus, vt ab eo supplicium merearis aut præmium. Nescit ille parcere, si nequam ser- B uus es; nescit parcè remunerare, si bonus seruus es. Si nequam te seruum inuenerit; cum malignis spiritibus inuenies indignationem suam. Si fidelem; cum Angelis & electis intrabis cœlestem Hierusalem, ciuitatem suā. Porrò beatus ille introitus designatur per pueros Hebræorum: designatur per eosdem resurrectio dormientium beatorum. Ingrediente siquidem Domino in sanctam ciuitatem, Hebræorum pueri, resurrectionem vitæ denunciantes, cum ramis palmarum clamabant, *Osanna in excelsis.*

Mat.21. Mar.11. Ioan.12.

Quid (fratres charissimi) quid aliud Responsorio præsenti decantatur, quàm futuræ resurrectionis qualitas, quam capacitas; & membrorū beatitudo sempiterna? Quid prænunciant egressi de domibus pueri, C nisi Fideles egressuros de sepulchris? Quid occursu eo declaratur, nisi quod ait Apostolus; *nos qui viuimus, qui relinquimur, rapiemur obuiam Christo in aera, & semper cum Domino erimus?*

1.Thess.4.

Erimus quidem cum Domino; sed si nos Dominus non spiritu, sed malitia pueros inuenerit: si palmas in manibus, si flores inspexerit.

Ramorum mysterium.

Rami palmarum signa victoriæ sunt; in floribus, virtutum iocunditas ostendunt. Hanc patriarcha Iacob de longè odorabat, cùm dicebat: *ecce odor filij mei sicut odor agri pleni cui benedixit Dominus.* Venienti ergo Saluatori, pueri cum palmarum ramis occurrisse memorantur, quia ventoro ad iudicium Christo, egressi Fideles de sepulchris vitiorū, apparere præmonentur.

Necessariū iudicium vt veniat præmium. Psal.63.

Sed quia necesse est, sic illis de- D esse quod Iudex iudicet, vt inueniat quod coronet: ijdem pueri flores gerunt in manibus, quia Fideles non nisi in virtutum decorē placituri describuntur. Vnde etiam dictum est: *desine à malo, & fac bonum.* Vos igitur (fratres charissimi) humilitatem nostri Saluatoris attendentes, imitantes patientiam, amplectentes charitatem, contra vitiorum potentiam constantes insurgite; cum odore virtutum, in Iudicio occurrere satagite: vt eum laudare & cum eo regnare valeatis, qui viuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

HILDEBERTI TVRONENSIS ARCHIEPISCOPI,

VERSVS DE MYSTERIO MISSÆ.

SCRIBERE *propositi, quid mystica sacra priorum*
Missa repræsentet, quidve minister agat.
Pro multis vna, pro quotidie repetitis
Est oblata semel hostia vera Deus.
Inuolucrum legis Christus patefecit, suámque
Significationem vera remouit ouis.
Presbyter hanc offert, & in hac cessare figuras,
* Figuratū. *Remque * figurarum testificatur agi.*
Sic etenim templi, sic & Crucis exprimit aram,
Vt sacra commemoret illius, huius agat.
Ergo quid in Missa vel agatur, vel memoretur;
Quæ quibus assimiles, sub breuitate canam.
T*Vrba Prophetarum venturi nuncia Christi,*
Mysterium fertur præcinuisse Crucis.
Hunc desiderio, hunc laudibus, hunc prece multa
Præsuspirauit, extulit, expetiit.
E *Hæc tria commemorat, similique sub ordine ponit*
Introitus Missæ, quem chorus antè canit.
Antè recensentur suspiria, postea laudes,
Inde preces, in quo quaque notentur, habes.
Exprimit officium suspiria: gloria, laudes:
Kyrie eleyson ter triplicata preces.
Interea veniens in sacra veste sacerdos,
Altaris dextram, dona daturus, adit.
Illius aduentus, quibus ò Iudæa reuisit
Te tuus Emanuel tempora plena notat.
Secreta siquidem procedit ab æde minister,
Orbi secreto venit ad ima Deus.
Vestibus ille sacris tegitur, texit caro verbum,
Tota carens macula, tota sacrata Deo.
Ille stat à dextris, quia quæsiit author inanes,
Exécrata Deo gens, quasi dextra fuit.
Angelicum post hæc sacrifex pater incipit hymnum,

Inceptum templet vociferando chorus.
Incipiens memorat, quæ Saluatoris in ortu
Gaudia pastores Angelus edocuit.
Cantica quæ post hunc Superi cecinère, recenset
Gloria, quam templet vociferando chorus.
Hinc oraturus, alios hortatur vt orent,
Discipulis Christus iussit, & egit idem:
Nam turbas in monte docens, orauit, & ipsis
Orandi formam fratribus instituit.
Lectio quæ sequitur, doctrinam signat eorum,
Qui sunt præmissi septuaginta duo.
Illorum monitis, dum responsoria cantat,
Edocet assensum se tribuisse chorus.
Alleluya sequens, memorat, quæ gloria mentis,
Quam pia laus oris sit comitata fidem.
Inde sinistrorsum Domini sacra verba leguntur:
Plebs baculos ponit, stat, retegitque caput.
Néue superueniens zizania seminet hostis,
Frontibus imprimitur mystica forma Crucis.
Respuente fidem Iudæa, gratia Christi
Transiit ad gentes: Israel errat adhuc.
Transitus is, quoties Euangelium recitatur,
Mentibus occurrit, exprimitúrque loco.
Ad læuam legitur, quia quo transiuit aberrans,
Et velut à læua gens idololatra fuit.
Vt sis attentus, patiens erectus in hostem,
Et caput, & baculus, & status ipse docet.
Quippe caput retegens, attentè audire moneris:
Parcere, cùm baculum reiicis, instrueris.
Stans discis, quoniam stantes pugnare solemus,
Quòd te pugna grauis sub vigili hoste manet.
Succinit ecce chorus fidei compendia nostræ,
Assensum verbo se tribuisse docens.
Hic etenim monstrat, quantùm profecerit, in quem
Crediderit, quæ sit, quidve datura fides.
Ordo bonus, quoniam quò Rex vocat atque magister,
Respondet miles, discipulusque sequor.
Quámque notam pastor nouit, propriámque fatetur,
Hac se signatam testificatur ouis.
Quæque probant opifex, & signifer, & caput idem,
Hic opus, hic proceres, hi sua membra fouent.
Sic confessa fidem pia plebs, orare monetur,
Vt sit in hac stabilis, insuper aptet opus.
Effectum spondet chorus, offertoria cantans:
Tanquam si dicat, credo, fatebor, agam.
Hinc est quòd post hæc offert sacranda minister
Dona, dehinc populus, quod sibi lege licet.
Ordo decens: Euangelium præcedere cernis,
Pone fidem panis, dona deinde dari.
Audis, vt credas: & credis, vt hostia fias.
Taliter incipimus esse, sumúsque Dei.
Præterea donis, quæ plebs deuotior offert,
Dona domus Iudæ commemorare licet.
Cùm Salomon templum, Salomon altare sacraret,
Oblata à populo victima multa fuit.
Exemplo, Iudæa, tuo plebs vsa fidelis,
Altari dat se, dat sua, tu neutrum.
Non sine mysterio, sine re, vel panis ad aram,
Vel vinum fertur, cui superaddis aquam.
Vtraque danda Deo præsignauere figuræ,
Traditio docuit, sanctior vsus habet.
Vtraque sub typico ritu formáque futuri,
Melchisedech Domino sacrificasse ferunt.
Vtraque discipulis cœnantibus ipse redemptor
Tradidit, in corpus vtraque versa suum.
Visus & ipse placet, quo sic mactetur in imis,
Vt sit in excelsis immolata caro.
Admixtum vino laticem miraris, at ipsum
Grande sacramentum est, nec ratione vacat.
*Vnda fluens, homo prætereunt: ea * mixta Lyæo,* (* iuncta.)
Est Christo Christi sanguine iunctus homo.
Diuidit vnitos, vel aquam, vel vina ministrans,
Et caput à membris separat ipse suis.

A *Præterea nil sunt sine sanguine, nil sine fonte*
Sanguis, vtrunque simul saluat, vtrunque sacrat.
Cùm einaretur pendentis viscera Christi
Lancea, manauit sanguis & vnda simul:
Sicut vtrunque simul fluxit, simul offer vtrunque:
Vnum deme, Crucis non imitaris opus.
His ita præmissis, secretò presbyter orat,
Secretas memorans, assimilánsque preces,
Quas egit Christus, cùm se iam Iuda remoto,
Abscessit modicùm, térque precatus ait:

(In exemplari manuscripto erant hîc inserta verba hæc minio descripta:) PATER SI FIERI POTEST, TRANSEAT A ME CALIX ISTE.
(Ea ipse metri sic reddi poterant:
B *Velle tuo saluo poterit si ritè precari,*
Alme parens, à me transeat iste calix.)

His precibus veluti labiorum victima quadam
Est oblata, typum legis & ipsa gerens.
Pro se, pro populo, pro principibúsque, Sacerdos
Supremus Domino mystica dona dedit.
Nam sua, nam populi, nam pontificum malefacta
Portarunt aries & caper & vitulus.
Pontificum vitulus, populi mala pertulit hircus,
Ipsius excessum dux gregis ipse luit.
Hæc tria Saluator triplici prece commemorauit,
Iam tunc pro nobis omnibus vnus agens.
Nam ter humi strato contritio cordis, & ille
Sanguineus sudor, Crux fuit ante Crucem.
C *Iam tunc anxietas finem spondentibus vmbris*
*Et veteri ritu gratior * vnda fuit.* (* vna.)
His actis, populum sublimi voce salutat
Presbyter, & sursum corda leuare monet.
Inde patris grates per Christum semper agendas
Asserit, & post hæc, dona sacranda sacrat.
Si benè cuncta notes, hoc totum filius egit,
A prece discipulos, inde, petendo Crucem.
Primùm iussit eos vigilare, statímque precari,
Pòst dormire, dehinc agnus & ara fuit.
Nimirùm dum dicit eis, vigilate, salutat:
Quippe salus animæ, si vigilemus, adest.
Dum iubet orari sursum cor suadet habere,
Orari siquidem sola superna iubet.
D *Dum tandem vocat ad requiem, monet edere grates.*
Mentis enim requie gratificamur ei.
Nam grates agere est Domino, nos reddere gratos,
Quod facit, à vitiis mens, manus ósque vacans.
Vt talis fiat quisquis sub iudice Christo
Sacrificat, sub quo iustus & ipse tremit.
Cum Superum cantu, quos ara constat adesse,
Admitti proprias postulat ille preces.

CVM QVIBVS ET NOSTRAS VOCES VT ADMITTI.

Postulat vt sua vox laudi concordet eorum,
Quos adstare sacris pagina multa docet.
*Si verbis * hominis, quem nectar vbique supernum* (* S. Gregorius is est.)
E *Eructasse liquet, vis adhibere fidem.*
Tempore quo supplex assistit Presbyter aris,
Mactatúrque Patri Filius ipse manens:
Æthra patet, cœlestis adest chorus, ima supernis
Iunguntur: fiunt author & actus idem.
Cœtibus his dum mens, dum vox, dum vita ministri
Concordant, grates indubitanter agit.
Hinc benè cum populo, ter Sanctus, quæque sequuntur
Antea quàm sacret mystica dona, canit.
Credimus has laudes assumptas ex Isaia,
In quibus innuitur trinus & vnus apex.
Ter positum Sanctus, trinum notat esse: sed vnum
Declamat Dominus, atque Deus Sabaoth.
His tribus, huic vni sacrifex litat, angelus offert.

Asscribit clerus, plebs veneratur idem.
Et quia percipiunt in sacro munere quidam,
Pro sacro Dominum munere glorificant.
Laudibus his venerantur eum, quibus æthra resultat,
Quas duo de Seraphin, nocte diéque canunt.
Has pro perceptis quasi grates ritè rependunt,
Ne quando frustra percipienda petant.
Hactenus explicui, quid repræsentet in ipso
Officio Missæ, quid ve minister agat.
Ex quibus hoc totum, quod in æde priore iubetur
Offerri, coram commemorare licet.
Quicquid enim fit in Ecclesia, tantummodò prosit
Moribus aut fides, victima grata Deo est.
Offerimus vitulos linguæ, mactamus, & hircos.
Soluimus in cineres thus, nostrúmque virum.
Dum canimus, vel dum legimus quod praua refrænet.
Quod populum, quod nos ad meliora vocet:
Tunc etiam vitulus, tunc sacrificatur & hircus,
Cùm fastum calcas, luxuriámque premis:
Agnus ab innocuis, à simplicibúsque columba,
Turtur ab his qui flent, gaudia summa procul.
In clibano coctos panes altaribus offers,
Si robur mentis nulla flagella mouent:
Conspersos oleo, si tua pietas moderetur,
Inque reos infrà quàm liceat, libeat.
Non fermentatos, si mens tibi purior adsit,
Excoquat & carnis fluxa supernus amor.
Offers & similam, si quos diuiserat error,
Colligis, inque fidem, iungis, idémque facis.
Hoc catechizans, mollis: in baptismate mergens,
Vnus informans aspera ferre, coquis.
Sic eadem moresque docent, Cristúmque figurant,
Sic geminos vsus cætera legis habent.
Quod verò Missæ superest, ita sacra recenset
Legis, vt exhibeat sub Cruce sacra crucis.
Quippe recensetur, quicquid lex præco futurò
Intra sanctorum sancta iubebat agi.
Hæc aperire labor, quia metro, nominibúsque
Ignarus, metri, materiáque premor.
Da veniam Lector: rem tantùm pandere & vsum,
Non speciem, nostris versibus esse sat est.
Non tamen expectes, vt singula verba vel actus
Quoslibet aggrediar clarificare tibi.
Ad summam rerum curret stylus, & quibus umbram
Legis, opúsque Crucis exprimat ars, canam.
Et semel & soli sanctorum sancta patebant
Pontifici, precibus plebe vacante foris.
*Angulus is * velo distabat ab æde priori,* — * verò.
Aduentu Superum, colloquióque sacer.
Idem thuribulo, simul & thymiamatis ara,
Et testamenti fœdere clarus erat.
Clarus & insignis tabula quæ præminet arcæ,
Quam superobnubilat pronus vterque Cherub.
Summus eò præsul semel accedebat in anno,
Pro se, pro populo mystica dona ferens.
Scilicet illius hirci vituli que cruorem,
Quos proles Aaron immolat ante fores,
Carbonésque simul, quos de super exteriorem
Sumendos aram pagina sacra docet,
Hos in thuribulo ponit, tantúmque sacerdos
Thus cremat, vt fumus vber obumbret eum.
Adspergit tabulam, post hac adspergit & aram
Exterius sacram sanguine pacifico.
Hinc redit ad populum, vestem lauat, attamen idem
Non nisi sub sero vespere mundus erat.
Hic locus, hic sacrifex, ea munera signa fuere:
Signa recesserunt, significata manent.
Exprimit Ecclesiam prior ædes, altera cœlum,
Antistes Christum: sanguis, amara Crucis:
Carbones, summam virtutum Christe tuarum:
Thuribulum, carnem: thura cremata, preces.
Summa tabella patrem, cœlestes ara cohortes,
Veste notatur homo, vespere mors hominis.

A *Hæc perstricta tibi rerum vel amina pandunt,*
His ea, sed veluti semirecta, vides.
Ex his non aliter fit res tibi peruia, quàm si
E foribus spectes interiora domus.
Interiora sacri, te Christe docente, patebunt,
Cuius morte patent interiora poli.
Quas igitur partes perstringere nitor, easdem
Sicut habet series Canonis, exposui.
Sic leuius disces quod opus, quæ verba ministri:
Quid reminiscantur legis, agáncve Crucis.

TE IGITVR CLEMENTISSIME PATER. *vsque*, ILLIBATA.

B INtrabat præsul vitulorum sanguine sacrum,
Intrauit proprio Christus & ipse polum.
Intrat agens sacrifex in sanguine semper ad aram,
Effusi semper sanguinis ipse memor.
Nam quoties fusum, verbo, Cruce, mente retractat,
Hunc specie toties in sacrosancta gerit.
Quippe velut quidem cruor est, meminisse cruoris,
Huius nos memores Crux iterata facit.
Mentio mortis adest, vbicunque perennibus escis
Imprimit vncta manus mystica signa Crucis:
Sic Aaron, Christúmque sequens altare frequentat,
Presbyter, hunc haustum sanguinis ipse gerit.
In primo siquidem versu vexilla salutis
Ter super appositas prærogat ille dapes.
In quo iam mortis, mitisque piisque recordans,
Appellat triplici nomine munus idem.
C *Dona vocat primùm, mox munera nuncupat escas,*
Post sacrificij nomine censet eas.
Dona vocat, quoniam Deus has donauit, vt inde
Sustentaretur lege modóque caro.
Munera sunt, quoniam Deus his donatur, & inde
Munerat authorem, cui dedit author eas.
Nam quòd sacrifici censentur nomine, monstrat,
Qua ratione priùs munera dicat eas.
Scilicet ideircò, quia sacrificantur, & aptè
Munerat authorem, qui data reddit ei.
Sic eadem quæ dona vocas, cùm sacrificantur,
Munera sunt, quoniam munerat inde Deum.
His quoque nominibus pulchrè satis hostia triplex
Innuitur, scripto iam recitata meo.
D *Hoc etenim totum quod spondebatur in illis,*
Completum memorant, sub speciéque gerunt.
Nam quod sperauit priùs in veruece sacerdos,
In capro populus, in vitulóque duces:
Crux dedit, ei ca sapit, totum canit esse tributum
Nominibus trinis hæc tria sacra notans.

IN PRIMIS QVÆ TIBI OFFERIMVS. *vsque*, ANTISTITE NOSTRO.
MEMENTO DOMINE FAMVLORVM. *vsque*, DEO VIVO ET VERO.

INgrediens sacra sanctorum Leuiticus, orat
Pro se, pro suo principe, gente, domo.
E *Ante crucem Christus rogat & se clarificari,*
Et custodiri, quos dedit ipse Deus;
In cœlis etiam semper pro plebe Sacerdos,
Pro seruis Dominus, pro grege pastor agit.
Noster in hoc sacrifex Aaron Christúmque secutus,
Pro tota primùm supplicat Ecclesia.
Hinc etiam pro pontificis, regisque salute,
Pro reliquis infrà sicut oportet agens.

COMMVNICANTES ET MEMORIAM. *vsque* MVNIAMVR AVXILIO.

LEge iubebatur sumptos altaris ab igne
Carbones viuos in sacrosancta geri.
Lege iubebatur Aaron festinus eisdem

Thuribulo positi thus adolere Deo.
Thuribulum carnis tanquàm carbone refertum
Virtutum cumulo Christus ad astra tulit.
Hos ex igne Deo quo mentis fluxa cremantur,
Quo laxa carnis lubrica sumpsit homo.
Tanquàm carbones inter sacrosancta Sacerdos,
Nomina sanctorum commemorando gerit.
Hos etenim viuis carbonibus assimilamus,
Qui splendent actu, iuris amore calent.
Denique qui sequitur, quod lex iubet, umbra figurat,
Dum litat, hunc ignem mente minister habet.
Ingrediens etenim sanctorum sancta sacerdos,
Pectore gestabat nomina scripta patrum.
Scilicet insinuans exempla, fidémque priorum
His imitanda, quibus mystica mensa patet.
Nec satis esse Deo, verbis meminisse bonorum,
Si non exhibeas moribus ipse bonos.
Sic sacrifex, intúsque calens, extráque coruscans,
Carbones carbo factus & ipse gerit.
Sic bene contexit multorum nomina patrum,
Sic meritis multos exprimit ipse patres.

HANC IGITVR OBLATIONEM. usque NVMERARI. PER CHRISTVM. QVI PRIDIE QVAM PATERETVR. usque, HOC EST ENIM CORPVS MEVM. SIMILI MODO POSTEAQVAM COENATVM. usque, MEMORIAM FACIETIS. VNDE ET MEMORES DOMINE. usque IMMACVLATAM HOSTIAM.

HAec nebula fumi tegitur Leuiticus orans,
Vt pateat nulli, dum thymiama cremat.
Hac prece pro nobis, hac sedulitate precatur
Christus, vt angelicum transeat intuitum.
Nescitur quantùm sumptæ præsentia carnis
Possit apud Patrem, quid sine voce preces.
His precibus cedit, quicquid Leuiticus offert,
Et quocunque modo, tempore, * siue gradu. * sine;
His patrem precibus didiscere indicis iras,
Et flecti constat, & meminisse patris.
Tanquàm sub nebula sacra dona frequentat & offert,
Quisquis agit Christi, Christus & ipse, vices.
Hæc etenim virtus, hæc efficientia verbi
Et Crucis est, vt mens, linguáque cedat eis.
Nescit homo, latet & superos, quo prouehat escas
Gratia verborum, mysteriúmque Crucis.
Incipit his verbis supplex instare sacerdos,
Quæ salua specie munus vtrunque nouant.
Incipit, & toto contritus corde, cremánsque
Thuribulo mentis lucida thura precum.

QVÆSVMVS VT PLACATVS.

ORat vt accipiat placatus dona, suáque
Ordinet in pace tempora nostra Deus.
Orat vt accipiat de massa perditionis,
Inter & electos nos numerare velit.
Orat vt hic idem benedicat, quas dedit, escas:
Orat vt ascriptas, atque ratas faciat.
Orat vt hoc altaris opus ratione geratur
Sitque quod acceptet, quod probet ipse Deus:
Dum rogat vt Dominus, quæ condidit, hæc benedicat,
Vt nouet in melius, promoueátque rogat.
Dum rogat asscribi, quòd eam sibi præroget escam,
Atque dicet prorsam sanctificando rogat.
Dum rogat esse ratam, ne frustra speret in illa,
Sed sit qua prosit, sint rata vota, rogat.
Dum rogat hanc ratione geri, quæ munera rectè
Offert, vt rectè diuidas, ipse rogat.
Istius ergo dapis benedictio, gratia maior,
Vberior fructus, perpetuúsque vigor.
Hoc sanè totum verbis confertur in illis,
Quæ subdit sacrifex, non sua, sed Domini.

A Quippe recensuerus, quæ protulit ille vel egit,
Cùm cœnans idem, cœna beata fuit.

QVI PRIDIE QVAM PATERETVR, ACCEPIT PANEM.

PAnis in hoc verbo, sed adhuc communis, ab ara
Sumitur, & sumptum tollit vtraque manu,
Presbyter hinc idem, cùm peruenit ad Benedixit,
Imprimit elato mystica signa Crucis.
Nec prius in mensam demittit, quàm tua Christe
Verba repræsentans explicet ista super.

ACCIPITE ET MANDVCATE EX HOC OMNES.

B HInc leuat & calicem, signátque, nec ante reponit,
Quàm super authoris verba retractet ita:

ACCIPITE ET BIBITE EX EO OMNES. usque IN REMISSIONEM PECCATORVM.

SI qua fides patribus, quos vita beata perennat,
Esca fit hæc animæ, quæ modò carnis erat.
His verbis vtrunque nouas acquirere vires,
Maioresque suis scripta probata docent.
Sub Cruce, sub verbo natura nouatur, & aram
Panis honorificat carne, cruore calix.
Presbyter idcircò, cùm verba venitur ad illa,
In quibus altari gratia tanta datur:
Tollit vtrunque, notans, quòd sit communibus escis
Altior, & quiddam maius vtrunque gerat.
C Quæque parans animæ, carnis fomenta parauit,
Omnia sacratis inferiora cibis.
ET quoniam quoties libauerit ista Sacerdos,
Christus eum memorem præcipit esse sui,
Hoc sacramento nos commemorare fatemur,
Quòd mortem tulerit omni creator homo.
Quòd surgens cœlos ascenderit, hæc tria sanè,
Qualem sacrificum vult cibus ille, notant?
Scilicet vt carne moriatur, mente resurgat,
Ter quinis gradibus templa superna petat.
Sit memores passi, surgentis, ad astra * volantis, * meantis.
Et nos & pariter plebs tua, magne Deus.
De donis propriisque datis tibi munera pura,
Munera sancta, sed & immaculata damus.
D Dona quidem nobis Domino data: nam quod in escam
Donat, nos ipsi sacrificando damus.
Pura damus, quoniam non his * est mixta vetustas, * admixta.
Aut ad saluandum non ope legis egent.
Sancta damus, quia qui sacras diiudicat escas,
Proficit, & libans sanctificatur eis.
Immaculata damus, quia quod fuit immaculata
Hostia, quódque dedit nostra * fit, & dat idem. * sit.
Presbyter insistens implorat, vt illa serenus * approbet.
Respiciat clemens, * ac beet illa Deus.
Nec minus hæc placeant, quàm quod puer obtulit Abel,
Quàm quod Abraham, quàm quod Rex sacrifexq; Salem.
His tribus innuitur variorum forma sacrorum.
Quæ ratio, quæ lex tradita, lex breuiata,
E Lex naturalis, lex tradita, lex breuiata,
Placauêre Deum munere quæque suo.
Et tamen impariter, quia spéque fidéque supremæ
Dicitur in reliquis plena fuisse salus.
Hæc sibi sufficiens, nec eget perfecta futuris,
Nec de præteritis, vnde iuuetur, habet.

SVPPLICES TE ROGAMVS. MEMENTO ETIAM DOMINE. NOBIS QVOQVE PECCATORIBVS. usque, Omnis honor & gloria.

ADspergi tabulam lex, vmbra iubebat & aram,
Exteriúsque sacrum sanguine pacifico.
Filius asseritur toties adspergere patrem,
Adsperso quoties sanguine placat eum.

Adspergit

Aspergit semper superos quia semper eorum
Asperso reparat, restituitque gregem.
Adspergit semper homines, quia semper & ipsos
Adspersos renouat, conciliátque patri.
Hos adstantis aris adspergit & ipse sacerdos,
Cùm memor adspersi sanguinis vnit eos.
Vnit eos placando Deum, supplendo ruinam
Spirituum, vitam restituendo reis.
Vita Deus moriens, hoc totum præstitit orbi,
Hoc per eum mortis mentio præstat adhuc.
Tunc igitur sacrifex adspergit sanguine patrem,
Cùm semel adspersi mentio placat eum.
Tunc idem cœtus aspergit cælicolarum,
Cùm semel adspersi mentio supplet eos.
Tunc adspergit & hos, quos abluit vnda salutis,
Cùm semel adspersi mentio purgat eos.
Presbyter hæc satagens, sumpta sibi supplice forma,
In sublime geri mystica dona rogat.
Addit & erectius, vt participatio mensæ,
Quotquot eam sument, prosit, & intus alat.
Néue sepultorum pia mentio prætereatur,
Et bene defunctis, & sibi poscit idem.
Poscit idem sibi, dum sanctis rogat associari,
*Quos & nominibus * nominat ipse suis.* * exprimi
Angelus is, cuius manibus sacer ille minister
In sublime geri munus vtrunque rogat,
Angelus est eius, vel quos reuerenda vetustas
Desursum missos dicit adesse sacris.
Ara superna, Dei conspectus, eo sacra ferri,
Est etiam meritis sacra placere Deo.
Angelica ea ferre manus, est plaudere nostro
Affectu superos, mysteriisque sacris.
Quæ tam secreto plausu perlata, feruntur
In sublime: placant pacificántque Deum.
Ergo pius sacrifex aspergit sanguine patrem.
Cùm sic adspersi mentio placat eum,
Cùm venis veniam, refrigeriúmque sepultis,
Impetrat & partem, quam petit ipse sibi,
Et superos & mortales aspergere fertur:
Nam quæ nos purgat mentio, supplet eos.
Porrò cùm sacrifex sublimem nominat aram,
Quo supplex orat dona sacrata geri.
Commemorat liquidò velaminis interiora,
Quo semel intrabat pontificalis apex.
Cùm sacra perferri sursum rogat, innuit hircum,
Quem lex deserti vasta subire iubet.
Quippe duos foribus templi lex applicat hirco,
Vnis desertum destinat, alter obit.
Christus diuersis respectibus hircus vterque:
Nam tulit in ligno, viuit in arce Poli,
Viuit & hic humilis, deserto regnat in ille,
*Quo propriis humeris, ipse * reduxit ouem.* * reuexit
Sic meminit logii, meminit Crucis ipse Sacerdos,
In sublime vehi munus vtrunque petens.
Idem dum memorat sanctos, humerale recenset,
Quod bis sena patrum nomina scripta gerit.
Pectus enim logion, scapulas humerale tegebat
Præsulis, intrantis interiora sacri.
Hic in vtroque gerens gemmis insculpta priorum
Nomina, venturi præco typusque fuit.
Nos etenim gerimus logion, cùm nomina patrum
Circa principium Canonis exprimimus.
Nos humeralis onus gerimus, cùm nomina patrum
Hac in parte sacri Canonis inserimus.
Tunc etiam logion, tunc fert humerale minister,
Cum mores patrum, cum labor ipse placet.
Ecce subinfertur, quòd tu bone conditor orbis,
Per Christum semper hæc bona cuncta creas.
Sanctificas, & viuificas, idem benedicis,
Glorificans primæ conditionis opus.
Nam quia sic homini verbum Deus hæret, vt vna
Sit persona, creans atque creatus homo,
Quidquid per verbum Deus ordinat aut operatur,

A *Per Christum fieri dicitur illud idem.*
Ergo per Christum rerum natura nouatur,
Communisque cibus fit speciale bonum.
Per Christum quoque sanctificat Deus vnus vtrunque
Viuificat pariter & benedicit idem.
Sanctificat, quoniam datur hæc quoque gratia rebus,
Vt benè percipiens, sanctificetur eis.
Viuificat quoniam datur hæc vegetatio rebus,
Vt moriens intus viuificetur eis.
Hic idem benedicit eas, quia prouenit inde,
Vt benedicatur qui bene sumit eas.
Est honor, est etiam per Christum gloria patri,
Per quem cuncta pater glorificanda facit.
Est & cum Christo, quia glorificatur & ipse,
Cum quo cuncta pater glorificanda facit.
B *Est simul in Christo, quoniam Deus vnus vterque,*
Et quod in hoc vno est, est in vtroque simul.

OREMVS. PRECEPT. PATER NOSTER. LIBERA NOS QVÆSVMVS, *&c.*

AD populum regredi, vestésque lauare supremum
Pontificem, legis mystica iussa volunt.
Ipse tamen mundus, eadem sic iussa canebant,
Non nisi, cùm iam Sol occubuisset, erat.
*Ecclesiæ Christus, * quia non abeundo reliquit,* * quam
Subueniens, ad eam compatiendo redit.
Has eius vestes, has viuis abluit vndis
Fons, qui perpetuò vulnera nostra sanat.
Fons tamen illa lauans, donec famulabitur orbi
C *Sol, velut immundus, atque lauandus erit.*
Eius enim membris, dum Sol aget iste labores,
Hærebunt maculæ, quódque lauetur, erit.
Dicitur ad populum tanquam remeare Sacerdos
Pro populo rursum multiplicando preces.
Iámque velut foris est, cum vocem mutat & orans
Admonet vt pariter oret & ipse chorus.
Admonet orandi formam, sublime, retractans,
Quam statuit Christus, edocuitque suos.
Talibus officiis, interueniúque sacrorum,
Et simul instinctu sanctificantis aquæ
Ipse lauans populum, sua vestimenta lauare
Fertur, & apta Deo reddere fonte precum.
Est tamen immundus, donec Sol occidat, idem,
Nam dum viuit, habet, quod lauet, omnis homo.
D *Si sacrifex remeans, vt dignus percipiendis*
Fiat, & ad vitam sumat vtrunque simul:
Iam quasi cum populo septem sibi dona precatur,
Quæ voluit Christus, instituitque peti.
Illorum tria prima quidem sine fine manebunt,
Sed reliquis finem spondet amara dies.
Semper enim sanctum nomen patris, idque beato
Quod metuat, quod amet, quod vereatur, erit.
Semper & ipse bonus, regnum patris, vnde profectò
Scandala cuncta, procul, quodque resistat, erit.
Semper vt in cœlo, sic in tellure voluntas
Fiet, & in neutro, quod reprobetur, erit.
Fit verò pariter in vtroque paterna voluntas
Cum quod amat, quod vult Angelus, hoc & homo.
E *Præterea sicut quidam sensêre priorum,*
Terra, caro: cœlum, spiritus accipitur.
Consummatur in his pariter diuina voluntas,
Cum caro subiicitur, spiritúsque fauet.
Hæc tria nunc iusto variis euentibus adsunt,
Post mundi finem nescia finis erunt.
Quatuor esse sinent, nam pasci nullus egebit,
Cuiue remittantur debita, nullus erit.
Tentari nemo poterit: mala nulla deinceps,
A quibus electos liberet, author, erit.
Nam verbum vitæ, panem puto quotidianum,
Siue sacramentum, quo viget intus homo.
Tunc neque doctrina, nec ea dape iustus egebit,
Qui sciet omne bonum, cui Deus ipse cibus.

Et quia præteritis meminit, præsente grauatur,
Venturum metuit Presbyter ipse malum:
Vt prece sanctorum Deus illum liberet, vtque
Pax data tranquillet tempora nostra, rogat.
Officiis Ecclesiæ, cum perturbatio feruet:
Pax in spe fructus semina iacta fouet.
Hinc sequitur panis infractio tradita nobis
A Domino, quiddam legis & ipsa gerens.
Legis præcepto minus similago iubetur,
Non nisi frustatim sacrificanda Deo,
Sic sacrum panem cœnans fregisse Redemptor
Dicitur & fractum distribuisse suis.
Nos quoque non frustra legem Christúmque sequentes
Aptè partimur dona dicata Deo.
Nam tres ecclesiæ sunt partes, vna laborat
In terris, partem iam fouet alta quies.
Partem quæ restat, clementer excoquit ignis,
Excoctæque patet transitus ad requiem.
Diuersas meritis, diuersas sorte locorum,
Tres istas partes hostia fracta notat.
Pars intincta mero, viuis aptatur, ejúsque
Sanguinis & carnis expiat ipsa caro.
Pro benè defunctis, quorum purgatior vnus
Hoc interuentu non eget, alter eget.
*Offerri reliquas ratio * iubet, obtinet vsus,* * docet.
Nec tamen hinc idem fructus vtrique datur.
Nam dum pro iusto sacris assistitur aris,
Pro iusto grates ipse minister agit.
Cùm pro soluendis nunc pœnam temperat vltor,
Nunc & plena quies acceleratur eis,
Hu epulis epulas illius sumimus agni,
Quem lex præcinuit, Crux tulit, ara sapit.
Presbyter hunc in mysterio sumpturus, ab ipso
Tam sibi quàm populo munera trina petit.
Inter eos siquidem primùm rogat enumerari,
Quos in carne pudet turbine caenis agi.
Hinc in eo regno petit idem glorificari,
Quò sua membra caput glorificanda trahit.
Postremo quia spiritus caro lenta resistit,
A *Cedit & infœlix spiritus ipse caro.*
Implorat pacem, qua fiat vterque quod alter,
Concordésque velint, atque sequantur idem.
Nam nisi re bene composito, nec iustificatur
Nunc, nec in æternum glorificatur homo,
Hoc intellectu distinguit prisca vetustas,
Quod clerus triplici voce precatur ita.
Ad Christi reditura fidem Iudæa notatur,
*Cum * pater ad dextram sedit, & explet opus* Agnus Dei ter.
Tollimur è medio fatis vrgentibus omnes, * partem.
Et trahimur, quo nos vita peracta vocat:
Hi nunquàm, hi semper, alij plectuntur ad horam
Purgatisque datur transitus ad requiem.
Hanc illis altare sacrum vel criminis expers
B *Vita, vel obsequiis emptus amicus emit.*
Perfectos, valdéque malos nil vota suorum,
Nil impensa precum nil holocausta iuuant.
Nam nec iustus eget, nec pessimus ista meretur:
In medio est, veniam cui sacra mensa parat.
Ipsa tamen viuos à vitæ calle vagantes
Vt redeant, saltem serò iuuare solet.
Vnde fit vt sacris quoties assistitur aris,
Particulis cedat hostia fracta tribus.
Pars intincta mero pro viuis orat, ejusque
Sanguinis & carnis expiat ipsa caro
Pro bene defunctis, quorum purgatior vnus
Hoc interuentu non eget, alter eget,
C *Offerimus tibi summe duas, sed propter eosdem*
Oblatæ pariter non operantur idem.
Nam pars pro sanctis, pars est pro sanctificandis,
Mentio pro reliquis: causam agit alterius.
Fit cibus hic ex pane caro, Deus ex elemento,
Mysterio simplex, vtilitate triplex,
Fit cibus hic ouis in ligno, leo fortis in vena,
Ales ad astra volans, Rex super astra sedens.
Néve putes illi tumulúm ve crucém ve deesse,
Ipse calix tumulum denotat, ara Crucem. *
Vtque fides adsit, terrórque recedat & horror,
Fit cibus ipse caro, panis imago manet.

* Ara. Crucis: tumulisque calix: lapidisque patena: Sindonis officium candida byssus habet.

HILDEBERTI TVRONENSIS ARCHIepiscopi, in illud Isaiæ 35. *Tunc aperientur oculi cæcorum*, &c.

SERMO I.

Dicite *pusillanimes, confortamini; ecce Deus vester veniet, & saluabit vos; Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt; Et saliet; sicut ceruus, claudus, & aperta erit lingua mutorum.* Ante aduentū Domini totum genus humanū in magna caligine voluebatur, quia neque Dominum cognoscebant, neque verba eius audire volebant neque bonum operabantur. Notat ergo Isaias eos quatuor languoribus laborare specialiter; Cæci enim erant, & surdi, & claudi, & muti; cæci; quòd Dominum ignorabant; surdi quòd verba eius negligebant; claudi, quòd prauo gressu incedebant, malè operando; muti, quod peccata sua tacebant, nec confitebantur. Hæc omnia initium sumpserunt à primo homine: Adam enim, à primo præcepto sibi (à Domino) iniuncto; surdus effectus est. Cùm enim dictum fuit ei; *In quacunque die de ligno scientiæ boni & mali comederitis, morte moriemini*, non audisse visus est, *morte moriemini*; cùm non fuit obseruator mandati. Cæcus fuit cùm non intellexit verba diaboli dicentis, *eritis sicut dij*: videlicet cùm putauit se fieri Deum excæcatum iam gerebat animum. Quod deinceps improperauit ei Dominus, dicens; *Ecce Adā factus est quasi vnus ex nobis*, quasi deridendo dicens; Ecce Adam qui putauit se futurum deum; sed modò se inuenit miserum; *factus est quasi vnus ex nobis*: id est, similis Patri & Filio & D Spiritui sancto: id est; Deus factus est, idque sub ironia dictum est: quasi diceret, aliter se inuenit quàm putauit. Claudicauit Adam, quòd cum cœpit incedere (id est, operari) prauo gressu incessit: vulneratus est enim aculeo venenati serpentis, & malè operando claudicauit. Primū, quod legitur fecisse, peccatum est: duos pedes debet habere homo; dilectionem Domini & proximi; qui altera illarum caret, claudus est: Adam igitur claudicauit, quia nimiùm vxorem dilexit, vnde ab amore Domini reflexit, Dominum non dilexit, cuius mandata neglexit. Amorem vxoris, amori Domini prætulit, cùm libentiùs vxoris persuasioni quàm Dei obtemperauit voluntati: itaque claudicauit. Mutus verò fuit in confessione peccati; quia non solùm non confessus est peccatum; sed etiam excusare cœpit, dicens; *mulier quam dedisti mihi*, E *dedit mihi, & comedi.* Cùm enim ait, *mulier quam dedisti*, in mulierem culpam vertit: & Deum etiam infamare voluit in hoc verbo, *quam dedisti*. In hæc eadem vicia genus humanum deuolutum erat, antequam Christus nasceretur: adeò enim excæcati erant, vt idola pro Deo colerent. Vnde Apostolus; *Euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum; dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt, & mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium.* Ecce quomodo cæci erant! Surdi erant iuxta hoc quod dicit Isaias; *Incrassatum est cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos suos clauserunt, ne*

A *quando oculis videant, & auribus audiant*; & Psalmista; *Furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ & obturantis aures suas*: Et iterùm; *& non audiuit populus meus vocem meam*, & Israël non intendit mihi: & Stephanus, *dura ceruice & incircumcisi cordibus & auribus, vos semper restitistis Spiritui sancto.* Claudicauerũt malè operando, iuxta illud: *Omnes declinauerunt & simul inutiles facti sunt*, &c. & iterum; *filij alieni mentiti sunt mihi*, &c. Muti facti sunt, iuxta quod Dauid dicit de seipso: *quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea.* Hæc omnia sanauit medicus cælestis: cæcos illuminauit, cum *aperuit illis sensum vt intelligerent Scripturas*, & etiam Patrem suum nunciauit mundo: iuxta quod ait: *Pater manifestaui nomen tuum hominibus*; quia priùs *erat in mundo, & mundus eum non cognouit.* Hæc est illuminatio quam postulat Dauid, dicens; *Illumina oculos meos, ne vnquã obdormiam, ne quando dicat inimicus, præualui* B *aduersùs eum.* Inde aures aperuit, cùm dixit; *Qui habet aures audiendi, audiat*; & populus gentilis habuit aures apertas; iuxta hoc quod ipse ait per Dauid; *Populus quem nõ cognoui seruiuit mihi, in auditu auris. o. m.* Claudi erant, quia bonis operibus non vacabant: sed direxit Dominus gressus hominũ, & corda eorum; ad cælestis patriæ viam direxit. Corda directa sunt, cùm neque ad dextrã neque ad sinistrã diuertunt, dextra, est misericordia Domini; Sinistra, est desperatio; vnde Isaias ait: *Hæc via, ambulate in ea neque ad sinistrã, neque ad dextram.* Iudas & diabolus qui desperauerunt ad sinistram diuertêre: Origenes & alij qui (nimiũ confidentes de Dei misericordia) prædicauerunt, diabolũ saluandum esse & soluendum post mille annos; nimis ad dextram exorbitauerunt. Itaque medius callis sequẽdus C est, vt neque desperẽt homines, neque nimiũ confidendo in misericordia, licenter peccent. Huius rei figura est quòd Arca fœderis cùm reduceretur de loco Philistinorum ad locum suum, vaccæ duæ ibant in plaustro. Arca est Ecclesia, duæ vaccæ, prædicatores Iudæorum & Gentium. Ideò Dauid ait; *beneplacitum est Domino super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius.* Vtrumque posuit, spem & timorem. Spes sine timore, præsumptio; timor sine spe, desperatio est. De hac via recta ait Ioannes Baptista; *parate viam Domino, rectas facite semitas Dei nostri.* Sed in hac via saliendum est: vnde ait, *tunc saliet quasi ceruus, claudus.* Ceruus cùm venerit ad loca spinosa & lutosa, transilit: Sic & nos, si occurrit amor pecuniarum quæ pungunt sollicitudine, si lutum luxuriæ vel alicuius voluptatis fœtidæ, transilire debe- D mus. Ceruus deserit valles, & montes appetit, sic & nos deseramus terrena, & cælestia quæramus, iuxta illud Pauli, *quæ sursum sunt, sapite*, &c. vnde Dauid; *qui perfecit pedes meos tanquam ceruorum, & super excelsa statuens me.* Ceruus quoque senescens, serpentem deuorat, & nimio ardore currit ad fontem, post cuius potum, deponit pellem veterem & cornua, & reiuuenescit: Sic & nos occidamus serpentem, & curramus ad fontem (id est, Christum) & deponamus veterem superbiam, vt cum Dauid dicamus, *quemadmodum desiderat ceruus ad fontes. a. s. d. a. mea ad te Deus.* Sequitur; *& aperta erit lingua mutorum*: cùm enim clamauit de Christo; agite pœnitentiam qui priùs erubescebatis confiteri peccata; tunc pœnituerunt & confessi sunt. Clamauit Maria Magdalena veniam, quæ E priùs muta erat: clamauit latro in cruce, clamauit & Chananæa pro filia grauata, clamârunt & decem viri leprosi: clamemus ergo & nos (charissimi) ad Dominum, vt misereatur nostri, vt remittat nobis peccata nostra, vt aperiat oculos cordium nostrorum in fidem & agnitionem sui ipsius, vt patefaciat aures nostras, ne simus negligentes in verbis & mandatis ipsius, & aperiat nobis linguam in confessionem peccatorum, per quam possimus habere gratiam suam, & peruenire ad gloriam ciuium supernorum, quò nos perducat ipse Christus: Amen.

Diabolus, desperatione diuertit à Deo.

Media inter spem & desperationem via incedendum.

A *S. Hildeberti Turonensis Archiepiscopi, ad Pastores; in illud Luc. 12. cui multum datum est, multum quæretur ab eo, Sermo Synodicus.*

QVantas, cõmissis, vobis, quibus debeatis excubias; Euangelica vos docet assertio, dicens; *cui plus committitur, plus ab eo exigitur*: ab illo autem, ista vobis cõmissa sunt, *à quo omne datum optimum, & omne donum perfectũ est*, *quid* enim *habes quod non accepisti?* Et nos *omnes* (vt ait Euangelista) *de plenitudine eius accepimus.* De eius (inquam) plenitudine, de quo habetis & vos quòd Christiani estis, quòd Pastores estis. Quòd Christiani estis, propter vos est, quòd sacerdotes estis, propter Deum est; quòd pastores estis, propter oues est. Ex eo enim quòd Christũ profi- B temini, fidẽ debetis custodire; ex officio sacerdotis, Deũ placare; ex cura pastoris, gregem pascere. Denique ex primo, nomen geritis Christi, ex secundo & tertio vices agitis Christi: de quibus, vt (iuuante Domino) aliquid ad nostram trahamus eruditionem, pleniùs singula persequamur. Meminisse vos oportet, vestram (fratres) quam fecistis in Baptismate promissionem: cui, & sub quo vos obligastis testimonio. Promissio vestra, fides Catholica est: cui fidẽ pepigistis, Pater & Filius & Spiritus sanctus est: testis pacti, Ecclesia est. Testatur autem Apostolus, quòd *fides sine operibus mortua est*: ideò mortua; quia non viuit in ea vegetatio actionis: ideo mortua; quia nõ mouet aut regit animam ad gaudia patriæ cælestis. Fide huiusmodi dæmones insigniti sunt; & tamen à consortio bonorum spirituum separantur. Credunt; & nihilomi- C nus eis æternum incendiũ præparatur: quippe fides sine opere, flos est sine fructu, manipulus sine grano, moneta sine argento. Ex hoc manipulo nihil excutitur, vnde anima pascatur. Ex hac moneta, panis emi non potest, qui de cælo descendit, & dat vitam mundo. Cùm in domo Domini multæ mansiones sint; nulla prorsus huiusmodi moneta comparatur. Alia profectò moneta est, quæ in ciuitate Domini nostri in pretio est; per hanc mortalibus quoddam cum superis commercium est, per hanc fit vna respublica, conuentus hominum & conuentus Angelorum. In hac moneta, Rex imagini suæ applaudit; pro hac, regnum sui cuilibet venale exponit. Vultis eo pane refici; post quem nullus esurit? proferte hanc monetam, & satiabit vos. Vultis inuenire Iudicem placatum, quan- D do sedebit cum senatoribus terræ? proferte hanc monetam; & à dextris ordinabit vos: vultis ad cœnam nuptiarum Agni suscipi? proferte hanc monetam, & intromittet vos; vultis videre bona Domini in vita viuentium? proferte hanc monetam, & non latebunt vos. Porrò tam accepta & tam fulgens moneta, fides Christiana est; cæterùm non ea fides, quæ operum expers est; sed cui operis structura superposita est. Vult & exigit à nobis Dominus huiusmodi fidem; sicut ab emptore, venditor, monetam puram, monetam pretiosam. Hanc ei fidem (si benè recolitis) promisistis: hac fide cum eo fœdus percussistis: huius fidei vos Trinitati debitores fecistis. Cùm enim interrogaretur, credis in Deum Patrem omnipotentem creatorem cœli & terræ; & responderetis, credo: Patri, vos obligastis; cùm quæ- E reretur; credis & in Iesum Christum filium eius vnicum, Dominum nostrum? & subiiceretis; credo: Filio, vos obligastis; cùm diceretur; credis & in Spiritum sanctum? & superponeretis, credo: Spiritui sancto vos obigastis. Graue nimis est, à pactione huiusmodi resilire. Si enim patri mentimini, nihil vobis & ea proderit, quæ promittitur filiis, hæreditas: Si Filio, non proderit vobis assumpta pro vobis humanitas: Si Spiritui sancto; extinguetur, quæ diffusa est in cordibus vestris, charitas. Quia igitur fidei huius promissio facta est; quia fundamentum positum est; superædificate lapides rutilos, lapides pretiosos. Eorum structura nihil patietur periculi, quando *Deus manifestè veniet*; nihil exustionis, cùm *ignis in conspectu eius exardescet*; nihil commotionis, cùm

in circuitu eius tempestas valida defæuiet. His itaque decursis quæ ea Christiana fide vestra debet fraternitas; ad quod ea sacerdote debetis, sequens pagina vos docebit. Offensus primò Deus transgressione originali, frequenter offenditur Actnali. Illa semel commissa deleta est semel in Christo, in cruce passo. Hæc acta, quotidiè deletur Christo quotidiè in altari immolato. Vt illa euacuaretur; missus est in mundum Christus, Deus & homo; hostia & sacerdos: vt enacuaretur ista; ordinatur in Ecclesia ministerium Altaris, non Deus sed homo; non hostia, sed sacerdos. Est itaque professionis vestræ, cælestem sacrificiis placare indignationem. Vestrum spectat ministerium; per mysterium Dominici corporis, peccatores in diuinam reuocare gratiam. Non omnes tamen apud Deum impetrant, quicunque pro alijs interpellant, neque enim omnes Deum placant, qui Deo immolant: immolat facinorosus, sed per Isaiam Dominus sic ait; *facinorosus qui mihi sacrificat, tanquam qui canem occidat.* Immolat iniquus; sed teste Sapientia, non respicit Altissimus in oblationes iniquorum, nec in multitudine sacrificiorum propiciabitur peccatis eorum: & Propheta; *iniquitatem si aspexi in corde meo: non exaudiet Dominus.* Credite mihi, credite (fratres;) credite consacerdotes; non placatur talibus votis Deus. Eo teste loquor; Ampliùs aliquid loquor: exacerbatur hostijs impiorum Deus. Si mihi non creditis; maiori credite auctoritati. Gregorius enim dicit: cùm is qui displicet, ad intercedendum mittitur; iudicis animum ad iracundiam prouocatur. Exacerbant itaque Dominum sacrificia vestra, si displicet illi vita vestra placabitur autem ipse & aliis pro vobis. Si priùs viam trium dierum feceritis sacrificetur ei à vobis. Quam scilicet viam Moyses ad Pharaonem loquens, his ostendit verbis: *Ibimus viam trium dierum in solitudinem, vt sacrificemus Domino nostro.* Quænam est hæc via, charissimi fratres, quam priusquam sacrificet, iubetur fatigari populus Domini? Quæ sunt istæ tres dies, quibus peractis offertur beneplacitum Deo sacrificium. Prima sanè dieta à malo declinare est. Secunda benè agere est. Tertia ascensiones in corde deponere est. De prima Apostolus sic ait: *qui furabatur, iam non furetur.* De secunda idem dicit; induite vos armamenta Dei, vt possitis stare aduersùs insidias diaboli. Tertiam Salomon in Canticis Canticorum admirans ait: *Quæ est illa, quæ progreditur sicut aurora consurgens?* Si ergo secundum Apostolum carnis renunciatis operibus, primam fecistis dietam. Si iuxta eundem nouum induitis hominem, qui secundùm Deum creatus est in iustitia & sanctitate verus, secundam fecistis dietam. Si Prophetam sequuti, ascensiones in corde vestro deposuistis, tertiam fecistis dietam. His igitur expletis placebunt Domino sacrificia vestra. In his enim fit Iudæa sanctificatio eius. In his Israël fit potestas eius. Ista triplex dieta quòd præ cæteris vobis incombit, præ cæteris exigitur à vobis. Hinc est quòd sacrificantes Domino sacerdotes, huiusmodi dietarum mentionem faciunt, dicentes: Vnde & memores dicunt nos tui serui, sed & plebs tua sancta eiusdem Domini nostri Iesu Christi tam beatæ passionis; necnon & ab inferis resurrectionis; sed & in cælos gloriosæ ascensionis, offerimus præclare maiestati tuæ de tuis donis ac datis hostiam puram & certam. Sic enim reminisci debent mortis & crucis Iesu Christi, vt eius gratia mortificent & crucifigant carnem suam cum vitiis & concupiscentiis suis. Sic recolere renouationem resurrectionis, vt eius exemplo aspirent ad animæ resurrectionem. Sic recordari gloriosæ ad cælos ascensionis; vt Illum imitantes scalam quam vidit Iacob ascendere laborent. Hæc profectò sunt quæ respicit professio sacerdotum. Ex eo autem quod pastores estis, oues pascere debetis. Hinc est quod Ezechieli Dominus dicit: *Fili hominis propheta super Pastores Israël, nunquid non oues pascunt pastores?* Ecce testimonio Domini non se pascunt

A pastores, sed oues. Pastoris enim est quærere non quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi: non commoda temporalium rerum, sed salutem animarum. De his autem qui seipsos pascunt, & oues negligunt, quid Spiritus sanctus per eundem prophetam dicat audiamus: Lac, inquit, *consumitis, & lanis vos tegitis, & quod infirmum est non confortatis, quod ægrotum, non corroborastis, quod perierat, non requisistis, quod forte fuit confregistis, & dispersæ sunt oues meæ, eò quòd non sit pastor.* Arguuntur his verbis pastores qui se pascunt & non oues. Qui sunt qui seipsos pascunt? De quibus ait Apostolus: *Omnes quærunt, quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi.* Qui sunt, qui sua quærunt? qui lac ouium comedunt; qui lanis se induunt. Qui sunt isti qui non quærunt ea quæ sunt Iesu Christi? qui quod infirmum est, non confortant; quod ægrotum

B est, non corroborant; quod perit, non quærunt; quod forte est & pingue confringunt. Lac omnium ouium est, quicquid ad sustentandum temporalem necessitatem prælatis exhibent subiecti. Exhibent decimas & primitias; decimæ & primitiæ sunt lac ouium. Exhibent oblationes altarium, & eleemosynas defunctorum: oblationes & eleemosynæ lac ouium sunt. Et quùm diximus quid sit lac ouium, dicemus & quid sit lana. Qui lac præbet; potum præbet; qui lanam præbet, honorem præbet. Lana enim honori est corpori. Tegitur inde nuditas eius; tegitur infirmitas & confusio eius. Est itaque lana quicquid honoris à subiectis prælatis impenditur; cùm ergo exhibentur primi recubitus in cœnis; cùm primæ cathedræ in synagogis, lana præbetur. Cùm salutantur in foro, & eis dicitur, aue

C Rabbi, lana præbetur. Hæc sunt quæ pastores quærunt, qui seipsos pascunt, & oues negligunt. Commodum scilicet supplendæ necessitatis, & aura fauoris & laudis. Sed fortassis ad hæc dicitis; nunquid de altario viuunt, qui altario deseruiunt? *Quis plantauit vineam, & de fructu eius non comedit? quis alligauit os boui trituranti? Ita, inquit, dignus est operarius mercede sua.* Licet vobis ouium lacte vesci, licet lacte potari; licet & indui lana; cùm lanam quærere, nec liceat nec expediat. Cæterùm his tantùm licet, qui cum lacte & lana temporalem sustentent necessitatem, ouium non negligunt infirmitatem. Si enim non confortatis ouem infirmam, si non roboratis ægrotam, si non requiritis erroneam, periculosè lac consumitis ouium, quia vosipsos pascitis, & oues con-

D temnitis. Quæ autem sunt oues, quæ ægrotæ, quæ erroneæ; quæ infirmæ? si nescitis, discite. Si scitis, scire vos operibus ostendite. Oues sunt, sed infirmæ, qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt: oues sunt, sed infirmæ, qui cùm intelligant super egenum & pauperem, cùm bonas faciant vias suas & studia sua; cedunt tamen imminentibus aduersis, cedunt amissione sobolis, cedunt damno rei temporalis. Petrus ouis infirma fuit, cùm in Caiphæ atrio ad vocem ostiariæ Christum negauit; ouis infirma fuit Marcellinus Papa, qui tempore persecutionis thus idolis adoleuit. Cum igitur ouem pastor senserit infirmam, cùm flagella timentem, debitum confortationis adhibens solatium dicat: Fili præpara animam tuam ad tentationes. Cùm temporalis

E tribulatio aderit proferat; *diligit pater filium quem corrigit.* Habet & hoc quod subiungat: *Oportet vos per multas tribulationes intrare in regnum Dei.* Et illod; *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis:* sed faciet cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere. Sed hæc & his similia infirmæ oui dicere, ouem confortare est infirmam. Adsit igitur infirmis ouibus præscriptum confortationis auxilium. Adsit & corroborium ægrotis. Oues ægrotæ sunt, *viri sanguinum & dolosi, quorum os loquutur vanitatem, & dextra eorum dextra est iniquitatis.* Oues ægrotæ sunt filij tenebrarum impliciti carnalibus desideriis, quæ militant aduersùs animam. Denique miserabili ægritudine laborant, de quibus Apostolus ait: *Nolite errare; Deus non irridetur; neque adulteri, neque fornicatores, neque masculorum concubitores, neque auari, neque rapaces,*

regnum Dei possidebunt. Omnes huiusmodi velut ægroti iacent, velut quadam paralysi torpentes languent. Vnde & animas has paralysi resolutas, ille paralyticus figurasse legitur, qui delatus ad Christum per apertum tectum demissus est ante Christum. Anima siquidem quæ diuersis aggrauata vitiis enitendi ad meliora vires amisit, quid aliud est, quam malè torpens paralyticus, & omnino viribus corporis destitutus? Porrò vestrum est huiusmodi paralyticum quasi quibusdam scapulis deferre; tectum ei domus aperire, medico eum præsentare. Animæ enim huiusmodi ægritudine decombenti, compassionis humerum supponere vos conuenit; ea infirmante infirmari, ea scandalizante vri; vt cum Apostolo dicatis: *quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror?* Sed fortassis tantus desperat ægrotus; fortassis suum nescit medicum; nescit quo manum dante surgat, nescit quo curante conualescat. Necesse est ei tectum domus aperiri; nisi aperiatur tectum, non demittetur paralyticus ante Christum. Tectum domus scripturarum est intellectus. Latet ibi gratia medici, latet benignitas, latet potestas. Cùm igitur ægrota ouis desperat, aperire Prophetam sic dicentem; *spera in Domino, & fac bonum, & inhabitabis terram, & pascêris in diuitiis eius.* Cùm de medici benignitate diffidit; discat quid medicus dicat, *nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat.* Cùm medici potestatem ignorat, à pastore audiat; *omnia quæcunque voluit Dominus fecit in cælo & in terra, in mari & in omnibus abyssis.* Hæc & alia huiusmodi dicere, tectum est aperire. Tecti autem apertione dimittetur paralyticus ante medicum peccatorum, ante Christum. Si hanc curam omnibus ægrotis impenditis, oues ægrotas roboratis. Incumbit & vobis oues requirere pereuntes. Ouis errat & periit quæ peruersitatibus hæreticorum fallitur, quæ ab vnitate Ecclesiæ separatur. In his ab errore reuocandis, estote vos pastores solliciti, estote importuni; audite Apostolum dicentem; *Prædica verbum: insta opportunè & importunè.* Quibus opportunè, & quibus importunè? Opportunè quidem volentibus; importunè autem nolentibus. Sunt enim oues quæ reuocatæ redeunt; sunt & quæ redire nolunt, quæ perire diligunt; has præcipuè pastor bonus requirit: bonus pastor pro his animam ponit. Cùm inquirentem vepres damnorum pungant, cùm spinæ persecutionum fatigent, cùm terreat insania Principum, cùm laniet varietas tormentorum: pastor tum bonus reuocat errantem, requirit pereuntem. Sic reuocat errantem, sic requirit pereuntem, si post Arrium ouis aberrat, si cum Arrio à Patre Filium separat, ouis à pastore audit illud filij: *Ego & Pater vnum sumus.* Si decepta ouis fabulatur cum Eutyche duas in Christo personas, reprimitur Athanasij auctoritate sic de Christo dicentis: *licet Deus sit & homo, non tamen duo, sed vnus est Christus.* Item; *vnus omnino, vnus non confusione substantiæ, sed vnitate personæ.* Si gestat ouis notam Sabellij, si characterem Donati, si cæterorum cauteriem hæreticorum; afferat pastor Prophetas, innitatur Euangelio, pungat Apostolo. His atque aliis authenticis paginis reuocat errantem, requirit pereuntem. Cui & hæc ratio est, qua reuocet errantem, qua requirat pereuntem; quòd qui timet & negligit re-

A uocare errantem, & requirere pereuntem, Hoc quod forte est confringat, quod crassum est occidat. Hoc enim quod sequitur, & quod forte fuit confregistis. Ouis ea fortis est, quæ in Catholica fide permanet, quæ ab vnitate fidei non recedit; quæ Petri retia non rumpit. Hanc tamen pastor confringit, hanc occidit: si non reuocat errantem; si non requirit pereuntem. Quæ enim fortis est nullum credit periculum in errando, nullum in pereundo, cùm videt pastorem silentem, cùm videt negligentem, cùm remissum circa errantes, circa pereuntes. Vnde fit vt & ipsa non vereatur errare, non vereatur perire. Dicit enim apud se: si malum esset in hæresin labi, si sequi Arrium, si imitari Donatum; pastores contrà loquerentur, reuocarent errantes, requirerent pereuntes. Quia itaque silent, post illos ite, cum illis cre-

B dete; suo me docent silentio. Cùm igitur pastor silet non reuocans errantem, non requirens pereuntem, pastoris negligentia ouis quæ est fortis confringitur: quia qui catholicus est, hæreticorum perfidiæ sociatur. Ecce patet, charissimi fratres, solius silentij culpam esse non exempli, quod non confortatur ouis infirma, quòd non roboratur ægrota, quòd aberrans non reuocatur, quod fortis confringitur. Sed fortassis pastor nitetur tam noxium purgare silentium; fortassis deferet ad dominum pellem ouis, mortuæ ouis? Increpatus enim, quia ad ouem errantem siluerit, quòd silens confregerit, fortem & occidit: excusationem de morte ouis quasi quandam pellem patrifamilias sic assignabit. Monui ne aberraret, & non audiuit vocem meam: docui vt non fornicaretur, absteut & contempsit doctrinam meam, vrebat

C gelu & æstu, nec somnum capiebant oculi mei. Si res ita se habet de mortua oue pastor bonam reddidisti rationem. Si arguisti, si increpasti, animam tuam liberasti. Si autem mentiris, scrutator cordium falli non potest: pellis excusationis liberare te non potest. Si, inquam, mentiris: væ tibi qui siluisti, qui quod errauerat non reuocasti, quod perierat, non requisisti. Audi quid spiritus per Ezechielem loquitur: *Si me dicentem ad impium, impie morte morieris: si non fueris loquutus vt se custodiat impius à via sua: ipse impius in impietate sua morietur; sanguinem autem eius de manu tua requiram.* Silentium si ergo tam grauem damnationem meretur, quid mereatur exemplum? Si sic punitur taciturnitas vestra; qua indignatione punienda est publica iniquitas vestra? Hanc fratres indi-

D gnationem in confessione & pœnitentia præuenite. Versetur vestris in cordibus futuri forma iudicij. Hæreat ibi tremendi tempestas & terror diei. Venturus est paterfamilias, vt oues ab hædis separet, vt ad littus trahat sagenam suam, vt emundet à paleis aream suam. Væ pastoribus ouium tunc inter hædos numerandis. Væ piscatoribus animarum tunc inter malos pisces foras proiiciendis. Væ operatiis dominicæ messis tunc igne perpetuo cum palea sine consumptione consumendis. Rogate fratres, rogate Dominum messis, vt in die ventilationis ex misericordia recondat vos in horreo suo. Quod neminem credimus assequi ex merito suo. Dominus dignetur noster Iesu Christe hanc vobiscum facere misericordiam. Dignetur vos agnoscere & amplecti familiam suam, cùm venerit iudicare

E viuos & mortuos & sæculum per ignem.

DOMINI ALEXII; COMNENI, GRÆCORVM IMPERATORIS DE DONARIIS ET REBVS SACRIS; RESCRIPTVM, SIVE ORATIO, QVAM AVREAM BVLLAM INSCRIPSIT.

Vixit annis 70. regnauit autem 37. mensibus, 4. & aliquot diebus; ac postremò obiit anno mundi, 4626. vt scribit Zonaras, Annalium Tom. 3. proinde apparet ab illo editum hoc Rescriptum, eius Imperij anno 2.

QVi corpore malè affecti sunt, medicáque curatione egent; si modò se morbo laborare senserint, multò faciliùs à medicis curãtur. Qui verò morbi quo laborant, grauitatem minimè persentiscũt, imò nec se ægrotare sciũt; ij proculdubiò non parum negotij & sibi & medicis facescere solent. Hoc ipsum quidem certè in animi quoque morbis perspicuum est. Atque ex nobis, cùm peccant alij quamlibet in profundum malorum gurgitem prolapsi, in vtramuis securi dormimus aurem; scelerúmque grauitati succumbentes, vix ac ne vix quidem nos peccare sentimus, quia nimirùm malus ille habitus iam in naturam transiit. Quibus autem salutiferi sui luminis scintillam aliquam Deus indidit, quorúmque intellectus non omninò mundi huius sublunaris cœno obsorduit, nec lateritio operi mens prorsus inseruire cogitur; ij demum à lapsu resurgere, Deique cõsortio (præter animi sententiam, exturbari sæpiùs) ad eundem, non sine sedula spontaneaq; rerum meliorum disquisitione recurrere possunt.

Morbus (si non cruciat) difficiliùs curatur.

Quæ res haud dubiè nobis imperantibus vsu venit. Variæ enim multiplicésque negotiorum circunstantiæ, dum vbique publica exhauriuntur æraria, passimque hostium incursionibus patet aditus; tranquillum imperij nostri statum repreſſeruut: cùm primúmque adeò Imperatoriæ maiestatis fastigium conscendimus; nos à tergo illa malorum myrmecia insecuta est. Ex quo euenit, vt in summam rerum angustiã adducti, iisque omnibus exuti quæ lapsis alioqui adiumentum aliquod adferre poterant; tandem vel sacra diuináque * Dinodia contingere, iisque nostram solari inopiam statuerimus. Quod certè facinus in plerisque sacris diuinisque Ecclesiis admissum est: nec sacrorum Donariorum pauca, in publicos cesserunt vsus. Neque eò quidem adacti sumus vt quicquam moliremur vel in Dei contumeliam & contemptum, vel in eorum despectum, quæ illi pia consecrauit antiquitas (quod omen Deus ab omni animo Christiani nominis amantissimo auertat) sed vrgente temporum necessitate, atque etiam cõsilio nostro quod medio se operi immiscuit. Imperatoriæ enim maiestatis nostræ animo visum est, nulla Deum ira inde percitum iri, vbi mens malè conscia nullius criminis agentem reum coargueret. Cùm autem quicquid in Imperatoriis ærariis supererat, exhaustum & insumptum esset, nec in vllos vsus necessarios ea cessissent quæ à sanctia extorseramus Ecclesiis: tum verò consilium omne nostrum tot vndique periculis Romam circumuallãtibus, inuersum & labefactatum est. Quocirca plerisque in locis hostium nostrorum cornu exaltatum est; nostríque adeò Imperij naruiculæ naufragium imminet; nisi præpotens Dei virtus iis, quibus assolet iudiciis, illam vindicet, procellámque ipsam in auram conuertat. Itaque Imperatoriæ maiestati nostræ maiore cura disquirendum & inuestigandum esse visum est, quid tandem sit illud quod tantam Dei iram concitauit, violentúmque eius furorem in nos exacuit. Prætereà cum viris diuino maximè spiritu afflatis de re ipsa consilium iniit: & posteaquàm certior ab illis facta est, satis esse causæ manibus cur in nos ira diuina excandisset, quod profanis manibus sacra venerandáque sanctarum Ecclesiarum vasa contrectassemus (etiam si nulla nos improbitas,

* Clinodia.

Ecclesiarũ donaria, in fœliciter & sine vllo fructu cesserũt in vsus publicos.

A maléve conscia mens eò permouisset) quia nimirùm neque res diuinæ profanandæ sint, nec à Dei manibus repetenda, in aliósve vsus conuertenda ea quæ semel illi consecrata fuerint: operæpretium illi fore visum est, & futurum mali impetum reprimere, ne vllo in posterum tempore inter Christiani nominis principes irrepat: & præteritis, quoad eius fieri posset, præsens adferre remedium. Quamobrem vt sit erranti medicina confessio: coram Deo & hominibus Imperatoria se maiestas prolapsam fatetur: veniámque delictis quæ temere admisit, ex intimis animi adytis postulat: séque omnia quæ sui sunt Imperij, diuino numini mancipaturum, eáque viribus Imperatoriis denuò restituturum pollicetur, quæ in hodiernum vsque diem ab Ecclesiis Deo sacris ablata, in
B publicósque vsus malè versa sunt: si modò, quæ orbem vniuersum exagitat, procella desæuierit, Imperióque status melior restitutus fuerit. Hæc enim persoluenda nihilo seciùs quàm priuatum aliquod debitum in se recipit: nec se sanctis obæratum Ecclesijs inficiatur. Quare in posterum tum sibi, tum post se futuris Christiani dogmatis Principibus, AVREA hac BVLLA legem non minùs obseruandam imponit, quam si à Deo ipso dictaretur: NE QVIS POSTHAC SACRA TEMERE CONTRECTET: etiam si vel Cadmea necessitas vrgeat, ne manus impuras sacris rebus inijciat, ne profana ex diuinia Dinodia fiant, dum in publicos vsus circunferuntur. Cúmque inter Deum & homines sit inter
C stitij loco positum, quod nullus (si modò pius fuerit) transgredietur; Homines quidem rebus nostris vtemur & fruemur; Deo autem sacra recta manebunt quæcunque illi consecrata fuerint, nec illa manibus vel audacissimis contingent. Quod si quis (Domine Deus) in posterum manus sacris & diuinis Dinodijs, vtensilibus, & vasis, quæ sacris olim & venerandis Ecclesijs tuis dicata vel in posterum dicanda fuerint, inijcere audeat: is, ne lumine in die visitationis tuæ fruatur, ne sol illi matutinus illucescat, nec tuo hic auxilio, nec tua isthic diuina protectione gaudeat: sed vbique despectus à te, desertúsque iaceat. TANTVM propitius esto nunc (ô Rex) hæreditati tuæ, siste iustam illam iram qua in nos exarsi-
D sti, quin parce nobis, qui cùm peccauerimus anteà, nunc tandem ad te conuertimur, quoniam omnia peccata nostra cum misericordiæ tuæ abysso collata & velut ad perpendiculum exanimata, sic se habent tanquam aquæ hemina, si cum toto mari conferatur. VT ERGO coram te, Domine, multitudinem peccatorum meorum confiteor; ita tuumquoque maximè salutiferum auxilium imploro, ex intimísque animi penetralibus à Sacris in posterum pertractandis desistens (etiam si extrema me necessitas eò impellat) & debitorem eorum, quæ anteà inde ablata fuerunt, me ingenuè profiteor. IN HVIVS
E enim rei confirmationem, vniuersis Ecclesijs tuis sanctis hanc aurea Bulla obsignatam Orationem, tanquam tutum aliquod antidotum appendi: vt quicunque posthac sacrorum Dinodiorum quodpiam contrectare ausus fuerit, impij sacrilegij nomine, apud te & pios quosque homines censeatur.

Datum mense Augusto quintæ Indictionis, anno quater millesimo quingentesimo nonagesimo, quo quidem tempore pium quoque hoc & Deo subditum Imperium nobis designatum est.

D. ALDHELMI OCCIDENTALIVM SAXONVM EPISCOPI; DE LAVDIBVS VIRGINITATIS; LIBER.

Fuit S. Aldhelmus Schirburgensis in Anglia Episcopus doctrina & sanctitate illustris, cuius natalis dies inter sacros consignatus habetur in Romano martyrologio 25. May, de quo plura tibi indicabunt notæ Baronij cap. 7 huius libri, ait se fidei rudimenta, & baptismi sacramentum à S. Gregorio magno Romano Pontifice suscepisse.

Additæ illæ correctiones Io. Meursij hoc anno 1608. quæ indicatur in magine hac litera M.

Reuerendissimis Christi Virginibus, omnique deuotæ germanitatis affectu venerandis, & non solum corporalis pudicitiæ praconio celebrandis, quod plurimorum est: verumetiam spiritualis castimoniæ gratia glorificandis, quod paucorum est: Hyldilithæ, regularis disciplinæ, & Monasticæ conuersationis magistræ; simúlque Iustinæ ac Cutburgæ, nec non Osburgi, mihi Contribulibus necessitudinum nexibus conglutinatæ Algidæ, ac scholastica Hidburga, & Berngidæ, Eulaliæ, ac Teclæ, rumore sanctitatis concorditer Ecclesiam ornantibus; Aldhelmus, segnis Christicola crucis, & supplex Ecclesiæ vernaculus, optabilem perpetuæ prosperitatis salutem.

CAPVT I.

IAMDVDVM ad Pontificale proficiscens conciliabulum, fraternis sodalium cateruis comitatus, Almitatis vestræ scripta meæ mediocritati allata satis libenter suscipiens, erectis ad æthera palmis, immensas Christo pro sospitate vestra gratulabundus impendere grates curaui, quo stilo non solùm Ecclesiastica promissorum votorum fœdera, quæ fida pollicitatione spopondistis, vberrim clatuerunt; verùm etiam melliflua diuinarum studia Scripturarum sagacissima sermonum serie patuerunt. Cúmque singulos Epistolarum textus recitans pernicibus pupillarum obtutibus specularer, atque naturali quadam (vt mihi insitum fertur) latentiū rerum curiositate contemplarer, vbertimámque verborum facundiam ac virginalem vrbanitatis desertitudinem magnopere admirarer: En (inquam) ineffabili gratulatur tripudio ille superi regnator Olympi & rector cœli, cùm taliter catholicas Christi vernaculas (immò adoptiuas regenerantis gratiæ filias) ex fœcundo ecclesiasticæ conceptionis vtero, spiritualis verbi semine progenitas, per maternam viderit sollicitudinem, diuinis dogmatibus erudiri, ac velut sagaces Gymnosophistas sub peritissimo quodam Agonotheta palæstricis disciplinis & gymnicis artibus in gynasio exerceri. Qui laboriosi certaminis coronam & olympiaci agonis triumphum difficillimis propriæ exercitationis viribus nauiter nanciscuntur. Ita duntaxat, vt alius strenua athletarum luctamina cum æmulo sinuosis laterum flexibus desudans; in meditullio scommatis flagrante delibutus lubrici liquoris nardo, solerter exercere studeat. Alius iaculorum catapultas, & sagittarum spicula de abstrusis pharetræ latibulis depromens, non vt passiuus lasciuus oculorum obtutus liberè per æthera relaxat; sed vt certus pupillarum conspectus demonstrat pando strepente arcu, & neruo stridente ad destinatum indeclinabiliter dirigit locum. Alius anhelantium in stadio cursorum plantis fidens pernicibus. De quibus egregius agonista, & diuini sermonis dogmatista; *omnes (inquit) currunt, vnus tamen accepit brauium*; turmas ludi participes & laboris consortes superans victoriæ palma fortunatus fœliciter perfruitur. Alius cum caterua contribulium phalerato vectus cornipede, quem calcaribus cruentatum, & flagris cæsum, aureis comant ornamenta lupatis. De quo facetus poëta; *Quadrupedante putrem cursu quatit vngula campum.* Perniciter implicans orbes orbibus, spacia terrarum metitur. Alius classicis nautarum cohortibus stipatus, & densis nauigantum agminibus circumseptus per vitreos Oceani gurgites agens Liburnicam aut lintrem instanter hortante proreta, & crepitante nauclero porticulo spumosis algosisque remorum tractibus trudit. Et quidem vniuersa hæc quæ per gymnosophistas exerceri deprompsimus, inter scholares secularium disciplinas apud vestri discipulatus industriam, non exterioris hominis motibus aguntur, sed

1. Cor. 9. 24

M Portisculo,

A interioris hominis geruntur gestibus. Siquidem, microcosmum; id est minorem mundum, ex duplici & genuina materiæ substantia constare, vestræ sagacitatis solertiam non arbitror latere: quin potiùs sicut exterioris hominis natura, qui in propatulo formatus visibiliter conspicitur, haud difficillimè deprehendi potest: Ita interioris qualitatem, qui cœlesti afflatus spiraculo (iuxta 2. capitis Geneseos relatum) creditur, & à vestra prudentia membratim & particulatim subtiliter inuestigatam reor. Etenim celeberrimus ille Christi nominis gerulus, ad exemplum militiæ Christianorum, agonem protulit gymnicorum dicens: *& illi quidem vt corruptibilem coronam, vos autem incorruptam; & alibi: non quasi aerem verberans*, & quamuis gymnicorum exempla, qui agilitate B corporis theatrales populi pompas, & præconia circensium adipiscuntur, ritè congruant ad comparationem eorum qui per ampla Scripturarum studia decurrentes sagacissimam animorum industriam, & viuacis ingenij qualitatem assidua lectionis instantia exercere noscuntur: attamen solertissimæ apis industriam prædictis exemplorum formulis coaptari posse, vberrima rerum experimenta liquidò declarant, quæ roscido facessente crepusculo, exorto limpidissimi solis iubare, densos ex templò tripudiantium turmarum exercitus per patentes campos gregatim diffundit.

1. Cor. 9. 25.

CAP. II.

C MOdo melligeris caltarum frondibus seu purpureis maluarū floribus incubantes multa nectaris stillicidia guttatim rostro decerpunt, & velut lento carinæ defruto, quod regalibus ferculis cōficitur, auida viscerū receptacula certatim implere cōtendūt, modo flauescētis salicu las & croceata genistarū cacumina circumuolantes fertilem prædam numerosis cruribus & coxarum oneribus aduehunt, quibus cerea castra conficiunt: Modò teretes hæderarum corymbos, & lentissimos florentis tiliæ surculos constipantes multiformem fauorum machinam angulosis & opertis cellulis construunt. Cuius artis molimen egregius poëta Metrica facundia frenis catalectico versu creditur cecinisse; cùm diceret: *Cerea gemmatis flauescunt mella canistris.* Et infrà brachy catalecto siue colopho: *Collucéntque suis aurea vasa fauis.* D Nam quemadmodum examinaria fenestrarum foramina & angusta aluearii vestibula cateruatim per turmas egressæ amæ arborum prata populantur: eodem modo vestrum, ni fallor, memoriale mentis ingenium per florulenta scripturarum arua latè vagans, bibula curiositate decurrit. Nunc diuina priscorum Prophetarum oracula certis astipulationibus iamdudum Saluatoris aduentum vaticinantia enisiùs inuestigando; nunc antiquarum arcana legum ab illo mirabiliter digesta, quæ bis quinis Memphitica regna sæuissimis plagarum afflictionibus crudeliter percussisse & rubicūdi tumentes Oceani gurgites ac reciproca spumantibus pelagi lustra, Sacrosancti tactu viminis ex colubro nuper transfigurati in simulachro maceriæ altrinsecus sequestrasse, & post cœleste colloquium cornutis vultibus incredulum su-

gasse vulgus describunt, sollicita intentione scrutando; A nunc quadrifariam Euangelicæ relationis dicta mysticis catholicorum patrum commentariis exposita, & ad medullam vsque spiritualiter enucleata, & quadriformis Ecclesiasticæ traditionis normulis secundum historiam, 4 Scripturæ sensus. allegoriam, tropologiam, anagogen digesta solerter indagando; nunc priscas historiographorum fabulas & chronographorum seriem, qui fortuitas præteritorum permutationes temporum tenaci memoriæ textu tradiderunt ritè rimando; nunc grammaticorum regulas & orthographorum disciplinas tonis & temporibus trutinatas, pedibus poëticis compactas per cola & commata, hoc est, per penthemimerin, & heptemimerin diremptas; imò centenis metrorum generibus sequestratim discretas sagaciter inquirendo. Apis est typus Ecclesiæ, virginum. Apis, inquam, propter peculiaris castimoniæ priuilegium, pudicissimæ virginitatis typum & Ecclesiæ portendere speciem indubitata B scripturarum authoritate adstipulatur. Quæ florentes saltuum cespites ineffabili præda depopulans, dulcia natorum pignora, nesciens coniugij, illecebrosa consortia fœtosa quadam suauissimi succi, de balsamo concretione producit. Ecclesia verò bis acuto Testamentorum mucrone hominum vitaliter corda transuerberans, hæreditariam legitimæ æternitatis sobolem casto verbi fœcundat semine. Illud etiam commemorandum de apum concordi sodalitate, & theatrali quodam spectaculo stupendum autumo, Vltroneum videlicet voluntariæ seruitutis affectum, quem erga suorum obsequia principum exercere noscuntur. Nonne sub huiuscemodi contemplationis intuitu omnis monasticæ conuersationis disciplina & regularia cœnobiorum instituta, simillima C collatione declarantur? Quamdiu enim antiquas inhabitare sedes, & exigua fouere tuguria gracillimis cõtexta viminibus seu cauatis consuta codicibus ille, qui inter cæteros magistratus officio fungitur decreuerit, nulla ex immensa multitudine, fugitiuis discursibus & lasciuis volatibus per æthera vagatur. Ast si certis existentibus causis & cogente peregrinandi necessitate illa, cui consulatus vice regimen cæterarum commissum est, externa quærere regna maluerit. Nusquam apud mortales videas extorrem propria pulsum patria, tam densis exercituum agminibus, támque spissis legionum cohortibus constipatum ita prorsus vt multo libentius ob reuerẽtiam principis ad incolatum peregrè proficiscatur, quàm domesticis assuetum delicijs, & vernacula contentum quiete D in cellulis commoretur. Quid enim in rerum visibilium videri valet natura, quid tam ingenti studio actoris sui præcepto pareat, & regis imperium implere contendat? vt meritò propter intactæ virginitatis typum, & spontaneum deuotæ subiectionis famulatum, quo exemplũ obedientiæ mortalibus in valle lachrymarum de genitibus præbet, præ cæteris creaturis nectareum conficiat edulium, & mulsæ dulcedinis alimoniam flauescenti cæterarum gurgustio recondat, quæ non modo cuncta deliciarum fercula, & piperatas pulmentorum saginas præcellat, omnéque flagrantis ambrosiæ, thymiama, ac nardi spirantis olfactum vincat: verùm etiam, vt omissa specialitate ad generalitatem sermonis oratio decurrat, vniuersam mundanæ suauitatis dulcedinem, opulentique E luxus exquisita superet oblectamenta & virgulti haustũ defruti despiciat.

CAP. III. IGitur si sanctæ virginitatis gloria, Angelicæ beatitudinis germana creditur, & pulchra supernorum ciuium sodalitas merito pudicitiæ prædicatur; debitis attollenda est præconiis. Quæ inter cæteras virtutum infulas summi principatus sceptra & regnandi monarchiã gubernare dinoscitur, siquidem & humanis faucibus & mortalium palato omne quicquid iucundum ac delectabile illatum sentitur, mellitæ dulcedinis gustum admodum incomparabiliter præcellit. Ita diuina maiestas Virginitatis priuilegia. (quod tamen cum pace, & reuerentia Sanctorum loquar quondam iugalitatis nexibus fœderatorum) omnibus generalium virtutum gradibus, quæ in catalogo charismatum enumerantur, speciale virginitatis priuilegium A præposuit. Cuius rei satis euidens indicium constat, dum à summo cœlorum fastigio veneranda Dei proles descendens, ouem erroneam redempturus, & drachmam perditam quæsitura, aluum incontaminatæ puerperæ virginali puerperio præditæ, sine periculo perpetuæ puritatis & dispendio castitatis intraret. Ob hoc etiam Diuus Ioannes cur dilectus à Christo. Ioannes, quod sacer Dominici pectoris accubitor, & quatus paradisi gurges, qui potissimum septenas Ecclesias Asiæ inexhaustis dogmatum imbribus irrigauit, specialem Diuinæ dilectionis prærogatiuam ac priuatam amoris munificentiam ante cæteros Apostolos Christi præconio promeruerit. Quia Christo, qui est cupidus castitatis amator & zelotypus sanctimoniæ informator, grata virginitatis libamina, oblationis spontanea deuotione litatur. Quamobrem verax medicus dum vulnera B facinorum & cicatrices criminum considerans, quibus animæ ægrotorum crudeli strage sternebantur, saluberrimum componeret malagma, fibrisque virulento spiritalis nequitiæ poculo lethaliter infectis, cœlestis medicinæ antidotum vitaliter propinaret, ac verticem gabali scandens sexta sabbathi, hoc est parasceue, pateretur, maternæ memor venerãtiæ discipulo inter discrimina perfidorum militum euentus rerum præstolãti genitricem piè præcipit tuendam, vt non inconuenienter carmine rythmico dici queat! Christus passus patibula, atque lethi lambula, virginem virgo virgini commendabat tutamini. Is postmodum labentibus temporum lustris à Domitiano, qui per idem tempus sceptris imperialibus fretus, sæua tormentorum supplicia orthodoxæ fidei C cultoribus irrogabat, extorris in Pathmo relegatus sexies vicena & quaterna virginum dulcisonis melodiæ *Centies quadragena & quaterna virginum M. vide Apocalyps. 14. 14.* concentibus canticum rude canentia, raptus in oramate extra eos auscultare & castis obtutibus contemplari meruit, de quibus dictum est: Virgines enim sunt & sequuntur agnum quocunque ierit. Cæteri fideles auditori: Isti sancta modulaturi sunt carmina, & cum agno pariter per angustam æthealis regni gloriam gradituri. Nec tantum virginalem pudicitiæ gloriam immensis laudibus accumulantes, & ad exemplum rigidæ conuersationis & ardui formam propositi animos militantium Christo instigantes immaculata matrimonij contubernia, & legitimum legalis thori connubium, (sicut schismaticorum deliramenta garriunt) spernendum ducimus. D Quod absit à catholica Ecclesiarum fide, præsertim cùm pro certo nouerimus priscis temporibus patriarchas diuinæ sanctionis præcepta coniugij fœdera seruantes supernæ gratos maiestati extitisse, & sacrosancti Spiritus charismate refertos futuræ incarnationis cunabula Prophetis præsagiorum vocibus vaticinasse, vt est illud: non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de fœmoribus eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium; & reliqua, quod millena testimonium congerie liquidò probari & experiri potest. Sed etiam furuo facessente veteris instrumenti vmbraculo, & clarè coruscante Euangelij gratia tantum inter virginitatis flores & iugalitatis mores distare dicimus, quantũ distat oriens ab occasu: vnde quidam catholicorum floridam virginitatis gloriam explanans de iugalitatis stirpibus E oriundam sub figura tropi: ita eleganter exorsus, lego (inquit) de terra aurum, de spina rosam, de concha margaritam.

CAP. IIII. Virginitatis laudibus non vituperant Matrimonium Catholici. NOn enim splendida meri argenti species turpiter deformatur, quamuis obrizum rutilantis auri metallum præferatur. Neque marmoris candidi venustas detrimentum decoris patitur, cùm formosior rubentis gemmæ pulchritudo prædicetur, aut lanea filorum stamina ex glomere & panniculis reuoluta negligenter vilescunt, etiam si bombycinum, purpuræ peplum & serica imperatorum trabea potiùs fulgescat. Nunquid mala punica citri granis, quæ rubentibus referta & simplo librorum regimine contecta contemptibilem naturæ calumniam perpeti putantur, licet mellifluos palmæ

dactilos & mulsum Nectaris Nicolaum longè incomparabeliter præstare credamus, nequaquam scabræ incudinis commoditas, seu rigida tundentis mallei durities, vel rubiginosæ forcipis ac forficis tenacitas spreta despicitur. Quanquam baltbeus bullifer & diadema regni ac diuersa ornamentorum gloria, ex isdem præfatis ferri instrumentis confecta & fabricata præferatur. Neque teres lunaris globi circulos iactutam propriæ pulchritudinis patitur, licet luculentus limpidissimi solis splendor triquadram mundi rotam clarius illustrare credatur. Nunquid profūdus putei latex, aut gelida cisternæ lympha, quam anthlia (hoc est, rota bauritoria) exanthlamus parui pendenda putamus: quamuis reciproca purissimi fontis redundantia præcellere, & perpetuos ductorum decursus crebris ac celsis arcuum fornicibus in edito sublimatus tubo cataractísque vorantibus præstare videantur, non enim furua voraeis mergulæ factura cōfunditur, & atrà corporis creatura contemnitur, licet versicolor pauonis gloria teren circulorum rotunditate præcellat, cuius pennæ pulchritudo nunc crocea qualitate flauescit, aut purpurea venustate rubescit, nunc glauco coloris virore fulgescit, aut flaua auri specie splendescit. Huius decoris dignitas aut frustrà virginali formulæ comparata reliqua mundi crepundia contemnit, & phalerata sæculi ornamenta paruipendit. Siquidem beatus Augustinus in libro ciuitatis Dei, quod pulpa pauonis imputribilis naturæ sit, experimentis se comprobasse testatur. Nam arborum siluestrium natura, foliorúmque infœcunda viriditas, aut succulentis herbarum terrestrium cauliculis contemnitur, cum purpurei & rubicundi flores ex ipsis lignorum ramusculis exorti, seu vernantis prati olusculis progeniti pulchriùs rubescant & suaui odoris fragrantia dulciùs redoleant, cùm constat ex floribus secutura fructuum emolumenta exuberante reditu & multiplici quæstu mirabiliter maturescere. Frondentia verò surculorum folia & spissos palmitum pampinos cessante librorum succo mirabiliter marcescere, & torrido aduentante autumni feruore in modum densissimæ stragis cateruatim cadere. Non inquam, laudandæ virginitatis sublimitas quasi præcelsa varijs in edito rupis promontorio posita splendescit, vt arcta coniugij continentia, qui secundus est gradus, omnino inferius spreta vilescat seu legitimæ iugalitatis fœcunditas ob liberorum posteritatem sumpta nobiliter squallescat, nec in comparatione huiuscemodi bonum honestari video, sed quod melius est propensius laudari censeo. Et tamen plerunque (proh dolor) immutatis ordinibus versa vice contingere solet, vt inferioris vitæ gradus vsquequaque paulatim proficiens, superiorem tepidè torpentem præoccupet, & acerrimæ stimulo cōpunctionis instigatus, dudum superiorem voti compos victorem anticipet, & qui existimabatur præteritæ conuersationis negligentia posterior, deinceps Diuinæ charitatis flamma succensus existat anterior, Euangelicæ reminiscens sententiæ: Cui multum dimittitur, multum diligit, & qui contempta mundi blandimenta velut quisquiliarum peripsemata spuens à carnalibus luxus lenocinia refutans in sancto proposito successor extiterat sumpro viriliter castæ conuersationis tyrocinio initium militiæ horrendum gehennæ tartarum contremiscens, & æternæ vitæ desiderio flagrans gratuita Christi gratia fretus cum sudoris industria efficiatur antecessor, quod illis duntaxat in vtroque sexu lachrymosis luctuum singultibus lugubriter lamentandum, & cum profundo præcordiorum suspirio querelosis questibus flebiliter ingemiscendum autumo. Qui tumido elationis supercilio inflati desolationis carnis integritate gloriantur, dum illi periculoso sæculi naufragiu & grassante diræ tempestatis turbine, velut inter Scyllam Siciliæ & baratrum voraginis nauigantes ad portum cœnobialis vitæ festinantes, licet aliquantulum quassatis cymbæ compagibus Christo gubernante fœliciter peruenerunt. Isti verò cum integris animæ ratibus & saluo incontaminati corporis lintre sine discrimine scopulorum sanctæ conuersationis habitum petentes, tanto minus lamentorum fletibus incumbere gestiunt & lachrymarum imbribus vultum rigare contendunt, quanto se nullis næuorum maculis deformatos, nullæ sæcularis scoriæ atramento fœdatos fuisse confidunt. Illi eo magis roscidis oculorum fontibus & palpebris stillantibus mœstam faciem humectare iugiter non desinunt, quo se quædam vetita & legis austeritate interdicta, ex mundi consortio illicitè perpetrasse meminerunt, isti verò quia se cœlibes, castos, & ab omni spurcitiæ sentina funditus immunes arbitrentur, fiducia virginitatis inflati arroganter intumescunt, & nequaquam crudelissimam superbiæ balenā cæterarum virtutum deuoratricem humilitatis cerebro declinant.

Marginal note: *ni. phrasis.*

Marginal note: Animi elatio & securitas sæpè perdit virgines.

CAP. V.

Nam in conflictu octo principalium vitiorum, licet vltima ponatur; tamen quasi atrox regina tyrannicæ potestatis imperium, & dominandi monarchiam præ cæteris sibi vsurpare dinoscitur, quia sine ancipiti ambiguitatis scrupulo veraciter credendum est, quod prius lucifer parasitorum sodalibus inflatus volatus & Apostatarum satellitibus glomeratus in profundum superbiæ baratrum, & tetrum elationis tumidæ tartarum cassabundus corruisset: quam protoplastus recentis Paradisi colonus & totius terrestris creaturæ, quam teres vertigo cœli in modum rotantis fundibuli circungirat rudis possessor lucis ambronibus & labris lurconibus vetitam degustans alimoniam, in gastrimargiæ voraginem crudeliter cecidisset, quod si Angelica supernorum ciuiū celsitudo elationis tantum supercilio turgescens beato cæterorum tuberuio, & Deificæ contemplationis participio priuabitur, quanto magis gracillima mortalium fragilitas, si de proprijs meritorum emolumentis, vt inflata vesica intumuerit, & de virginali castimonia, quasi speciali sanctimonis rumusculos κενοδοξίας cœperit, à cœlis sponsi triclinio infœliciter fraudabitur, idcircò virginibus Christi, & tyrunculis Ecclesiæ contra horrendam superbiæ bestiam simulq; contra has virulentorum septenas vitiorum beluas, quæ rabidis molaribus & venenosis genuinis, inermes quosque ac virginitatis lorica spoliatos pudicitiæque parma exutos atrociter discerpere nituntur, lacertosis viribus dimicandum est, & quasi aduersus ferocissimas barbarorum legiones, quæ manipulatim tyronum Christi testudinum strophosa balista quatere non cessant spiritalis armaturæ spiculis & serratis virtutum venabulis nauiter certandum ac nullatenus timidorum more militum horrorem belli & classicæ salpictæ muliebriter metuentium, sæuissimis hostibus scapularum terga pro scutorum vmbonibus segniter præbeamus. Quin potiùs cœnobialis militiæ pugiles frontem vexillo crucis armatam audaciter æmulorum agminibus offerentes; & armorum instrumenta bellica, quæ pugnator egregius enumerat, hoc est, diuini machæram verbi & loricam fidei inextricabilem, cum tota pelta protecti contra spiritualium nequitiarum mille nocendi artes pertinaciter portantes, à Christo remuneratore nostro debitum victoriæ triumphum percepturi, in supernis sedibus & cœlesti gloria gratulabundi fœliciter tunc tripudiabimus, si nunc aduersus principatus leuiathan & potestates tenebrarum mundiq; rectores ceu bellatores Dominici pertinaciter pertinacibus repugnantes in fronte duelli fortiter dimicemus.

Marginal note: Lucifer cū esset virgo periit superbia.

Marginal note: Eius exemplo metuāt sibi virgines, & coniugati.

CAP. VI. De principalibus vitiis.

Primitus, vt dixi, principalium bis quaternos vitiorum duces, quibus Cerethi criminum & Phelethi facinorum cum horrendo belli apparatu mancipantur diuino freti suffragio vincere laboremus, qui contra tyronum Christi cateruas & bellicosas virginum cohortes truculentis inimicorū exercitibus cum innumera strophaum phalarica & densis deceptionum telis infatigabiliter certare non cessant, quamuis sæpe patrocinium Christo præstante, suorumque phalanges militum cum prædestinatæ palma victoriæ cohortante, turpiter terga fugacia vertant. Sed proh dolor, non est tuta indeptæ

pacis prosperitas, neque acquisitorum secura triomphorum fœlicitas, aut inflexibile & diuturnum fallentis fortunæ trophæum. Nam hostes, qui putabantur vsque ad internecionem suprema strage truciter obtruncari, & aptatis euentuum successibus fœliciter superati denuò versa vice, victores ad importunum prælium prouocant, arma cruenta capessunt, bellum horrendum instaurant, rediuiua certamina vori compotibus instruunt. Quamobrem primo importunus gastrimargiæ draco, qui pestiferum præuaricationis virus rudibus florulentis telluris colonis de venenosa fauce lethaliter euomuit, frugalitatis abstinentia explodatur, ad extremum verò truculentus superbiæ uatria, qui beatam cœli familiam & almæ ciuitatis municipes lugubriter conturbauit, de latebrosis animæ nostræ recessibus & clandestinis præcordiorum latibulis eliminatus, procul diuino terrore trudatur. Quemadmodum Hebræorum Phalanx duodecies quinquagenis expeditionum militibus, & peditum turmis procedens auido Pharaonis exercitu rubri maris gurgitibus submerso, & profundis pelagi fluctibus suffocato, per quem gastrimargia figuratur, septem gentes Chananæorum, quæ septenos vitiorum cuneos typicè obumbrabant, crebra internecionis strage ambronis orci faucibus tradidit, terramque repromissionis quamdiu Decalogi sanctionibus non refragabatur duodecim tribubus sorte territorij diremptam fœliciter incoluit, sicque paternæ generationis prosapia per atauos, & tritauos futuræ posteritatis, nepotibus & pronepotibus legitimæ hæreditatis iure perpetuo possidendum dereliquit.

Gula. — *Superbia.* — *Pharaone submerso, septem Chananæorum gentes deleri, est castigata gula, cætera mortalia peccata facile profligari.*

CAP. VII.

AST verò si vestræ sagacitatis peruigil sollicitudo solerter nosse desiderat, quantæ legionum turmæ prædictis spiritualium nequitiarum ducibus & tetris tenebrarum principibus famulentur, quot tyrannici militonum commanipulares humanæ naturæ nocituri subsequantur; quot sceleratorum satellites ad impugnandam nostrorum aciem conspicati & fidei propugnacula subruenda manipulatim conglomerentur; & quomodo eiusdem nefandæ militiæ tam calones & gentes cum lixarum cœtibus ad inferiorem gradum pertinentes, quam satrapæ & proceres flagitiosum sibi eorundem spirituum tribunatum vindicantes, certis vocabulorum proprietatibus nominatim nuncupentur. Qui prophanos allophilorum exercitus in centuriis & millibus Israëlitas in vertice montis Gelboë conglobatos instanter hortantur ad bellum, id est, inuisorum horrenda vitiorum agmina, quæ contra catholicam Ecclesiæ parochiam cum ducibus sibi prolatis gregatim ingruere moliuntur, venenatisque piaculorum spiculis, & adita facinorum framea, non solùm segnes sauciant, verùm emeritos Christi milites interdum virulento castitatis vulnere lethaliter prosternunt, vt non immeritò intellectualis Dauid, id est, flos virgulti de radice Iesse descendens, populis Ecclesiæ vitiorum strage cateruatim cadentibus carmen funebre & canticum lamentabile, quod Epicedion, & Epitaphion vocatur, compatientis affectu lugubriter componat. Hæc inquam, si vestræ curiosæ sollicitudinis solertia pleniùs animaduerti maluerit, non modo X. collationes patrum à Cassiano Massiliensis parochiæ Archimandrita peculiariter dictanti facundia prædito digestæ patenter propalabunt: verùm etiam Gregorius sedis Apostolicæ præsul, à quo rudimenta fidei & baptismi sacramenta suscepimus libr. moralium XXX. per allegoriam luce clariùs elimauit; sed nos de flagitiosis VIII. vitiorum radicibus, vnde reliquorum perniciosa facinorum fruteta, velut spissa virgultorum vimina lentis frondibus succrescunt, ea potissimùm causa disceptare coegit, quòd nonnulli edito virginitatis fastigio sublimari, & pudicæ conuersationis arcibus exaltari, secundum castitatis gradum ac si contemptibilem sibique longè disparem arbitrantes, cæterorum præconia se incomparabiliter transcendere confidunt, illud quodammodo obliterantes & post tergum ponentes; Omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. Si enim nobis incontaminata Mariæ virginitas incarnatum Dei verbum cœlesti puerperio peperit, tamen emenso votis quadragesimalis circulo Anna filia Phanuel prophetissa eundem redemptorem Sacrosancti Spiritus præsagio vaticinabatur. Et ideò vterque gradus in Diuinæ natiuitatis exordio virginibus & viduis consecratus clarescit, quatenus centenæ frugis copia vbertim locupletantis nequaquam sexagenis manipulorum fasciculis ditatum iactanter paruipendere præsumat, ne occasio corporea virginitatis vulnus in mente gignat elationis, aut remedium sospitatis fomitem nutriat perditionis. Deflenda namque est calamitas, si alma humilitatis materia, qua reliquarum incrementa virtutum salubriter conseruantur sanctæ virginitati retinaculum superbiæ aut tendiculam elationis connectat; si theriaca vel antidota, quæ lethiferum viros auferre solent, immutatis ordinibus detrimenta salutis existant. E contrariò autem nonnulli beatæ vitæ æmulatores, qui ab ipso nascentis infantiæ rudimento in summo virginitatis proposito infatigabiliter perseuerare non desistunt, & sine aliquo puritatis offendiculo indisrupta pudicitiæ repagula fine tenus fœliciter seruare contendunt, & tamen ita diuinæ dilectionis stimulo compunguntur, & scintillante superni ardoris facula inflammantur, vt quotidie de mundi calamitate translatos è corporis ergastulo emigrare inhianter gestiant, & ad cœlestem paradisi patriam se quam totius properare frugalitatis parsimonia prodant. Dum firticiis Psalmodiæ cantibus & falsis lachrimarum for[illegible] ardens mentis desiderium dissimulare nequeant, ad[illegible]opter crebra compunctionis suspiria imis præcordio[illegible] ilibus prolata grauiter ingemiscant. Sicque theoricæ vitæ oblectamento suauiter satiantur, & nectareo contemplatiuæ dulcedinis edulio saginantur, vt nullus in practicæ conuersationis studio, quam actualem vocitamus, etiam commissa fletibus diluens normam vitæ æquiparare valeat. His igitur talibus, qui huiuscemodi virtutum supplemento, & morum sanctitate virginitatis gloriam accumulare noscuntur, cedit omnis continentium eminens magnitudo, cedit omnis coniugatorum sublimis celsitudo. Quamobrem nullus hanc solam puritatis prærogatiuam siue cæterarum adiumento virtutum sufficere sibi ad capessendam plenè perfectionem confidat, & quasi hac tantùm seruata absque reliquorum conflictu vitiorum senatus, & securus existat: quinimò ne singularis generosæ virginitatis nobilitas etiam minùs compta vilescat, residuo præceptorum legalium suffragio fulciatur, & multimoda mandatorum varietate decenter decoretur, vt iuxta psalmographi sententiam quasi regina à dextris Diuinæ maiestatis in vestitu deaurato radians, & circumamicta meritorum varietate resplendens supernis comitata cohortibus iugiter adsistere, & inseparabili Angelicæ sodalitatis collegio perfrui mereatur. Alioquin incompta virginitatis industria, sine reliquorum adminiculo virtutum non opulenta Ecclesiasticæ segetis vbertate, cum centenis meritorum manipulis ditabitur. Sed infructuosa & infœcunda sterilitate marcescens cum fatuis virginibus extinctas lampadas gestantibus multabitur. Siquidem cortinarum siue stragularum textura, nisi panniculæ purpureis imò diuersis colorum varietatibus fucatæ inter densa filorum stamina vltrò citróque decurrant & ante plumaria omne textrinum opus diuersis imaginum thoracibus perornent, sed vniformi coloris fuci sigillatim confecta fuerit: liquet profectò quomodo nec oculorum obtutibus iocunda, nec oculorum pulcherrimæ venustati formosa videbitur. Nam & cortinæ veteris delubri non simplici & singulari tincturæ genere splenduisse leguntur; sed ex auro, hyacintho, purpura, bis tincto cocco, siue vermiculo cum bysso retorto, dispari murice, fulsisse describuntur. Sed quid de fucorum muricibus subtiliter comminiscimur: en ipsius auri obryza lamina, quod cætera argenti & electri stanique metalla præcellit, sine topazio &

M. conspirati — *Catholica Ecclesiæ parochia.* — *Cassianus Massiliensis parochiæ Archimandrita.* — *Status viduarum clarescit in Christi natiuitate.* — *Lachrymabile est si Virginitas superbiæ sit causa.* — *Veræ virgines.* — *M. Salcis* — *Sola virginitas non sufficit ad salutem.* — *Virgines fatuæ.* — *Cortinæ Templi Iudaici quid sint.*

& carbunculo, & rubicunda gemmarum gloria vel succini dracontias quodammodo vilescere videbitur. Has verò distinctas colorum varietates, & metallorum species pro augendis & amplificandis pudicitiæ meritis assumptas per Allegoriæ regulam rimamini, & mysticis patrum explanationibus per typicum tropologiæ scrutiniom scrutamini.

CAP. VIII. Igitur vera & non friuola delicatæ virginitatis gloria & non falsa humilitatis cautela tuetur, & quasi tenerrima nobilis infantiæ lasciuia duro disciplinæ pædagogio refrænetur, & quia incassum de sola pudicitia mēs extollitur, quæ elationis iaculo vulneratur, & frustrà spiritus de integritatis gratia gratatur, si mens arrogantiæ spiculo sauciatur. Denique plerunque, vt experti sumus, castitatis conscientia elationis pulsatur κενοδοξία, & vnde se adeptæ sanctitatis merito præstantiorem cæteris in Ecclesia fidelibus opinatur; inde debito recompensationis emolumēto fraudabitur, & laboriosi certaminis palma priuabitur. Non enim omnes bis quinas virginum cateruas cœlestis sponsi thalamo recipiendas, & pari tripudio in cœlesti gloria gratulabundas Euangelicus sermo spopondit, sed illas tantùm quæ coruscis pudicitiæ lampadibus & lychnis oleo castimoniæ conflagrantibus, sponsalia seruantes decreta, superno tripudianti sponso fœliciter occurrere merebuntur. Qua de re operæpretium videtur vt priùs nequitiæ gramina & elationis fruteta funditus euellantur, & vbertima arboris maliferæ plantaria florenti fronde fœcundentur. Quatenus extirpatis vitiorum fomitibus & erutis passionum radicibus, fructiferos virtutum surculos pastinare Christo plantante possimus. *Castitas corporalis, & spiritualis.* Ergo nequaquam carnalis integritas comprobatur, nisi consors spiritualis castimonia comitetur. *1. Cor. 7.* Vnde vas electionis vt sit, inquit, sancta & corpore & spiritu: in Apostolicis manifestatur vocibus, *Gen. 3.* quòd sola carnalis pudicitiæ immunitas cœlestis regni claustra reserare nequeat, & solitaria nequaquam Paradisi valuas recludere valeat, qua Cherubin romphæa versatili & flammifera conclusisse, recapitulatio Geneseos originaliter declarat, nisi vtrinque duplex sanctimonia concorditer cādescat. Vnde idem, macero, inquit, corpus meum & seruituti redigo, videlicet ne caro contra spiritum tyrannica potestate contumaciter insolescat, & proteruo libertatis fastu intumescens, legitimæ seruitutis iugo subdere colla contemnat. Ergo pura incontaminatæ virginitatis perseuerantia, Deo mancipatur, indefessa cogitationis instantia, & è diuerso effrænatæ iugalitatis libertas efficitur securæ immunitatis captiua paupertas.

Hanc bipartitam vitæ qualitatem hoc modo egregius prædicator dirimit: diuisa est, inquit, mulier: virgo & innupta cogitat quæ sunt Domini, quomodo placeat *Virginis, & Maritatæ cōparatio.* Deo: nam quæ nupta est, cogitat quæ sunt mundi, vt placeat viro. Reuera grande constat interuallum & laga spaciosæ intercapedinis differentia, inter diuinæ dilectionis munificentiam, & infimi amoris diligentiam. Vna se Angelicæ castitatis comitem fore gratulatur: Altera, se maritalis lasciuiæ fomitem lætatur. Ista collum lunulis, & lacertos dextralibus ornari, ac gemmiferis digitorum annulis comi concupiscit: illa pulcherrimo fulgentis pudicitiæ cultu splendescere, & auratis virtutū monilibus rutilare, simulque candidis meritorum margaritis decorari desiderat. Ista tortis cincinnorum crinibus calamistro crispantibus delicatè componi, & rubro coloris Bleichæ stibio genas ac mandibulas statim fucare satagit: illa inculta armiculorum cæsarie, & negligenter squallente capillatura, cum palma virginitatis coronam gloriæ in capite profert. Ista stolidis ornamentorum pompis indruticans ad instar illius mulieris aureo calice *Apoc. 17.* prostibuli poculom lethiferum propinantis, quam Apocalypsis super bestiam sedisse describit, composita, pulchrum pariter & perniciosum cernentibus spectaculum præstat: illa castæ conuersationis documenta, & supernorum ciuium exemplar æmulari cupientibus, mon-

A strare non cessat. Igitur futuræ Angelicæ vitæ celsitudo ab illæsæ virginitatis sectatoribus ac sectatricibus iocūdum Deo in vase fictili thesaurum gestantibus, iam quodammodo violenter anticipatur (licet vltroneis affectibus sponte preoccupetur) quia regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. *Matt. 11. Luc. 16.* Liquet nempe quòd arctissima sit violentia & difficillima rerum conditio, vt homo quem materna fœcunditas genus natiuitatis matrice in mundum edidit, spretis naturæ legibus indiuiduis, Angelicæ castitatis comes existere cogatur antequā suprema Resurrectionis gloria horrendæ mortis imperium in terra tartara trudat, & incorruptibile hoc induat incorruptionem. *1. Cor. 15.* Mirum in modum, terreni cœlibes, superni cœlites fieri compelluntur. Vnde Dominus noster factiosam Pharisaicæ tentationis calumniam, veræ *Luc. 20.*
B responsionis argumento confutans explodit: In resurrectione, inquiens, non nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli in cœlo. O præclara virginitatis gratia, qua velut rosa senticosis exorta surculis purpureo flore rubescit, & nunquam defectu diræ mortalitatis marcessit: & licet moribundæ carnis fessa fragilitas fatiscat, & propinquante fati termino cernua coruáque vetustate senescat; hæc sola in modum iocundæ pubertatis vsquequaque virescit, & iugiter adolescit. De virginibus, inquit Apostolus, præceptum Domini non habeo: vt potioris sit meriti munus quod libero spontaneæ voluntatis arbitrio offertur quàm quod violantis præcepti rigido imperio complendum iubetur. *1. Cor. 7 Munus potioris meriti virginitas Gen. 1. & 5.* Olim cùm quadra mundi latitudo nondum fœcundæ sobolis prosapia repleretur, Diuina taliter sanxerunt edicta:
C Crescite & multiplicamini, & replete terrā. Nunc verò eiusdem regis decreta pro temporum qualitate mutantur, & aliter legem promulgare putatur: qui potest, inquit, capere capiat. *Math. 19.* Hæc quidem humanæ fragilitatis præscius, non rigido præcepti stimulo, sed clementi suggestionis consilio suadere videtur, vt singuli quique libero voluntatis arbitrio & electionis examine præditi facultatem virium experiri queant, qualitatémque propria virtute indagantes longanimem patientiæ laborem tolerare studeāt, cuius muneris beata possessio cum propria virtutis industria specialiter à Christo importunis precibus impetratur, ipso attestante: *Virginitas quomodo retineri possit.* Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datū est; *Math. 19.* ergo cum diuina indulgentia concordet humana diligentia, & in id quod
D fideli prece instanter poscimus, congruis quoque operū effectibus concurramus, deinceps à vero agonotheta cursum certaminis contemplante, fidenter patientiæ palmam præstolantes: quam procul dubio finito agonis tempore tunc percipere merebitur, qui nunc pro virginitate seruanda nequaquam lassescere videbitur, ita vt deuictis æmulorum hostibus dulcem melodiam hymnista modulaturus proclamet, & Apostolicæ iubilationis tripudio carmen triumphale gratulabundus decantet: *2. Tim. 4.* Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui: de cætero, reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex.

CAP. IX. Porrò tripartitam humani generis distantiam orthodoxæ fidei cultricem catholica recipit Ecclesia, sicut
E in quodam volumine Angelica relatione refertur, quomodo virginitas, castitas, iugalitas tripartitis gradibus separatim differant: *Virginitatis, castitatis, & coniugij comparatio.* quæ sicut trifaria disparis vitæ qualitate sigillatim sequestrantur, ita discretis meritorum ordinibus tripliciter dirimuntur, Angelo hoc modo alternatim distinguente. Vt sit virginitas, aurum: castitas, argentum: iugalitas, æramentum. Vt sit virginitas, diuitiæ: castitas, mediocritas: iugalitas, paupertas. Vt sit virginitas, pax; castitas, redemptio: iugalitas, captiuitas. Vt sit virginitas sol: castitas, lucerna: iugalitas, tenebræ. Vt sit virginitas, dies: castitas, aurora: iugalitas, nox. Vt sit virginitas, regina: castitas, domina: iugalitas, ancilla. Vt sit virginitas, homo: castitas, semiuinus: iugalitas, corpus. Vt sit virginitas, purpura, castitas, rediuiua: iugalitas, lana. Omnia hæc non sunt extra palatium, sed ali-

ter sedet in carrucâ præfectuæ dignitas, aliter mulionum vilitas, qui pedibus * continet mulas, & tamen sub vno imperatore militare noscuntur, &c. Cuius differentiæ argumento conici & colligi datur, quòd virginitas sit, quæ ab omni spurcitia carnali illibata, spontaneo cælibatus affectu pudica perseuerat. Castitas verò, quæ pactis sponsalibus sortita matrimonij commercium, regni cælestis causa contemnit: Iugalitas, quæ ad propagandam posteritatis sobolem, & liberorum procreandorum gratia licitis connubij nexibus credatur. His igitur tribus graduum ordinibus, quibus credentium multitudo in catholica florens Ecclesia discernitur, Euangelicum paradigma centesimum, sexagesimum & tricesimum fructum, iuxta meritorum mercimoniam spopondit; licet quidam centesimi fructus manipulos Euangelicis noualibus vbertim pullulantes & granigera spicarum glumula geminantes, Martyribus lectum pro Christianæ confessionis titulo cruorem ritu riui roratotis deputare soleant. Sed ne fortè propriè disputationis verbosa garrulitas aut garrula verbositas firmo Scripturarum fulcimento carens, à quolibet criminetur: purpureos pudicitiæ flores ex sacrorum voluminum prato decerpens, pulcherrimam Virginitatis gloriam, Christo faciente, contexere nitar.

* continet. — Virginitas quid. — Matth. 13. Marc. 4.

Cap. X. Helias virgo. 4 Reg. 1.

Helias vates, virginitatis gratia decoratus & spiritu afflatus Prophetico, cæli claustra & nimborum obstacula precibus patefecit, geminósque militum pentecontarchos, cælestis foci fulmine flagrantes, & superni assiros incendijs, crudeli flamma combustos extorruit, qui & deinceps vt poëta Heroico hexametro refert;

Aurea flammigeris euectus in astra quadrigis,
Sidereum penetrauit iter:

& infra, *humani metam non contigit aui.*

Sublatus in cælum in quadam secreti climatis regione, diuturna membrorum vegetatione vitaliter degens: hactenus generali mortis debito caruisse dignoscitur, quam cuncti violentis naturæ legibus addicti, & primæ præuaricationis nexibus astricti, quasi ineuitabile vectigal & fiscale tributum pendere coguntur. Helisæus verò eiusdem Heliæ duplo ditatus spiritu, & gemina præditus gratia, in cuius exortu aurea quadrupes in Galgalis bombosæ vocis mugitum reboasse describitur, significans idololatriæ lapsum & simulachrorum ceremonias explodendas: Nónne propter pudicitiæ virginalis infulam, magistri fretus melote, enormem Iordanis gurgitē diremit, impuberes petulanter naturæ ludibrio, vati insultantes, rabidis vrsinæ ferocitatis rictibus tradidit, cadaueri gelidæ mortis faucibus suffocato, etiam ipse letho sopitus vitalem reddidit spiritum? En sanctus Hieremias ad exemplum virginalis materiæ in propatulo nobis occurrit, qui antequam maternis ederetur partubus, beata prædestinatione Domino dicatus, & ab ipsa rudi cunabulorum teneritudine virginitati consecratus, de quo Diuina promulgat sententia: Antequam procederes de vulua, sanctificaui te, pulchro videlicet virginitatis præsagio: is, inquam, quantum Propheticæ dignitatis gratia enituerit, fulserit, floruerit, quis vrbana verborum facundia fretus enarrare sufficiat? Daniel verò præsago nominis vocabulo iudicium Dei ob indaganda secretorum arcana, ab Archangelo sæpè vir desideriorum vocitatus, vsque ad supremam fugacis vitæ clausulam gratissimum spontaneæ virginitatis munus velut flagrantis incensi Thimiama, patri spirituum vltroneus obtulisse memoratur. Is denique nondum clangente Euangelica buccina, qui potest capere capiat: immunis tamen ab omni spurcitia carnali, & securus ab illecebratum colludio pudicissimus exstitisse liquidò declaratur; cui pro vicissitudine castitatis repensanda præ cæteris mortalibus abdita patescunt, & mysticis sacramentorum operculis clausa, cælitus reserantur. Quis enim Prophetarum venusta vaticinantiū, quorum mentes gratuita Sacrosancti flatus gratia inspirans, præsagis virtutum muneribus af-

Mortis vectigal. — 4 Reg. 3. Helisæi natiuitas, virginitas, & miracula. — Hieremiæ virginitas. — Hier. 1. — Danielis virginitas.

A fluenter fœcundabat, vberiùs & manifestiùs de Diuina incarnatione oraculorum seriem texuisse dignoscitur? Decies namque septenis annorum hebdomadibus, quo supputationis laterculo, numero CCCCXC. anni calculantur, saluatrix superni ducis natiuitas præfiguratur. Quique statuam quaterno metallorum genere fabrefactam, totidem regnorum sæcula signantem, angulari duorum Testamentorum lapide, de collis cacumine, sine viri vola, hoc est, mortali complexu absciso, minutatim ac membratim exponit percussam. Arborem quoque spissis virgultorum ramusculis pullulantem, & fructiferis stipitum vimibus florentem, cuius immensæ proceritatis celsitudo polo tenus, in altum porrecta subrigitur, congrua interpretationis coniectura explanat, quā sub cono sublimi verticis penniger as volucrum turmas præperi volatu nimborum obstacula penetran-
B tes, simulque multimodas ferarum naturas quadripedante cursu per orbem lustrantes sumptuosa populorum alimonia vbertim pascebat, donec cælesti numine nutabunda crudeliter corrueret, & supernæ potestatis instrumento lugubriter succisa procumberet. Ac per septem annorum circulos, luxuriante foliorum viriditate & malliferis surculorum frondibus fraudaretur: Prophetica relatione digessit, nec non terrificos palmæ cælestis articulos, flexis literarum apicibus in quadrata parietis pagina caraxatis, id est, scriptis, tyrannici potentatus ruinā & regalis monarchiæ discrimen portendentes sub trina verborum significatione, hoc est, Mane, Techel, Phares, quod interpretatum dicitur numerauit, pensauit, diuisit sagaciter exposuisse memoratur. Ea tempestate etiam
C tres pueri auita ab Hebræorum stirpe progeniti, & in transmigratione Babyloniæ ad Chaldæos abducti, nequaquam carnalis copulæ voluptatibus operam dedisse leguntur, sed in arctæ spontaneæ virginitatis proposito permansisse memorantur, quamuis importuna Iudæorum garrulitas, friuola falsitatis deliramenta confingat, asserens nequaquam eosdem puberes, aut præfatum collegam externæ peregrinationis participem spadones exstitisse, qui secundo eunuchorum gradu Euangelica veritatis astipulatione deputatur. Hi denique in tantum paternæ traditionis regulam & diuinæ sanctionis censuram seruasse scribuntur, vt etiam ad obtinendam integritatis & continentiæ gloriam, opulentas regalium ferculorum delitias & principalis alimoniæ pulmentum in
D tenerrima pubertate contempserint, & vilibus tantum leguminibus vitam sustentare contenti lasciuam iuuentutis petulantiam restrinxerint. Quamobrem inerme Chaldaici regnatoris simulachrum, quod Colosses simulachri sublimitatem centenis ac septenis pedibus in altū porrectam, bis tricena cubitorum proceritate vincebat: licet horrendus salpicum clangor increpuisset, & musica sambucorum harmonia persultans. Simúlque flammiuoma camini incendia fomite sarmentorum succensa terribiliter arderent, flexis poplitibus suspicere refragabantur, & pro inflexibili rigidæ mentis constantia, Angelico fulti suffragio ambustas malleoli machinas, crepitantésque clibani globos fide inuicta vicerunt.

Danielis virginitas. — 3. Puerorū virginitas.

Cap. XI.

Sed quid in veteribus vitis, quibus priscæ legis licentia nuptiales thalamorum copulas pro nepotum
E prosapia & posterorum progenie propaganda clementer indulsit, Thesaurum virginitatis ex amussi inquirentes, velut apes de diuersis pratorum floribus, flauentiū fauorum machinas tenaci glutine facientes, moratum vincula nectimus, & vitam temporum terimus? Cum etiam in rudibus & neotericis catholicæ fidei sectatoribus postquam latebrosa prioris instrumēti latibula funditus euanuerunt, & limpida sequentis Testamenti luminaria per gratiam Euangelicæ prædicationis crassæ noctis caliginem illustrantia, in triquadro terrarum ambitu diffusiùs spargerentur, innumera beatæ virginitatis exempla affatim exuberarint, & vbertim suppeditante abundent vel ministrent, quibus hæc paucula, quæ ad memoriam, venerant, carptim & cursim congessimus,

quō

quò faciliùs cunctis votiuum integritatis munus mercantibus, in propatulo poterer clarescat, quibus authoribus edita pudicitiæ proceritas, velut præstantissimus omnium virtutum status seu quadrati rotundus obelisci globus ad tantum perfectionis fastigiũ, & Diuinæ contemplationis culmen in altum surrexit, vt merito sextũ Euangelicæ beatitudinis gradũ cõsequi credatur, de quo Euangelista tropicus florentis paradisi latex, quem Ezechiel vultu declarat humano, ita congruenter adstipulatur: beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. (Matth. 5.) O quam limpida virginalis pudicitiæ pupilla coruscat. O quam splendida præ castitatis acies illustrat, quas nec carnalis illecebræ caligo obtundit, nec spineæ obscœnitatis glaucoma suffundit, quo plerunque (heu dolendum dictu) etiam perfectorum palpebræ grauiter grossescũt, & qui putabantur pudicitia præditi, dum sæpe humanũ fallitur iudicium, quasi scotomaticorũ lumina tetris tenebris obdurantur. A quâ fœtida impuritatis sentina animarum liburnas lugubriter submergente, veraciter immunes fore creduntur, qui gloriosa non fictæ puritatis palma perfectè potiuntur, & eum caterua, castè vexillationis victricia vexilla vehente, per portas cœlestis Hierosolymæ gregatim gradiuntur, ante Angelicum cœlestis theatri consessum, & terribile tribunal iudicis singulorum facta iusta discretionis lance librantis, virginalis triumphi trophæũ & illæsa castitatis labbara læti gestabunt. (Diui Ioannis Baptistæ virginitas.) Ioannes sacer materna nondum editus matrice, Propheta, veteris Instrumenti meta, & prima (rudi duntaxat regnante gratia) asperrima pœnitudinis lima, vox verbi salebrosos complanãs anfractus, præco regis saluberrimũ Christi deuulgans aduentũ, supernæ prolis paranymphus, primitiuæ dispensans Ecclesiæ rudimentũ: nónne pro integritate castimoniæ, totius castitatis auctore, (parente voce) per æthera tonãte, & Spiritu in simulachro alitis descendente in Iordanis gurgite tinctũ, mundus mundũ, & virgo virginẽ baptizasse describitur, atque torrido castitatis ardore flagrans, vetitos regalis thori hymenæos, olidarúmque polluta nuptiarũ contubernia aperiens asperrimæ inuectionis seueritate coercuit, huius rei gratia putidos ergastuli squalores libenter laturus & purpureo carnis cruore rubris fibrarum riuulis decurrente sacrã Redẽptoris passionem, mystici spiritus agminibus portẽdit? (Diui Ioannis Euangelistæ virginitas, & miracula.) Ioannes quadripertitæ scriptor historiæ, & veracis Euangelicæ relationis tetrarcha, quẽ Saluator (vnica mundi redemptio, & conseruandæ castitatis alma præfiguratio) propter virginalis pudicitiæ gloriam inter cæteros peculiariter pio diligebat affectu, miris virtutum signis per totum orbem claruit. Etenim vimina virgultorũ siluestria è frondosis nemoribus allata, mutauit in obrizum flauentis auri metallum. Teretes quoque scrupulorũ glareas & rotundos scruporũ, lapillulos de arenosis littorũ sabulis adductos, contra creaturæ ritũ in rubicundas gemmarũ congeries superna fretus potestate facillimè conuertit. Nec non dispersa gemmarum fragmina, quæ decepta Germanorum simplicitas, secundũ studiosissimi sophistæ monita, ad spectaculum vulgi minutatim in frusta fricabat, in pristinum reformauit statum: sed etiam matronã, quã suprema sors gemina mortis mulctauerat vrnâ, turbis pauperculorũ subnixa prece poscentibus, quos sumptuosa erogatæ stipis alimonia sustentabat oratione sequestra, de lethifero sopore suscitauit: cúmque furibunda paganorum ferocitate crudeliter cogeretur, vt mortiferũ poculi haustũ, in quo dirorum virulentus graminum succus, simulque truculenta regulorum & aspidum venena, ad quæ quadrupedis rubetæ & spalagi pestifera confectio humanæ naturæ nocitura habebatur, potando consumeret, præmisso Christi taboro tutos, (M. Laboto idest labaro) Christi vexillo armatus, nec venenata draconum detrimenta tremebundus extimuit, nec horrida mortis discrimina pallidus expauit: gemina quoque defunctorũ cadauera, quos lethali visus crudeli mortis exitio perniciter prostrauerat, in pristinum vitæ statum restituit: & sic in castitate florens, vsque ad cy-

A gneam vetulæ senectutis caniciem fœliciter permansit. Nonnulli verò eundem nõ generali morte defunctum, sed speciali somno soporatum in sarcophago vitaliter quiescere contendunt, pro eo quod Saluator dixerit: Si sic eum volo manere donec veniam: præsertim cùm de sepulchri tumba puluis ebulliat, & quasi reciproco spirantis flatu in superficie antri sensim scaturiat. Didymus quondam Dominicæ resurrectionis incredulus negator, sed visis vulnerum cicatricibus credulus prædicator, qui Eoæ tripertitas Indiæ prouincias sereno Euãgelicæ prædicationis lumine illustrauit, execranda sacellorum lustramenta, & inepta pontificum flaminia funditus euacuauit, cùm pudicos thalami consortes instruens, de virginitatis laudibus talia loqueretur: Habetis enim integritatem, quæ est omnium regina virtutum: B Est fructus perpetuæ vitæ virginitas, honorum Angelicorum & omnium bonorum possessio, virginitas victoria libidinum, trophæum fidei victoria de inimicis, & vitæ æternæ securitas. En Apostolicæ clangor buccinæ velut tonitruali fragore concrepans, devotas virginum mentes ad integritatis cultum cohortatur, dum eam immensis rumorum laudibus prosequitur. Paulus dudum Saulus, vas electionis, typicus Beniamin crepusculo deuorans prædas, vesperi dirimens manubias, qui Pithonissam per spiritum supra falsitatis friuola vaticinantem, & ob hoc sumptuosas procerum opulentias affluenter cumulantem, gazásque quæstuum delitiosas affatim locupletantem, mutæ taciturnitatis valuam labris procacibus opponere, imperio terrente coegit; quique (mirum dictu) quater senas in fundo maris profundo sospes, pertrãsegit horas, (C) atque quinquies quadragenas acerrima crudelitatis tormenta vna minus accepit: Nunne ob puræ integritatis prærogatiuam, tertium polum peragrans, supernorum ciuium arcana castis obtutibus cõtemplatus, & cœlestis militiæ abstrusa ineffabili rerum relatu rimatur; licet relatio quam dicunt de Paulo in naue, aureas deflorentis paradisi delitias eundem adisse garriat. Sed vas diuinum verat catholicæ fidei sesquipedas, plus quippiam quàm canonicæ veritatis censura promulgat, credere, & cætera Apocriphorum delitamenta velut horrisona verborum tonitrua penitus abdicare & procul eliminare, orthodoxorũ patrũ scita scriptis decretalibus sanxerũt. (Gen. 49. Scripta Decretalia D. Lucæ Castitas & Reliquiæ.)

Lucas præsagi vituli simolachro signatus, & tertius Euangelicæ prædicationis historiographus, qui apud (D) Antiochiam medicinale cataplasma procurans primo purulentas corporum valetudines & ægrotas viscerum filias, ac deinde spiritales animarum incommoditates, torrido dogmatum cauterio, seu diuini verbi phlebotomo salubriter sanabat, vsque septuagenarium ac quartũ ætatis annum illibatæ castitatis comes pudicissimus permansisse memoratur. Igitur cùm generale mortis debitũ naturæ suprema sorte persoluerit, Constantino orbis gubernante monarchiã, ossi illius ad tutelam regni Romanorum Constantinopolim translata leguntur.

Clemens cœlestis clauicularij primus successor, & secundus Romanæ Ecclesiæ dispensator. (Cap. 23. Clementis Romani pudicitia.) (quanquam nonnulli Linum & Anacletum in Pontificatus (E) regimine nequicquam sine causa præferant) quòd cœlibatus castimoniam etiam antequam salutifero lauacri baptisterio, morsus ab originali piaculo purgaretur, medullitus dilexerit: ipse propriis literarum apicibus propalàm testatur, dicens: Ego Clemens in vrbe Roma natus, à prima ætate pudicitiæ studium gessi. Ergo si quod præstantissimum esse constat in cunctis virtutum gradibus, & mortalium naturæ difficillimum, nondum regeneratus sibi vsurpans tantopere * tas aucrat, quantò (* for. dilexerat.) magis credere fas est, cum post accepta fidei rudimenta spreto gentilium ritu, dum per prouincias Petrum sequeretur diuini verbi semina serentem & propagines Euangelicæ vitis credentiũ scrobibus pastinantem, atque Simoniæ lethiferas nec non Romaniæ labroscas radicitus extirpantem, pleniùs ac perfectiùs con-

seruauisse, qui deinceps Itinerarium Petri voluminibus digestum luce clarius elimauit, Ruffino in Latinum ex Græcorum Bibliothecis vertente.

D. Clementis Rom. Itinerarium Petri.

Syluester qui apud Romã Pontificalis cathedræ suscepit sacerdotium, per omnes Europæ prouincias & florentis Ausoniæ parochias, quam glaciales Alpium saltus prærupțis scopulorum cautibus cingunt, signis miraculorum crebrescẽtibus claruit: siquidem incontaminata corporis pudicitia fretus, & iugi abstinentiæ parsimonia prædi tus, ad lethiferũ Romæ draconẽ in clandestino cryptæ spelæo latitantem, qui virulẽtis faucibus & pestifero spiritus anhelitu æthera corrumpens miserrimũ populum atrociter vexabat, per centenos latebrarũ gradus introrsum descẽdisse fertur, & eandẽ miræ magnitudinis bestiam (cui paganorum decepta gentilitas ad sedandam furoris vęsaniã, fanaticæ lustrationis spurcalia thurificabat) inextricabili collatio constrictã, perpetuæ vltionis animaduersione perenniter mulctauit, & Romã fallacis idololatriæ cultricem, à funesto victimarum ritu, Euangelicis assertionibus & signis pariter coruscantibus correxit. Illud etiã nõ omittendũ reor, in quo præcipuum conseruatæ castitatis documentum declaratur: videlicet quòd Imperatoris Constantini diuturna valetudo & elephantiosa corporis incommoditas, accepto baptismatis sacramẽto statim ab eodem salubriter dicto citius curata est, & tã interioris hominis quàm exterioris gestus per cœleste cataplasma duplici medicamine, sine tricarũ obstaculo est sanatus.

Constantinus Magnus à S. Syluestro baptizatus & sanatus.

Præterea absurdũ fore suspicabar si celeberrimum illud spectaculi genus per totos mundi cardines vulgatũ, taciturnitatis silentio oppilatũ vilesceret, & à nostris literarum apicibus intactũ delitesceret; in quo triomphantis Christi victoria, & Siluestri certantis castimonia geminæ laudis præconio crebrescunt. Nam Constantino orbẽ gubernante ad synodale conciliũ populis cateruatim confluentibus duodenos Iudæorũ præceptores & Pharisæorum Rabbites dira disputationum spicula contra Christi tyronem truciter torquentes, diuino confisus clypeo confutauit. Idem quoque Præsul, omniũ Constantini rerum latentium præsagia portendens, mira sagacitate prudenter patefecit. Siquidem Imperator in ciuitate quæ Byzantiũ vocabatur, cùm membra sopori dedisset, & debitum naturæ solueret, apparuit ei in visione nocturna quædã anus satis decrepita, etiam penè mortua, quam imperãte Syluestro suscitare orãdo iubetur. Orante autem Constantino illa anicula surrexit & facta est iuuencula pulcherrima velut rubicundo venustæ pubertatis flore rubescens: quæ cùm casta contẽplatione regalibus placuisset obtutibus, induit eã chlamydem suã, & diadema auro obryzo gemmisque purpureis ornatum posuit super caput eius: Helena autem mater eius dicebat ei: Hæc tua erit & non morietur, nisi in fine mundi. Igitur expergefactus Imperator, futurarum ignorantia rerum acriter arctatur, donec per simplam in hebdomada intercapedinem, corpore frugalitatis parcimonia macilẽto, rursus in soporẽ soluitur: cui vir venerabilis Syluester, 7. die ieiunij sui adest, iterùm ei in visione dicẽs: Anus decrepita, est hæc ciuitas in qua moraris nomine Byzantiũ, cuius muri iam pro vetustate cõsumpti sunt, & penè omnia mœnia eius corruerunt: ascende itaque illũ equũ tuum, in quo baptizatus in albis sedisti in vrbe Roma, & Apostolorum & martyrum limina circuisti, & hunc ascendens, tene Labarũ tuũ, quod signo Christi ex auro & gemmis est pictum. Hoc Labarum tenens in dextera tua, dimitte frænum equi, vt quocunque duxerit Angelus Dei, illuc eas. Tu autem fixam cuspidem Labari in terra sic trahe, vt semitam faciat trãsitus sui, per quam semitam extrui facias muros, & hanc veteranam ciuitatẽ & penè mortuam in iuuenculam suscitabis, & tui nominis vocabulum suscitabis, ita vt reginã illam facias omniũ vrbium. Erit enim in ea nomen Domini Iesu Christi magnificum, & erunt in ea templa Dei ad honorem omnium sanctorum constructa, & filij tui post te, & filij filiorum tuorũ regnabunt in ea. Euigilans autem Constantinus statim ad Ecclesiam perrexit, indicánsque Episcopo ciuitatis viro sancto nomine Sisamino, somnium quod prius viderat, & offerens Deo munera, & communicans sacramentum Dominicum, ascendit equum, & perrexit quò eum duxit Angelus Domini, atque per semitas Labari, fundamenta creuerunt. Appellata est autem ciuitas Constantini, quod Græco sermone interpretatur Cõstantinopolis vsque in hodiernum diẽ. Igitur Syluester transacto pontificatus officio & consummato vitæ curriculo, cum palma virginitatis scalam Iacob ascendens, Angelorum cœtibus admiscetur, & beato supernorum consortio fœliciter perfruitur.

Constantini Magni somnium de extruenda Constantinopoli.

Ambrosium verò superni nectaris ambrosia redolentem, sub taciturnitatis velamento delitescere non patiar: cuius mellifluam dogmatum dulcedinem, & puræ virginitatis prærogatiuam pulchra præsagia portendebant. Siquidem infantulus cum in cunis supinus quiesceret, ex improuiso examen apum ora labraque sine periculo pausantis compleuit, ingrediendique & egrediendi per tenera puerili labra certatim vices frequẽtabant. Ac demùm genitore Ambrosio euentum rei præstolante, & Verna, quæ altrix infantis erat, ne abigerentur imperante, supernis cœli climatibus per æthera volantes cateruatim mortalium visus aufugiunt. Qualis autem vel quantus idem Patriarcha virtutum gloria & miraculorum signis effulserit, neminem reor expertem, nisi qui gesta conuersationis illius à Paulino viro venerabili digesta non didicerit.

Nec pudeat Christi cœlibes strictis pudicitiæ legibus lasciuam petulantiam coarctantes, corporeósque titillationum gestus veluti domitos bigarum subiugales, ferratis calcaribus restrænantes, reminisci Vorontici pontificis, quem antequam regenerantis gratiæ vulua parturiret, & sacrosancti baptismatis rudimenta cognosceret, in Catechumenorum gradu, & Competentium statu stipem pauperculis porrigentem, argentúmque egenis ibus erogantem, cùm nocturnæ membra quieti dedisset, cœleste beauit oraculum: quique pro adepta integritatis corona & fausta virginitatis infula, quas velut regale diadema ac geminatas crepundiorum lunulas, indefessis viribus mentetenus seruare satagebat, miris virtutum signis effulsisse memorant. Etenim Catechumeni cadauer, quem dira, vt dicunt fortunæ ferocitas & parcarum grassatrix non vlli parcentum atrocitas, imò gelidæ mortis inclementia, regenerantis gratiæ sacramento priuatum, perniciter oppresserat: de porta mortis rediuiuum erexit ad limina vitæ. Alios quoque binos crudeli mortis meta mulctatos, & optatis vitæ manubiis spoliatos de latebroso lethi baratro & trucis Tartari tormento voti cõpos reduxit ad superos. Procerũ frondentis pini stipitẽ vetitis paganorum ceremoniis deputatũ, quamuis obliqua rectiuem curuatura crebri accolatuio bipennes certatim succiderent, intrepidus nutabundum aspexit, & fragore horrisono cassabundum contempsit: fallaces Anatholij nebulonis præstigias, quas liuidorum fraudulenta æmulorum factio mille nocendi artibus armata, ostenso fallacis pepli ludibrio audacter ingerebat, præpollente meritorum gratia funditus fatescere, & procul vt ridiculosum phantasma euanescere fecit: priscorum delubra paganorum à cementario politissimis compacta petris, rubrísque tegularum imbricibus tecta, mortalium diffidens adminiculo, & Angelorum fretus suffragio, (qui hastati & scutati, famulo Dei præsidium laturi venisse leguntur) solotenus diruta quassauit, euertit, destruxit.

Cap. XIII. Voronici Pont. virginitas, & miracula.

Competentes.

Anatholius Magus.

Gregorius Nazianzenæ Ecclesiæ gubernator, apud Athenas (quas per idem tempus rumigerula Grammaticorum gloria & clandestinum Academicæ disputationis sophisma polluebant) cæteris incomparabiliùs eruditus & Basilij in Philosophicis dogmatibus condiscipulus sicut XI. Ecclesiasticæ liber historiæ manifestat, cum à rudis infantiæ teneritudine, corporalis illecebræ

Gregorij Nazianzeni somnium.

contēptor, & zelotypus castitatis amator existeret, pulchræ visionis oromate, somno sopitus clemēter solatur, cui propter virginalis pudoris propositum & gymnicū philosophiæ studium, in gemino fœminini sexus simulacro, Castitas & Sapientia per soporem apparuisse describuntur, & hoc modo seculum ad integritatis coronam cohortantes alloquuntur: Altera enim ex vobis sapientia, altera castitas dicitur: & missæ sumus à Domino tecum habitare, quia iocundum nobis, & satis mundum in corde tuo habitaculum præparasti: cuius somnij coniecturam colligi fas est, eundem huiuscemodi meritorum munificentia præditum, illæsæ puritatis coronam vsque ad metam sortis supremæ, indefessis viribus vsquequaq; custodisse: præsertim cùm de illo cautū sit, quòd nec eius vita aliquid probabilius & sanctius, neque eloquētia clarius & illustrius, neque fide purius & rectius, neque scientia plenius & perfectius inueniri potest: quod Ruffinus mira verborū vrbanitate præditus, in prologo Apologetico pleniùs exposuit. Basilius pontifex & celeberrimus Cappadox, Athenis æquè vt præfatus collega Rhetoricis sophismatum edoctus disciplinis, qui regularem monasticæ conuersationis normam reciprocis sciscitationibus, & vicaria literarum relatione respondens: luce clariùs ad liquidum digessit: nec nō ἑξαήμερον, id est, opera sex dierum, quæ in Latinum trāslata leguntur, mira eloquentiæ disertitudine fretus edidit. Si, inquam, quòd integritatis gratia incorruptius corporaliter floruerit, ex ipsius elogica scriptione coniecturam capesso, ita prosequentis & fœminam non cognosco & virgo non sum, vetus quippe consuetudo peritorum esse fertur concionatorum, qui pro rostris in edito stantes popularibus cateruis concionantur, vt sic in diuersæ cōcionis cuneo & dispari sexu, ceu propriæ ita interdum alienæ reminiscantur personæ, atque attonitis auditoribus ignarísque auscultatorib. arcana mentis ipsorum recludēies, & abstrusa præcordiorum reserantes, facundi sermonis claue patefaciant. Hoc ergo concionādi genere præfatus Antistes sermocinari creditur, qui nequaquam extrinsecus carnalis tantum pudicitiæ immunitatem ad promerendas strenuæ integritatis infulas idoneam fore ratus est; nisi spiritus quoque castimonia, cuius imperio indomata corporalis lasciuiæ petulantia refrenatur, adsit. Sicut Verna ne contumaciter insolescat, matronæ nuribus mancipatur, vt intrinsecus contubernali soliditate concorditer adhærescat.

Eiusdem laudes.

Cap. XXIIII.

EXtitit quidam pontificali dignitate decoratus meritò Fœlix & nomine, qui cùm pro fidei constantia à tortoribus torqueretur, & horrendis carnificum cruciatibus agonizans martyrizaretur, exclamasse fertur: gratias tibi ago Christe, quod * annos in sæculo virginitatem meam custodiui. Antonius cœlestis aratri stiuarius, & Euangelici seminis sator, à quo primitus per Ægyptū fertilis Cœnobiorum seges germinauit, vnde postmodum Memphitica tellus, quam Nilus reciprocis fœcundat fluentis, millenos animarum manipulos in fructiferis Ecclesiæ noualibus pullulātes protulit, quos Angelici messores (cùm figura mundi in ictu & atomo euanuerit, & enormia creaturarum elementa in melius commutata claruerint) sequestratis loliorum fasciculis, in inexhausta cœlestis regni horrea, cateruatim adurctabunt: nónne propter egregiam animæ pudicitiam ineffabili virtutum gratia præditus, vsque ad supremos terrarum cardines percrebuit, & pleniùs de eius virtute miraculorum Athanasius Alexandrinus antistes, simplo volumine patefecit Euagrio in Latinum transferente. Paulus itidē inclytus & patria celeberrimus, quia fallaci genere cæcæ cupidinis, & philargyria deceptus, contra iura naturæ proditus & publicatus esset, à primæuo pubertatis tyrocinio Memphiticæ deserta penetrans solitudinis, quà carnalis spurcitiæ blandimenta fatiscunt, & mundani luxus oblectamenta vilescunt, horrendos belluarum barritus & truculentos leonum fremitus, accedentis fidei defensaculo fretus, intrepidus contempserat cō-

* Deest numerus annorum, Diuus Antonius cœnobiorum Pater.

A suta duntaxat palmarum plecta, & perdulci dactylorum sagina squalidum sustentans corpusculum, naturæ debitum soluit. Nonne propter florentis pudicitiæ castimoniam fine tenus inextricabili repagulo conseruatam bis senis temporum lustris: id est vicies terna annorum intercapedine, buccellam crustulæ semiplenam, quam penniger præpes indefessis famulantibus & reciprocis volantibus, hiulco aduectrat rostro, vsque ad decrepitam vitæ senectam inexhaustā gratulabundus accepto ferre promeruit? Hilarion opinatissimus Palæstinæ solitudinis accola, Ethnicis parentibus idolorum culturæ deditis oriundus, rosa (vt dicitur) rubicunda de spinetis nata, florens ea tempestate qua prædictus Antonius per Ægyptum celebri fama vulgabatur, claruit: cuius vitam Hieronymus cœlestis Bibliothecæ egregius cultor, vni-B uersorúmque Interpretum præstantissimus tantis opinionum rumusculis extollit, vt Homerum quoque si ab inferis emergeret, vel inuidere materiæ dicat, vel succūbere: qui ob integritatem castimoniæ conseruandam, mortalium contubernia declinans, primo pubertatis tempore squallentis eremi vastitatem lustraturus, priùs penè contemplatiuam quàm practicam (contra rerum naturam) rudis habitator exercuit vitam, lasciuam ætatis petulantiam famelica frugalitatis parsimonia crudeliter castigans. Ego te, inquit, Aselle, faciam vt nō calcitres, non te hordeo alam, sed paleis, & fame conficiam. Quapropter innumeris miraculorum prodigiis coruscans, antiquis æquiparabatur Patriarchis: siquidē horrendum squammoso corpore draconem, quem Boam vocabāt, ex eo quòd tātæ enormitatis existeret, vt boues C virulentis mandibularum dentibus trucidās, gulosa ventris ingluuie voraciter soleret glutire, & non solùm armenta & pecudes, sed agricolas quoque atque bubulcos & subulcos ad se tractu sui spiritus absorberet (ô superi talē terris auertite pestem,) arenis orationum extinxit hoc modo: pyram stipitum in edito constructā & flammantibus scandulis succensam, præfatum miræ magnitudinis Basiliscum vulgo spectante scandere terrificæ iussionis imperio compellens, squammigeros costarū crates rigidámque spinæ curuaturā prunis coquentibus extorruit, & allantibus titionū globis & reciprocis volatibus crudeliter comburens, plebem à lethiferis bestiæ flatibus eripuit. Nec non etiam feruentis frustra & spumātis catachismi socias, cæruleas maris vndas, cùm pro-D prios egrederentur terminos & quasi diuinæ potestatis censura, diluuij irruptionē minarent, ac si in antiquum Chaos omnia redire cogerentur: Accolæ Epidauritani eundem Dei famulum contra frementis fluctus & falsas gurgitum moles, inexperto compulsi terrore opposuerunt: qui cùm terna patibuli signacula in glarigeris sulcaret sablonum litoribus mirum dictu, quomodo turgescens Pontus in cumulū creuerit, & in quanta proceritate vt murus glacialis ante eum steterit. O quanta est pudicitiæ virtus, quæ bacchantis belluæ rabiem humillima prece compescuit, & tumentem æquoris insaniā indulta potestate compressit! Danielis Phrophetæ factū æquiparans in dracone, & legislatorē æmulans in æquore. Ioannes verò Niloticæ solitudinis eremita, qui The-E odosio mundi monarchiam gubernante, quaterdenos annorum circulos in practicæ conuersationis studio desudans (quam Martha Lazari germana, votiuum Christi humanitatis obsequium præbens præfigurat) miro deuotionis feruore exegit, ac demum quinquies bilustris temporum circulis in remoto delitescens tugurio, theoricā Anachoreseωs transegit vitā: ex hoc intelligi potest puræ virginitatis munus illibatum vsque ad nonagenariam decrepitæ vetustatis senectā seruauisse, quod Chiliarcho Tribuno militum importunis precibus de coniugis incommoditate suppliciter consulta flagitante, & vt se inuisendū adiri pateretur, intentione rigida respōdisse fertur, sibi nunquam moris fuisse videre mulieres, & præcipuè ex quo in illius rupis Monasterio cōclusisset: idcircò pro adepte integritatis chlamyde, quam An-

Pauli Eremitæ pudicitia.

Diui Hilarionis miracula, ex Diuo Hieronymo in eius vita.

Iuxta Epidaurum Dalmatiæ municipiū.

Luc. 10.

Ioannis Anachoretæ nonagenarij virginitas.

gelicæ puritatis lineamento velut domestica soliditate A adscribebatur, futura Propheticæ diuinationis oracula, quæ reliquos latuerant mortales, præsago afflatus spiritu expertus est.

Cap. xv.

NEc prætereundum arbitror beatæ memoriæ Benedictum, quem ab ipsis infantiæ cunabulis ita fortunatum vocabuli præsagium poscebat, vt penitus aliter in proposito diuinæ religionis viuere nequiret, quàm propriæ appellationis dignitas & cœlestis εὐλογίας prærogatiua permitteret. Nam gratuita supernæ liberalitatis omnificentia cùm actus puer pollesceret, & secundis meritorum successibus per augustum Hesperiæ regnum latè crebresceret, haud frustra fœlix vocabuli priuilegiũ participauit cum Aduocato & Redemptore nostro. De quo lactantes Euangelici, consona vocis harmonia psallentes concorditer recinerunt: Benedictus qui venit in B nomine Domini. Cuius rei regulam, nostra quoque mediocritas (authentica veterum auctoritate subnixi) in sacrosancta Palmarũ solennitate, binis classibus, canora voce concrepans, & geminis concentibus, Osanna persultans, cum iucundæ iubilationis melodia concelebrãt. Igitur præfatum Christi tyronem, propter incorrupta & iugiter stellantia immarcescibilis pudicitiæ seruata dona sanctæ Trinitatis tutela protectum, prophetica signa sequebantur & superna miracula cœlitus comitabãtur. Siquidem post diruta simulacrorum sacella & dissipatas fanaticæ gentilitatis ceræmonias, quæ vitã veritatis expertem, Fato & Genesi gubernari futura iuxta Mathematicorum constellationem arbitratur: bis sena construxisse Cœnobia scribitur, in quibus opulenta sanctæ conuersationis sacra & copiosa animarum emolumenta C orthodoxis vbertim acquisita Christo prouenerũt, quas Dominicæ gnarus cultor vineæ, velut maturescentes palmitum botros, ac rubicundos sarmentorũ racemos, Euangelica falce succidẽs, & refertis fiscellis onustisque corbibus ad prælum calcandos & Ecclesiæ torcularibus regulariter exprimendos aduexit, vt merulenta defæcati nectaris defruta apothecis cœlestibus recondenda, & Angelicis cauponibus committenda fœliciter inferret, quatenus supernorũ conuiuia, huiuscemodi muneribus de terreno nundinarum mercatu allatis, gratulabunda glorificarentur. Magna est igitur puritatis prærogatiua, quam si quis amittere per vim compellatur, si ob hoc, humanum exosus cõsortium communi vita sponte caruerit, apud CXLIIII. millia virginale carmen canentia D in cœlesti contubernio gratulabitur gloriosus. Quod Eusebius Græcorum historiographus, virgines Deo deuotas fecisse testatur, quæ se pro integritatis pudicitia conseruanda, rapaci gurgitis alueo, per præceps immerserunt: vnde quidã patrum; propria (loquitur) manu perire non licet, absque eo, vbi castitas periclitatur.

Mat. 21. Mar. 11. Sacrosancta palmarum solennitas.

Eusebius Ecclesiasticæ hist. lib. 8. cap. 24.

Absque eo,] *Hoc, tanquam Oratorio more dictum, forsan excusari potest: alioqui, quacunque de causa aliquis occidat se semper esse peccatum mortale, nisi fiat ex inspiratione Dei, vt Samson, & quadam sanctæ mulieres, quarum memoria in Ecclesia celebratur, respondet. D. Thom. secunda secundæ, q. 59. art. 3. 2. q. 64. art. 5. q. 124 art. 1. 2. &c.*

Cap. xvi.

OMittandum negocium & propemodum inuestigabile decretum: cæteris facinorum flagitiis, quæ E mundi statum lugubriter conturbant, cùm quispiam mancipari inuitus cogitur, & spreto libertatis arbitrio ratum scelus perpetrare compellitur: si sub prætextu cauendi noxã & declinandi delicta, quolibet exitij genere, vim vitæ crudeliter intulerit: extraneus ab Ecclesiæ societate inter biothanatos reputabitur: qua de re coniiciator, quàm preciosa sit supernis municipibus pudicitiæ generositas, quam nec illud abolere & obliterare quolibet pacto potest, quod perfectorum merita ludificati, & cuncta virtutum genera euacuare valet. Vnde Malchus pater, paternæ seueritatis violentia, simúlque materna grauitate (qui successuræ posteritati consulebant cùm ad carnale consortium cogeretur, castitatis

Malchi Castitas.

obtentu & regni cælestis causa contemnere decreuit: sed cùm ob cognatæ propinquitatis iteram arcepio cõuersationis feruore paulatim tepesceret, & à torrido cœnobialis vitæ rigore instinctu strophosi hostis discessurus sensim refrigesceret, à Sarracenis prædonibus & Ismaëlitis grassatoribus obuia quæque atrociter vastantibus, captus, vt seruilis verna famulari iubetur, iusto valde iudicio, vt qui inter dictum repetebat postliminium, seruiret vt vile mancipium: & qui Sodomitanum pereuntis fœminæ dispendium minimè pertimesceret, prolixæ seruitutis detrimentum & inuisum heri famolatum atrociter sentiret: & dum aratri stiuam (post tergũ respiciens) negligenter regeret, ruptis sulcorum glebulis iugerum occa nugaciter deperiret: cúmque ibidem optatæ castitatis insignibus quæ in genitali solo seruauerat, cedere restricta machera torqueretur, maluit mucrone transfossus crudeliter occumbere, quàm pudicitiam veram profanando, vitam defendere, nequaquam animæ periculum pertimescens, si integræ virginitatis status effusione sanguinis seruaretur. Præterea beatæ memoriæ Narcissum tam virginalis pudicitiæ priuilegio præditum, quàm Pontificalis infulæ auctoritate decoratum, sub silentij latibulo delitescere nõ feram, cuius vita adeò signis & miraculorum prodigiis coruscãtibus claruit, vt contra rerum naturam, liquẽtis elementi qualitatem soli Deo mutabilem, orationum armatura fretus in aliud genus conuerteret: siquidem in Vigiliis Paschalib. quando reciprocis annorum circulis anastasis Dominica solitæ solennitatis tripudio celebratur, fortuitò contigit, vt lychnis de lãpadibus Ecclesiæ, pinguis olei liquor opportunos deesset. Tum vir Deo deditus liquidas fontium lymphas exorcizans, & sacræ benedictionis vbertate fœcundans, stupẽdo virtutis spectaculo pinguescere fecit, ita duntaxat, vt latex lucernarum fundibulis infusus, in olei crassitudinem perniciter verteretur, & papirus in centro positus velut fomes pruina vel seuo madefactos, solito clariùs lucesceret. Verùm antiquus humani generis grassator, pro tanta rumoris prærogatiua quà catholicorum laudes crebrescunt, obliquo liuoris zelo succenditur, vt tam fauorabile viri Dei præconium falsis suspicionũ argumẽtis outabundum elideret. Nam strophosi fallaciarũ fabricatores satis probrosum facinus & inauditum crimen aduersus eum in cathedra pestilentiæ sedentes sub tribus testibus fallaciter periurantibus concinnant, vt psalmista chirographatur: Insurrexerũt in me testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi: quorũ vnus ita ne lare crepitante torreretur, veraciter se fari testabatur. Alius ita ne virulenta regiæ pestis incommoditate popularetur: tertius ita ne gemellis oculorum obtutibus orbaretur. Ita Narcissus Deo confisus nequaquam apologeticam, vt sontes & insontes solent, defensionem exquirit, sed Pontificalis cathedræ apicem hac occasione inuenta relinquẽs, abstrusam eremi vastitatẽ petiit, & striuola æmulorum machinamenta, concinnatásque factiones fugiens deleuit. Porrò fallaces testiũ personas quæ presbyteros contra Susannam mussitãtes æmulabantur, vltrix diuini potentatus censura, eiusdem cladibus, quibus periurantes se deuouerant, crudeliter percussit. Quorũ primus cum omni domesticæ sodalitatis clientela & propinquæ necessitudinis contribulibus, in proprij domatis tegulo vltricibus flammarum globis cõflagrasse memoratur. Secũdus à triplici summitate cerebri, plãtatenus morbo regio turgescens, vt tũ demens & impudens procax imprecatus fuerat, fœtidũ exhalante spiraculum. Tertius infœlicem sodalium fortunam animaduertẽs, omnis concinnati facinoris piaculũ, sera pœnitentia, cunctis auscultantibus in propatulo patefecit, tantísque lamentorũ singultibus & tam raucidis fletuũ questibus lachrymabundus lugubriter fleuit, vt gemellis pupillarum luminibus funditus fraudaretur, vnde cautum est, mihi vindictam & ego retribuam dicit Dominus. Quid referam sanctæ recordationis Athanasium, cuius rumigerula meritorum gloria, & florigere pu-

Vigiliæ Paschales.

M. papirus pruina.

Psal. 26. Euseb Ecclesiast. Hist. lib. 6 cap. 8.

Rom. 12. Diui Athanasij Historia.

diciciæ præconia quanquàm specialiter apod Alexandriam & Ægyptum clarescerent, per totius tamé mundi cardines, vbi fides Catholica fructiferis palmitibus frondesen, longè latéque percrebitit: cuius altor & dogmatista beatus Alexander Alexandriæ pontifex, ab ipsa cunabulorum teneritudine extitisse tocmoratur, tam notariorum characteres, quàm grammaticorum periodos, cola & commata affabiliter instituendo: qui videlicet Alexander postquàm Arrij schismatici il[illegible]n abstrusum latrinæ cuniculum turpiter defluxerant, Ecclesiæ triumphali trophæo sublimatur: sed quid mirum si Athanasius in summo graduum fastigio diuina charismatum gratia pollescerent, cùm etiam tenerrima ætatula infantis nequaquam præsago indolis prodigio caruerit, sed puerilis ludorum gesticulatio Pontificalem futuri Præsulis

Missarum Sacramenta.

authoritatem portenderit? Etenim peractis Missarum Sacramentis, conspicatur Alexaoder ingentes puerorum catervas in marinis littorum glareis sacerdotalem Athanasio contulisse reuerentiam, & quosdam Catechumenos & Competentes ab eodem mystico baptismatis officio regeneratos extitisse: quod scænico ludorum ioco gestum, decretis synodalibus seriò confirmatũ est. Igitur Athanasius post obitum Alexandri sumpto Ecclesiæ Præsulatu, quantas hæreticorum machinas excusserit, quot fraudulentas schismaticorum strophas pertulerit, quas aduersus insontem subdola factione concinnabant, 10. Ecclesiasticæ historiæ liber à Ruffino charaxatus, adstipulatur. Ita prorsus, vt Constantio Augusto qui Orientis imperij sceptra gubernabat, cuulsum cadaueris lacertum, & in sarcophago delatum ostenderent, quem ab Athanasio magicæ fraudis necromantia de Arsenij corpore sublatum fallaciter retulerunt. Quapropter imperator commentis hæreticorum lenocinãribus illectus, & probrosis factionibus deceptus, in concilio Præsulem inconsultò condemnari præcipit. Verum Arsenios, qui quondam in pulpito Lectoris officio fungebatur, omnem coocinnati sceleris scenam prodidit, & sacrum Flaminem à tam flagitiosis facinoribus immunem esse declarant. O quantus quosdam attritæ frontis pallor ob detectam sceleris reatum, tremebundos arguit: & è diuerso, quorundam vultus, purpureus genarum rubor velut stibio depinxit, cùm in concilio valentem ac sospitem specularentur, quem abscissis neruorum nexibus mancum & debilem rebantur. Verùm huiuscemodi sancta victoria confutati, aliud argumenti genus molientes comminiscuntur, vt prostituta pellex virum castissimum, prostibuli stupro, quo penitus à pubertate incorrupto corpore caruit, insimulare procaciter machinarentur: quæ, cùm vniuersum falsæ garrulitatis incestum velut fœtidam Melancholiæ nauseam de recessibus falsi pectoris euomuisset, statim per Timotheũ presbyterum, quem nefandis vlnarum gremiis procax obuncabat, apologetica verborum veritate quasi fixa peltarum testudine defendit. Veruntamen æmulorum vesaniæ cedens, qui contra virum Dei, inuidia torquebantur: profugus longè proficiscens, exulat adeò vt septem annorum inter capedine, in arida cisternæ latebra delitescens, nequaquam limpido solis radio potiretur, sed mens Deo dedita, cote durior, ferro fortior, adamante rigidior, omnes calamitatum infectiones, quas clandestina liuidorum conspiratio hostiliter irrogabat, inflexi cordis constantia æquanimiter perferebat.

Cap. xvii.

Quid beatum Babylam loquar, qui Dominici gregis excubias, & Mandras Ecclesiæ aduersus truculentam Tyrannorum rabiem, velut contra ferinam luporum ferocitatem, non more mercenarij, sed solertia pastorali tuebatur? Cùm esset summi Pontificatus infula præditus, Numerianũ Augustum inter sectorum cruore contaminatum, non permisit Basilicæ sacrarium intrando, pollutis pedibus profanare, sed acerrimæ castigationis censura à sacris Ecclesiæ liminibus funesti regis introitum arcebat: nequaquam damna rerum formidans, vel vitæ dispendium tremebundus & pallidus expauit,

A tunc ad palatinas ducitur Zetas, & imperialis Hypedromi vestibulum, quatenus cum rege funesto reciprocis conflictibus & alternis vicibus disputans altercaretur: sed mentem Deo dicatam nec minarum ferocitas reflectit, nec blandimentorum lenitas demulcet, vt à catholicæ fidei perpendiculo ad tortas simulacrorum ceremonias verteretur: mox imperante Augusto, ad calumniam Pontificis, & infamiam Cleri boias in collo, & compedes in cruribus nectunt. Insuper exquisitis pœnarum machinamentis sacratissimos viuentis hostiæ artus acriter dilacerant: nec non & tres germani pueruli, quos Babylas sub disciplinæ pædagogio regulariter instruendos acceperat, ad Regis præsentiam simul introducuntur, quos imperator mira fidei constantia munitos, cùm verborum argumentis fallere nequiret, cruentis verberũ B ictibus vapulare præcipit. Cernens autem furibundus princeps inuictam paruulorum constantiam, percunctatur venerandum Præsulem, vtrùm filij sui veraciter essent. Qui respondisse legitur: Filij mei verè sunt secundùm Deum, mulierem autem coram Deo meo non cognoui, ex quo natus sum. Tum sanctus Babylas decollandi sortitus sententiam, cum tribus alumnis capite truncatur, & rubris venarum riuulis sacratur. Sed & operæpretium reor, vt celeberrimos spiritalis militiæ bellatores, & cœlestis medicinæ archiatros Cosmam, & Damianum, nequaquam ab historica virginum relatione dirimentes, velut indignos cæterorum consortio, sequestremus: quos in superno Hierosolymæ municipatu prædestinatos, & æternalis literaturæ albo descriptos, cum prædictis commanipularibus lætabundos esse, fidu-

S. Babylæ virginitas & Martyrium.

C cialiter confidimus. Temporibus namque Diocletiani & Maximiani, Olympiade sexagesima septima, cùm edictis crudelibus catholicæ fidei cultores, quos Christicolas & Crucicolas nuncupabant, ad thurificandum statuis Ethnicorum cogerentur; nolentes apostatare, capitalem compulsi sunt subire sententiam: prædictos Christi tyrunculos religiosa genitrix gemellos enixa erat, in pubertatis autem primordio, instrumentis medicinalibus imbuti, tam valetudines hydropicorum & melancholias viscerum, quàm incommoditates animarum per cœleste cataplasma curabant. Visum scilicet cæcis, & malagma monophthalmis impertiendo: mutis taciturnitatis valuam reserando, surdorum auribus harmonias rerum restaurando, balbis & blæsis rectitudinem loque-

Christiani à Paganis appellati, Crucicolæ.

D læ largiendo, claudos & mancos incolumitati pristinæ restituendo, energumenos & freneticos meritorum gratia refocillando, ipsos etiam fortunæ casibus oppressos ad superos reuocando. Verumtamen huiuscemodi virtutum munificentia præditi, non philargiriæ commercio, sed gratuita liberalitate optatam ægrotantibus sospitatem contulerunt Euangelico concordantes miraculo: gratis accepistis, gratis date. Interea prædictorum tempestate persecutorum, cùm sancti Martyres, vt oues occisionis, cruentis carnificum mucronibus mactarentur, & nequaquam consternati, Ecclesiarum athleti, velut in sancta matre palæstrarum luctarentur: quantis & qualibus præfati Confessores, Lisia pro tribunali sedente suppliciorum machinamentis torquerentur, quis referre sufficiat? Si quidem ligatis lacertis, & connexis sura-

Matt. 10.

SS. Cosmæ & Damiani, virginitas & Martyrium.

E rum artubus, in profundo pelagi frustra demersos, sed Angelico fultos suffragio, efferа fluctuum ferocitas contingere non audens, illæsos littoribus restituit. Rursus truculentus Præses, tam claro sanctorum tyronum triumpho confusus & confutatus, eosdem in clibanum plurimo sarmentorum fomite succensum, & diuersis cespitũ titionibus crepitanté truciter trudi præcipit. Ast illos velut serpétes Salamãdras, quas naturaliter torrétes prunarum globi, assare vel cremare nequeunt, flagrantis camini incendia non combusserunt: exin è culei tormento vexatos, & gabulo patibuli suspensos, insuper diris sagittarũ ictibus obrutos, Angelicum protexit patrocinium: ad vltimum decollationis sortiti sententiam, cum palma virginitatis, triumpho martyrij agonizarũt,

Cap. xviii.

NEc meminisse pigeat inclyti militis Christi, Chry-
santi: quem pater ab Alexandria proficiscens,
Romæ Gymnosophistis, & Rhetoribus traditũ, cunctis
liberalibus literarum studiis erudiri fecit. Erat enim, vt
fertur, tam ardentis ingenij & capacis memoriæ, vt quic-
quid lectitando & scrutando enixius rimaretur, velut
visco glutinatum præproperè in præcordiis puerilibus
lentesceret, & intra sagacis animi conclaue, radicatum
hæresceret: igitur cõsummatis grammaticorum studiis,
& philosophorum disciplinis, † quæ 7. speciebus diri-
muntur, id est, Arithmetica, Geometrica, Musica, Astro-
nomia, Astrologia, Mechanica, Medicina: cùm ad sa-
cratissimas Euangeliorum aquas venisset, quantocitùs
cuncta Stoicorum argumenta & Aristotelicas Catego-
rias, quas X. prædicamẽtorum generibus distinxit, dicto
citiùs dispexit, dum solerter animaduerteret, quantum
cœlestis philosophiæ dogma, mundi disciplinas, & mor-
talium commenta præstaret: cúmque regenerantis gra-
tiæ vulua conceptus & fœtosis Baptisterij partubus edi-
tus, in venerandis Ecclesiæ cunabulis nutriretur, extem-
plò post rudimenta fidei, neophytus discipulus, efficitur
dogmatista præcipuus, & Dominum Christum Dei fi-
lium, nequaquam perfidorum discrimina pertimescẽs,
cunctis publica voce propalat. Quod genitor affinium,
& contubernalium relatione vbi comperit, eundem fi-
lium contra iura naturæ, latibulis carceralibus arctan-
dum, & famis inedia macerandum includit. Alioqui &
proscriptionem rerum, & patrimonij iacturam, insuper
& capitale discrimen perhorrescebat, ne ab Imperatori-
bus locuples gazarum opulentia, cum vitæ eius detri-
mento funditus fiscaretur. Ergo cùm animaduerteret
Christiani acerbitatem pœnarum libenter laturum, iam
non tormentorum supplicio, sed blandimentorum le-
nocinio natum flectere nititur, & auferens illum de er-
gastulo squallente, olosericis & bombycinis indutum
vestibus misit in triclinium, vbi pulcherrimæ virgines
pretiosis compræ cycladibus delicias & sumptuosa fer-
culorum conuiuia præpararent, effrenatos lætitiæ ca-
chinnos & iocosos ludorum amplexus miscentes, vt in
talibus blandimentis ferrea iuuenis præcordia mollesce-
rent: sed vir Deo deditus nec mulsa epularum sagina su-
peratur, nec formosa virginum venustate à propositi ri-
gore reflectitur, sed mollia puellarum labra, vt nociua
viperarum venena declinat, paruipendens Epithalamij
elogium in quo cautum est:

Mellea tunc roseis hærescunt labia labris.

Deinde quidam de contribulibus hortantur patrem,
vt filius blandis conubij nexibus nodaretur, & illece-
broso matrimonij lenocinio vinceretur. Tunc Daria
virgo Vestalis satis pulchra, & eleganti forma, gemmis
auróque radians ad Chrysantum procaciter ingreditur,
SS Chrysanti & Dariæ, castitas & Martyriũ. vt militem Christi tam vrbana verborũ facundia, quàm
phalerata colli crepundia, ad thalami copulam inclina-
rent. Sed secus cessit quàm rati sunt: oritur namque inter
eos satis prolixa sermonum concertatio, & reciproca
sententiarum disputatio, eò quòd Daria dialecticis arti-
bus imbuta, & captiosis syllogismi conclusionibus in-
structa fuisse ferebatur; ita vt disertissimi oratores, tam
sagax virginis ingenium alterno experiri conflictu vere-
rentur. Quid plura? tandem vir vitæ venerabilis, non
fraudis argumento, sed ratiocinationis documento, in
reciprocis conflictibus victoriæ palmam adeptus, ean-
dem Dariam iam catholicæ fidei sacramenta credentem
suscipit, & simulato Hymenæi commercio simul con-
uersatur, donec salubris lauacri latice lustratur: mox re-
lictis Dialecticorum disciplinis, quibus dudum in gym-
nasiis studio exercebatur, Canonicis Scripturis & com-
mentis spiritalibus instruitur: nec laterculo dinumerari,
nec calculo computari vllatenus valet, quanta multitu-
do promiscui sexus, illorum magisterio, à fanatica Delu-
brorum superstitione ad fidem catholicam cateruatim
confluxerit. Huius rei gratia beatus Chrysantus in-
bente Claudio Tribuno, L X X. militibus diuerso pœ-
A narum cruciatu torquendus traditur, nisi Amphytryo-
niadæ, id est, Herculi, Ethnicorum ritu thurificare con-
sentiret: tunc milites pertinaciter refragantem, vdis &
crudis neruorum nexibus crudeliter vinciunt, vt in tor-
rido solis caumate sensim siccantibus neruis, vim stri-
cturæ ferre nequiret: sed in puncto temporis, dira vin-
culorum ligamina cœlesti nutu enodantur. Item in no-
dosi cippi claustrum, viri Dei tibias & suras astringunt:
& statim rig[illegible]s cippi duritia, inuisibili contrita pote-
state ad nihilum redigitur, sed milites magicis putantes
præstigijs gestum, pudentissimis illum perfundunt lotij
odoribus, quibus arbitrantur cuncta Chaldæorum &
Hierophantarum phantasmata, simúlque ariolorum, &
magorum machinas euanescere: sed fœtentis lotij lustra-
mentum, in fragrantem vertitur ambrosiam, & in rosa-
B rum nectaris mutatur odorem. Tunc instant buculam
imperant deglubere, vt recentis corij cruditate, nuda
martyris membra cingerentur, quatenus sub flagrantis-
simo solis ardore in viriditate Bursæ nudus torreretur:
sed Christi suffragio fretus, expers periculi & sospes
euasit. Mox series catenarum nexibus collum cum la-
certis & suris simul astringentes, in atram ergastuli late-
bram illum conijciunt: sed perniciter stricta ligamina,
vt stuparum putamina rumpuntur, & velut limpidissi-
mo lanternæ lychno, tenebrosa caligo fatiscit. Ad vl-
timum, cum virgulis & nodosis viminibus cruenta car-
nificum sæuitia cæderetur, scorpinæ virgæ, quæ prius
nodosa duritie rigebant, pluma molliores, & papyro ef-
fectæ sunt leniores. Hæc tanta prodigia cernens Clau-
dius Tribunus obstupuit, & corde compunctus cum
C L X X. militibus & omni familia, & vernacula clien-
tela, vnà cùm parasitis, & sodalibus credidit in Dei fi-
lium saluantem sæcula Christum: Et statim omnes
Baptismatis vnda regenerati, purpureas Paradisi co-
ronas fuso fœlici cruore capessunt, quorum sancta ca-
dauera in cuniculo subterra eo pariter humata qui-
escunt, in supremo examine surrectura in gloriam.
His ad cœlum migrantibus superstites Chrysantus,
& Daria reciprocis cruciatibus sigillatim arctabantur.
Ille in latebrosum lacunæ latibulum, vbi cloacarum
cuniculi putores stercorum eiecerunt, ferro constri-
ctus mittitur: sed putor & caligo, luce serena &
odoramentis fugantur nectareis. Ista ad prostibula
scortorum, & meretricum contubernia truditur, quò
D leo de latebris Amphitheatri, ad tutelam sacratæ Virgi-
nis, Dei nutu dirigitur, vt si quis petulcus incestator, &
lasciuus scortator vagabundis gestibus lupanar ingredi
voluisset, ferinis rictibus sugillaretur: sed congesta virtu-
tum copia, interdum efficitur verborum inopia. Nam
ingenti miraculorum mole victus, breuitatis compẽdio
plura prætereo. Post hæc decreto Numeriani Augusti
pariter in vna crypta martyrizantes occubuerunt, in cõ-
sortio sanctorum simul percepturi præmia meritorum,
sicut simul participes extiterunt perceptorum tormen-
torum.

Cap. xix. S. Iuliani Martyris virginitas.

POrrò virginalem Iuliani martyris gloriam sub clan-
destino taciturnitatis latibulo delitescere non patiar
qui temporibus Diocletiani, & Maximiani, nobili pro-
E sapiâ ortuudus fuit: quem cùm parentes in primæuo
pueritiæ rudimento florentem, tam Dialecticæ artis
compotem, quam Rhetoricæ artis participem fecissent,
pædagogus quoque & didascalus, traditum, multimo-
dis philosophorum disciplinis imbuissent, etiam in te-
nero pubertatis rudimento adultum parentes animad-
uerterent, cúmque amatorem Catholicæ fidei, sacrisque
Ecclesiæ liminibus adhærentem, nec non ergastula Con-
fessorum crebrò frequentantem comperissent: pertime-
scebant magnopere, ne si vnicum pignus ob religionis
prærogatiuam & sanctæ conuersationis habitum, ab
illorum stirpe priuaretur, ipsò, vt Patriarcha, lachryma-
bilem depromerent querimoniam, canos suos cum do-
lore ducentes ad inferos: quin & optatæ generationis
hæredibus & futuris nepotum nepotibus funditus frau-

darentur. Idcircò puerum subnixis precibos & inaudiris blandimentorum hortamentis inflectere nitebantur, vt ad tædas & copulæ consortium ferreos affectus, imò adamante duriores, inclinaret: ad argumentum etiã horrandæ suasionis, Apostolicis vtuntur oraculis, quibus ait; *volo iuuenes nubere, filios procreare, nullam dantes occasionẽ maligno*: quibus ita respondisse scribitur; nec voluntatis, nec ætatis est tempus, vt faciam quæ hortamini. Item cùm perseuerarent pertinaciter io precibus, ait: Nec permittendi mihi est facultas, nec negãdi potestas, quod hortamini Dei mei potestati committo: vnius tamen hebdomadis inducias à parentibus poposcit, vt nutum supernæ maiestatis argumentis euidentibus experiretur, qua peracta intercapedine, somno sopitos vidit Christũ io oromate dixisse: Exorge ne timeas, nec suasiones verborum vel voluntatem parentum horrescas: Accipies **B** enim coniugem, quæ te nõ à me separet, sed per te virgo perseueret, & infra: multi iuuenes, & virgines per vestram doctrinam, vel vitam cœlesti exercitui probabuntur. Suscipitur igitur in thalamo beata virgo, vocabuli præsagio, Basilissa; hoc est, regina: formosa frontis effigie, sed formosior cordis castitate. Venosta, inqoam, lineamentis corporalibus, sed plos venusta spiritualibus, cycladibus compta spiritualibus. O quanta caterua credentium in vtroque sexo, fœtidas facinorom cloacas calcitrans, & putida vitiorum volutabra abominans, illorum magisterio ad fidem catholicam conuersa, cum Martyrij trophæo triumphans agonizauit? Siquidem plura Monachorum ergasteria io celeberrimo municipio Alexandri quæ est metropolis Ægypti, opitulante Christo constroxêre: in quibus militum Christi, circiter **C** X. milia sub districto Iuliani regimine conuersantia, & nequaqoam à sanctæ religionis tramite per obliquos anfractus dextrà leuáque declinantia regolariter vixerunt. Basilissa verò Deo dicata, bis quingẽtenos sanctæ messis manipulos Euangelicæ prædicationis falce mentes io area tortoris triturandos, & horreis cœlestibus condendos inuexit. Postremò cùm effera persecutorum rabies in sacrosanctos Ecclesiæ tyrones feralibus edictis, & ferocibus tormentorum cruciatibus truciter ingruens grassaretur, & catholicæ fidei propugnaculum sæcularis argumenti balista quassatum, atrocisque machinæ arietibos subrutum funditus euertere moliretur: quis styli textu effari valeat, quanta Iulianus com cæteris commanipularibus, & eiusdem propositi sodalibus martyrizan**D**do perpessus sit? Marciano Præside in alto tribunalis culmine, vel theatri pulpito concionante, oodosis fustibos & cruentis mastigiis, sine respectu pietatis flagellatus à coltura Christi flecti nequioit: quinimò pupillam percussoris euulsam, qoi sibi crudeliter flagrorum vibices irrogabat, quamuis vt magis ac magis pudenti lotio humectaretur, instaret; incolumem restituit. Insuper nefandas simulacrorum effigies plusquam qoingeotas, quibus pontifices delubrorum libamina litantes, bacchantum ritu thurificabant, ad solũ diruit, quassauit, euertit. Item Iulianos cum iuoenculo filio præsidis Effembo Hircitallo, qui neophytus, & nuper ad fidem conuersus fuerat, in fundum ergastuli profundum retrosus, vbi fœtida damnatorum cadauera diuiorno temporis in**E**teruallo, horrida vermium examina ebulliebant, squaloris naoseam perpessus est: sed versa vice pietas diuioa (quæ suorum semper reminiscitor militum) pro fœtenti sterqoilinio, olfactom ambrosiæ, & nectaris fragrantiã, carceris illuuiem tolerantibus, cum luce limpida clementer contulit. Hæc tanta prodigis milites ad excubias Confessorum deputati, cernentes: spreta phanaticæ superstitionis cultura, orthodoxorum phalangibus adglomerantur. Interea defuncti cadauer prolixis fasciorum ambagibus cõnexum, nondum io sarcophago terra humatum, flagitante præside, fusis ad polum precibus suscitauit. Qui omnem isthinc eundi tragœdiam, & illinc redeundi clementiam attonitis spectatoribus, resurgens de Tartari profundo patefecit. Igitur vrgente muoera-

1. Tim. 5.

A torum decreto, sancti martyres in Circi spectacula terdenis cuparum gremiis includuntur, quæ intrinsecus atræ picis massa, & bituminis fomite sulphurísque fætore replentur, farciuntur, & extrinsecus suppositis crepitantes rogi toribus, & sarmentorum fasciculis conflagrantibus succenduntur. In tantum vt flammantis pyræ cacuminacem obelisci proceritatem, sed tamen & rotundum spheræ, apicem triginta cubitis in conum præcellerent. Sed tantum de torrente incendio superoa potestate compresso triumphabiles viri, velut obrizum rutilans, spectante Circi caterua in publicum processere, exin reciproca tortoris nefandi ferocitas, quæ semper insontum pœnis pascitur, & fuso sanguine saginatur, athletis, & agonothetis Christi magna Martyrij merita cumulauit. Dum liciis olei liqoore delibutis digitorum **B** articulos & palmarum pollices obuoluerent, simúlque pedum alloces truciter adnecterent: sed liciorum filis flamma combustis athletas Dei, in scammate mũdi, ritu palestrico agonizantes à fomigabundis flammarum globis immunes diuina tutela protexit: verùm hac Confessorum Christi victoria confutatus, in Amphitheatrum Sanctos ferreis collaris connexos cruentus carnifex imperat duci, quatenus patefactis caueatũ cistellis, & apertis clatrorum obstaculis, vrsorum genuinis carperentur & leonum rictibus toderentur. Sic stolida Præsidis præcordia Deóqoe inuisa, spes pascebat inanis, dum furibunda ferarum rabies, & gulosa beluarum ingluuies cœlesti nutu compressa, contra oblatam prædam luctare non audens: inolias faucium gurgulioocs oppilauit, vt **C** poëta de Propheta dicit.

M allices.

Et didicere truces prædam seruare leones.

Ad vltimum beatus Iulianus cum cæteris commilitonibus stricta machæra crudeliter percussus, & rubicundo cruoris riuo perfusos fœliciter occubuit. Ad botorum venerabiles sarcophagos cùm decem leprosi, quos dira cutis callositas elephaotina tabedeturpans, non particulatim, sed membratim macolauerat, illicò ad secundæ natiuitaris gratiam io baptisterio regenerati, qui in sabanis, & sindooibus baiulabantur ægroti, sanctorum meritis sospites & voti compotes salubriter abscedunt.

M sabanis

AMõs primus Nitriæ famosos, accola cum à parentibus inuitus ad oupriarũ commercia cogeretur, ne inoitus pudicitiæ palma priuaretur, magis magisque **D** inoisẽ oblatam matrimonij sortem, ac si squallentis cœni coutagia vel venenatum aspidis morsum refragabatur. Hic ergo Amos generosa prosapia oriundos fuit, & præpollenti gazarum affluentia, iomptoosáque patrimonij opulẽtia, apud Ægyptum celebris habebatur, huius ergo parentes amaorissimam sobolem cùm adultam, & iam pubescenrem in annis iuuenilibus deprehenderent, quasi secuturæ posteritati consulentes, ad nuptiales thalami copulas, licet magnopere refragantem, inuitant: quorum obstinatam importonitatem cùm refutando frustrati non possent, simulata matrimonij cohabitantia, inrus, annulo subarratam sortitur virgunculam, quam in abstruso thalami cubiculo clandestinis verborum hortamentis ad pudicitiæ præmia persuadet: cuius precibus **E** & monitis obsecuodans, ad summum virginitatis fastigium anhelat, qui prolixa temporum Intercapedine, pariter in castimonia Deo tantùm teste vixisse referuntur, & in rigido sanctæ conuersationis proposito, cum virtutum incrementis vsquequáque prosperabantur, sub quorum magisterio, ad Christi fidem, & contemptum mundi, numerosa vtriusque sexus caterua confluxit, cúmque secundis meritorom successibus in practica pollesceret, horrentem Eremi vastitatem aggressus, Theoricam Anachoreseos exercuit vitam, & infinitis à vero remuneratore virtotũ prodigiis donatur. Nam quidam iuuenculos rabidi molossi rictibus io væsaniam versus, strictus catenarom nexibus, ad euro deductus, acturùm incolumitati pristinæ donatus est; sed eâ conditione priùs interposita, vt pauperculæ direpta &

Cap. xx. Amos, Anachoreta.

depeculata bona mulierculæ redderentur. At illi stropham in abdito perpetratam Prophetica virtute propalatam cognoscentes, ea quæ fraude abegerant, sponte restituunt: sed & illud strictim & summatim commemorandum, quod duo quidem, dolium se viro Dei delaturos spoponderunt, è quibus alter dum pollicita fefellisset, obeuntem gibbosum amisit camelum: alius promissa complens, asello sospite perfruitur, quantò verò pudicitiæ virtus, ex hoc manifestiùs liquebit, quod vir Dei dum Nilotica gurgitis fluenta transire satageret, & spoliare se melotæ amiculis erubesceret, ne pudibundi corporis nuditas & indecens obscœnitas castos offenderet obtutus, extemplò in citeriorem aluei marginem diuina virtute translatus legitur: & ne hoc incredibile videatur, memento qualiter Abacuc discifer, messorum ferculum è Iudæa ad Chaldæos, Angelico fretus officio, in puncto temporis perniciter detulerit, & in leonum lacum rugientium, per tanta terrarum interualle, famelicum Dei prophetam affatim pauerit, & vberrim saginauerit. Huius itaque Amos spiritum Antonius Eremita, cùm carnalis ergastuli vinculis enodaretur, à cœlestia militiæ manipulo astriferis inserti cœlorum orbibus conspexit.

Cap. xxi. Tempore scelestissimi Iuliani, qui ab Ecclesiastico Clericatus gradu discedens, & à recto Religionis tramite errabundis anfractibus exorbitans, ritu gentilium lugubriter apostatare cœperat, fuit quidam apud Thebaidam virtute venerabilis Apollonius nomine, qui anno ætatis quintodecimo vastæ solitudinis secreta penetrans, & mortalium contubernia subterfugiens delituisse fertur, haud procul à vetertimo delubro, in quo Redemptor noster ingressus (quem nefanda Antipatri proles insectabatur) omnes simulacrorum totacidas ad solum cernuas diruit, secundum præsagium Esaiæ vaticinium: Ecce Dominus sedet super nubem leuem, & veniet in Ægypto, & commouebuntur manufacta Ægyptiorum a facie eius, & cadent in terram. Nubes, inquit, leuis: castissimum videlicet Mariæ virginis gremium, humanæ corruptionis spurcitiis, & virili complexu carens, præfigurat. Denique præfatus Dei famulus octonis temporum lustris, hoc est, quadraginta annorum curriculis horrorem deserti non lassabundus, sed indefessis viribus tolerans, quingentorum circiter monachorum Archimandrita, & rector extiterat: qui ob præclaram virginitatis gloriam multis miraculorum signis & prodigijs coruscans, centies diurnis, & totidem nocturnis horarum spatiis Deum interpellans, genua curuo poplite flexisse scribitur: cuius Colobium, cùm de stuppæ stamine, vel potiùs putamine, sine pompulenta pannuncularum varietate orditetur, sindonis peplum ex tereti filorum glomere fusóque netum radiis stridentibus & pectine pulsante texebatur, quæ longiusculè illo inter serta delitescente, per tot temporum volumina penitus nunquam vetustate extricabantur, cuius alimonia imò parsimonia tam frugalis fuisse ferebatur, vt potiùs viridibus herbarum fasciculis, & recentibus hortorum olusculis sic vesceretur, quasi condito culinæ pulmentario potiretur; cùm tamen cocturam aut assaturam alimentorum in foculanibus præparatam ad edulium, refutaret. Hic aliquando cùm Iulianus tyrannidem, & apostasiam pariter arripuisset, & non modo in clericali gradu constitutos; sed etiam monachica professione fungentes ad militiæ cingulum cogeret, à centurione in ergastuli latibulum truditur, sed intempestæ noctis conticinio Angelus limpidissimo lucis radio resplendens, tremebundis custodibus claustra carceris reserans, virum Dei de latebrosis lacunæ squaloribus eripuit. Quadam die Apollonius, cùm iter carperet, gentilium turmas circumquaque cum simulacro debacchantes, orationum vinculis, quasi radicitus fixas sub diuo & torrido solis caumate immobiles manere fecit, ne vsquam aut aliorsum vlteriùs progredi valerent, sed cùm comperissent rem per visum Dei gestam, illicò missis legatis spoponderunt, si eis facultas abeundi daretur, omnes spretis cæremoniarum culturis, se fidem catholicam credituros, & friuolam simulacri effigiem in frusta fracturos, aut in fauillam & cinerem crematuros, quod ita gestum rerum probauit euentus. Lis aliquando propemodum satis cruenta inter duos populosos credentium & incredulorum pagos gerebatur: fortuito casu contigit, vt præfatus vir Dei armatas peltarum testudine catervas iamque strictis mucronibus alternatim se iugulaturas offenderet, qui cùm verbis pacificis cōfusam vtriusque vulgi simultatem magnopere mitigare niteretur, & exortam furentis cunei crudelitatem sedare tentaret: quidam bellicosus incentor & fautor certaminis, ac cruescentis signifer duelli fertur bacchanti & furibundo strepitu restitisse, dicens se spreta pace sequestra letotenus pugnaturum. Tunc sanctus: optata, inquit, tibi verbi fortuna contingat: Cæteris violati fœderis plasma concorditer reconciliantibus, solus vltricem cruentæ mortis vindictam exsoluat: insuper nefandum cadauer nequaquam, vt cæteros mortales, sepulcri sarcophagus reciperet, sed volucrum rostris laceretur, & bestiarum rictibus corrosum communi sepultura careat. Ita verò cruenta sorte euenit vt Propheticus sermo prædixerat. Tempore quodam, cùm sacrosancta pascalis solennitas intra speleum celebraretur, & plures ad viri Dei speluncam velut examen ad aluearium pro festiuitate frequentanda certatim glomerarentur; qua peracta solius frugalitatis dapibus saginantur (id est, siccis & pauculis panum crustulis, & sale aspersis olerum fasciculis) tum fusis precibus, Dei patrocinium fideliter implorant: & dicto citiùs, pro foribus vestibuli tantas delitiarum affluentias (gerulis quos nunquam nouerant gestaribus) solita pietate, Christus famelicis suis tam vberrim contulit, vt vsque ad Pentecosten, quæ septenis hebdomadarum curriculis calculatur, diuinitus allata epularum stipe quotidie affatim pascerentur. Quod autem cœlestis munificentiæ stipendium potiùs, quam humanæ liberalitatis xenium fuerit; certissimis experimentis colligitur, quod fructuosum eulogiæ munusculū ab ignotis allatum est parasitis & tempore præpostero, id est, vernali non autumnali, diuinitus impendebantur mala punica, & malo granata cum palmeti dactylis (quos nicolaos vocant) fauos, vuas, & palatas (id est; ficarum caricarum massas) cùm nouerimus, vinearum & palmitum propagines vere quidem frondescere & florescere, sed Autumno racemis turgentibus, & botris flauescentibus mitescere ac maturescere. Contigit aliquando, dum calamitosa fames atrocitate in promiscuum Ægypti vulgus grassaretur; plures ad eum cateruatim, stipis gratia, confluxisse. Ast ille tres sportulas crustulis & tortellis refertas, vnius diei tantum interuallo, fratribus, victus alimoniam prælituras; fertili benedictione fœcundans, famelicis vulgi turmis exhibuit, quæ quaternis mensibus cum panis copia plebis inopiam refocillantes, ab imminentis famis inedia & discrimine defenderunt: hoc idem de farris simila & polline, simúlque crassa olei pinguedine fecisse memoratur. In priori quidem miraculo corbes, & fisciles imitatus Euangelicos: In secundo autem, lechithum olei, & pugillum farinæ ab Helia Propheta fœcundæ benedictionis vbertate refertos æquiparat.

Isa. 19. — Appollonij Archimandritæ Colobium. — Sacrosancta Paschalis Solennitas. — 3. Reg. 17.

Cap. xxii. Expletis igitur licet summatim masculini sexus exemplis, qui nequaquam nutabundo integritatis fundamento, ad inclytas iidem secundi sexus personas, quæ in sanctæ virginitatis perseuerantia inflexibili mētis rigore vsquequaque durauerunt, verborum gressibus gradatim spaciantes, ab eisdem pulcherrimos pudicitiæ flores fœliciter capere contendamus, quatenus ad beatitudinis coronam illo clementer adminiculum patrocinij præstante, qui virgo ex virginis aluo nascens protoplasti piacula expiauit, & totius mundi statum profligatis tenebrarum principibus beauit, Inextricabili plecta plumemus: & quemadmodum pridem ex vtraque

Testamentorum serie principali sexos exempla castitati congruentia congessimus, cui potissimùm præ cæteris virtutum charismatibus virginali propositum superni æthra paradisi & cœlestis regni vestibula patefecit, eodem modo in fœminini sexus prosapia, sicut infra experimento adstipulabimur, vberrima pudicitiæ documenta sollerter enucleare nitamur.

En vt supra retulimus beata Maria, virgo perpetua, hortus conclusus, fons signatus, virgula radicis: gemmula floris, aurora Solis, nurus patris, genitrix & germana filij, simulque sponsa ac fœlix vernacula, sanctarum socrus animarum, supernorum regina ciuium, columba inter LX. reginas & bis quadrigenas pellices, propter perennis puritatis priuilegium, obsidem sæculi, Monarcham Mundi, Rectorem Poli, Redemptorem soli, Archangelo pronunciante, Paracleto obumbrante, præcordiis tripudiantibus, fœliciter suscipere meruit. Verùm mihi de Mariæ perpetua virginitate quæ ante sacri sermonis receptaculum virgo fauorabilis extitit, & post cœlestis puerperij præconium, virgo fauorabilior permansit, solicitè scribenti repente ad memoriam redijt. Quomodo Cæcilia virgo sacratissima indulta iugalitatis consortia, ac pacta proci sponsalia obtentu castitatis refutans, velut purgamenta laudabilis spiritus feruore contempserit, despexerit, respuerit, quæ licet organicis quinquagenis & ter quinis sonorum vocibus concreparet harmonia, ac si letiferos Syrenarum concentus cùm inexpertos quósque ad vitæ pericula pellexerint, sub prætextu integritatis surdis auribus auscultabat. Quamobrem procum proprium, & futurum (si virginitatis fortuna pateretur) leuirum, à superstitiosa delubrorum cultura conuertens, baptismatis fonte renatos visibiliter Angelicis perfrui conspectibus fecit, quibus cœlicola ab astris destinatus, candidus ac purpureis contexta serta floribus obtulit: istas, inquiens, coronas immaculato & mundo corpore custodite, quia de Paradiso Dei ea ad vos attulit.

Cæciliæ virginis castitas.

S. Agatha.

Sed & celeberrimus virginis Agathæ rumor ea tempestate longiusculè crebrescens, cùm Diocletianus Imperator augustæ potestatis monarchiam gubernans, truculenta tormentorum edicta orthodoxæ fidei cultoribus irrogabat, totam Siciliæ prouinciam penetrauit: cuius integritatis castimoniam nec membrorum crudelis dilaceratio, nec lictorum atrox vexatio præpedire, nec varia testularum fragmina infringere, vel torrida carbonum incendia vllatenus vincere valuerunt. Quin potiùs vt Adamantinus scopulus contra illata carnificum tormenta ferro fortior induruit, cuius rei documenta, & non fictæ veritatis indicia, Siculus indigena & Cathanensis oppidi municeps concorditer adstipulantur; Qui cùm Æthnæ montis incendia fauillis latè scintillantibus bullirent, sulphureísque flammatū globis feruida torrentum flumina in præceps correntia crepitarent, sacram sarcophagi cymbam, qua virginale corpusculum claudebatur, quasi tutis obstaculum, & muri propugnaculum, ruituris ignium imbribus opposuerunt, & mox horrendos focorum ardores obuia quæque crematuros, & liquefactas scopulorum congeries voraturos, dicto citiùs, eum virginis suffragio sopierunt.

Cap. XXII.

Canon inter Missarū solennia.

Mihi quoque operæpretium videtur, vt sanctæ Agathæ rumores, castissimæ virginis Luciæ præconia subsequantur: quas præceptor & pædagogus noster Gregorius, in Canone quotidiano, quando Missarum solennia celebrantur pariter copulasse cognoscitur, hoc modo in catalogo Martyrum ponens; *Fælicitate, Anastasia, Agatha, Lucia*: quatenus nequaquam literarum serie sequestrentur; quæ contribuli populo apud Siciliam genitæ, simul cælesti gloria gratulantur. Etenim sicut Cathanense municipium præ cæteris Trinacriæ vrbibus, Agathæ martyrio fœliciter coronatur; ita famosissimæ Christi tyrunculæ Luciæ prærogatiua, Syracusas opidum Siciliæ prosperis successibus sublimatur. Quæ genitricem prolixa valetudine fatigatam; & meritis Agathæ accuo cruoris curatam, cùm alternatim confabularentur huiuscemodi precibus interpellans: Per ipsam, inquit, te deprecor, quæ te seruauit, ne to mihi sponsum nomines, nec te mea posteritate fructum immortalitatis inquiras, sed omnia quæ mihi eunti ad corruptionis meæ authorem hominem moriturum eras datura, da mihi eunti ad integritatis meæ authorem Dominum nostrum Iesum Christum, Matre igitur consentiente, fit rerum repentina distractio, arcarum cistellæ reserantur, mancorum marsupia replentur, sponsalia erogantur, crepundia & cœli comparantur triclinia, ac dum carnale dissipatur patrimonium, spirituale exercetur mercimonium. Verùm pro huiusmodi negotio sponsus iracundiæ facibus inflammatur, Paschasius consul tribunica potestate fretos, facti angore afficitur, eo quòd Christi tyruncula, nec sermonum seueritate castigata, nec lenonum fallaci lenocinio tradita, à rigido virginitatis proposito penitus inflecti valuit; quamuis testibus constrictam ad detestabile prostibulum, & inuisum lupanar scortorum trahere vel trudere niterentur sanctam: sed ab omni Magorum machina illæsam, & haruspicum superstitione incontaminatam Christi tutela protexit. Postremò furibundus Consul flammiuomis assandam torribus tradidit, ita vt atræ picis & resinæ fomentum cum scintillante oleo, rogorum incendia cumularent. Sed hæc diuinæ potestatis imbribus sopita dicto citiùs tabuerunt: Igitur beata Lucia saluo pudoris signaculo, & consummato vitæ curriculo gloriosum Martyrij triumphum meruit, dum mucrone confossa, maluit purpureum sanguinem fundere, quàm pretiosam pudicitiam perdere. Nec tamen cruentus carnifex obeuntem virginem gratulabundus conspexit, sed catenatum nexibus constrictus, & ab omni Trinacria vt barbarus prædo vel crudelis Archipyrata spretus est, cúmque ad vrbem Romulidam rigidis collaribus prægrauatus duceretur, à Romano senatu capitalem sortitus sententiam, præbuit lugubre spectaculum. Denique Iustina iustitiæ vernacula, ab orthodoxis non contemnenda virago, cùm Diocletianus Imperij sceptris infœliciter fungeretur, quanta vel qualia apud Antiochiam pro virginitate seruanda pertulerit, quis mediocri fretus ingenio expedire se posse glorietur, cùm signorum & prodigiorum gesta quæ literarum apicibus inserta leguntur, diligenter dicant, quòd eam neque procus ab integritatis arce detrudere, nec magica maleficiorum necromantia vllatenus vincere valuerunt; sed omnis præstigiorum scæna, quam callido phantasmatate falsi nebulones schematizarunt, vt fumus euanescens disparuit, vt cæra liquescens emarcuit, vt vmbra fatiscens dicto citiùs dissoluta est: Hanc (inquam) cùm Cyprianus, qui per idem tempus haruspicum celeberrimus, & post Zoroastrem & Simonem, Magorum præstantissimus fuisse memoratur, adhibitis Leuiathan argumentis strophosísque deceptionum muscipulis, ad thalami copulam & maritale consortium flectere nequiret, illicò per castissimam Iustinæ virginitatem, qua omnes virtutum contrariarum machinas eliminauerat, inuictum Christi trophæum & ineluctabile brauium, licet paganus prudenter intellexit: ita vt actutum Ecclesiastico Exorcismo cathechizatus & parturientis gratiæ vulua in baptisterio regeneratus fuerit, & vbi versa vice supernorum sacramentorum cœlitus efficeretur impauidus prædicator, qui fuerat peruicax fidei refra-

S Iustina.

7. Ecclesiæ Gradus siue ordines.

ƨ *Lapsus est S. Aldelmus communi errore Græcorum, cùm certum sit Cyprianum illum, qui è mago martyr euasit longè diuersum esse à Cypriano Episcopo Carthaginensi. Vide Romanum martyrologium 14. & 26. Septembris, & notas Baronij vtroque loco.*

gator : sicque per septenos Ecclesiæ gradus paulatim proficiens , ad summum Pontificatus apicem fœliciter perueniret ; Iustina verò non solùm integritatis gloria fine tenus fauorabiliter prædita permansit , verum etiam ad capessendam passionis palmam, adamante durior, diuersis tormentorum cruciatibus macerata non cessit , quia inuictæ mentis fundamina nequaquam arenosis sabulonum glareis , vltro citróque nutabunda subdiderat ; sed ediam aulæ structuram , vt ille sapiens , quem Euangelicum describit oraculum , robustissimæ petræ imposuerat : quæ dum crudis neruorum flagris truciter cæderetur , & crebris palmarum concussionibus exalaparetur , tandem in sartaginem ferream seuo & pice crepitaotem , vt in tanto tormento tenerrima virgo torreretur , scandere iussa est. Sed Christus elementia sua solita , qua mediocribus consulens & contritis corde , vltrò misereri scit ; flammantis foci potestatem compressit , & ad inclytam nominis sui gloriam virgineos artus ab ingruenti sartaginis exitio potenter protexit : postremò Imperatore vltroneos Dei martyres ergastuli squalloribus cruciante, & edictis crudelibus ad delubrorum ceremonias cogente , sententiam decollationis accipiens, vnà cum Cypriano (non tam necromantia stero sed Pontifice) sacrosancto cruoris ostro purpurescit.

Cap. xxiiii. QVid verò beatam Eugeniam loquar perennis pudicitiæ sertis coronatam , & floridæ virginitatis vexillo armatam , cùm literis liberalibus imbuta , omnes philosophorum syllogismos & Epicuri sectas atque Aristotelis argumenta didicisset , à Philippo patre interpellata , & à proco generosis orto natalibus ad nuptias petita , ob potiorem virginitatis gloriam , vt sputca sterquilinia spreuit , vt projecta peripsema contempsit , vt caccabatum furuæ fuliginis atramentum exhorruit , & ad maternum sanctæ Ecclesiæ gremium sprero basternæ vehiculo , & relictis parasitis pedissequis , geminis tantum comitata spadonibus perrexit : ibique baptismatis sacramentum perceptura , ac cœnobialis militiæ tyrocinium non muliebriter quæsitura , tasis cincinnorum criniculis sub tonsura masculini sexus sanctorum cœtibus aggregatur , & militonum cateruis saluo pudoris signaculo adsciscitur. Quam cùm omnis parentelæ pia propinquitas & familiaris clientelæ domestica solicitudo , fortuitis ademptam casibus arbitraretur , & velut Proserpinam (vt poëtarum figmenta ferunt) à Plutone raptam , lachrymosis singultibus lugubriter lamentaretur : statim à Pithonibus & haruspicibus vana falsitatis deliramenta garrientibus , qui sibi præ cæteris mortalibus frustra latentium rerum peritiam adplaudunt , stolida consulta poposcit : verùm illis friuola confingentibus , & quæ Prophetica veritate carerent , sulita Saluatoris clementia ciuitatem in monte positam (hæc non satis cohærent :) & lychnum sub modio coruscantem , clàm diutiùs delitescere non patitur , dum infamis calumniæ improperio , latentis pudicitiæ præconium propalatur : quamuis autor integritatis virginale munus clanculis occultare latebris deliberaret, & diuinæ duntaxat maiestatis notitiæ (cui abdita secretorum arcana produntur) cognitum esse vellet. Nam cùm in Eugeniam falsum stuprum & lupanaris incæsti piaculum Melantia nigro nominis præsagio traducta matronalis pudicitiæ obliuiscens , & quam lasciuæ obscœnitatis ludibria, carnisque incentiua illecebrosis stimulis agitabant , fallaciter impingere moliretur : velut ferrato apologeticæ defensionis clypeo retundens strophosæ accusationis catapultas de falsitatis pharetra prolatas , in ipsos, à quibus diriguntur , retorsit , quod textus libelli Eugeniani vberiùs explanat : quemadmodum antiquitus Susannam cùm fabricatore falsitatum potiùs quàm presbyteri populorum , quos adulterinæ titillationis calor incæsti criminis cruentabat , dissona sermonum procacitate fallaciter insimulare machinarentur, densis dirisque lapidum imbribus obruti crudele mortis spectaculum præbuerunt , vt meritò Psalmographi sententia vtriusque prosperis vitæ successibus historialiter quadrare congruè videatur , quamuis de Redemptore secundum anagogen vaticinantum credatur : Insurrexerunt in me testes iniqui , & mentita est iniquitas sibi, & quasi pro hac calumniarum contumelia, quam insontes à fallacibus tolerant , apta vicissitudo sequatur , Psalmista ita promulgante: credo videre bona Domini in terra viuentium. Psal. 26.

SEd operepretium videtur vt gloriosum illustris Agnæ exemplar , cœlibes integritatis æmulatores & carnalis spurcitiæ contemptores minimè lateat : quinimo eiusdem virginalis propositi participibus & castæ sodalitatis consortibus innotescat , quæ pro integritate seruanda , omnem ornamentorum gloriam à Procopio præfecti filio oblatam , quatenus oblata imperraret connubia , vt lurida fœtentis cloacæ volutabra contemnens , huiuscemodi responsa reddidisse fertur : Discede à me fomes peccati , nutrimentum facinoris , pabulum mortis , quia iam ab alio amatore præuenta sum , qui me annulo fidei suæ subarrauit : circundedit me vernantibus atque coruscantibus gemmis , induit me cyclade auro texta , cuius pater fœminam nescit, cuius mater virgo est, cui Angeli seruiunt , cuius pulchritudinem Sol & Luna mirantur. Et licet huius rei gratia ad iniustum lupanar , vbi scortorum detestanda obscœnitas bacchatur, & frondosa mœcharum impudentia turpiter stuprarur , ad infame dedecus natalium , propriis exuta vestibus truderetur : tamen corusco immensi luminis splendore vallata , Angelicis fruitur conspectibus & peplis donatur dominicis. O quanta est furibundæ virginitatis ferocitas : & è diuerso , quanta est reconciliati pudoris pietas. Nam cum præfatus obscœnitatis amator flammis carnalibus succensus , lupanarium sodalibus aggregaretur , vt virginis sacratissimæ spurca lenocinij ludibria labris procacibus irrogaret , cœlestis iræ mucrone perniciter perculsus occubuit , & veluti Oza , Arcam Testamenti (vbi virga pontificalis quæ fronduerat , & vrna aurea cœlesti Manna referta , simúlque Tabulæ Decalogi literis sulcatæ recondebantur) prophanis manibus contingere non metuens , illicò immaturæ mortis vindictam essoluit : sed rursus potiorem Dei gloriam , vt insultatores Catholicæ fidei qui cogitauerunt consilium quod non potuerunt stabilire, balbis buccarum labellis obmutescerent , & porcinus Paganorum strepitus contra Ecclesiæ castitatem spumosis dentibus acriter grunnire desisteret : eundem rediuiua sospitate subnixum , de Inferni voragine reduxit ad limina vitæ , & mox purpureo cruoris rubore perfusa , immaculatam virginitatis victimam Christo offerens , martyrizauit. Illius tumba in Cæmeterio posita grauissimam Constantinæ virginis valetudinem , cuius mentionem infra carraximus, velut cœlesti medicamine, totam incolumitati pristinæ restituit. Teclam quoque , & Eulaliam prætetire incommodum duxi : quarum Tecla , deuota Christi virgo , cùm desponsata primo pubesceret æuo , & castis pudicitiæ moribus nondum lauacri Baptisterio renata adolesceret ; audita egregij Dogmatistæ doctrina , de integritatis dono differentis ; nec maternis coacta blandimentis , nec proci compulsa precibus , ad thori contubernia , & nuptialia triclinia, quæ ante theatrales spectaculi clatros cruentis carnificum manibus , vt pudicitiæ præmio priuaretur enixè nitentibus allata fuerunt , potuit adduci , sed indisrupta castitatis crepundia , & pretiosam virginitatis stolam inter seueros leonum rugitus , & fe- Cap. xxv.

Militia Cœnobialis

roces vrsinæ rapacitatis rictus (Christo patrocinium præstante) inuiolabilem conseruauit, & sæuè crepitantes enormium rogorum ignes, semiusta pyrarum faculas cœlestis clementiæ fontibus restinctas, incolumis ac sospes fœliciter euasit. Eulalia verò duplici prædita triumpho, & gemino ornata trophæo cursum consummatura, & fidem seruatura cœlesti inscribitur albo. Nam post virginitatis gloriam, qua carneæ cloacæ spurcitias exhorruit, & nuptialis copulæ contubernia spreuit, ad gloriosam martyrij palmam peruenit fœliciter.

Porrò Scolastica, ac Christina, simúlque Dorothea apud Cæsaream oriunda in prouincia Cappadociæ, licet dispari sæculorum serie sequestrarentur, pari tamen integritatis gratia à Christo coronabantur. Quarum prima sub confessionis titulo, licet cruentæ passionis occasio defuisset, in consortio catholicorum laudabiliter degebat & in tam præcelso puritatis fastigio, vt cùm vnicus germanus, quem subnixis precibus vnius noctis intercapedine importunè poposcerat, obtemperare pertinaciter reluctaretur: statim profusis lachrymarum fontibus serenitatem ætheris in procellarum turbines commutans, & tonitrua fragore horrisono orbem trementem terrentia concitans, simúlque igniferas fulminum coruscationes eliciens, mirum mundo spectaculum exhibuit, secunda autem in tantùm diuinæ charitatis faculis accensa (etiam antequam Baptismi rudimenta susciperet (fuisse memoratur, vt statim ab vndecimo ætatis anno, phanaticæ superstitionis contemptrix & supernorum decretorum cultrix extitisse narretur; cuius pater, in Palatio, Magistri militum officio fungens, cùm eandem sobolem suam liberalibus sophismatum disciplinis imbueret: turrem minaci proceritate in edito porrectam, eidem erexit. In qua cum bis senis puellis iuxta ritum indigenarum, mutis dijs vt adoleret, & holocausta thurificaret, à patre culturis delubrorum dedito inconsultè cogeretur, sed cùm se ab vnica filia meritò spretum comperisset, & deauratas simulacrorum effigies, Iouis scilicet & Apollinis, simúlque Veneris stuprorum amatricis, minutatim in frusta confractas animaduerteret; illicò diuersa tormentorum genera eandem filiam vexatura, cruentus carnifex & truculentus parricida potius quàm pius pater, crudeliter machinatur. Veruntamen mens Deo dedita, nec olidos ergastulorum squalores horrescit, nec scopulum collo connexum, & marinis gurgitibus immersum pauescit, nec sudibus crudeliter membra tenerrima cædentibus mollescit, nec vel vsti capitis deformatione, quamuis flaua cæsaries raderetur & per publicum decaluata traheretur statum cordis inclinat. Nec torrida fornacis incendia, Chaldaici regnatoris machinas æquipatantia, obstupuit: nec venenatos aspidum rictus quas Marsi incantationum carminibus irritabant, pauefacta puella pertimescit, imò hæc omnia, Christo patrocinium præstante, saluo pudoris thesauro fœliciter superat. Postremò geminis spiculorum vulneribus sauciata, & purpureo perfusa cruore pro Christo martyrizauit. Tertiam verò cum Sapricus orthodoxorum cruentus carnifex, non solùm ad nuptias, sed ad nefandas quoque Idolorum culturas & ineptas Gentiliũ cæremonias cogere nequiret: confestim furibundus, catastarum crudelitatem exercuit, liuidas palmarum vibices exhibuit, torrentes lampadarum flammas applicauit. Duabus quoque fœminis, quæ nuper à fide naufragauerant, & à Christi Consortio apostatauerant, eandem tradidit deprauandam; sed versa vice, earundem probrosas apostatarum cicatrices, pœnitudinis medicamento ita salubriter curauit, vt statim ordine præpostero doctricem propriam ad Martyrij palmam præcederent. Verùm cùm egrederetur crudele prætorium, Theophilus cum cachinnanti cauillatione flagitauit, vt de Paradiso sponsi cœlestis, ad quem properare fatebatur, grata fructuum munuscula mitteret: quod contumelia cùm prolatum, in veritate completum est. Nam pridie quàm pateretur, & cruentis mucronibus truncanda subderetur, tria Mala cum purpureis totidem rosis ad eundem Theophilum destinasse describitur, qui huius rei gratia propriè occasionem salutis adeptus, rubicundis Martyrij sertis est coronatus.

Theophili gentilis scamma in martyrem.

Constantia integerrimæ virtutis virago, filia Constantini, qui per idem tempus tripartiti mundi monarchiam prosperis successibus gubernasse noscitur, nonne cunctas propemodum Romanorum Prætorum filias, omnémque penè generosam fœmineam sobolem ac pulcherrimam pubertatis indolem, famosæ virginitatis rumores ad culturam Christianæ religionis & coronam castitatis incitauit, sermone suasit, exemplo instigauit? Ita duntaxat, vt vnamquamque spreto nuptiali thalamo & maritalis luxus commercio, cœlestis sponsi amplexus enixiùs satagere, & inter virgines sapientes cum lampadibus properare, ducta crebrò suspiria faterentur: quod plenius de conuersatione illius scripta opuscula produnt, cuius rei Attica & Arthemia illibatæ virginitatis & pudicitiæ florentis virgines satis declarant. Quarum genitore Gallicano, dum Constantinus Constantij filius in Britannia ex pellice Helena genitus, sceptris imperij potiretur, nullus in Romana Monarchia præstantior extitit, & quem solum præ omnibus Tribunitiæ potestatis, & procerum magistratibus dignissimum ratus est, cui Constantiam regali prosapia genitam propter secundos bellorum euentus & prosperos triumphorum successus, nuptiali dote subarraret, & ad copulæ contubernium, si rerum ratio pateretur, desponsaret. Qui & eruta radicitus paganorum cultura ad fidem catholicam conuersus est, & solus ea tempestate Schyticæ gentis impetũ, quæ cum infinito duelli apparatu à Circio proficiscens Traciarum prouincias populabatur, perferre potuisse tradebatur.

Helena Constantini mater.

CAP. XXVI.

His igitur præfatis virginum cateruis, nequaquam Eustachiæ & Demetriadis virtutum tirunculis, qui passim per Europam crebrescens diffunditur, à nostris literarum schedulis & apicum pictatiolis excludatur: quarum prior fauorabilis filia Paulæ, & Beatæ Blesillæ Germana, adeò apud Occidentis imperium solerti ingenio prædito claruit, vt in orthodoxorum Bibliothecis, vbi sagacissima Hieronymi Commentaria reconduntur, siquidem senes, ternáue, tersena in Esaiæ vaticinium volumina, ad eandem virginem describuntur: sed & residua Canonica commentariola scripturarum, præfatus diuinæ legis interpres, & matris & virginis compulsus industria, sudans enarrauit: quæ vniuersa sigillatim commemorare pertæsum est, quod vestræ sagacitatis philosophiam per patentes librorum campos curiosè vagantem nequaquam delitescere reor: cui etiam exhortatorium de virginitate seruanda insigne edidit opusculum. Secundam verò nobili stirpis prosapia oriundam, in tantum vagabunda rumorum præconia extollebant, vt etiam transmarinis literarum characteribus imbuta, vsque ad summum virtutis, virginalibus meritorum gradibus conscenderit. Siquidem flagitante eiusdē genitrice, volumen prolixa & lepida sermonum serie digestum, ad præfatam Christi tyrunculam, citra mare dirigitur, in quo rudimenta vitæ illius caraxantur ita: *Scribendum est igitur ad Demetriadem virginem Christi, virginem nobilem, virginem diuitem, & quod his maius est, ardore fidei nobilitatam, diuitiásque calcantem*, & infra: *quæ summo loco nata in summis opibus, summísque delitiis nutrita, tantis tamque variis vitæ huius blandimentis velut tenacissimis quibusdam vinculis irretita; subitò eruperit, cunctáque simul bona corporis, animi virtute mutarit*: & post

D. Hieronymi, de virginitate seruanda opusculum.

pauca: *meminit enim, inquit, quas Mundi opes respuerit, quas denique contempserit vitæ præsentis illecebras, quibus voluptatibus renunciauerit*, rursus ante calcem voluminis, cùm supremi examinis exemplum, terroremque iudicantis, qui æqua discretionis bilance singulorum facta trutinabit, eleganter exponeret, ita exorsus est, *recens factum est, quod ipsa vidisti, cùm ad stridulæ buccinæ sonum Gothorumque clangorem, lugubri oppressa metu domina orbis Roma contremuit*, & infra: *si ita, inquit, mortales timemus hostes & humanam manum, quid faciemus cum cœperit clangor & terribilis tuba intonare de cœlo, & ad illam Archangeli vocem omnis buccina clamorem totus simul remugiet mundus, tunc tu iustorum choris & sanctis comitata Virginibus in sponsi obuiam obuolans, &c.*

Gloriosas itidem passiones trium germanarum Chioniæ & Irenis atque Agapæ quæ sub confessionis titulo & sanctæ virginitatis præconio pari tripudio triumphantur, rusticis saltem schedarum apicibus caraxemus: quarum celebra odia rumoribus longè lateque crebrescentibus. Diocletianus, ea tempestate sceptris imperialibus infœliciter functus, prædictas Christi pedissequas accersiri præcepit, & eis, si à Christianæ religionis cultura apostatarent, & à recto fidei tramite exorbitarent, nefandæ gentilitatis charybdibus naufragarent, palatinas pollicetur infulas, & opulenta spondet patrimonia, si mallent mundi matrimonia. Quæ cum opulentam mundi gloriam, & lenocinantis vitæ præsentis illecebras non dissona sententia recusarent: illicò vrgente nefandi grassatoris imperio, easdem sanctæ Ecclesiæ pedissequas in latebras lacunæ diri tortores detrudunt, quibus beata Anastasia ne famelicæ frugalitatis parsimonia deficerent, alimoniæ stipendium & stipis edulium exhibens lacunæ liminibus, libenter erexit. Ex in prædictæ sorores, Dulcitij, Diocletiani Satrapæ insidiis, vt thurificarent torquendæ traduntur. Quarum formosam vultus venustatem, nõ stibio confectam, vel calamistro cirris crispantibus adeptam, sed ingenitam Præses petulans contemplans, statim oculorum lenocinio captus, in luxum labescit, vt cera ante larem liquescit, & intrantium videlicet cæco carpitur igne, & clandestinis inflammatur flammulis, vt intempestæ noctis conticinio, cellam in qua præfatæ virgines psalmodiæ concentum celebrabant, violenter irrumpere non vereretur, vbi cuncta supellex & numerosa cocorum vtensilia seruabantur. Mox furiis correptus, cœpit quasi lymphaticus vel freneticus, denigratos lebetes & furuiores fuligine cacabos complecti, teriasque sartagines basiasse, in quibus diu strophosi authoris instinctu debacchatus, & ridiculoso ludibrio lætificatus abscedit, & nequaquam effecta, sed affecta voluntate, tam corporis habitudine cacabatus, quàm mentis morbo maculatus egreditur, & velut æthiopica nigritudine fuscatus, à propriis parasitis & domesticis clientibus non agnoscitur: cumque palam vestibulum cacabatus irrumpere, enixo conamine niteretur, vt Imperatori de irrogata vernarum calumnia flebili singultu querimoniam ederet, alij lentis viminibus cædentes, alij palmis & pugillis colaphisantes nonnulli vt atrum nebulonis phantasma ex sufflantes in faciem, procul eliminant: ductus itaque ad domum suam suorum manibus vernarum, lamentantis clientelæ strepitu lugubriter excipitur autumãs incassum quod à Christi tyrunculis magica necromantia ludificaretur. Tunc ergo vt contritus coluber linguis trisulcis sibilans, rursus sublime tribunal scandit, vt sanctas viragines propriis exutas cycladibus, obscœnæ cupiditatis spurcitia succensus, & petulantis lasciuiæ facibus inflammatus, luxuriosis obtutibus contemplaretur: sed peplorum amicula sceleratis manibus membratim detracta nequaquam à sanctis artubus spoliari valuerunt. Denique Dulcitius præses cum omnibus machinamentorum inceptis frustraretur, & quicquid virgunculis moliri deliberaret, cassaretur: imperante Diocletiano comes Sisinnius præfatas Dei famulas recrudescente pœnarum atrocitate vexãdas accepit. Tunc sponeas Delubrorum cæremonias exhiber quasi Lupercalia & Compitalia celebrando, vel Pœnalia

Dulcitij libido in virgines martyres ludificata.

M. Procul eliminare.

& suo vetaurilia iutificando, seu Tutalia & Nictelia litãdo furibunda numina reconciliarent, & Deorum fauorem repropitiarent: cuius execrandum imperium cùm implere pertinaciter refragarentur, duæ ex illis in torrida crepitantis pyræ incendia iussæ, vna pharetrarum spiculis sauciata, cum Virginitatis palma & Martyrij corona Paradisi præmia possessuræ, & cum clxiiij. millibus virginalem melodiam modulantes, ad Christum pariter perrexerunt. Præterea imperantibus Augustis, Valeriano & Galerico, cùm feruor torridæ persecutionibus & ardor crudelitatis acriùs incanduisset, & cœlestis militiæ manipulares, quæ pro confessione fidei nequaquam (formidolosorum more luctatorum) palæstram certaminia horruerunt cruoris carnificum mucronibus necarẽtur: duæ germanæ virgines vocabolo Ruffina & Secunda generosis oriondæ natalibus persecutorum rabiem paulisper declinantes ad prædiolum suum in Tusciæ partibus vehiculo properabant: illicò sponsis earum prodeuntibus ad apostasiæ cloacam, velut Molossi ad vomitum, elapsis Chiliarcho cum equestri turma insequente, Romam adducuntur, putrido squallentium ergastulorum latibulo mancipandæ, & subsannantis gannaturæ ludibrium laturæ. Posthæc Ruffina cùm durissimis verborum ictib. cæsa, & flagrorum vibicibus cruentata in conspectu furentis Satrapæ vapolaret: Secunda constanter ait: applica ignes, saxa, gladios, flagella, fustes & virgas, quot tu pœnas intuleris, tot ego glorias numerabo; quot tu violentias irrogabis, tot ego Martyrij computo palmas. Mox in latebroso carceris fundo, qui fumigabundus fœtentissimis fœtoribus horrebat, sanctæ virgines includuntur, sed furua caligo cœlesti splendore fugatur, & ex putrido latibulo velut thymiama, & nardi pistici fragrãtia redolet. Rursus in ardentes termarum vapores torrebantur, inclemẽter iactati imperantur. sed illæsa membrorum venustate sospites emersisse leguntur. Verum cruenta tortorum seueritas reciprocis vicibus toties elisa & labefacta, nec mitescere, nec miserescere nouit. Siquidem famulas Dei ingentis scopoli mole connexas in medio Tyberis alueo sine miserationis respectu mergi iussit, sed vndarum gurgites dantes gloriam Deo ab infidelibus denegatam sanctas virgines riparum marginibus incolumes restituunt. Vnde Satrapa, tanta rerum prodigia obstupescens scribitur dixisse: Istæ aut magica arte nos superant, aut virginitatis in eis sanctitas regnat. Postremo capitalem sortitæ sententiam Angelicis euectæ cateruis cum vexillo Virginitatis ad cœli sydera scandunt: Nec prætereunda censeo sanctarum virginum Anatholiæ & Victoriæ præconia, quorum rumores & prodigiorum priuilegia per totos mundi cardines longiuscule crebrescunt, dum scedarum apicibus quando rotante anni circulo natalitiæ earũdem catholicæ celebrantur in pulpitro Ecclesiæ recitantur. Igitur regnante Decio effrenata tortorum ferocitas contra bellatores Christi crudeliter exarsit, prædictas virgines nulla persecutorum rabies, nulla pœnarum acerbitas ab integritatis arce detrudere valuerunt, sed omne patrimonium & ornamentorum gloriam tam discriminalia capitum & periscelides crurum, quàm olfactoriola nardi & crepundia collo gemmiferis lunulis pendentia, ad stipem mancis & matricularis prodiga liberalitate contulerunt. Quo comperto procorum præcordia furibũdis vesaniæ faculis inflammantur: dum vniuersi facultatum reditus, & copiosa quæstus stipendia ad Agapem pauperculis mendicantibus venirent. Tunc Eugenius & Aurelius, quam sponsi earum futuri fore credebantur fraudulentorum consilio & dissimulato Regio Imperatoris pittacio imperant, vt ab vrbe Roma, ad propria prædia ducerentur, ne fortè si pro Christianæ religionis titulo eas accusantes publica in finiolatione propalarent, possessiones earum & agrorum fundi fiscali iure proscriberentur. Ducta est itaque Beata Victoria præsago vocabulo verè Christi victoria in Tribulano territorio, vt ibidem exiliata famis copia & cibi inopia tangeretur. Ea tempestate contigit, vt vniuersi municipes

M. ad vomitum relapsis, Chiliarcho.

M. Matriculatius.

incipea quorum municiparus in Tribolano municipio fuetat, virus & flatum squammosi draconis non ferentes spreto oppido vagabundis meatibus passim dispergerentur. Quibus S. Victoria, si relictis deorum statuncolis & abdicatis delubrorum lupercalibus vltro Deum colerent, spopondit se virulenta spumantis basilisci spiracula procul pulsaturam, & vrbem incolumitati pristinæ redditutam. Nam propter venenata borrentis chelidri flabra calamitosum vulgus ingenti strage cateruatim trucidabatur, parentes præpostero ordine immatura pignotum funera cerneutes flebilibus orbitatis questibus acriter arctabantur. Tunc patronus ciuitatis generaliter ex persona promiscui sexus cunctos puellæ oraculis credula præcordia pandere pollicetur. Si truculeuta gipsæ crudelitas, quæ lethiferam miserandis ciuib. lucem inferebat, longiùs arceretur. Tum sacra virgo Angeli fulta suffragio cum turbia populosè ad spectandum manipulatim confluentibus, ducitur ad draconis speleum, concrepante iam pullorum plausu & sonante gallicinio & nequaquam formidolosis gestibus tremebunda, nec meticulosis palloribus nutabunda latitantem alloquitur bestiam. In nomine, inquit, Iesu Christi Domini nostri exi huc draco nequissime, & da honorem Deo, vade vbi non habitant bomines: paruit draco dictis, & cursu rapidissimo fugiens abscessit. Illa verò ingressa latibulum beluæ, flagitat populum iam periculi expertem, vt sibi oratorium in eadem crypte struant, & puellulas ad patrocinium ritè impendant, quibus imperio parentibus lxx. virgunculæ diuino seruitio subiugatæ, consona melodia dulciter hymnizantes & Psalmorum concentus suauiter concrepantes victoriæ exemplis & monitis hæresçunt. Porrò Eugenius procus eius emenso triennio Capitolij flaminem enixa prece poposcit, vt misso statunculo Dianæ cogeret Victoriam apostatico ritu thurificare; illa nefandum facinus execrata & gerulum simulachri exosa, ictu gladij interimitur. Nec tamen cruentus carnifex victoriam de Victoria nactua est, sed mancus, manu arida, & elephantica cutis callositate purulentus vermibus scatutiens putridum exhalauit spiritum. Anatolia verò in exilium trusa signorum miraculis crebrescens præfatam sociam in virtutibus æquiparauit. Execrata enim filium consulis energumenum rigidis catenarum nexibus astrictum expulso habitatore dicto, citiùs curauit; quarum ore clarescente & laruatos, & comitiales ac cæteros valetudinis, pristinæ sanitati restituit. Sed & Marsum, qui virulentas matrices ad sacræ virginis læsionem incantationum carminibus irritabant, vt poëta ait, Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis, diris spiris inuolutum perniciter eripuit. Tunc B. Anatolia cùm staret in oratione erectis ad sidera palmis, & fusis ad polum precibus euaginato ense capulo tenus per vtraque latera adacto cum virginitatis triumpho rubra martyrij serta suso sanguine sortitur.

M. natrices.

Cap. xxvii.

SEd quid mirum iam radij coruscante gratia, postquàm virgo virginem sancto puerperio peperit, cuius principatus super humeros esse perhibetur, si Ecclesia virginibus redundet, sicut cœlum sideribus resplendet, cùm etiam castimum Ioseph legalia veterum volumina immensis præconiorum laudibus celebrent, quem ab ingruenti multiformium calamitatum discrimine, quas non solùm liuidorum conspiratio germanorum fraternum nequaquam exosa parricidium intentabat; verum etiam obscœna fallentis dominæ friuola matrimonialis pudicitiæ oblita machinabantur, quandiu puræ virginitatis comes & lenocinantis prostibuli contemptor extiterat, illæsum diuina tutela protexit, futurorúmque prodigiorum arcanis imburum, & signorum portentorúmque præ-

A tagio cæteros mortales lateotium mirabiliter instructum, prophetica quadam vaticinatione inspirauit, vt non immeritò à limpidissimis solis ac lunæ luminaribus ac residuis stellatum sideribus, simúlque fecundis manipulorum fasciculis somno sopitus, adorari venerarique videretur, dum in pulcherrimo pubertatis decore & formosi vultus florens venustate formosiore fretus virginitate, strophosam muliebris audaciæ muscipulam paruipendens, callidæ deceptionis decipulam declinauit, simúlque fraudulenta fœmineæ titillationis lenocinia ac blanda sermocinationis incitamenta, velut lentescente nectaris defruto, seu mulsæ mellitæ potationis oblectamenta, atrum veneni virus infundentia, & incautos quosque sine lorica fidei armatura quæ militari raptos truculente ad tartarum trudentia spreuit, vicit, contempsit, & cum
B palma virginitatis aufugit: qui licet arcta sordentis ergastuli latibula, & terrum tenebrosi carceris squallorem propter egregiam pudicitiæ puritatem pateretur, attamen clandestinæ castitatis cognitor Deus, cui secreta patent, & quem abstrusa non latent pro incontaminata adolescentis continentia eidem Memphiticæ gentia gubernacula tradidit, & florentis imperij moderamen commisit.

Dauid quoque opinatissimus Regum, sub ipso pubertatis tyrocinio illibata virginitate præditus antequam copula matrimonij & connubij nexu innodaretur, nónne argutis fibrarum fidibus limphaticum mitigabat, & impensa sospitatis gratia freneticum curauit, dira procul terrorum explosa spirituum
C vesania, quique etiam ætate tenellus lacertis validis frementium mandibulas leonum discerpsisse, durorúmque rictus vrsorum frustatim confregisse, & enormem Allophylorum gigantem crista cassidis, ac thorace indutum, ocreis & phalarica armatum æreáque vmbonis parma protectum, saxis tantum teretibus fundibula fretus singulariter congrediens obtruncasse describitur. Ergo licet vita illius vsque ad metam mortis probabilis extitit, vtpote, qui solus nepotum & pronepotum piacula proprij prærogatiua meriti abolere potuisset, vt in Basileon de Regibus priscæ legis censutam præuaricantibus sæpè cautum est: Non extinguam scintillam Dauid; tamen relicto virginitatis statu Vrias insons interimitur, Bersabeæ illegi-
D timo iugalitatis vinculo fœderatur, & pro hac temeritate expianda cœlestis iræ mucrone proles primogenita percuntur: licet inquam, vterque Patriarcha, quandiu aura æthera & vitali flamine vesceretur, supernæ maiestati gratissimus extiterat, ast tamen post carnalis consortium copulæ, de vtroque minora virtutũ præconia crebrescunt.

M. Inermē. Sed verior lectio vulgata

SAmson ille Nazarenus ab ipsa gracillima cunabolorom ætatula Domino sepienis crinibus sacer, antequam fraodulentis Dalilæ complexibus caperetur, & perfidi pellicatus stupro eneruiter deceptus illecebrosis lenocinij nexibus nodaretur: nondum ferro tempta cincinnorum cæsarie, quantis miraculorum signis & virturum rumoribus omni sæculo vsque ad id tempus inexpertis effulsisse deuulgatus. Igitur si-
E cut suprà retulimus per Hieremiam & Danielem cæteròsque eiusdem propositi consortes & florentis pudicitiæ sodales futura incarnati Verbi virginitas mysticis sacramentorum obumbrationibus figurabatur: Ita per Abbel insontem mitis innocentia & passio: per Melchisedech verò supernæ potestatis pontificium & cœlestis infulæ flaminum præsignabatur; quorum prior, vt altiùs repetens ab origine pandam, propter dignitosam innocentiæ palmam, & originalis patientiæ titulum, spreto fraterni libaminis sacrificio, rata & grata diuinis conspectibus holocaustomata, primus mortalium offerre promeruit, & huius rei gratia à perfido & nefando fratre inextricabile germani-

Cap. xxviii.

M. Demptâ.

M. flaminū.

tatis vinculum contra ius diuinum & fas humanum rumpente crudeliter cruentatus futuram in fine sæculorum pij redemptoris nostri passionem purpureo pretiosi sanguinis ostro præfigurauit. Ast verò Melchisedech inchoantis tertia sæculi ætate florens, & primus summi sacerdotij dignitate subnixus, ac præclaro pontificatus apice præditus, per idem tempus orta Regum simultate patriarchæ cum ccc. xviij. vernaculis famosum reportanti trophæum, & post enormem cateruarum stragem cum fratruele numerosas Sodomorum reducenti prædas obuians, nonne pro sanctitate conuersationis typica persona panis merique libamina litaturus Redemptoris typicè personam præfigurans obtulit, vt meritò de Christi sacerdotio quo geminam obtulit victimam Dauidica concinunt oracula: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, cuius paterni geniminis prosapia & maternæ generationis propago, ignota sæculis gemini partus natura delitescit. Idipsum Apostolo attestante, sine patre, sine matre, sine genealogia: quamuis vulgata Hebræorum traditio hunc fuisse arbitretur Sem primogenitum Noë, tritauum Abrahæ & Nachor, & Aaron, sed plurimum differt inter ambiguas Pharisæorum traditiones & elucubratam sacræ Scripturæ definitionem, Apocryphorum enim omnias & incertas friuolorū fabulas nequaquam catholica ceptat Ecclesia.

M. sceptat

Sed ad propositum reuertar. Ornetur, inquam, beata virginitatis integritas non exterioris hominis formosa venustate; sed interioris religiosa castitate. Si enim exterior pretioso indumentorum comptus ornato sæculariter gloriatur, frustrà interior de pulchritudine propria inaniter gratiatur, cum vas electionis generali sententia quasi speciali refragetur: mihi inquiens, absit gloriari, nisi in cruce Domini, vt quid enim sæculi pompulenta vanitas in catholica Christi basilica intromittetur, ob quam rem virgines Christi cœnobij famulatu conuersantes, ornamentis vestium delicatis decorari satagunt. Nonne Acham filius Acharmi, qui de anathemate municipij septem murorum ambitu vallati pallium coccineum & ligulam auri sibi vsurpans contra decretum ducis clandestina fraude subripuit, cum totis parentelis ac contribulibus & domesticis clientelæ sodalibus saxorum imbribus obrutus horrendum mortis spectaculum Hebræorum phalangibus præbuit. Per allegoriam verò oppidum Hiericho cum septiformi murorum obstaculo typum mundi cum septenis sæculorum millibus designasse priscorum patrum decreta sanxerunt, non ergo tuituri verita mundi ornamenta purpureæ pretiosis tincturæ muricibus colorata alumnis cœnobij uernaculis Christi virginibus Ecclesiæ contra Apostolica statuta & legalia scita ritè ac regulariter congruere queunt. Siquidem pastor gregis Dominici & ianitor cœlestis aulæ, de quo poëta, Clauiger æthereus portam qui pandis in æthera. Ita authoritate principali & authentico pontificatu promulgat. Sit mulieri non exterior ornamenti, aut auri, aut vestis cultus, sed cultus cordis. Vnde Gregorius peruigil pastor, & pædagogus noster, inquam, qui nostris parentibus errorem terræ gentilitatis abstulit, & regenerantis gratiæ normam tradidit, cùm Euangelicum explanaret dictum: Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus Regum sunt, adiunxit. Nemo ergo existimet in studio vestium peccatum deesse, quia si hoc culpa non esset, nequaquam Petrus Apostolus per epistolam suam fœminas à pretiosarum vestium appetitu compesceret, dicens: non in veste pretiosa. Quod si hoc culpanon esset, nullo modo Ioannem Dominus de vestimenti asperitate laudasset; pensate quæ culpa sit, hoc etiam viros appetere, à quo curauit pastor Ecclesiæ & fœminas prohibere;

Vernaculis.
Sic initio libri dixit Catholicas Christi vernaculas. M.

A euidens namque*, vt mihi videtur, & inexcusabilis arrogantiæ probrum & ostentationis indicium ex eo declaratur, quod ibi pretiosis & coloratis vestibus indui desiderat, vbi à nullo valet videri; vnde B. Cyprianus de virginibus loquens; quid, inquit, ornata, quid compta procedit, quasi maritum aut habeat, aut quærat: & infra subdidit; Neque enim virginem fas est ad speciem formæ suæ comi, aut de carne & eius pulchritudine gloriari, cùm Apostolus dicat; mihi autem absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Iesu Christi: nulla ergo sit in illis cura, magis quam aduersus carnem colluctatio & vincendi corporis ac domandi obstinata certatio. Ornamentorum enim ac vestium insignia & lenocinia formarum, non nisi prostitutis ac impudicis fœminis congruunt, & nullarum ferè pretiosior cultus est, quàm quarum pudor vilis est. In Apoc. mulier illa amicta erat pallium purpureum & coccineum: fugiant castæ virgines & pudicæ incestarum cultus, habitus impudicarum, lupanarium insignia, ornamenta meretricum, & alibi: Cæterum inquit: Si tum te sumptuosiùs comas, & per publicum notabiliter incedas, oculos in te iuuenum illicias, suspiria adolescentum post te trahas, concupiscendi libidinem nutrias, spirandi fomenta succendas, & vt, si ipsa non pereas, alios tamen perdas, & velut gladium te & venenum videntibus exhibeas, excusari non potes, quasi mente casta sis & pudica: redarguit te cultus improbus & impudicus ornatus, nec computari iam potes inter virgines Christi, quæ sic viuis, vt possis adamari. Hactenus Cyprianus. Nunquid ille conditor ac creator omnium Deus hirsutas bidentum lanas & setosa veruecum vellera non potuit rubro cōchylij sanguine aut cruento vaccinorum succo inficere, seu certè purpureis tincturæ muricibus naturaliter colorare, si hoc nostris vsibus commodum & vtilitate profuturum solerti præsentia præuidisset, vt illud veraciter impletur, quod per ironiam à Poëta fœliciter cantatum est; Nec varios discet mentiri lana colores: Ipse sed in pratis aries iam suaue rubenti Murice, iam croceo mutauit vellere luto, Sponte sua sandix pascentes vestiet agnos. Et quid ille de quo dictum est: Qui viuit in æternum, creauit omnia simul, eum conderet orbem originaliter creare nequiuerit. Nec mortalium industria stolidis ac superfluis adinuentionum argumentis addere & amplificare contendat. Vnde inclytus item Cyprianus Punicorum pontifex, inquit: neque enim Deus coccineas, aut purpureas oues fecit, aut herbarum succis, & conchyliis tingere, & colorare lanas docuit. Nam quippiam rerum visibilium plastica humanæ naturæ necessarium omnipotentem reliquisse infectum catholicæ fidei regula refragatur. Sed quid mirum, si Apostolorum oracula & iurisperitorum scita præfatas friuolorum nænias abominantur, cùm etiam gentiles gentilibus & paganis pagani quasi ridiculosum subsannantis gannaturæ opprobrium leguntur improperasse hoc modo; cum infami prouerbiorum elogio cachinnantes ac cauillantes: Vobis picta croco & fulgenti murice vestis, Et tunicæ manicas & habent redimicula mitræ. Iudith filia Merari post obitum Manasse, sumpto viduitatis theristro & spreto sponsali peplo blanda procorum lenocinia contemnens, nondum resultantibus Apostolicæ salpicis clangoribus: Dico innuptis & viduis, bonum est illis, si sic permanserint: quasi candens lilium pia castitate florescens, atque à publicis conspectibus delitescens, in cœnaculo solario pudica conuersabatur, cùm horrendum Assyriorum principem, qui innumeris manipulorum militibus equitatu & peditatu gloriantibus urbem trementem terruit, ab ira comitante circumuenire molitetur, haud secùs decipien-

dum erediddit, nec alitcr obtruncandum rata est, nisi cum nariuum vultus venustate ornamentis etiam corporalibus caperetur, de qua io lxx. translatoribus scriptum est: Induit se vestem iocunditatis suæ, & imposuit periscelides & dextralia, & annulos, & omnia ornamenta sua, & composnit se nimis in rapinam vitorum: Et oon nostris assertionibus, sed scripturæ adstipulationibus ornatus fœminarum rapina virorum vocatur. Verùm quia hoc in orta Betuliæ obsidione pro contribulibus dolitura compatientis affectu, noo castitatis defectu fecisse. (affectu fecisset, idcircò.M.) Idcirco salua pudoris reuerentia celebre meticulosis municipibus trophæum, & ioclytum oppidanis trepidantibus triumphum teste tyrannico capite & conopæo reportauit. Necnon in Prou. Salom. mulier illa procax & pertinax, synagogæ typum obumbrans, quæ virum proprium integro plenilunio reuersutum spopondit ornatuum meretricio & luxuum leoocinitate (ornatu luxu lenocinante.M.) vecordem iuuenem pellexisse, & fraudulento verborum oblectamento deceptum lugubriter elicuisse describitur, vt meritò quasi bos ductus ad victimam cæcæ cupiditatis petulantia captus nefandum prostitutæ lupanar aggredi minimè veretctur, ignorans quòd ad vincula stolidus traheretur, donec transfigat iecur eius, velut si ales perniciter festinet ad laqueum. Pudet ferè quorundam frondosam elationis impudeotiam & comptam stoliditatis insolentiam, quæ in vtroque sexu non solùm sanctimonialium sub regimine cœnobij conuersantium, verumetiam Ecclesiasticorum sub ditione pontificali in clero degentium contra canonum decreta & regularis vitæ normam deprehenduntur vsurparæ, ob id solum, vt crusto interducto, phaleràtaque venustate carnalis statura, comatur, ac altitudo corporea membratim ac particularim perornetur. Nam cultui gemini sexus huiuscemodi constar, subucula byssina, siue hyacinthina, tunica coccinea, capitium & manicæ sericis clauatæ gallicula rubricatis pellibus ambiuntur, antiæ frontis & temporum cincinni calamistro crispantur, pulla capitis velamina candidis & coloratis mauortibus cedunt, quæ vittarum nexibus adsutæ talotenus prolixiùs dependuot, vngues ritu falconum, accipitrum, seu certè ad instar caloanorum accuuntur, quos naturaliter ingenita edendi necessitas instigat obunca pedum fuscinula, & rapaci vngularum harpagioe alites & sorices crudelirer insectando grassari. Verùm ne fortè proteruorum insoleotiam & traductam indisciplinatorum arrogantiam, qui malunt negligenter dissimulari quàm clementer increpari, obliqua liuoribus inuidia criminemur, aut strophosæ sugillationis ludibrio rogemur, huiuscemodi disputatio nequaquam vlteriùs protelctur, sed competenti clausula maturiùs terminetur, nedum malagma medicamenti purulentis proteruorum vulneribus, quæ primus rigida conuitiorum flagra virulentásque asperæ inuectionis mastigias ab æmulis truriter illatas, experiamur, & tamen non magnopere moueor quamlibet aduersus stipulatorem veritaris suatim liquescant ac contra insectatorem tumentis iactantiæ grauiter ingemescant: Quis meliora sunt vulnera diligentis, quàm oscula odientis, leuius quippe ferenda est deuoti vibex amici liuida, quàm adulatio fallax inimici. Vnde prouerbium dicitur, lingua seruatrix vitium peccantis acerbat, Et delectatum crimine laude ligat: & infra; Libera, inquit, si potiùs vox correctoris amici, Serpere nec fibris cæca venena sinit. Quamobrem ab omnibus generaliter indulgentiæ veniam non difficulter impetrandam reor, quia neminem specialiter seueritas castigando exacerbauit. Nam passiua plurimorum generalitas nequaquam iure lacerari debet, vbi specialis singolorum proprietas culpari non valet, multum quippe genus & species, hoc est, ge-

A neralitas & specialitas ab inuicem differunt. Sed de intactæ virginitatis gloria dictum propemodum superfluè, de peplorum amiculo rhetoricamur, cùm de pudicitiæ tantùm præconio remotis paulisper reliquatum rerum oegotiis prout grattuis Dei gratia suppeditarit, philosophari decreuimus. Omne etenim puræ virginitatis priuilegium potiùs in solo liberæ mentis præsidio seruatur, quàm incerto carnis castello continetur; & magis inflexibili vltroneæ voluntatis arbitrio salubriter tutatur, quàm coacto corporis famulatu ad nihilum redigitur: vnde Augustinus Hipponensis pootifex elegante prosæ sententia promulgat, dicens: Ita non amittitur corporis sanctitas manente animi sanctitate, & iam corpore oppresso, sicut amittitur corporis sanctitas violata animi puritate

B etiam corpore intacto: quod Prosper per cola & commata mellitis versuum Epigrammatibus inculcauit, dicens:

Mens illæsa nihil violato in corpore perdit.
Inuitam carnis vulnera non maculant.
Nec crimen facti recipit, non mixta voluntas
Velle magis facinus, quàm tolerare nocet.
Si autem ad cordis penetralia cuncta recurrunt,
Vt plerunque animus, sic sine carne reus,
Quod ab intacto submotum est corpore solum,
Concipit, & rectis motibus ictus agit.

Denique Priuatus Puoicorum Præsul: Virginitas, inquit, carnis, corpus intactum. Virginitas animæ, fides incorrupta. Item Prosper inquit:

C
Carnis virginitas intacto corpore habetur,
Virginitas animi est intemerata fides:
Quæ sine corporeis nil prodest cura pudoris,
Sed mentis pietas auget vtrumque bonum.

Igitur digesto pulcherrimæ virginitatis libello, licet mediocriter vrbano, stylus iam finem flagitat, & dictandi tenor terminandus est, quia illustris concionator tempus inquit loquendi, & tempus tacendi. Non enim aliud quodlibet munusculum plus ratum & gratum virginibus Christi fore credideram, quam vt pudicis pudicitiæ præmia promerentur, & mundis munditiæ munera mitterentur.

FAteor charitati vestræ, quod hoc opusculum, licet minusculum, pastoralis curæ sarcina grauatus, negotiorúmque terrenorum ponderibus oppressus, ita Cap. xxix.

D perniciter, vt fategistis dictare, volúisque destinare, nequiueram, quia securæ quietis spatium & morosam dictandi intercapedinem scrupulosa Ecclesiastici regiminis solicitudo denegabat, & tumultuans sæcularium strepitus obturabat. Otium namque clandestinæ quietes secretæ solitudinis largam scribendi materiam dictantibus, affatim conferunt. Sicut è contrario verbosa garrulorum loquacitas, & infesta sæculorum negotia quæ temptibililius Ecclesiæ Apostolus dispensanda præcipit, violenter auferunt. Non enim vt Origenes inclytus Græcorum didascalus, qui tertio ineunte ætatis lustro omnes propemodum philosophorum disciplinas, hoc est Arihmeticam, Geometriam, Musicam, Astronomiam, & Mechani-

E cam in pubertatis principio perfectè consummauit, dictandi tenorem notariis excipientibus vsurpare præsumpsimus. His ergo de causis epistolarum vestrarum debita vicissitudo, quasi quodam dilationis obstaculo tricabatur. Quæ in eorum fœnus votorum hactenos infectum arguebam præsertim, vt dixi, diuersarum rerum distentionibos fessæ mentis ceruicem graui fascis sarcina deprimentibus. Hæc morosa tricatio euenit, vt pollicita codicilli rescriptio tanto temporis interuallo diutissimè protelaret. Rimosa namque fragilis ingenij Babatca, diræ tempestatis turbine Barca. M. quassata, licet laborante lacertorum remigio optatum silentij portum serò attigisset. Sed tamen nostræ rusticitatis stipulatio superno Christi patrocinio freta

fiducialiter confidit, quod nostrarum carbasa antennarum prosperis ventorum flaminibus sinuata, quasi inter scyllas solœcismi, & barbarismi barathrum in disruptis rudentibus fœliciter transfretauerunt, scopulosas quoque laudacismi collisiones, & moytacismi voragines incautos quosque sine grammaticorum gubernaculo repertos, ad erroris naufragia truciter trudentes minimè perhorruerunt. Porrò quemadmodum intactæ virginitatis gloriam rhetoricis relatibus fauorabiliter venerari nitebar, sic identidem, si hoc carneum animæ ergastulum ante fatis, vt dicitur, crudescentibus cassabundum non obierit, ac dura Parcarum quies & ferreus lethi somnus palpebrarum conuolatus non tricauerit, heroicis hexametrorum versibus eiusdem præconium pudicitiæ subtiliter comere Christo cooperante conabor: & velut iactis iam Rhetoricis fundamentis, ac constructis prosæ parietibus cum tegulis trochaicis & dactylicis metrorum imbricibus firmissimum culmen cœlesti confisus suffragio, imponam. Veruntamen, promissum sequentis Eulogiæ munusculum, non aliter me spopondisse, nisi inerte intorpens nostræ mediocritatis ingenium, quod quasi fricis fuluis fauillarum cineribus coopertis, si non fuerit sciscitandi aut scribendi fomite succensum, frigenti tempore tabescit. Iteratis totidem Epistolarum scriptis instigare dignemini, quòd præcedentem libelli textum nequaquam lepida vrbanitatis facundia digestum, fideliter impetrare merebamini. Etenim frustrà sequentis opusculi sarcina desudans laboriosis oneribus lacessere nitar, nisi præcedentis Scripturæ stylum vestrum sagacitati fore ratum experiar, potissimùm cùm metrica leporis elegantia & Rhetoricæ disertitudinis eloquentia tantum altrinsecus discrepant, quantum distat dulcis vappa à meruleto temeto.

Cap. xax. HActenus igitur formosæ virginitatis speciem, & venustum pudicitiæ vultum componens, diuersis virtutum coloribus, quasi fucorum floribus depinxi; quemadmodum solent nobilium artifices imaginum & regalium personarum pictores deauratis pe-[petalis M.]tallis thoracidas ornare, & pulcherrima membrorum lineamenta fabrefactis vultibus decorare; cùm tamen iidem opifices plerunque turpi natura corporis deformes & contemptibiles existant, magisque iconisma regale compto stamine depictum laudatur, quàm despectabilis persona pictoria veneratur: qua de re sedis Apostolicæ præsulem reor dixisse: pulchrum depinxi hominem pictor fœdus, aliósque ad perfectionis littus dirigo, qui adhuc in delictorum fluctibus versor. Orate Christi tyrunculæ, vt sit mihi præsentis opusculi rata recompensatio, vestrarum precum frequens collata vicissitudo, mesque laboris & sudoris fiat fulcimentum vestræ intercessionis adiumentum, vt qui propria meritorum qualitate & fidei fragilitate tremebundus ac nutabundus vacillare videor, robustissima patrociniorum vestrorum columna fretus, fœliciter ac firmiter fulciri merear: * & flagitiorum sarcinam triste piaculi pondus deprimit, vestrorum potens meritorum suffragium benigna pietate clementer sustentet: quatenus in sancta synaxi, cùm veneranda Monasticæ classis caterua vniuersitatis creatori modulata orationum holocaustomata flexis poplitibus concorditer obtulerit, meæ contemptibilis personæ, iuxta quod vestra vota deuota spoponderunt reminisci dignetur, vt & nostra vobis supplicantibus iuxta psalmographi sententiam oratio dirigatur, sicut incensum in conspectu diuinæ maiestatis thorificatum, quod porrectarum eleuationi manuum simulatur; & sacrificio serotino æquiparatur: vnde sacra matertera Domini soboles primus Heliæ [Aeliæ.] pontifex, cum Euangelij splendor aurouresceret, & iubar lucis æternè rutilaret. Orate, inquit, pro inuicem vt saluemini; & infra in exemplo subdidit, multum valet deprecatio iusti assidua. Siquidem oppidò frequens oratio quasi arx editissima, & inextricabile propugnaculum contra venenatas æmularum ansatas fore creditur, Orantem pro nobis beatitudinem vestram, alma Trinitas, vna deitatis substantia, & trina personarum subsistentia totiùs mundi Monarchiam gubernans, ab alto cœli culmine iugiter tueri dignetur. Valete ô flores Ecclesiæ sorores, monasticæ alumnæ, scholasticæ Christi margaritæ, paradisi gemmæ, & cœlestis patriæ participes. Amen.

* forte, quem flagitiorum sarcina.

INCIPIT EPISTOLA D. LEODICENSIS EPISCOPI, DE CORPORE ET SANGVINE DOMINI, CONTRA BRVNONEM ANDEGAuensem Episcopum, & Berengarium Turonensem.

Ex Bibliothec. Lud. Martelli Rothomag.

GLORIOSISSIMO & inuictissimo Regi Francorum, Henrico, Durandus Leodicensis Antistes, temporalis regni gubernationem ita moderari, vt in æternum cum Sanctis, ab omnipotente Deo, merito debeat coronari. Fama supremos Galliæ fines prætergressa totam Germaniam peruasit, iamque omnium nostrûm repleuit aures, qualiter Bruno Andegauensis Episcopus, item Berengarius Turonensis, antiquas hæreses modernis temporibus introducendo, astruant, Corpus Domini non tam corpus esse quàm vmbram & figuram Corporis Domini; legitima coniugia destruant, & quantum in ipsis est, baptismum paruulorum euertant. Quos ad reuincendum ac publicè confutandum, eo zelo eóque feruore quo erga sanctam Ecclesiam diuina inspiratione plurimùm semper ardetis, aiunt, vos, Concilium aduocasse, vbi tandem illud totius, nobilissimi regni vestri (heu nimis turpe opprobrium) de medio auferatis, &, in æternum, si fieri potest, ab ipsa omnium memoria deleatis. O pia voluntas, &, verè Rege dignissima! quæ vtinam effectum habere posset, vt in tanto sacrilegio conuictos (quod certè facillimum est) absque vlla dilatione, debita vltio consequeretur! Sed desperamus id fieri posse, cùm Bruno existat Episcopus, Episcopum autem non oportet damnationis subire sententiam præter Apostolicam auctoritatem. Igitur omnes quicunque sumus filij sanctæ matris Ecclesiæ, in maximo dolore positi sumus. Nam plurimùm veremur, si illis miserrimis & perditissimis viris audientia sancti Concilij (sicut, ipsi de pœna securi, postulant) permittatur: cùm, de

Bruno, Andegauensis Antistes, hæreticus. Berengarij, Anabaptismus & aliæ Hæreses.

Berengarij hæresis, regni Gallici nimis turpe opprobriũ.

Episcopum, præter Apostolicam authoritatem, damnate non oportet.

Hæretici, ob potentiam, ne pœna secuti. Gallici populi scandalum ob hæreticos impunitos. Matth. 12. 45.

tanta præsumptione reuictos, puniri minimè concedatur, grauissima scandala in omni populo Fidelium generari. Certè, quos videbunt impunitos, & nequaquam à sui gradus honore deiectos, eosdem putabunt ab omni Concilio aut vinci non potuisse, aut iustificatos esse: *eruntque* (vt ita dicam) *nouissima, peiora prioribus.* Ergo maiestatem vestram omnes exoratam vellemus, vt interim illorum impiam, sacrilegam, & nefariam assertionem audire contemneretis, donec accepta Romanæ Sedis audientiam damnandi potestatem haberetis. Quinquam huiusmodi homines nequaquam oporteat audiri: neque tam est pro illis Concilium aduocandum, quàm de illorum supplicio exquirendum. Tunc quippe hæretici necessario audiendi fuerunt, quando & hæ ipsæ & huiusmodi quæstiones, vt potè quæ nondum ad vnguem discussæ fuissent, in dubium venire potuerunt, vt per congressum certaminis patesceret, vera pars astaret pro defensione veritatis. Quod idem nunc profectò fieri non oportet, quia creberrimis sanctorum Patrum Conciliis, tum etiam venerabilium Doctorum clarissimis sententiis ita omnia sunt eliquata, vt ne minimum quid resederit de omni rete dubitationis. Sed nos ex multis, epistolari breuitate cogente, pauca exponemus, & primo ponemus exempla pertinentia ad corpus & sanguinem Domini. Ait itaque beatus Leo Papa: *sic sacræ Mensæ communicare debetis, vt nihil prorsus de veritate corporis & sanguinis Christi ambigatis.* Item Sanctus Cyrillus: *non communem carnem*, inquit, *accipientes, sed verè viuificatiuam, & ipsius Verbi propriam factam.* Ergo, si propria, quomodò vmbra? Si propria, quomodò figura? Item Beatus Ambrosius: *ne esset*, inquit, *velut quidam horror cruoris, sed maneret tamen gratia Redemptoris, ideò similitudinem accipis, sed veræ naturæ gratiã, virtutem que consequeris.* Item ipse, in libro de Sacramentis: *quid hic* (ait) *quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cùm præter naturam sit ipse Dominus Iesus partus ex virgine? Ante benedictionem, alia species nominatur, post consecrationem, corpus efficitur.* Item ipse, in eodem: *vinum* (inquit) *& aqua in calicem mittitur, sed fit sanguis, consecratione verbi cælestis: pretiosum sanguinem bibis, vt nullus horor cruoris sit, & premium tamen operetur redemptionis.* Et beatus Augustinus dicit ita, *in ipsa carne ambulauit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit.* Ergo, si ipsam; non vmbram non figuram, vt

Hæreticos ne audiat in Concilio Rex Gallorum.

Hæretici non audiendi, sed de illorum supplicio inquirendum. Hæretici, quando fuerunt audiendi. Hæretici, cur nunc non sunt audiendi.

A Bruno & Berengarius affirmant. Et in alio loco, idem ipse exponens qualiter dictum sit de Dauid, *efferebatur manibus suis: quomodo* (inquit) *intelligatur in ipso Dauid, non inuenimus secundum literam, in Christo autem inuenimus: ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans corpus suum, ait,* hoc est corpus meum. *ferebatur. n. illud corpus in manibus suis.* Corpus suum, dicit non, sicut Bruno & Berengarius, vmbram & figuram! Item Basilius: *O miraculum! Et Dei in nos beneuolentia* (ait) *qui sursum sedet ad dexteram Patris, sacrificij tamen tempore, hominum manibus continetur traditurque lambere cupientibus eum.* Item Eusebius dicit: *verè vnica perfecta hostia, fide existimanda non specie, nec exteriore censenda visu, sed interiore affectu.* Hilarius quoque idipsum testatur: *de veritate* (inquit) *carnis*
B *& sanguinis non est relictus ambigendi locus.* Plura præter hæc exempla congerere possemus, nisi vitarem modum excedere. Nunc de Baptismo Paruulorum, ex libro. D. Augustini de verbis Domini, pauca ponemus; vbi ille sic ait: *Paruulus ad verba aliena sanatur, quia ad factum alienum vulneratur: Credis in Iesum Christum? Fit interrogatio: respondetur;* Credo: *pro non loquente, pro silente, pro flente, &, flendo quodammodo, vt subueniatur, orante; respondetur* Item ibi; *vbi* (inquit) *ponis Paruulos: baptizatos? Profectò, in numero credentium!* Rursus ipse: inter credentes igitur baptizatos, paruulos numerabis, nec iudicare vllo modo aliter audebis, si non vis apertè esse hæreticus. De legitimo autem coniugio, cùm noui & veteris instrumenti multiplici auctoritate confirmetur, cumque non modò Christiani, verùm Iudæi, imò etiam Gentiles, legalium
C nuptiarum copulis fœderentur: vnum duntaxat aduersus Brunonem & Berengarium, Toletani Concilij testimonium sufficere potest. Est igitur in constitutione eiusdem concilij. xvij. capitulum: *Si quis dixerit vel crediderit, coniugia hominum quæ secundum Legem diuinam licet habere, execrabilia esse, anathema sit.* Quamobrem, Brunonem & Berengarium iam anathematizatos arbitramur. Quod si ita est; verè illis audientia Concilij deneganda est; & cum vestris, cùmque nostris Episcopis; (si vobis ita videtur) cum amico vestro Imperatore, cum ipso Papa; quæ vindicta in illos statuator, deliberandum. Est enim iustum, vt quorum *manus* sint *contra omnes, omnium manus* etiam *contra ipsos excitentur.*

Eucharistiæ sacramentum. fide non specie æstimandũ.

Regi Gallorũ, deliberãdum cũ PP. Principibus & Episcopis, quæ vindicta in hæreticos statuatur.

Gen. 16 12.

SCRIPTORVM ECCLESIASTICORVM BIBLIOTHECÆ,
Tomus tertius Epistolas & alia veterum Patrum Opuscula,
Hactenùs complectitur.

FINIS TERTII TOMI.